DOMI NUS ILLU
MINA TIO MEA
Taylor Institution.

F. C. Petersen

Norske Folkeviser,

samlede og udgivne

af

M. B. Landstad.

Aldri bauð han manni til matar
áðr en móðr
ok meginlítill
gestr gangandi
af götu kom.
Sólarljóð.

Christiania.
Chr. Tönsbergs Forlag.
Trykt af H. J. Sörum.
1853.

LIBRARY OF THE TAYLOR INSTITUTION
UNIVERSITY
4 - NOV. 1935
OF OXFORD

Indhold.

I. Eventyrlige Viser.

IV. Riddervíser og Romancer.

V. Gamle Stev.

VI. Romancer.

VII. Skjemtende Viser.

VIII. Nyere Viser af blandet Indhold.

IX. Nyere Stev.

Lege og Börnevers m. m.

Tillæg.

Forord.

Da jeg i Aaret 1848 under mit Ophold i Thelemarken havde fuldendt den Samling, som herved træder frem for Lyset, og som bestaar af Kvæder, der paa faa Undtagelser nær sammesteds ere samlede, ledsagede jeg den med fölgende Bemærkninger:

„Övre Thelemarken er ved sin afsondrede Beliggenhed, saavelsom paa Grund af Folkets Karakteer, et af de Distrikter i vort Fædreland, hvor Oldtidens Sprog og Leveskik længst har har vedligeholdt sig. Naar man kommer over Midheien til Hitterdal eller Gransherred, bliver enhver Fremmed overrasket ved det Antike, som pludselig fremstiller sig for ham i Huse, Dragter, Sprog og Levemaade, og han maa tro sig hensat mange Aarhundreder tilbage lige ind i Sagatiden. Folket elsker det gamle Tilvante og har Mistro til det Nye, som derfor seent vinder Fodfæste i Fjeldstuen. Hvor meget der end i visse Retninger kan være at udsætte paa denne Folkets Tilbagebliven i Tidens Ström, saa vil dog Sprogforskeren, Oldgranskeren, Poesiens og Nationalitetens Ven, naar han faar Anledning til at gjöre sig bekjendt med Folket, finde Meget, som for ham har Værd, og han vil föle sig taknemmelig for de ægte Malme, som endnu kunne brydes i deres Fjelde, og for det Emningstræ, han finder gjemt og opsparet i de mörke Skove, hvor Öxen endnu ikke har naaet hen. Dörene til Fjeldstuen ere imidlertid nu paa mange Maader opladte, og den nyere Tid med sine bro-

gede, vexlende Former trænger ogsaa herind med en seirende Magt. Det Gamle maa gaa til Grunde. Det er med en Veemod som hiin, hvormed man hilser en gammel Ven til Afsked, at den, der har levet sig ind i dette Gammeldagse og fundet sig vel derved, seer dets Forsvinden, og man har kun den Tröst, at det maa saa være — „una salus victis, nullam sperare salutem“ — og det Haab, at det i sin Forsvinden vil udöve en forædlende Indflydelse paa sin Seierherre, at det er Formen, ikke Aanden, der forandres, men at denne endnu har Kraft til at beherske og danne sig sin Form, saa at man til de sildigste Tider maatte finde den nordiske Folkeaand frisk og ufordærvet, levende og kraftig i den nye, mere tidsmæssige om ikke altid ædlere Dragt. Der er saaledes nu en Overgangstid hos os i Fjeldbygderne, hvor det Nye brydes med det Gamle, og en broget Blanding kommer til Syne saavel i Legemets Klædebon som i Aandens, der er Sproget, og det gjelder nu at redde, hvad der kan reddes og fortjener at opbevares af det Gamle, der allerede for en stor Deel er fortrængt til de överste Fjeldklöfter.

Under disse Omstændigheder faldt den Tanke mig ind, at ogsaa jeg burde række min Haand til for om muligt at redde et gammelt Familiesmykke ud af det brændende Huus, og at mit 30aarige Bekjendtskab i Huset vilde sætte mig bedre istand dertil end mange Andre. Jeg erfarede imidlertid snart, at dermed var man ikke hjulpen, og at Foretagendet for mig havde sine store Vanskeligheder, som det ogsaa har været forbundet med ikke lidet Arbeide; men opfordret og understöttet af en Dame, der levende interesserer sig for Sagen, har jeg gjort et Forsög, hvis Resultat herved fremlægges. Det er i Sandhed et gammelt, gyldent, og ved sin Alder ærværdigt Familiesmykke, hidindtil Folkets udelukkende Eiendom; og jeg kan gjerne sige, at det er revet som en Brand af Ilden, da det selv bærer alt for mange Spor af dens smeltende og fortærende Magt.

Deels findes her en Deel mærkelige Levninger af gamle Kvad, opbevarede i Hukommelsen og ved mundtlig Overleverelse forplantede til den nuværende Slægt, deels er her en i samme Aand fortsat poetisk Produktion, der, uafhængig af vor Litteratur, indtil den sidste Tid saa godt som har været upaaagtet og ubekjendt. Den har ifört sig den simplest mulige Dragt og gestalter sig nu fornemmelig som Stev. Denne Poesi, i hvilken Folkets Tankesæt og Maade at være paa afspeiler sig, fremtræder ganske fordringslös, kun som uvilkaarlige Hjertets Udgydelser, flygtige Reflexioner, eller Udbrud af Lune og Vid. Der er stedse noget nyt baade i deres Musik og Sang, af samme Slags som det ældre, men Ingen veed og Ingen spörger om hvorfra det kommer. Med sin Hardangerfedle, sine Slaatter, sine Stev og andre Viser staar vort Fjeldfolk paa sin egen Grund ganske isoleret fra den dannede Kreds, der mere henter Sit udenfra, end udvikler det af sit eget Indre, men taber derfor ogsaa mere og mere den nordiske Eiendommelighed og Nationalitet.

Thelebondens Poesi og Musik staar derhos som en eiendommelig og selvstændig Produktion i den nöieste Samklang med den ham omgivende Fjeldnatur; dens dybe Veemod klinger derigjennem, dens Storhed, Hemmelighedsfuldhed og Rædsler afspeile sig deri. De ömme Fölelser, hvoraf man i Poesien er vant til at overströmmes, mangle nu som fordum vort Folk; kjælen og blödagtig Elskov hörer ham ikke til. Kun af og til hörer man et dybt Suk fra Björkeliden, hvor Pigen i et veemodigt Stev græder over sin haablöse Kjærlighed, eller udtaler sit Hjertes ömme Længsel. Fantasien er derimod levende og stærk, og til dens vildeste Flugt overlader han sig heel gjerne. I sine Viser önsker han hellere at see Fantasifostre end Hverdagsmennesker, hellere at höre om Mod og Manddom, Tapperhed og Trolddom, end om Venskab og Kjærlighed. Jo stær-

kere Billederne ere tegnede, desto bedre; de blive endog ofte ved deres Grandiositet uskjönne og grændse til det Komiske. De fremtrædende Personer gjöres til Jutuler og maales med Fjeldene. Af denne Beskaffenhed finde vi ogsaa den oldnordiske Poesi at være, f. Ex. i Eddakvadene, og det er interessant at lægge Mærke til, hvorledes Folkeaanden har vedligeholdt sit særegne Præg igjennem mere end et Aartusinde, eller saa langt op, som vi ere istand til at forfölge den, og ned til vore Dage. De Viser, om hvilke dette især gjelder, ere vistnok blevne til paa en Tid, der ligger meget fjern fra den nærværende, have tildeels udviklet sig af oldnorske Skaldekvad, og kunne antages i en tidligere Periode ligesaavel at have tilhört de mere — som de mindre Dannede og Oplyste af Folket, hvis Smag dengang i saadanne Sager stemmede overeens; men at vort Almuesfolk har bevaret dem iblandt sig, utrykte og uskrevne, igjennem Aarhundreder, beviser at denne Efterklang af Oldkvadene har været dem kjær, at Slægtskabets Baand imellem Folket fra idag og den oldnordiske Poesi endnu er meget stærkt, og at det, der skal tiltale Folket, maa være Blomster med hjemlig Duft og Farve, udsprungne af den samme Rod og nærede af den samme Jordbund.

Medens en klassisk Litteratur har indvirket alt for stærkt paa vor Poesi, er denne bleven fremmed for Folket. Det Skjönne og Harmoniske i Formen har ikke kunnet erstatte den Mangel paa Indhold, Aand og Kraft, som saa ofte har været sporet hos vore Digtere. Der har heller ikke paa meget lang Tid været nogen profan Digter iblandt os, af hvem Folket her har fölt sig tiltalt. Saavel Indholdet som Sproget har været dem for fjernt og fremmed. Det forrige Aarhundredes Selskabssange og Romanser interressere dem ligesaalidt som dets moralske Læredigte. End ikke Zetlitz var en Folkets Digter, uagtet han gjerne vilde være det; det var altsammen Sager,

der havde sin Rod i en Folket fremmed Jordbund, og hans Sange for Bondestanden ere allerede for störste Delen glemte. Det lader sig heller ikke beskrive, hvor ilde en Elskovs- og Drikkevise fra hiin Tid, hvori hele den romerske Gudeskare kommer anstigende med Bakkus, Amor og Kupido i Spidsen — tager sig ud i en Thelebondes Mund; og man har Grund til at glæde sig over, at saadanne ikke have fundet Indgang. Kvæder han derimod om Kappen Illhugin eller Sigurd svein, om Skome-gyvren Thorgerð Húkébrúr, Thor með tungum hamri o. s. v. — ja, saa er det vistnok altsammen Fabel og Fantasibilleder, — men det er dog bedre, og man veed strax hvor man er hjemme; det Ene passer til det Andet, Naturen, Omgivelserne, Melodien o. s. v. og det Hele er, som den gamle Anders Vedel siger om Kæmpeviserne „et poetisk Legeværk, som ikkun meest er henrettet til en ærlig og lidelig Tidsfordriv". De senere Digtere ere lidet bekjendte, og istemme heller ikke i Almindelighed de simple, dybe og kraftige Toner, som finde Gjenklang hos Folket. Den Iver og Interesse for det Nationale i alle Retninger, som nu er vaagnet, spaar en bedre Fremtid. Men under de paapegede Omstændigheder, og imedens blandt de Ordförende hartad intet duede uden det Fremmede, kan man ikke undres paa, at Folket ligesom drog sig tilbage i sig selv, holdt fast paa hvad de havde modtaget i Arv fra Fortiden og forresten hjalp sig selv med Stev og Smaastumper saa godt de kunde, men fik en let begribelig Undseelse for aabenlyst at kvæde sine gamle Sange for os, hvem de antoge dem at være en Forargelse. Imidlertid jo mere Folket föler sig tiltalt af og paavirket af det Nye, desto snarere vil deres gamle Kvad nedsynke i Glemsel; og det er allerede paa gode Veie.

Som en Fölge af den Maade, hvorpaa disse Sange ere opbevarede, maa man ofte lade sig nöie med Brudstykker, —

der skal ogsaa meget til for at beholde alle disse Vidtlöftigheder i Hukommelsen! — eller ved at samle flere saadanne fra forskjellige Steder, forsöge det mislige Arbeide deraf at sammensætte et Heelt. Indholdet af et og samme Kvad kan variere betydeligt hos de forskjellige Visekvædere, og jeg har i Anmærkningerne troet at burde anföre en Deel variante Læse- eller Talemaader, da jeg ikke turde stole paa altid at træffe det rette Valg. Paa faa Undtagelser nær, er alt, hvad her leveres, mundtlig meddelt. Der er Tale om, at man i ældre Tider havde nogle af disse Viser skrevne med Fraktur, men disse Opskrifter ere forsvundne. De Visefugger *) jeg har faaet fat paa, indeholde saagodt som Intet af det gamle Nationale, men nok af Viser om Evan, Amor o. s. v. ved Siden af en stor Deel religiöse Sange. Det lader til, at da man kom saavidt, at Skrivekunsten kunde hjelpe paa Hukommelsen, var man allerede bleven saameget paavirket af Tiden, at man undsaa sig for at blande de gamle Kvad ind i det nye med moderne Klæder prangende Selskab.

For at sætte Læseren paa det Standpunkt, fra hvilket disse Kvad bör betragtes, har jeg i en Deel tilföiede Anmærkninger sögt at paavise deres Sammenhæng med den oldnorske Sagnkreds, og endog kortelig fortalt de Sagn, som forekom mig at ligge til Grund for Kvadene; thi ihvorvel disse Sagn nu i andre Skrifter ere tildeels let tilgjængelige, saa kunde jeg dog ikke paaregne, at Adgangen til den Sammenligning, jeg önskede anstillet, stod rede for Almuesfolk her, hvem jeg ikke tvivler paa det vil være kjært baade at see deres Viser hædrede paa denne Maade, og at opdage deres Slægtskab med den gamle nordiske Digtning.

En af de störste Vanskeligheder ved dette Arbeide var

*) D. e. haandskrevne löst sammenheftede Viseböger.

for mig Sproget; ikke saameget dets Forstaaelse som dets Retskrivning. Jeg önskede med Troskab at gjengive Övre Thelemarkens Sprogdialekt, og antog först, at dette bedst vilde kunne skee ved at skrive Ordene efter Udtalen. Men efter gjentagne Forsög maatte jeg opgive denne Plan. Ved den runde og blöde Udtale, som her finder Sted, sammendynges Vokaler, og Konsonanter bortkastes eller haarde gaa over til blöde; skrevne paa denne Maade vilde kjendte Ord ofte blive ganske ukjendelige, og det Hele faa et utækkeligt, for ei at sige barbarisk Udseende. Da Udtalen i de forskjellige Bygdelag nu i mange Dele er forskjellig, og jeg altsaa for at danne mig en Normal alligevel maatte gjöre Vold paa Ortofonien, saa besluttede jeg omsider at lempe Retskrivningen efter det oldnorske Sprog, og tage Hensyn til Ordenes Etymologi". — Saavidt min Fortale fra 1848 *).

Den af mig benyttede Retskrivning blev senere Gjenstand for nærmere Overveielse, og har, saavidt det lod sig gjöre i det allerede færdige Manuskript, undergaaet nogle Endringer. Da jeg allerede havde lagt min Plan og var kommen temmelig vidt med mit Arbeide inden Ivar Aasens fortjenstlige Værker, Folkesproget vedkommende, udgaves, har mit Forehavende ikke höstet saa megen Nytte deraf, som under andre Omstændigheder kunde været Tilfældet. Imidlertid skylder jeg denne Mand megen Forbindtlighed for de Oplysninger og den Bistand, jeg af ham har modtaget.

Idet jeg nu kortelig skal gjöre Rede for min Behandling af Sproget, maa jeg forelöbig bemærke, at det ikke har været min Hensigt at opstille en Normal for Retskrivningen af vort Folkesprog; dertil tiltroede jeg mig ingenlunde Dygtighed nok. Jeg önsker derfor, at man vil betragte min Methode blot som

*) See Langes Tidsskrift for Videnskab og Litt., 3 Aarg. 5 Hefte. 1849.

et Forsög, en mulig Tilnærmelse til det Rette, som nok Ingen endnu har udfundet. Vi ere desværre ved en lang og sörgelig Forglemmelse komne saa langt bort fra vort gode, gamle Modersmaal, at det ikke gaar an med et Spring at komme tilbage igjen paa det rette Stade. Imidlertid haaber jeg, at man vil indrömme, at der i det her behandlede Sprogstof laa en stærk Opfordring til ogsaa i Formen saameget som mulig at nærme sig det gamle konsekvente System.

I Enden af en Stavelse eller imellem to Vokaler höres ikke Bogstavet *d*, men da dets Udeladelse gjör Ordene ganske ukjendelige, har jeg optaget dette saakaldte stungne d (ð), og istedetfor: bá'e, rá, mó, fa'i eller fa'ir, meie o. s. v. skrevet báðe, ráð, móð, faðir, meiðe o. s. v.

I Slutningen af Ord og Stavelser bliver undertiden Konsonanterne *l m n r* og *t* udeladte; man siger: vi for vil, ho for hon, va for var, ska eller sko for skal o. s. v. Disse Slutningsbogstaver har jeg for det meste tilföiet, dog saaledes at jeg for det bestemte Neutrums Endelse *t* har benyttet ð, undtagen i de Pronominer, hvor det höres. Den adjektiviske Endelse saavelsom den bestemte Artikels i Femininum paa in, har jeg overeensstemmende med Udtalen skrevet blot med *i*, da den forekom mig betegnende for dette Kjön. Jeg skriver altsaa: min, mi, mit; líten, líti, lítið; tekin, teki, tekið; mannen, sóli, folkið. I det bestemte neutr. pl. har jeg heller ikke turdet optage *n*, men skriver f. Ex. trolli, for trollin. Den dobbelte Endekonsonant, hvorved i Oldnorsk enten Vokalens Korthed betegnes, eller som tillige er opstaaet ved Assimilation, har jeg betjent mig af (f. Ex. sokk, gott) undtagen i Pronominer og andre Smaaord.

Naar *k* og *g* staa foran de haarde Vokaler *a aa o u au*, have de den almindelige haarde Lyd, men foran de övrige saakaldte blöde Vokaler *e i ei ö y öy* og *æ* antage de en tilföiet

Lyd af j — som: kem, geng, göyme, vegin, udtales: kjem, gjeng, gjöyme, vegjin. Dette *j*, der blot antyder en Udtaleform, har jeg ikke troet at burde skrive. Som Undtagelse fra denne Regel kan bemærkes, at i Infinitivendelser paa *e* faar det foregaaende *g* og *k* ikke je-Lyden, formodentlig paa Grund af at disse Inf. oprindelig have som i det Oldnorske havt Endelsen *a*, f. Ex. gange, hange, vake. Derimod Imperativ gangi, læs gangji. Desuden er der en Deel andre ubetonede Stavelser, hvor den samme Undtagelse finder Sted. — (See Ivar Aasens Gram. § 29, 30).

Det vil maaskee synes Mange, at jeg er gaaen vel vidt i at restituere Ordformerne, men man bör dog heller ikke give for meget efter for hvad der kun maa ansees for en Skjödesløshed i Udtalen, allermindst naar man staar det gamle Sprog saa nær som i disse Viser. Jeg har bestræbt mig for, at Dialektens særegne Former saavidt muligt skulde komme til Syne. Jeg har saaledes skrevet: s i l l e for skylde, s e j e, s a', h a' for segir, sagde, hadde; e t t e r og a t t e for eftir og after; k o n n og h o n n for korn, horn o. s. v. Oldnorsk y f i r, som her lyder ivi, har jeg skrevet i v i r; f y r i r i Betydningen f o r a n lyder endnu fyri eller fyry, men i Betydningen f o r lyder det fe, hvilket jeg har skrevet f e r. Af Konsonantforbindelser har jeg blandt andre beholdt r ð, da den ogsaa i vort Skriftsprog er almindelig, f. Ex. garð, harð; men for ð r (brúðr) har jeg skrevet *r* (brú'r) med enkelte Undtagelser.

Omlyden a-o (eller ö, som endnu især i de vestlige Bygder ofte höres) har jeg foran n og m (nd, nk o. s. v.) troet at burde gjengive med *á*, da Ordene ellers bleve altfor ukjendelige (lándo, gáng), og en saadan Skrivemaade desuden har sin gode Grund. (See Ivar Aasens Gram. § 125).

Hvad Vokalernes Accentuering angaar, saa havde jeg önsket at kunne gjennemföre denne efter Oldsprogets Regler, da

jeg anseer den at være af megen Vigtighed; men paa Grund af visse Vanskeligheder, som hermed vare forbundne, er den dog ikke bleven ganske gjennemfört; imidlertid er den anvendt i de Tilfælde, hvor der kunde være nogen Tvivl om Udtalen, især ved saadanne Ord som ikke ere meget bekjendte, og ved saadanne som ellers let kunde forvexles med andre Ord, f. Ex. fór, sét, skin. Hvor hele Stavelser ere synkoperede eller apokoperede, antydes dette med Apostrof, som 'kon for okkon, 'ki (læs kji) for ikki.

Jeg vil ikke trætte Læseren med flere Bemærkninger angaaende den af mig fulgte Retskrivning; at den vil stöde Mange, der uden nöiere Kjendskab til Sproget, ere blevne forvænnede ved den hidindtil brugelige Maade at skrive Almuesproget paa, kan jeg forudsee, men jeg haaber at man efterhaanden vil komme til Besindelse, og at man ved lidt Tilvænnelse endog vil foretrække at læse Sproget i en Fremstillingsform, der nærmer sig den, vore Forfædre brugte, hvis Udtale vist ikke var stort forskjellig fra den, som nu finder Sted i vore Fjeldbygder. Det er ikke alene Bondens, men ogsaa den dannede Mands Sprog, som trænger til bestemtere og mere betegnende Former i Skrift, end det har i Talen. Vilde man skrive vort almindelige Talesprog efter Udtalen, fik man ligeledes baade et stygt og uforstaaeligt Sprog.

At der vil findes megen Inkonsekvense og Usikkerhed i Retskrivningen er vistnok ubehageligt, men det förste Forsög paa at tillempe en Ortografi for vort Folkesprog er heller ingen let Sag, og jeg maa derfor bede den gunstige Læser undskylde de Mangler i saa Henseende, hvoraf dette Forsög lider. Deels have de vistnok sin Grund i min utilstrækkelige Dygtighed til dette Arbeide, men deels ogsaa i Beskaffenheden af det behandlede Stof. Som forhen bemærket hersker der nu megen Sprogforvirring i vore Bygder. Man maa vistnok höilig for-

andre sig over, at vort Folkesprog, der i Aarhundreder ingen Litteratur har havt, endnu er saa forskjelligt fra det danske Skriftsprog, som vi benytte, og at det endnu, trods alt hvad Kirken, Skolen og hele Litteraturen gjennem fire Aarhundreder har arbeidet og virket til at fordanske det, staar saa nær den gamle norske Tunge, hvis Ordforraad især er lige friskt og stærkt, om end Formerne efter saa lang en Kamp have begyndt at vakle; og man vil ikke ansee det for en Overdrivelse, naar jeg siger, at hvor dette er Modersmaalet i Fædrehjemmet, der maa Barnet, naar det begynder at læse vore Böger, saagodtsom lære et nyt Tungemaal, en Omstændighed der har en mere hemmende Indflydelse paa Underviisningen i vore Skoler, end man i Almindelighed er tilböielig til at tro. Men paa Grund af den Overgangstilstand, hvori Sproget omsider befinder sig, ere gamle og nye Former blandede om hverandre, forekomme mere antike og ægte i et Bygdelag, end i et andet, hvorfra disse Viser ere hentede, renere hos den ældre, end hos den yngre Slægt. Medens jeg nu helst benyttede de gamle Ordformer, hvor de forekom, saa troede jeg mig paa den anden Side ikke berettiget til at indtvinge dem i den Tale, der i Folkets Mund havde en nyere Skikkelse. Saaledes forekommer t. Ex. den gamle Dativ-Endelse (Singl. i, Pl. o, om eller um) paa nogle Steder meget bestemt, paa andre derimod sjeldnere.

Forövrigt bemærkes, at i de Viser, der have det ældste Præg, og som jeg har indrömmet den förste Plads i nærværende Samling, er Sproget mere antikt, end det nu brugelige Talesprog, og der forekommer adskillige Ord, som ikke mere ere gangbare, ja endog nogle, hvis Betydning Folket nu har glemt. Det Vidnesbyrd om Kvadenes höie Alder, som ligger heri, behöver jeg ikke at gjöre opmærksom paa. Spor af Alliteration i Versebygningen forekommer ogsaa meget ofte.

Noget ganske særegent og karakteristisk for denne Digt-

art er Omkvædene, og jeg skal angaaende dem tillade mig et Par Ord. De ere i Almindelighed ikke saadanne löse Tilhæng, som de ved förste Öiekast kunne synes, men have sin væsentlige Betydning, og kunne nærmest sammenlignes med hvad man i Musiken kalder et Efterspil. I dette maa ligge Noget, der svarer til den foredragne Sangs Indhold, og dets Hensigt er at foröge Indtrykket. Det samme er Tilfældet med Omkvædene. De forekomme oftest i Slutningen af Verset (ettersleng), eller tillige i Midten og kaldes da „milljumsleng." Undertiden finder man dem vistnok af en saadan Beskaffenhed, at de ingen Anknytning synes at have til Sangens Indhold, men da kan man være temmelig vis paa, at de ere indsmuglede og laante fra andre Kvæder. I Almindelighed ville de befindes at udgaa fra et eller andet vigtigt Moment i den besungne Handling, eller endog at være den Grund hvorpaa Sangen hviler, og Omkvædet bliver i dette Tilfælde endog det Vigtigste, det Övrige af Kvædet kun hvad Malerne kalde et Drapperi. Undertiden udtrykke de i faa Ord Digtets Idee, f. Ex.: Men hugin leikar fer dei (i Visen: Pá Grönaliðheiði), — kenner du Dalebo Jonson? o. s. v., snart bestemme de den Omgivelse og de Forhold, under hvilke man skal tænke sig Handlingen at foregaa, og bidrage baade til at gjöre denne anskuelig og vække Fölelsen, f. Ex. Omkvædet i Liti Kirsti's Vise: með deð regner og deð blæs — fer norðan under fjöllo — djúpt under hello — der leikar deð; — i Ásmund Fregðegævars Vise: der er ingin dag'e; — i Gaute og Magnills: her skógar ivir heiðe, o. s. v.; snart ere de at betragte som Digterens Reflex over den Gjenstand, han har for Öie, og atter til andre Tider som et Udtryk for den Stemning, hvorfra Digtet er udgaaet, og den i Omkvædet udtalte Tanke bliver da under Foredraget den Grundfarve, hvorpaa Billederne tegnes. Som Exempel herpaa kan henvises til det vakre Omkvæd i Visen Árolilja: „Árolilia,

hvi söve du så lengi?" samt i Visen: den vonde stjukmóðir (den Dödes Gjenkomst):

Den lánge nott
og den lánge leið,
den lánge notti
då somnar eg!

Det har været mig kjært at finde en Bekræftelse paa denne min Mening om Omkvædenes Betydning i en Afhandling af Professor E. G. Geijer, som jeg först nylig har havt Anledning til at gjöre mig bekjendt med, og som findes i den af ham tilligemed Afzelius udgivne Samling af svenske Folkeviser, 3, 226, og til hvilken jeg henviser Enhver, som önsker at erfare en kyndig og grundig Dom om denne Sag.

Jeg kunde vel have önsket at gjöre et strængere Udvalg blandt de meddelte Sager, som for Nutidens Öre stundom klinge ikke alene besynderlige, men anstödelige. Jeg maatte imidlertid betragte mig her som Samler, ikke som Kunstdommer og Udvælger, og jeg faar bede om, at Andre ogsaa ville betragte mit Forhold til Sagen som et saadant. Det er for störste Delen Antikviteter, som her meddeles, hvilke i mange Henseender have Interesse og ere af Vigtighed som et Middel til at bedömme Fortidens Smag, Sæder og Skikke, og i det Hele til at kjende Folkelivet, men som nu ikke længere ville kunne tiltale den „dannede" Smag. At der imidlertid ligger stærke poetiske Momenter i meget af dette Gamle, vil Ingen, der har Sands for Poesi, kunne nægte. Jeg tillader mig i denne Henseende at bringe i Erindring, at særdeles meget af hvad der ansees fortrinligst i den nyere Poesi blot er en Reproduktion af de i Kæmpeviserne fundne Kjerner. De have været en Guldgrube for Oehlenschläger, Ingemann, Grundtvig, Paul Möller o. fl.

Det var ikke min Hensigt at samle alt, hvad der hos os endnu findes levnet af Middelalderens Digtekunst og bevaret

deels stumpeviis i spredte Skrifter, deels paa Folkets Tunge; dette vilde været et for mig uoverkommeligt Arbeide. Jeg vilde kun samle hvad jeg tilfældigviis kjendte til, og hvad der forefandtes blandt Folket i den Egn, hvor mit Bekjendtskab var störst. Og — mærkelig nok — synes denne Egn i saa Henseende at besidde en andensteds i vort Fædreland ukjendt Rigdom. Aarsagen hertil, der vistnok for en Deel maa ligge i Folkets opvakte poetiske Sands, skal jeg ikke her videre indlade mig paa, men saavidt jeg har kunnet erfare, er der i de fleste andre Egne temmelig mavert paa selvstændig Folkedigtning i metrisk Form fra ældre og nyere Tider.

Imidlertid findes der vistnok endnu hos os meget mere, end hvad her er leveret, men det er ved deslige partielle Samlinger at senere noget Heelt og Fuldstændigt kan komme i Stand, og jeg haaber ved Udgivelsen af disse Kvæder at have bidraget til, at hvad der endnu er ubekjendt maatte med större Lethed kunne drages frem for Lyset. Vi maa nemlig heri, som i saameget Andet, begynde forfra. Medens man i Sverig saavelsom i Danmark er saa heldig, foruden hvad der endnu kan opspores blandt Folket, at besidde meget gamle haandskrevne Samlinger af deslige Viser opbevarede paa Bibliothekerne, saa have vi hos os, saavidt jeg veed, ingen saadanne, men Samleren maa söge saagodtsom alt i den levende Tradition, hvor det nu har sin store Möie med at finde det.

Imidlertid maa det ansees önskeligt, at der skeer Anstrængelser i denne Retning, saa at vi kunne stille os med vort Bidrag ved Siden af de övrige nordiske Nationer. England og Skotland have i Percys, Jamiesons og W. Scotts Samlinger af Folkedigte fra Middelalderen ydet sit fortrinlige Bidrag; Tydskland ligeledes ved Erlach, Grimm o. fl.; Danmark har Samlinger af Anders Vedel (allerede fra 1591), af Peder Syv (et hundrede Aar senere) samt af Nyrup, Abrahamson og Rahbek

(1812—1814), og Sverig eier værdifulde Samlinger af dette Slags ved Afzelius og Geijer (3 Dele 1814—1816), samt ved Arvidson (3 Dele, 1836—1842). Sammenligningen af disse Fortidsdigte hos de forskjellige nordiske Folk er höist lærerig, og viser maaskee mere end noget Andet hvorledes det aandelige Slægtskab, trods den efterhaanden indtraadde ydre Adskillelse, vedligeholdt et Sambaand imellem Folkene. Der fremgaar heraf en levende Forestilling om et mærkeligt Fælledsskab i Kultur, Sprog og Litteratur mellem alle de nordiske Folk om Östersöens og Nordsöens Kyster i hine Tider; thi ikke alene Poesien og dens Former var den samme overalt, men et og samme Kvæde adopteredes af ethvert Lands Beboere og gjenfindes endnu lokaliseret i de forskjellige Lande.

Vi have oftere i de til Viserne föiede Anmærkninger fundet Anledning til at gjöre opmærksom herpaa, og anstillet Sammenligning mellem vore Viser og de tilsvarende fornemmelig i de danske og svenske Samlinger. Men i denne Kreds af nordiske Lande, der frembærer rige Krandse af Blomster fra Fortidens Digterhave, staar Norge saagodtsom med tomme Hænder, uagtet Poesiens Blomsterflor har staaet fuldt saa frodig her som noget andet Sted i Verden. Det var ikke blot i Sagaold at Skaldene sloge til Lyd i vort Fædrelands Dale, og udgik herfra til fremmede Lande for at forlyste Mænd og Möer i Borge og Kongsgaarde, men deres Sang löd ogsaa senere ned igjennem Middeltiden saalænge der endnu var Örer, der vilde höre, og Hjerter, der vilde annamme.

Vistnok eier Norge sin Deel i de danske Samlinger, da især Nyrup fik flere Bidrag herfra, men det gjælder nu altsammen for dansk. Imidlertid haaber jeg, at ogsaa vi skulle kunne frembære vort Bidrag uden Blusel, naar kun Interessen derfor er vaagnet; og har vort Bidrag ikke andet Fortrin, saa vil dog formeentlig disse Kvæder godtgjöre, at vi

bedre end de Övrige ere istand til at vise opad mod de gamle Myther, og at danne et Forbindelsesled imellem den oldnordiske og den middelaldrige Poesi. Skulde Nogen kunne kappes med os heri, saa maatte det være Færöerne. Man har nemlig der i den senere Tid opdaget vidtlöftige Kvæder, der leve paa Folkets Tunge, og som nu ere udgivne af Pastor Lyngby, 1822, og af Hammershaimb, 1851. De bevæge sig vistnok i en snævrere Kreds end vore, og behandle fornemmelig Sagnet om Sigurd Fafnersbane, som hos dem er bleven til en staaende Sagnfigur, der maa være med fast i alle deres Digte, hvad enten han hörer med eller ikke; men der er dog en mærkelig Lighed imellem disse færöiske Kvæder og vore thelemarkiske Viser baade i Form og Indhold, ligesom ogsaa Sproget, trods den Vanskjæbne det paa begge Sider har havt, endnu er saa ligt, at en Thelebonde godt maatte kunne forstaa en Færöboer, uagtet de i saa mange Aarhundreder ei have talt med hverandre. Naar man seer bort fra den besynderlige færöiske Udtale, staar Sproget i deres Viser vistnok nærmere det Oldnorske, end det, som nu findes i vore Viser, men derimod synes Indholdet i disse at have en större Oprindelighed. Det lader til at det stakkels Folk derborte paa de eensomme Öer ret glæde sig i Sang og gamle Sagn. Deres Kvæder benyttes endnu som Musik til at danse efter, og denne Omstændighed maa upaatvivlelig have bidraget meget til deres Vedligeholdelse i Folkets Minde. Sangenes Begyndelse eller Omkvædene antyde undertiden dette Brug, f. Ex.

Havið nu stev og stigið á,
meðan eg geingi i dans,
eg kvöði um Virgar Valintsson
hövverkini hans.
Dagurin liður
náttin kemur

dimmir á jörð so friða,
imorgin saðlum hestar
dist at riða.

Ligeledes fölgende Omkvæd til en anden Vise:

Gevið ljóð frúvur
kall er komin i dans,
guð gevi onga jomfrúna
gjalda hans.

Det var oprindelig min Hensigt at tilföie et Glossarium, hvilket syntes fornödent paa Grund af det ringe Kjendskab til Folkesproget, som tör forudsættes hos den dannede Klasse, men da senere Ivar Aasens Ordbog over det norske Folkesprog er udkommen, er et saadant blevet overflödigt. De gamle tildeels forældede Ord, som ikke findes i bemeldte Ordbog, ville saavidt muligt blive forklarede i Anmærkningerne.

De Sagn, jeg ligeledes havde tænkt at tilföie, og som man maaskee paa Grund af mine Yttringer i Langes Tidsskrift har imödeseet, ville forhaabentlig senere særskilt blive udgivne.

Musikbilagene skyldes fornemmelig Præstedatteren Jomfru Olea Cröger, der ogsaa forövrigt har en væsentlig Andeel i denne Samlings Istandbringelse, samt Organist Lindemanns velvillige og kyndige Bistand.

Og hermed være dette Arbeide anbefalet til velvillig Modtagelse; det er en Barde fra det 14de og 15de Aarhundrede, der banker paa Folkets Döre. Han har længe holdt sig skjult i Fjeldstuen; maatte han nu ikke skræmme Folk, idet han træder ned i de store Bygder, ifört sin gamle selsomme Dragt!

Frederikshald den 27de October 1852.

M. B. Landstad.

Om Udtalen.

Vokalerne e, i, o, u, og y have to Slags Lyd, den aabne og den lukte. Ved den aabne Lyd mærkes, at **e** udtales næsten som æ (f. Ex. feste, sete) og i nogle Ord endog ganske som æ (er, her, vel, med, lengi); — **i** lyder næsten som e (til, site), **o** næsten som aa (fole, komen), **u** næsten som o (burt, sume), **y** næsten som ö (spyr, dylja). — Den anden Lyd er derimod den bekjendte lukte eller lange Lyd i saadanne Ord som: seer, viis, foer, Huus, Lys. Denne sidste Lyd er den som betegnes ved Accent (sér, vís, fór); dog er dette Mærke ikke altid blevet anvendt hvor den samme Lyd forekommer, saaledes ikke ved saadanne bekjendte Ord som: du, i, mine, sine, o. s. v. — Figuren „á" betegner den særegne Lyd **aa** (det Svenske å).

I Endestavelserne maa **ge** og **ke** læses med reent g og k (f. Ex. stige, drikke); derimod maa **gi** og **ki** læses med Lyden af gj og kj, f. Ex. kongi som kongji eller kongje, bakki som bakkji eller bakkje. Forövrigt gjelder den Regel, at naar **g** og **k** staa foran de blöde Vokaler **e, i ö y æ ei** og **öy**, faa de i Almindelighed en Lyd af j, som k e m, g e n g, g e n t e, k i p p a udtales kjem, gjeng, gjente, kjippa, G-Lyden forsvinder næsten ganske, saa der kun höres j e n g, j e n t e. — Bogstavet **ð** höres enten aldeles ikke, eller kun svagt.

Benyttede Forkortelser:

Var.	Variant, eller en afvigende Læsemaade.
Syv.	Den af Peder Syv udgivne Samling af Kæmpeviser.
Nyr.	Den af Professor Nyrup, Abrahamson og Rahbek 1812—1814 udgivne Samling af danske Viser fra Middelalderen.
Afz.	Den af Professorerne Afzelius og E. G. Geijer 1814—1816 udgivne Samling af svenske Folkeviser.
Arvids.	„Svenska Fornsånger" udgivne af A. I. Arvidson 1836—1842.
Fær. Kv.	Hammershaimbs Udgave af de færöiske „Sjurðar kvæði", Kbh. 1851.

I.

Eventyrlige Viser.

I.

Åsmund Fregdegævar.[1]

1. Deð var Irlands kongi bold[2]
han talað til sine menn:
kven skal norð i trollebotten
og hente mi dotter[3] heim?
Der er ingin dag'e.[4]
(Er deð inkî dagin?)

---

[1]) Dette gamle, mærkelige Kvad er meget bekjendt i Silgjord og med mere end almindelig Overeensstemmelse mundtlig meddelt af forskjellige Personer. Jeg kan derfor ikke sige, at jeg har havt forskjellige Varianter af Kvadet i dets Heelhed, men desto flere i dets Enkeltheder. Disse har jeg enten anført i Anm. eller optaget dem som Endringer i Texten, hvorved jeg her som overalt har fulgt den Regel, at det i sproglig Henseende ældste og ægteste Udtryk burde gives Fortrinnet, medens jeg forövrigt saa tro som mulig har gjengivet det Meddeelte. Kvædet er mig fuldstændigst meddelt af Lafrants Groven, der senere ved Döden er afgaaen, og af Halvor Endrejord, samt rettet og udvidet ved Meddeleiser af Enken Anne Golid, Lafrants Hogndalen, Bendik Aanundsen Fedland o. m. fl., den sidste fra Skafsaa, de övrige alle fra Silgjord. Jeg nævner dem for det Tilfælde, at Nogen skulde önske at conferere med de endnu levende Referenter.

Hvad Kvadets Indhold angaar, saa viser det sig strax, at vi her have en af de gamle nordiske Mythen for os, romantiseret efter en senere Tids Fordringer. Da de fire fölgende Kvad ere af lignende Indhold og behandle samme Mythe, danne de en Ring for sig selv, hvorfor vi ville forbeholde os, efter at have meddelt dem alle, at gjöre nogle Bemærkninger angaaende det Forhold, hvori de maa antages at staa til Oldsagnene.

I de danske og svenske Samlinger af Kæmpe- eller Folkeviser findes ingen, der kan ansees for Variant af denne. Temmelig nær staa dog Viserne (hos Arvidson, 1 D. Side 87 og 103) om Asbjörn Prude (ogsaa: „Frae-Kjempe") og Ormen Stark, samt dens Va-

2. Farne er no sá mange
fregðe* drengir og friðe,
ingin af dei er komen att'e*
no kan eg 'ki lenger biðe.
Der er ingin dag'e.

riant Ulf den stærke, hvori vistnok den samme Mythe behandles, men paa en anden Maade. I disse Viser, der af Udgiveren formenes at have hentet sit Emne fra Orm Stórolfsons Saga (Fornmanna sögur, B. III.) er der nemlig ligeledes Tale om Kamp med et Trold, Bruse eller Faxe, som boede i Trollevalk eller Gigerholl, og hvis Moder, der omskabte sig til en stor Kat, var Kæmperne til störst Meen. Först efterat det havde lyktes Orm, formedelst Löfte om at sende den halve Deel af det erobrede Guld til Rom, at knække hendes Ryg, vandt han Bugt med Troldet. De begynde saaledes:

Den 1ste.

Esbjörn Prude og Ormen Stark
drikka viin uti Halle,
kom en goder gångekarl
seent om julekvälle
Wida slår man tjällen öfver Issland.

Den 2den.

Dät var Ulfven starke
han ladde ut för vasse
säglar han för Gigerholl
emot then Brussen hvasse.
Nu ligger Guldet under hjelten.

Hvad Orm Stórolfsöns Saga angaar, der antages at være fra det 14de Aarhundrede (Müllers Sagabibl. I. 353) saa synes den at være en romantisk Behandling i Prosa af samme gamle Emne, som disse Viser behandle; men da de upaatvivlelig tör kappes med hiin Saga i Alder, have de neppe fra den hentet sit Stof. Det Sandeste tör maaskee være, at medens de ere uafhængige af hverandre indbyrdes, have de en fælleds Oprindelse i de gamle Myther og Oldkvad, der lyde ned til os i mange Efterspil og klinge gjennem en stor Masse af vore Eventyr med Toner, der endnu mægtig tiltale Folkeaanden.

*) Ordet bold udelades af Nogle. Der har vel ogsaa oprindelig kun staaet: þat var Irlands konungr. Andre begynde Visen saaledes: Deð var danske kongin, eller: Deð var Irlands konge Borg, hvilket sidste Navn maaskee ved en forkvaklet Udtale eller Inversion er det samme som Saxos Gorm. (See Anmærkning til Rolf Gangar). Kongen kaldes ogsaa Olaf og Harald, f. Ex.

In kom Harald kongin,
han var ein mann sá bliðe:
kven skal norð i trollebotten
og hente mi dotter friðe?

*) Formen mi dottri (for min dottrin) forekommer hyppigst. En saa-

3. Til så svarað han ráðihæst,[7]
han steig fer kongin fram:
Ásmund er báðe stór og sterk
han er så fregð ein mann.
Der er ingin dag'e.

4. Höyre du Ásmund Fregðegævar
hot eg seje deg:
du skal norð i trollebotten
og hava heim dottri til meg!
Der er ingin dag'e.

5. Höyre du Ásmund Fregðegævar,
du er den fregðast i lándo,
du skal norð i trollebotten
og löyse mi dotter or vándo.[8]
Der er ingin dag'e.

6. Hot hev eg mot deg brotið,
o kongi der du stend,[9]

---

dan dobbelt Bestemthed baade med pers. Pron. og Artikel bruges ofte i Folkesproget. Istedetfor dotter forekommer ofte syster.

[4]) Ordet lyder nu i Folkets Mund dag'e, men da dette e, der er en Forsvagning af den oldnorske Nom. Endelse r, er vildledende, saa havde jeg önsket at kunne bruge den gamle Form dagr, men jeg turde ikke. Omkvædet lyder forövrigt ogsaa saaledes: Er her ingin dag'e? eller Er deð inki dagin? hvilket i den sidste Deel af Visen passer bedre.

[5]) fregð eller fræg, berömt, tapper.

[6]) For apter: tilbage.

[7]) Den överste Raadgiver, af ráð og Adj. hár, höi, hvis Superl. heder hæstr, höiest (þan ráði hæstr). Nu har almindelig dette Adjektiv Formen: hág, hægre, hægst, el. hög, högre, högst, el. högast, hvilket er en sildigere Form.

[8]) Dette Vers lyder ogsaa saaledes:
Dotter mi er i trollebotten
siter hon der i bándo,
dít vil eg deg Ásmund sende
du er den frægðast i lándo.

með[10] du vil endeleg víta[11] meg
langt norð i trolleheim?
Der er ingin dag'e.

7. Du skal få fruga Ermelin,[12]
hon er sá vént eit viv,
vil du norð i den myrke heimen
og våge fer henna dit liv.
Der er ingin dag'e.

8. Og vil du geva meg dotter di[13]
den vene fruga Ermelin,
sá reiser eg norð i den skome heimen[14]

---

[9]) Var. Og höyre du Irlands kongi, — hot hev eg mot deg brotið,
með du vil endeleg víta meg — langt norð i den store broti?

[10]) með for með di (Oldn. með þvi), af den Aarsag, saasom. Den anden Linje i Verset har formodentlig i ældre Tider havt en anden Form, nemlig denne:
konungr, með þvi (þeim)
at du vil o. s. v.
hvilket baade Metrum og Riim synes at antyde. Af dette saavelsom flere Steder viser det sig, at disse Kvæder have været forfattede i det oldnorske Sprog, og fölgelig paa en Tid da dette var Folkets Tale- og Skriftsprog; men ved mundtlig Overleverelse gjennem Aarhundreder har Sproget i Viserne deeltaget i de Modificationer, Folkesproget efterhaanden undergik. At vi imidlertid i Fjeldstuen endnu have ret meget igjen af vort gamle Maal, vil disse Kvæder noksom vise.

[11]) víta, straffe. Oldn.

[12]) Var. Imerlin og Irmelin. Fruga var et kvindeligt Hædersnavn, der brugtes saavel om Gifte som Ugifte; oprindelig intet andet end Gudinden Freyas Navn, Verset kvædes ogsaa saaledes:
Vil du hente heim dotter mi
og våge fer henna dit liv,
sá skal hon verte di unge brúr
hon er sá vent eit viv.

[13]) Var. Og má eg fá fruga Ermelind
hon er sá vent eit viv o. s. v.

[14]) Var. skóme-heiði af skumr, Mörke. (Det lyder i Folkets Mund som skóm, derfor har jeg ogsaa skrevet det saa). Ved alle disse Be-

som ingja sóli skin.[15]
Der er ingin dag'e.

9. Og skal eg dá af norð i trollebotten
og löyse di dotter or vánde,
sá vil eg hava deð Olafs-skipið[16]
som dei kallar Ormin lange.
Der er ingin dag'e.

10. Árinn' og deð forgylte flöy
bore dei út at strande,
deð var Ásmund Fregðegævar[17]
han sille[18] fara af lande.
Der er ingin dag'e

11. Ásmund sprang pá Olafs bát
som dei kallað Ormin lange;
dei rópað pá Torkild Adelfar:[19]
lat no skipið koma til gange!
Der er ingin dag'e.

---

nævnelser: trollebotten, skumo-heimen o. s. v. betegnes Jötunernes Hjem (jötunheimr), hvilket man tænkte sig liggende ved Jordens yderste Grændser, og ved höie Fjelde adskilt fra den af Menneskene beboede Deel, Manheim eller Midgard. Koldt, mörkt og fælt var der hos Jötunerne, deraf Navnet Rüm-Thusser. I sildigere Tider tænkte man sig ved Jötunheim de nordlige Egne af Rusland, Bjarmeland, Egnene omkring det hvide Hav, gandvík, der ligefrem betyder Troldvigen, Trollebotten. I disse Viser lægges Jötunheim ligesom i de gamle Myther hen til det yderste Norden, „langt norð der ingja sóli skin".

[15]) Var. som inki skin anten sól hell máne.

[16]) Var. Orlogs-skipið. Man seer, at han ansaa det nödvendigt at have baade stort og stærkt Skib for at kunne bestaa en saa farlig Seilads som den til Trollebotten ansaaes for at være.

[17]) Han kaldes ogsaa Ásmund frægðan.

[18]) sille, Oldn. skyldi, Præt. af skal.

[19]) Dette Navns Nævnelse her er saare mærkeligt. Saxo Grammatikus omtaler nemlig ogsaa Sagamanden Torkild Adelfar, der maatte være med paa et Tog til Jötunheim for at vise Veien.

12. Sá vatt dei up deð silkiseglið
högast i seglerá,[20]
dei sille inki pá bunkin strjúke[21]
för dei trollebotten ság.
Der er ingin dag'e.

13. Dei kastað deires anker
pá den kvitan sand,
deð var Åsmund Fregðegævar
han tróð den fyste pá land.
Der er ingin dag'e.

14. Hokken[22] vil de[23] mine bröðar tvo
anten vakte skip under[24] öy
hellá de vil in i bergið gange
og taka út vene möy?
Der er ingin dag'e.

15. Hokken vil de mine bröðar tvo
anten vakte skip under liðe,
hellá de vil in i bergið gange
og taka út jomfrúga friðe?[25]
Der er ingin dag'e.

16. Til svarað Åsmunds bröðanne tvo
dei var báðe unge og blauge.[26]

---

[20]) Var. og nykkin leikað fer borði.

[21]) Var. dei strauk inki pá bunkin neð, en Talemaade, der betyder at lade Seglet falde; bunke betyder formodentlig her Dækket.

[22]) hokken, Oldn. hvártgin, hvilket af to. hva udtales hos os som ho, f. Ex. hott for hvat.

[23]) de for dér (Oldn. þér). I Var. Å. talað til sine bröðar tvo — vil de vakte o. s. v.

[24]) Dette Ord udtales nu onde, men kunde ikke skrives saa uden at misforstaaes.

[25]) frið, vakker.

[26]) blaug, saaledes lyder Ordet her, det heder ellers i Oldn. blauðr, blöd, kvindagtig.

Deð höyrer me på bróðir 'kons
at han vil vita 'kon dauðe.[27]
Der er ingen dag'e.

17. Heller vil me, fregðan bró'r,
vakte dit skip under öy,
me tor' inki in i bergið gange
og taka út vene möy.
Der er ingin dag'e.

18. Heller vil me, fregðan bró'r,
vakte dit skip under liðe,
me tor' inki in i bergið gange
og taka út jomfruga friðe.
Der er ingin dag'e.

19. Ásmund kastað kufta blá,[28]
tók på ein fillutte flangi.
han totte[29] kufta var hosta góð[30]
i trollehendar at gange.
Der er ingin dag'e.

20. Som han kom i den fyste hallen,[31]
der var så underleg vorið,[32]
dúkanne[33] var utor blóði dregne[34]

---

[27]) Var. vita kons dauðe.

[28]) Var. tröya ný.

[29]) totte, Præt. af tykkja (þykkja) eller tikja, synes.

[30]) Var. nesta góð.

[31]) Var. Á. gekk i den fyste halli. Det sidste Ord udtales hadden.

[32]) voren, Adj. beskaffen, skikket. Egentlig Partic. af vera. Bruges hyppig i Sammensætning med Adject. og betegner en vis Tilstand eller Maade at være paa, f. Ex. bálvorit, kleinvorin, sjúkvorin, litinvorin (temmelig liden).

[33]) For dúkarnir; denne besværlige oldn. Pl. Endelse sammendrages nu i Folkesproget til -anne eller -æn, hestanne el. hestæn.

[34]) Var. i blóði tvegne (el. dregne).

og ormanne spelað etter borði.[35]
Der er ingin dag'e.

21. Som han kom i den aðre hallen,
han var i sá mykin váðe[36]
ganne-kerið[37] pá golvi stóð
og trollið ivi deð ráðe.[38]
Der er ingin dag'e.

22. Som han kom i den treða hallen,
der mone han beðre like,
der var vene sengir upreidde
og breidde með silki kvite.[39]
Der er ingin dag'e.

23. Som han kom i den treða hallen,
der totte han ingja vande,
han kastað seg i einom kvila,
der sovnað guten snadde.[40]
Der er ingin dag'e.

---

35) Var. krintað pá borði.

36) Var. Å. gekk i den aðre hallen — der var no meire váe; eller: Han kom seg neð i den aðre h. o. s. v.

37) Var. gángekerið.

38) Var. smátrolli kringum deð trádde. De dansede omkring Hexekarret. Det heder ogsaa: ikringum sat trolli rńe. Denne Beskrivelse ligner den i de gamle Gudesagn om Hells Haller i Niflheim og Utgarde Lokes i Jötunheim. Til Sagnene om Sidstnævnte maa ogsaa denne saavelsom de 4 fölgende Viser henföres.

39) Var. — der var mykið beðre
femten sengir pá golvi stóð
alle með skarlakin breidde.

40) Oldn. snjallr, flink, tapper, kjæk, skulde altsaa hede: snalle. Var. snegge, snar. Dette Vers gives ogsaa saaledes:
Femten sengir pá golvi stóð
alle með silki breidde.
Åsmund kastað seg i einom dei
der somnað guten snedde.

24. Han kastað seg i einom kvila
han var báðe fáin og fnyste,[41]
in sá kom deð vene viv,
deð tottest af hennar lýse.
Der er ingin dag'e.

25. In sá kom deð vene viv,
som Ásmund vilde vinne,
hon ha' hár som spunnið gull
og vippað i silkitvinne.
Der er ingin dag'e.

26. In sá kom deð vene viv,
som Ásmund vilde fá,
hon ha' hár som spunnið gull[42]
og vippað i silkitráð.
Der er ingin dag'e.

27. Hon ha' hár som spunnið gull
og vippað i silkiband,[43]
Ásmund upatt or sengi sprang
og tók hennar i sit fang.
Der er ingin dag'e!

28. Slepp meg, slepp meg, Ásmund,
du helt inki meg i fang,

---

[41]) Saaledes meddelt; dog skal det maaske være: fáin og fryst'e, bleg og forfrossen, da det i en Variant heder:
han var báðe tröytt og frosen
in kom jomfruga Ermelin,
deð tottest af hennar drúpe.

[42]) Var. hárið ha' hon som heklað horr.

[43]) Dette Vers varieres saaledes;
In sá kom deð vene viv,
som Ásmund dröymde han vant o. s. v.
eller, Deð var Ásmund Fregðegævar
han upat tor sengi sprang,
og deð var fruga Ermelin
han tók hennar i sit fang.

kem hon in sæle móðir mi
hon et up kvor kristen mann.[44]
Der er ingin dage!

29. Deð er inki di sæle móðir
um du 'ki annað veit,
du er dottir til Harald kongin,
som búr heran suð under öy.[45]
Der er ingin dag'e!

---

[44]) Var. hon et up St. Olafs mann; eller
móðir mi et up kven hon sér
um deð var St. Olafs mann. —

Det er mærkeligt at Åsmund Fr. her synes at blive kaldet St. Olafs Mand. Man kunde fristes til at opstille den Formodning, at her var tænkt paa Åsmund Grankelson, der levede paa Olaf den Helliges og Magnus den Godes Tid, og af dem fik Lehn og Syssel paa Hálogaland, hvorfra han vel ogsaa færdedes „nord i Trollebotten", hvis dermed er meent Finmarken og Egnene om det hvide Hav. Rimeligviis havde han ogsaa „Finnefærden" efterat han med Kong Magnus's Öxe og med dennes Samtykke havde hugget Harek af Thjöttöy ihjel, som ellers dermed var forlenet. Han berömmes som den tredje Idrætsmand i Norge næst efter Hakon den Gode og Olaf Trygvason. (See Olaf den Hell. Saga). Man kan have villet forherlige hans Minde ved at indsætte ham som Helten i det Oldsagn, hvortil Visens Indhold slutter sig, og hvori Guden Thor maaskee har været den oprindelige Helt. Noget Lignende har man oftere Exempel paa, saaledes naar det ældgamle Palnatokesagn af „Hemings Totten" i Flatöbogen henföres til Harald Haardraade. At Handlingen i vort Kvæde henlægges til en Tid da Kristendommen endnu ikke var almindelig antagen i Norge, eller i det Land, hvor Åsmund Fr. havde hjemme, synes man at kunne slutte af 45de Vers. Naar han nemlig fortæller som noget Særegent, at han havde været i de kristne Lande, ligger deri en Erkjendelse om, at det Land, hvori han boede, ikke endnu var et saadant. Af 38 og flg. Vers erfares desuden at Skumegyvren nylig havde været i Kast med Kong Olaf („inki ifjór, men i förfjóren"). For vort Kvæde ligger der imidlertid vistnok et ældre til Grund, i hvilket Begivenheden har været henlagt længere op i det dunkle Hedenold.

[45]) Dette Vers er kun fundet hos en enkelt Visekvæder og er ikke almindeligt. * *

30. Du slepp meg, slepp meg, Asmund!
du helt inki meg i hand,
kem hon in Targerð Húkebrúð[46]
hon knýser deg under si tonn.
Der er ingin dag'e!

31. Slepp meg, slepp meg, Ásmund!
deð vil eg deg ráðe,
kem hon in skomegyvri
hon slúkar kon i seg báðe.
Der er ingin dag'e!

32. Slepp meg, slepp meg, Ásmund![47]
deð sa' deð vivið ljóse,
deð er sá vont dei nýte drenginn
dei má 'ki vivi njóte!
Der er ingin dag'e!

33. In sá kom den skome gyvri,
hon gjorðe báð' gruttað og grinte:[48]
Hot er deð fer eit tekjubánn,[49]

---

[46]) Meddelt: Tarjer Húkebrú. Dette Navn ligner den Gudindes, som Hakon Jarl tilbad, til hvem han under Slaget med Jomsvikingerne skal have offret sin Sön Erling, og hvis Billede stod i hans Tempel paa Hlade, nemlig Thorgerð Hölgabrúðr eller Hörgabrúðr. Hun kaldes ogsaa Hörgetroll, og synes at have været anseet for et ondt Væsen. At man i al Fald paa den Tid vor Vise kan antages at være forfattet ansaa hende for en Skumegyver, er naturligt. Andre have Navnet: Harald Húkebrúrin, medens atter Andre intet Navn give hende, men blot have „Skóme-gyvri“ eller Skáne-gyvri.

[47]) Det er sædvanligt i disse Viser, at der dvæles længe ved visse interessante Situationer, og Beskrivelsen gjentages flere Gange blot med forandrede Riimord; saaledes her og i V. 30—32.

[48]) Var. — sjækte og grinte, eller grutter gere hon og griner, eller hon totte dettin tykkje (Oldn. þykkr, Fornærmelse).

[49]) bánn for barn. rn assimileres stedse i Udtalen til nn, hvorhos den foregaaende Vokal bliver fra lukket til aaben, fra lang til kort, som konn for kórn, honn for hórn. Hvad dette tekjubánn betyder, er tvivlsomt. Maaskee kunde det udledes af Oldn. tekja, Fangst,

som held'e mi dotter friðe?
Der er ingin dag'e.

34. Den, som kallar meg eit tekjubánn
han skal etter vándo leite,[50]
men kalle meg Ásmund Fregðegævar!
sá vil dennin gúten heite.
Der er ingin dag'e.

35. Á inki er du den fregðaste,
som búr uti detta land,
men kem han en Thor með tungum hamrum
hàn er fulla fregðari han.[51]
Der er ingin dag'e.

---

altsaa et fanget Barn. Dog, ved at see hen til Varianterne i de fölgende Viser, hvor Gyvren hilser den uvelkomne Gjæst med Benævnelsen hóreson og kogabánn, synes det rimeligst, at ved dette „taget Barn" skal forstaaes et Barn, som er avlet ved Voldtægt. Det forekommer saaledes konstant hos Alle, som kvæde Visen, uden at de vide at give anden Forklaring derpaa, end at det er et Skjeldsord. Maaskee kunde det have en passivisk Betydning (tekr) et Barn, som kan tages, dræbes, et Dödsens Barn, da Verbet taka (aftaka) ogsaa betyder at dræbe. I al Fald bruges tekjufantr endnu i Thelemarken som et haanligt Skjeldsord, hvormed Slagsbrödre ægge hverandre til Strid. Som Variant forekommer ækjubánn, maaskee af œgja, Skræk, altsaa et Rædselsbarn.

50) Man seer at Helten betragtede Benævnelsen tekjubánn som en Fornærmelse. „Han skal efter Ulykken lede", opsöge den, gjöre sig selv ulykkelig; en Talemaade som oftere forekommer i disse Viser. Forresten varieres dette Udtryk paa mange Maader: han skal ekki etter vándo leite, el. ekki etter lándo leike, el. han skal etter bándo leite, hvilke — vi kunne ikke sige Læse- men Talemaader give ligesaamange forskjellige Meninger, og ere formodentlig tildeels fremkomne som Fölge af, at man havde glemt den rette Betydning af Ordet tekjubánn, hvilket nogle Referenter have meent at skulle betyde Hittebarn eller Reverbarn, hvorfor man ved bándo har tænkt paa Barnesvöb, og Meningen blev altsaa den, at Gyvren forgjæves skulde söge et Barns Attributer hos ham. Det heder ogsaa: Eg er inki nokot tekjubánn — som du má i lándo leite, men eg er o. s. v.

51) Dette Vers er ikke almindeligt. Jeg fik det tilligemed adskillige

36. Höyre du deð du skome-gyvri
hot eg vil spyrja deg:
hor heve du fengið deð breiðe belti,[52]
som du ber ikringum deg?
Der er ingin dag'e!

37. Deð var 'ki i fjór, i fyrre fjóren,[53]
úti sankt Olafs velde,[54]
dá eg sille livið af kongin taka
sá seint um ein jóleftas kvelde.
Der er ingin dag'e.

38. Eg tók kongin pá min bak,
eg tottest meg vera ung,
men som eg kom i durahallen[55]

---

andre gode Supplementer af en gammel Kone, Anne Golið. Hun brugte ganske bestemt den gl. Dativform tungum hamrum. Man seer for Resten heraf, at Gyvren endnu havde megen Respect for sin gamle Fiende Thor, endskjöndt han i Kampen mod Troldene nu var bleven aflöst af Olaf den Hellige. Man har med Rette forundret sig over at Thor, der var de gamle Nordmænds kjæreste Gud, ikke oftere forekommer i vore sildigere Folkesagn, endskjöndt saa mange Personer og Steder endnu bære hans Navn. Aarsagen hertil er ganske vist den, at man efter Kristendommens Indförelse, under Bestræbelsen for at udslette Hedenskabets Minder, overförte de Bedrifter paa St. Olaf, der för havde været tillagte Thor. Jeg haaber senere at faa Anledning til at anföre Exempler, der godtgjöre Rigtigheden af denne Formodning.

[52]) Var. brynju-belti. Gyvren havde altsaa sit Styrkebelte ligesaavel som Thor.

[53]) Var. Deð var i fjór i jólo,
dá ha' eg sá stór ei velde o. s. v.
el. Deð fekk eg i fjór i jólo (el. i förjólo)
el. Deð var 'ki i fjór, i förre vet.

[54]) En gammel Mand kvad: Uti sankt Olafs ti-velle uden at han vidste at gjöre Rede for dette Ord. Maaskee er det en Levning af det gamle þjóðvelde (el. þyðvelde), Herredömme over et heelt Folk, Regjering.

[55]) Var. duragátten, Döraabningen.

dá falt en meg fer tung.
Der er ingin dag'e.

39. Fram sá kom den vigsle-kallen,[56]
sá vel eg han mone kenne,
han slóg meg með skrá i skallen[57]
eg er 'ki heilbrigdað enno.
Der er ingin dag'e.

40. Dei slóg meg með skrá i skallen,
deð tottist eg inki líðe,
dei skvette etter meg vigsalvatten[58]
eg kenner enno deð sviðer.
Der er ingin dag'e.

41. Dei skvette eld og eimyrja,[59]
og vigsale-vatnið viðe,
vigsale[60] kom dá der eg stóð,
vigsale mone meg sviðe.
Der er ingin dag'e.

42. Deð fornam eg pá lándo deires,
eg átte der ingjo freð,
sá sprette eg beltið af kongins rygg

---

[56]) Udtalt vigslekadden; saa kaldtes formodentlig Præsten, af vigsla, indvie, og kall for karl. At hun kjendte ham vel, vil formodentlig sige, at hun havde været udsat for ham för, og havde Erfaring om hans Magt.

[57]) Var. hausi. skrá betyder 1) Jernplade (nyklaskrá), 2) Laas, 3) Lov. De sloge hende med Lovbogen, formodentlig menes Bibelen eller Missalet.

[58]) vigsal- eller vigsle-vatten, Vievand. Var. vesolvatten, hvilket maa være en Forvanskning, hvis det ikke er spottende sagt (af vesal, liden, ussel).

[59]) eimyrja, glödende Aske.

[60]) Formodentlig for vigsla, Indvielsen —, Kristendommens eller Guds Ords hellige Kraft, hvorved Hedenskabet blev beseiret.

og sokk i jorði neð.[61]
Der er ingin dag'e.

43. Höyre du Åsmund Fregðegævar
hot eg seje deg:
du hitar dette jönnið glóheitt
og send deð sá hit at meg![62]
Der er ingin dag'e.

44. Eg hev vorið i de kristne lándo
der folkið kallar pá guð,
eg hev tekið i dei glóands jönni
eg er mykið sterkar hell du.
Der er ingin dag'e.

45. Deð var Åsmund Fregðegævar
hoggi han til með avle,
hoggi han til den skome-gyvri
at odden stóð i hennas navle.[63]
Der er ingin dag'e.

---

[61]) Var. og smaug sá i jórði neð.

[62]) Hun vilde vise Pröve paa sin Styrke og Troldomsmagt. Samtalen skal for Resten her være ufuldstændig. Der skal forekomme Noget, hvori hun forsikrer, at hun nok skulde gribe Jernet om det var saa „heitt at deð saub“. jönn for jarn; de vestligere Thelleböndor sige jenn.

[63]) Dette Vers forekommer og saaledes:

Deð var Åsmund Fregðegævar
reker han til með avle,
in igönom frogðegini
og út alter neð með navle.

fregðegini (udtalt fregðe-jeni) maa formodentlig betyde Munden, af gina, gabe; altsaa en i sit Slags — om vi saa maa sige — poetisk Benævnelse.

Det synes at være Thors Strid med Jötunhövdingen Geirröd, som vi her finde overfört paa andre Personer, saaledes som det maatte skee i et Digt fra den kristelige Tid. De gamle Gudesagn berette nemlig, at da Thor en Gang var kommen til Jötunen Geirröds Gaard, skulde de pröve Lege sammen. Der brændte store

46. Höyre du Ásmund Fregðegevar,
du löyser meg af den vande,
du högge meg i lytinne[64] tvá
og sja'v imilljom dei gange!
Der er ingin dag'e.

47. Eg skal hogge deg i lytinne tvá
og löyse deg af den vande,
men deð má fanden i helviti
imilljom dei lytinne gange.
Der er ingin dag'é.

48. Um sá talað den skomegyvri
dá hon datt dauð til jorð:
du skal 'ki livands or bergi koma,
inki livands ivir den fjorð.
Der er ingin dag'e.

49. Deð var Ásmund Fregðegævar
han gekk seg út með strande,
burte sá vore hans bröðar tvo,

Ilde fra den ene Ende af Hallen til den anden. Geirröd tog med en Tang en gloende Jernbolt og kastede den efter Thor, men han tog imod den med Jernhandskerne og löftede den i Veiret. Da löb Geirröd bag en Jernsöile for at være sikker, men Thor kastede Bolten saa hart, at den gik tvers igjennem Söilen, gjennem Geirröd og Væggen og langt ned i Jorden udenfore.

[64]) Af lut (hlutr), Deel. Der laa en Ondskabsfuldhed i denne Anmodning; hun vilde knuse ham i sit Fald og saaledes hevne sig paa sin Banemand. Jfr. Sagnet om Starkad. Da han ked af Livet omsider fik en Mand, ved Navn Höd eller Had, til at hugge Hovedet af sig, sögte han at indbilde ham, at hvis han kunde löbe imellem Hovedet og Kroppen, förend denne faldt ned, skulde han siden aldrig kunne saares. Han vilde dog ikke indlade sig paa dette Forsög, men indsaa, at hvis han gjorde det, vilde han blive knust af Starkads store Krop, og at det var Starkads ondskabsfulde Mening paa den Maade selv at hevne sin Död. (Jfr. Munchs Gudelære og Heltesagn Side 141). Versene 46 og 47 ere forresten ikke almindelige.

inki skip var der fer lande.
    Der er ingin dag'e.

50. Som han kom i den fjórðe hallen,
der var ingjo vande,
der stoð fagran fljótan folen,
kipin og kát i bande.
    Der er ingin dag'e.

51. Höyre du fagran fljótan folen[**]
eg spyr'e deg eit orð:
hossi mykið vil du hava af deð rauðe gull
fer bera meg ivir den fjorð.
    Der er ingin dag'e.

52. Til svarað fagran fljótan folen
lots vera i hugin gram:
eg vil hava di högre hand,
men dá skal eg bera deg fram.[**]
    Der er ingin dag'e.

53. Til svarað Ásmund Fregðegævar
som guð gav honom til ráðe:
fulla skal du fá mi högre hand,
men dá lýt du bera 'kon báðe.
    Der er ingin dag'e.

**) Den smukke, raske (glatte) Fole. Var. fagre fljótfolen fin.

**) Dette Vers lyder ogsaa saaledes:

Mykið af deð rauðe gull
vil eg 'ki hava af deg,
men má eg fá di högre hand
sá lett löyp eg under deg.

Hesten var, som senere vil sees, en forhexet Prinds. At saadanne Fortryllede ikke kunne löses og frigjöres fra Fortryllelsen uden ved Menneskeblod, er en Tanke, som ofte forekommer i de gamle Fabler.

54. Tak deg no báðe sylv og gull,
sá mykið som du kan tine,[67]
du set deg pá mit breiðe bak,
me skal ivir havi riðe.
Der er ingin dag'e.

55. Höyre du frúga Ermelin
du samlar dit gull i skrín,
með' eg genge i drykkjestogu
og leikar með branden[68] min.
Der er ingin dag'e.

56. Som han kom i den femte hallen,
han var sá vreið i sinn,[69]
hoggi han sunde dei kringleborði,[70]
deð skranglað i kvor den ring.
Der er ingin dag'e.

57. Hoggi han ihel alle bergetrolli
som han fyri[71] augo ság,
sá reiste han otor trollebotten
der flaut með blóð og vág.
Der er ingin dag'e.

58. Sá tok han báðe sylv og gull
sá mykið han mone finne,
sá drog han or bergi út
með treðive hestetyngi.[72]
Der er ingin dag'e.

---

[67]) tína, samle.

[68]) Sværd.

[69]) Var. han var i húgin sá vild.

[70]) De runde Bord. Var. tavleborði.

[71]) Denne fuldstændige oldn. Form forekommer stundom endnu især i Betydningen foran og naar det staar som Adverb. Ellers lyder dette Ord nu fe', hvilket jeg har skrevet fer.

[72]) Saameget en Hest kunde bære.

59. Sá tok han báðe sylv og gull
sá mykið som der vore,
sá reið han ivir deð breiðe hav
som deð var haraste jorði.[73]
Der er ingin dag'e.

60. Kongin han stend i högan lofts svoli,[74]
og sér han seg út sá viðe!
no sér eg Ásmund Fregðegævar
og fljótfolen under honom skriðe!
Der er ingin dag'e.

61. Kongin han stend i högan lofts svoli
og leikar með dronningi si;
no sér eg Ásmund Fregðegævar
með fagraste dottri mi!
Der er ingin dag'e.

62. Deð var Ásmund Fregðegævar
han steig seg út pá sand,
sá hoggi han folens hovuð af
— deð vart ein kristen mann!
Er deð inki dagin?

63. Sá hoggi han folens hovuð af,
deð vart ein kristen mann,
Adalbert hennar yngste brö'r,[75]
kongins son af Engeland!
Er deð inki dagin!

---

[73]) Var. Dei sankað up gull, dei sankað up sylv — sá mykið som der vore — sá reið dei ivi den salte fjórð — som deð var pá gröno jórði.

[74]) Var. högan vorn.

[75]) Var. Og dá var deð herr' Engelbret. Man maa altsaa tænke sig at Ásmund Fr. troede noksom at have opfyldt sit Löfte (V. 53) ved at lade Folen paa denne Maade erfare hans höire Haands Kraft. Hensigten opnaaedes i al Fald. Imidlertid heder det hos Andre: han hoggi seg den högre hándi frá — og gav Fljotfolen den, hvilket bedre svarer til de almindelige Forestillinger (Anm. 66) ligesom og denne Opoffrelse giver Helten forögel Interesse.

III.

Kappen Illhugin.[1]

1. Liti var hon Hellelíti,
vart burte ei jólenott,
deð var den gamle gyvre-mo'ri
hon stal hennar burt sá skjótt.

2. Kongin legge langskipið
og mange hestar skór,
sume leitar með langskipið
og sume pá öyðeskóg.

3. Kongin leitar[2] pá langskipið
eino jonsok-nott,[3]
han fekk inki varmen kveikje[4]
fer hnjoskið deð var rátt.

4. Deð eine var hnjoskið, deð aðre var tundrið[5]
deð treða var flinti den har'e,
deð fjór'e var báðe jönn og stál,
som sille fer varmen ráðe.

5. Kongin leitar pá langskipið
jonsok-notti den dýre,

---

[1]) kappi, Kæmpe. Illhugin (udtalt Iddhujen) af illr, ond, og hug, Sind, altsaa den Ildesindede. Dette Kvæde er meddelt af Bendik Aanundsen Fedland af Skafsaa; hos Andre har jeg blot fundet Brudstykker, der ere benyttede ved Redactionen. I de danske og svenske Samlinger findes ingen Variant.

[2]) Var. låg pá —.

[3]) St. Hans Nat (for Jonsvoku-nott).

[4]) kveikje varmen, tænde Ild.

[5]) tundr, et eget Slags haard Fyrsvamp.

då vart han vari bjartar ellen[6]
up under helleren lýse.

6. Og deð var danske kongin
rópar han ivir sjå:
den som vil hente att' Helleliti
han skal vist henna få!

7. Alle lúta hatto neð
og ingin så torðe svara,
bere han unge kappen Illhugin
han tottest 'ki til at spara.

8. Og deð var unge kappen Illhugin
svaraðe han derpå:
eg skal hente att' Helleliti
må eg vist henna få.

9. Förðe han af seg sit riddareklæði
drog på ein fillutte flangi:
denni tikist meg goð nok vera
i trollehendar at gange.

10. Og deð var unge kappen Illhugin
klive han bergi blå,
atte stoð alle kongins menn
og undrast dei uppå.

11. Og deð var unge kappen Illhugin
klive han bergi slėtte,
atte stoð alle kongins menn
og mange af dei han grötte.[7]

---

[6]) Den klart skinnende Ild, af bjartr og eldr. Det udtales ogsaa bjartans. d assimileres i Udtalen med det foregaaende l, især naar der fölger en Vokal efter. Jeg har troet at burde respectere denne Udtale og skrevet elli for eldi, molli for moldi o. s. v.

[7]) gröta, faa til at græde. Foretagendet syntes hans Stalbrödre saa farligt, at de græd ved at betragte hans Klavren i Klipperne.

12. Deð var unge kappen Illhugin
keme sá seint um kvelli,
der site den gamle gyvre-mó'ri
og rótar með nasan i elli.

13. Site den gamle gyvre-mó'ri
og rótar með nasan i elli:
hot er deð fer eit kogabánn*
som kogar sá seint um kvelli.

14. Den som kallar meg eit kogabánn
den vil etter vándum leite,
men kalle meg unge kappen Illhugin
sá lyster denni gúten heite.

15. Eg er komin i bergið in
eg lýte mit mál framföre,
eg sill' hente hjartan ellen
fer Herbjönn her suð pá gröði.*

16. Du fer inki hjartan ellen
under min helleren út

---

*) Dette Ord skulde efter Visekvæderens Mening betyde nysgjerrigt Barn, og han forklarede koga eller kága med: Kige, skotte. Jeg veed for Resten ingen Oplysning at give om det. (Saml. koks, kludre, arbeide seent uden Fremgang). Saml. ogsaa Arvidsons svenske Saml. I, 123, hvor lignende Optrin og Spörgsmaal forekommer, og hvor det heder:

Hvadan est du kakebärn
medan du kommer så serla?
Antingen vil du elden tiggja
eller herberg om kvelle.

Kalla meg intet kakebarn
jag vil intet så heta,
hvem som meg kallar kakebarn
skal ei efter olyckan leta.

*) Han fremstiller sig nok her som Sendebud fra et andet Bergetrold. Efter Andre foregiver han at skulle hente „hjartar ellen fer kongin pá Grette“.

for du seie[10] meg sanningin
af allom dinom tru.[11]

17. Åren din er i hynno breið,
du skipar út ivir 'an elli,
deð sver eg eiðen af minom tru
han finst der 'ki slík i bergi.

18. Nasan hev du som nautefjósið[12]
enna[13] heve du bratt,
deð sver eg eiðen af minom tru
kvort órið sá seie eg satt.[14]

19. Nasan dine er som nautefjósið
kjæften som bikkjetrýne,
mine augo er skarpe i haus
dine som fuði på svíne.

20. Deð höyrer eg på drengin den
at han er hugað på möy,
i nott má du henna sova hjá
imorgo sá skal du döy.

21. Til svarað hon Helleliti
up i sengi hon lág:
deð er sá litið at hugleggje
bere ei einaste nott.

---

[10]) seie for segir, siger.

[11]) Han skulde sige hende tre Sandheder, eller som andre udtrykke sig, tre Brödre.

[12]) Troldenes Næser sammenlignes i disse Viser ofte med Nautefjöset. Deels var vel fordum som nu Fjöset det störste — i al Fald det længste Huus paa Bondens Gaard, deels skal vel Hensynet til Ureenligheden gjöre Sammenligningen slaaende.

[13]) enna, Panden.

[14]) satt for sant.

22. Deð var árle um morgun,
dagin den grýr umkring,
då kom den gamle gyvre-mó'ri
með kvasse soxi si.

23. Hon treiv uti hans gule lokk
og rykkjer en fram på golv,
deð totte unge kappen Illhugin
alt deð i augo lóg.[15]

24. Deð var den gamle gyvre-mo'ri
vart hon så full af grái,[16]
hon kastar en up i sengi atte:
rekist no deran båðe!

25. Sette hon luren fer bloðga munni
blés hon deri með vreiðe,
deð höyrðe hennas systar sjau
norð under Lýseheiði.

26. Hon sette luren fer bloðga munni
blés hon deri með vreiðe,
deð höyrðest til Jorun Joklekåpa
lengst norð under heiði.

27. Deð var unge kappen Illhugin
han såg seg út ivir fjórð,
der såg han Jorun Joklekåpa
i sterke jönnbåten hon rór.

28. Deð var ungi kappen Illhugin
han vart i hugin så vreið:

---

[15]) En, som det synes, forkvaklet Sætning. Meningen er formodentlig at han desuagtet lôg hende lige i Öinene. Jeg har ikke havt Anledning til ved Sammenligning med andre Meddelelser at berigtige denne tvivlsomme Læsemaade.

[16]) gráe, Ondskab.

eg helsar deg Jorun Joklekápa
du geve 'kon drenginne freð!

29. Deð var unge kappen Illhugin
han tok til tútarhonn,
sekte han neð henna Jorun Joklekápa
með alle sine bónn.[17]

30. Sette han luren fer bloðga munni
blés han i sá hátt,—
sekte han neð Jorund Joklekápa
herút pá hafsens bott'.

31. Der kom stúk[18] i aurum halli
stúkar og mykin bresti,[19]
der komu hennars systar sjau
alle með ringskódde hestar.[20]

32. Og deð var unge kappen Illhugin
springe han bergi umkring,
hoggi han hennars systar sjau
at de lág alle i ein ring.

33. Sá hoggi han til den gamle gyvre-mó'ri
at sverðið stoð alt til navle,[21]

---

[17]) Varieres saaledes:
han bles deð venast han kunnað
sá sekte han neð Jorund Joklekápa
með alle sine ungar.

[18]) stúk, Stöi.

[19]) brestr, Knald, Bragen.

[20]) Man skal i gamle Dage have brugt Hestesko, der dannede en sammenbøiet Ring (Thellem.); deraf det ofte forekommende Udtryk at ringsko.

[21]) Var. Han tók den gamle gyvre-mó'ri — og gjorde af nokre krakor. Her synes i denne Vise at være hentydet til de gamle Gudesagn. Ved den gamle Gyvremoder kunde man tænke paa Angerboda, der var Moder til Fenrisulven, Jörmungand og Hel. Jorund Joklekápa

næste stoð hennars yngste son
han torðe slet inki tala.

34. Og deð var unge kappen Illhugin
var beðre hell aðre drengir,
no má han sova með Helleliti
báðe vel og lengi.

III.

Hermoð unge.[1]

1. Goð eftan du gyvramo'r,
som karar með nasan i elli,[2]
vil du láne meg hús i nott
sá seint um jóleftans kvelli?
Hermóð den unge
pá skiðo mone han renne.

---

minder om Jörmundgand, eller Midgardsormen, der ogsaa nedsænkedes i Verdenshavet. Gyvremoderens yngste Sön, der ikke turde forsvare hende (V. 33) kunde være Fenrisulven, der ikke turde kny for kappen Illhúgin, som — hvis han ikke er Thor selv, dog er dannet efter hans Billede.

[1]) Hermóð er et endnu i Thellemarken især i de överste Bygder meget almindelig forekommende Mandsnavn. Hvad dette Kvæde angaar, saa man vi bemærke, at allerede Historieskriveren Th. Thorfæus (död 1719) har kjendt det, omtaler det i sin Historie (3 D. S. 371) og angiver dets Indhold overeensstemmende med det her Meddelte; men han henregner det til Hemingsviserne og altsaa til samme Sagn, der behandles i Viserne No. 14 A. og B. i nærværende Samling om Harald Konge og Heming unge, hvortil han formodentlig er foranlediget derved, at Helten i denne Vise, saadan som han havde hört den, bar Hemings Navn, noget som endnu stundom finder Sted. Omkvædet er endnu omtrent ligelydende i

2. Gjönne skal du fä hús hjá meg,
   men steikje skal eg dinom félli,[3]
   hot er du fer ein hóreson
   sá seint um jóleftans kvelli?
      Hermoð den unge o. s. v.

---

denne og hine Viser. Men for Resten have de intet med hverandre at bestille, og med al skyldig Respekt for den gamle Grandsker, maa vi dog paastaa, at han her har taget Feil. Det er ikke Palnatoke- eller Hemingsagnet, som her behandles, men de gamle nordiske Myther om Jötunheim og de forunderlige Tog derhen. Det er denne for Folket saa kjære Fabelverden, hvortil den ældste nordiske Digtning knytter sig, og som vi atter her gjenfinde. Af Jörgen Moe er i „Norsk Folkekalender" for 1850 meddelt tvende Varianter af denne Vise, den ene fra Hardanger, den anden fra Sörum paa Rommerige, begge overeensstemmende med vor i Fiktionen, men fri i Behandlingen. I begge disse kaldes Helten Heming, hvilket ogsaa har foranlediget ham til med Thorfæus at henföre dem til Hemingsagnet. Den Förstnævnte af dem begynder saaledes:

An gakk du deg át fjeldbergo-bú
der skal du 'ki lata deg skrekkje,
og der finner du den skjöne jomfrú
som du skal 'ta sövnanne vekkje.
   Heming den unge sá vel úppá skiður renne kunde.

En Variant af samme Vise findes ogsaa i de svenske Samlinger af Arvidson I, 123, og begynder saaledes:

Dät första barn, som Norka fik.
dän kallades Bagga Sven,
först lärde han pá skibo löpa,
sedan beta hjortar og rehn
   Heming hin unge kunde väl úppá skiberna löpa.

Men denne Begyndelse synes ikke at hænge sammen med det Fölgende, hvori hverken Norka eller Bagge Svein nævnes mere. Derimod berettes, at Heming havde en Fæstemö, som „Gigaren" stjal ud af Kirken i en stor Folketrængsel, og idet han om Vaaren ledte efter sine Oxer, fandt han först en Björn, og efter en Kamp med denne ledte han længere frem og fandt da ved den „vilde sjöstrande" den gamle „gumma, som rörbe meb nasan i brande", hvorpaa fölger en Samtale ligesom hos os:

Hvadan est du kakebarn
medan du kommer sá serla? o. s. v.

Forövrigt er denne svenske Vise temmelig overeensstemmende med vor. Det viser sig saaledes at dette Kvæde er meget udbredt. I Silgjord kjendes og synges det af Mange. Hos Arvidson I, 422

3. Eg er ingin hóreson
slikt má du inki tru,
men eg er Hermoð den ungo
i bergið með deg vil bu.
Hermoð den unge o. s. v.

4. Og er du Hermoð den unge
i bergið með meg vil bu,
så vil eg af at aðre fjölli
og til 'kons brullaup bu.[4]
Hermoð den unge o. s. v.

5. Gyvramo'r tok kjortillen på
var i atten oksehuðir,
deð var Hermoð den unge
då för han til at grue.[5]
Hermoð den unge o. s. v.

---

meddeles den Oplysning, at Afzelius har besiddet flere Optegnelser af Visen om Håmingen eller Såmingen, som — heder det — endnu synges i Norge samt de dertil grændsende Dele af Bohuslen og Vermeland, men som ved Udlaan var ham frakommet. At dette har været Varianter af samme Vise, som ovenfor meddeles, kan tydelig nok sees af det anförte Begyndelses-Vers:

Det var Såmingen unge
han helsad med både hender,
inne satt gamla djura-mor
hon rörde med näsan i brände.
Såmingen unge kunde väl på skidorna löpa.

[2]) Var. Goð kvell i húsi du gyvramó'r — som nasanne rör i brando.
eller: Eg helsa deg gamle gyvramó'r — með nasan du rör i ello
du låner meg hús i denni nott — så seint um jóleftans kvello.

[3]) Var. dine fillur.

[4]) bu her i Betydningen tilberede (Oldn. búa). Var bjóðe, indbyde.

[5]) I den svenske Vise lyder dette Vers saaledes:

Kjeringen tok på sig en ruggepels
hon ville intet frysa,
så löp hon hela landet om
den bröllopskosten at kjisa.

6. Dei leidde gangaren af stallen út,
var atten elnir under njo,[6]
gyvramó'r i saðlen sprang
og skánkanne slàng pá jorð.
Hermoð den unge o. s. v.

7. Deð var Hermoð den unge
glóste seg up ifrá,
vart han vari dei nykleknippunn'
der hékk[7] báð' store og smá.
Hermoð den unge o. s. v.

8. Sá lét han up den eine dynn
igjönom den aðre han tróð,[8]
fann han der den vene jomfru,
hon skein som gull i ro.[9]
Hermoð den unge o. s. v.

9. Sá tok han sá mykið gull,
som der var at finne,
sá tok han den vene jomfru
og sette pá skiðo sine.
Hermoð den unge o. s. v.

10. Sá löypte han af dei höge fjöll
og neðan ivir dei láge,

---

[6]) njo for knio (af kné), Knæ. k bortkastes foran n, f. Ex. niv for kniv o. s. v. Dette Vers varieres mere og mindre, f. Ex.

Gyvramó'r steig pá gylte sadle
og den var inki fer stóre,
atten elnir var granaleggin
endá skánkanne slàng pá jórði.

Gyvra hon steig i gylte sadle
hesten var atten elnir under njo.
stolt var gyvra i sadli sat,
endá skánken pá jórði hon dróg.

[7]) hekk (Præt. af hange), hængte.

[8]) traadde.

[9]) Vraa.

der möter han hon gyvramó'r
með atten af sina mágar.
Hermoð den unge o. s. v.

11. Höyrer du Hermoð den unge
hot eg vil deg volde,[10]
må eg få att' den vene jomfru
og gullið må du behalde.
Hermoð den unge o. s. v.

12. Og deð var Hermoð den unge
han vende sine augo i öster:
der kem up den venaste jomfru
hon skal deg full tröste.[11]
Hermoð den unge
på skiðo mone han renne.

---

[10]) Var. ei bön eg vil deg volde (völle).

[11]) „Dermeð rann sóli up, og så sprakk hon burt i flintestein" tilföiede gamle Anne Golið. I den svenske Vise om det „Korset, der stod paa Langebro", hvis Syn forvandler hende og frelser Hermod. Da hun forfulgte ham saa langt at hun fik see dette, sprak hun sönder. Hun beder ham da hjelpe sig ind igjen i Berget, men han svarer:

Hör du kjäring hvat jag seier dig
með dine skitne särker,
du est intet bätre värd
än liggja til vägamärke.

Lignende Forestillinger om Lysets sönderknusende Magt over Tusser og Trold gjenfinder man i de ældste nordiske Sagn. Det var i Mörket de færdedes, og mörkt var der i deres Hjem; deraf vort „Tusmörke". De taalte ikke Dagens Lys. Naar Solens Straaler overraskede dem, bleve de efter Folketroen forvandlede til Steen. Efter Kristendommens Indförelse blev det Korset og St. Olaf, som udövede denne Magt. Mangesteds vises endnu saadanne til Steen forvandlede Jötuner, Tusser og Tussemöer, f. Ex. „Jutulen og Gyvren" ved Bandag, Björgekjæringen og Kivlemöerne i Silgjord o. fl. Sammenlignes hermed kan det gamle Eddakvad „Helgakviða Haddingjaskata", hvor der fortælles om Helge og Atle, at de med Snak og Tale opholdt Jötunen Hates Datter Rimgerðe en Nat indtil Solen stod op. Da sagde Atle: „See mod Öst, Rimgerðe, thi Helge har dræbt dig med sin Tale; nu er det Dag og Atle har opholdt dig for at ende dit Liv; du bliver et latterligt Sömærke, naar du staar der forvandlet til Steen". (Munch: Nordm. Gudelære S. 34).

IV.

Steinfin Fefinson.[1]

A.

1. In så kom den skome mann
båðe till og trått:
höyre du Steinfin Fefinson
du låner meg hús i nott!
Deð var Steinfin Fefinson
som etter sine systanne leitar.

2. Til svarað Steinfin Fefinson
som guð gav honom til råðe:
vel skal eg låne deg hús i nott
kan du seia tiðendi goðe.
Deð var o. s. v.

3. Eg var meg up på den skome-heiði
heimtil veð heimsens[2] ende,
burte vart båðe mine systar tvo
meg mone 'ki beðre hende.
Deð var o. s. v.

---

[1]) I de danske og svenske Samlinger findes ingen tilsvarende Vise. Dog bemærkes at den foran omtalte Vise om Esbjörn Prude hos Arvidson I, 87 har en lignende Begyndelse om en hemmelighedsfuld „gångekarl", som kommer seent om Julekvelden, beder om Huus, faar det, og bliver spurgt om han vidste at sige hvor noget af det röde Guld var at finde. Han henviser da til „Trollevalk" og siger:

Jag vet mera röde guld,
än femton kungar äga,
han njuter intet länge lif,
som efter guldet frågar (frægar?)

[2]) heim i Betydningen: Verden; heimskringla, Jordekredsen. Det er ganske overeensstemmende med de ældgamle Forestillinger, at Jötunheim laa ved Jordens yderste Grændser, ved Fjelde adskilt fra mannheim og miðgarð, hvor Menneskene boede.

4. In sá kom den skome mann
báðe fáen og ny:
höyre du Steinfin Fefinson
kvi spyr du meg etter di?
Deð var o. s. v.

5. Du teke deg inki annað fyri
i virkevikunne tvá,
hell du læt dei kvasse pilinn'
i mjöllo[3] slipe og slá.
Deð var o. s. v.

6. Du legg deg up under Sótes-halsen
up under sá bratt ein bakki,
Sóte hneggjar, han skrimslunne sér,
men dá má du Steinfin vakne.[4]
Deð var o. s. v.

7. Og höyre du Steinfin Fefinson,
du legg deg attafer nibbesteini,

---

[3]) Udtales mjöddo, af mjöll, fin Snee. Hans Pile skulde vel poleres ved at gnides i Snee. At slaa Egg paa Vaaben og skjærende Redskaber var ikke alene almindeligt i Steenalderen, men sikkerlig længe efter at Jernet kom i Brug. Vore almindelige Slibestene ere ikke meget gamle hos os. Man brugte i gamle Dage kun Brynestene (basteinar eller harðsteinar) til at hvesse med; men for at disse kunde gjöre tilstrækkelig Virkning, maatte Eggen i Forveien være meget tyndt udhamret. Hermed kan sammenlignes den Maade, som man i Thelemarken indtil den sidste Tid har brugt til at frembringe og idelig restaurere Eggen paa Ljaa (de saakaldte tynslulja).

[4]) Dette Vers varieres saaledes:

Höyre du Steinfin Fefinson
du legg deg under hestebarki
nær dá sóte hneggjar fer skrimslo
dá má du Steinfin vakne.

eller: Steinfin nær du sova vil
legg deg under hestebarki
dá hneggjar sóte, han skrömtinne sér
dá má du Steinfin vakne.

Skrimsl, Uhyre, Vanskabning, her Troldene.

útanfer heve du heimekoma
og norðanfer heve du heiði.*
Deð var o. s. v.

8. Steinfin teke seg 'ki annað fyri
i virke-vikunne tri
hell han kvesser up pilinne sine
han gere báð' slipar og gnið.
Deð var o. s. v.

9. Steinfin han var fyrisýnt,
han turfte 'ki smiðe lengi,
sá reiste han af pá skome-heiði
heimtil með heimsens ende.
Deð var o. s. v.

10. Han la' seg under Sótes-halsen
up under sá bratt ein bakki.*
dá hneggja Sóte fer skrimslo
og dá mone Steinfin vakne.
Déð var o. v. v.

---

*) Hermed kan sammenlignes den Maade hvorpaa (hos Saxo Gram.) Gevar lærer Hother at faa fat paa Skovtroldet Miming. Han skulde stille sit Telt saaledes vendt mod Solen, at det ikke skyggede for Hulen, for at det ved Skyggen frembragte Mörke ikke skulde gjöre Troldet bange for at gaa ud, men saaledes at Skyggen af Hulen og hvad der kom ud af den faldt paa ham. Bedst som han nu laa en Nat ængstelig og aarvaagen, saa han Troldet skygge for sit Telt. Da skjöd han med sit Spyd, saa at Tussen faldt omkuld, hvorefter han bandt ham og bemægtigede sig hans Klenodier, et kosteligt Sværd og et Armbaand.

*) Var. sötan sengi saknar. Herhen hörer formodentlig fölgende Vers, hvis anden Linie synes at være meningslös;

Steinfin vilde löyne seg
hjelmar kampen löyte(?)
löynde han seg i skerseggi
norð i villande heiði.

11. Um sá talað den skome-gyvri
tók hon til at mømre:
gakk út Sjessa,[7] sker meg steiki,
fer no tek eg til hungre.
Deð var o. s. v.

12. Ut sá kom dèn Skome-Sjessa
vilde steiki skera,
Steinfin tenkte með sja've seg:
eg skal fá deg annað gera.[8]
Deð var o. s. v.

13. Deð var Steinfin Fefinson
tók til dei pilinn' bjarte,[9]
sá skaut han til den Skome-Sjessa
at odden stoð i hennars[10] hjarta.
Deð var o. s. v.

---

[7]) Jeg har skrevet Ordet som det nu lyder i Folkemunde. Man har ikke vidst at give anden Forklaring, end at det var Navnet paa et Trold. Da thj i Udtalen faar en Lyd, der grændser nær til sj (f. Ex. hjá udtales sædvanlig sja), saa er det sandsynligt at det er den gamle Jötun Thjassi, hvis Navn vi her have for os. Han havde altsaa stjaalet Steinfins Söstre, og vi maa i Sandhed studse ved den Tilslutning til de gamle Myther, som her forekommer. Det var nemlig Thjasse, som stjal Idun bort fra Ásgaard, flöi bort med hende i Örneham til sin Gaard Thrymheim og beholdt hende der, indtil det lykkedes Loke i Thjasses Fraværelse at faa hende fat. Loke flöi afsted med hende det forteste han kunde i Freias Falkeham, som han til dette Erinde havde faaet laant, men Thjasse, som strax efter kom hjem, tog sin Örneham paa og flöi efter Loke. Der blev nu en Kapflugt imellem Örnen og Falken, som Æserne med Angest vare Vidner til fra Ásgaards Mure. Men Falken, som var nær paa at blive fakket, slap dog lykkelig ind med Idun, hvorimod Örnen, som ikke kunde standse sin Flugt, blev greben af Æserne, og Thor slog den (Thjasse) ihjel udenfor Asgrinden. Hans Öine tog Odin og kastede op paa Himmelen, hvor de bleve til Stjerner. (See Munch „Nordmændenes Gudelære og Heltesagn" S. 45). Skessa skal ellers i Oldnorsk betyde Jettekvinde.

[8]) Var. Du bitar fulla dera.

[9]) blank, skinnende.

[10]) Hvis vor Formodning, at Sjessa er det s. s. Thjasse, er rigtig,

14. Ut sà kom den gyvre-mó'ri
hon vilde på steiki blåse:
Steinfin tenkte með sjaven seg[11]
du skal koma til måte.
Deð var o. s. v.

15. Deð var Steinfin Fefinson
legge han til at skjóte,
skaut han til den skomegyvri
og råmað i augnamóti[12]
Deð var o. s. v.

16. Ut så kom dei aðre småtrolli
dei gjorðe deraf eit gama(n):
hot tru fattast 'kons sæle móðir
hon fær inki kæften saman?
Deð var o. s. v.

17. Ut så kom dei aðre småtrolli
tóke dei til at fæle:
hot tru felar kons sæle móðir
með' hon trippar så titt með hæli?[13]
Deð var o. s. v.

18. Til svarað dei aðre småtrolli,
dei kunna 'ki hugse rett;
her er skotne dei jöklepilinn
norðan undir heiði slett. (?)
Deð var o. s. v.

19. Deð var Steinfin Fefinson
han lét inki pilinn tróte,

---

skulde her have staaet „hans", men Sangerne have ved Sjesse tænkt sig en Gyver.

[11]) Oldn. sjalfan sik, sig selv.

[12]) Var. hon måtte til jörði rjóte.

[13]) Var. með hon sparkar (knarkar) i jörði með hælo.

lokkað han alle dei bergetrolli
uti dagin ljóse.
Deð var Steinfin o. s. v.

— — — — — —[14]

20. Snille er de mine systanne tvo
og snilt sá hava de vaxið,
heimatte lýte de bera meg
uppá dikkons axlir.
Deð var o. s. v.

21. Vextren hava me fengið,
men avlen vantar kon alle,
fann me jutulens husketein[15]
sá snegt sille vextren falle.
Deð var o. s. v.

22. Sá fann dei jutulens husketein
dei stakk úti Steinfins serk,
ha' en haft vextren fer alle dei
úti avlen var han dei sterk. (?)
Deð var o. s. v.

23. Systanne genge til kyrkja
taka við den kristne tru,

---

[14]) Her mangler Noget, der skulde berette hvorledes Steinfin opsögte og fandt sine Söstre, efterat han havde faaet Bugt med Troldene. For Resten haves her ogsaa et Vers saalydende:

Deð var Steinfin Fefinson
han leiddist dá at skjóte,
sá tók han neð den vene brúri,
som löype pá finom fóte.

og ved denne „Brud", sagde Visekvæderen, skulde være meent Solen.

[15]) Ved denne Jutulens Husketein maa formodentlig forstaaes en Troldstav, eller et underbart Sverd. Saml. „hævatein" i Fjölsvinsmal V. 26, og „gambantein" i Harbarðsljóð, 20 V., samt i Skirnismal 32 V. (i Eddasangene) hvor et lignende Redskab tillægges Jötunerne.

Steinfin reiser bergjo norð
og hentar si unge brur.
    Deð var Steinfin Fefinson,
    som etter sine systanne leitar.

IV.

Steinfin Fefinson.

B.

1. Deð var einom komu manne[1]
kom så seint um kveldi:
vil du låne meg hús i nott
og turke minom feldi?
    Heran vil ingin dansen framföre.

2. Eg skal låne deg hús i nott
og turke dinom feldi,
heve du nokon ny tiðend
fortelja meg um kveldi?[2]
    Heran vil o. s. v.

---

[1]) Denne Variant af det foregaaende Kvæde har jeg troet fuldstændig at burde indtage. Dette e i n o m k o m u har jeg været bryd med. Kvæderskeu forstod det ikke, og varierte det derfor paa forskjellige Maader, saasom e i n o k o n o el. e i n a f k o n u m a n n e, medens Andre, af hvem jeg har faaet Meddelelsen skriftlig, har e i n o k o n o og e i n o m k o m a m a n n e. Jeg antager helst det skal være kunnr maðr, el. kunnig m., en kyndig, her troldkyndig Mand. Præsten kaldtes jo ogsaa kennimaðr. Man seer heraf, hvor vanskeligt det ofte er at træffe det Rette, naar man nu skal hente de gamle Kvæder ud af Folkets Mund. Uden nöie Kjendskab til Folket og Sproget lader det sig ikke gjöre.

[2]) Var. kunnað du segja meg tiðendin ny
        ber up ivi skómcheiðar

3. Meg er no stolne burt systanne tvo
deð er 'ki beðre seia,
men deð er meg fer sanning sagt,
dei er up i skomeheiðar.
Heran o. s. v.

4. Kunnig er eg på heiðo norð
kringum kvorjom rinde,
kunnað eg så vel með boga som du,
eg sille döm fulla finne.
Heran o. s. v.

5. Du legg deg under folahalsi
og sjå hossi deð mone falle,
nær folen hneggjar, som skrömtinne sér,
så må du Steinfin vakne.
Heran o. s. v.

6. Du legge deg under folahalsi,
og sér deg ut så viðe,
nær folen hneggjar, sem skrömtinne sér[3]
så må du hasteleg riðe.
Heran o. s. v.

7. Deð var Steinfin Fefinson
han gengc at nibbesteini,
sunnanfer fekk han kvildinne
fer norðan hadde han heiði.
Heran o. s. v.

8. Steinfin ligg under sótehalsi[4]
han sötan sengi saknar,
sóten hneggja i skrömslingi, (?)
og då mone Steinfin vakne.
Heran vil o. s. v.

---

[3]) skrymt, Spögelser. Forresten maa man ved dette Ord tænke paa Jetten Skrýmer.

[4]) Var. stoguborgi.

9. Ut så kom den gamle gyvre-mo'ri
vilde på steiki skera,
Steinfin tenkte með sjaven seg:
du biðar vel fulla heran!
Heran vil o. s. v.

10. Ut så kom den gamle mo'ri
vilde på steiki blåse,
Steinfin han tenkte með sjaven seg:
du keme fulla til måte!
Heran vil o. s. v.

11. Deð var Steinfin Fefinson
han seg af armo skaut,
skaut han den gamle gyvre-mo'ri
at graninne i augo raut.*
Heran vil o. s. v.

12. Deð var Steinfin Fefinson
då för han til skjóte,
deð totte den gamle gyvre-mo'ri
som hagli or sky'i rjóte.
Heran vil o. s. v.

13. Ja kalt er der på skomeheiðar
nær vinden fjúkar af har'él,
kvasse er dei jökletennann
som fjúkar af kvor snjoskavle.
Heran vil o. s. v.

14. Deð var Steinfin Fefinson
leiddist han 'ki at skjóte,
skaut han til den gamle gyvre-mo'ri,
hon måtte til jorði rjóte.
Heran vil o. s. v.

---

*) Saa at Haarene rög ham i Öinene. Oldn. grön, Skjæg.

15. Ut sá kom dei smátrolli
gjorðe seg af eit gama:
Hot tru okkons mo'ri fattast
hon fær inki kæften saman?
Heran vil o. s. v.

16. Ut sá kom dei smátrolli
toke dei til at fæle:
Hot tru okkons mo'ri fattast
han sparkar sá með hæli?
Heran vil o. s. v.

17. Deð var Steinfin Fefinson
tók han til at skjóte
der datt 'ki mindre af smátrolli
hell femten i kvorjum skoti.
Heran vil o. s. v.

17. Deð var Steinfin Fefinson
tók han til at leiðast:
Á tru hon kom no den klare sol
up pá dei skomeheiðar!
Heran vil o. s. v.

19. Deð var Steinfin Fefinson
han ság seg bergjo imote:
De taka no den vene bruri
hon löyper pá fine foto!
Heran vil o. s. v.

20. Some dei flaug ut i flintestein
og some i kampen grá,
deð vil eg fer sanning seia
dei stend her út með á.
Heran vil ingin dansen framföre.

V.

Rolf Gangar.[1]

1. Deð var Rolf Gangar
han flakkað fram með lándo.
sá droge dei af in i elvartokið,
deð klakað i tollevándo,
Rolf Gangar
ræddast fer pilinne tróte.

2. Rolf Gangar låg på langskipi
deð var um ei jolenott,
han fekk inki varmen kveikje
fer hnjoskið had' vortið rått.
Rolf Gangar o. s. v.

3. Um talað Rolf Gangar
han fryse på sine fötar:
endá verre fer elljestein,[2]
deð klakar i hjarterötar.
Rolf Gangar o. s. v.

4. Um talað Rolf Gangar
han såg under helleren rjúke:[3]
anten deð er troll hell kristen mann,
så vil eg der under krúpe.
Rolf Gangar o. s. v.

---

[1]) Nævnes ogsaa Gangar Rolf.
Vi maa beklage, at vi ikke har kunnet erholde mere af dette Kvad, en disse faa Vers, der antyder en Reise til Jötunheim, lig Åsmund Fregðegævars. Da man ikke længere turde nævne Thor og de gamle Guder, som Helte paa disse Tog, indsatte man i deres Sted endog historisk bekjendte Personer.

[2]) For elldstein, Flintesteen.

[3]) Her höres begge Former: rjúke og rúke.

5. Rolf han reiste at helleren
som han ság deð rjúke;
mötte han der den skome-gyvri
hon vilde honom slúke.
Rolf Gangar o. s. v.

6. Rolf han römde at snekkja
og rodde seg norð með lande,
der fann han seg ei beðre legu
der var slet ingja vande.
Rolf Gangar
ræddast fer pilinne trote.

Anmærkning.

Med sit fabelagtige Indhold have de fem foranstaaende Kvad et Slægtskab og en Sammenhæng med de norske Oldsagn, som er iöinefaldende for Enhver, der kjender noget til disse. De handle alle om en ung Piges (Kongedatters eller Kongesösters) Bortförelse af Jötuner eller Gyvrer, hendes farefulde Opsögelse i Jötunheim, Kamp med Tusserne o. s. v. Deels har man nemlig, som allerede foran bemærket, noget Tilsvarende i Sagnene om Iduns Bortförelse af Jötunen Thjasse og hendes Tilbagehentelse af Loke, samt i Gons Bortförelse af Jötunen Svades Sön Rolf og hendes Opsögelse af Brödrene Nor og Gor (Fundinn Noregr); deels var det en almindelig Tro, som man ofte stöder paa i de gamle Sagaer, at Jötunerne rövede Kvinder fra Mannheim og avlede Börn med dem, som da gjerne bleve store forfærdelige Kæmper. Saaledes var Starkad o fl. af Jötunæt. Det Omvendte fandt ogsaa undertiden Sted, at Mænd fra Mannheim eller endog Guder fra Åsgaard ægtede Jötunkvinder, af hvilke nogle skulde være overordentlig deilige. Vore Eventyr bevæge sig endnu fornemmelig i denne Fabelverden.

Den beskrevne Kamp med Tusserne minder derhos om Thors mandhaftige Reiser til Jötunheim for at slaa Trolde ihjel. Men det mærkeligste ved disse Viser er dog, at de — især de to förste — bestemt slutte sig til de nordiske Oldsagn om Utgarðe-Loke eller Geirröð, saaledes som disse ere meddelte af Saxo Grammaticus. For paa en næmmere Maade, end ved Henviisning til Saxos Værk, at sætte Læseren istand til at anstille Sammenligning, vil jeg her udtogsviis meddele de af ham opbevarede Saga om tvende Tog til Jötunheim.

Der var, fortæller han, tre Brödre, Björn, Harald og Gorm, som regjerede efter hverandre i Danmark. Gorm havde stor Lyst til at undersöge, om det forholdt sig saaledes som et islandsk Sagn berettede om en vis Geraths (Geirröðs) Boliger, hvor store Skatte skulde findes. Reisen derhen ansaaes livsfarlig. Man maatte seile over Havet indtil man kom forbi baade Solen og Stjernerne, til Jötunheim, hvor Lyset var slukket, og hvor der herskede et evigt Mörke. Gorm havde stor Lyst til at trodse Faren, og 300 raske Svende lovede at fölge ham, naar Sagamanden Thorkild, som vidste Veien og kjendte Landet, vilde være med og anföre dem. Dette lovede han paa den Betingelse, at der byggedes Skibe af en stærkere Form og sværere Tömmer, end sædvanlig, for at de kunde imodstaa de brusende Bölger. Tre saadanne Skibe, hvert med 100 Mands Besætning, udrustedes. Blandt de fornemste Kæmper nævnes Broder og Bugge. De gik til Seils, fik under Halogaland Modvind og omtumledes saa længe paa Havet, at al Skibskosten gik op.

Omsider kom de til en Ö med steile Klipper, og fandt der en Mængde Kvæg, hvoraf de forsynede sig, uagtet Thorkild advarede dem derfor og sagde, at de, ved at tage mere end til eet Maaltid, vilde paadrage sig Landvætternes Vrede. Natten efter vrimlede Stranden af Trold, der skreg og holdt et frygteligt Huus; især var der et Uhyre, som havde en lang Stang i Haanden, vadede ud til Skibene og skreg, at de aldrig skulde komme levende bort, med mindre han fik een Mand af hvert Skib. Thorkild meente, at der var ikke andet for. De kastede Lod, og 3 Mand opoffredes, hvorefter de fik föieligt Veir og fortsatte Reisen til det yderste Bjarmeland. Her var evig Vinter, mörke Skove og Uhyrer i mængdeviis. Her lagde Thorkild Skibene til Lands og sagde, at man nu ikke havde langt til Geruths Gaard, men forböd Enhver at tale til Nogen af Landets Folk, da det kun vilde bringe Skade. Ikke heller maatte de *röre* ved nogen Ting eller Person, smage Mad eller Drikke, thi da vilde de tabe Erindringen om sig selv og sit hele forrige Liv og komme i Troldenes Magt. En stor Rise kom ned til dem og böd dem velkommen, idet han nævnte Enhver ved sit rette Navn. Det var Godmund, Geruths eller Geirröds Broder. Han ledsagede dem nu, og förte dem til en stor Aa, over hvilken der var en guldbeslagen Bro, som ingen Levende maatte betræde. Den gjorde Skilsmisse mellem Mannheim og Tussernes Verden. Da de nu kom til Godmunds Gaard, sögte han paa mange Maader at forföre Kongen og hans Fölgesvende. Blandt andre Fristelser var Godmunds tolv deilige Döttre. Men da endelig Godmund fornam, at alle hans Paafund til at forföre Kongen vare frugteslöse, satte han dem over Aaen og bad dem fortsætte Reisen. Nu fik de snart Öie paa en sort tilsodet og forfalden By. Imellem Taarnene langs Muren stod der Stage ved Stage med afhuggede Mandehoveder paa, og Porten var bevogtet af bidske Hunde. Disse gjorde Thorkild tamme ved at lade dem slikke paa et Smörelse-Horn, som han havde med, hvorefter de maatte paa Stiger klyve over Porten, og saa nu hvorledes Byen vrimlede af sorte fæle Skikkelser og var fuld af alskens Uhumskhed *). Endelig kom de til en Steenstue, der var Geruths Bolig, men Indgangen var smal og slem, og Thorkild maatte sætte Mod i sine Kamerater, idet han ogsaa gjentog sine Advarsler. To Ting, sagde han, maatte de her slaa reent af deres Sind, nemlig Banghed og Begjærlighed, saa at de hverken lode sig lokke af det Yndige eller forskrække af det Gyselige, thi af begge disse Slags vilde de her faae nok at see. De gik da ind, men her var endnu fælere end andensteds; Vægge og Döre vare belagte med tyk Sod, Loftet var gjort af lutter Spyd, Orme kröbe paa Gulvet og overalt var den fæleste Stank og Ureenlighed. Paa Jernbænke sade Troldene som forstenede, og ved Indgangen stode Uhyrer som Dörvogtere, legede paa Troldeviis og gjorde nogle forfærdelige Löier. De gik videre gjennem et sprængt Klippestykke og fik nu ikke langt der-

*) Der fortælles et Eventyr i Thellemarken om „Svartebyen", som indeholder Adskilligt, der minder om disse Saxos fabelagtige Fortællinger.

fik Öie paa Geruth, en gjennemboret Olding, i Höisædet, og ved Siden af ham sade 3 Kvinder med knækkede Rygge. Thorkild forklarede sine Stallbrödre, at Thor havde kastet en gloende Jernbolt til den trodsige Jötun Geruth, saa at den gik ikke blot igjennem ham, men ogsaa ind i Klippen og sprængte den. Troldkvinderne havde han knust med en Lynstraale. De saae her uhyre meget Guld og mange Kostbarheder, men de, som grebe derefter, bleve bidte af Slanger og Drager, og omkom paa en ynkelig Maade. Endelig kom de ind i en Hal, hvor de störste Kostbarheder vare, deriblandt en kongelig Kappe, en deilig Hat og et forunderlig konstigt Belte. Ved Synet heraf tabte selv Thorkild Sands og Samling og forgreb sig paa den prægtige Klædning. Men da blev der et forfærdeligt Huus, Hallen rystede, Gulvet gik som et Lagen og Troldkvinderne skrege höit; der kom Liv i alle de Uhyrer, som havde siddet stive som Stötter omkring paa Jernbænkene, og de satte rasende ind paa de fremmede Gjæster. Alene Stene og Pile men ikke Sværd beed paa dem, og der omkom saa mange af Kongens Fölge, at han kun beholdt et Snees Mand tilbage. Paa Hjemveien havde de atter Uveir og Modvind og var nær ved at sulte ihjel. Hver bad til sin Gud, og Kongen paakaldte Utgardeloke med Bönner og Offringer; da fik de Bör.

Hermed kan sammenlignes Visen om Åsmund Fregbegævar. Vi have her: danske Kongen, maaskee ogsaa Navnet Gorm (Borg), Harald nævnes ogsaa af Nogle, de tre Brödre, Thorkild Adelfar, Reisen til Trollebotten (gandviken), et Land, hvor der hverken skinnede Sol eller Maane og var ingen Dag, Fordringen om et udsögt Skib, Gang i Bjerget gjennem flere Haller, Antræffelsen der af en deilig Pige, Orme, Edder, Troldet, Beltet, og endelig Kampen med den gloende Jernbolt, der omtales hos Saxo som forhen passeret imellem Thor og Geirröd. Reise-Eventyret er i vor Vise mindre udförligt, end hos Saxo, men der er rimeligviis Meget forkommet, Andet forkvaklet af dens Indhold, medens paa den anden Side vistnok ogsaa meget af Saxos Omstændelighed mere tilhörer ham selv, end Oldsagnet.

Han fortæller videre, at da Kongen blev gammel, grublede han meget over Sjælens Tilstand efter Döden, og besluttede at gjöre Forespörgsel derom hos sin Gud, Utgarde-Loke. Thorkild maatte atter afsted paa denne farlige Reise, ladede sit Skib fuldt med Levnetsmidler og tjeldede over med Oxehuder. Efter en lang Seilads kom de atter til et Farvand, hvor man hverken saae Sol eller Maane, men befandt sig i det tykkeste Mörke. De havde endnu nok at æde, men ikke at brænde. Veden gik op og Ilden ud, Asken blev kold og Gryden vilde ikke syde, saa at de maatte æde deres Kjöd raat og mange bleve syge. Men just som Mandskabet var nær ved at fortvivle herover, opdagede de en Ild, der lyste fra Land. Thorkild fæstede en funklende Ædelsteen paa Toppen af Masten for at finde ned til Skibet igjen, og gik i Land. Han fandt en Hule, hvortil Stien var smal og Indgangen trang, men han vovede sig dog ind. Sine Fölgesvende lod han blive udenfor. Derinde var fælt, röget, raaddent,

muggent og modbydeligt, Gulvet var fuldt af Orme, og ved Ilden sade to store, svarte Trold med Næser saa lange at de naaede lige til Jorden, og hvormed de ragede sammen alt, hvad de stödte paa, og karede i Ilden for at holde den vedlige. (NB. „som rotar með nasam i elli“) Den ene Jötun talede da til Thorkild og böd ham velkommen, men sagde at det var et farligt Arbeide, han havde taget sig fore. Imidlertid lovede han at vise ham paa rette Vei, naar han kunde sige ham tre unegtelige Sprog (tre Sandheder). — Da kvad Thorkild:

Styggere Næser jeg aldrig saa
og var ikke stædt, hvor jeg mindre gad staae,
saa af mine Födder den huger mig bedst
som Dören er næst. *)

Det fandt Jötunen var ikke saa dumt endda og heller ingen Lögn, gav Thorkild et godt Lov, og lærte ham, at naar han roede af al Magt i fire Dage, kom han til et bælmörkt Land, hvor hverken var Græs eller Löv, og der skulde han finde Utgarde-Loke siddende i en rædsom stinkende Hule. Nu bad Thorkild om at faae laane en Gnist Ild. „Ja, men da maa Du sige mig tre Sprog til af samme Slags som forrige Gang“ sagde Troldet. Thorkild kvad:

Godt Raad af revet Skind
du ei foragte!
Been er bedste Lem
naar det bær' af Livsfare,
og kan jeg bare slippe vel ud
kommer jeg vist aldrig her igjen.

Han fik da Ild, kom til sine Stallbrödre og fortsatte Reisen. Det gik som sagt. De seilede i fire Dage og kom til det betegnede Sted. Der var ingen Dag, men et bestandigt Mörke. I en uhyre stor Klippe fandt Thorkild Indgangen til en Hule, som efter Beskrivelsen maatte være Utgarde-Lokes Bolig. Efterat han havde sat nogle af sine Folk til at bevogte Indgangen og befalet dem, at de uafladelig skulde slaae Ild med Staal og Steen, da det var det bedste Middel, hvorved man kunde værge sig imod Troldene, lod han Andre gaae foran sig med Lys og arbeidede sig saaledes ind igjennem den smale Aabning. Först traf han kun paa en uhyre Mængde Slanger og Jernbænke, kom dernæst til et Vand, men paa den anden Side skraanede Hulen nedad og förte til en mörk og afskyelig Hal. Der sad Utgarde-Loke med svære Jernlænker om Hænder og Födder og med et Haar, der baade i Störrelse og Stivhed var at ligne med Börster eller Spyd af Horn. Ved sine Stallbrödres Hjelp rykkede Thorkild ud en af disse Skjæggebörster, men da blev der en saa afskyelig Stank, at de maatte flygte, og da de med Nöd og Neppe slap ud, omringedes de af flyvende Slanger, der sprudede Edder paa dem, saa at de

*) Grundtvigs Oversættelse. Sml. Visen No. 2, 13—19 V. Nasana dine er som Kastefjösið o. s. v.

omkom alle saa nær som Thorkild og fem af hans Ledsagere. Men Dragerne forfulgte dem til Skibet, og uagtet de der skjulede sig under Oxehuds-Tjeldingen, saa omkom dog Flere, da de ved blot at see ud bleve oversprudede med Edder. Forgjæves kaldte nu Enhver paa sin Skytsgud, men da Thorkild gav sig til at anraabe Alfader, opklaredes pludselig Mörket, Dagens Lys skinnede, Bören blæste og Skibet foer under klar Himmel let gjennem Bölgerne. Det var som om man var kommen i en anden Verden, hvor alting klarnede sig, og man saae selve Dören til Mannheim i Lys. Vinden drev Thorkild til Tydskland, hvor Christendommen da var indfört *) — og med et Glimt af det himmelske Lys drog han hjem til Fædrenelandet selv tredie, men var bleven næsten ukjendelig formedelst al den Edder, der var spyet paa ham. Hjemme fandt han paa Grund af Misundere og Bagtalere ikke den bedste Modtagelse, men Kongen bestilte hemmelig Nogle til at slaae ham ihjel, hvilket han undgik ved at lægge i sit Sted i Sengen en Træklods, i hvilken Morderne huggede. Siden fremstod han for Kongen, bebreidede ham hans Trolöshed og fandt Forligelse. Nu fortalte han ogsaa sine Eventyr, men da han beskrev Utgarde-Loke, hvor fæl og forfærdelig han var, blev Kongen saa betagen af Rædsel over denne sin Guddoms Fælhed, at han sprak af Harme, og da nu Thorkild til Stadfæstelse paa sin Fortælling fremtog det Haar, han havde rykket ud af Utgarde-Lokes Skjæg, opstod deraf en saadan Stank at flere af de Omstaaende satte Livet til.

Vor Vise om Kappen Illbugin har en paafaldende Overeensstemmelse med dette Sagn, dog gaaer den ikke længere end til Besöget hos de langnæsede Trold; men Skildringen af disse og Samtalen med dem er paa begge Steder næsten ganske den samme. Naar hos Saxo Eventyrets Helt efter Tilbagekomsten staaer Fare for at blive ihjelhugget i sin Seng, saa henlægges dette i vor Vise med större Rimelighed til hans Ophold hos Gyvren.

Hvorledes skal man forklare sig denne mærkelige Overeensstemmelse imellem Saxo Grammaticus, der skrev sin Krönike paa Latin i Aarene mellem 1202 og 1223, og vore blandt Folket ved mundtlig Tradition opbevarede Sange? Det gaar neppe an at antage disse for i en sildigere Tid at være udsprungne af Saxos Beretning; dertil ere de med al sin Lighed dog for selvstændige og have et for antikt Præg, som Saxo ikke kunde paatrykke en sildigere til ham stöttet Digtning. Desuden var Saxo, der skrev i et fremmed og for Folket uforstaaeligt Tungemaal og brugte en Fortællingsmaade, der var mere rommersk-klassisk end nordisk, og ganske forskjellig fra vore Forfædres Sagamaneer, vistnok lidet bekjendt her paa den Tid deslige Viser kunde blive til, ligesom hans Værk aldrig hos os vandt den Popularitet som vore egne og de islandske Sagner. Det vil af det Fölgende sees at flere af de Kvad, vi her meddele, have sine Originaler blandt de gamle Eddasange (f. Ex. Visen om Sigurð svein, Draumekvæ-

*) Han seer at Utgarde-Loke var bunden og magteslös.

det m. fl.) og ere at betragte som senere Bearbeidelser af samme. Det forekommer mig derfor höist sandsynligt, at ogsaa de her omhandlede ere udsprungne af ældre oldnorske Kvad, der efterhaanden have modtaget en mere tidsmæssig Form og et mere romantisk Indhold. Nu fortæller Saxo selv, at hans Beretninger for en stor Deel grunder sig paa gamle ei alene Sagn, men ogsaa Sange. Den Formodning, at Saxos Beretning om hine Tog til Jötunheim og vore Viser have en fælles Kilde i ældre oldnorske Kvad, som nu ere tabte, faar saaledes megen Sandsynlighed. Men er det saa, da erholder vore Kvad en höi Grad af Interesse. Saaledes mödes det 12te og det 19de Aarhundrede med samstemmigt Vidnesbyrd om det fjerneste nordiske Folkeliv og den ældste Folketro; Thelebonden fra idag rækker gamle Saxo Grammaticus Haand over Hav, og beklager kun, at han ikke, istedetfor den pyntede prosaiske Omskrivning, har meddelt os selve Oldkvadene saaledes som de forelaae ham. Imidlertid er hans Historie selv Vidnesbyrd om, at de Kvad, han har fulgt, ikke kunne have været væsentlig afvigende fra dem, vi foran have anført. Med disse Kvad for Öie vilde det endnu være en let Sag at sammensætte en Historie liig den, Saxo giver til Bedste, vistnok i den Tanke at der laae en historisk Sandhed til Grund for den. Men herved opdager man ogsaa Grunden til den uhyre Forvirring, der hersker i de af Saxo meddelte Sagn og Historier.

VI.

Beiarblakkin.[1]

A.

1. Der sat tri keringar under ein stein,
dei treða[2] gullskó,
dei skapað blakkin af mannebein.
Sá viðe fara dei löyndar orð.
(Fe no gerest blakkin hóvtráng).
(I hövanne var en tamde vel).

[1]) Navnet Beiarblakkin kunde maaskee antages at staa istedetfor Beimarblakkin, og udledes af Oldn. beimar, der skal betyde 1) Krigere, Stridsmænd, 2) Hjemmark, Huus, Bolig. Det kunde altsaa betyde: Stridshest.

Et godt Sværd og en god Hest vare to Ting, som vore Forfædre satte uhyre megen Priis paa, og Hesten spiller derfor en væsentlig Rolle med i disse Viser. De lyse Farver, blakkede, borkede, og graa Gangere hugede dem bedst. Som bekjendt var ogsaa Odins Hest Sleipner (den Glatte, altsaa omtrent det samme som vort saa ofte forekommende „fljóte folen“) af graa Farve, og jeg har en Anelse om, at det just er den, som besynges i dette vort Kvæde, der ligesom de fleste andre formodentlig er en senere Tids Omskrivning af et ældre. Det var kun Troldene (Guro Rysserova) og den Onde selv (Grutte gráskeggi — see Draumekvædet —) der rede paa sorte Heste. De lyse Farver tilhöre jo ogsaa den ægte norske Race, saaledes som den endnu findes.

I de svenske Saml. af Arvidson — 2, 257 — findes et Par ubetydelige Brudstykker af dette Kvæde, eller snarere Antydninger til samme, hvilke dog tjene til at vise, at det i sin Tid har været meget udbredt. Det heder der

Intet ville Blacken stå på stall,
sadel af marmorstenar,
utan skulle stå på forgylt pall.
Han rinner och i silkes gulltömmar.

I Thelemarken er Kvædet temmelig udbredt, og jeg har saaledes havt Anledning til et sammenligne flere Varianter. A. er et Resultat af disse Sammenligninger, og B. er en selvstændig Variant, som jeg har troet at burde indtage.

2. Der sat tri keringar under jorð, (ei bru)
dei treða gullskó,
dei skapað blakkin af mannebloð.
Sá viðe fara dei löyndarorð.

3. Dei skapað blakkin og gav en namn,
dei treða gullskó,
og Beiarblakkin sá kallað dei han.
Sá viðe o. s. v.

4. Og dá dei hadde den blakkin gjort,
dei treða gullskó,
sá sender dei han til kongins port.
Sá viðe o. s. v.

5. Aa[3] tru eg ha' meg ein fulltru svein,
dei treða gullskó,
som kunnað riðe blakkin eit skeið![4]
Sá viðe o. s. v.

6. Til svarað stjúkmor'i striðe,
dei treða gullskó,
Nikuls[5] skal blakkin utriðe.
Sá viðe o. s. v.

7. Kongin slóg dronningi under kinn,
dei treða gullskó,
eg helde min son'e sá goð som din.[6]
Sá viðe o. s. v.

---

[2]) Udtalen af dette Ord er vaklende: trjá, trören, trea m. fl. Slutnings-Omkvædet (Efterslængen) er, som anfört, af forskjelligt Slags.

[3]) Dette Aa, der i Folkepoesien er omtrent det samme som en Optakt i Musikken, skriver jeg med to a'er til Forskjel fra de övrige Ord, som lyde ligedan.

[4]) Var. Kongin rópar ivir alt sit land — er der noken, Blakken riðe kan!

[5]) Var. Kristoffer.

[6]) Dronningen vilde nemlig bringe sin Stedsön i Fordærvelse, thi den förste Ridning paa den vilde Fole ansaaes livsfarlig.

8. Nikuls genge at stalle,
dei treða gullskó,
með begsle[7] i hándo og saðle.
Sá viðe o. s. v.

9. Nikuls strýke blakkin på lend,
dei treða gullskó,
blakkin gere báð bit og spenner.
Sá viðe o. s. v.

10. Snille min blakk du statt no kúr,[8]
dei treða gullskó,
með eg legge deg begsle i munn.
Sá viðe o. s. v.

11. Snille min blakk du statt no spak,
dei treða gullskó,
með eg legge gullsaðlen på bak!
Sá viðe o. s. v.

12. Snille min blakk du fall på kne,
dei treða gullskó,
með eg springe saðlen til!
Sá viðe o. s. v.

13. För Nikuls ha' spent den saðlegjorð
dei treða gullskó,
ha' blakkin gravið sjau elnir i jorð.
Sá viðe o. s. v.

14. Höyre du blakkin hot eg beðe deg,
dei treða gullskó,
hossi langt vil du no bera meg?
Sá viðe o. s. v.

---

[7]) Udtales beiksl, maaskee beygsl.

[8]) Var. *fall* i grunn, eller statt no grom.

15. Eg skal bera deg på grönan havn,
dei treða gullskó,
vil du 'ki nemne mit rette namn.
Sá viðe o. s. v.

16. Deð fyrste sprang, som blakkin sprang,
dei treða gullskó,
femten tusind alen frá jorði nam.[9]
Sá viðe o. s. v.

17. Deð aðre sprang, som blakkin sprang,
dei treða gullskó,
femten tusind alen[10] etter vegin fram.
Sá viðe o. s. v.

18. Han sprang ivir dy og diki,
dei treða gullskó,
han sprang ivir sjau kongeriki.
Sá viðe o. s. v.

19. Fjór'en var aldrig sá breið
dei treða gullskó,
at Beiarblakkin ivir 'an steig.
Sá viðe o. s. v.

20. Fjór'en var aldrig sá lang
dei treða gullskó,
at Beiarblakkin ivir 'an sprang.
Sá viðe o. s. v.

21. Snillan min blakk du vend no heim
dei treða gullskó,
no hev du borið meg sá lang ei leið.[11]
Sá viðe o. s. v.

---

[9]) nema, tage.

[10]) Var. milir.

[11]) Var. no ere me komne sá langt af leið. Her omtales ogsaa at han kom til Himeriges og til Helvedets Döre, see den fl. Variant.

22. Me vil inki alle vende,
dei treða gullskó,
för me kem til heimsens ende.
Sá viðe o. s. v.

23. Og blakkin han sprang báðe kát og keik
dei treða gullskó,
upá sat lisle Nikuls bleik.
Sá viðe o. s. v.

24. Nikuls han vart báðe sár og sjuk
dei treða gullsko,
blakkin gjorðist dá meire mjuk.
Sá viðe o. s. v.

25. Der rann sveite og der rann bloð,
dei treða gullskó,
dá var Nikuls báð tröytt og moð.
Sá viðe o. s. v.

26. In kem smádrengin, seie dei ifrá,
dei treða gullskó,
heimatt' kem blakkin og Nikuls pá.[18]
Sá viðe o. s. v.

27. Set blakkin pá stallen, gev en konn og höy
dei treða gullskó,
men Nikuls skal drikke með frúgur og möyar.
Sá viðe o. s. v.

28. Blakkin vilde 'ki eta grönan höy,
dei treða gullskó,
utas der stoð ikringum frúgur og möy.
Sá vide o. s. v.

---

[18]) Det ansaaes vel uventet, at han kom levende hjem fra dette Vovestykke; men da han nu havde beviist sin Dygtighed, anvises ham Sæde blandt „frúgur og möyar".

29. Han vilde 'ki drikke af brunni
dei treða gullskó,
utas gullringin låg på bunni.
Så viðe o. s. v.

---

30. Og kongin han sille i ledingi fara
dei treða gullskó,
og Beiarblakkin sille heime vera.
Så viðe o. s. v.

31. Dei sette fer stallen dei låsanne ni
dei treða gullskó,
blakkin han spende up alle di.[13]
Så viðe o. s. v.

32. Kongin han stýrðe si snekkje fer land,
dei treða gullskó,
blakkin han spelað på kvitan sand.
Så viðe o. s. v.

33. Blakkin gjorðe meire með hóv og tonn,
dei treða gullskó,
hell kongin gjorðe með alle sine menn.
Så viðe o. s. v.

34. Um så talað ein gamal Mann,
dei treða gullskó,
Er deð ingin Beiarblakkin skjote kan?
Så viða o. s. v.

35. Til så svarað han Sigurð svein[14]
dei treða gullskó,

---

[13]) Dette Vers gjentages med forandrede Riimord: fem — dem — tolv enn spelað blakkin på grönan voll.

[14]) Var. Um så talað han Sigurð svein. Man skulde derfor formode at „den gamle Mand“ og Sigurd er den samme Person.

sjá um dei kan gera Beiarblakkin mein?
Sá viðe o. s. v.

36. Den fyrste píl, som dá vart skotin,
dei treða gullskó,
hon bleiv i Beiarblakkins bróste brotin.[15]
Sá viðe o. s. v.

37. Blakkin han gjorðe báð' beit og slog
dei treða gullskó,
til han lág dauð fer kongins fót.
Sá viðe o. s. v.

38. No ha' eg hell mist tolv tusind mann,
dei treða gullskó,
hell blakkin atte pá annað land!
Sá viðe o. s. v.

39. Ha' deð 'ki vorið fer manne orð,
dei treða gullskó,
eg sille lagt blakkin i vigde jorð.
Sá viðe o. s. v.

40. Ha' deð 'ki vorið fer mannegnýr,
dei treða gullskó,
eg ha' sill henta presten frá Skiens bý.[16]
Sá viðe o. s. v.

41. Ha' deð 'ki vorið fer mannetunge,
dei treða gullskó,

---

15) At det er forbi med det Vidunderlige, naar Gjenstanden nævnes med sit „rette Navn" (saml. V. 14), er en Tanke, som ofte findes udtalt i gamle Viser og Sagn.

16) Jeg har taget med dette og det fölgende Vers, uagtet de vise sig at være en sildigere Tilsætning. Det heder ogsaa:
ha' deð ki vorið fer syndi
og sill' haft presten til syngje.

så sille presten ivir en sungið.
Så viðe o. s. v.

42. Men siðan deð er no i manneheim[17]
dei treða gullskó,
så fær eg grava blakkin inunder ein stein
Så viðe o. s. v.

43. Så grov dei blakkin inunder ein stein,
dei treða gullskó,
at ravnar og kråkur sill 'ki hakke hans bein.
Så viðe fara dei löyndarorð.

VI.

Beiarblakkin.

B.

1. Der sat tri keringar under ein stein
dei treða[1] gullskó,
dei skapað den folen af mannebein.
I lofte söve mi jomfru.

2. Dei skapað den folen og gav en namn,
og Beiarblakkin så kallað dei han.

3. Dei skapað den folen af mannebein,
så förðe dei honom til kongin heim.

4. Og blakkin han vil 'ki på stallen stå,
geng der 'ki möyår til og ifrå.

---

[17]) Var. Ha' deð 'ki vorið fer mannemein
ha' eg sill gravið blakkin under ein stein.

[1]) Dette Ord löd her i Meddelelsen: treder.

5. Og blakkin han drikk 'ki af brunne,
liggє der 'ki gull pá bunne.

---

6. Kongin han rópar ivir alt sit heim:
men hokken tor riðe min blakkin pá skeið?

7. Til svarað dronningi Frigge:
Kristoffer skal blakkin útriðe.

8. Aa snille min blakk du gere deg krum
með eg legge deg gullbegsle i munn!

9. Deð fyrste stig, som blakkin sprang,
svarte molli etter en rann.

10. Deð aðre stig, som blakkin sprang,
dá kom han til helviti fram.

11. Deð treða stig, som blakkin sprang
og dá kom han til himils fram.

12. Og dá han kom for himerikis dör,
der totte han, han ha' vorið för.

13. Kristoffer la' seg i saðlen sjuk,
og Beiarblakkin gjorðe seg mjuk.

14. Velkomen, Kristoffer, velkomen heim!
eg tenkte 'ki eg ha' sét deg meir.

15. Og blakkin han sille pá stallen stá,
og Kristoffer in i drykkjestoga gá.

---

16. Og kongin han sille i ledingi fara,
Kristoffer og blakkin sill' heime vera.

17. Og kongin han stýrðe si snekkje frá land,
og blakkin han sleit dei rauðe gullband.

18. Og blakkin slog meire með hov og tann,
hell kongin gjorðe með alt sitt land.

19. Fram sá kom der ein gamal mann:
Aa er her ingin som skjote kann?

20. Ei rauðe gullpil bleiv der útsend,
i Beiarblakkins bróste bleiv ho kend.

21. Og kongin han vart sá ille veð mót,
han bleiknað som bast og svartnað som jorð.

22. Ha' deð 'ki vorið fer manneorð,
eg ha' skult lagt blakkin i vigde jorð.

23. Ha' deð 'ki vorið fer mannetál,*
dei treða gullskó,

---

*) tál, Svig.

Dette Kvæde er ogsaa meddelt af Jörgen Moe i hans „Indberetning" 1850 og er af ham ligeledes hentet fra Thelemarken.

Sammenstiller man de forskjellige Vink, dette Kvæde indeholder: at Blakken er bleven til ved Trolddom „af manneblod og mannebein"; at det er en uhyre vild Stridshest, som med rasende Hurtighed gaar over Land og Vand; at her udtrykkelig er Tale om Dronning Frigge (Visen B, 7de V.); at det er hun som anmoder sin Sön om at ride afsted med den vilde Hest; at Ridtet gaar til „heimsens ende", til Helviti (Hels Bolig) og Himmelens Dör (Valhalla), hvor Blakken gjenkjender sig at han har været för (B, 12 V.); at han strider sin sidste Kamp i „mannheimen" (A, 41 V.), der betegnes som et for ham fremmed Sted, og omkommer idet han nævnes med sit rette Navn (A, 14, 33, 34, 35 Vers) — naar nemlig Phantasiens taagede Billeder belyses af Sandhedens Sol — saa opstaar med Rette den Formodning, at vi her have en Efterklang af en oldnorsk Mythe og maaskee af et Kvæde, hvori den i sin Tid har været besjungen, Mythen nemlig om Gudernes Sendebud, Friggas Söns, Hermods Helridt for at hente den döde Balder hjem fra Niflheim, hvilket skede paa Friggas

eg ha' skult lagt blakkin i vigde moll.
I lofte söve mi jomfru.

indstændige Opfordring, idet Odin til dette vigtige og farefulde Erinde laante ham sin rappe, ottefodede Ganger Sleipner, der var bleven til ved Lokes Trolddomskunster og havde bistaaet sin Herre i saamangen alvorlig Dyst. (Munch, Nordmændenes Gudelære, S. 64). Men er det saa, da er det i en meget forkvaklet Tilstand, vi nu besidde dette Kvæde, og fra en Tid, da man undsaa sig for at nævne „Kongen" ved sit rette Navn, Odin, og maatte lade de gamle Guders Sendebud, Hermod, tilbytte sig det kristelige Navn Nikuls (Nikolaus) eller Kristoffer.

Naar man ved saadanne sildigere Bearbeidelser vil finde Tilknytningspunkter til det Gamle, bör man skjænke Omkvædene en særdeles Opmærksomhed, da disse ofte vedligeholdes temmelig uforandrede, medens Visen forynges. Der synes vel i de her benyttede Omkvæd ikke at være noget sært Karakteristisk, og dog turde dette „Sú vide fara dei löyndarord" være værd at lægge Mærke til. Det staar uden Forbindelse med Sangens Indhold, saaledes som den nu er, og dog vil man sædvanlig finde, at Omkvædet indeholder en Hovedtanke, som — om den ikke er udgaaet fra selve Digtet — dog staar i den nöieste Forbindelse med samme. Men tænke vi os forannævnte Omkvæd hentet fra et Digt, der behandlede hiin Mythe, saa er baade dets Mening klar, og det staar da ikke længere örkeslöst. Disse Löndomsord, der fore saa vide, ere da de Löfter, Frigga i al Hemmelighed tog af alle Verdens Ting, om at de ikke skulde skade Balder. Ligeledes turde det sidste Omkvæd: „I lofte söve mi jomfru", som heller ikke nu finder nogen Anknytning i Visen, tyde hen paa, at han, som foretog det farlige Ridt, gik i en Kvindes Erinde, betragtede sig som hendes Ridder, og bar hende (Frigga i Fensale) i sin Erindring.

II.

Draumekvædi.

Dásamligt frœði
var þér i draumi kveðit,
en þú sátt ið sanna;
fyrða engi var
svá fróðr um skapaðr,
er áðr heyrði Sólarljóðs sögu.
(Sólarljóð).

Dette Kvæde, hvis Alder upaatvivlelig naar op til Kristendommens förste Aarhundreder i Norden, er ei alene i og for sig mærkeligt som et — ihvorvel dunkelt og forvirret — Vidnesbyrd om den Maade, hvorpaa Kristendommen blev opfattet af vore Forfædre i de Tider, da dens Lys endnu brödes med Hedenskabet og blot som en Morgenröde skjöd sin klare Bræm op over vore Fjelde, men ogsaa fordi det tydelig viser sig at være en senere mere tidsmæssig Form for eller Bearbeidelse af det blandt Eddakvadene optagne vakre oldnordiske Digt Sólarljóð (Solsangen). Vi ville nedenfor i Anmærkningerne faa Anledning til at paapege Overeensstemmelsen. I begge beskrives der et Slags Henrykkelse, et Drömmesyn forbundet med Smerte og Rædsel, de Brödefuldes Straffe i den anden Verden og de Godes lykkelige Tilstand, hvilket sidste dog i vort Kvæde, saaledes som det nu haves, kun kortelig beröres. I begge sammenblandes hedenske med kristelig-katholske Forestillinger f. Ex. om Gjallarbroen, Skjærsilden, milde Gavers Fortjenstlighed til Salighed o. s. v. Oprindelig har vort Draumkvæde vistnok havt en större Lighed med Solarljod, end det nu har, da Folk, der have hört det i deres Barndom, berette at det blandt andet indeholdt en Beskrivelse om hvorledes Solen sortnede for Drömmeren, Helgrinden larmede, og han kom til nogle Koner, som mol Muld til Mad for sine Mænd o s. v. (Solarljod 57 V.). Ogsaa deri ligner det sit Forbillede, at det er meget ufuldstændigt, og bestaar, saadant som det her meddeles, af Brudstykker, sankede fra forskjellige Steder. Ved den Kritik, der ved Sammensætningen af disse Brudstykker maatte anvendes, er det neppe lyktes at anbringe enhver Stump paa sit rette Sted, eller udskille Alt, hvad der ikke hörte Kvadet til. Jeg har imidlertid hellere villet beholde, end forkaste, og derfor taget Et og Andet med, om hvis Ægthed jeg havde Grund til at tvivle. Draumkvædet har været meget yndet og almindelig bekjendt i övre Thelemarken, og næsten Enhver, som endnu interesserer sig for de gamle Viser, har hört det omtale, eller kan nogle Vers deraf. Men disse lösrevne og spredte Vers blandes med og benyttes som Stev, og ere som saadanne udsatte for at undergaa de Endringer, som den Stevjende finder passende til Tid og Sted. Det skal have været meget langt, flere hundrede Vers siges der, og der skal have existeret med Fraktur skrevne Exemplarer, som dog nu, trods den omhyggeligste Efterspörgen, ikke mere ere at finde. For Resten saa henvises man her som overalt, hvor der spörges om Levninger af den gamle Folkedigtning, til de Gamle for Snese Aar siden afdöde, der skal have kunnet det fra Ende til anden, og man faar idelig det nedslaaende Svar, at man kommer for seent. I Skafsaa-Bygd har man fortalt mig at det der var meget almindeligt, indtil Præsten Hans Mathias Abel (resid. Capellan til Fyrisdal og siden Sognepræst til Mo omkring 1770), der fandt at det indeholdt en forargelig Blanding af Heden-

skab og katholsk Overtro, ivrede stærkt imod dets Brug, og derved bevirkede at det overantvordedes til Glemsel. Paa samme Maade er det vel gaaen til andre Steder. Et andet Sagn beretter, at Præsten Hans Wille, der har udgivet en Beskrivelse over Silgjord 1786, fandt dette Kvæde paa en Gaard i Haukelid „skrevet paa gammelt Maal og paa Pergament". Hvor det siden blev af, veed ingen. Alt Saadant skulde nu dengang ned til Kjöbenhavn; rimeligviis er vel dette gaaet samme Vei tilligemed den store Masse Pergamentsbreve, som han her skrabede sammen. De norske Studerende og Videnskabsmænd gjorde sig dengang en Fortjeneste af at forsyne de danske Samlinger med norske Antikviteter. Vi havde desværre heller intet Sted at opbevare dem paa her hjemme. Det kunde imidlertid fortjene en Undersögelse om der ikke i de Samlinger, der tilhöre Videnskabernes Selskab i Throndhjem, skulde findes noget saadant efter Wille, da han siden som Stiftsprovst og Sognepræst til Domkirken var Medlem af bemeldte Selskab og interesserede sig meget for samme.

De Personer, af hvilke jeg har faaet dette Kvæde fuldstændigst meddelt, er Skolemester Nils Svenungsen i Vinie, der for nogle Aar siden ved Döden er afgaaen, og Pigen Maren Ramskeid i Hvideseid. Stumper og Stev, der have ydet Bidrag, ere fundne alle vide Vegne, hos Kirkesanger Harald Smedal i Aamodtsdal, Olaf Glosimot og Anne Golid i Silgjord, Anne Lillegaard i Mo Præstegjeld o. fl. Nils Svenungsen havde indblandet mange uvedkommende Ting, men da Meget deraf gjenkjendtes som tilhörende andre Viser, var det Uvedkommende her ikke saa vanskeligt at udskille. Vanskeligere var det at bestemme hvorledes Stumperne burde forenes for saavidt muligt at udgjöre et sammenhængende Heelt. Men heri kom Maren Ramskeids Meddelelse mig til væsentlig Hjelp, da den udgjorde saa at sige en Kjerne, hvorom det Övrige kunde slutte sig. Da hendes Draumkvæde er det fuldstændigste og meest ordnede, jeg har faaet af nogen Enkelt, vil jeg under Litr. B. meddele det nöiagtigt efter hendes Referat, medens Litr. A. er en Sammensætning af hendes Kvæde med de övrige disjecta membra, som jeg har kunnet samle. Det faar ikke hjelpe, om der herved opstaar trættende Gjentagelser. Kvædet fortjener en ombyggelig Behandling nu i sin Alderdoms Skröbelighed, og jeg skylder mig selv at vise, at jeg har bestræbt mig for at anvende en saadan. Ommeldte Maren Ramskeid, omtrent 30 Aar gammel, har lært Kvædet af sin for et Snees Aar siden afdöde, dengang 77 Aar gamle Fader, Olaf Gudleikson Ramskeid, der igjen havde lært det af sin Fader, og ofte sang det i sin ensomme Alderdom.

Om Solarljod yttrer Professor Munch i hans Udgave af den ældre Edda „at det er smukt Digt, og synes endog at være meget gammelt, men det er kristelig-religiöst, og kan saaledes hverken regnes blandt Eddadigtene, eller i Ælde maale sig med noget af disse, da det jo umuligt kan være ældre, end Kristendommens Indförelse i Norden", og vi tilföie, at yngre end fra Kristendommens förste Tider kan det paa Grund af sit Indhold heller ikke være. Solarljod benævner sig selv som et Draume-

kvæde i det sidste Vers. Jeg tillader mig at oversætte dets trende sidste vakre Vers paa vort Bondemaal.

Kvæði detta
som eg deg lært heve
skal du for kvike kveða;
Sólarljóð
som sýnas mone
minst i mykið logið.

Her vi skyljas
og finnas mone
på fegre fegins dagen.

Drottin min
geve dei dauðe rò,
hine lugn, som liva!

Meðgetin klókskap
var deg i draumi kveðit;
men sök du freð den sande!
Ingin mann så klók
af guð er skapað
som för höyrðe sólarljóðs sögu.

VII.

Draumekvæði.

A.

1. Vil du meg lyða, eg kveða full kan
um einkvan nýtan drengin,[1]
alt um han Olaf Ástason, — (Oknison)[2]
som heve sovið så lengi.

---

[1]) Dette Indledningsvers har adskillige uvæsentlige Variationer, saasom:
Eg skal seie draumann mine
um deð han nytte drengir
el. alt um dei nýte drengir (den nýte drengin)
el. alt um dei kåte —

[2]) Navnet Olaf Aastason kunde bringe til at tænke paa Olaf den Hellige, som Digteren maaskee har villet fremmane af sin lange Sövn for at berette hvad han havde erfaret paa hiin Side Gjallarbroen, og Olafs Dröm för Slaget ved Stiklestad kunde maaskee indbyde til en saadan Fiktion. Men der er forövrigt Intet i Kvædet, som hentyder paa ham; desuden nævnes Drömmeren, som anfört, ligesaa ofte med Navnet Olaf Oknison eller Áknison. Jeg har ogsaa en enkelt Gang hört ham nævne Olaf Ásgarðson. Min Formodning om hvem hermed er meent skal jeg i en Slutningsanmærkning fremsætte, og henviser dertil.

2. Olaf han var i voxtro (véne)[3]
han var som ein siljuteine,[4]
faðir og moðir ant[5] 'om vel
frá deð han kom i heimi.[6]
Og deð var Olaf Áslason
som heve sovið sá lengi.

3. Olaf han var i voxtro (véne)
han var som ein siljurunni,
faðir og moðir ant 'om vel
frá deð han tala kunne.
og deð var ó. s. v.

4. Han la' seg neð um joleftan[7]
sterkan svevnen fékk,
vaknað 'ki för um trettandagin
dá folkið at kyrkja gékk.
Og deð var o. s. v.

---

[3]) Ordet vene udelades af Nogle. Meningen bliver da, at han var i sin Opvæxt, da det Beskrevne vederfores ham, hvilket vistnok er det Rette.

[4]) Var. liljúteine, el. var smal som ein siljuteine.

[5]) ant, Præt. af unna, elske, unde; 'om for honom. Stundom höres blot o eller ho' af dette Dativ.

[6]) heim i Betydningen: Verden.

[7]) Var. jóleftanskvellen. Dette og de fölgende Vers benyttes flittig som Stev og varieres derfor paa mange Maader. Nogle indföre ham allerede her talende i 1ste Person: „Eg la' meg neð" o. s. v. Fölgende Strofer maa formeentlig betragtes som Stev, der ere dette Kvæde uvedkommende:

Eg drakk ein drykk um jóleftan
dä folkið fekk seg mat,
deð kenner eg på bruno mine
at detti fjasar at.

Eg drakk ein drykk af slökefrið
den gjorðe meg så leið,
eg la meg neð og sovnað
så underleg hev eg dröymt.

(fjasar, det Oldn. fjatla, tage galt afsted; slökefrið, en poetisk Benævnelse paa Drikkehornet, af slöki, en huul Stilk, og friðr, smuk).

5. Han la' seg neð um joleftan,
no hev en sovið så lengi,
vaknað 'ki för um trettandagin[8]
då fuglanne skóku vengjo.[9]
Og deð var o. s. v.

6. Han vaknað 'ki för um trettandagin
då soli rann i liðe,
då saðlar han ut fljotan folen
og legge på gylte mile.[10]
Og deð var o. s. v.

7. Så saðlað han ut fljote folen
og vilde til kyrkja riðe,

---

[8]) Den trettende Dag Juul, 6 Januar, nu Helligtrekongers-Dag, var de Gamles fornemste Höitidsdag i Julen, i alle Fald i disse Egne. Man kalder den „den gamle Juledag" og feirer denne saavelsom den foregaaende Aften endnu i Familielivet med samme festlige Tilberedelser og Nydelser som Juleaften og Juledag. Der ligger vistnok en Tradition heri. I de ældste kristelige Tider festligholdt man denne Dag som Frelserens Födselsdag. Det er ogsaa muligt at hedenske Feste have været holdte paa samme Aarstid. Den 7de Januar „Ellbjördaginn" var en saadan, da man formodentlig i Anledning af Solens Atterkomst offrede Libationer til Ilden, og drak Elbjörsminni, en Skik, der nu er gaaet over til et Slags Juleløier. Som hedensk Fest findes dens Navn naturligviis ikke paa Primstaven, men det lever i Folkets Erindring. Omkring den 12te Januar (tjúgan dagin) holdtes den hedenske Juul.

[9]) Dette Vers haves ogsaa saaledes:
Vakre deg Olaf Åstason
no heve du soviđ lengi
folkiđ heve i kyrkja gengiđ
og fuglann hev kakađ vengir
Stat up Olaf Åstason o. s. v.

[10]) Var. Idag vil eg at kyrkjunne — fortelja draumanne mine. Eller det hele Vers gives saaledes:
Deđ var um sondags morgun
sóli tok til skine,
Olaf sađlar ut gangaren sin
og vil at kyrkja riđe.

sá sprette han pá seg belti sit
deð glimað i veðri sá viðe.
Og deð var Olaf Ástason
som hevi sovið sá lengi.

---

8. Som eg kom at kyrkjeleði
og studde meg in at stette,
sá mange som pá mit belti ság
dei lyfte pá hatt og hette.[11]
I Ródelándo, i villande heiðo
der kenner dei meg.[12]

9. Som eg meg i kyrkja kom
at folkið pá knė ville falle,
sá mange som pá mit belti ság
dei glöymde pá guð at kalle.
I Ródelándo, o. s. v.

10. Presten, som fram fer altari stoð
alt með si lærðe tunge,
og rett som han mit belti ság
han glöymde báð' lesa og syngje.
I Ródelándo, o. s. v.

---

[11]) Endskjöndt jeg har tvivlet derom, tör det nok hende at Nils Svenungsen har Ret i at henföre disse Vers om Beltet (8, 9 og 10) til dette Kvæde. Men videre udförte danne de en egen skjemtende Vise, som senere skal blive optaget i vor Samling.

[12]) Dette Omkvæd benyttes af N. Svenungsen gjennem en stor Deel af Visen, men sjelden af Andre. Hvad Ródelándo skal være for et Sted, veed jeg ikke. Maaskee staar det for Rógelándo, *Rogernes* Lande. Der siges ogsaa: Ródelunden. Forövrigt fortjener det at lægges Mærke til, at der i Sverig, i Elfsborgs Len, er et Præstegjeld som heder Rolanda sokn, og det er ikke usandsynligt at Drömmeren, Olaf Ástason, med Rette kunde paaberaabe sig at være kjendt fornemmelig i Sverig. (See Slutnings-Anmærkningen).

11. No stende du fer altari[13]
og les up lestinne dine,
så set eg meg i kyrkjedynni[14]
og teler draumanne mine
I Ródelándo, o. s. v.

12. Gamle mennar og unge
geve attegaume
með' han Olaf Ástason
teler sine draume!
I Ródelándo, i villande heiðo
der kenner dei meg.

---

13. Eg la' meg neð um joleftan
sterkan svevnen fékk,
vaknað 'ki för um trettandagin
folkið at kyrkja gékk.
Fer mánen skine,
og veginne felle så viðe.

14. Eg hev vorið up með sky
og neð att på hafsens bunni,
den som vil mine fötspor fygje
han lær 'ki af bliðe munni.[15]
Fer månen skine, o. s. v.

15. Tiði hev' farið fort fer meg
eg heve vorið så viðe,[16]

---

[13]) Var. presten stóð fer altari — og las o. s. v. eller: gakk no deg at altari o. s. v.

[14]) Var. kyrkjesvoli.

[15]) Var. — bunnar — og munnar eller smile munnar. Dette Vers varieres som Stev paa forskjellige Maader, f. Ex. — — på hafsens oddar — — han må 'ki danse på loddar.

[16]) Istedetfor disse to Linjer forekommer ogsaa flg.

eg heve sét at heite helviti[17]
og ein deil af himeriki.
Fer månen skine, o. s. v.

16. Der er heitt i helviti —
heitar hell noken hyggje,[18]
der hengðe 'pivi[19] ein tjöru-ketil
og brytjað[20] n'i ein styggings rygg'e.
Fer månen skine, o. s. v.

17. Sume fór ivir Grimaråsen[21]
og sume ivir Skålestrånd,
men dei som fór ivir Gjallarhylen[22]
dei kom så våte fram.
Fer månen skine, o. s. v.

18. Eg hev farið ivir vigde vatne
og ivir djupe dalar,
höyrer vatn og sér deð inki
under jorði så må deð fara.
Fer månen skine, o. s. v.

Eg hev vorið up með ský
og neðatt på svarte diki
eg hev sét o. s. v.

[17]) helviti betyder egentlig Hels Bolig, hvorhen de Onde efter Asalæren skulde komme. Ved Kristendommens Indförelse blev det benyttet til at betegne deels de Dödes Bolig i Almindelighed, deels fornemmelig Pinestedet, Skjærsilden, og de evige Ildsluer.

[18]) hyggja, tænke (af hugr, Sind).

[19]) 'pivi for up yfir; ligeledes i den fölgende Linje: n'i for neð i.

[20]) brytja, hugge i Stykker (især Kjöd).

[21]) Var. Thveitaråsen og Kattaråsen,

[22]) Var. jölehylen. Hvis dette Ord benyttes, kunde man her antage en Allegori, og at de hermed vare betegnede, som dö i deres Julerus. (hyl, et dybt og stille Sted i Elven helst under et Fossestup, et Bassin). Dette er ellers et mistænkeligt Vers, hvori Stevjere pleie at indsætte hvilketsomhelst Navn.

19. Eg er så tröytte af hermo, — (felmo)[23]
og enno så må me brenne,[24]
höyrer vatn og sér deð inki
undir jorði så må deð renne.
Fer månen skine o. s. v.

20. Inki hneggjar sóten min
inki göydde min hund,
inki gól dei óttefuglann;
deð tottist meg vera vont.
Fer månen skine

21. Eg kan nokoð af kvorjum
derfer tikist eg fróð,[25]
eg var lánge i molli mokað
ha' eg tott den dauðen goð.
Fer månen skine, o. s. v.

---

22. Fyrste var eg i út-exti[26]
eg fór ivir dýraring,[27]

---

[23]) harmr, Sorg Jammer, og felmr, Forfærdelse. Begge Ord forekomme her.

[24]) Var. at innan så må (mone) deð brenne.

[25]) fróðr, viis, kyndig.

[26]) Betydningen af út-exti (eller maaskee út-texti) kjender jeg ikke; efter Sammenhængen maa man antage at derved betegnes en Tilstand af Henrykkelse eller Aandsfraværelse. Saml. Oldn. ikta (Thelem. ixte), snappe efter Veiret. Var. eg var meg eigång utext eller útrekst, hvilket sidste blot nok er et forfeilet Forsög paa at forklare hiint gamle Ord, hvis Betydning ikke længere kjendes af Visekvæderne.

[27]) dýra-hringr, Dyrekredsen, Solbanen. (Nogle have her týner-ring, see V. 31). Ligeledes maa dýratroð i det fölgende Vers betyde det samme: Dyre-Veien, af troða træde. Meddelerne af Kvædet have enten ikke forstaaet eller misforstaaet dette Udtryk; de have meent at her var Tale om Dörringen og Dörstokken, og nogle have derfor ogsaa benyttet det isaafald rette Ord duraring; de have

sund'e var mi skarlakskápe
og neglann af kvor min fing.
Fer mánen skin, o. s. v.

23. Sá var eg i út-exti
eg fór ivir dýratroð, (-trá)
sund'e var mi skarlakskápe
og neglann af kvor mi tá.
Fer mánen skine, o. s. v.

24. Kem eg meg at gjallarbrúi[28]
hon henge sá högt i vinde,

---

endog tænkt sig, at han blev trukken gjennem Dörringen (en paa Dören anbragt stor Jernring) ligesom man siger den Onde kan manes ud igjennem et Nöglehul. Man har da fundet det ganske rimeligt at Neglene sprat af hans Tær og Fingre. Det heder ogsaa saaledes:

Deð fyrste eg fór, dá förðe dei meg
igjönnom den dýraring,
neglanne spratt af kvor mi tá
og bloðið af kvor min fing.

Det maa saameget hellere forstaaes om Solbanen, som Solarljod ogsaa synes at antyde en Vandring der. Han blev saa blændet af Solens Glands, at han intet sandsede, medens den til en anden Tid ganske udslukkedes for ham. (I 39te Vers af Solarljod kunde maaskee for dynheim, Sorghjemmet, læses dýrheim?)

Var. Eg var meg eigáng útregst — eg steig ivir duratrú,
eller: Eg dröymde eg var meg útregst — eg hélt i dynnering.

[28]) Ifölge den gamle nordiske Mythologi boede Hel, Dödens Gudinde, i det fæle Niflheim. De mörke, dybe Dale, der omringede hendes Rige, kaldtes Helveiene, og for at komme til dem maatte man over Aaen Gjall (den Brusende), hvorover Gjallarbroen förte, der var belagt med Guld. Höie Gjærder omringede Hels Bolig; Porten dertil kaldtes Helgrinden. Hendes frygtelig store og glubende samt i Brystet blodige Hund hed Garm. Midt i Niflheim var den fæle Brönd Hvergelmer, hvor den slemme Orm Nidhögg ligger, der med utallige andre Orme uafladelig gnaver paa Verdens-Træets (Ygdrasils) Rod. Hvergelms Bredder kaldtes Naastrandene (Ligstrandene), hvilke skulde være det fæleste Sted i Niflheim. Til disse Sagn hentydes der paa forskjellige Steder baade i Solarljod og i Draumekvædet. Verset varieres saaledes:

hon er all með jönni slegin[29]
og saum i kvorjum tinde.
Fer månen skine, o. s. v.

25. Eg hev farið gjallarbrui,
hon ligge så högt i vinde,
gullið er etter straumo lagt
og saum etter kvorjum tilje.
Fer månen skin, o. s. v.

26. Eg hev gengið gjallarbrui
hon er ekki goð at gange,
bikkja bit og ormen sting
og stuten stend og stangar.[30]
Fer månen skin, o. s. v.

27. Bikkja bit og ormen sting.
og stuten stend og stangar —
der slepp ingin ivir gjallarbrui
som feller domanne vrange.[31]
Fer månen skine, o. s. v.

28. Eg hev gengið gjallarbrui
hon er båðe bratt og breið,
vassað så hev eg dei vosemyrann,[32]

Gjallarbru'i hon ligge så högt
imote norðan vende,
hon er i endo með jönni slegin
og saum i kvorjum tende. (tinde? Spidse).
Eller: Blaute så er dei gaglemýrann (gjallarmýrann?)
fer den som skal dei gange,
hægre så ligge den gjallarbru'i
hon tist 'punde skýi hange.

[29]) Var. hon er fast með gullið slegin, eller — með krokar slegin.

[30]) Disse Ord bruges her ogsaa i Fleertallet: bikkjunne, ormanne, stútanne.

[31]) Var. eg slapp inki ivir gjallarbrui — fer domanne falt så vrange.

[32]) Var. — no hev eg vatt vaðið og mýrann — sluppin så er eg dei.

no er eg kvitte dei.
Fer månen skin, o. s. v.

29. Vaðið så hev eg dei vosemyrann
der hev 'ki staðið meg noken grund;
no hev eg gengið gjallarbrui
með rapað moll i munn.
Fer månen skine, o. s. v.

30. Eg hev gengið gjallarbrui
og der var krokanne på,
men eg totte tyngre dei gaglemyrann
guð beðre den, dei skal gå!
Fer månen skine, o. s. v.

31. Deð var mi fyrste útreising
gönnom den tyner-rende,[33]
sunde var mi skarlakskåpe
og neglann af kvorjum fingre.
Fer månen skine, o. s. v.

32. Deð var mi fyrste útreising
gönnom den tyner-skóg, — (móg)
sunde sleit eg mi skarlakskåpe
og neglann af kvor min fót.[34]

---

vosemýrann maa formodentlig udledes af det Oldn. vos ɔ: 1) Skurv, 2) Elendighed, 3) Fugtighed, Væde. Det heder ogsaa vogsmýrann og vá-myrann (maaskee for ná-mýrann). Disse Myrer maa man vel tænke sig beliggende paa Naastrandene. Jfr. Anm. 28).

[33]) tyner-rende, Fortabelsens eller Forglemmelsens Bane, kommer enten af þyna, ödelægge, fordærve, eller týna, miste, forglemme. (Jfr. Solarljod 33te Vers: ægisheimr, Rædselshjemmet). Visekvæderne have heller ikke forstaaet dette Ord, men meent at her var Tale om en Rende — en Skov — af Tornebuske (Njúpe-tonn) paa hvilke han iturev sin Skarlagenskappe, Hænder og Födder. — (Var. tyner-ring).

[34]) Var. — var ný, eg heimantil drog. I dette Vers heder det ogsaa: Deð var mi aðre útreise.

Fer månen skine,
og veginne felle så viðe.[35]

---

33. Sæl er den i föðesheimen[36]
fatike geve skó,
han tar inki berrfölt gange
på kvasse heklemó. — (tynermó)
Tunga talar —
og sanning svarar på dommedag.

34. Sæl er den i föðesheimen
fatike geve ku,
han tar inki sumlug gange
på höge gjallarbru.[37]
Tunga talar — o. s. v.

35. Sæl er den i föðesheimen
fatike geve brauð
han tar inki ræddast i ann'heimen
fer höyre på hundegaul.[38]
Tunga talar — o. s. v.

36. Sæl er den i föðesheimen
fatike geve konn,
han tar inki ræddast på gjallarbrui
fer kvasse stutehonn.
Tunga talar — o. s. v.

---

[35]) Dette Omkvæd, der slutter sig ofte saa vakkert til de betegnede Situationer, gives ogsaa saaledes:
Min frende og din ven!
Månen skíne,
og veginne felle så viðe.

[36]) Var. dessi heimi, modsættes da: onno heimi. Der har vel oprindelig staaet: Sæll er så i fœðisheimi — fátœkum gefr skó.

[37]) Var. han tar inki ræddast i ann'heimen — fer gange ivir gjallarbru.

[38]) Nemlig af Helhunden Garm. See Anm. 28. Det heder ogsaa: fe liðe noko nauð.

37. Sæl er den i fóðisheimen
fatike geve klæði,
han tar inki ræddast i ann'heimen
anten fer spott hell hæði.[39]
Tunga talar —
og sanning svarar på dommedag.

---

38. Sá kom eg meg at votno dei
der ísanne brunno blá,[40]
men guð skaut deð i hugin min
eg vende meg derifrá.
Mánen skine
og veginne felle sá viðe.

39. Eg var meg i ann'heimen — (andheimen?)
i mange nettar og trá,
deð veit guð i himerik
hossi mang ei nauð eg ság!
Mánen skine o. s. v.

40. Eg var meg i ann'heimen
ingin der eg kende,
der ság eg atte sæle gullmór mi

---

[39]) Var. og höyre på synduge sjælir. — Hermed kan sammenlignes Solarljod, Vers 69 til 75. Da denne Sammenligning kan have sin Interesse ogsaa for Andre end dem, der forstaa det gamle Sprog, ville vi til Slutning anföre nogle Partier af bemeldte Kvæde i Oversættelse.

[40]) Var. Sá tók eg på ei vetters tid — der ísanne voro blá. Men Udtrykket „vetters ti„" maa være opkommet derved at her er Tale om Iis, der i egentlig Forstand ei kunde tænkes uden i Forbindelse med Vinteren. Her er derimod, som let indsees, Tale om „den brændende Svovelsö" eller om Skjærsilden (skírseldr, den rensende Ild), hvor ifölge den katholske Kirkes Lære de syndige Sjæle skulle undergaa en pinefuld Renselse förend de ved den egentlige, yderste Dom kunne — om muligt — blive frelste.

með rauðe gull på hende.
Månen skine o. s. v.

41. Så tok eg på ein vette-stig[41]
alt på mi högre hand,
der såg eg meg til paradis —
deð lyser ivir viðe land!
Månen skine o. s. v.

42. Der såg eg meg til paradís,
der var meg ingin mann kend'e
berre hon sæle gullmór mi[42]
með rauðe gull[43] på hende.
Månen skine o. s. v.

43. Der såg eg atte gullmór mi
meg mone 'ki beðre gange:
Reis du deg til broksvalinn[44]

---

[41]) Vette-stig er en Gjetning af mig. De tvende Varianter, jeg har til dette Sted passe ikke til Sammenhængen. Det heder nemlig:

Så tók eg på ei vetters tíð,

eller: Vende eg meg at betlarstígen.

Om det förste Udtryk har jeg i foregaaende Anm. yttret mig; det sidste synes mig heller ikke at give nogen god Mening, men kan let være opkommet af vettar- eller vette-stigin, som upaatvivlelig her er det Rette. „Vetter" var hos Nordboerne og er tildeels endnu hos Almuen et almindeligt Navn for alle overnaturlige Væsener. Ogsaa de gamle hedenske Guder kaldtes vettir. Vettestigin altsaa: Gudeveien. Han vandrede altsaa först dýraringen og siden vettestigen; bisset saa han som det lader kun Hedenskabets Rædsler, her saa han dog et Glimt af Paradiis. (Mon ikke ogsaa Almuens Benævnelse paa Melkeveien, „vetterbrauti", egentlig skulde hede vettebrauti?).

[42]) Gullmóðir, er formodentlig et Kjælenavn: dyrebare Moder.

[43]) Var. gullband.

[44]) Broksvalinn, Skyernes Sale; brok betyder nemlig en Samling af tykke Skyer, som trække sig langs med Bjergaaserne i en Fjeldstrækning og have langt fra et hvidagtigt Udseende (Haldors. Lex.)

der skal domen stande.
Mánen skine
og veginne felle sá viðe.

---

44. Kem eg meg at pillegrimskyrkja,[45]
der var meg ingin mann goð,
berre mi sæle gullmór
hon gav meg nye sko. (?)
I broksvalinn
der skal domen stande.

45. Eg ság meg einom drengin den,
deð fyrste eg vart veð,
liten smávein bar han 'ti fangi
og gékk i jorði til kné.[46]
I broksvalinn o. s. v.

46. Eg ság meg einom drengin den,
deð aðre eg vart veð,
liten smásvein bar han 'ti fangi
og gékk i bloði til kné.

47. Kem eg meg at mánni dei
kápa den var bly,
(deð var) hans arme sjæl i dessi heimi
var trang i dyre tið.[47]
I broksvalinn o. s. v.

---

45) Dette Vers burde maaskee udelades.

46) Man maa formodentlig forestille sig alle disse Plagede, som her og i det Fölgende omtales, at være paa Veien til Dommen, hvorhen de bare deres Synds Byrder og blodige Mærker. Visekvæderne tilföie den Forklaring, at den, som her omhandles, havde myrdet et uskyldigt Barn, som han nu synkende under Byrden maatte frembære.

47) Meningen er formodentlig at han havde været gjerrig, og ikke anvendt sin Rigdom til Trængendes Bedste. Nu laa den paa ham som en blytung Byrde. Sammenlign Solarljods 63 V.:

48. Kem eg meg at manni dei
ha' hendanne full af bloð,
herre guð synduge sálinne!
han flutte deild i skog.
I broksvalinn o. s. v.

49. Kem eg meg at bonno dei
dei slöje sá högt pá glóðe;[48]
herre guð synduge sálinne!
dei ha' bannað burt fa'r og mó'r.
I broksvalinn o. s. v.

50. Kem eg meg at podda og ormen dei
hoggi kvoraðre i skefte, — (kæfte)
deð var synduge syskini
dei vilde kvoraðre negte.[49]
I broksvalinn o. s. v.

Menn sá ek þá,
er mörgum hlutum
vælta um annars eign;
flokkum þeir fóru
til fégjarns borgar
ok höfðu byrðar af blýi.

[48]) Jeg har skrevet efter Udtalen slöje for slöðe (stode). Sammenl. Solarljod V. 59.

Margan mann sá ek
meiddan fara
á þeim glæddu götum o. s. v.

[49]) Dette Vers lyder ogsaa saaledes:

Der mötte eg dei ormanne tvei
dei höggist uti kæfte,
deð var dei synduge syskinbonni
dei mone kvoraðre ægte.

Dette og det flg. 51de Vers henföres af Andre til hans Möde ved Gjallarbroen; af Andre indföres Beretningen om Gjallarbroen o. s. v. her umiddelbar efter disse Syner. Kvædet skal, som för bemærket, have indeholdt Beretning om mange flere deslige lidet lystelige Syner, men Ingen har hugset mere, og vi faar derfor lade os nöie med hvad vi have kunnet opsamle. (Sml. Solarljod 59 til 68 Vers).

51. Der mötte eg dei ormanne tvei
dei bite kvoraðre i spóre,
deð var dei synduge syskinbonni
som gifte kvoraðre pá jorði.
I broksvalinn
der skal domen stande.

---

52. Der kom ferði norðan til
og den reið no sá kvast,
fyri reið grutte gráskeggi[50]
alt með sit store brass.[51]
I broksvalinn
der skal domen stande.

53. Der kom ferði norðan til
deð totte eg vera verst
fyrí reið grutte gráskeggi
han reið pá svartan hest.
I broksvalinn o. s. v.

54. Der kom ferði sunnan til
deð tottest meg vera best,
fyri reið sankte sále Mikkjel,
han reið pá kvitan hest.
I broksvalinn o. s. v.

55. Der kom ferði sunnan til
og den reið no sá tvist,[52]

---

[50]) Dette skal være en Benævnelse paa Djævelen.

[51]) brass, Frækhed, Uforskammenhed. — Med disse Vers kan sammenlignes Solarljod V. 55 og 56, hvor maaskee samme Mening er udtalt, men under dunkle hedensk-mythologisko Billeder:

Norðan sá ek riða
niðja sonu,
og váru sjau saman o. s. v.

[52]) tvistr, sörgmodig, stille. Ved sankte sále Mikkjel forstaaes Engelen Mikael.

fyri reið sankte sále Mikkjel
— næste Jesum Krist.
I broksvalinn o. s. v.

56. Der kom ferði sunnan til,
hon tottest meg vera trá,
fyri reið sankte sále Mikkjel
og lúr'en under armen låg.
I broksvalinn o. s. v.

57. Deð var sankte sále Mikkjel
han blés i lúr'en den lange:
og no skal alle synde-sálinne
fram fer domen stande!
I broksvalinn o. s. v.

58. Men då skolv alle synde-sálinne
som ospelauv fer vinde,
og kvor den — kvor den sál der var
den[83] grét fer syndinne sine.
I broksvalinn o. s. v.

59. Deð var sankte sále Mikkjel
han vóg i skálevigt,
så vóg han alle synde-sálinne
hen til Jesum Krist.
I broksvalinn,
der skal domen stande.

---

60. Gamle mennar og unge
dei geva attegaume!
deð var han Olaf Ástason
no hev en fortolt sine draume.
Statt up Olaf Ástason!
du som heve sovið så lengi.

[83]) Var. hon.

VII.

Draumekvæði.

B.

1. Olaf han var i voxtro[1]
han var som ein seljurunne,
fa'r og mo'r dei unt ho' vel
ifrå han tala kunne.

2. Olaf han var i voxtro
han var som ein seljuteine,
fa'r og mo'r dei unt ho vel
ifrå han kom i heimi.

3. Han la' seg neð um joleflanskvellen
den sterkan svevnen fékk,
han vaknað inki för um trettandagin
då folkið i kyrkjunne gékk.
Og deð var Olaf Oknisonen
som heve sovið så lengi.

4. Han vaknað 'ki för um trettandagin
då soli rann i liðe
idag vil eg til kyrkjunne
fortelja vil eg draumann mine.
Deð var Olaf Oknisonen o. s. v.

5. Han vaknað 'ki för um trettandagin
då soli rann i liðe,
då saðlar han ut fljotan folen
og la' på forgylte mile.
Deð var Olaf Oknison o. s. v.

---

[1]) Kvæderskn varierede dette med **voxtrunn**, men lagde **ikke** Ordet „vene" til som ellers hyppig skeer. Ikke heller skulde efter hendes Sigende Omkvædet begynde förend med 3die Vers.

6. No stende du for Altaren
og legg ut texten din,
så stende eg i kyrkjedynni
fortelja vil eg draumen min.
Deð var Olaf Oknison
som heve sovið så lengi.

---

7. Fyrst var eg i ut-exti
eg fór ivir dýrering,
sunde var mi skarlakskápe
og neglann af kvor min fing.
Fer månen skine
og veginne felle så viðe.

8. Så var eg i ut-exti
eg fór ivir dýretrå
sunde var mi skarlakskåpe
og neglann af kvor mi tå.
Fer månen skin o. s. v.

9. Og gjallarbru'i den er vond
og inki goð at gange,
bikkjunne bit og ormanne sting
og stutanne stend og stangar.
Fer månen skine o. s. v.

10. Der såg eg dei ormanne tvei
dei hoggi kvoraðre i kæfte,
deð var syskinbonni i denni heimen
dei mone kvoraðre ægte.
Fer månen skine o. s. v.

11. Eg hev gengið vogsmyrann
deð hev' 'ki staðið meg nokon grund,
no hev eg gengið gjallarbru'i

með rapað moll i munn.
Fer månen skine
og veginne fell så viðe.

---

12. Sæl er den i föðesheimen
fatike geve skó,
han tar no inki berrfött gange
på kvasse heklemó.
Fer månen skine
og veginne felle så viðe.

13. Sæl er den i föðesheimen
den fatike geve rug,
han tar inki sumlug gange
på höge gjallarbru.
Fer månen skine o. s. v.

14. Og sæl så er en i föðisheimen
den fatike geve konn,
han tar inki ræddast på gjallarbru'i
fer kvasse stutehonn.
Fer månen skine o. s. v.

15. Sæl er den i föðisheimen.
fatike geve brauð
han tar inki ræddast i andre heimen
fer liðe noko nauð.
Fer månen skine o. s. v.

16. Sæl er den i föðisheimen
fatike geve klæði,
han tar inki ræddast i annan heim
anten fer spott hell hæði.
Fer månen skine
og veginne felle så viðe.

---

17. Sá tok eg på ei vetters tið
der isanne vore blå,
men guð skaut deð i hugin min
eg vende meg derifrå.
Fer månen skine
og veginne felle så viðe.

18. Så tok eg på ei vetters tið
alt på mi högre hand,
så såg eg meg til paradis
deð lyser ivir viðe (vene) land.
Fer månen skine o. s. v.

19. Så såg eg meg til paradis,
meg mone inki beðre hende,
der kende eg atte gullmo'r mi
með rauðe gull på hende.
Fer månen skine o. s. v.

20. Så såg eg atte gullmo'r mi
deð mone meg 'ki beðre gange:
Reis du deg til broksvalinn
fer der skal domen stande!
Månen skine
og veginne felle så viðe

---

21. Så mötte eg mannen
og kåpa den var blóð,
han bar eit barn under sin arm,
i jorði han gékk til njó.
I broksvalinn
der skal domen stande.

22. Så mötte eg mannen
kåpa den var bly,
deð var hans arme sjæl i denni heimen

var trang i dyre tið.
I broksvalinn o. s. v.

23. Der kom ferði norðan til
deð tottest eg vera verst,
fyri reið grutte gráskeggi,
han reið på svartan hest.
I broksvalinn o. s. v.

24. Så kom den ferði sunnan til
deð tottest meg vera best,
fyri reið sankte såle Mikkjel
og næste Jesum Krist.
I broksvalinn o. s. v.

25. Så kom den ferði sunnan til
hon tottest meg vera trå,
og fyri reið sankte såle Mikkjel
og lur'en under armen låg.
I broksvalinn o. s. v.

26. Deð var sankte såle Mikkjel
han blés i lur'en den lange,
og no skal alle synde-sjælinne
fram til domen stande!
I broksvalinn o. s. v.

27. Men da skolv alle synde-sjælinne
som ospelauv fer vinde,
og kvor den, kvor den sjæl der var
dei grét fer syndinne sine.
I broksvalinn o. s. v.

28. Og deð var sankte såle Mikkjel
han vóg i skålevigt,
så vóg han alle synde-sjælinne
hen til Jesum Krist.

I broksvalinn
der skal domen stande.

---

29. Saa vaagnede jeg den Trettende
omtrent ved Midnatstid,
og Gud bevare En og Hver
for at vandre i saadan Tid!
Det var Olaf Oknison
som sovet haver saa længe.

30. Saa vaagnede jeg om Trettendagen
af den lange Sövne,
det er en Sjælefristelse
at falde i saadanne Drömme.
Og det var Olaf Oknison
som sovet haver saa længe.*

*) Disse tvende sidste Vers, hvis Sprog og Indhold viser, at de ere fra en senere Tid, danne et Slags Efterskrift til Draumkvædet.

Anmærkning.

Vi have forhen omtalt den Blanding af hedenske og kristelige Forestillinger, der forekomme saavel i Sólarljóð som i Draumekvædet, me denne Blanding kunde ikke opstaa uden i en Overgangstid, i hvilken de gamle og den ny Tro brödes med hverandre, og vi maa derfor före Sólarljóðs Alder op til den förste kristelige Tid i Norden, det 9de eller 10d Aarhundrede. Med hvad Grund man har tillagt Edda-Samleren paa Island, Sæmund Frode, dette Kvæde, skal jeg lade være usagt; sandsynligviis er det kun en lös Formodning. Sólarljóð saavelsom dens Datter Draumkvædet ere religiöse Kvad, og der er især i det förste Meget, som er saare vakkert. De ældste kristelige Missionærer benyttede sig sandsynligviis af den oldnordiske Gudelære som et Middel, hvorved de kunde knytte den nye Tro til Folkets Hjerter, navnlig fremstilledes Ragnarokmythen som en Spaadom om Kristendommens Indförelse; og det kan ikke nægtes, at Meget i den nordiske Mythologi var vel skikket til dette Brug, indeholdt Anelser og Antydninger om Sandheden, som rettelig forstaaede og benyttede maatte bane denne Veien. Nordens Apostel var Ansgarius, en Mand begavet med en stor Aand, og en brændende Iver. Ved ham plantedes Korsets Fane paa Danmarks Sletter og i Sverigs Skove. Og — man vil vel falde i Forundring — men Olaf Aastason er ingen anden end Fader Ansgarius, paa norsk Maal Aasgarðson. Hos mig er dette bleven til Vished, men jeg fremsætter det her som en Konjektur til nærmere Overveielse af kyndigere Mænd. Solsangen og Draumekvædet beskrive begge Ansgarius's Drömme, men det sidste har derhos Fortjenesten af at have opbevaret hans Navn. Ansgarius var föd 8 Sept. 801, og döde, efter at have anvendt henved 40 Aar af sit Liv til Arbeide for Guds Ords Udbredelse i Norden, den 3 Febr. 865. Det var en Egenhed ved denne Mand, at han omgikkes meget med Drömme, at han havde deilige og „stærke" Drömme, samt at han selv tillagde disse megen Betydning, ligesom de ogsaa havde stor Indflydelse paa hans Liv og hans Foretagender. Det synes næsten som om Gud af en særdeles Naade værdigede ham ligesom Paulus stundom at blive „henrykt ind i den tredie Himmel og at höre uudsigelige Ord, som det ikke er givet noget Menneske at kunne udsige". I det vi henvise til Ansgarius's Levnetsbeskrivelse af Rembert, ville vi kortelig omtale et Par af disse Drömme, til hvilke vi antage der sigtes i de her omhandlede Kvæder.

I sin Ungdom*) havde han en Dröm, som gjorde et uudsletteligt Indtryk paa ham. Fem Aar gammel mistede han sin elskede Moder, og det

*) Saml „Olaf han var i voxtro", nemlig da det Beskrevne vederfores ham.

fromme Sind, hun havde indgydet ham, forsvandt siden da han kom i Selskab med kaade Drenge. Da drömte han en Nat, at han befandt sig paa et meget sumpigt og moradsigt Sted, hvoraf han kun med stor Möie kunde arbeide sig op *). Ved Siden af dette sörgelige Sted var der en yndig Sti, ad hvilken han saa en Kvinde skride frem som en Dronning udmærket ved Pragt og værdig Holdning, samt fulgt af flere andre Kvinder i sneehvide Klæder, blandt hvilke han gjenkjendte sin Moder **). Saasnart han gjenkjendte hende, vilde han ile hen til hende, men han kunde ikke komme bort fra Moradset. Som nu Kvindernes Skare nærmede sig, forekom det ham, at den, som havde Udseende for at være de Övriges Herskerinde, og som han ansaa for at være Jomfru Maria, sagde til ham: „Min Sön, vil du hen til din Moder?“ Paa hans Svar, at dette var hans inderlige Önske, gjensvarede hun: „Naar du vil blive deelagtig i vort Samfund, saa maa du fly enhver Forfængelighed, forsage al barnagtig Tant, og blive fast i Livets Alvor; thi vi afsky alt hvad der er forfængeligt og unyttigt Tidsfordriv“ ***).

Her kunne vi vel med Draumkvædet sige; „Deƀ var mi fyrste útreising“. Efter denne Dröm foregik der en pludselig Forandring med ham. Han blev alvorlig stemt, stille, tænksom og flittig til at læse Guds Ord. Siden gik han i Kloster. Her havde han atter et mærkeligt og deiligt Drömmesyn, hvori det forekom ham at Gud selv indviede og bestemte ham til at forkynde Frelsens Budskab for Hedningerne. Det var Natten för den hellige Pindsefest †). Det forekom ham som han pludselig skulde dö. Hans Sjel gik ud af Legemet, og viste sig i en forklaret Skikkelse. Han förtes af Petrus og Johannes den Döber hen til et Sted, som han bestemt erkjendte for Skjærsilden ††), hvor de forlode ham. Her maatte han udstaa Meget, det tykkeste Mörke, usigelig Trængsel, Fare for at kvæles — saa at han næsten bevidstlös kun formaaede at tænke den ene Tanke: hvorledes der kunde gives en saa stor Straf. Efter 3 Dages Pine, der formedelst den umaadelige Straf syntes ham længere, end tusinde Aar †††), vendte de to Mænd, som havde forladt ham, atter tilbage og stillede sig ved hans Side langt gladere, end för, og förte ham videre gjennem en stedse stigende Klarhed. „Da saa jeg“ siger han, „forskjellige Rækker af Hellige, som Alle skuede mod Östen, og ham, der aabenbarede sig i Östen, tilbade de“ o. s. v. „Og da vi kom til Stedet i Östen, viste sig de 24 Ældste siddende paa deres Stole foran en viid Port; ogsaa

---

*) Saml. 24 og 25 V. i Dr.kvædet: vassat sá hev eg dei vossemyrenn o. s. v.

**) Saml. 35—37 V. „Der sàg eg vene guđmor (gullmor) mi“ o. s. v.

***) See de i Begyndelsen af Solarljoƀ meddelte Leveregler og Formaninger.

†) Den poetiske Frihed har i Visen henfört det til Julenatten.

††) Saml. 11 og 8. Vers, navnlig 15: Eg er sá tröytte af felmo — og enno sá ma me brenne. — Saml. Dr.kvædet V. 33, 11 o. fl. „der isanne brunno blá — og Solarljod V. 23, Œgisheimr.

†††) tiđin hev falleƀ lang fer meg.

disse skuede ærbödig mod Östen og prisede Gud. De fælleds Lovsange vederkvægede mig liflig, men dog kunde jeg ikke, efter at jeg var vendt tilbage til Legemet, fastholde dem i min Erindring. Paa hiint Sted i Östen var der en forunderlig Glands og et utilgjængeligt Lys af alt for stor og umaadelig Klarhed, spillende i de lifligste Farver og fuldt af Herlighed. Alle de Helliges Rækker, som stode rundt omkring, öste Fryd deraf, og Glandsen var saa stærk, at jeg hverken formaaede at betragte dets Begyndelse eller Ende; og hvormeget jeg end saa fjern eller nær, saa var jeg dog ikke istand til at opdage hvad der var indenfor det umaadelige Lys, men kunde alene skue Overfladen; dog troede jeg at Han var deri, om hvem Petrus siger, at ogsaa Englene have Forlængsel efter at skue ham. Thi fra ham udgik den umaadelige Glands, af hvilken alle de Helliges Rækker bestraaledes, men han selv var paa en vis Maade i dem Alle og Alle i ham — — — — — — Men Sol og Maane lyste ikke der; heller ikke saaes Himmel eller Jord — — — Intet var Legemligt, Alt Ulegemligt, omendskjönt det havde Udseende af Legemlighed, — derfor var det uudsigeligt; men Glandsen, der udgik fra ham, hvælvede sig om de Siddende ligesom en Regnbue *). Da jeg nu af de nævnte Mænd stilledes foran dette umaadelige Lys, hvor jeg, uden at Nogen sagde mig det, syntes at ane den guddommelige Majestæt, og da jeg tilbad med dem, udgik den blideste og klareste Stemme, som syntes mig at opfylde hele Verden, og sagde: „Gak bort! men smykket med Martyrkronen skal du vende tilbage til mig". Ved disse Ord taug den hele Skare af Hellige, som prisede Gud, og bad med sænkede Blikke, men fra hvem denne Stemme kom, saae jeg aldeles ikke. Bedrövet over dette Ord, som nödte mig til atter at vende mig til Verden, men ogsaa sikker ved Löftet om Tilbagekomsten, gik jeg bort med mine Förere, som vel ikke talede med mig, men saae saa kjærlig paa mig, som alene en Moder kan betragte sin eneste Sön. Og saaledes vendte jeg atter tilbage til Legemet. Men paa hele Veien var der aldeles ingen Anstrængelse eller Dvælen, fordi vi strax vare der, hvor vi vilde hen".

Dette var det andet Drömmesyn (mi abre útreising) om hvilket Ansgar bekjender, at det aldeles ikke kan beskrives med Ord, hvad Aanden har fornummet derved, ja Aanden selv kunde ikke föle det som det var; det var netop det, som Skriften siger, intet Öie har seet, intet Öre har hört, og som ikke er opkommet i noget Menneskes Hjerte.

Det var dette Drömmesyn, som bestemte ham til at modtage Kaldet som Missionær, og hans hele Liv og Gjerning synes at være bleven baaret deraf, da det gjennemtrængte ham med en levende Begeistring for Evangeliets Udbredelse, og for den Martyrkrone, som han troede at have faaet Löfte om. Men han havde ogsaa flere lignende Drömmesyner. Der berettes end videre om Ansgarius, at han i sine Taler vidste at forbinde

*) Saml. Sólarljóð 69 V. „— klare Kyndler over deres Hoveder brændte skinnende"

det Tiltrækkende med det Strenge „især deleshed naar han skildrede den yderste Dag, da Herren ved sin Igjenkomst vil være forfærdelig for Syndere, men mild mod de Retfærdige". Det er derfor höist rimeligt, at han benyttede hine vakre Drömme i sit Foredrag, hvilket ogsaa antydes i vort Kvæde („idag vil eg til kyrkjunne — fortelja draumanne mine"), og derved foranledigede at de bleve almindelig bekjendte og forplantede med den kristelige Lære om de tilkommende Ting. Betraadte end Ansgarius ikke selv Norges Grund, saa have dog visselig hans Ord, hans Rygte og hans Syner spredt sig — som Sædefröet med Veirets Vinde ud over Norges Fjelde. Men Nordmændene vare vante til at opbevare deres religiöse Forestillinger i Kvæder; i Ansgarius's Drömmesyner var der Meget, som var beslægtet med deres tidligere Forestillinger om Tilstanden efter Döden, de indfattede dem derfor i en poetisk Ramme, der havde baade ældre og nyere Farver, de bleve dem saaledes kjendeligere og kjærere, og hvo veed om ikke Solsangen, der i höi Grad maatte tiltale Nordmændenes poetiske Aand, i sin Tid har bidraget meget til at vække Opmærksomhed for Kristendommen og befordre dens Udbredelse i vort Fædreland? Eddakvadene ere vel samlede paa Island, men de ere ikke blevne til der; for största Delen ere de langt ældre, end Islands Bebyggelse. Dette gjælder vel ikke om Sólarljóð, men den Omstændighed, at den har efterladt endnu levende Afkom her i Thelemarken, vidner om at vi i al Fald have ligesaamegen Ret som Island til at tilegne os Forfatterskabet, og viser at er den ikke oprunden af norsk Jordbund, saa har den dog staaet der gjennem Aarhundreder som en trivelig Plante, ved hvis Syn Folket har frydet sig. Dersom vi havde havt en Samler som Sæmund fróðe*) her paa den Tid Eddakvadene — for at bruge et Grundtvigs Udtryk — skrinlagdes paa Island, saa skulde vi have fundet mange kostelige og rare Sager; derom vidner den sildige og dog saa uventet rige Efterhöst, vi endnu kunne gjöre. Havde man endda blot begyndt i Slutningen af forrige Aarhundrede, f. Ex. paa den Tid Wille skrev sin Beskrivelse over Silgjord, at lytte til de gamle Kvæder, som tonede paa Folkets Læber, vilde man visselig have fundet Meget, men selv Wille saae ned paa Folkets gammeldagse Liv, Sæder og Sange med fornem Foragt**). Det er muligt at en fortsat Undersögelse vil kunne tilveiebringe mere af Kvædet, og jeg vilde tro, at Udsættelsen af en lille Præmie for den, som kunde skaffe det fuldstændigst, vilde udrette meget. Visekvæderne ere vanskelige at finde, men Rygtet om en Præmie vilde bringe dem til at melde sig. — Den Idee, som jeg har fremsat ovenfor, om at det er Ansgarius's Drömmesyn, som i Kvædet behandles, har ingen Indflydelse havt paa Ordningen af de spredte Stumper, da denne Idee först ved et senere Gjennemsyn er opstaaet hos mig; men findes den at være rig-

---

*) Sæmund var föd mellem 1054 og 1057 og døde 1133. Dog hører neppe Sólarljóð oprindelig til hans Samling, den saakaldte ældre Edda.

**) See hans Beskrivelse over Bryllupsrkikke m. m.

tig, vil maaskee en anden til Drömmen bedre svarende Ordning kunne foretages, ligesom jeg derhos antager, at denne Opdagelse ogsaa vil lette Forstaaelsen af Sólarljóð og bringe den Traad tilsyne, der fastholder de ueensartede Dele, hvoraf det bestaar.

Til Sammenligning anföres her nogle Stykker af Sólarljóð i Oversættelse.

33. Derom er at tale
hvor sæl ieg var
i Rædselshjemmet:
og hiint det andet:
hvor nödig Mænds Sönner
til Döden drage.

36. Ludende jeg sad
og længe böiet,
meget jeg lystede at leve,
men han raadede,
som riig var;
frem er den Feiges Gader.

37. Hels Reb
kom haardelig
om mine Sider slynget;
slide jeg vilde,
men stærke de vare —
let er lös at fare.

39. Solen saa jeg
den sande Dagstjerne
i Sorghjemmet synke, (dynheimr)
men Helgrinden
paa et andet Hold
tungt jeg hörte tude.

42. Solen saa jeg,
saa hun straalede,
at jeg syntes Intet sandse;
men Gjallarströmmenes
Gny gik anden Vei,
blandede fælt med Blod.

43. Solen jeg saa
paa Synet skjelvende
rædselfuld og angest,
thi mit Hjerte
var saare meget
brustet sund i Bringen.

45. Solen jeg saa
aldrig siden
efter denne dystre Dag,
thi Skyerne luktes
over mig tilsammen,
om jeg vendte, kaldet fra Kvaler.

46. Haabets Stjerne flöi
da jeg var föd
bort fra Brystet mig,
höit hun for
og ingensteds sig satte
at hun kunde Hvile finde.

47. Længere end Alle
var den ene Nat,
jeg laa stivnet paa Straa;
da sandedes
dette Gudsord:
Manden er kun Muld!

51. Paa Nornernes Stol
sad jeg i ni Dage,
derfra blev paa Hest jeg hævet;
Gyvresolen
skinnede græmmeligt
af Skydrypperens Skyer.

52. For uden og inden
syntes jeg gjennemfare
alle Seiers-Verdener syv;
oppe og nede
ledte jeg andre Veie,
hvor mig monne være Fredste-
ders Gader.

59. Mangen Mand der
paa de glodhede Gader
saa jeg saaret fare;
deres Ansigt ganske
tyktes mig med Blod
af Forförte farvet.

60. Mange Mænd saa jeg
til Mulden gangne,
som ei annammet bleve;
hedenske Stjerner stode
over deres Hoved
med fæle Runer ristet.

61. Mænd saa jeg da
som megen Avind
over Andres Lykke næred;
blodige Runer
vare paa Bryst dem
meenligen mærkede.

62. Mænd saa jeg da
mange uglade,
værende paa vilde Veie;
det kjöber han,
som denne Verden
til Sjæls-Forliis fölger!

63. Mænd saa jeg da,
som mangelunde
skaded Andres Eie;
i Flokke de fore
til den Gjerriges (Mamons?) Borg
og havde Byrder af Bly.

64. Mænd saa jeg da
som Mange havde
Gods og Liv berövet;
de Brödefuldes
Bryst igjennem
bed ækle Edderorme.

65. Mænd saa jeg da
som mindst vilde
holde Helligdage;
Hænder deres våre
paa hede Stene
ynkeligen naglede.

66. Mænd saa jeg da,
som med Hovmod
höit sig over Andre hæved;
deres Klæder
underligen vare
med Ild omslynget.

67. Mænd saa jeg da
som mange havde
Ord paa Andre löiet;
Hels Ravne dem
hart af Hovedet
Öie-Synet slede.

68. Alle Rædsler
faar du ikke vide
de, som Helgangne have;
med Smerte blive
söde Synder bödte,
evig kommer Ve for Vellyst.

---

69. Mænd saa jeg da
som meget havde
givet til Guds Love,
klare Kyndler
over deres Hoveder
brændte skinnende.

70. Mænd saa jeg da
som med megen Flid
yded Fattige Fremme;
Engle læste
hellige Böger
over deres Hoveder.

71. Mænd saa jeg da,
som meget havde
sit Huld med Hunger spæget;
sig Guds Engle
til dem alle luded,
det var liflig Lykke!

72. Mænd saa jeg da,
sin Moder havde
ydet Mad i Munde;
deres Hvilesteder
paa Himlens Straaler
vare herligt höinede.

73. Hellige Möer
havde rene
af Synden twættet
de Mænds Sjæle,
som i lange Tider
selv sig pinte.

74. Höie Vogne saa jeg
ad Himlen fare,
der de eie Gader til Gud,
Mænd dem styred,
som myrded vare
uden Bröst og Bröde.

75. Al Magtens Fader,
store Sön,
Himlens hellige Aand!
dig, som Alt har skabt,
beder jeg skille
evig os fra Jammer!

III.

Kæmpeviser.

VIII.

Orm-Ålen unge.[1]

1. Heim så kem' den Fjölm-öy rysen[2]
ruggande in på tilje:
kongi, du gev' meg dotter di
alt með góðan vilje:
Så råðer du, ungan Ormålen, fyri henna[4]

---

[1]) Det er det ældgamle og blandt alle nordiske Folkeslag bekjendte Tyrfing-Saga, der er behandlet i dette Kvæde. Endskjöndt Sagnets væsentlige Indhold viser sig at være det samme, og enkelte Navne og Situationer tydelig nok gjenkjendes, er dog i vort Kvæde dets Traad forskjellig fra Beretningen i Hervararsaga, hvis forskjellige Haandskrifter heller ikke skulle berette Sagnet paa samme Maade. (Cfr. Munch: Nordm. Gudelære og Heltesagn pag. 89). Dvergene vare, som bekjendt, Mestere i at smede skarpe Sværd saavelsom andre kostelige Sager. Sagaen beretter, at Odins Sönnesön Svafrlame (efter Andre Sigerlame) tvang Dvergene Durin og Dvalin, som han traf udenfor en stor Steen og ved Tryllemidler hindrede fra at komme ind igjen, til at smede sig et Sværd, idet han i modsat Fald truede med at dræbe dem. Sværdets Hjalte og Haandtag skulde være af Guld, Beltet og Skeden guldbelagte. Det skulde aldrig lægge sig, aldrig ruste, men bide Jern og Steen som Klæde og altid skulde det bringe Seier. Da Dvergene til bestemt Tid havde Sværdet færdigt og Dvalin rakte ham det, forkyndte han, medens han endnu stod i Stenens Dör, at Sværdet maatte have Mandeblod hver Gang det droges, at det skulde forvolde hans egen Bane, og at tre Niddingsværk med samme skulde begaaes. Ved disse underbare Sværd hæftede gjerne en eller anden Forbandelse. Dette var Sværdet Tyrfing. Paa samme Tid var der en stor Berserk, Arngrim, som boede paa Öen Bolm, der siges at ligge paa Hålogaland. Han var en stor og stridbar Viking. Engang herjede han ogsaa paa Svafrlames Rige, stred imod ham, bemægtigede sig Tyrfing og klövede dermed Svafrlame endelangs. Arngrim bortförte nu hans smukke Datter Öyfura, giftede sig med hende, og havde 12 Sönner, af hvilke den ældste, Angantyr, var et Hoved höiere, end alle de andre, og saa stærk som to af dem.

De vare alle vilde og grumme Berserker. En af Brödrene,

2. Heim sá kem den Fjölm-öy rysen
han lunsar pá golvi geng':
Kongi, du gev' meg dotter di
og föð 'a 'ki heime leng'!
Sá ráðer du, o. s. v.

Hjörvard, gjorde en Juleaften ved Bragabægeret det Löfte, at han skulde ægte den deilige Ingeborg, Kong Yngves Datter af Upsala. Den fölgende Vaar begave Brödrene sig derhen, gik frem for Kongens Bord og Hjörvard fordrede hans Datter. Kongen taug bekymret stille. Da traadde Hjalmar den hugstore, en tapper og berömt Viking, frem og bad at Kongen hellere vilde give Ingeborg til ham, end til saadan en Berserk, som Hjörvard var, og da nu Ingeborg selv foretrak Hjalmar, æskede Hjörvard ham til Holmgang paa Samsöe. Der mödtes de til bestemt Tid, Hjörvard med alle sine Brödre, og Hjalmar med sin Vaabenbroder, den berömte og tapre Orvar-Odd (Pile-Odd), som kæmpede alene mod de elleve Brödre og fældte dem alle, medens Hjalmar kæmpede med Angantyr, der var væbnet med Tyrfing. Angantyr faldt vel, men havde imidlertid givet Hjalmar 16 Saar og truffet ham med Tyrfing lige under Hjertet, saa at han strax efter Striden döde af sine Saar. Nu bleve, efter den i Forveien trufne Aftale, de faldne Berserker höilagte med alle deres Vaaben, og Angantyr fik Tyrfing med sig i Haugen. Hans Hustru Svava, födte kort Tid derefter en Datter, Hervör, der blev stor og smuk, men voldsom og stridig, og havde mere Lyst til at bruge Skjold og Sværd, end befatte sig med kvindelige Arbeider. Da hun blev voxen, klædte hun sig i Mandsdragt, slog sig sammen med Vikinger og drog afsted til Samsöe for at besöge sin Faders Gravhaug og tage Tyrfing ud. Hun banede sig Vei derhen uagtet de mange Gjengangere og Meenvætter, som huserede der, og raabte paa Angantyr og hans Brödre med mange Besværgelser. Endelig svarede Angantyr og sagde, at hun var rasende, som turde vække döde Mænd af deres Dvale, og nægtede at give hende Tyrfing. Men hun fordrede det endnu heftigere, og sagde at Æserne ei skulde unde ham Fred i Haugen saalænge han forholdt sit eneste Barn hendes Arv. Omsider blev Tyrfing kastet ud, men Faderen bad hende vogte sig for Sværdet, der maaskee vilde forspilde al hendes Æt. Hun bröd sig imidlertid ikke derom, men forsikrede, at hun hellere vilde eie Tyrfing, end herske over hele Norge. Dvergens Spaadom om Sværdet gik siden efterhaanden i Opfyldelse. At Hervör ved nogen forestaaende farlig Strid var foranlediget til at hente Tyrfing, berettes ikke i Sagaen. Skalden har i vort Kvad sammenfattet disse spredte Begivenheder i en stor Handling og med livlige og kraftige Træk skildret Berserkens (Rysens) Fordring paa

3. Kongi, du gev' meg dotter di,
deð vöre[4] så vént eit gifte,
hellá imorgo på leikarvollo
vondum[5] með meg skifte.
Så råðer du, o. s. v.

Kongedatteren, den unge Kæmpes Fremtrædelse til hendes Forsvar, Sværdets Fremhentelse af Gravhaugen i en farefuld Stund og den paafölgende Kamp. Sandsynligviis er noget af Kvadet tabt. Der nævnes saaledes intet om den sædvanlige Lön, Kæmpen fik for en slig Bedrift, nemlig Kongedatteren. At ogsaa Navne kunne være blevne glemte eller forandrede, er en nödvendig Fölge af den mundtlige Tradition, under hvilken saa let noget af en Vise blandes med en anden af lignende Indhold, og Heltene forvexles. Imidlertid er dette Kvæde forefundet temmelig eenslydende i forskjellige Bygdelag. Dvergen Durin nævnes i 8de Vers, og den imod ham anvendte Vold antydes. Fjölm- eller Fjalm-öy rysen er tydelig nok „Bolm-öe" Berserken, men enten dermed er meent Arngrim eller Hjörvard, er uvist. I sidste Tilfælde maa der med „Ungan Orm-Ålen" være meent Hjalmar den hugstore. At Sværdets Fremdragelse af Gravhaugen just under disse Omstændigheder tillægges ham og ikke Hervör, tör man vel ansee for en ikke ilde anbragt licentia poetica. Dets Navn er her Börting eller Byrting (Oldn. birting, Glands, Dagskjær) istedetfor Tyrfing, og man kunde fristes til at troe at hiint var det oprindelige og rette Navn.

I de danske Samlinger af Kæmpeviser, hos Peder Syv I, No. 15 saavelsom i den Nyrup-Rahbekske Udgave I, 55, forekommer 2de Viser om „Berner Rise og Orm Ungersvend", hvis indbyrdes Overeensstemmelse har vakt Formodning om, at de begge vare forskjellige Bearbeidelser eller Oversættelser af et og samme ældre Digt, og paa Grund af et Par i hine forekommende Ord, der have en tydsk Klang, have Udgiverne formodet en tydsk Original. (!) At det imidlertid ikke er Originalen, men Oversættelserne, der have en Smæv af det Tydske, vil erfares af det her meddeelte Kvæde der ved förste Öiekast viser sig at være den til hine Viser sögte Original, og som i enhver Henseende vil findes at staa i samme overordnede Forhold til hine som det originale Digt i Almindelighed til sine fabrikerede Oversættelser. Sandsynligt er det dog, at endnu ældre Digte have ligget til Grund saavel for dette som for flere af de her meddelte Kvæder. I de svenske Saml. af Arvidson findes et Brudstykke af Visen om Orm Ungersvend, der er ganske overeensstemmende med den danske. Arvidson 2, 445.

[1]) Heder ogsaa Fjalm-öy rysen. — I de danske Viser nævnes „Hjelmer Ö", hvilket maaskee er en Forvanskning for fjalmar öy. „Det

4. Og alle lúta hallo neð,
ingin torðe kongin svara[6]
berre han ungan Ormálen
fer han ber hjartað i snara.
Sá ráðer du, o. s. v.

5. Til svarað Ormálen unge
var femtan år á aldri:
du tar no inki du Fjölm-öy ryse
seta deg heran sá balde[7]
Sá ráðer du o. s. v.

---

springer nu saa vide om Hjelmer Ö", — i vort Kvad: „No spyrs deð heim under hallen". Rysen kaldes der Berner eller Bermer Rise, der maaskee ogsaa er en Forvanskning af Bolm-öy Rysen. Imidlertid antydes han der som en af de Kæmper, der ifölge Sagnet fulgte Kong Didrik af Bern (Theodorik af Verona) til Danmark. „Han voxede over alle de Mure, — havde han længer i Danmark blevet, da havde det været stor Skade". Man seer saaledes, at Oversættelsen er lokaliseret. Det er i Danmark Rysen fremtræder, det er Danekongens Datter han forlanger, men paa en höfligere Maade:

„Hil sidde I Danner Konning
alt over Eders brede Bord,
I skal mig Eders Datter give
og skifte med mig Eders Jord".

I den anden tilsvarende danske Vise lader „höien Berner Rise" endog skrive Breve til Dankongen, og viser sig saaledes som en Mand af Dannelse.* Der er naturligviis heller ikke Tale om gyvren, om fjöll og hallir m. fl. deslige Ting, der noksom betegner vor Original som norsk.

[3]) Omkvædet i de danske Viser er: „Men Skoven stander al udi Blomster".

[4]) vöre, Præt. Conj. af vera. Oldn. væri.

[5]) vond, Oldn. vöndr, en Kjæp, poet. Sværd.

[6]) I den danske Oversættelse lover Kongen sin Datter og Hælften af sit Rige til den, som turde vove Kampen med Rysen. Noget saadant maa vi og her underforstaa.

[7]) Var. halde deg sá balde.

6. Og deð var no den Fjölm-öy rysen
han litar sig ivir herð:
hot er deð fer ein líten gút,
som seg mone trú sá vel?*
Sá ráðer du, o. s. v.

7. Du meg spyr, og eg deg svarar,
tottist deð noken mon:
deð er ungan Ormálen
Fjoðmors* yngste son.
Sá ráðer du, o. s. v.

9. Og er du sonen af manni dei[10]
som Djurin[11] i haugi lagde,
og under brugdi[12] lýser du
likist du faðirs flagde.
Sá ráðer du, o. s. v.

9. Og er du af den ætti komin
som du seie fer meg,
sjella vexe sölan kvisten

*) Paa Dansk:

Det var höien Berner Rise.
han sig over Axel saa,
hveden er den Mysseling
disse böse Ord komme fra?

*) Andre: Hemings yngste son. I de danske Viser kalder han sin Fader Kong Sigfred (Sigrlame?), der etsteds siges at være henslæbt i Bjerget og dræbt af en Lindorm, et andet Sted kaldes hans Banemand Thord af Valland, og et tredie Sted nævnes som saadanne Gjord og Alf.

10) dei for þeim, Dat. Sing. af sá, den.

11) Dvergens Navn, som smedede det kostelige Sværd; han nævnes i den gamle Gudelære som den næst överste af alle Dverge. „Lagde ham i Haugen" d. e. fængslede ham ved Tryllemidler, saa at han ikke slap ind igjen i Stenen.

12) brugde, f. (udtales næsten som brougde) af bregða, svinge, en bevægelig Skjerm. en Stolryg, her formeentlig Visiret paa Hjelmen eller maaskee Öielaaget.

på deð beiske tré.
Så råðer du, o. s. v.

10. Höyre du ungan Ormålen
hot eg vil spyrja deg:
hev' du skarpan byrtingen[13]
etter sæle faðir din?

11. Eg skal sverja eiðen (ein)
og eg skal sverja tvó,
at inki er skarpan byrtingen
meire på denni jorð.
Så råðer du, o. s. v.

12. Imorgo fyri middag
så möter du no meg,
men hav no inki byrtingen
úti ferði með deg!
Så råðer du, o. s. v.

13. Imorgo etter middag
du sit veð din herres borð[14]
men hav no inki byrtingen
upatt' på denni jorð!
Så råðer du, o. s. v.

---

[13]) Sværdets Navn, see Anm. 1. Det kaldes ogsaa i de danske Viser Birting.

[14]) Da de för Middag skulde mödes paa Kamppladsen, er denne Tale, om at den foragtede Modstander efter Middag skulde sidde ved sin Herres Bord, meget besynderlig. Uden Tvivl maa her være udtalt en Henviisning til Valhal, saameget mere, som der i Sagaen udtrykkelig siges, at ved Kampen paa Samsöe imellem Arngrims-Sönnerne paa den ene Side og Hjalmar hugstore og Orvar-Odd paa den anden, enhver af Parterne viste den anden til Valhal för Striden begyndte. Den anden Strofe af Verset kan oprindelig have hedt: du siter við Herjans borð, og let bleven forandret som foran anført, efterat man havde glemt, at Herjan var et af Odins Navne.

14. In sá kom den gyvre-gjessa, — (tjessa)
dei kalla hennar sluffa den stóre:[15]
höyre du deð min sæle sone,
kvi site du 'ki glað veð borði?
Sá ráðer du, o. s. v.

15. Eg hev' lagt i mótslag idag
með sá litin ein svein,
deð tikist meg sá ille vera,
der vil 'ki möte át ein.[16]
Sá ráðer du, o. s. v.

16. Og höyre du min sæle sone
me skal gera sá vel,
me skal taka den vesle gúten
og tröða en under 'kons hæl.[17]
Sá ráðer du, o. s. v.

17. Som deð leið i kvell'ngen
sóli rann i dale,
dá lengtar han Ormálen unge
með sin sæle faðir at tala.
Sá ráðer du. o. s. v.

---

[15]) Dersom den foran yttrede Formodning er rigtig, at der ved Fjölmöy rysen skal forstaaes en af Arngrimssönnerne, Angantyr eller Hjörvard, saa bliver det deres Moder, Kong Svafrlames Datter, Öyfura, som her betegnes med de vakkre Navne gyvre-tjessa (þjassa) og sluffa den stóre.

[16]) En Hentydning til den ulige Kamp af de 12 Arngrimssönner imod Hjalmar og Orvar Odd, af hvilke den sidste kæmpede alene imod de Elleve. I de danske Viser heder det: „Det sömmer ikke nogen Kæmpe, at fægte med et Barn“.

[17]) Fra 8de til 18de Vers er Intet Tilsvarende i den 1ste danske Vise; i den anden spörger vel Rysen efter det farlige Sværd, men ikke förend de ere komne paa Kamppladsen, og Orm Ungersvend, der alt har faaet det ihænde, betjener sig af en Lögn og nægter at vide Besked derom.

18. Deð var ungan Ormálen
tók pá seg kyrtilen rauðe,
sá geng' han til ættehaugin,
vil krevje mál af den dauðe.
Sá ráðer du, o. s. v.

19. Og deð var ungan Ormálen
han vilde pá hella brjóte,
han rópað til den i haugin lág
og bað en mátte segren njóte.
Sá ráðer du, o. s. v.

20. Dá skaut en stauren i auren neð
deð skranglað i kvite tenn':
hokken er sá harð og hugabráð
han vekkjer up dauðe menn?[18]
Sá ráðer du, o. s. v.

21. Gruste seg gúten, i haugin lág,[19]
deð skranglað i kvite bein:

---

[18]) Man vil vanskelig kunne opvise en mere malerisk og kraftig Betegnelse af Handlingen. Cfr. hermed den danske Version, der klinger saa mat:

„Det var Orm hiin Ungersvend
han klapper paa Bjerget saa haardt;
det var meget stort Under
at Bjerget ikke faldt med Fart" o. s. v.

[19]) Var. Vaknað den mann i hougen lág. — I de Fær. Kv. findes (S. 114) et lignende Optrin i Visen: „Risin i Holmgörðum", en Vise som dog forövrigt ikke har noget tilfælleds med vor. Heller ikke synes det at være Tyrfing-Sagnet, som der er behandlet. Det er „Virgar sterki" (Valintson), eller som han i vore Viser kaldes Vidrik Velantson, som vækker sin Fader i Höien og faar Sværdet Mimering udleveret for at slaas med en Ryse i Holmgaard. Til Sammenligning indsættes fölgende Vers:

4. Innarlega í heyginum
ringla gamlar tenn:
hvör er her í heygin komin
at vekja up deyða menn?

5. Vakir tú í heyginum,
sæli faðir mín,
hetta er Virgar Valintsson
fostursonur tín.

kvi má eg inki með freðo sova
inunder den harðe stein?
Sá ráðer du, o. s. v.

22. Du meg spyr og eg deg svarar
tottist deð noken mon'e:
deð er ungan Ormálen,
deð er din yngste son'e.
Sá ráðer du, o. s. v.

23. Leivde eg 'ki etter meg gull og jorð
dertil báðe áker og eng,
hot er deð du tregar pá
som eg hev' i mi seng?
Sá ráðer du, o. s. v.

24. Du leivde etter deg gull og jorð
og dertil dit festarfé,
berre skarpan byrtingen,
den hev' du i haugin hjá deg.
Sá ráðer du, o. s. v.

25. Dá skaut en stauren i auren neð
og svór en sille hella brjóte,
Fjoðmor kastað byrtingen[20]
og bað sin son deð njóte.
Sá ráðer du, o. s. v.

---

6. Metan du ert mín fosturson
og eg tin faðir besti,
ferr skal rivna dalir og fjöll
enn eg komi út í heyst.

7. Vilt tú ikki disjadolgur
brandin senda mar
eg skal eld i heygin leggja
og brenna ivir tar.

8. Vilt tú ikki disjadolgur
brandin senda út,
eg skal eld i heygin leggja
brenna upp tina búð.

9. Ikki vildi disjadolgur
heygin lata bróta,
báðar hendur um Mimaring treiv
bað fosturson sín njóte.

11. Her skalt tú hava svörðið tað
ið bítur á stáli sum steini,
ímorgin skalt tú royna tað
i hörðum risa beini.

[20]) Var. kastað han sverðið með báðe hendar.

26. Deð sér eg pá deg Ormálen unge
at du er hugað pá kvende,[21]
hogg no titt og hogg no trátt
no hev' du segren i hende.[22]
Sá ráðer du, o. s. v.

27. Deð sér eg pá deg Ormálen unge
at du er hugað pá viv,
men hogg no titt og hogg no trátt
hellá láter du liv.
Sá ráðer du' o. s. v.

28. Dei mötust út pá leikarvollo
og i deð samre sinne:
hogg no til du vesle gút
hellá vert' du mannen mindre.
Sá ráðer du, o. s. v.

29. Deð var ungan Ormálen
svaraðe han dertil:
du hev' no sá stórt eit velle[23]
du högge til nær du vil.
Sá ráðer du, o. s. v.

30. Han hoggi eit stykki or rysa-læri
full vel sá var deð vaxið
nýte vore dei folanne tvei
som tukkað deð i lassi.
Sá ráðer du, o. s. v.

---

[21]) Striden gjaldt at forsvare en Kvinde og vinde hendes Haand.

[22]) Blandt Tyrfings berömmelige Egenskaber var ogsaa den, at det altid skulde bringe Seier. I de danske Viser gjöres det til en Betingelse for Sværdets Udlevering at Sönnen skal hevne sin Faders Död, og efterat han har faaet Bugt med Berner Rise, sender man ham ogsaa sin Faders Banemænd imöde, med hvilke han da ligeledes gjör kort Proces. Alt dette kjender Tyrfingsagnet intet til; vor Vise ligesaalidt.

[23]) For velde.

31. Um sá talað den Fjölm-öy rysen
röpar han i sá hágt:
deð held' eg inki fer kappe vera
som sneiðer folkið sá lágt.
Sá ráðer du, o. s. v.

32. Til svarað Ormálen unge
ikki ansleiðs hell' sá:[24]
deð er seðin af kristne menn[25]
dei högge sá langt dei nár.
Sá ráðer du, o. s. v.

33. Og deð var Ormálen unge
han hoggi til með avle,
klöyvde han skjolden og brynja blá
og rysen alt til hans navle.
Sá ráðer du, o. s. v.

34. Og höyre du deð Ormálen unge
du er ein kappe sá bold,
sa má eg i haugin liggje
der som er vigde moll?
Sá ráðer du, o. s. v.

35. Du skal ikki i haugin liggje
der som er vigde moll,
men du skal af uppá grimarfjölli,[26]

---

[24]) Var. han svarað 'ki annað hel' sá.

[25]) Uagtet Tyrfingsagnets Alder stiger op i den forhistoriske hedenske Tid, sees det dog heraf at vort Kvæde, saadant som det nu er, har sin Alders Grændse inden de kristne Tider, hvilket desuden noksom af andre Grunde er klart. (Pl. Formen mennar forekommer sa hyppigst; ligesaa tennar).

[26]) I Jötunheim skulde efter gamle Sagn blandt andre navngivne Steder grimsgarðr ligge. Det er mærkeligt nok, at i de blandt Almuen verserende Sagn, Eventyr og Sange forekommer endnu derpaa hentydende Navne naar der er Tale om Ryser o. desl., f. Ex. grimarfjöllið, grimarbukkin, grimsborkin o. s. v. De fire sidste Vers har

og korpann skul' lære dit hold.
    Så råðer du, o. s. v.

36. Deð var no den Fjölm-öy rysen
han mone til Ormålen tala:
må eg liggje i haugin den,
som drenginne kalle dvala!
    Så råðer du, o. s. v.

37. Og du skal ikki i haugin liggje
der drenginne drikke dvala,
men du skal af uppå grimarfjölli, — (el. bergi blå)
og korpann skal ivir deg gala.
    Så råðer du, o. s. v.

38. „No spyrst deð heim under hallin
at rysen rullað umkring,
seg du deð fer megunne mine,
at eg fékk hoggið i veslefing!
    Så råðer du, ungån Ormålen, fyri henna“.

---

intet Tilsvarende i de danske Viser om Orm Ungersvend. — Dette Kvæde er meddelt af Ingeleif Ramberg i Silgjord og Maren Ramskeid samt Gunnild Lid i Hvideseid.

En anden Form af de förste Vers af denne Vise er maaskee fölgende nu som Stev benyttede Strofer:

Deð var den stóre hauge-ruggen
han ruggað i Store-fjöll,
han vilde livið af kongin taka
så seint om ein jólenatts kveld.

Deð var den stóre hauge-ruggen
han ruggar på golvetilja
no skal du geva meg dotter di
með åste og goðan vilja.

IX.

Sigurð svein.[1]

Þvíat uppi mun
meðan öld lifir,
naddels boði!
nafn þitt vera.
(Sigurðarkviða.)

1. Deð var kongins smádrengir,
dei sankast så viðe umkring,
genge deg seg ut på leikarvollo
og leikar der i ein ring.

2. Sigurð genge på leikarvollen,
drenginne sopp 'en til hóve,[2]

---

[1]) Sigurð svein er ingen anden end den navnkundige Sigurd Fafnersbane (Sigmundarson) om hvem det i Eddakvadene heder, at hans Navn skal leve saalænge Verden staar. Det lader til at denne Spaadom vil gaa i Opfyldelse. Angaaende ham og dette Kvæde, i hvilket hans Udfærd fra Hjemmet og Besög hos Morbroderen, den vise Gripir, besynges, skal jeg tillade mig i en Slutnings-Anmærkning at meddele nogle Oplysninger, hvortil henvises.

[2]) Saaledes löd Strofen i en gammel Kvindes Mund. Oldn. soppr betyder en Bold, og vi have altsaa her et tilsvarende Verb. soppa, slaa Bold. (I de fær. Kv. forekommer et lignende Verbum, Side 98, V. 75. „Risin sipaði jarnstongin — sipaði hana so fast"). Til hove (hófr, Hov); han var saa stor, at de naaede ham ikke længere end til Födderne. Maaskee er det her Ordet hóf, Maadelighed, og Meningen bliver da, at de angreb ham med Maadehold, saaledes som det gaar for sig i en Leg.

Var. Smátrolli gekk 'om til hóve, eller — sokk en til fóte, eller trolli sekk han til hove. (Dette sopp og sokk kunde maaskee ogsaa være en Forvanskning i Udtalen for sótte af sækja, söge ind paa, angribe).

han slog til ein under öyra'i,[3]
så sårt dei at honom låge.[4]

3. Sigurð slog með leikesoppen,
han var af voxtro store,
sárað vart kongins drengir
og blóðið dreiv ut på jorði.[5]

4. Um så talað dei smådrenginn
så vreiðe som dei vore:
deð er likar du spyr etter faðir din[6]
hell du gere kon sorg i såro.[7]

5. Sigurð kastar leikesoppen,[8]
honom lyster 'ki lenger leike,

---

[3]) En Bestræbelse efter at beholde Artikelens Vokal ogsaa i disse Endelser viser sig i vor Dialekt, idet man siger: öyra-i, hjarta-i for öyra-it, hjarta-it.

[4]) Var. så högt han at dei löge.

[5]) Dette Vers lyder ogsaa saaledes:

Sigurð var af voxtro störe
han leikað fer utta skemt,
sårað vart kongins drengir
og blóð på vollen stenkt.

[6]) Var. faðirsnamneð, Rimeligst var det, om der stod faðirsbanen, da deri vilde ligge en Opfordring til ham om at hevne sin Fader, eller en Bebreidelse over at han ikke hellere tog sig af den Sag.

[7]) Var. hell du geve 'kon hoggi sare, eller — gere 'kon så såre.

[8]) Var. leikebollen. I det færöiske Sigurðar kvæði forekommer aldeles lignende Optrin. Det heder der blandt andet:

36. Han vox upp i ríkinum
skjótt og ekki lengi,
gjörðist han i höggum tungur
hann bardi kongins drengir.

37. Han var sar á leikvöllum o. s. v.

40. Niður setast sveinarnir,
reiðir ið teir voru:
líkari var tar faðir at hevna
enn berja os so stórum.

42. Kastar han svörð og herklæði
han listir ei longur at leika,
gongur så inn firi móður sína
við reyðar kinner og bleikar.

43. Höyr tað sæla móðir min
sig mar satt ifrá:
hvursu var hann at navni nevndur
ið min faðir vá?

så genge han til si sæle móðir
han sette sine kinn i bleike.[9]

6. Og deð var no han Sigurð svein,
då axlar han sit skinn,
så genge han seg i högan loft
til sæle móðir si.[10]

7. Höyre du sæle móðir mi
du löyse meg af den vande,
du seje meg af faðirsnamne
deð er så vont i blygslo gange[11]

8. Höyre du min sæle son'e,
eg vil deg inki eggje,
men gakk til Greip'e mó'rbró'r din,[12]
han kan deg ráði leggje.

9. Du veit no sæle móðir mi
at leiðinn' dei er lange:[13]
hokken skal eg af dinom garðe
anten riðe hell gange?

---

[9]) Var. hans kinn dei vore bleike — el. hån gjorðe sine kinn i bleike.

[10]) Var. til Grindil móðir si.

[11]) Referatet ledsages her med den Bemærkning, at Moderen undsaa sig for at opgive hvem Sigurds Fader var, fordi hun havde avlet ham med sin Broder, til hvem hun derfor henviser ham. Som bekjendt passer dette ikke paa Sigurd, men paa Sinfjötle, der skulde være Sigmunds Sön med Sösteren Signy. Hun kom til ham, siger Sagnet, i en Troldkvindes Ham, saa at han ikke kjendte hende.

[12]) Morbroderens Navn, der i Sagaen og i Eddasangene er Gripir, gjengives i vor Vise af de Fleste med Greip; af Andre er det forvansket til Greivo og i V. 32 greivegarðen for greipegarðen. I de fær. Kv. opgiver Moderen hvem der var hans Faders Banemand, opfordrer ham til Hevn og leverer ham Stykkerne af Sigmunds Sværd, hvilket hun beder ham at faa Regin Smed til at istandsætte o. s. v., alt i större Overeensstemmelse med de gamle Sagn.

[13]) Var. Höyre du deð mi sæle móðir — du seie meg leiðin lange o. s. v

10. Folen stende på stallhúsi,
smádrenginn kallar en Grane,
men eg fæler mest, min sæle sone,
at han ber deg til bane.[14]

11. Höyre du deð mi sæle móðir,
du tar inki fer meg kvíðe,
eg er komen or bánnetolunn,[15]
eg kan fulla hesten riðe.

12. Hjördis[16] geng at stallhúsi
der alle dei hestanne vore,
hon kemmer titt, hon meiðer fritt,[17]
så deð lýser af kvorjum hári.

13. Hjördis geng at stallhúsi
og löyser Grane af bándo,
Sigurð stend i stallhúsdynni
og teke imot með hándo.

14. Sigurð lét begsli af gulli gera
og la' deð på heiðings haus:[18]
idag skal 'ki smádrenginn læ at meg
fer Grane skal laupe laus.

15. Sigurð la' på forgylte saðle
og sprette dei gjurðinn trånge:

---

[14]) Var. Men ber han deg til hove idag — eg fæler han vert din bane.
Eller: Han skal deg af garðe bera — og före deg på bane. (?)
Eller: Men deð er deð meste eg sýter fer — at han bær deg til bane.

[15]) Var. eg hev trodd út bánneskóin.

[16]) Moderens Navn er i Eddakvadene Hjördis, her lyder det Juris eller Hjorðis. Nogle kalde hende Grindil, og forvexle hende saaledes med Sigurðs Svigermoder den troldkyndige Grimhild. Rimeligviis har Kvædet omfattet mere af Sigurðs Historie, end Tilfældet er nu, og Grimhilds Idrætter have vel ogsaa været omhandlede.

[17]) Hun kjæmmede og klippede Hesten; — meiða, skjære, klippe; — friðr, vakker.

[18]) Var. Så tók han den gylte grima — og viplað um Granes haus.

anten skal eg deg stýre idag
ellá dauð etter tygillen hange.

16. Femten elnir var Grana-bakið
og tolv var tolde til hóve,
han dugir gúten i söðli sit
og fötann rekke at jörði.

17. Hjördis geng i stogo in,
hon blandar mjöð og vin,
sá sender hon deð pá höge hesten
til sæle sonen sin.

18. Hon flidde honom forgylte sverð[19]
og skjold og brynje bjarte,
Hjördis fy'gir sin son pá leið
sá mildt er deð móðirs hjarta.

19. Hon gav honom nevahogg
dermeð hon en hötte:[20]
sá gere du með kvor nýtan drengin,[21]
som du i marki möter!

---

[19]) Nemlig Sigmunds Sværd, som brast for ham i Striden, men hvoraf Regin nu skulde smede et andet, der skulde udholde de sværeste Pröver. — Var.:

Sigurð út af garðen reið
með skjold og brynje bjarte,
hans móðir fy'gir sin son á leið
sá milt er deð móðirs hjarte.

Hermed kan sammenlignes Brynhilds Afsked med Sigurð i de færöiske Kvæder, S. 25:

Hon fylgði honum so langt á leið,
bað honum góðan dag,
far væl heilur og happadrjúgvur
alt gangi tar væl.

[20]) hota, true; — heder ogsaa höte.

[21]) Var. geve du slíkt kvor jamjungin (el. jamlikin).

20. Hjördis gav honom nevahogg
den tið han steig til hest:
deð geve du att' dine jamlikar,
og lat inki hugin breste!

21. Hon gav honom nevahogg
og blóðið dreiv út sá víðe:
han grutte gúten, vart inki blið,
han tottist af hoggi sviðe.

22. Grane teke til rekkje seg
röseleg ivir dei bakkar,
— — — — — — —
— — — — — — —

---

23. Deð var no han Sigurð svein
han reið seg fram under liðe,
sá kom der ein rysill af rusto[22]
og bað han vilde halde og bíðe.

---

[22]) rust, Fjeldmark, Bjerghöide. Med denne rysill, som kom af rusto, er formodentlig meent den underlige Person, der kom til Sigurd, da han drog afsted til Sös for at hevne sin Fader (Sigurðarkviða II), og som nok ikke var nogen anden, end Odin selv. De fik et haardt Veir, heder det, og kom til en Bergodde, hvor der stod en Mand med grön Tröie, blaa Buxer og Spyd i Haanden. Han raabte til Skibene og spurgte, hvem der seilede. Da man spurgte ham om hans Navn, sagde han at han hed Nikar, men man kunde ogsaa kalde ham Bjergekallen, Feng eller Fjölner, hvad man vilde. Sigurd bad ham fölge med. Han gjorde saa, og strax blev der den allerbedste Bör. Siden gav han Sigurd mange gode Raad og kloge Forholdsregler.

I de fær. Kv. (S. 11) har Sigurd et lignende Möde der hvor han reiser hen at dræbe Fafner, og det siges der udtrykkelig at det var Odin.

Tað var Sjúrður Sigmundarson
ríður fram ivir skóg,
mötti honum gamalur maður,
han settist niður á lón.

24. Der kom ein rysill af rusto
han var 'ki af dei friðe,[23]
nasann ha' en som nautefjósið
og augo som tjönn i liðe.[24]

25. Rysillen kom af rusto neð
var klædd i serkin siðe,
han rópað[25] så hart på en Sigurð sveiu
og vilde með honom riðe.

26. Eg spring å lendi af dessom skengi
Grane orkar bera 'kon båðe,
sjav stýrer eg taumann og tygillen
så vil eg vóni våge.

27. Vel tor' eg låne deg hesten min,
du rið honom inki[26] sprengd,
men gev en taum og tygill lang
så vågar eg Grane geng.[27]

28. Trollið sette seg på Grana-bakið,[28]
og tolv treð[29] var deð til hóve,
og femten elnir var Grana-leggin
endå beini på jorði dei dróge.[30]

Har kom maður á vôllin fram,
eingin íð hann kendi,
eyga hevði hann eit í heysi,
finska boga í hendi.

[23]) Var. blíðe.

[24]) Var. augo som tjönniane víðe.

[25]) Var. helsað.

[26]) Var aldrig.

[27]) Var. — — men hald i taumann og týgillen
så gere kvor nýte dreng.

[28]) „— á Grana bógum“ — (Sigurðarkviða III, V. 36).

[29]) Meddelt „træ“.

[30]) Dette Vers varieres bl. A. saaledes:

29. Og sprang så gjorðe den fljótfolen
dei totte deð var eit under,
skavne sa vart dei skovlunganne
og ryggin gekk i sund'e.[31]

30. Rysillen reið så lengi
at Sigurð tók til undrast,
så riste Grane honom rysillen af
og ryggin var flogin sund'e.

31. Og deð var Grane skormeidde[32]
stend han i vegamöte,
han var som ormen i augo sjá
og ellen or nasanne fröste.[33]

Femten elnir var Grana leggin,
dei mælte honom frá höve
rysillen sprang på Grana bakið
og fötanne slång pa jórði.
(endá fötann på jórði drogust).

Baade Sigurd og hans Hest beskrives i det gamle Völsungesagu som overmaade store; naar han red paa Grane gjennem en Rugager, heder det, saa naaede de höieste Ax blot til Dopskoen paa hans Sværd.

[31]) Var. ille skov han skovlunganne.

[32]) skormeidde, den skjæggeskaarne, af skör, Skjæg. Dog kunde det maaskee rettere her udledes af skor, et Indsnit, en Fordybning. En vis Tilklipning af Hestens Man, saaledes at der löber en Fure paa begge Sider, hvorfra den stive „Staalman" staar op, kaldes nemlig i Thellemarken skormeit.

[33]) Dette passer til Eddas Beskrivelse om hvorledes Grane satte igjennem „vafrlogin" paa Hindarfjeld „medens Ilden rasede, Jorden skjalv og Luen slog mod Himlen". I de danske Viser om Sivard Snarensvend skildres ligeledes med stærke Farver hans vilde og ustyrlige Hest:

„Graamand han tog af Porten ud
saavel over Bakke som Bro,
saa tröst den Svend i Sadelen sad,
hans Stövler vare fulde af Blod.".

32. Sigurð reið seg allom dagin
og ingin mann han ság,
fōr han kom til Tenteborgi[34]
der Greipegarðen lág.

33. Mælte deð Greiper kongin
han sat i si máltiðs tið:[35]
no höyrer eg deð inna borgi
hokken útantil borgi rið.[36]

34. De tappar mjöð i sylvarskálir
og lat 'ki tóme stande,
deð er Sigurð min systersone
som vitjar her hit til lande.

35. De tappar mjöð i sylvarskálir
og gere kvoraðre gott,
keme Sigurð, min systersone,
han toler sá lítið spott.

---

[34]) Var. Brattingsborg, hvilket Navn i Kæmpeviserne almindelig bruges om Ridderborge. Dette Besög hos Morbroderen, den vise Gripir, beskrives udförligt i Edda: Sigurðarkviða I, eller Gripisspá. Det heder der: „Sigurðr reið einn saman ok kom til hallar Gripis. Sigurðr var auðkendr; han hitti mann at máli úti fyr höllinni, sá nefndisk Geitir“.

Paa lignende Maade omtales dette Besög i de fær. Kv. Side 26 V. 111 o. flg., men det er der Kong Budle, Brynhilds Fader, til hvem han kommer som Beiler, faar vide sin Skjebne o. s. v.

Tað var Sjurður Sigmundarson
kom har ríðandi í garð
úti sjálvur Buðli kongur
fri honum var.

Ver velkomin Sjurður
higar nu til mín,
drekk nú hvat tar betur líkar
mjöðin ella vín.

Lítið er mar um mjöðin tín
allvæl minni um vín,
gev mar ungu Brinhild
onkadottur tína.

Ver velkomin Sjurður
tú tarft ei boðini senda
fullvæl eg tíni forlög veit
hvör tar skal ganga til enda.

[35]) Var. — mitt i máli sino.

[36]) Var. deð úta múr mone riðe.

36. Grane skal på stallhúsið
eta havre og höy,
Sigurð skal gange i högeloft
og drikke með frugur og möy.

37. Grane skal på stallhúsið
eta havre og konn,[37]
Sigurð skal gange i högeloft
og drikke af sylvarhonn.

38. Dei leidde Grane på stallhúsið,
smádrenginn kallar en sveggi,
han tuktar alle kongins hestar
alle at einom veggi.[38]

39. Deð var Grane skormeidde
röyrer han sine róme,[39]
sume slær han hausen sunde,
sume tennar af munne.

---

[37]) Var. No sete di Grane på stallhusi — smádrengin skal geva en konn. I Eddakvadet siger Gripir ligeledes: „Tag du tiltakke her Sigurd, men du Glitir tag selv imod Grane". Man seer af alt dette, at det er selve Eddakvadene, som ere gaaede over i denne nyere Form. Men for at dette kunde skee, maatte de være almindelig bekjendte og brugte ogsaa hos os.

[38]) Var. — På stallen stende friðe folen,
deð vöre sá vén ein sveggi — (stegge)
han jagar alle Greip-kong-hestann
dei römðe til kvorjum veggi.

[39]) rómr, Röst, Stemme. Han oplöftede sin Röst. Ordet röyrer er vistnok feilagtigt istedet for röyner eller deslige. Imidlertid haves en Variant, der har Propriet Rome, Byen Rom. I gamle Stev forekommer rigtignok Talemaader, der antyder at Rom ansaaes som Stedet for alt, hvad der var ædelt og skjönt.
Og líksá stóð hans góðe fole
som han ha' staðið på Rome, (ogsaa: runne)
sume beit en hausen sunde
og sume tenn útor munne.

40. Höyre du Greip, min mó'rbróðir,
hot eg vil spyrja deg:
veit du nokoð um faðir min
du dyl deð inki fer meg.

41. Eg veit inki um faðir din
eg búr sá langt af leiðe,
men deð hev eg fer lengstom spurt
han ligg under marmorsteine.

42. Og höyre du Sigurð, min systerson,
eg skal seja deg annað,
du rið með Guro rysseróva!
dei sej' deð skal vera sá gaman.[40]

43. Og deð var no han Sigurð svein
han drog sit sverð or slíre, — (balgi)
um du inki seje meg faðirsnamnið
sá skal deð koste deg livið. — (din skalle)

44. Og tig no kvar du Sigurð svein
du stinge dit sverð i skeiðe,
eg skal geva deg sylv og gull
sá mykið du sja'v vil eige.

45. Eg skal geva deg gullkista,
er virkað i Bjarmeland,[41]

40) Her afviger vort Kvæde fra de gamle Eddasange. Morbroderens Forudsigelser om Sigurds Sammentræf med Brynhild og senere med den deilige Guðrun er her forvandlet til en spottende Henviisning til den sidste, der fremstilles som en Troldkvinde, ridende paa en Lime, og kaldes Guro rysseróva (hryssu-rófa, Hestehale, eller maaskee ryse-rófa, Rysens Hale — Kjæmpernes Ledsagerske?) Det er vistnok en senere Tid, som har givet Visen den Vending som den her til Slutning faar, og vi skal nedenfor anföre et Tillæg, som antyder, at den oprindelig har været mere overeensstemmende med Eddakvadet, end den nu er, og navnligen har været udförligere angaaende Samtalen med Morbroderen.

41) Bjarmeland, Egnene omkring det hvide Hav. Paa sine Tog derhen hentede Nordmændene ofte store Skatte og Kostbarheder.

reis sá heimatt' til móðir di
og tega deg som ein mann.

46\. Skal eg heran af garðe reise
með blygsle og með skám,
aldrig sér eg atte móðir mi
og aldrig mit föðeland.[42]

47\. Sigurð reið fra Greipegarðen
i hugin sá var han vreið'e,
men dá han kom seg i myrkan skóg
der mötte han Ásgárðreiði.[43]

48\. Guro stilte horpa si
og Gunnar slagi slóg,[44]
dá reið Sigurð pá Rinarfossen
men der braut Grane sin föt.

---

[42]) De nyere Ord, der nödvendig maa indkomme i en Vise, der opbevares ved mundtlig Tradition, beviser intet med Hensyn til Visens Alder, naar ved Siden deraf forekommer en Mængde ægte gamle Ord, af hvilke endog nogle saa ganske ere forsvundne af Folkesproget, at deres Betydning ikke længere kjendes af dem, der synge Visen; thi disse Ord kunne ikke være senere tilkomne, og vidne saaledes om en Tid, da Oldsproget endnu var almindeligt. Jeg tror, at denne Bemærkning kan anvendes paa Sigurd Sveins Vise, saavelsom paa en stor Deel i denne Samling.

[43]) Om Betydningen af Aasgaardreiden, see Slutnings-Anmærkningen.

[44]) Var. slóg sko. Her hentydes til Sagaens Beretning om Gunnar, en af Gudruns Brödre, at han blev kastet i en Ormegaard, men Gudrun gav ham en Harpe, hvorpaa han, da hans Hænder vare bundne, spillede saaledes med Födderne, at han „svævde" alle Ormene paa en stor Orm nær, der borede sig fast i hans Hjerte. Her er han kommen med i Guros Fölge eller Helfærd. Sml. Atlamál, V. 62. Det heder der:

En Harpe tog Gunnar
og den med Fodbladkvisterne rörte,
slaa han kunde
saa at Smaapiger græd
og Karle sörgede
som klart det kunde höre.

49. Sigurð reið på Rinarfossen
og Grane braut sin fót,
så sekte han neð den gullkista,[45]
då bauðst der 'ki meire bót.[46]

50. Sigurð hélt i gullringin
og kista flaut ifrå,
nie vore dei fossehoggi[47]
som Grane laut springe då.

51. Og höyre du no, du Sigurð svein,
hokken vil du af dessom gera:
anten högaste mann i Ásgárðreið
hell lágast i himilen vera?

52. Og höyre du Guro rysseróva,
du sete deð kosið[48] fer meg,
men ha' inki Grane sin fóten brotið
så ha' eg silt riðið frå deg.

53. Så rið eg með deg til Ásgárð idag
um Grane meg orkar bera,
den högaste mann i detti reið,[49]
deð er så vont vesolmann[50] vera.

54. Grane er så veik i sit bein
han orkar inki okkon fy'gje,

---

[45]) Herved hentydes til Fafner-Guldet, en Skat, over hvilken der hvilede en Forbandelse, og som allerede havde stiftet megen Ulykke. Gudrûns Brödre Gunnar og Högne nedsænkede den i Rhinen, og vilde hellere dö, end aabenbare hvor den var. Den fandtes siden aldrig mere.

[46]) Fafnerguldet var oprindelig betalt i Mandebod; nu kunde det ikke mere benyttes dertil. Var. han tróð sund gullkistillen — deð býst honom aller bót.

[47]) Et lidet Fossefald, Kaskade. Var. straumfalli.

[48]) Valg. Var. kárið.

[49]) Var. denni leik.

[50]) Mindremand.

eg láner deg Skerting, svarten min,
sá rið eg sjo'v pá ein líme.

55. Og ha' eg no vorið kar fer meg
som han var han Sigurð svein,
sá ha' eg silt skotið flogdrakin
og Guro sill' drassa en heim.[51]

Tillæg.

Af en gammel Kvinde har jeg faaet fölgende til dette Kvæde henhörende Vers, der stadfæste min ovenfor yttrede Formodning om at dets Indhold oprindelig har været mere overeensstemmende med Eddasangene, og at navnligen hvad der tales om Ásgárðreiðen er en senere Tids Værk. I Sigurds Samtale med Morbroderen forekommer Fölgende:

1. Höyre du Greip, min mó'rbróðir
hot eg no spyrja má:
hot er meg til möði lagt
i detti fegins ár?[1]

2. Höyre du deð min mó'rbróðir
hot eg spyrja deg lyster:
hot er meg at hándo gevið
i denni heimen fyrste?

---

[51]) Dette Vers er en skjemtende Tilgift af Sangeren. Ved flogdrakin hentydes maaskee til den af Sigurd fældede Drage eller Orm Fafner.

[1]) fegins ár, Glædes Aar. Sml. Sigurðarkviða 1, V. 6, hvor Sigurd spörger paa lignende Maade:

Segðu mér, ef þu veizt,
móðurbróðir!
hve mun Sigurði
snúna æfi?

3. Deð er deg at hándo gevið
i denni heimen aðre,
at du skal feste dei drósinn tvo,[2]
úfōdde sá er dei báðe.

4. Du skal feste henna Brynild frúga
hon er etter dit ynde,
sá kem hon heim Guðrun Gunnarsdotter
og skifter at dikkons lynde.[3]

---

5. Guðrun og hon Brynild frúga
dei sita báðe deilde,
alt um han raske Sigurð svein
báðe vil dei honom eige.

6. Brynild kastað nykle-knippið,[4]
deð singrað i Guðruns fang:
no hev du Guðrun han Sigurð min,
no geng han deg til hand!

---

7. Sigurð han reið Rinarfossen,
blóðið deð dreiv sá viðe,
Guðrun sveiper Sigurðs sári,
sá deð sill inki sviðe.

---

[2]) drós, et fornemt Fruentimmer, en Hæderskvinde. Her menes Brynhild og Gudrun.

[3]) lynde, Sind, Sindsstemning. Gemyt. Sml. fær. Kv. Side 26, V. 115.
Tú mant verða af aldri ungur
lívið man deg tróta,
tú mant eignast Guðrunu
og Brinhildi ekki njóta.

[4]) Skal formodentlig være Guldringen, som Sigurd havde givet Brynhild, da han besögte hende paa Hindarfjeld.

8. Sigurð han reið Rinarfossen,
blóðið deð dreiv i straume,
Guðrun sveiper Sigurðs sári
i mjúke silkiskaute.

---

9. Dei slógest út på Ronsvallvollen,[*]
deð var dei bröðanne tri:
deð er så vont at skyljas at
fer genta hon var så frið!

10. Dei slógest út på Ronsvallvollen
og blóðið dreiv út så viðe,
Guðrun turkað með silkiskaute
at sári sill inki sviðe.

Fölgende löse Vers og Varianter, som jeg ikke har faaet benyttet i Visen, men som dog maa ansees for at höre til samme, hensættes her:

11. Sigurð svein etter vegin reið
mone deð honom liðe:
han kem etter Sigurð min systerson,
han beitist með dei riðe.
(Jfr. V. 33).

---

[*]) Navnet Ronsvallvollen er hentet fra en anden Vise, den om Roland; det er ogsaa tvivlsomt om disse Vers höre hertil. Men hvis saa er, indeholde de, saavelsom de nærmest foregaaende, en Hentydning til Sigurds Drab, og Gudruns dybe Sorg over hans Död. Sml. fær. Kv. Side 36.

229. Guðrun setist upp undir seg
strýkur sveita frá,
blóðigan kisti hon munnin tan,
á Sjurðar hövði lá o. s. v.

235. Brinhild sprakk af harmi
Sjurður lat sitt liv,
tað mann merkjast á ástini
at Brinhild hon var frið.

12. Sigurð han reið Rinarfossen,
og Grane han brýt sin fót,
deð totte Sigurð ille vera
der geng ikki meire bót (el. slikt ímót).
(Jfr. V. 49).

---

13. Folen hans Svein trottar i kleiv,
han er inki no som vane,
men ha' en 'ki brotið hjaltehóven
eg vágar han ha' fy'gt, han Grane.
(Jfr. V. 52).

---

14. Sigurð sat under Gjallarbrui
vilde telja heinalauv (?)
burte vart ein, og burte vart tvo —
burte vart Sigurð i kaupi

---

15. Deð er så vont vesolmann vera
deð er beðre sverðið og brynjo bera.
(Jfr. V. 53).

---

16. Deð var seint um eftan
og månen den skine,
Guðrun gékk at kyrkjunna
eisimo ei.*

17. Dá talað den mann i haugin låg
deð skranglað i kvite tenn:
hokken er så harð og hugabráð
han vekkjer up dauðe menn?'

---

*) Jfr. Helgakvita Hundingsbana II.

') Tilhörer en anden Vise, men kan maaskee ogsaa være benyttet der hvor Sigrun besöger sin afdöde Mand i Gravhaugen.

Anmærkning.

Dette Kvæde er mærkeligt deels formedelst de Oplysninger, det giver angaaende Betydningen af det thellemarkiske Sagn om Aasgaardreiden, deels formedelst dets Tilslutning til Eddakvadene og et af de meest storartede oldnordiske Sagn, nemlig Sagnet om Völsunger og Gjukunger (Niflunger), der ikke alene tilhörer os, men den hele norröne Folkestamme. Flere af de Personer og Begivenheder, som vedkomme denne Sagnkreds, nævnes eller omhandles i vort Kvæde, der dog, saadant som det nu er, ikke ganske fölger de gamle Sagn. Men det bærer ogsaa Spor af i Tidens Löb at have undergaaet ei alene saadanne Forandringer, som vedkomme Sproget, men ogsaa saadanne, der vedkomme Indholdet, der tildeels er bleven lempet efter en senere Tidsalders Forestillinger, f. Ex. om Aasgaardreiden og Guro Rysserova, der fra en Valkyrie er bleven forvandlet til en Hex.

Dem, som ville lære Sagnet at kjende, maa jeg henvise til Munchs „Nordmændenes Gudelære og Heltesagn", medens jeg dog efter min Plan ikke kan undlade at anföre nogle Træk af samme, der tjene til Oplysning angaaende vor Vises Indhold.

Sigmund Völsungson ægtede Kong Eilimes Datter Hjördis, men faldt kort efter i en Strid med sin Medbeiler Lyngve. Da han dödelig saaret tog Afsked med sin Kone, sagde han at hun vilde föde en Sön, som skulde blive den ypperste af deres Æt, bad hende gjemme Stykkerne af hans Sværd, der brast i Striden, og sörge for at deraf kunde smedes et Sværd for hans Sön, som skulde udföre store Bedrifter. Derpaa döde han. Hjördis födte en Sön. som blev kaldet Sigurd. Han havde arvet sin Faders Öine, og eftersom han voxede til, viste det sig at Ingen var hans Ligemand i Störrelse, Styrke og Legemsfærdighed. Hans Opdrager hed Regin, en kyndig Smed, forfaren i alskens Idrætter, Runer og Tungemaal. Af sin Fosterfader Hjalpreks Stald udvalgte Sigurd sig en Hest af Sleipners Æt, kaldet Grane; den var saa stor og vild og ustyrlig, at Ingen för Sigurd havde turdet bestige den. Regin smedede ham et Sværd, men da Sigurd prövede det ved at hugge i Regins Smedested gik det itu. Et nyt Sværd, han smedede, havde samme Skjebne. Da gav Moderen ham Stykkerne af Sigmunds Sværd, og nu lykkedes det bedre. Regin smedede heraf det straalende Sværd Gram, med hvilket Sigurd klövede Regins Smedested lige til Foden uden at Eggen lagde sig, og som var saa skarpt at det overskar en Ulddot, som han kastede i Rhinfloden og lod ræke mod Sværdseggen. Nu vilde Sigurd hen at hevne sin

Fader; men först drog han til sin Morbroder, den vise Gripir, for at söge Raad hos ham. Han blev meget venlig modtagen, spurgte sin Morbroder om sin tilkommende Skjebne, og Gripir sagde ham alt hvad der skulde hænde ham, hvorefter de skiltes ad som Venner. Nu hevnede han sin Fader, holdt et stort Slag med Hundings-Sönnerne, fangede Lyngve og ristede Blodörn paa hans Ryg. Derpaa drog han efter Regins Tilskyndelse op paa Gnitaheiden for at dræbe Fafner, som i en uhyre Orms Skikkelse laa der i et Jernhuus og rugede over en stor Skat, ved hvilken der hæftede en Forbandelse. Sigurd dræbte Fafner og bemægtigede sig Guldet, som han lagde paa Granes Ryg og förte hjem. Fra den Tid kaldtes han Sigurd Fafnersbane. Siden havde han et Eventyr paa Hindarfjeld, hvor han fandt den skjönne Brynhild Budlesdatter eller Sigerdrifa sovende i en Skjoldborg af skinnende Luer. Hun var en Valkyrie. Han havde en lang Samtale med hende, hvoraf Enden blev, at de erklærede hverandre sin Kjærlighed og gjorde edelige Troskabslöfter. Derpaa reiste Sigurd videre, og kom til Kong Gjuke, der herskede söndenfor Rhin. Gjukes Börn, Gjukungerne, vare Gunnar, Högne, Guttorm og Datteren Gudrun (Guro). De vare alle deilige, og Sönnerne drabelige Kæmper. Gjukes Hustru var Grimhild; hun var troldkyndig, og da hun ikke kunde faa Sigurd til paa anden Maade at frie til Gudrun, saa gav hun ham en Glemselsdrik, hvorved han strax glemte Brynhild og alle sine Troskabslöfter, fattede Kjærlighed til Gudrun og ægtede hende. Brynhild havde lovet, at hun ikke vilde ægte nogen Anden, end den som kunde ride gjennem den Luekreds (vafrlogi), hvormed hun havde omgivet sig paa Hindarfjeld. Gunnar forsögte det forgjæves, men Sigurd satte over paa sin fnysende Hest, Grane, efterat han havde byttet Skikkelse med Gunnar. Hvordan det nu gik til eller ikke, saa fik Brynhild Gunnar til ægte i den Tanke at det var Sigurd, og blev yderst opbragt da hun siden erfarede Feiltagelsen. Sigurd, der ogsaa nu vaagnede af sin Glemsel, sörgede saaledes, at Ringene i hans Brynje brast omkring hans Sider. Brynhild pönsede paa Hevn, og opæggede Gunnar til at dræbe Sigurd; han fik overtalt sin Broder Guttorm til at udföre dette, og da han havde faaet en Orm og noget Ulvekjöd at æde, blev han saa grum, at han strax var rede til den blodige Gjerning, overfaldt Sigurd i Sövne og gjennemborede ham med sit Sværd. Sigurd kastede Gram efter sin Banemand med saadan Kraft, at det skar ham af paa Midten. Gudrun sörgede saare over at miste Sigurd. En gribende Skildring af hendes Sorg findes i „Gudrunarkvida", hvortil vi henvise Enhver, som har Lyst til at see, at der findes vakre Sager i vor Old-Poesi. Brynhild derimod lo saaledes da hun hörte Gudruns Graad, at hele Gaarden gjenlöd af hendes vilde Latter. „Nu skjötter jeg ikke om at leve længere", sagde hun, „thi Sigurd var min förste Kjærlighed". Derpaa betragtede hun endnu en Gang sine Kostbarheder, sine Terner og Kvinder, og gjennemborede sig med sit Sværd. Gudrun löb afsted i Ödemarker og Skove, kastede sig ogsaa

i Havet for at gjöre Ende paa sit Liv, men kunde ikke o komme, levede siden for sin Hevn, blev saare grum og hav mange Skjebner. Efter Sigurds Död toge Gunnar og Högne den ubel bringende Skat, men nedsænkede den i Rhinen da de droge hen til Ko Atle, Brynhilds Broder, der havde indbudet dem til sig for at hevne Sösters Död. Han lod skjære Hjertet ud af Livet paa Högne, som lo m dens man tilföiede ham denne Kval. Gunnar, som ikke vilde bekjen hvor Fafnersguldet laa, blev kastet i en Ormegaard, som foran er omt i Anm. 44.

At historiske Begivenheder ligge til Grund for disse Sagn, og at nav lig en Sigurd Fafnersbane har virkelig været til, ansees for utvivlson men Historie og Digt kan nu ikke længere adskilles. Prof. Munch ant ger det rimeligst, at disse Sagn, der ere fælleds for Nordboere og Ty skere, have dannet sig i de förste Folkevandringstider, ved det romersk Riges Oplösning, da de nordiske og germaniske Folk, beslægtede i Spr og Herkomst, endnu tumlede sig om hinanden i vild Forvirring ligef Alperne til Dovre, og fra Rhinen til det sorte Hav.

I nogle af de danske Kæmpeviser omhandles ligeledes Sigur Fafnersbane under Navn af Sivard Snarensvend, saasom i Brynilds Vis hvor det heder, at han vandt stolt Brynild af Glarbjerget, hvor ved tydelig er meent Hindarfjeld med sin Luekreds, samt i Visen „Sivar Snarensvends Endeligt", hvor hans Udfærd fra Hjemmet beskrives paa e med vort Kvæde temmelig overeensstemmende Maade. Hans Hest hede her Graamand: „Saa listelig render han Graamand under Sivard". Me Besöget hos Morbroderen, som kaldes „Danekongen", ender med at Sivar lader sin Ganger springe femten Alen over den höieste Muur:

Sivard drev for Sadelbue
og Graamands Ryg i to,
alle da græd de i Kongens Gaard
og ingen var der som lo.

Begge disse Viser bære sildigere Tiders Præg, og Tonen i dem passer kun lidet til det Alvorlige og Heroiske i de gamle Sagn. Det er ikke usandsynligt at den sidste af de her omtalte Viser er et Slags Compendium af vort Sigurdarkvæde. (Nyr. 1 D. S. 96 og 132). Forövrigt nævnes Sivard ogsaa i de danske Viser om Didrik af Bern og hans Kæmper, (f. Ex. i „Turneringen". Syv, S. 40. Nyr. No. 1).

I de svenske Samlinger findes ingen Vise, der svarer til vort Kvæde om Sigurd svein, men han omhandles ogsaa der i ovennævnte Vise om de tolv bernske Kæmper eller Turneringen (Arvidson I, 28) paa samme Maade som i den danske, beseirende Hammerlung, og oprykkende med Rod den Eg, hvortil han var bunden, o. s. v.

Paa Færöerne derimod har man ret til Gavns holdt Sigurds Minde i Agt og Ære, og der lever endnu paa Folkets Tunge vidtlöftige Kvæder om ham, hvilke man först i den senere Tid er bleven opmærksom paa.

De omfatte en större Deel af Sagnkredsen end vort Kvæde, men have for Resten en paafaldende Lighed med dette, baade i Sprog, Verseform og Behandlingsmaade, hvilket vil kunne sees af de Vers vi i Anm. foran have anfört. Forövrigt er Sigurd Fafnersbane hos Færöboerne bleven en staaende Sagnfigur, som benyttes overalt hvor en uovervindelig Helt behöves i Kamp med Ryser og Gyvrer. Det förste færöiske Sjurðar-kvæði begynder saaledes:

Vilji tar nú lýða á
meðan eg man kvöða
um teir ríku kongarnar,
som eg vil nú umröða.

Sigmund no nevni eg
tann jallsins son,
tað var hin unga Hjördis
hon var hans kona.

Det sædvanlige Omkvæd er:

Grani bar gullið af heiði
brá han sinum brandi af reiði
Sjurður vann af orminum,
Grani bar gullið af heiði.

Disse Kvæder ere udgivne, foruden af Lyngby 1822, af Hammershaimb Kbhavn 1851, og frembyde en interessant Sammenligning.

Vor Vise om Sigurd Svein er ved Professor Munch indfört i det Kjöbenhavnske Oldskrift-Selskabs Annaler for 1846 ledsaget af nogle Bemærkninger angaaende Sagnet om Aasgaardreiden, hvortil jeg tillader mig at henvise. Senere har jeg seet mig istand til at foretage en Deel Rettelser og tilföie nogle Supplementer, saa at Visen nu fremkommer fuldstændigere og i en noget forandret Skikkelse.

Hvad Sagnet om Aasgaardreiden angaar, saa henvises til Silgjords Beskrivelse af Wille (Aar 1786), Side 252. Man har, baade paa Grund af Benævnelsen og af Hensyn til hvad der berettes om dette underlige Aandefölges Adfærd, antaget at det var Aasgaards gamle Guder, som Folketroen efter Kristendommens Indförelse havde gjort til et saadant landflygtigt Fölge. Det er vel ogsaa utvivlsomt, at man har tænkt sig Aasgaards Guder at være med, ligesom de i deres Velmagts Dage ofte sloge sig sammen med Kæmperne naar de gik til Strid. Men dette Sagn turde dog være ældre end Kristendommens Indförelse i Norden, og skrive sig fra en Tid da Æserne endnu havde siin Bolig i Aasgaard.

I foranstaaende Vise træffe vi i Aasgaardreiden den gamle Völsungasagas Helte, Sigurd, Gunnar og Gudrun, og den Mening har derfor meget for sig, som Professor Munch har udtalt, at det er de faldne Kæmper, som ledsagede af Valkyrierne holde deres Helfart. Toget gaar til Odin i Aasgaard; deraf Navnet. Dette kan synes saameget rimeligere som der just i hiin Saga tales om en saadan glimrende Helfart. Brynhild anordnede nemlig för sin Död, at hun og Sigurd skulde lægges paa samme Baal, omgivet med Telte, blodbestænkte Klæder, Skjolde, Vaaben og Stridsmænd. Hendes Tjenere skulde prydede med Smykker brændes ved Siden af Sigurd, 2 ved Hovedet, 2 ved Födderne, og 2 Höge. Sværdet Gram

skulde lægges imellem dem. „Da“, sagde hun, „bliver Sigurds Valhalsfart prægtig nok, naar saamange Folk, fem Terner og otte Tjenere fölge ham; da slaa Valhals Porte ikke i paa hans Hæle“. Baalet blev bygget, og hun og Sigurd brændte som hun havde foreskrevet. Hun foer ad Helveien til paa en prægtig Vogn, som ogsaa var lagt paa Baalet, havde paa Veien en Samtale med en Gyver, og glædede sig over, at nu skulde hun og Sigurd atter forenes. Denne Sigurds og Valkyriens Brynhilds Valhalsfart med det talrige Fölge, hvortil siden kom de övrige Heroer, er rimeligviis meent med Sagnet om Aasgaardreiden. At Gudrun (Guro) senere har indtaget sin nuhavende Plads som Togets Anförerinde, er ikke at undres over, især efterat man havde gjort det til et Troldefölge. Gudrun var nemlig af sin Moder, Grimhild, oplært i alskens Trolddom, og efterat hun havde spist af Fafners Hjerte, blev hun grum og blodtörstig; Hevn og Mord og Manddrab blev nu hendes Lyst.

Det er vel ogsaa muligt at man, uden egentlig at tænke sig deres Helfart, har meget tidlig dannet sig en Forestilling om disse Völsunger og Gjukunger som et Slags Halvguder, der droge om i Flok og Fölge, glædede sig i Mord og Manddrab, og æggede til Strid. Der er allerede i Eddakvadene Spor til en saadan Forestilling. Om Gudrun heder det saaledes, at hun efter Sigurds Död löb afsted i Ödemarker og Skove, kastede sig i Havet for at gjöre Ende paa sit Liv, men kunde ikke omkomme. Hvor hun kom, skede der siden Ulykke, Mord og Manddrab. — Mærkeligt er det, at en lignende Forestilling findes udtalt i de færöiske Kvæder, og man maa der have havt et Sagn af samme Beskaffenhed som vort om Aasgaardreiden. Saaledes heder det i Sjurðar kvæði II, V. 237.

Tað er satt sum talað er
at mong er konan eym,
Guðrun gongur um allan heim
hon heldur i Grana teym.

Det samme siges om Sigurd selv i Sjurðar kvæði III, V. 163. Hans Hoved, der er bundet ved Sadelbuen, medens hans Hest löber vild i Skoven, taler til Högne og siger:

Heim til hallar ríð tú nú
bæði við gleði og gleim,
eg fari aftur á heiðin skóg
so vítt ivir vörild og heim.
(el. so tung eru mini mein).

I Thelemarken tror man endnu, at Aasgaardreiden er ude og farer især om Julen. For at værge sig imod den bruger man at „vigsle“ sine Döre ved at stryge eller skjære et Kors over Indgangen. Færden kaldes Åsgårðreiði, Sigurðsfylgi eller Gurofylgi. Den kjendes ogsaa paa andre Steder under Navn af Jólareið. Hvor Færden sadler af, og kaster Sadlene paa Fjöstaget, der skeer en Ulykke, för varslede det Manddrab. De ride paa skjönne, store Heste; det skramler af deres Bidsler og Vaaben,

saa at det höres paa lang Vei som Raslen af Jernlænker. Guro er stor og stolt at see til; hun rider altid foran. Hendes Hest heder Skokse. Seer man Fölget forfra, have de alle en anseelig Skikkelse, men bagfra see de ud som „ospe-skrÿte", d. e. hele, klövede Aspetræer. Sigurd, der fremdeles rider paa Grane, er saa gammel nu, at naar han skal see, maa de hægte op Öienlaagene paa ham, og naar han skal sove, maa de hjelpe ham Öienlaagene ned igjen. Undertiden viser Guro sig i et latterligt Optog, kjörende med en halt Höne o. s. v. De tage Heste ud af Folks Stalde og ride med dem, saa at man om Morgenen finder sin Hest paa Stalden ganske skummende svedt; ogsaa Folk tages med, saaledes som i den citerede Beskrivelse af Wille er omtalt.

Den her meddelte Vise er fuldstændigst meddelt af Olaf Olafson Glo-timot den ældre i Silgjord, og forövrigt sammenlignet med og suppleret ved Meddelelser af mangfoldige Andre.

X.

Fránar ormen og Yslands galten.[1]

Den nedenanförte Vise slutter sig til samme Oldsagn som den foregaaende, og fortsætter Beskrivelsen om Sigurd sveins Bedrifter. Blandt disse hörte nemlig at han dræbte „hinn frána orm, Fafnir, sem lá á Gnitaheiði i orms líki“ — (Edda) — og rugede over en stor Skat. Vi have upaatvivlelig for os en romantisk Behandling af dette Sagn. At Behandlingen er temmelig fri, saa at endog Sigurd Fafnersbane maa finde sig i at være en Galte, der reiser sine Börster, tygger Mo o. s. v., maa ikke forundre os. Deslige Friheder hörer med til dette Slags Poesi.

Det ulyksalige Fafner-Guld har vi forhen omtalt. Dvergen Reidmar fik det af Æserne i Mandebod for hans Sön Otter, som de havde slaget ihjel. For at faa betalt denne Mandebod havde Loke aftvunget Dvergen Andvare Guldet, hvortil ogsaa hörte en Ring. Da Andvare ogsaa maatte udlevere denne, lyste han en Forbandelse over alle dem, som kom i Besiddelse af den. Det blev da ogsaa til megen Ulykke. Reidmars Sönner vare Regin og Fafner. Den sidste slog sin Fader ihjel for at faa fat i Guldet, som han dog ikke vilde dele med Broderen; han forvandlede sig til en fæl Edder-Orm og gjorde sig et Bol paa Gnitaheiden, hvor han laa og rugede over Skatten. Regin opfordrede Sigurd svein til at dræbe Fafner for at hevne Faderen og faa fat i Skatten. Sigurd paatog sig dette Vovestykke, grov en Grav tvers over den Vei, Fafner pleiede at skride paa, naar han vilde ud at drikke, og skjulte sig der. Da nu Fafner kom skridende, sprudede Edder og veltede sig saa haardt at Jorden rystede, stak Sigurd Sværdet i ham lige til Hjertet. Fafner gjentog Forbandelsen over Guldet, og nu dræbte Sigurd ogsaa Regin, tog selv Guldet, og förte det hjem paa Grane. Men det blev ogsaa ham til Ulykke. (See Munch, Nordm. Gudelære Side 110).

---

1. Eg var meg så liten ein gút,
eg gætte fé under liðe,
så kom friðe fránar ormen,
han mone i grasi skriðe.

---

[1]) Fránar ormen, den glindsende Orm, af fránn. Fafner kaldes ligeledes i Eddakvadene „inn fráni ormr“. Var. Tranar ormen.

Galten er af Meddelerne kaldet Islands galten, men Island

Fer di ligger ormen i Ysland
úti flóði.[2]

2. Deð var no den vesle gúten
han vilde springe undan,
men endá vart ormen raskar' enn han,
han sveipt' en under si tunge.
Fer di ligger o. s. v.

3. Deð var no den vesle gúten
honom tottes tiðin lange.[3]
hos lengi skal eg sita her
up under din eitertangi?
Fer di ligger o. s. v.

4. Sá lengi skal du sita her
up under min eitertangi,
til du seje meg kempa den,
som kan meg i striðen stande.
Fer di ligger o. s. v.

5. Og skal eg sá lengi sita her
up under di eitersiðe,
sá geng der ein galte pá Yslandsheiði,[4]
han tor deg i marki biðe.
Fer di ligger o. s. v.

---

er upaatvivlelig kun en forvansket Udtale for Ysland eller Yssel-land, Landet ved Floden Yssel, Nederlandene, og jeg har derfor skrevet det saaledes. Til Landene ved Rhinfloden henförer ogsaa Sagnet Sigurd Fafnersbanes fornemste Bedrifter. Nogle sige ogsaa Jutlandsgalten.

[2]) Visen forekommer oftest uden Omkvæd. Fer di (fyrir því), af den Aarsag. Omkvædets rette Form vilde være fölgende:
fyrir því liggr
ormr hinn fráni
úti flóði.

[3]) Var. han tók seg til at undrast.

[4]) Var. Jutlandsheiði.

6. Eg veit ingjo kempa den,
som kan deg i striðen stande
fer-utta den Yslandsgalten
han ligge fer Yslands lande.
Fer di ligger o. s. v.

7. Deð var friðe fránar ormen
tók han til at skríðe,
dá skreið han pá ei somors-nott
dei femten vælske mílir.
Fer di ligger o. s. v.

8. Deð var friðe fránar ormin,
tók han til at smjúge,
smýge han eino somors-notti
dei fire mílinn' og tjúge.
Fer di ligger o. s. v.

9. Deð var friðe fránar ormen
kom seg fer Yslands lande,
spýter han den lisle gúten
han dreiv pá kvíte sande.
Fer di ligger o. s. v.

10. Og deð var friðe fránar ormen
han teke til at bláse,[a]

---

[a]) „En er Fafnir skreið af gullinu, blés han eitri“, heder det i Edda. Stedet, hvor han laa, kaldes i Edda Gnitaheiði, i de færöiske Kvæder Glitraheiði. Striden omtales der bl. A. saaledes (S. 13):

Triáti favnar var fossurin
ið ormurin undir lá,
uppi vóru hans bæði böxl
men búkur á homrum lá.

Uppi vóru hans bæði böxl
men búkur á homrum lá,
tað var hin reysti Sjúrður
han sinum svörði brá.

Siúrður gav sá vænt eit högg,
tað öllum tokti undur,
tá skalv bæði leyv og lund,
og allar vörildar grundir.

Tá skalv bæði leyv og lund
og allar vörildar grundir,
Sjúrður brá sinum bitra brand
hjó hann um miðju sundir.
Grani bar gullið af heiði o. s. v.

up ris Yslands galten
han tottest höyre deð láte.
Fer di ligger o. s. v.

11. Og deð var no den Yslands galten
han bar til at tyggje mó,
slógst han tri dagar með fránar ormen
at bekkinne flaut af blóð.
Fer di ligger o. s. v.

12. Yslands galten og fránar ormen
slógest gjorðe dei með guste,[6]
logande ellen or nasanne flaug,
deð tende i kvor den buske.
Fer di ligger o. s. v.

13. Deð var no den Yslands galten
han reiste bustinn bróne,
beit han ryggin af fránar ormen
og femten siðbein i munne.[7]
Fer di ligger o. s. v.

14. Yslands galten og fránar ormen
stridde gjorðe dei með straumi,
hovuðið laut af Yslands galten
og ryggin af fránar ormi.
Fer di ligger o. s. v.

15. Yslands galten og fránar ormen
báðe sá er dei dauðe,
ette liver den vesle guten
han ráðer fer gulli deð rauðe.[8]
Fer di ligger o. s. v.

---

[6]) gustr, 1) kold Blæst, 2) Fiendskab.

[7]) Var. mono.

[8]) Fafnersguldet nemlig.

16. Yslands galten og fránar ormen
dei báðe hev látið liv,
etter livir den vesle gúten
han ráðer deð vene vív.
Fer di ligger ormen i Ysland
úti flóði.

Denne Vise er meddelt af Lafrants Groven i Silgjord og Bendik Fed land af Skafsaa, samt confereret med Flere. Den er ikke almindelig be kjendt. I de danske og svenske Samlinger findes ingen tilsvarende, me i de færöiske Kv. omhandles Fafners Drab omstændelig og i Overeensstem melse med Beretningen i Edda. — Endnu maa vi anföre et Par Vers, de nu forekomme som eenslige Stev, men som maaskee ere Brudstykker a et Kvæde henhörende til Völsungesagnet. Regin (jeg antager det er han opægger Sigurd til at dræbe Fafner sigende:

Du möter imorgo i ormestoð
der skal me rjóðe pílinn i blóð,
sit inki heime pá braðsteinann *)
með hine kettunn og gló.

Du möter imorgo veð Oddestraumann **)
með örum og eggjum hjarte,
er deð karmannshugin i deg
sá ber inki kalvehjarta!

*) braðsteinann, Stegestenene, Skorstenen.

**) Var. ormestraumann.

XI.

Lindarormen.

Med denne Vise kan sammenlignes Saxos Fortælling om den danske Konge Ragnar Lodbroks Tog til Sverig for at befrie Kong Herröds Datter Thora fra en Slanges Vold. Eventyret lyder omtrent saaledes: Kong Herod havde en Dag været paa Jagt og fandt i Skoven et Par Orme, som han bar med sig hjem, og bad sin Datter at hun vilde opföde dem. Thora gjorde saa. Hun kjælede og klappede de fæle Orme med sine smaa hvide Hænder, gav dem Mad og sörgede for at der hver Dag blev slagtet en heel Oxe for dem. Men hun blev herved Aarsag til en stor Landeplage, thi da Ormene bleve fuldvoxne, forpestede de Luften i den hele Egn med deres Edder og giftige Aande. Kongen angrede nu hvad han havde gjort, og forkyndte vidt og bredt, at den som kunde befrie ham fra denne Ulykke skulde faa hans Datter til Ægte. Der var nu Mange, som forsögte dette farlige Arbeide, men Ingen kunde faa Bugt med Ormene. Da Ragnar hörte dette, bad han sin Fostermoder skaffe sig en god Lammeskindspelts og et Par lodne Buxer. Ifört denne Dragt seilede han over til Sverig, og da det imidlertid var bleven Frost, dukkede han sig i Vandet, förend han gik paa Land, for at faa ligesom et Iispandser udenpaa. Han sagde derpaa sine Stalbrödre Farvel, og begav sig ganske alene op til Kongens Gaard. Han bandt sit Sværd op og tog et Kastespyd i sin Haand, og da han kom saa langt at han fik see Kongsgaarden, varede det ikke længe förend han mödte en forfærdelig stor Orm; den anden kom strax bagefter. Der blev da en frygtelig Strid, og det var en Gru at see hvorledes Ormene satte ind paa ham, slog til ham med Halen og overspyede ham med Edder. Kongen og hans Hofmænd flygtede og gjemte sig det bedste, de kunde. Men Ragnar var ikke ræd; han satte Skjoldet imod Ormens Tand og haard Hud mod heed Forgift, og stod som en Muur urokkelig midt i Edderströmmen. Omsider da han fik godt Sigte paa dem, stak han sit Spyd saa hart og hvast at det gik igjennem dem begge paa een Gang. Der lod Ormene sit Liv, men Ragnar stod alene igjen uskadt paa Kamppladsen. Da nu al Fare var forbi, kom Kongen frem igjen, stod længe og forundrede sig over hans Dragt og kaldte ham Lodbrok, hvilket Navn han siden beholdt. Kongen bad ham nu komme ind og faa sig nogen Vederkvægelse, men han maatte först see til sine Kampdommere, sagde han, og skyndte sig ned til sine Stalbrödre. Siden da han havde pyntet og pudset baade sig selv og dem, tog han dem med sig til Kongsgaarden, hvor der var tillavet Gjæstebud. Ragnar fik nu Thora til Ægte, for hvem han havde kæmpet, og avlede med hende tvende ud-

mærkede Sönner Radbard og Dunvard. Saavidt Saxo. (9 Bog, Side 24 Grundtv. Overs.) Uagtet al Forskjellighed gjenkjender man dog i v Vise det samme Sagn. Forskjellen i Navne m. m. tjener kun til at b styrke den Formening, jeg ved lignende Anledning forhen har yttret, Visen ikke er skreven ud af Saxos Fortælling, men at de begge have fælleds ældre Kilde i et gammelt Sagn eller Skaldekvad.

I de svenske og danske Saml. af Folkeviser findes ingen tilsvarend Men i de færöiske Kvæder findes derimod en Vise, Ragnars tattur, (Ham mersh. S. 59), som har en ganske mærkelig Lighed med vor, hvilket v sees af de enkelte Vers, som nedenfor skal blive anförte til Sammenlignin Sagnet er der udfört med större Omstændelighed og Vidtlöftighed. Rag nar nævnes med sit rette Navn, Kongedatteren heder Thora Borgarhjor og Kongen, hendes Fader, „raadede over Oplandene". Ragnar reiser bo efter udfört Daad, og en Træl, der havde fundet Spydsodden i Ormes Krop, havde saa nær, ved at fremvise dette Tegn, fralistet Ragnar Sei rens Belönning. Han sad allerede ved Brudebord med Kongedattere men saa kom Ragnar seilende i samme Stund, og Trællen blev kastet pa Dören. Ragnar fik nu Thora, men hun döde kort efter. Siden seiled han videre, fandt Aslaug, Sigurd Fafnersbanes foregivne Datter, og ægted hende. Alt dette udföres i 94 Vers.

---

1. Deð var ein liten hyrðinggút,
som vaktað fé under liðe,
sá fann han den leiðe lindarorm
sá lágt uti grasi mon skriðe.
Fer no ligger ormen i Ysland
úti flóði.[1]

2. Sá tók han up den leiðe lindarorm,
han tenkte no deð var gull,
sá bar han en heim til stolt Lyselin
hon var sá fager og huld.[2]
Fer no ligger o. s. v.

---

[1]) Omkvædet er laant fra den foregaaende Vise, og passer ikke her, undtagen forsaavidt her ogsaa er Tale om en Orm. Ysland er ogsaa her bleven meddelt under Formen Island.

[2]) Var. kongins dotter af Ysland.

3. Stolt Lyselin tók den lindarorm
og la' en i ei kiste,
han ha' inki legið i daganne tvo
för kista hon brast úti stykki.
Fer no ligger o. s. v.

4. Og deð var no den leiðe lindarorm
han pá golvi spelað,
og upá jomfruga Lyselins fang
der vilde den ormen kvile.
Fer no ligger o. s. v.

5. Sá sende dei boð etter beðlen
sá högt up under lið,
at han vilde koma til Ysland
og vinne deð véne viv.*
Fer no ligger o. s. v.

---

*) Det fortjener at bemærkes, at efter Saxos Beretning var allerede Ragnar, för denne Kamp stod, forlovet med eller forelsket i Thora (Lyselin). Dette Vers synes ogsaa at forudsætte noget Saadant, ligesom det 8de V. synes at hentyde til Ragnars tidligere Forhold til Lathgertha. I det fær. Kv. heder det bl. Andet:

8. Moyar fóru á skogvin burt
bæði við gleði og gleim,
tóku tær hin fræna orm
og förðu til hallar heim.

9. Tóku tær hin fræna orm,
lögdu i kistil niður,
han vox skjott á skamri stund
bæði mikil og digur.

11. Nogvar vóru moyarnar
ið salin mundu biggja
ormurin fekk ikki inni rum
i moynna sali at liggja.

13. Lögdu tær út tann fræna orm
tær sluppu af angist og vanda
högri reisti hann buktir upp
enn högar borgir standa.

14. Ti svaraði kongurin
í firsta orði tá;
hvör ið henda ormin vegur
skal mina dottur fá.

22. Enn tá frætti Ragnar kongur
sonur Sjurðar Ring:
ormur er ringdur um moynnar sal
han ber mers íkring

23. I tjöru kalkar han klæði síni
uttan ivir i sandi,
tí han vildi einki njóta
af ormsins eiturblandi.

26. Vundu upp sini silkisegl
útaf glastriskeið,
ormin hoyrðu teir blása
tá ið teir komu mitt á leið.

6. Sá sende dei boð etter beðlen
sá langt burt under öy,
at han vilde koma til Ysland
og vinne den véne möy.
Fer no ligger o. s. v.

7. Og deð var Danerkongins son
han var 'ki átt femten ár;
„No vil eg reise til Ysland
og vinne deð véne márð".
Fer no ligger o. s. v.

8. Og eg vil reise til Ysland
um eg der sille döy,
eg hev inki bónni, som græt etter meg
og inki mi festarmöy.
Fer no ligger o. s. v.

9. Árinn' og deð forgylte flöy
bore dei út at strande,
og deð var Danerkongins son
dá vilde han fara ór lande.
Fer no ligger o. s. v.

10. Så valt dei up deð silkisegl
sá högt i forgylte rá,

---

31. Ragnar gongur i grasagarði
sum ormurin firi lá,
han var mikil og ogvuligur,
kongurin undrast á.

34. Ragnar hjó so stórt eit högg,
tað var mikið undur,
han hjó tann hin fræna orm
af i miðju sundir.

35. Ragnar vann af orminum,
maður var han heppin,
skaftið förði han heim við sar,
oddurin stóð har eftir.

37. Ragnar fór úr tjöruklæðum,
legði sar ihjá,
aftur i reytt skarlak,
so vænur var garpur at sjá.

38. Prektigur var sá klæðningur
kongurin á seg tók,
síðan var han kallaður
Ragnar Lodbrók.

39. Moyar standa i glarglugga
blanda mjöð i skal,
snarliga skundar han sini ferð
aftur til skipa at gá.

han vilde 'ki seglið på bunkin strúke
för han Yslandið såg.
Fer no ligger o. s. v.

11. Deð var Danerkongins son
var femten mílir på hav — (sjár)
deð vil eg fer sanning seja,
han höyrde deð orme-mål.
Fer no ligger o. s. v.

12. Og deð var lisle brónfolen,
han kunna mannemål:
du må hava hendann af harðe grástein
og hjarta'ið utaf stål.
Fer no ligger o. s. v.

13. Fyrst velter du deg uti tjöru
og så uti fjörusand,
deð vil eg fer sanning seja
er bet' hell' brynje og brand.
Fer no ligger o. s. v.

14. Og deð var Danerkongins son
han reið ivir bakkar og flöt,[4]
og deð var no den orme-terna
var sveipt i skarlaki röð.
Fer no ligger o. s. v.

15. Og höyre du orme-terna
hot eg vil spyrja deg:
er lindarormen heime idag?
du dyl deð ikki fer meg.
Fer no ligger o. s. v.

16. Og deð var leiðe lindarormen
han út af vindauga rann,

[4]) Meddelt flö. flöt, el. flot, en liden Flade, Slette.

og deð var lisle brónfolen
han langt burt pá vollen sprang.
Fer no ligger ormen o. s. v.

17. Og deð var den leiðe lindarorm
han la' seg i ein ring,
og deð var lisle brónfolen
han dansað der rund íkring.
Fer no ligger o. s. v.

18. Dei slógest uti dagar
dei slógest uti tvo,
sóli fekk inki pá núto skine
fer röykin af ormeblóð.
Fer ne ligger o. s. v.

19. Og deð var Danerkongins son
han sinom sverði brá,
sá hoggi han den leiðe lindarormen
i hundraðe stykkir smá.
Fer no ligger o. s. v.

20. Og deð var Danerkongins son
stakk ormens hovuð pá eit spjút:
de helsar Lyselin, stolte jomfruga
at hon vil koma herút.
Fer no ligger o. s. v.

21. Og deð var Danerkongins son
han kom der riðand i gárð,
og deð var stolte jomfruga Lyselin
hon út af vindauga ság.
Fer no ligger o. s. v.

22. Takk have Danerkongins son
som löyste meg af den harm,
no má du eta af fat með meg
og sova upá min arm.
Fer no ligger o. s. v.

23. Takk have Danerkongins son
som löyste meg af den kviðe,
no má du eta af fat með meg
og sova út með mi siðe.
Fer no ligger o. s. v.

24. Og deð var lisle brónfolen,
han hadde manne-tekkje:*
„teke du fruga af Sönderliðborg
deð verte deg ingja lykke!“
Fer no ligger o. s. v.

25. Eg heve meg ei jomfru fest,
keisarens dotter af Rome,
kvor den dagin, som dagast i aust
hon ventar mi heimekome.
Fer no ligger o. s. v.

26. Og deð var Danerkongens son,
han lyfter pá högan hatt:
hav no takk, Lyselin, stolte jomfruga,
og hav no tusind goð natt!
Fer no ligger ormen i Ysland
úti flóði.

Med denne Vise kan ogsaa sammenlignes Saxo 7de Bog, Side 104 (Grundtv. Overs.), hvor der fortælles om Signys Broder, Alf Sigarssön, at han overvandt en Ögle og en Lindorm, som vogtede Kongedatteren Alfhildes Jomfrubur.

Lignende Beretninger om Lindorme stöder man ofte paa i de gamle Eventyr og Sange. Man finder dem endog at forlokke godtroende Kvinder. Det viser sig saaledes at Lindormen er en poetisk Figur, der betegner brutale Berserker og modbydelige, paatrængende Beilere, som Kongedöttrene i hine Tider beleiredes af, og havde sin store Möie med at blive kvit.

*) manne-tekkje, Menneskekundskab, Evne til at vide hvad der bor i Mennesket, af Oldn. þekkja, at kjende.

XII.

Kvikisprakk Hermoðson.

Der er Et og Andet i denne Vise, der tyder hen paa Sagnet Rolf Krakes Kæmper, f. Ex. Talen om Jutlands Konge, om Hjelmen, Kæmperne önskede at vinde, om at den fiendtlige Konges Guld „dreiv tún (V. 50) o. s. v. Rolf Krake laante nemlig sin Svigerfader Kong A i Sverig sine Kæmper i et Slag, han holdt paa Vener-Isen mod norske Konge Ale den Oplandske, hvilken Hjelp Adils skulde betale tre af sine ypperste Klenodier, Hjelmen Hildegalt, Brynjen Finsleiv Ringen Sveagris. Men han bröd Löftet, hvorover Rolf siden selv d over med sine Kæmper for at hente dem. Imidlertid ere Antydninge til dette Sagn meget svage og jeg tör ikke urgere dem. Det er vel fældet med denne som med mange andre af disse Viser, at den uden stötte sig til noget bestemt Sagn, blot indeholder en senere Tids Fan sier om Kæmpelivet i Hedenold. Begyndelsen synes at være noget ufu stændig, da Antydningen i förste Vers om at vinde Hjelmen ikke föres videre, men det Fölgende gaar ud paa et brutalt Frieri, paafölgen Kamp, Hævn o. s. v.

Visen er meddelt af Bendik Aanundsen Fedland af Skafsaa; jeg ikke fundet Bekjendtskab til den hos Andre. — I de danske og sven Saml. af Folkeviser findes den ikke. Blandt de færöiske Kv. kan sammenlignes med Visen: Ragnarlikkja (Hammersh. Side 131), der do det Hele taget er af et forskjelligt Indhold.

---

1. Tri så vore dei Hermoðsyninn,
alle vilde hjelmen vinne,
og deð var Jutlands kongi
han reið fer dei på tingið.
    Dei kunnað så vel
    dei Jutlands hestann útriðe.

2. In kem kongins liten smádreng,
han trör så hart imót tilje:
Er her nokon af Hermoðsynin,

i dag lyster ungan gilje?[1]
Dei kunnað o. s. v.

3. Og deð var Kvikisprakk Hermoðson
han fram ivir borðið mon springe:
Eg vil meg til Jutland i år
den rike jomfruga vinne.
Dei kunnað o. s. v.

4. Til svarað Kvikispraks syster,
hon var så fager ei kvende:
Deð er så vont i Jutland
at lata seg fange og binde.
Dei kunnað o. s. v.

5. Og deð var Kvikisprakk Hermoðson
han slær sin neve mót borð:
Deð kallar eg ingin hovdreng vera,
som ræddast fer kvendeorð.
Dei kunnað o. s. v.

6. Og deð var Kvikisprakk Hermoðson
han talað til smådrengin så:
Du skal vera með til Jutland i år
og passe min gangare grå.
Dei kunnað o. s. v.

7. Du klæðer deg i klæðningin
den beste, som nokon vil slíte,
der utanpå drege du brynja blå
hon glimar som sylvið deð kvite.
Dei kunnað o. s. v.

8. Svaraðe Kvikispraks liten smådreng,
alt båðe með tukt og ære:
deð samer seg ingin hestesvein

[1]) gilja, beile.

ei brynje blá at bera.
Dei kunnað sá vel o. s. v.

9. Og deð var Kvikisprakk Hermoðson
han seg ut af garðe reið,
deð var fulla femten vælske milir
dei höyrðe hans gangare steig.
Dei kunnað o. s. v.

10. Og deð var jomfruga Rosenlunde
hon út gjönom vindauga såg:
No sér eg ein af Hermoðsyninn,
eg kenner hans gangare grá.
Dei kunnað o. s. v.

11. Úte bind han hesten sin
sverðið deð sting han i skjá,*
sá lyster han unge Kvikisprakk
seg in i stoga gá.
Dei kunnað o. s. v.

12. Og deð var unge Kvikisprakk
sit mál kunnað han frambera:
Heve du kongi inki dotter ei
som du lyster gúten at geva?
Dei kunnað o. s. v.

13. Svaraðe Jutlands kongi
báðe með spott og háð:
Guð lat meg aldrig liva den dag
at eg skal fá deg til mág.
Dei kunnað o. s. v.

14. Svaraðe Kvikisprakk Hermoðson
báðe með spott og háð:
Guð lat meg aldrig liva den dag

*) Sværdskede. Jfr. Oldn. skjóða, en Skindpose; sjóðr, Pung.

eg beð deg tiðar um ráð.
Dei kunnað o. s. v.

15. Så sette han seg jomfruga næst,
som han totte best at tala,
han vart så snegt ór sessi kipt[3]
at nakkin small imót svala.
Dei kunnað o. s. v.

16. Sette han seg jomfruga næst,
som han totte best at gilje,
han vart så snegt ór sessi kipt,
at nakkin small imót tilje.
Dei kunnað o. s. v.

17. Up reis[4] Kvikisprakk Hermoðson
han tottest i nakkin kleie:
Viste eg kven meg ór sessi kipte
så snegt sille eg en veiðe.
Dei kunnað o. s. v.

18. Up reis Kvikisprakk Hermoðson
han tottest i nakkin sviðe:
Viste eg kven meg ór sessi kipte
hans dagar dei snegt sille liðe.
Dei kunnað o. s. v.

19. Sume braut en hovuðið af,
og sume brankað en bein,
før han kom af husi út
var der inki atte ein.
Dei kunnað o. s. v.

20. Sume braut en ryggin sunde,
og sume gjorðe han blinde,

---

[3]) sess, Sæde, — kippa, rykke.
[4]) Præt. af risa, staa op, reise sig.

sume kom af husi út,
og sume lág atte inne.
Dei kunnað o. s. v.

21. Og deð var kongins liten smádreng
han stoð under kongins hand:
Me fører inki han at myrkestoga
om me vore sex tusind mann.
Dei kunnað o. s. v.

22. Og deð var kongins liten smáðreng
var ute með falske ráð:
Me sleppe út okkons grume löve,
hon riv en i stykkir smá.
Dei kunnað o. s. v.

23. Ut så keme den grume löva
með kvasse tennar og lange,
deð vil eg fer sanning seja
då vart han i hjartað bange.
Dei kunnað o. s. v.

24. Og deð var Kvikisprakk Hermoðson
han la' seg på berre kné:
Hjölpe meg Guð Faðir i himerik,
hon svelgjer meg livandes neð!
Dei kunnað o. s. v.

25. Så tók han i den lövekjæft
með báðe sine hendar,
snegg så var hans liten smádreng
han hoggi löva isunder.
Dei kunnað o. s. v.

26. Og deð var kongins liten smádreng
var úte með falske ráð:
lyster inki unge Kvikisprakk
seg in i stoga gá?
Dei kunnað o. s. v.

27. Svaraðe Kvikisprakk Hermoðson
han tols vera tröytt og móð:
Eg vil gange i drykkjestoga
og kvildi hon er vel goð.
Dei kunnað o. s. v.

28. Og deð var kongins smádreng
han skenkte den mjöð og bar,
alt til han unge Kvikisprakk
sovnað i sessen, han sat.
Dei kunnað o. s. v.

29. Sá sprette dei jönnbolten um hans föt,
og handklauvann um hans hand,
sá förðe dei han at myrkestoga
dei gjorðe en der stor vánde.
Dei kunnað o. s. v.

30. Og deð var kongins liten smádreng
han springe pá golví og dansar:
No hava me fangað den raske kempa,
som liknast með Olgeir Danske!
Dei kunnað o. s. v.

31. Höyre du deð min liten smádreng,
du springe pá gangaren rauðe,
du beð han Eivind broðir min,
han skundar at hevne min dauðe.
Dei kunnað o. s. v.

32. Og deð var Kvikispraks liten smádreng
han springe pá örsið deð kvite:
sá rið han femten vælske milir
för han læte gangaren kvile.
Dei kunnað o. s. v.

33. Og deð var Kvikispraks liten smádreng
han riðe sá ratt af garðe,

dei kunnað en inki með augo feste
mindre með hándo taka.
Dei kunnað o. s. v.

34. Og deð var Kvikispraks liten smádreng
han keme seg riðand i gárð
úte stend Eivind Hermoðson
han var fulla sveipt i márð.
Dei kunnað o. s. v.

35. Velkomen Kvikispraks liten smásvein
velkomen hit og heim
hossi stende deð til i Jutland
með di deð keme 'ki atte át ein?
Dei kunnað o. s. v.

36. Kvikisprakk hev setið i myrkestoga
vel uti tjúge dagar,
hans gangar spring uti Jutland
der tor honom ingin taka.
Dei kunnað o. s. v.

37. Höyre du Kvikispraks liten smásvein
no seje du meg satt:
kven var sá djerv uti Jutland
at han unge Kvikisprakk batt?
Dei kunnað o. s. v.

38. Eg helsar deg Eivind Hermoðson,
du tröyter inki lengi!
deð var ingin annen i Jutland
enn kongins liten smádreng'e.
Dei kunnað o. s. v.

39. Og deð var Eivind Hermoðson
han springe pá gangaren rauð,
deð vil eg fer sanning seja
han fór liksom fuglen flaug.
Dei kunnað o. s. v.

40. Deð var jomfruga Rosenlunde
hon ut af vindauga ság:
No sér eg ein af Hermoðsyninn
eg kenner hans gangare hág.
Dei kunnað o. s. v.

41. Um bergið deð er aldrig sá blátt,
sá laut deð sunder i stykki,
i hjartað má sveinen 'ki vera blaut,
som der i söðlen tor sita.
Dei kunnað o. s. v.

42. Og deð var Eivind Hermoðson
han keme ríðand i gárð,
og deð var Jutlands kongin
han ute fer honom stár.
Dei kunnað o. s. v.

43. Velkomen Eivind Hermoðson
velkomen hít til meg, — (min)
no hev eg bryggjað báð' öl og mjöð,
og blandað deri goð vín.
Dei kunnað o. s. v.

44. Eg er inki um din brune mjöð,
eg er inki um din vín,
men eg er meire um broðir min
han sender fast boð etter meg.
Dei kunnað o. s. v.

45. Kvikisprakk hev setið i myrkestoga
vel i tjúge dagar,
hans gangar springe i Jutland
der tor en slet ingin taka.
Dei kunnað o. s. v.

46. Svaraðe Eivind Hermoðson
han tots vera sterk i hende,

eg skal taka gangaren grá
um en gjorðe báð beit og spende.
Dei kunnað o. s. v.

47. Og deð var Eivind Hermoðson
drege han ut sit sverð:
Höyre du Jutlands kongi
detti — sá var du verð!
Dei kunnað o. s. v.

48. Höyre du Eivind Hermoðson
eg vil geva deg eit ráð:
no högge du deð fyrste hogg
eg veit beðle-hugin er bráð.[5]
Dei kunnað o. s. v.

49. Svaraðe Eivind Hermoðson
han totts vita deð beðre:
Nei hogg no du deð fyrste hogg
alt for di kongeleg ære.
Dei kunnað o. s. v.

50. Og deð var Jutlands kongi
han hogg, og deð gjorðe 'ki mon
han hoggi til Eivind Hermoðson
at gullið dreiv pá tón.[6]
Dei kunnað o. s. v.

51. No hev eg staðið deg femten hogg
fleire og inki færre,
du statt meg eit fer alle dei
alt for di kongeleg ære.
Dei kunnað o. s. v.

---

[5]) Jeg veed at en Beilers Hu er heftig.

[6]) tón, Gaardsrum. Formen tón er i Thelemarken almindelig istedet for tún. Jfr. món for mun.

52. Deð var Eivind Hermoðson
han hogg — og deð gjorðe mon,
han hoggi til Jutlands kongin
at odden i söðli stoð.
Ðei kunnað o. s. v.

53. Og deð var kongins liten smádreng
han lagdest pá berre kné:
Höyre du Eivind Hermoðson
livið sá geve du meg!
Dei kunnað o. s. v.

54. Og deð var Eivind Hermoðson
sverð vilde han 'ki öyðe,
slog han til en með neven,
sá heilen[1] den skvatt pá heiðe.
Dei kunnað o. s. v.

55. Og deð var Eivind Hermoðson
han var sá vreið i sinn:
Liver du Kvikisprakk, broðir min,
sá slepper du meg in!
Dei kunnað o. s. v.

56. Her heve eg legið i myrkestoga
under dei jönni tunge,
deð er inki gott at sleppe deg in
fer hendanne ero bundne.
Dei kunnað o. s. v.

57. Og deð var Eivind Hermoðson
han spende með karske fót,
spende han den myrkestogdynni
sá hon dreiv pá tiljemót.
Dei kunnað o. s. v.

---

[1]) heile, Hjernen.

58. Sá braut han jönnbolten af hans fót,
og handklauvann af hans hand,
sá tók han en út af myrkestoga,
deð gjorðe han som ein mann.
Dei kunnað o. s. v.

59. Og deð var Kvikisprakk Hermoðson
han kom seg af husi út,
snegge sá var hans gangare grá
han var til sin herre fús.*
Dei kunnað o. s. v.

60. Sá slog dei neð i Jutland
báðe gamle og unge,
der livde inki atte mannlíkan
berre jomfruga Rosenlunde.*
Dei kunnað o. s. v.

61. Og deð var Eivind Hermoðson
han lyfter pá sin hatt:
Far vel Kvikisprakk, broðir min,
og hav no tusind goð natt!
Dei kunnað sá vel
dei Jutlands hestann útriðe.

*) fús, lysten, villig, tilböielig.

*) En lignende Beskrivelse over det udförte Hærværk forekommer i det foran nævnte færöiske Kvæde om Ragnarlikkja. Vi indtage til Sammenligning de 6 sidste Vers;

Tað var Girtlands kongurin
kreyp under borgar lið:
min kæri Hergeir,
tu gev mar nú grið.

Slikan skalt tú griðin
af mar nú fá,
sum tú lat mín sæla faðir
við sinum lívi ná.

Tað var Hergeir Viljormson
sinum svörði brá,
siðan kleyv hann Girtlands kong
sundir i luti tvá.

Siðan kleyv han Girtlands kong
sundir i luti tvá
báðar hansara sveinarnar
legði hann honum hjá.

Teir lögdu niður á Girtlandi
alt valdra manna lið,
tóku bæði skart og skreyt
riðu so heim við frið.

So riðu teir frendirnir
igjögnum grena lund,
hvörki gól tá eftir teim
heykur ella hundur.

XIII.

Ivar Erlingen og Riddarsonen.[1]

1. Aa deð var Ivar Erlingen,[2]
skemtaðe með sine menn:
eg veit meg einom ekkja den,
úfunni sá er hon enn.
Ivar Sterke
reið glað gjönum borginne.

2. Eg veit meg einom ekkja den
hon búr så högt i fjölli,
hon tor geva 'kon öl og mat
um me enn koma der alle.
Ivar Sterke o. s. v.

3. Og deð var Ivar Erlingen
han kom seg riðand i gárð,
úte stoð hon Kristi fruga
sá blið hon fagnar en dá.
Ivar Sterke o. s. v.

4. Velkomen Ivar Erlingen
heim i okkons gaman,
du drikk sá lengi som du vil,
sá gere de alle saman!
Ivar Sterke o. s. v.

---

[1]) Dette Kvæde, af hvilket ingen Variant findes i de danske og svenske Samlinger, ligesaalidt som i de færöiske Kv., er meddelt af en gammel Kvinde, Gunnild Lid i Hvideseid, og suppleret ved Tillæg af Kirkesanger Harald Smeddal i Aamotsdal o. fl. Som Stev træffer man enkelte Vers benyttede, men Visen i sin Heelhed er ikke nu Mange bekjendt.

[2]) Han heder ogsaa Iving og Iven Eringen eller Eringsonen; ogsaa Eivind Eringen eller Erlingson.

5. Gakk du deg i stoga in
drikk mjöð af sylvarhonn,
sjóv geng eg i stallhúsið
og geve hestanne konn.
Ivar Sterke o. s. v.

6. Lengi skenkir ekkja den,
hon stend fyri breiðan borð,
og deð var Ivar Erlingen
með elsku-orði fór.
Ivar Sterke o. s. v.

7. Höyre du Ivar Erlingen
du tar inki lenger fleskje
biterbranden[a] i hándo tak
og bjóð deg til at feste.
Ivar Sterke o. s. v.

8. Deð forbauð meg móðir mi
hon hélt meg sá trútt i hándo,
at eg sille ingjo ekkje feste
sá víðe eg fór ikring lándo.
Ivar Sterke o. s. v.

9. Du skal minnast deð, Ivar Erlingen,
at du meg með valde tók
du skal liggje femten ár
alt i sá sterke sótt.
Ivar sterke o. s. v.

10. Du skal liggje femten ár
alt i sá sterke sótt,
der skal ingin lækjar koma,

[a]) Af bitr, skarp, hvas, og brandr, Sværd. Var. bitringbranden, og birtingbranden.

som deg kan vita bót.
Ivar Sterke o. s. v.

11. Ivar kenner pá sjave seg
at sótti teke til fata,
Ivar talar til sine menn:
no vil me af garðe fara.
Ivar Sterke o. s. v.

12. No flir eg frá meg sverðið mit
eg styrer deð inki leng,
deð styrer den, under belti ligg,
um deð var ein mýte[4] dreng.
Ivar Sterke o. s. v.

13. Deð er getið[5] under belti dit
eg veit deð er drengin snjalle,[6]
eg skal geva deg deð fregde sverðið
eg tók deð af rysen i fjalli.
Ivar Sterke o. s. v.

14. Up reis Kristi fruga
hon tók imót með handi,
hon sette deð af at hovdegjorði:
der eige deð taugt at stande.
Ivar Sterke o. s. v.

---

[4]) mýtr, lurende, som söger Skjul; „eit mýte krætur" siges i Thelem. om et Kreatur, der ikke vil holde Fölge med Bölingen, men lister sig bort.

[5]) geta, undfange, avle.

[6]) snjallr, rask og dygtig, tapper, berömt. Disse Vers ligner Sigmund Völsungs Afsked med sin Kone Hjördis da han laa dödelig saaret paa Valpladsen. I det færöiske Sjurðar-kvæði I, V. 16 og 17 siger han til Hjördis:

Tak tú hessa
svörðsluti tvá:
lat tú teir til smidju bera
ungan son vit fá.

Tað ið tú hevir i vón hjá tar
tað er sveins barn,
tú føð tað væl við alvi upp
tú gev ti Sjurðar navn.

15. Ivar kende på sjave seg
at sótti tók til skríðe:
Ivar talar til sine menn:
no vil me af garðe ríðe.
Ivar Sterke o. s. v.

---

16. Deð var danske kongin
han sér seg ut så víðe:
no sér eg Ivar, min systerson
in at mine hallo skríðe.
Ivar Sterke o. s. v.

17. No sér eg Ivar, min systerson,
og eit så må han fattast,
tvo så leiðer dei hesten hans
og tvo held en fast i saðle.
Ivar Sterke o. s. v.

18. Höyre du danske kongin,
du er min skyldaste[7] frende,
du legge meg i deð löynde loftið
som ingin mann meg kenner.
Ivar Sterke o. s. v.

19. Du legge meg i deð löynde loftið
som ingin mann meg kenner,
seg så deð fer drenginne dine
at eg er af landi gengin.
Ivar Sterke o. s. v.

20. Han la' en i deð löynde loftið
som ingin mann en såg,
han vitjað[8] en inki sjellar

[7]) Nærmest beslægtede Frænde.
[8]) vitja, besöge, see til.

tri gángur kvor ein dag.
Ivar Sterke o. s. v.

---

21. Heime sat hon Kristi fruga
úti mánanne nie,
til deð leið at stundo dei
hon sill' eige sonen friðe.
Ivar Sterke e. s. v.

22. Meir vox jónkar[9] riddarson
úti árinne tri
hell' dei aðre smágútann
úti árinne nie.
Ivar Sterke o. s. v.

23. Meir vox jónkar riddarson
úti árinne nie,
hell' dei aðre smágútann
i allom aldri sine.
Ivar Sterke o. s. v.

24. Neð sá settist dei kniktanne
sá tröytte som dei vóre:
beðre er deð du heimatt' geng
hell du geve 'kon hoggi sáre.
Ivar Sterke o. s. v.

25. Neð sá settist dei kniktanne
dei smilað under skinn:
beðre er deð du heimatt' geng
hell du veit inki faðir din.[10]
Ivar Sterke o. s. v.

---

[9]) jónkæri, en fornem Yngling.

[10]) Hermed kan sammenlignes Sigurd sveins Vise, hvor aldeles lignende Optrin forekommer; ligeledes i de fær. Kv. Side 7, hvor det med en mærkelig Lighed heder:

26. Jónkaren kastað leikesoppen,
han lyster 'ki lenger at leike,
han genge seg i sin móðirs garð
og sette sine kinn i bleike.
Ivar Sterke o. s. v.

27. Höyre du deð mi sæle móðir
hot eg talar til deg,
veit du inki um faðir min
du dyl en inki fer meg.
Ivar Sterke o. s. v.

28. Jónkaren slær til móðir si,
hon laut under hoggi lúte;
du skal seja meg faðirsnamnið
di arge, leiðe púke![11]
Ivar Sterke o. s. v.

29. Du skal seja meg faðirsnamnið
deð er deg ingjo vande,
anten deð no er tjóv hell troll
riddar hell træl i lande.
Ivar Sterke o. s. v.

30. Up stod Kristi fruga,
renner 'a tárir pá kinn:
deð kallar eg gúten galen vera
som slær no til móðir si.
Ivar Sterke o. s. v.

31. Deð var jónkar riddarson
han var snegge til herme:

Niður setast sveinarnir
reiðir fð teir vóru,
líkari var tar faðir at hevna
enn berja os so stórum.

[11]) púki, en ond Aand, Djævel.

No má hine garpeglipanne[12]
meg fer Galiðr[13] nemne.
Ivar Sterke o. s. v.

32. Deð var inki tjóv hell troll
deð seje eg deg fer sanne,[14]
men deð var Ivar Erlingen
den fregdaste riddar i lande.
Ivar Sterke o. s. v.

33. Han skal minnast deð faðir din,
han meg med valde tók,
han skal liggje i femten ár
alt i så sterke sótt.
Ivar Sterke o. s. v.

34. Deð var Galiðr Riddarson
breste han i at gráte:
veit du inki heile-vági[15]
som min faðir kunnað bote?
Ivar Sterke o. s. v.

35. Eg viste fulla heile-vági
som din faðir kunnað bote,
men eg ha' inki aktað deð
din sæle faðir til bote.
Ivar Sterke o. s. v.

---

[12]) garpr, en Mand af Anseelse, ogsaa Brouter, trættekjær Mand; bruges ogsaa om Kæmper i de fær. Kv. (Side 43) júkagarpar. Glappi, en Dumrian, Pralhans.

[13]) Af saadanne tilfældige Yttringer toge Kæmperne ofte deres Kjendingsnavne, f. Ex. Rolf Krake af Vöggs Yttring om, at han istedetfor en stor Kæmpe, som han havde tænkt sig, kun saa en liden Krake for sig. Ordet löd i Kvæderskens Mund Galite, men jeg synes ikke jeg her kan undlade at restituere Formen. (Jfr. Navnet Hakon galin).

[14]) Var. riddar hell træll i lande.

[15]) vag eller vog, Materie (Edder), heile-vág, Lægesalve.

36. Deð var Kristi fruga
hon stend með honn i hende:
Eg kallar deð litið mandomstak,
som röyner sin styrki pá kvende.
Ivar Sterke o. s. v.

37. Og deð var Galiðr Riddarson
teke han til at svette, — (svepte)[16]
sá braut han up dei femten kistunn
han vil 'ki etter nyklanne leite.
Ivar Sterke o. s. v.

38. Og deð var Galiðr Riddarson
han sprette um gjurða traust:
kvendi skal inki læ at meg
fer saðlen skal slengje laus.
Ivar Sterke o. s. v.

39. Höyre du Galiðr, sonen min,
hot eg vil seja deg:
her gev eg deg deð fregde sverðið,
som din faðir gav meg.[17]
Ivar Sterke o. s. v.

---

40. Og deð var danske kongin
han sér seg ut sá viðe:

---

[16]) svette er formodentlig fremkommet ved Assimilation for svipte, snappe, rive til sig i Hast. Han vilde nemlig opsöge sig den fornödne Rustning for strax at drage ud og oplede sin Fader. — Var. han strýke af seg svette — nie kistunn braut en up o. s. v.

[17]) Efter Nogles Beretning skulde her forekomme noget, som mangler, om hvorledes Galiðr drog vide om i Verden sögende sin Fader og prövende Styrke med hvem han traf paa. Han fandt aldrig nogensteds sin Ligemand förend han tilfældigviis kom til at kæmpe med sin Fader uden at kjende ham. Men han var stærkere, og det opdagedes da at han var hans Fader.

no sér eg ein af dei fregde kempunn
in at mine hallo ríðe.
Ivar Sterke o. s. v.

41. Der sér eg ein af dei fregde kempunn
in at mine hallo fara:
statt up Rauðen[18] og renn imóte
sá vel fagnar du hans tala.
Ivar Sterke o. s. v.

42. Rauðen renner af leikarvollo,
i jönni sá var han klædd'e,
Galiðr snúr sin hest umkring,
dá lást han 'ki vera rædd'e.
Ivar Sterke o. s. v.

43. Rauðen renner af leikarvollo,
yvirgángskempa den verste,
Galiðr snúr sin hest umkring
og stakk en sá skjótt af heste.
Ivar Sterke o. s. v.

44. Der hev ingin komið pá leikarvollo
som hev vorið Rauðens[19] maki
feruttan[20] han Ivar Erlingen
nær han var i sin beste braki.[21]
Ivar Sterke o. s. v.

45. Der hev ingin komið pá leikarvollo
som kunnað med Rauðen renne
feruttan han Ivar Erlingen,
han reið en sá hart á hende.[22]
Ivar Sterke o. s. v.

---

18) Kjendingsnavnet paa en af Kongens Kæmper.

19) Var. Rolands maki. Disse Vers ere opsankede som Stev, og under Afbenyttelse som saadanne komme de let af Lave.

20) Var. berre.

21) Formodentlig det Oldn. bragr, Maade at være paa, Maneer, Lader.

22) á hendr, imod.

46. Der hev ingin komið på leikarvollo,
som Rauðen hev brotið stång
siðan han Ivar Erlingen
er gengin så langt af land.
Ivar Sterke o. s. v.

47. Höyre du danske kongin
hot eg talar til deg:
veit du ingin, som Ivar heiter,
du dyl en inki fer meg?
Ivar Sterke o. s. v.

48. Eg viste full' ein som Ivar hét,
han var min skyldaste frende,
no er deð úti femtande árið
siðan han er af landi gengin.
Ivar Sterke o. s. v.

49. Deð var Galiðr Riddarson
han ha' inki toli til bíðe:
Ivar ligge i lofte sjúk
han keme så minst um víðe.
Ivar Sterke o. s. v.

50. Han teke honnið af belti sit
og bað honom Ivar drikke:
du drikk deraf, Ivar Erlingen
så vexe skjótt din styrki!
Ivar Sterke o. s. v.

51. Den fyrste drykk, han af honni drakk,
den fekk spyrjast i bý,
dá var han Ivar Erlingeu
seg góðför i sengi snú.
Ivar Sterke o. s. v.

52. Den aðre drykkin, han Ivar drak,
den var endá beðre,
dá var han Ivar Erlingen

góðför fara i klæði.
Ivar Sterke o. s. v.

53. Treða drykkin, han Ivar drakk,
den var aller best,
dá var han Ivar Erlingen
godför stige til hest.
Ivar Sterke o. s. v.

54. Den fjórðe drykkin han af honni drakk
den tottest i nasanne fröyne:
no vil eg meg út pá leikarvollo
den sterke kempa at röyne!
Ivar Sterke o. s. v.

55. Deð var Galiðr Riddarson
teke dei til at renne,
sá rende dei heile leikarvollen
frá odd og til ende.
Ivar Sterke o. s. v.

56. Dei hoggist út pá leikarvollo
i daganne tvá og trjá,
alt sá la' Galiðr branden flate
pá Ivars brynje blá.
Ivar Sterke o. s. v.

57. Dei slógest út pá leikarvollo
dei skeiðebröðanne báðe,
men alle ság dei at biterbranden
flate pá Ivar lág.
Ivar Sterke o. s. v.

58. Hot skal me kappen Galiðr kalle,[23]
han kan inki beite[24] brande!

---

[23]) Var. kappen illhugin eller ungan illhugin. Det ældre Ord kappi forekommer her i vore Kilder, og vi bruge det derfor.

[24]) beite, faa til at bide.

me vil taka af en siringsnamnið,[25]
og kalle en slotten[26] i lande.
Ivar Sterke o. s. v.

59. Hot skal me gera af drengin den,
som inki kan brando beite?
me vil taka af en siringsnamnið
og látof[27] skal en heite.
Ivar Sterke o. s. v.

60. Vende seg Galiðr Riddarson
honom rann tárir pá kinn:
fulla sille vel branden bíte
var du 'ki faðir min!
Ivar Sterke o. s. v.

61. Deð var Galiðr Riddarson
riste pá sylvbugið sverð:
gifter du inki móðir mi
sá skjótt skal du fara ei ferð!
Ivar Sterke o. s. v.

62. Deð var Galiðr Riddarson
riste pá sylvbogað kniv:
gifter du inki móðir mi
sá skjótt skal du láte dit liv!
Ivar Sterke
reið glað gjönum borginne.

---

[25]) Hædersnavnet.

[26]) slöttr, en Slamp, en Dagdriver.

[27]) Sangeren sagde at látof betyder: En, som ikke duede til Noget; selv veed jeg ikke at give nogen Beskeed om Ordet, der ikke er almindeligt. Jfr. det oldn. hoflátungr, en Sprade, En der bryster sig som en Hofmand.

XIV.

Roland og Magnus kongin.[1]

— — — — — — — —
— — — — — — — —

1. **S**ex mine sveinar heime vera
göyme deð gullið balde,*
dei aðre sex på heiðningslåndo
röyne dei jönni kalde!

---

[1]) Dette mærkelige Kvæde handler om Roland, en af Keiser Carl den Stores fornemste Kæmper. Magnus kongin er nemlig den frankiske Keiser Carl den Store (Carolus Magnus), der ved sine blodige Krige i Nordtydskland imod Saxerne m. fl. kom i Berörelse med Nordboerne, og maa blandt dem være bleven meget berömt. Det varede ikke længe efter hans Död förend han blev en Sagnhelt, lig Didrik af Bern, om hvem al den Manddom og Ridderlighed samlede sig, som Fantasien digtede. Roland skal ifölge Sagnet have været den stærkeste og tapreste af Keiser Carls Jevninger (Paladiner), men da han vendte tilbage fra et forresten seierrigt Feldtog imod Saracenerne (Blaamændene) i Spanien, blev hans Hær overfalden af de vilde Basker i Dalen Roncesvalles i Nærheden af Pampeluna. Der stod et stort Slag, Aar 778 efter Chr. Födsel, i hvilket Frankerne tabte og Roland faldt, idet han blev dræbt, som der berettes, af Baskeren Judas Galenon. Keiser Carls tolv Jevninger skal aldrig, hvor ofte de end sloges, have lidt et saa stort Nederlag som her, — stort maatte det ogsaa være, naar „soli fekk inki skíne bjart, fer röyken af manneblóði". Der haves forövrigt mange Sagn om Roland. Et Bjergpas i Pyrenæerne, i Nærheden af Roncesvalles, kaldes endnu Rolandsporten. Den fremkom derved, heder det, at Roland for at bane sig Gjennemgang spaltede disse Fjeldvægge ved et Hug af sit gode Sværd, Dyrendal. Naar han blæste i sit Horn imellem Pyrenæerne, hörtes det i 20 Miles Afstand, m. M. Til disse samme Sagn, som findes der, hvor Skuepladsen var for hans Bedrifter, hentydes der ogsaa i vor Vise, der bærer Præget af en höi Alder. I Kirken i den lille By Roncesvalles opbevares flere Oldtidslevninger, der udgives for at være fra Roland, og i de gamle franske Heltesagn spiller han en stor Rolle som Re-

2. Dei vunde up deð silkisegl
högt up i seglerá,
sá seglar dei pá heiðningslándo
i virkevikunne[3] tvá.

3. Árinne og ankarinne
feste pá kvite sanden,
deð var Magnus kongin
tróð den fyrste pá lande.

præsentant for al den Kraft, Ridderlighed og Hæder, som fandtes paa Carl den Stores Tid, ligesom der ogsaa haves mange fabelagtige Kröniker om ham.

Hvorledes Nationaliteten afpræger sig i Sagnene og deres poetiske Behandling, derpaa afgiver Rolandssagnene et paafaldende Exempel. Nordmændene, der især havde Sands for Tapperhed og krigersk Bedrift, har ogsaa afpræget dette sit Hjertes Billede i vort Kvæde, der med synlig Forkjærlighed dvæler paa Valpladsen. I den gamle franske Digtning er Roland ligeledes en vældig, uovervindelig Kriger, men derhos ridderlig, höimodig og besjælet af Iver for Saracenernes Omvendelse. Hos Italienerne Bojardo og Ariosto derimod dreier næsten Alt sig om Rolands Kjærlighed til Angelika, hvem han lader lege med sig som et Barn, saa at han med en Karakteer af Sydlands Blödagtighed fremstilles for Betragtningen, og man gjenkjender ikke længere den frygtelige Kæmpe paa „Ronsvaldvolden".

Jeg har fundet Visen i en gammel Visefugge, men da det förste der forekommende Vers har Löbe-No. 7, maa man antage at Begyndelsen mangler. Den har formodentlig handlet om Hensigten af Rolands Tog til Spanien, nemlig at kræve Skat og omvende Hedninger med Sværd. Kvædet er endnu almindelig bekjendt i Silgjord forsaavidt som de Fleste, der kære sig om de gamle Viser, veed Besked om det og kan enkelte Vers, men jeg har ikke været saa heldig at træffe Nogen, der har kunnet det heelt og holdent. Imidlertid har jeg ved disse Stev og Stumper faaet en Deel Supplementer og Varianter, der ere benyttede.

[2]) Var. deð gull i bolle. Verset gives ogsaa saaledes:
Fem af sveino heime sita
virke deð gullið balde,
fem up pá heiðo gange
pröve dei jönnin kalde!

[3]) Var. virkedaganne.

4. Fram sá kem deð Gunulfsljóðið[4]
deð klett i sliðrevende,[5]
Roland leikað með lúri sine
hori han vil seg útvende.

5. Til sá svarað heiðningin
tottist han vera fylkte:
Deð er kappa 'ta kristne lándo,
dei skine som hjelmen gylte.

6. Til sá svarað heiðningin,
han totts hava lift sá lengi:
Du heve . . .[6] kristen manns
som skatten kons hev fengið.

7. Kunna me inki skatten 'kons
ta dessom lande fá,
sá skal me up pá Rúsarvollen[7]
og slást uti daganne tvá!

8. Dei slógest út pá Rúsarvollen,
i daganne tvá og trjá,
dá falt heiðningin fer Rolands-sverði
som storren fer góðan ljá.

9. Dei slógest út pá Rúsarvollen,
voro dei alle vreiðe,

---

[4]) Var. Konungsljoðit.

[5]) Var. sliðregengi.

[6]) Dette Ord er i Haandskriftet ulæseligt; der synes at staa hingum eller handgaupn eller noget Saadant.

[7]) Var. Ronsvaldvolden, Ronsvallvollen, Ronsarvolden og Rúsarvollann, især det förste forekommer hyppig i Stevene. Man kan ikke andet, end forundre sig over, at Valpladsens Navn saa uforandret har vedligeholdt sig i vort Folks Mund. — Ogs. Ronsevolden.

då falt heiðningann[8] fer Rolands-sverði
som snjóren driv úti heiðe.

10. Dei slógest út på Rúsarvollen
tröytte mennar[9] og móðe,
sóli fekk inki skine bjart
fer röykin af manneblóði.

11. Der kom så mange blåmenn fram
at dei skygde fer sól,
då frygtað alle jamningann
bað Roland blåse i hórn.[10]

12. Roland svarað með vreiðe
og honom rann blóð og skum:
eg skal hogge så stóre hogg
at deð skal spyrjast til domen. (Rom?)

13. Roland hoggi treða hoggið,
vilde han livt[11] sine drengir,
då hoggi han sunde sverðið sit,
som han ha' borið så lengi.

14. Deð var Roland konungs frenden[12]
totts en vera stell i vånde:

---

[8]) Var. blåmenn falt for o. s. v. Disse Vers tiltaler Thelebonden særdeles, han synger dem med Begeistring og varierer dem som Stev paa mange Maader, f. Ex.:

Dei slógest út på Ronsvaldvolden
og alle så vore dei blå,
blåmenn falt fer Rolands sverði
som storren fer góðan ljå.

[9]) Var. drengir.

[10]) Heder ellers „honn", men vi skrive det her som det forekom.

[11]) Af hlífa, spare, skaane.

[12]) Et Sagn beretter at Roland skulde være en Sön af Carl den Stores Söster Bertha.

„Guð og Guð og Maria móðir[13]
dei draga meg sverðið 'ta[14] hånde!"

15. „Gangi tvei 'ta alle út
og taki með dikkon makar,
sjá um de kan sverðið Dvelgedvolg
af Rolands håndi taka!"[15]

16. Atter keme smådrenginne
seje dei ifrå:
„me kunna inki sverðið Dvelgedvolg
af Rolands håndi få."

17. Roland sette lúren fer blóðga[16] munne
blés han i með vreiðe,
då rivnað múr og marmorstein
i nie dögrir af leiðe.

18. Roland sette lúren fer blóðga munne
blés han i með vreiðe,
då rivnað jorð og jarir[17]
og ljóðið ber af ivir heiðe.

19. Han sette lúren fer blóðga munne
blés han i með avle,[18]

---

[13]) Blandt Sagnene om Roland findes ogsaa et om Rolands-Spranget i Bretagne, en Fjeldklöft af 300 Fods Bredde, hvorover Roland sprang to Gange idet han anraabte Gud og den hellige Jomfru, men tredie Gang tænkte han paa „sin Dame" — og styrtede i Afgrunden. Et lignende Sagn, hvori dog ikke Roland nævnes, har man i Hvideseid om „Daarelaupet", et Fjeld ved Hvideseidvandene.

[14]) Det er tvivlsomt enten her skal læses til eller 'ta.

[15]) Maa formodentlig forstaaes om Fiendens Forsög paa at overvælde den Vaabenlöse.

[16]) Udtales: blóga. Var. blo'utte.

[17]) For jatrir, Kanter, alts. det revnede i Jorden og dens yderste Ender.

[18]) Var. ande. Disse Vers, hvori de Stevjende ligeledes behage sig særdeles, varieres endnu paa flere Maader. Af de her meddelte

dá rivnað i jorð og jariki — (jarðriki)
og ljóðið ber af at garðe.[19]

20. Deð var Roland, konungs frenden
blés uti gylte honn,
dá rivnað múr og marmorstein
og Magnus kongens . . . .[20]

21. Deð var Magnus kongin
breste han i at gráte:
„Hot trú felar[21] Roland frenden min,
no höyrer eg lúren láte?"

22. Fram sá kom deð lúraljóðið
deð sokk úti sliðregengi,
Roland blés sine augu or haus,
sá hart honom heiðningann trengde.

23. Fram sá genge Magnus kongin
með sá stór ei attrá,
Roland rétte sverðið frá seg
som han vilde kongin deð fá.

24. Fram sá genge Magnus kongin
með sá stór ei trega,
Roland rétte sverðið frá seg
som han vilde kongin deð geva.

25. Dei slógest út pá Rúsarvollen
i daganne tvá og trjá,

Varianter kunne vel nogle være overflödige, men jeg har taget dem med for Fuldstændigheds Skyld.

[19]) Var. og ljóðit ber af úti lande; el. tók til gala.

[20]) Det synes her i mit Manuskript at staa tonn eller tárn; hvilket sidste jo passer ganske godt.

[21]) Var. hot bidar.

då falt heiðningann fer Dvelgedolg
som storren fer góðan ljå.[22]

26. Dei slógest út på Rúsarvollen
vore dei alle móðe,
sóli fekk inki skine bjart,[23]
så stöðe[24] röykin af blóði.

27. Heim atte kem han Magnus kongin,
dei sette seg alle rauðe,
han ha' full skeppe með sylv og gull,
og då var alle heiðningann dauðe.

28. „Kvi sita de her så móðe,[25]
drukne og inki kåte?
hava de på solo legit,
ellå raske drenginne låtist?

29. Du tar inki, drotningen, undrast
um me hava segren fengið,
han hev låtist Roland, konungs frenden
og dertil nýte drengir.

30. Deð var han den Magnus kongin,
teke seg nýe sind,
så lett seglar dei kringleborði
kvore gångin umkring.

---

[22]) Striden begyndte nemlig paa ny, da Kongen, som det lader til, kom til Undsætning.

[23]) Var. solin gat 'ki på núto skine.

[24]) Lyder egentlig stöje. Fölgende Stev veed jeg ikke om det skal henföres til denne eller til Sigurð sveins Vise:

Dei slógest ut på rúsarvollen
og blóði flaut út så viðe,
Guro turkað með silkiskauti
at sári sill inki sviðe.

[25]) Var. og fåmar.

31. Deð var han den Magnus kongin,
teke seg nýe velde,
så lett seglar dei um kringleborði
kvore morgun og kvelde.[26]

Der berettes, at i det blodige Slag ved Hastings, Aar 1066, ved hvilket Wilhelm Erobrer underlagde sig England, skal Normannerne have sjunget Visen om Roland og Carl den Store *). Om vor Vise er en Affödning af Nordmannernes Kvæde, veed jeg naturligviis ikke, men Beretningen viser dog, at man allerede dengang havde et Kvæde om Roland, der var skikket til at vække Mod og Stridslyst. Hvem veed om det ikke er det samme Kvæde som endnu gaar igjen og pusler mellem vore tause Fjelde, hvor Stridslysten vel er forsvunden, men ikke Beundringen for den Mand, som besidder Magt og Mandemod? — I de danske og svenske Samlinger findes intet Spor af denne Vise.

---

[26]) Fölgende Stev, hvori Roland nævnes, hörer maaskee til Visen om Ivar Eringen:

Der hev ingin komið pá Ronsvallvollen
som heve vorið Rolands maki
foruttan han Eivind (Ivan) Eringen
nær han var i sin beste braki.

Rúsar- eller Ronsvaldvollen er ellers i Stevene bleven en temmelig almindelig Benævnelse for en Kamp- eller Legeplads, f. Ex.

Der hev ingin komið pá Ronsevollen,
som heve min blakkin vunnið
berre den veslo Bjalands folen
han heve deð sprangið sprungið.

*) Worsaae, Minder om de Danske og Nordmændene i England, Side 165. „För Slaget ved Hastings foredrog Wilhelm Erobrerens Skjald Taillefer (Tolleif eller Thorleif?) Sange om Carl den Store og Roland og flere for den normanniske Hær for saaledes paa gammel nordisk Viis at opmuntre Krigerne“.

XV.

Harald kongin og Hemingen unge.

A.

1. Harald sat i breiðe pallen,
talað han til sine menn:
eg hev inki sét likin min,
og úfödde er han enn.[1]
Og deð var unge Hemingen,
han kunnað á skiðo renne.

2. Fram stoð unge Hemingen
han torðe með kongin kýte:[2]
eg vágar með bogapili,
at eg skal vera din liki.
Og deð var o. s. v.

3. Hell' lyster kongin pá skiðo renne
og halde fótspor með meg,
sá skal me reise pá Snarafjölli,
der er ingin fari fer meg.
Og deð var o. s. v.

4. Heming unge og Harald kongin,
dei braut pá ýmisse moddo,
femten skot i sama skotið

---

[1]) Dette er en i Kæmpeviserne ikke usædvanlig Maade at yttre sit Overmod paa, f. Ex.
Kong Didrik han sidder paa Brattingsborg,
og seer han ud saa vide:
Ingen veed jeg i Verden til,
der kan være min Lige.

[2]) kýta, Oldn. kives; Thel. skryde, prale; ogs. skjende, give onde Ord.

og pilinne möttest með oddo.[3]
Og deð var o. s. v.

5. No skal du skjóte valnoti
af din bró'rens skalle,[4]
ellá skal du pá Oringsborg
og sita der ein fangi.
Og deð var o. s. v.

6. Og skal eg skjóte valnoti
af min bróðirs skalle,
sá skal kongin sá nære[5] stande,
han sér hossi lutinn vil falle.
Og deð var o. s. v.

7. Og höyre du deð, du bróðir min,
du má inki stande bleik,
men statt du under valnoti
báðe fatt[6] og keik![7]
Og deð var o. s. v.

8. Hemingen spende bogin sin
og han ha' skotið för —
den eine luten ivir herðo datt

---

[3]) Der har vel oprindelig staaet: örvarnir mœttust með oddom, hvorved en Alliteration fremkommer. Dette Vers varieres ogsaa saal.:
Hemingen unge og Harald kongin
pá ymsne moddo brýt,
nær dei hava spend up bogaune sine
dei aktar 'ki kven som skýt.
eller: Sigurð unge og Harald kongin
dei glettist pá báðe moddo,
femten skot o. s. v.

[4]) Var. sonen dins skalle.

[5]) Var. inneð.

[6]) fattr, tilbageböiet. Var. fadden (for: fallin), skikket, sat i Læve.

[7]) keikr, opreist, rank, kjæk.

den aðre lág atte kúr.[*]
Og deð var o. s. v.

9. Harald talað til Hemingen:
No er den trætta úte;
men hot ville du með den bogapili
som du i doggeri skjúlte?
Og deð var o. s. v.

10. Ha' eg skotið ihel bróðir min
um så ille sill' hent,
så ha den aðre bogapili
uti deg, Harald, silt vendt. — (rent.)
Og deð var o. s. v.

11. No skal du på Snarafjölli
utivir på skiðo renne, — (gange)
ellå skal du på Oringsborg
og sita der eín fangi.
Og deð var o. s. v.

12. Hemingen rende af Snarafjölli
og skiðinne skreið på kringle,
då totte kongin, han såg derpå,
som stjönna rapað af himle.
Og deð var o. s. v.

13. Hemingen rende af Snarafjölli
og skiðinne skrall på snjóre,
så tók han i kongins axlebein
så nasanne gryvlað[*] i jórði.
Og deð var o. s. v.

---

*) kúr, stille, i Ro.

*) gryvla, betyder nok at falde paa gruve (med Ansigtet nedvendt) mod Jorden. Jfr. Oldn. grúfa, lude forover; og grufla, famle i Blinde

14. Hemingen sprang på eikiskiðo,
og rende norð ivir hauge,
alle spyr, men ingin veit
hori drengin er lagin dauðe.[10]
Og deð var unge Hemingen,
han kunnað á skíðo renne.

XV.

Harald kongin og Heming unge.

B.

1. Harald sit á breiðom benki
rósar hann af sine menn:
eg veit inki líkin min
úfödd'e sá er han enn.
Hemingen unge
kunnað á skíðo renne.

2. Harald sit á breiðom benki
rósar han af sine sveinar:
eg veit inki líkin min
i dessi föðesheimar.
Hemingen unge o. s. vs

3. Til svarað líten smádrengin
han stoð der ikki langt ifrá,
eg veit einom kempa den
ho vrið'e vatten or stál.
Hemingen unge o. s. v.

---

[10]) Hvor det er ham beskikket at dö.

4. Og sá er hesten at Hemingen
hor de han i veginne möter,
augo er som rennandes ormen
og ellen or nasanne fröser.
Hemingen unge o. s. v.

5. Og deð var Harald kongin
han úti nasanne fröyner:[1]
liver eg dagin etter denni notti
kempa den skal eg röyne.
Hemingen unge o. s. v.

6. Sá vatt dei up sine silkesegl
sá högt i forgylte rá,
dei lét inki seglið strike
fõr dei Aslaks-landið ság.
Hemingen unge o. s. v.

7. Kongin stend i högelofti
sér han seg út sá viðe:
Eg sér sá mange dei orlogsskip
dei mone til landi skriðe.
Hemingen unge o. s. v.

8. No site du inne, sonen min,
og drikke den mjöðen heran,
með eg genge meg neð til strandi
og sér kven deð mone vera.
Hemingen unge o. s. v.

9. Og deð var Aslak kongin,
han genge seg neð til strand,
og deð var Harald kongin,

---

[1]) Saml. Oldn. frína (frína sig), paatage sig en hyklersk Mine, bruge smigrende Adfærd. Visekvæderen vidste ikke Besked om Ordet, men sögte blot at gjette sig frem.

han stýrde si snekkje i land.
Hemingen unge o. s. v.

10. Deð var Harald kongin
han stýrde si snekkje i land:
Du gamle mann pá vollen geng,
du seje meg dit rette namn!
Hemingen unge o. s. v.

11. Eg skal seja deg mit rette namn
tikje du deð noken mon'e:
Aslak kongi sá heiter eg,
Heming min yngste son'e.
Hemingen unge o. s. v.

12. Og deð var Hemingen unge,
han totte deð ingjo vande,
saðlar han út sin fljóte fole,
og rið' seg neð at strande.
Hemingen unge o. s. v.

13. Guð beðre meg fer deg sonen min,
kvi site du 'ki heller heime?
deð er beðre vera blaug hell óbrúkleg,
helsa er goð at göyme.
Hemingen unge o. s. v.

14. Höyre du deð min sæle faðir
du teke deg ingja sút,
eg er komen or bánetolunn
min hesten sá rið eg út.
Hemingen unge o. s. v.

15. Höyre du deð min sæle faðir,
du tar 'ki anten syrgje hell kviðe,
eg hev inki fengið fingren sár'e
eg hev staðið i större striðe.
Hemingen unge o. s. v.

16. Höyre du deð du Heming unge,
lyster du með meg striðe?
möt meg imorgo på leikarvollen
nær sóli hon ryr[1] i liðe!
Hemingen unge o. s. v.

17. Deð var árle um morgonen,
sóli hon ryr *på linde*,
då fór pilinn ivir deires hovuð
som stjönnunn rapar af himle.
Hemingen unge o. s. v.

18. Deð var árle um morgonen
sóli hon ryr på toppo,
dei kunnað inki kvoraðre höve[2]
fer pilinne möttest með oddo.
Hemingen unge o. s. v.

19. Deð sér eg på deg Hemingen unge
du vil inki lata deg falle,
du skal skjóte valnoti
uppå din bróðers skalle.
Hemingen unge o. s. v.

20. Skal eg skjóte valnoti
uppå min bróðers skalle,
så skal du kongi næste stande
og sjå hori lytinne falle.
Hemingen unge o. s. v.

21. Höyre du deð min sæle bróðer
du stende 'ki blå og bleik'e,
men statt du under valnoti
og statt båðe fatt og keik'e.
Hemingen unge o. s. v.

---

[1]) ryr eller rör, (ryða eller rjoða), farve med Rödt, overstryge (især om Blod); her om Solens Glands.

[2]) træffe, ramme.

22. Og deð var dá han Heming unge,
han ha' fulla skotið för,
den eine luten att ivir herði datt
den andre lág atter kúr.
Heming unge o. s. v.

23. Deð sér eg pá deg Heming unge
du vil inki atter vende,
sá skal du skaffe meg mannen den,
som heve slet ingin frende.
Hemingen unge o. s. v.

24. Skal eg skaffe deg mannen den,
som heve slet ingin frende,
sá skal du tenne ljósið i striðe straumen,
og fá deð sá til at brenne.
Hemingen unge o. s. v.

25. Deð höyrer eg pá deg Heming unge,
du vil inki lata deg fara,
du skal löype fjöllið deð,
som drenginne kalle Snara!
Hemingen unge o. s. v.

26. Skal eg löype fjöllið deð,
som drenginne kalle Snara,
sá skal du, kongi, under stande
og sjá hossi eg mone fara.
Hemingen unge o. s. v.

27. Heming löyper af Snarafjölli,
og skiðinne renne pá fjóre, — (snjóre)
havið[*] tók kongin i axlebeini,

---

*) Hanken, den opadböiede Spids paa Skierne. En Var. af dette Vers er fölgende:

Hemingen rende af joklefjölli
og skiðinn vinglað pá sneð,

så nasanne gruvlað i jorði.
Hemingen unge o. s. v.

28. Deð var då han Heming unge,
vender han atter på leið:
tist* du no hava for litið fengið
så er der fulla råð til meir.
Hemingen unge o. s. v.

29. Så hoggi han af en den eine håndi
og herðebeininne båðe:
Såså fara me, kongins karanne,
me sneiðer her kongins klæði.
Hemingen unge o. s. v.

30. Heming stige på eikeskiðo,
renner han norð ivir heiðe,
alle spyr, men ingin veit
hori den drengin var heime.
Hemingen unge o. s. v.

31. Heming stige på eikeskiðo,
renner han norð ivir hauge,
alle spyr, men ingin veit
hori drengin er lagin dauðe.
Hemingen unge
kunnað å skiðo renne.

---

kongin totte, han såg derpå,
som stjönna hon rapað neð.

*) tist for tikist, tykkes, synes. Han tilbyder flere Manddomsprøver, hvis det Præsterede maatte synes Kongen for lidet.

Anmærkning.

I de Pröver af nærværende Samling, der ere optagne i Langes Tid-skrift for Videnskab og Litteratur, 3 Aarg. 5 H., 1849, har jeg for Kvædets Helt benyttet Navnet Heiðningen, og kun anmærket, at han og-saa kaldtes Heming. Jeg troede nemlig, at det sidste Navn kun var en For-vanskning, fremkommen paa Grund af Lydligheden. Naar jeg derimod n forkaster det förste, saa er det ikke fordi jeg jo troer at have hört det, men fordi jeg er bragt til at tvivle om, at det maaskee er mig og ikke Visekvæderne Lydligheden har skuffet (Henningen og Hemingen). I en-kelte Vers, der benyttes som Stev, har jeg ogsaa hört ham benævnt Sigurð unge.

Jeg har optaget tvende Varianter af denne Vise; A er meddelt af Kir-kesanger Harald Smeddal i Aamotsdal, og B af den foran oftere næv-Mand Bendik Aanundsen Fedland af Skafsaa. En tredie Meddelelse Olaf Glosimot i Silgjord, som jeg ligeledes har havt for mig, er kun betragte som Brudstykker af Var. A.

Det Sagn, som her behandles, er vistnok overmaade gammelt. finde det först hos Historieskriveren Saxo Grammatikus, som henförer det til Harald Blaatand og Palnatoke. Hans Beretning lyder omtrent saaledes:

Der tjente en Mand i Kongens Gaard, som hed Toke. Han overgik alle andre i alle Slags Legemsfærdigheder. Engang roste han sig af sin Skydekunst, og Kongen befalede ham at aflægge en Pröve derpaa; han skulde skyde et Æble af sin Söns Hoved, og dersom han ikke ved förste Skud skjöd Æblet ned, skulde han miste sit Liv. Toke stillede sin Sön op til Skudmaal, bad ham holde Tungen stille i Munden, vende Nakken til, staa kjæk og ikke lade sig forfjamse naar Pilen kom susende. Derpaa tog han tre Pile ud af sit Kogger, lagde den ene paa Strengen og skjöd. Æblet faldt. Kongen spurgte, hvad han vilde med de andre Pile; hvortil han svarede, at havde han skudt feil förste Gang, saa vilde han seet til at træffe bedre den anden Gang, og antydede, at i saa Fald var en af disse Pile bestemt for Kongen. En anden Gang sad Kongen og roste sig selv, og sagde blandt andet, at Ingen kunde maale sig med ham i at löbe paa Ski, men Toke meente, at han nok turde kappes med ham heri. Strax paalagde Kongen ham at vise sin Kunst; han skulde löbe ned over et brat Fo-bjerg, som kaldtes Kullen. Der var en svimlende Höide, men Toke spendte Skierne paa, tog en Kjæp i Haanden og for afsted som et Lyn. Han havde rendt lige ned i Havet, men Skierne knækkedes, og derved blev han lykkeligviis standset i Farten. Ved Stranden fandt han et Skib,

som tog ham ombord, og han begav sig nu bort fra Kong Haralds Hof og til hans Sön Svend Tveskegg, maaskee for at undgaa oftere at blive paalagt saadanne Vovestykker. Da han saaledes blev borte, troede man at han var omkommen i Havet, og da man siden fandt Skierne flydende paa Söen, antog man det for afgjort, at han var död.

Dette Sagn er ogsaa lokaliseret i Norge, og behandles i den saakaldte *Hemings þattr*, en Sagastump, der findes i et islandsk Haandskrift fra det 14de Aarhundrede, kaldet Flatö-Bogen; men det viser sig her allerede mere fabelagtigt, uagtet Begivenheden lægges længere ned i Tiden, nemlig til Harald Haardraade. Her kaldes Helten Heming, og hans Fader er Aslak, en mægtig Bonde, som boede — siges der — paa Öen Torg paa Haalogaland. -- Jeg tör ikke vidtlöftiggjöre disse Anmærkninger ved at anföre Indholdet af Hemingstaatten, hvor interessant end Sammenligningen synes mig at være, men maa lade mig nöie med at henvise til Müllers Sagabibliothek. I Hemingstaatten viser Sagnet sig at være mere kunstlet og udpyntet, medens det hos Saxo er simplere, og eier mere om ikke af Sandhedens, saa dog af Sandsynlighedens Præg. Det er forövrigt ganske mærkeligt, at vi i de tvende anförte Varianter synes at have Sagnet i begge Former, idet B aabenbarligen gjengiver Hemingstaatten hartad i alle dens væsentlige Momenter, medens A mere ligner Saxos Beretning.

Det forekommer mig sandsynligt, at saavel hine Sagaer som vor Vise, have en fælleds Rod i et gammelt oldnorsk Kvæde, som nu er forsvundet. Sagaerne synes aabenbarlig at være Omskrivninger af et Digt; i al Fald kunne de snarere antages at have sin Grund i et saadant, end omvendt. Poesien er altid det Förste i Livet saavel hos Individerne som hos Nationerne, Prosaen kommer bagefter. Barnets Tanke og Tale er fuld af Poesi, Mandens desværre alt for meget af den kolde Prosa. Hvorvidt et historisk Faktum har ligget til Grund for dette Sagn, der viser sig saa udbredt og afholdt, som om Folkeaanden deri havde skuet et Aftryk af dens eget Billede, lader sig ikke nu med Bestemthed sige, men usandsynligt er det ikke. Begivenheden maa isaafald lægges meget fjernt hen i Fortiden. Paa Harald Haardraade og hans Tid passer det nu slet ikke, hellere da til Harald Blaatand, naar ikke Skilöbningen var, som atter viser os til Norge. Forövrigt er Heming en Repræsentant for den Dygtighed i Legemsfærdigheder, som vel i Norge naaede den störste Udvikling, hvori saa mange Nordmænd udmærkede sig, og som man her satte en saa fortrinlig Priis paa.

Historieskriveren Th. Torfæus omtaler i sin Norges Historie (3, 371) en Vise om Heming *), der paa hans Tid (omkring 1700) blev sungen i Norge, og som efter hans Angivelse af Indholdet maa have været ganske den samme som den her meddelte, kun noget fuldstændigere. Det maa

*) Han omtaler to saakaldte Hemingsviser, men at den ene af dem ikke vedkommer Hemingsagnet have vi ovenfor havt Anledning til at paavise. See hvad der er bemærket ved Visen om „Hermod unge".

dog være en stærk Kjærlighed til disse Kvæder, som kan holde dem le vende paa Folkets Læber fra Slægt til Slægt, fra det ene Aarhundrede t det andet, uden at de have været nedskrevne, end sige trykte! Da kund man glæde sig i at digte, naar Folket optog Kvædet som et Udtryk af s eget indre Liv, beskuede sig selv, sine hemmeligste Tanker og Fölelse deri, og bar det med sig friskt og levende gjennem de svindende Tider Vi forstaa ikke dette nu om Stunder, eller Folket forstaar ikke os. Der v neppe mange af vor Tids Digte have en saa lang Livsbane for sig. Me — jeg beder om Undskyldning for denne Bortreise fra Sagen, som je var i Begreb med at gjöre. Jeg gaar atter tilbage, og har kun endnu a bemærke, at efter Torfæus's Angivelse indeholdt Visen paa hans Tid föl gende til Hemingssagnen svarende Momenter: Nöddens Bortskydning Broderens Hoved, Borttagelsen af Kongens Kniv, Svömmekampen, hvor under Kongen forvandler sig til en Hval, Heming til en Fisk, Skilöbet ne ad Fjeldet, og Faldet ud over Klippen. Til ethvert af disse Led finde der Antydninger i Var. B. Naar der nemlig tales om at tænde Lys i strii Strömmen og faa det til at brænde, saa man dette rimeligviis forstaa saaledes, at Heming paaminder Kongen om, at vil han kappes med ha i Svömning, saa man han deri besidde saadan Færdighed, at han und Svömningen i den stride Ström kan slaa Ild, tænde et Lys og holde d brændende over Vandet. Til Kniven, som han efter Svömmekampen brag Kongen tilbage, finde vi maaskee en Hentydning i 29de Vers. Det imidlertid Mindet om Skilöbningen og Skydningen, som stærkest har hol sig oppe over alle Forglemmelsens Bölger.

Omkvædet anförer Torfæus paa hans Tid at have været omtrent de samme, som ovenfor findes benyttet i Kvikisprakk Hermodsons Vise „Kunde I saa vel paa jydsken Hest udride“, hvilket ikke finder nogen An knytning til Indholdet af Hemings Vise.

I de danske og svenske Samlinger findes intet Spor af dette Kvæde ligesaalidt som i de færöiske. Af Candidat Jörgen Moe, der nok har hen tet Kvædet fra samme Kilde som jeg, er Varianten B udgivet og trykt norsk Folkekalender for 1850.

Som bekjendt have Schweitzerne et lignende Sagn om Wilhelm Tell men som vistnok blot er en Affödning af det norske. (Jfr. F. Schiern' Afhandling ang. Sagnet om Palnatoke og Wilh. Tell i dansk historisk Tids skrift I, 45).

XVI.

Rámund den unge.[1]

1. Her búr ein bonde inki langt herifrá,
og den som heiter no Stein,[2]
han heve seg dei syninne tolv,
men ingin er slike, som ein.
„Aa, deð var no fulla eg“,
sa' han unge Rámund.

2. Dei téner seg uti kongins garð
han Homlung[3] og sá han Kåre,
men ingin er slike, som unge Rámund,
fer han ber hjartat af stáli.
„Aa, deð er no inki af stál“,
sa' han unge Rámund.

3. Dei genge seg út pá leikarvollo
der hommenn'[4] leikar til hóve,
og dá var han Rámund pá hnókunne berr[5]
dei hommenn' at honom lóge.
„Aa, de[6] tar[7] no inki læ“,[8]
sa' han unge Rámund.

4. Han genge seg til si fóstermó'r in
og bað hennar skera seg klæði.

---

[1]) Rámund er et i Thelemarken endnu ikke sjelden forekommende Navn.
[2]) Var. og honom kallar dei Stein.
[3]) Var. Homle.
[4]) For hofmenn.
[5]) Var. pá fotballann berr.
[6]) de, Oldn. þér, I.
[7]) tar, Oldn. þarf, Præt. af þurfa, behöve,
[8]) læ, Oldn. hlæja, at lee.

kongin vil meg i tenesti hava,
hans hommenn' meg spottar og hæðe.
„Aa, de tar no inki hæðe!"
sa' han unge Rámund.

5. Og varpið deð var utaf nosle-ris
og vefta 'ta viðjeren smá;
deð var no inki af silki gjort,
som Rámund til klæði skul' få.*
„Nei, deð var inki silki",
sa' han unge Rámund.

6. Og varpið deð var utaf nosle-ris
og vefta 'ta viðjeren harðe,
deð var no inki af silkidúk,
deð Rámund flutte af garðe.
„Eg fær vel endá klæði!"
sa' han unge Rámund.

7. Han genge seg til kongsdottri in
og bað hennar skera seg klæði:
faðir din vil meg i tenesti hava,
hans hommenn' meg spottar og hæðe.
„Aa, de tar meg inki hæðe",
sa' han unge Rámund.

8. Sá rekte hon up den silkidúk
og skar honom Rámund klæði,
kongin og dronningi undrast på
kvi Rámund sill' få slike klæði.
„Aa, de tar no inki undrast",
sa' han unge Rámund.

---

*) Var. og höyre du Rámund, bondens son,
no skal du deg klæði få, — hvortil da svares:
Eg fær vel endá klæði.

9. Der búr no eit troll uti bergjo norð,[10]
som vilde kongsdottri herje,
og kongin han viste seg ingjo ráð
hoss han sille dotter si bergje.
„Eg skal hennar fulla verje“,
sa' han unge Rámund.

10. In sá kom han Hölgi Kvass,[11]
deð tottest breste under tilje:
kongi, du skal meg di dotter geva
alt með góðan vilje!
„Du skal hennar inki fá“,
sa' han unge Rámund.

11. Og deð var no han Hölgi Kvass,
han glutte seg bak ivir herð:
hot er deð fer ein liten gút,
som seg mone trú sá vel?
„Aa, deð er no fulla eg“,
sa' han unge Rámund.

12. Og sinnað[12] sá vart no han Hölgi Kvass,
han stúkað i alle möllo,[13]
du Rámund, du skal meg möte idag
alt út pá leikarvollo.
„Eg skal deg fulla möte“,
sa' han unge Rámund.

13. Og fyri gekk alle kongins hommenn
og alle i brynjunne siðe,

---

[10]) Ligesom i Oldsagnene Jötunheim henlægges til Nordens fjerneste Egne, saaledes siges stedse i disse Viser Troldene at bo langt nord „i den myrke heimen, der ingjo sóli skín“.

[11]) Troldets eller Rysens Navn. Helgi, Hölgi, Höje, Holger og Olger ere forskjellige Former af samme Navn. Han kaldes ogsaa: trollið af norðbotten.

[12]) Var. vreið.

[13]) Saaledes meddelt. Var. han braut úti alle mollur.

men etter gekk Rámund, bondens son
han skefte pá klubba den fríðe.
„No er mi klubbe skeft",
sa' han unge Rámunð.

14. Deð var no han Hölgi Kvass,
han sneidde etter kongins merki,
kongin og hommennann ság derpá,
dei skolv líksom ringin i serki.
„Aa, de tar no inki skjelve!"
sa' han unge Rámund.

15. Og deð var Rámund, bondens son,
han sneidde með klubba den fríðe,
sá slog han til honom Hölgi Kvass
at hovuðið i sjau lutir mon drive.[14]
„No slog eg hosta hart",
sa' han unge Rámund.

16. Og deð var Rámund, bondens son
han sér seg út ivir fjorð,
der sér han trúgin[15] Úblið, Hölgis svein,
i sterke jönnbáten han rór.[16]
„Aa, ró no heran hit!"
sa' han unge Rámund.

17. Eg heve vinglað i heile nott
og vilt út pá villande fjorð,
eg heve leitt' ett' en Hölgi Kvass
han var no min móðbrór.

---

[14]) Var. hans sjau hovuð i lutir mon drive.

[15]) trúgin, tro, trofast. Det er imidlertid uvist om maaskee ikke ogsaa dette Ord her skal tages som Proprium, nemlig som en Deel af Svendens Navn.

[16]) At ro i en Jernbaad ansaaes dengang for Troldskab, og Forfatteren har vistnok aldrig tænkt sig, at dette nogensinde skulde blive anseet for den naturligste Ting af Verden.

„Aa, var deð móðbró'r din,
så var deð frenden min“,
sa' han unge Rámund.

18. Dei vand seg fram með bergi
og frametter með aðre små línur.[17]
Höyre du Rámund, bondens son,
sjå, her sér du frenden din!
„Her mone eg en sjå“,
sa' han unge Rámund.

19. Og der sat alle dei smátrolli,
deð glödde af deires tenne:
Men hossi trú kons góðe sverð
er komið i Rámunds hende?
„Eg mone deð vel få“,
sa' han unge Rámund.

20. Fyrste hoggi han trúgin Úblið svein
sine åtte hendar ifrå,
siðan trúgað en honom ett' skortunn fram
der som deð gullið låg.
„Her finn eg gullið rått“,[18]
sa han unge Rámund.

21. Så hoggi han trúgin Úblið svein
så han datt dauð til jorð,
og siðan alle dei smátrolli —
så skuvað han båten på fjorð.
„No hev eg vorið der“,
sa' han unge Rámund.

---

[17]) lína, en Linie, Snor. Dette Ord synes ikke at passe her. Maaskee skal der læses líðar, af Oldn. hlíð, en Fjeldside.

[18]) Saaledes meddelt. Maaskee bör læses: rautt.

Anmærkning.

I Nyrups Samling af danske Kæmpeviser, 4 Bind, Side 334, findes en Vise af lignende Indhold om Ramund den unge, angaaende hvilken Udgiverne yttre: „at den seer ud til at være en Parodi paa visse af de egentlige Kjæmpeviser“, samt at den rimeligviis blot er en Oversættelse, da Originalen uden Tvivl enten er norsk eller svensk. Rigtigheden af den sidste Bemærkning vil man erkjende ved at anstille en Sammenligning mellem hiin og den her meddelte, der baade med Hensyn til Sprog og Indhold har Alderens og Oprindelighedens Mærker. *Den er imidlertid ingen Parodi. Hvad enten den grunder sig paa et Sagn eller ikke, saa afspeiler den paa Eventyrets Viis sin Tids fantastiske Forestillinger om den heroiske Tidsalder.

Raamund er derhos et godt Maleri af Folkekarakteren. Medens det er Digtets Hensigt at stille Bondens fattige Sön i et fordeelagtigt Lys ved Siden af Kongens blödagtige Hofmænd, og vise hvorledes Kongens Frelse i paakommende Fare var at söge hos det stærke Folk af fattige Bönder, er det den fysiske Kraft, den rolige Selvtillid som Bevidstheden derom skjænker, og den Berettigelse, hvormed den i hine Tider stedse fremtraadte, hvis Repræsentant Raamund er, og denne kolde Ro, ligeover for Spot og Haan og en farlig Fiende, tager sig ofte ret pudseerlig ud. Den er unægtelig greben ud af Folkelivet. Vore Thelebönder föle sig endnu i Slægt med Raamund den unge; det er Kjöd af deres Kjöd, og Been af deres Been, og hans Svar klinge som om de selv skulde have sagt det. Derfor er ogsaa dette Kvæde meget yndet og almindelig bekjendt i Thelemarken, medens den danske Omskrivning, der ogsaa er Folket bekjendt, slet ikke interesserer det, og fortjener det ikke heller. Den er ikke saa meget en Oversættelse som en temmelig færsk og fri Bearbeidelse af det givne Stof, og har ved sine sögte Overdrivelser faaet Udseende af Parodi, uagtet saadant rimeligviis ei har været tilsigtet. Den haves trykt fra 1725 og er formodentlig ved den Tid sammenskreven. Den begynder saaledes:

Ramund var sig en bedre Mand
om han havde bedre Klæder,
Dronningen gav ham Klæder paa Stand
af Blaargarn Bast og Læder.
Saadant vil jeg ikke ha, sagde Ramund,
saadant staar mig intet bra, sagde Ramund den unge.
(eller til den Unge).

Den findes ogsaa paa Svensk hos Arvids. I, 114 ganske overeensstemmende med den danske, og haves paa hiint Sprog trykt fra 1802.

Vor Vise, der er meddelt af Olaf Glosimot i Silgjord, er ikke funden nedskreven för, end sige trykt, den har blot været overantvordet Hukommelsen, som alle dens Fölgesvende i nærværende Samling. At noget a den kan være gaaet tabt, er derfor ikke usandsynligt; især synes Slutningen at være mere afbrudt og ufuldstændig, end man i slige Viser er vant til. Imidlertid udgjör den ogsaa saadan, som den er, et Heelt, og man maa i saa Fald prise det usædvanlige Maadehold, at man har ladet den Belönning uomtalt, som Raamund ved sin Mandhaftighed og Kongedatterens Frelse havde gjort sig fortjent til. Den danske Vise, der ikke omtaler Kongedatterens Fare og Frelse, og saaledes ikke motiverer Raamunds Strid med Troldet, lader ham efter udfört Bedrift vende tilbage og öve Vold mod „Keiseren“ som det der heder. Uagtet denne tilbyder ham sin Datter og Hælften af sit Rige, skiller dog Raamund ham ved Livet, sigende, at alt dette kan han tage naar han vil. Visen ender nemlig saaledes:

Ramund tog til sin store Kniv,
som han kaldte Dymlingen dyre,
saa skilte han Keiseren ved sit Liv
at Hovedet flöi femten Mile.
Jeg mente den ei beed, sagde Ramund,
dog rinder Blodet ned, sagde Ramund den unge.

XVII.

Hermoð Ille.

A.

1. Hjadde[1] han ha' dei syninne tvo,
dei báðe til eino fridde,
den eine var han unge Holgeir,
den andre han Hermoð Ille.[2]
Men enno er inki fagraste liljo vunnið.

2. Deð var Ille Hermoð,
deð fyrste han sprette tonn
augo spelað pá tavleborði
og hugin i jomfrugas fang.[3]
Men enno o. s. v.

3. Hermoð krýpe pá Serklandsgolvi,[4]
han bite folk i fötann,[5]
faðir hans geng pá tingið fram
og býð fer drengin bötar.
Men enno o. s. v.

4. Deð var Ille Hermoð
han dróg sin faðir af leið,

---

[1]) Han heder ogsaa Hjél.

[2]) Udtales iddo, den Onde, Oldn. illr, ond.

[3]) Var. og hugin i jomfrugas hendar. Det foregaaende Riimord forekommer da i Pl. tennar. Det heder ogsaa: augo leikað pá tavleborði.

[4]) Serkland, Asien.

[5]) Var. meiðer folk i fóto.

Velkomen er du, faðir min,[6]
velkomen af tingi heim:
Men enno o. s. v.

5. Höyre du sæle faðir min,
hot eg no spyre deg:
hot tekist der på tingi no,[7]
hot tala dei der um meg?
Men enno o. s. v.

6. Aa, ill'e sú er du sonen min,
og ilt sá mone deg hende,
du vender inki með vondskunn dine[8]
för kongin læte deg hengje!
Men enno o. s. v.

7. „Deð kan vera freð uti mit land
fer tjovar og kjeltringar alle,
men undan tek eg han Ille Hermoð
han anar seg sjav den vånde".[9]
Men enno o. s. v.

8. Og deð var Ille Hermoð
vreið han sine hendar:
för Serklands kongi skal hengje meg
högge eg honom i lengjur. — (flengar?)[10]
Men enno o. s. v.

---

[6]) Var. eg helsar deg Hjadde Eirikson — velkomin o. s. v. See Var. B.

[7]) Var. Serklands tingi.

[8]) Var. vender du inki — sá læte o. s. v. Verset lyder ogsaa saal.:
Bebre meg fer deg, sonen min
du heve allstött vorib ei vringle,
du ender inki o. s. v.

[9]) Dette maa her antages for Kongens Ord, som Faderen beretter. I Var. B forekommer lignende Vers (16de og 17de) i en anden Forbindelse.

[10]) Var. Til svarab Ille Hermob
han vart sá eitrande vreib, — (vreib i mób)

9. Véne sá er du faðir min
og vént sá genge du klædde,
men deð er deg til me'ar[11] lagt,
kvor dagin rá riðe du rædde.
Men enno o. s. v.

10. Sá vatt dei up dei silkisegl
sá langt i havið sette,
dei hélt vakt i Serklands riki
nie ár derettir.
Men enno o. s. v.

---

11. Hermoð ligge pá austri sjö,[12]
han gere báð rövar og brenner,
deð ger han fer hon Hæge[13] fruga
fer han vilde hava hennar.
Men enno o. s. v.

12. Hermoð ligge pá austri sjö
den lange jólenott,
han fekk inki varmen kveikje
fer hnjóskið ha' vortið rátt.
Men enno o. s. v.

13. Tyrkin[14] kem i söndri sjö,[15]
han förer rug og kveite,
men etter kem han Ille Hermoð

För Serklands kongi skal hengje meg
skal eg hogge honom i tvei — (i tvo).

[11]) Var. meinar. Det heder ogsaa:
Deð hev Guð deg til möjo (möðo) lagt.

[12]) Var. Havi norð, el. norðsjöen.

[13]) Hæge for Helge (Helga).

[14]) Var. Tysken. Seo den til Var. B. föiede Slutningsanmærkning.

[15]) Var. norðri sjö.

han vil etter tyrkin leite.
Men enno o. s. v.

14. Tyrkin kem i söndri sjö
han förer rug og malt,
men etter kem han Ille Hermoð,
han teke deð af 'an alt.
Men enno o. s. v.

---

15. Og deð var Serklands kongin
han vilde si dotter manne,
så gav han 'a til han unge Holgeir
bróðer til Hermoð vrange.
Men enno o. s. v.

16. Höyre du gamle hagakallen[16]
hot eg vil beða deg:
vil du reise til austri sjö
hava Hermoð heimatt' til meg.
Men enno o. s. v.

17. Aa, inki deð eg tore
og inki deð eg må (væl')
sille kongin deð få vita
lét en meg slå ihel
Men enno o. s. v.

18. Deð var no den Hæge fruga,
hon kastað ut runinne blå,
og deð var den usseleg hagakallen
honom falt runinne på.
Men enno o. s. v.

---

[16]) I Var. B kaldes han hava kallen, hvilket vistnok er det rette; Havmanden.

19. Deð var den gamle hagakallen
han kom i sá myki vande,
tes lenger han in at landi ródde,
tes lenger kom han pá vatne.[17]
Men enno o. s. v.

20. Deð var Ille Hermoð
han sér seg út sá viðe,
sér han seg sá litin ein bát,
som mone mót bylgjo skríðe
Men enno o. s. v.

21. Deð var Ille Hermoð
han kastar út sin krók,
sá dróg han den gamle hagakallen
in at fer breiðe borð.[18]
Men enno o. s. v.

22. Höyre du gamle hagakallen
hot eg vil spyrja deg:
hossi liva dei i Serklandsriki
og hossi liver faðir til meg?
Men enno o. s. v.

23. No spyr eg deg seinast
deð eg ha' silt spurt deg fyrst:
hossi er deð með Hæge fruga,
er hon inki gift?
Men enno o. s. v.

24. Deð er 'ki ansleiðs með Hæge fruga
hell deð hev vorið lengi,
han beðlar til hennar han unge Holgeir
han hev báðe fest og fengið.

---

[17]) Var. tes meire han skefte in at snudde
tes lenger kom han frá lande.

[18]) Var. krókte han i den gamle hagakallen
og honom pá skipi dróg.

25. Og deð var Ille Hermoð
og vreið han sine hendar;[19]
ha' eg vorið der i denni kvell,
han ha' 'ki skult njóte 'a lengi.
Men enno o. s. v.

26. Han kastað sá mykið deð rauðe gull
i hagakallens bát:
deð sér eg pá deg Ille Hermoð
at du vil vera atát.
Men enno o. s. v.

27. Han kastað sá mykið deð rauðe gull
fer hagakallens kné:
deð sér eg pá deg Ille Hermoð
at du vil sekkje meg neð.
Men enno o. s. v.

28. Sá vatt dei up dei silkisegl,
sá langt i havið sette,
dei strauk inki pá bunkin neð[20]
för Serkland tók imót skefte.
Men enno o. s. v.

29. Deð var Ille Hermoð
han gekk seg burt i ei ró,
sá dróg han af sin rauðe kjortil
tók kvendeklæðir att'pá.
Men enno o. s. v.

---

[19]) Var. han vart i hugin sá vreið —
han sill inki sjá henna meir.

[20]) Var. dei lét inki pá bunkin skriðe, — en Talemaade, som betyder at stryge Segl. Den samme forekommer ogsaa i de fær. Kv., f. Ex.
Vindur hann upp sini silkisegl,
gul við vovin rand,
strikar ei á bunka niður
firr enn við Girtland.

30. Höyre du gamle hagakallen
um du deð noken seje,
aa, verre dauðen skal du fá
hell noken hund úti heiðe.
Men enno o. s. v.

31. Deð var seint um eftan
at folkið gekk i flokkar,
dá gekk han Ille Hermoð
imilljom skjúl og stokkar.
Men enno o. s. v.

32. Deð var seint um eftan
at tend vart dei store ljós
dá var no han Ille Hermoð
til brúrehúsi fús.
Men enno o. s. v.

33. Deð var Ille Hermoð
han hélt i den dynne-ring,
deð var hans störste gleðe
at brú'ri gekk út og in.
Men enno o. s. v.

34. Deð var Ille Hermoð
han drakk sá store drykkir,
han kastað deratt'i ein roðin gullring
og femten markestykkir.
Men enno o. s. v.

35. Um sá talað den Serklandskongin,
han talað eit orð sá rétt:
hori skal me den skjoldmöy setja
hon er sá lágleg sett?
Men enno o. s. v.

36. Til svarað han Ille Hermoð
han sat der skamt ifrá:

den skal alstött lágast sitja
som aktar seg út at sjá.
Men enno o. s. v.

37. Deð var no hon Hæge fruga,
hon bar dei store voxljós,
og deð var han Ille Hermoð
han fygde til brúrehús.
Men enno o. s. v.

38. Deð var no hon Hæge fruga
i sengi sette seg neð,
og deð var han unge Holgeir
han sprang veggin til.
Men enno o. s. v.

39. Um sá talað hon Hæge fruga
hon talað eit orð sá sagte:
du róse no inki af fangelagi
för du imorgo vaknar!
Men enno o. s. v.

40. Um sá talað hon Hæge fruga
hon sat ut pá silkiseng:
deð kom no aldri i hugin min
at eg sill' gifte meg enn.
Men enno o. s. v.

41. Hermoð sprang til brúresengi
tók i hans gule lokk,
sá hoggi han hovuðið af unge Holgeir
alt ivir den sengjestokk.
Men enno o. s. v.

42. Der kom boð i steinstoga
der var dei riddarne tolv:
Deð er komen ein mann i brúrehúsið

no liggè svadden[21] pá golv!
Men enno o. s. v.

43. Deð var Ille Hermoð
han stóð burt i ei ró,
kvor den mann gjönom dynni steig
hoggi han hovuðið frá.
Men enno o. s. v.

44. Um sá talað den riddarsmann
han skreidde seg fram um benki:
Hæge hon er inki beðlevand,
som tor taka slík ei kempe!
Men enno o. s. v.

45. Usseleg er du riddarsmann,
og usselig er du vorin,
du má vera skyld til brúrgummen,
eg ság 'ki manndomen han gjorðe!
Men enno o. s. v.

46. Deð var Ille Hermoð
han snúdde pá sit sverð,
sá hoggi han den usseleg riddarsmann,
han dreiv i lutinne tvæ.
Men enno o. s. v.

47. Deð var Kari kongens dotter
hon grét og gav seg ille:
Deð er komen ein mann i brúrehúsið,
no renn deð blóð etter svilli.
Men enno o. s. v.

48. Um sá talað hon Hæge fruga,
hon sat ut pá silkiseng:

---

[21]) Hvad dette Ord betyder veed jeg ikke. Saml. Oldn. svallari, en Ödeland, (svalle, foröde),

Hermoð er komen i brúrehúsið,
no dyl eg inki leng.
Men enno o. s. v.

49. Der kom boð i högeloftið
fer Serklands kongi in:
Hermoð er komen i brúrehúsið,
slegne er kempunne din'!
Men enno o. s. v.

50. Deð var no den Serklands kongin,
og axlar han sit skinn:
Eg tor gange i brúrehúsið
fer Illan Hermoð in.
Men enno o. s. v.

51. Deð var Ille Hermoð,
han tók uti kongins arm,
han mone sá hart honom skaka —
deð gól uti kvor hans tarm.
Men enno o. s. v.

52. Eg slóg ihel honom bróðir min,
eg vilde 'ki með honom deilde,
eg fælte han vart ein geyste skalle,[22]
som du og dei aðre fleire.
Men enno o. s. v.

53. Den som vil með ulvo bú
sá má en með ulvo tjóte,
eg skal geva deg rúvillen[23]

---

[22]) Var. geysteherre. Saml. Oldn. geys, Frembryden, Grassering, og geysa, bryde frem, fare voldsomt frem.

[23]) Var. rúvillann. Visekvæderen vidste ikke anden Forklaring paa dette Ord, end at det var et Ord til Spot. Kongen böd ham et „Uting", sagde han. Maaskee det skulde hede rauf fillen, som vel kunde betyde en pjaltet, laset Ting. „Ein ruvoll" siger man om en langhaaret Hest. I fölg. Linie omvexle hennar og den.

og hennar så må du njóte.
    Men enno o. s. v.

54. Deð var Ille Hermoð
han riste på sit sverð:
ha' deð inki vorið fer Hæge fruga
hot ha' du vorið verð?
    Men enno o. s. v.

55. Deð var Ille Hermoð
han riste på sin nív:
ha' deð inki vorið fer Hæge fruga
du ha' skult látið dit lív.
    Men enno o. s. v.

56. Höyre du deð du Ille Hermoð
du stiller no dit sverð,
du skal få hon Hæge fruga
du er hennar fulla verð.
    Men enno o. s. v.

57. Til svarað han Ille Hermoð
på golvi der han stóð:
snille så er du, Serklands kongi,
og etter så er du góð!
    Men no er den fagraste liljo vunnið.

58. Kunnað Hermoð sin vreiðe stille,
han var som ein annen mann,
der var ingin i Serklands riki
eg vilde hell hava enn hann.
    Men no er den fagraste liljo vunnið.

XVII.

Hermoð Ille.

B.

1. Jadde han ha' dei syninne tvo
alt með einom frigle,[1]
den eine var han ungan Eirik
den andre han Hermoð Ille.
Men enno er inki fagraste liljo vunnið.

2. Deð var Jadde Eirikson,
han var komen sá vitt i orð,
deð var inki fer hans rauðe gull,
men fer hans synir tvo.
Men enno o. s. v.

3. Eirik han er sá blaut ein mann,
han tróttar[2] 'ki blóðið renne,
men deð dagast aldri dagin sá brátt
at Hermoð han blóðgar ein manne.[3]

4. Deð var Ille Hermoð,
han dróg sit sverð 'tór kavle,
hoggi han til Eirik, bróðir sin
og klöyvd 'an alt til hans navle.

---

[1]) Det heder ogsaa frigbe. Oldn. fribla, Frille.

[2]) taaler.

[3]) Efter dette Vers kunde maaskee den nærmere Beskrivelse (i Var. A, 3—9 Vers) af Hermods Stridbarhed og hans Samtale med Faderen, der kommer fra Thinget, indtages, men man vil dog ikke faa alt til at hænge ret sammen. — Om Erik er den samme som Holgeir i foregaaende Vise eller en anden, kan jeg ikke blive ret klog paa; i förste Tilfælde maatte V. 4 henföres til Slutnings-Katastrofen.

5. Deð var Serklands kongin
han hittar[4] pá sveino tvo:
de beð han Illan Hermoð
pá salen fer meg in gá.

6. Höyre du Ille Hermoð
der du reinskað[5] mine drengir,
vender du 'ki atter með vondsko di
sá skal eg lata deg hengje.

7. Eg slóg ihel honom bróðir min,[6]
eg kunnað 'ki með honom deilde,
eg tenkte han vart ein geysteherre
som du og dei andre fleire.

8. Deð var Serklands kongin
han dömer dómen den verste:
anten skal de no Hermoð hengje
ellá slite með heste.

9. Til svarað Hæge fruga,
i breiðe benkin hon stoð:
skal Hermoð sá af garði faru
deð tikist vera sá vont.

10. Inki skal du Hermoð hengje,
og inki slite með heste,
men lat en laupe lande-milljom
deð tikist meg vera deð beste.

11. Og deð var Serklands kongin
han spurðe si dotter um ráð,

---

[4]) hitta, 1) opspore, opdage, 2) træffe, finde; forekommer ofte i Kæmpeviserne i Betydningen kalde paa (i de danske Viser: heder paa).

[5]) Jfr. Oldn. reika, 1) vanke omkring, 2) rave, 3) hugge, slette med Öxe. — Var. drap.

[6]) Var. derfor drap og Eirik, bróðir min.

anten han sille Hermoð döme
hell lýse honom lándo frá.

12. Og deð var fruga Hæge,
hon rádde dei ráðir, hon kan:
du dömer Hermoð útslæg'
og lýser sá honom af land.

13. Og deð var Serklands kongin,
han gjorðe som hans dotter bað,
han dömde Hermoð útslæg
alt pá den sama dag.

14. Eg plaga no aldri vera sá rædd
eg tikist i hugin skjæve, — (skjelve)
eg tor fulla gange i högan loft
og röða með fruga Hæge. — (Helge)

15. Dei lág ihóp den lange nott
alt með kvoraðres siðe,
notti leið og sóli kom
dei skjuldest með sorg og kviðe.

16. Tjóvanne og trælanne
dei hava no freð i lande,
ferutan du Ille Hermoð
du ankar* deg sjave din vande.

') Ordet lyder i Folkemunde úslæg'e, Oldn. útlægr, fredlös, landflygtig, hvilket var Straffen for Niddingsværk, skjændigt Drab m. m. (úbotamal). „Þá fari hann útlægr oc úheilagr, hafi fyrirgort fé oc friði, landi oc lausum auri, oc jamvel ódalsjörðom sínom, oc komi aldri i land aptr" heder det i Gulathingsloven. Telebönderne vide endnu god Besked om denne Straf, som i sin Tid ofte har været anvendt deroppe. De omskrive nu gjerne Ordet og sige: „han lág úte", og de vide at fortælle om mange Saadanne, der søgte Skjul i Skov og Mark fordi de vare „fjorbangsmenn".

*) Var. anar.

17. Tjóvanne og trælanne
dei hava í landi freð
feruttan du Ille Hermoð
du fær inki notte-greð.*

18. Og deð var Ille Hermoð
han riste pá sylvgjurðe sverð:
var du inki Hæge fruga
fara sille du ei ferð!

19. Og deð var Ille Hermoð
riste pá sylvgjurðe hnív,
var du inki Hæge fruga
láte sille du dit lív!

20. Og deð var Ille Hermoð
skreidde seg framtil með taki:
no gjorðe meg Hæges orði verr
hell alle míne löynde sakir!

21. Og deð var Ille Hermoð
skreidde seg framtil með borgi:
no gjorðe meg Hæges orði verr,
hell alle míne löynde sorgir.

22. Dei gekk dá ivir den vestre brúi,
som Guð gav dei til ráðe
sá gave dei kvoraðre si trú
og eiðen svóre dei báðe.

23. Og deð var Ille Hermoð
han gekk seg út at strande,
og deð var Hæge fruga
hon fygðe pá kvite sande.

24. Inki er her deð silki
og inki skarlakin breidd,

---

*) Nattero. Oldn. grið, Fred.

kvi genge du Hæge fruga
som du sille vera så leið?"[10]

25. Og deð var Ille Hermoð
då gekk han seg um borð:
Far vel fruga Hæge,
forvara no vel dine orð!

26. Og deð var Ille Hermoð
lyfter han på sin hatt:
Far vel fruga Hæge
og hav no tusind goð natt!

27. Så vatt han up deð silkisegl,
så langt i havið sette,
dei hélt vakt i Serklands riki
nie år derettir.

---

28. Hermoð ligge i austre sjö
han gere båð rövar og brenner,
deð ger han fer hon Hæge fruga
fer han leikar hug å hennar.[11]

29. Hermoð låg i austre sjö
den lange jólenott,
han fekk inki varmen-kveikje
fer hnjóskið ha' vurtið rått.

30. Tyrkin kem i austre sjö,
han förer rug og kveite,

---

[10]) leiðr, sörgmodig.

[11]) En Talemaade, som betyder at interessere sig for En; saaledes ogsaa: „han leikar i hugin min", han ligger mig ömt paa Hjertet, jeg elsker ham. Vi behöve et saadant Udtryk i vort Skriftsprog saa vi kunne undgaa at benytte det fremmede og for os ildeklingende Ord „interessere".

men etter kem han Ille Hermoð,
han vil etter tyrkin leite.

31. Tyrkin kem i söndre sjö,
han förer rug og malt,
men etter kem han Ille Hermoð
han teke deð af 'an alt.

32. Og deð var Serklands kongin
han vilde si dotter manne,
sá gav en 'a til honom unge Holgeir
bróðir til Hermoð vrange.

33. Hæge stoð up ein sundags morgon
dá sóli rann i tinde,
og deð var hennar akt sá stór
den hava kallen[12] at finne.

34. Deð var Hæge fruga,
hon gekk seg út með strand,
og deð var den gamle hava kallen
han stýrðe si snekkje i land.

35. Höyre du gamle hava kallen
hot eg vil beða deg:
vil du reise til austre sjö,
hava Hermoð heimatt' til meg?

36. Slet inki eg deð tore
og inki eg deð má,
sille kongin deð fá vita
sá lét en meg ihel slá.

37. Og deð var Hæge fruga,
hon vart i hugin sá vreið:

---

[11]) Var. hav-kallen, Havmanden.

tru eg turfte inki liva den dag,[13]
at eg sille beða deg meir!

38. Og deð var Hæge fruga,
hon kastað ut rúninne blá,
og deð var den usseleg hava kallen
honom fall rúninne pá.

39. Hon kastað sá mykið dei ramme rúninn
pá hava kallen dei trefte,
tes lenger han att-ende ródde
tes lenger kom han pá skefte.

40. Hon kastað sá mange dei rúneblað,
pá hava kallens bát,
tes meire han in-at landi ródde
tes lenger kom han ifrá.

41. Hermoð han stend i fremre stavn,
sér han seg út sá viðe,
sér han seg sá liten ein bát,
som mone mót bylgjo skriðe.

42. Og deð var Ille Hermoð
kastar han út sin krók,
tok han den gamle hava kallen
in-at fer breiðe borð.

43. Höyre du gamle havá kallen
hot eg vil spyrja deg:
hossi liver dei i Serklands riki,
og hossi liver faðir til meg?

44. No spyr eg deg seinast
deð eg sille spurt deg fyrst:

---

[13]) Var. du skal aller liva den dag — at eg skal o. s. v.

hosleiðs liver Hæge fruga,
er hon inki gift?

45. Og så livir Hæge fruga
som hon heve lift lengi,
deð er no han unge Holgeir
han heve báð fest og fengið.

46. Og deð var Ille Hermoð
og så tók han uppå:
var eg der i detti kvell
han sill' hennar inki få!

47. Og heve no Holgeir 'a Hæge fest
så skal en 'a inki njóte,
fyrste eg kem til Serklands landi,
så skal eg en sunder brjóte.

48. Han kastað så mykið deð rauðe gull
fer hava kallens kné:
deð sér eg på deg, Ille Hermoð,
at du vil sekkje meg neð!

49. Han kastað så mykið deð rauðe gull
i hava kallens båt:
deð sér eg på deg, Ille Hermoð,
at du vil vera atåt!

50. Så vatt dei up deð silkisegl
og út i havið sette —
dei lét inki på bunkin strúke — (skriðe)
för Serkland tók imót skefte.

51. Og deð var den gamle hava kallen
han hissar up segl og strengir,
så kom dei at Serklands landi
för brú'ri hon gekk til sengi.

52. Og deð var Ille Hermoð
han gekk seg burt i ei vrá[14]
dróg han af seg den skarlaks kjortel
tók kvendeklæðir uppá.

53. Höyre du gamle hava kallen,
um du deð noken seje,
og verre dauðe skal du fá
hell noken hund uti heiðe!

54. Og deð var seint um eftan
at tend vart dei stóre voxljós,
dá var han Ille Hermoð
til brúrehusi fús.[15]

55. Deð var dá han Ille Hermoð,
han gekk seg i brúresal,
han helsað den högast i benki sat
og settist á lágaste pall.

56. Um sá talað den Serklands kongin,
han talað eit orð sá rétt:
hori skal me den skjoldmöy setja,
hon er sá lágleg sett?

57. Til svarað han Ille Hermoð
han sat der litið ifrá:
den skal alstött lágast sitja,
som aktar seg út at sjá.

58. Deð var Ille Hermoð,
han hélt i dynne-ring,
deð var hans störste gleðe
at brú'ri gekk ut og in.

---

[14]) Var. kiste, og köyte.
[15]) fús, lysten.

59. Deð var Kari, kongins dotter,
gav mjöð af sylvarhonn,
og deð var Ille Hermoð
han drakk utór til botn. — (bunn.)

60. Deð var Ille Hermoð,
han drakk sá stóre drykkir,
han kastað deri ein röðin gullring
og femten markestykkir.

61. Deð var Kari, kongins dotter,
in með borðe mone hon sitja:
den skjoldmöyi tist vera Hermoð sá lik
hon vil sá mykið drikke.

62. Svarað han Ille Hermoð.
in með borði der han mone stande:
Höyre du Kari, kongins bán,
kvi heve du tunga sá lange?

63. Og deð var no den skenkjarsvein
tók han til at skenkje:
du Hæge er inki beðlevand,
som tor taka slik ei kempe.

64. Og deð var hon Hæge fruga
hon talað dei orði fer seg:
etter som eg var 'ki beðlevand,
deð var rart eg tók dá 'ki deg.[16]

65. Deð var Kari kongins dotter
hon bar dei stóre voxljós,
og deð var fruga Hæge
hon fygðe til brúrehús.

[15]) Man maa vel antage, at Hermod er strax bleven kjendt saavel af Hæge som af flere i Selskabet. Herhen skulde efter Andre ogsaa V. 76—78 höre, men det synes ikke rimeligt allerede nu at tillægge Hermod en saa voldsom Handling, der strax vilde have röbet ham.

66. Deð var Kari, kongins dotter,
vil fygje den brú'ri til sengi,
Hermoð han vilde ljósi bera
som han var ein liten smádrenge.[17]

67. Deð var fruga Hæge
i sengi sette seg neð,
og deð var han unge Holgeir
han springe veggin til.

68. Deð var han unge Holgeir
han til veggin sprang:
No er han Hermoð af lande lýst
og no söv eg i Hæges fang!

69. Um sá talað den Hæge fruga
hon talað eit orð sá sakte:
du skreppe[18] inki af fangelagi
för du i morgo vaknar!

70. Um sá talað den Hæge fruga,
hon sat uppá silkiseng:
deð kom no aller i hugin min
at eg sille gifte meg enn!

71. Deð var Ille Hermoð
tók sverðið under skarlaksskinn,
sá genge han seg i högeloftið
fer Hæge fruga in.

72. Og deð var Ille Hermoð
han sinom sverði brá,[19]

---

[17]) Sigter til den gamle endnu i Thelemarken brugelige Skik, at Bruden i festligt Optog, ledsaget af Brudepiger, Spillemænd og Brudesvende, ledsages til Brudekammeret (högeloft), hvorefter Brudgommen under en lignende Ledsagelse af sine „hjúsetismenn" og fast den hele övrige Bryllupsflok senere ankommer.

[18]) skreppe, rose.

[19]) brá. Jfr. Oldn. brá, Præt. af bregða: forandre. bregða sverði: drage Sværd.

sá hoggi han i høgelofti
ihel báðe store og smá.

73. Deð var Ille Hermoð
treiv i hans gule lokk,
sá hoggi han hovuðið af unge Holgeir
alt ivir den sengjestokk.[20]

74. In kom Kari, kongins dotter,
hon grét og gav seg ille:
der er komen ein mann i brúrehusið,
no renn deð blóð etter svilli!

75. Um sá talað den Hæge fruga
hon sat uppá silkiseng:
Hermoð er komen i brúrehúsið,
no dyl eg en inki leng.

76. Um sá talað den skenkjarsvein,[21]
mone han sitja i benki:
Hæge hon var inki beðlevand
um hon tók slik ei kempe.

77. Du er vist skyld til brúrgumen
du er sá usseleg voren,
du geve út dessi kneike-orðl,
eg ság 'ki manndomen du gjorðe.[22]

---

20) Her nævnes undertiden Erik som hans Medbeiler, hvilken han slog ihjel. Fölgende Vers anföres her som Var. da jeg ikke andensteds har noget Brug for det. (Jfr. 4 V.)
Deð var ungan Eirik
han in etter dynni steig,
og deð var Ille Hermoð
hovuðið af en sneið.

21) Var. Mælte deð usseleg kjellarsvein — tok han til at skenkje o. s. v.

22) Var. Hot er deð fer usseleg kjellarmann
som gev út dei kneikeorði?
du má vera skyld til brú'rgomen,
eg ság 'ki manndom han gjorðe.

78. Og deð var Ille Hermoð,
han tók den skenkjar i skegg,
mone han sá hart honom skaka
at heilen skvatt pá vegg.

79. Der kom boð i steinstoga
deð var dei riddarne tolv:
Hermoð er komen i brúrehúsið,
no ligge svadden pá golv.

80. Deð var Ille Hermoð
han stóð i dynne-ró,
og kvor den mann in at dynni leitte
sneidde han hovuðið frá.

81. Der kom boð i högeloft
fer Serklands kongi in:
Hermoð er komen i brúrehúsið,
slegne er kempunne din'!

82. Og deð var Serklands kongin
dá axlar han sit skinn:
eg tor fulla gange i brúrehúsið
fer Ille Hermoð in.

83. Den som vil með ulvo bu
han má með ulvo tjóte,
eg skal geva deg rúvillen
og den sá má du njóte!

84. Deð var Ille Hermoð,
han tók uti kongins arm,
han mone sá hart honom skaka,
deð gól uti kvor hans tarm.[33]

---

[33]) Nogle anföre her 7de Vers saaledes:
Derfer drap eg Eirik, bróðir min,
deð gjorðe eg fer deð eine
eg fælte o. s. v.

85. Deð var Ille Hermoð
riste på blóðutte sverð:
var du 'ki faðir til Hæge fruga,
fara sill' du ei ferð!

86. Og deð var Ille Hermoð
riste på blóðutte hniv:
var du 'ki faðir til Hæge fruga
så ha' du skult látið dit lív!

87. Höyre du Ille Hermoð:
du stiller no dit sverð!
du skal få henna Hæge fruga,
du er henna fulla verð.

88. Til svarað Ille Hermoð
på golvi der han stóð:
snille så var du Serklands kongi,
etterpå er du góð!
Men no er den fagraste liljo vunnið.

89. Mælte deð Hæge fruga,
hon tukkað seg lenger fram:
kunnað Hermoð sin vreiðe stille,
han var som ein annen mann.
Men no er den fagraste liljo vunnið.

90. Kunnað Hermoð sin vreiðe stille,
han var som ein annen mann,
der var ingin i Serklands riki
eg vilde hell hava enn han.
Men no er den fagraste liljo vunnið.

Anmærkning.

Det er ikke uden Frygt for at komme til at höre Bebreidelser, at jeg af denne vidtlöftige Vise har meddelt tvende Varianter, der have saa meget tilfælleds, at de ved förste Öiekast synes at kunne have været sammensmeltede. Jeg har imidlertid ikke ladet dette uforsögt, og har havt min store Möie med dette Forsög, men jeg har maattet opgive det. Jeg kunde nemlig ikke gjennemföre det, uden at gjöre Brud paa den Troskab, med hvilken jeg önskede at overlevere det Meddelte, og skulde det end lede En eller Anden af mine Læsere, saa troer jeg dog Sagen i sig selv er bedre tjent med det saaledes. A er optaget aldeles som den er meddelt af en enkelt Sanger, i B er derimod benyttet en Deel fra forskjellige Kanter erholdte Udfyldninger. Det kan ikke undgaaes at et Kvæde af saadan Vidtlöftighed, ved blot at opbevares i Mindet og mundtlig at overleveres, bliver noget löst i Gjængerne, og at der indsniger sig nogen Forvirring, hvilket ogsaa her i den förste Deel af Visen er Tilfældet, men saa maa man være tilfreds naar den ikke er större.

Kvædet er meget bekjendt og udbredt i övre Thelemarken. Det er mig meddelt af Forskjellige, deels skriftlig, deels mundtlig, fuldstændigst af Lafrants Groven i Silgjord og Skolemester — eller som han stundom selv kaldte sig „Opmand i Nödsfald" — Nils Svenungsen af Vinje, Knut Teigen i Aamotsdal o. fl.

Navnene „Hjadde" og „Serklands kongin", synes at antyde at Hjadningesagnet har svævet Forfatteren af dette Kvæde for Öie, ligesom ogsaa Fru Hæge (Helga) minder om Kong Hölges Datter Hild. I Navnet Holgeir have vi maaskee ogsaa Högne. Men stort mere, end Navnelighederne, Kjærlighedsforstaaelsen og en derved foranlediget Strid, har denne thelemarkiske Vise heller ikke nu tilfælleds med hiint Sagn, der ogsaa hos de Gamle har forskjellige Former, een i den ældre Edda, en anden i de islandske Eventyr, og en tredie hos Saxo. — Kvædet er vistnok meget gammelt; dets Indhold viser hen til en Tid da Söröveri endnu ansaaes for en hæderlig Bedrift, og af den Omstændighed, at der er Tale om at Tyrken kommer i Östersöen eller Nordsöen, kunde man maaskee vove at antage at Visen er forfattet under Indflydelse af den Skræk som gjennemfor Europa ved Konstantinopels Erobring af Tyrkerne 1453, eller hvis Varianten: „Tysken kem i norðsjön" er den rette Læsemaade, hentydes derved upaatvivlelig til Hansestædernes Handel paa de nordlige Lande omtrent paa samme Tid. At det i gamle Dage har været et yndet

Kvæde blandt Thelebönderne er vist, og man vil ikke undres derpaa naar man kjender lidt til Folkelivet, saaledes som det var deroppe i Fjeldstuen for to eller tre hundrede Aar siden. Hermod Ille savnede ikke da sine „Jamlikar“ iblandt Thelerne, og der sidder endnu noget af det samme Blod i dem.

I de svenske og danske Samlinger findes ingen tilsvarende Vise, ligesaalidt som i de færöiske Kvæder. Anders Vedel synes dog at hentyde til denne Vise naar han omtaler En, der efter hans Mening skulde handle om Alf af Tönsberg, og af hvilken han blot kjendte Begyndelsen, der lød saaledes:

> Og sönden segle de tydske Kjöbmænd
> alt baade med Meel og Malt,
> men Alf han ligger i Öresund,
> han tager det fra dem alt.

Det er vel gaaet til paa Hr. Alfs Tid som det endnu skeer i Stevene, at man har taget Stumper af ældre Kvæder og anvendt dem paa forhaandenværende Personer og Forhold.

XVIII.

Hugabald.[1]

1. Myllardottri dansar og kveð,
og slær imót remi[2] með fóte,
sá geng hon seg på leikarvollo
Halvorð kongin imóte.

2. Dei låg ihóp den lange notti,
endå gjorðe deð nott,
up reis Halvorð kongin
klæ'r han seg på så brått.

3. Er du no lagi[3] til sonen eige
um deð sille så vera,
du læt en inki at dronningi koma
för han sit skip kan gera.

4. Hon sat alte på möyesalen
úti månanne nie,

[1]) I dette Kvæde findes benyttet Ideer fra flere af de foregaaende, saasom af Åsmund Frægdegævar, Sigurb svein og Ivar Frlingen. I de svenske og danske Saml. findes intet Tilsvarende. Jeg har kun fundet een Person, som har kunnet det, nemlig Enken Anne Aanundsdatter af Eidsborg i Laugardal, hvorfor jeg heller ingen Varianter har at tilföie.

[2]) rem eller rim, Stang, Lægte. Hun dandsede formodentlig Halling og spendte med Föddernc mod den Stang, som altid er anbragt under Bjelkerne foran Aaren til at hænge Klæder paa, der skulle törres. Det er et Beviis paa Hallingdandserens Flinkhed, naar han i sine Rundkast kan „tage Bjelken", som det heder. Sangersken havde dog ikke opfattet det saaledes; hun sagde Meningen var, at Möllerdatteren slog Takten med Födderne. Maaskee kunde rem ogsaa betyde den flade Haand. (Jfr. Oldn. rammar, pl. Labber, Björnelabber). Imellem 1ste og 2det V. synes at mangle noget.

[3]) lagi, bestemt af Skjebnen.

alt til hon átte sonen den,
han var báðe stor og friðe.

5. Dei bar deð bánið til kristnan,
der gekk vel kvinnur íbland,
dei lét honom namnið geva
og kallað en Hugabald.

6. Sá vox unge Hugabald
úti daganne tvaug, — (dögri tvau?)
som dei aðre smábónni
dei vexe i árinne sjau.

7. Sa vox unge Hugabald
úti daganne tri,
som dei aðre smábónni
i allom aldri sin.

8. Hugabald geng han pá leikarvollo
ibland dei drenginne dýre,
dá gjorðest han i hoggo sá stóre
deð kunnað en ingin stýre.

9. Deð var dei kongins syninne
studde dei seg under kinn.
Halt no unge Hugabald
du veit inki faðiren[*] din!

10. Hugabald kastað han leikesoppa,
han lyster 'ki lenger at leike,
sá geng hán seg fer si moðir in
og sett' sine kinni sá bleike.

11. Og höyre du, mi sæle moðir,
deð er deg no ingin vande,
du seje meg rette faðirsnamnið,
lat meg 'ki drygslom stande!

---

*) Udtales fajren.

12. Du seje meg relle faðirsnamnið,
deð er deg ingin vande,
anten deð sú er tjóv hell træl,
hell deð er mannen i lande.*

13. Eg skal seja deg faðirsnamnið
deð er meg ingin vande,
kongin úti Serklándo
deð er din faðrin sanne.

14. Han tók hatten af hovdi se — (sér)
og hanskin af si hand:
Takk skal du hava mi sæle moðir
seje du meg no sant!

15. Höyre du deð mi sæle moðir
hot eg deg spyrja má:
Kvore skal eg af dinom garðe
anten riðe hell' gá?

16. Eg hev ein fole pá stallen standand
bunden með rauðe gullband,
du skal 'ki útaf min garðen gange
alt um en deg bera kan.

17. Deð var unge Hugabald
han spring upá folabak,
deð var honoms sæle moðir
gav honom eit nevaslag.*

18. Deð var unge Hugabald
han totts undir slagi svingle:

*) Saml. Visen om Ivar Erlingen.

*) Der troedes at ligge en Trolddom i dette nevaslag, som man saa ofte finder at Mödrene gav deres Sönner til Afsked. Maaskee have vi deri Oprindelsen til den almindelige Börneleg, at give hverandre Sidsten.

Deð er tvinne[7] vegar imilljum 'kon
me vita 'ki nær me kan finnast.

19. Höyre du deð min sæle son'e
du skal deð inki sá trega,
möter du noken din óven pá veg
du skal en deð sama geva.

20. Deð var unge Hugabald
han reið etter vegin fram,
sá gav han eit nýtugt nevaslag
til kvor den meinige mann.

21. Deð var unge Hugabald
han kom seg riðand i gárð,
sá bind han hesten sin úte
og sja'v in i stoga gár.

22. Deð var Serklands kongin
han sér ivir mannaradden:[8]
Velkomen er du halv-kong-sonen[9]
sá skal me deg no kalle!

23. Deð var unge Hugabald
han ristað pá sylvbugde[10] hnív:
kallar 'ki du meg sonen din
koste skal deð dit liv!

24. Halt no unge Hugabald
still no du dit sverð!

---

7) Saaledes meddelt. Jeg er ikke saa heldig, at kunne give nogen Oplysning om Ordets Betydning. Maaskee: „tvende Veie".

8) Saaledes löd Ordet, men formodentlig skal den sidste Deel af samme hede raðen; han saa over Rækken af de Mænd, som sade til Bords hos ham. (Maaskee: mennar adde — alle).

9) Eller: Half-kongs sonen.

10) Meddelt sylvbudde.

eg skal kalle deg sonen min
du er deð fulla verð.

25. Deð var unge Hugabald
han talar eit orð með vreiðe:
kome no mine bröðanne sjau
de yppe með meg ein sveive![11]

26. In springe Serklands droningi
seie hon frá deð fyste:
tvo af mine synir er af hoggo sáre
den treða mått' augo misse!

27. Höyre de deð mine sæle syninne,[12]
vil de dikkon nokon gifte,
alt deð gull i min garðen er
skal eg milljum dikkon skifte.

28. Der site tvo jomfrugur norðanfjölls,
dei er no så harðleg bundne,
den som dei ótor bándo kan löyse
Serkland vilde eg honom unne.

29. Deð var unge Hugabald,
han springe seg fram ivir borð:
der má 'ki lenger dveljast idag
sá dýre er dei moðirs orð!

30. Deð var unge Hugabald
bind han up seglerá,
sá lét inki han með bunko strjúke
för stamnen i bergi stár.

---

[11]) yppa ein sveivi, opföre en Dans, her om en Kamp.

[12]) Det lader til at her mangler et Vers, hvori Dronningen bringer den anden Efterretning om at flere af hendes Sönner vare slagne. Hun finder dernæst paa en List, hvorved hun tror at kunne befrie sig fra den paatrængende Frillesön.

31. Höyre de no mine brōð'ar tvo
hot eg dikkon spyrja má:
kvore vil de no skipið passe
hell de vil in i bergið gá?

32. Aa höyre du unge Hugabald
me vil 'ki i bergið gá,
me vil heller skipið passe
at deð reiser 'ki pá bylgja blá.

33. Deð var unge Hugabald
sveiper han seg i skinn,
sá ha' en sá fager ei föteferð
alt i bergið in.

34. Her site de no de jomfrugur tvo
og spelar með gulli deð rauðe,
kvore vil de no fy'gje með meg,
hell vera her til dikkons dauðe?

35. Gullið er gott at spela með
som morgo-sol og máne,
sá unge var me pá aldre som du
dá me her i bergið kome.

36. Gullið er gott at spela með
som fuglen pá linde-kviste
sá unge var me pá aldre som du
dá me 'kons gleðe miste.[13]

37. Hugabald teke dei jomfrugur tvo
vilde sine brōðar sill' göyme
með han reið seg i bergið in
vilde taka gullið meire.

38. Dá han kom seg i bergið in
dá fór hans hesten til tala:

[13]) De legede med Guld, men havde dog mistet sin Glæde.

deð skip du Hugabald siglde på
no er deð langt út på havi!

39. Deð var unge Hugabald
han vart så ille veð orð,
han bleiknað som deð bleike lauv
og svartnað som ei jorð.

40. „Tak no den blå-kåpa di
og breið under hóvanne friðe,
keme då me på gröne jorði
deð spyrst ivir verði så viðe.

41. Tak no den blå-kåpa di
og breið 'a under min hóve
så må du riðe den breiðe fjorð
som på den gröne jorði.“

42. Deð var unge Hugabald
han teke sin hest með krans,
deð vil eg fer sanning seja
at bergið slógst i ein dans.

43. Deð var unge Hugabald
han teke sin hest með spore,
deð vil eg fer sanning seja
at bergið slógst i ein logi.

44. Kongin han stend i högelofts-svoli
sér seg utivir så viðe:
no sér eg eit skip på havi fara
og ein kar upå hesten riðe.

45. Deð var no hans bröðar tvo
dei styrðe hans skip i land,
deð var unge Hugabald
han reið den fyrste på sand.

46. Den eine biten gav han hesten sin
den aðre gav[14] han til reiðe:
kome no mine bröð'ar tvo
dei yppe með meg ein sveive!

47. Deð var unge Hugabald
han kom seg riðand i gárð,
deð var Serklands kongi
úte fer honom stár.

48. Deð var unge Hugabald
han ristað pá sylvbugde sverð:
hot meinar du Serklands kongi
hot var du vel verð?

49. Halt no unge Hugabald
og still no du dit sverð,
du skal fá báðe jomfruga og Serklands ríkið
du er deð fulla verð.

---

[14]) Sangerinden brugte her baade Ordet *gav* og *gjorðe*, men Meningen er lige dunkel. Rimeligviis skal de to sidste Strofer i Verset staa först, og Meningen være den, at han slog Brödrene ihjel, og gav Hesten dem at æde. Man maa nemlig tænke sig en Ridder eller Kongesön fortryllet til en Hest. Midlet til at löse Trolddommen var Menneskeblod. At man ikke seer Hesten forvandlet, maa komme af at her mangler nogle Vers.

XIX.

Herr Nilaus.[1]

1. **N**o gere deð báðe snjógar og blæs
og vel'en den gerest kall,
hori skal me fer hon Signeliti
slá konses[2] skjollen tjall?[3]
Dei leikar ein leik,
og den leikin stend all útaf vreiðe.[4]

---

[1]) Navnet Nilaus, der ofte forekommer i Kæmpeviserne, er intet andet end det latinske (oprindelig græske) Navn Nicolaus, der, ved Kristendommens Indförelse optaget blandt Nordboerne, var for langt og tungt for deres Tunge, der heldigviis var vant til næsten udelukkende at betjene sig af Een- eller Tostavelses-Ord til Navne. Det blev derfor forkortet til Nikelus, Niklas, Nikuls, Nilaus og Nils.
Visen er kun et Fragment, og findes fuldstændig i de danske Saml. (Nyr. 3 D. S. 86). Men saadan som den der haves, er den kjendeligen fra en sildigere Tid, og uden Tvivl en Oversættelse af den, vi her meddele et Brudstykke af. Det har ikke lyktes os at bekomme den heel. Det er gaaet her, som oftere ellers, at man har fastholdt i Erindringen Digtets Kjerne eller den egentlige Handling, og med Forbigaaelse af alle indledende Omstændigheder, af spredte Vers dannet et mindre Heelt. Den danske Vise udgjör 41 Vers. Af denne erfares, at Herr Nilaus havde fæstet „stolt Hilderiglille" — saa kaldes hun der — imod alle hendes Frænders Raad og til Morbroderens Misnöie, hvis Brödre Nilaus havde dræbt. Imidlertid holdt han Bryllup og vilde före sin Brud hjem til „Hermindsholm", men blev paa Veien overfalden af et Uveir, og lod sig af hende overtale til at tage ind til Morbroderen, som rigtignok i Forveien havde givet ham frit Leide, men til hvem dog Nilaus nærede stærk Mistro. Der hentydes i den danske Vise til at Bruden her forraadte sin Brudgom, men denne Tanke er vistnok först indkommet i Visen ved Oversætterens „Bessermachen" og stemmer kun slet overeens med at „hun svalte (döde) ved hans Side", da han efter at være kommet hjem, döde af sine Saar. Vort 1ste Vers er det 5te i den danske Vise, og lyder der saaledes:

Det regned og blæste i saa saare,
og Veirliget blev saa koldt,
Hör I det stolt Hilderiglille
hvor skulle vi slaa vor Tjeld?

2. No gere deð báðe snjógar og blæs
og vet'en den gerest kall,
så vil me reise på Freðarlandi[5]
og slá konses skjollen tjall.
Dei leikar o. s. v.

3. Eg var meg i fjór på Freðarlandi,
eg vóg dine morbröð'ar tri,
inki er meg geldi ettergevið,
og inki hev eg bött fer di.
Dei leikar o. s. v.

4. Eg fer no ótor brynjo
i silkiskjurta blå,
der er 'ki sverð på Freðarlandi
som der kan bite på.
Dei leikar o. s. v.

5. Deð var bolde herr' Nilaus
han kem seg riðands i gárð,
úte stóð bispen på Freðarlándo
han var fulla sveipt i márð.[6]
Dei leikar o. s. v.

6. Aa höyre du bispen på Freðarlandi
eg helsar deg ivir så brått,
um du kunde fer hon Signelíti
låne kon hús i nott?
Dei leikar o. s. v.

---

[2]) konses for okkons, vores.

[3]) tjall (tjald), Telt. skjollen, glindsonde, broget.

[4]) Et andet Omkvæd bruges ogsaa, men som gjenfindes i en Vise, der senere skal anföres, nemlig dette: Uti den dansen lokkab hoa meg denna fruga.

[5]) I den danske Vise: Fredelund.

[6]) I den danske Vise er det Hilderiglille, som först reiser til Morbrøderen for at bede om Huus. Denne nævnes ikke der som Biskop, men blot „Herr Peder“.

7. Vel skal eg láne deg hús i nott,
bád' Signe og alle hennars sveinar,
men höyre du, bolde herr Nilaus,
du ha' vel mått vorið heime!
Dei leikar o. s. v.

8. Så tók dei bolde herr Nilaus,
sette honom högast til borðs,
den fyrste rétten på borðið kom
var spott og háðings orð.
Dei leikar o. s. v.

9. „Du var ifjór på Freðarlandi
du vóg mine brōðar tri,
ingjo bóti hev eg fengið,
og inki spurt etter di".
Dei leikar o. s. v.

10. Deð var bolde herr Nilaus
han seg under borðið såg,
der såg han báðe sine systersynir
dauðe på golvi låg.
Dei leikar o. s. v.

11. Deð var bolde herr Nilaus
han seg ivir borðið sprang,
han slog vel femten raske kempur
fōr han fekk sverð i hand.[*]
Dei leikar o. s. v.

12. Men deð var bispen på Freðarlandi
han glytte up og såg,
men då fekk bolde herr Nilaus

---

[*]) Nilaus Söstersönner vare i hans Fölge. Disse begyndte Forsvaret og bleve ihjelslagne. Först da drog Nilaus sit Sværd, saasom han ved den hellige Grav havde lovet, at han paa en Söndag ikke skulde drage Sværd „uden ham trængte stor Nöd".

þá staðen sit banesár.
Dei leikar o. s. v.

13. De leggje mit lik i Marie kyrkja,
der konganne plaga liggje,
min harnisk og mit góðe sverð
de leggje deð inmeð mi siðe!*
Dei leikar ein leik
og den leikin stend alt útaf vreiðe.

*) Denne Begjæring om at lægges i Marie Kirke findes ikke i d danske Vise. En lignende sidste Bön tillægges Kong Hakon H konson i Visen om hans Död. Nyr. 2, 19. Det var nok længe ef Kristendommens Indförelse brugeligt at lade de Döde beholde si Vaaben med i Graven. De gamle Skikke kunde ikke saa snart i lægges. Man har for ikke længe siden paa en Kirkegaard i Thel marken fundet Stridsöxer i gamle Grave.

XX.

Mindre Alf.[1]

1. Og der kom in sá dep[2] ein mann
på Dalebu ting,
han vilde 'ki tala eit einaste grand.[3]
Så móð'e gerest min gangare.[4]

---

[1]) Han kaldes ogsaa Alf liten eller blot Liten. (See Varianterne nedenfor).

[2]) dep betyder formodentlig mörk, sörgmodig af Udseende, jfr. Oldn. dapr, hvoraf depra og deprast. Maaskee staar dog dep istedet for d ö k k, der paa nogle Steder udtales d e k k, og ligeledes betyder m ö r k, men det löd for mine Ören som anfört „dep". Forresten har jeg flere Varianter her, saasom: n e t t, n ý t, b r æ g og b r i g j e n. Hvad b r æ g angaar, saa er denne Variant mig skriftlig meddelt. I et fölgende Vers heder det b r æ g j e n, maaskee g l i m r e n d e eller p r æ g t i g (jfr. b r a g a og b r e g a, glimte, lyse, og b r á, blinke, lyne). Det er dog muligt at dette Ords Form grunder sig paa en feilagtig Opfatning af Lyden og kun er det samme som det fölg. b r i g j e n, som jeg selv har hört, og som Sangeren oversatte med s t o r a g t i g. Formodentlig det s. s. b r i k j e n, rask, frisk, af et godt Udseende. (Ivar Aasens Ordbog).

[3]) Var. aldri orðið så talað han.

[4]) Omkvædet har ogsaa disse Former:
Så móða gerest han gangaren min,
el.: No gerest en móð min gangar,
el.: Så mó'as geras min gangare.

En enkelt Gang har jeg hört Visen begynde med fölgende Vers, men da foranstaaende Begyndelse er den almindelige, har jeg ikke villet optage det.

Og der rið fram så frið ei ferð — på o. s. v.
der skramlar brynjur og blenkir sverð.

For Resten begynder den mere og mindre fuldstændig ogsaa saaledes:

Dei drikke skál um skál — på o. s. v.
og den drikke tvei, som inki vil (má).

In kom der så bræg ein mann
få i orði deð var han.

2. Dei skenkte i eit sylvarhonn
på Dalebu ting,
deð slóg han sunder imót golv.
Så móðe o. s. v.

3. Dei skenkte 'ti ei sylvarskål
på Dalebu ting,
den slóg han sunder imót skáp.[5]
Så móðe o. s. v.

4. Eg meinar du teke til tykkje,[6]
på Dalebu ting,
með' du vil 'ki mjöðen drikke.
Så móðe o. s. v.

El.: Liten han reið seg vegin fram,
der mötte han ein gamal mann.

Eg hev báðe riðið og rent,
kvitan folen så hev eg sprengt.

Du rið deg fram til tingi
der skramlar með sverð og brynjur.

Eg hev báðe riðið og runnið
men aller min faðers banemann funnið.

Up reis mannen i kufta grá o. s. v.

El.: Olaf han reið og rende
fljótan folen han sprengde.

Eg heve riðið og eg heve rent o. s. v.

[5]) Var. Dei bore fram ein bolle
og den slóg han mót golvi.

El.: Dei tappað mjöð i bölli
og den slóg han i skölli.

[6]) tykkja (Oldn. þykkja), fortryde, vredes over Noget, föle sig fornærmet.

Var. Men hot tru mannen vilde
með han vil 'ki o. s. v.

El.: Men hot er deð for brægjen mann
som inki mjöðen drikke kan?

5. Eg heve báðe riðið og rent,
   pá Dalebu ting,
fljótan folen[7] sá heve eg sprengt.
   Sá móðe o. s. v.

6. Eg heve riðið og runnið,
   pá Dalebu ting,
min faðirs banemann hev eg 'ki funnið.[8]
   Sá móðe o. s. v.

7. Til svarað mannen i kufta blá
   pá Dalebu ting:
hot ville du honom, um du en ság?[9]
   Sá móðe o. s. v.

8. Aa eg sille vera honom sá mjúk,
   pá Dalebu ting,
og fy'gje honom báð' in og út.[10]
   Sá móðe o. s. v.

9. Og eg sille vera honom sá góð,
   pá Dalebu ting,
og draga af en báð' sokkar og sko.
   Sá móðe o. s. v.

10. Og eg sille gera en meire,
   pá Dalebu ting,
og geva en skip með greiðe.
   Sá móðe o. s. v.

---

[7]) Var. min góðan fole, eller: min góðe grá gangar, el. kvitan folen.

[8]) Var. Inki hev eg faðirsmannen (-banen?) funnið.

[9]) Var. Aa hot tru du honom ville
um du kunnað honom finne?

El.: Up stóð der ein gamal mann:
hot ville du då, um du honom fann?

[10]) Skal formodentlig være ironisk sagt. (10de V. ikke almindeligt).

11. Up reis mannen i kufta blá
på Dalebu ting:
her skal du din faðirs banemann sjá![11]
Sá móðe o. s. v.

12. Her skal du en sjá og finne
på Dalebu ting,
men líten sejeren vinne.
Sá móðe o. s. v.

13. Eg tikje du er sá liten,
på Dalebu ting,
til draga dit sverð ór slire.
Sá móðe o. s. v.

14. Eg tikje du er sá herðelút,[12]
på Dalebu ting,
til hava dregið dit sverðið út.
Sá móðe o. s. v.

15. Alf liten han genge báð út og in
på Dalebu ting,

---

[11]) Var. Til svarað mannen i kufta bla (grá)
her site faðirsmannen (-banen), hot vil du dá?

Det er ikke godt at blive klog paa, hvem der er Mindre Alf af disse, enten han, som söger sin Faders Banemand, eller denne i den blaa Kufte, der saa kjæk reiser sig og anmelder sig selv som den sögte Banemand. Jeg har længe antaget det Förste, men det turde nok hende at Blaakuften, som sidder henne i Krogen, er Mindre Alf selv, saameget mere som det kjække Svar ogsaa tillægges ham i en af de danske Viser om Herr Alf. Isaafald er det ikke Alf, men hans Modstander, der er karakteriseret i 1ste Vers. Alf var vistnok mange Fienders Banemand, men om der i hans Forhold til Halkell Ögmundsön eller andre Landsmænd var noget, der kunde berettige Digteren til at kalde ham saa, veed jeg ikke. Maaskee er det kun en Fiktion for at gjöre Drabet af hiin mere undskyldeligt som foranlediget ved Selvforsvar. (Versene 12—15 ere ikke almindelige).

[12]) herbelút, skulderböiet, krogrygget.

deð felle sá underleg' tankar i sinn.
Sá móðe o. s. v.

16. Og mindre Alf vendist[13] at veggi
på Dalebu ting,
han talað til bitterbrands eggi. — (sveggi).[14]
Sá móðe o. s. v.

17. Birting,[15] birting brande,
på Dalebu ting,
á, vil du no með meg stande?
Sá móðe o. s. v.

18. Eg tore vel með deg stande,[16]
på Dalebu ting,
var eg inki sá veik i min tangi.[17]
Sá móðe o. s. v.

19. Tie pund jönn og tolv[18] pund stál,
på Dalebu ting,

---

13) Var. genge til.

14) Han talede til Sværdet, der hang paa Væggen. Til dette Vers haves fölgende Variant:
Liten han snudde til veggi
og talað til birtings eggi. (el. kvassan eggi).

El.: Guten seg vende til veggjar
og talað til birtings eggjar.

15) Var. bitring, Sværdets Navn. Brand, Sværd. Verset haves ogsaa saaledes:
Eg helsar deg biter brande
vil du með meg stande?

16) Var. Sakte sill eg — eller: eg sille vel með deg stande; eller saaledes:
Eg vil inki með deg stande
för du heve stelt min tangi.

17) tangi, Grebtunge, poetisk: Sværd.

18) Var. ni — og ti.

deð vil eg lata på tangin slå.[19]
Så móðe o. s. v.

20. Og mindre Alf gengc til smiðje
på Dalebu ting,
han læte på tangin leggje.[20]
Så móðe o. s. v.

21. Han legge på tangin sterk og góð,
på Dalebu ting,
han hörðe[21] i drake- og kempeblóð.
Så móðe o. s. v.

22. Og mindre Alf genge til stette[22]
på Dalebu ting,
men honom fy'gde vonde vette.[23]
Så móðe o. s. v.

23. „Nær du keme i stoga in
på Dalebu ting,
så högge du i duraring.
Så móðe o. s. v.

24. Så högge du tri hogg i duraring
på Dalebu ting
og seðan heile húsið ikring.“[24]
Så móðe o. s. v.

---

19) Var. deð må du i mit feste slå,
el.: så læt güten på tangin sla.

20) Var. han læte sit sverð åleggje. (åleggje öksar, tilskjöde dem nyt Jern og Staal). Her haves ogsaa et Vers saalydende:
Tie pund jönn og tolv pund stål
deð læte Liten i tangin slå.

21) höre (Oldn. herða), hærde, gjöre haard.

22) stett, en liden Trappe.

23) vette, en fælleds Benævnelse paa alle overnaturlige Væsener.

24) Dette er den onde Vettes Raad. I disse Dörhug laa vistnok en overtroisk Mening. I Thelemarken var det for ikke længe siden

25. Og mindre Alf hoggi i duraring
på Dalebu ting,
så genge han seg i stoga in.[25]
Så móðe o. s. v.

26. Han hoggi tri hogg i duraring
på Dalebu ting,
då bleiknað mannen under skarlaks skinn.
Så móðe a. s. v.

27. Han hoggi ivir borð og briki[26]
på Dalebu ting,
han hoggi ihel Salemon rike.[27]
Så móðe o. s. v.

28. Han hoggi ivir borð og benki
på Dalebu ting,
han sparað 'ki sveinen, som skenkte.
Så móðe o. s. v.

29. Han hoggi ivir deð klokkeskáp
på Dalebu ting,
han sparað 'ki keringi i barseng[28] låg.
Så móðe o. s. v.

Skik og Brug, at naar Brudesvenden förte Bruden ind i Stuen, skulde han slaa Dören igjen tre Gange af al Magt, og derhos med et Sværd hugge tre Gange i Bjelken.

[25]) Var. alt folkið rende i stoga in.

[26]) brik, en kort Bænk, ogsaa en lav Skillevæg.

[27]) Var. kong Salemon rike. Sigter maaskee til Drabet af Halkell Ögmundsön. (See Slutningsanmærkningen). Var. han sparað 'ki fatik hell rike.

[28]) barseng for barnseng, et Ord, vi burde optage, da det er langt bedre, end vort Barselseng, der er opstaaet af barns-öl-seng, ligesom Barsel af barns-öl.

Man mærker forövrigt i Skildringen en Anstrængelse efter at betegne hvorledes Mindre Alf i vildt Raseri huggede omkring sig.

30. Um talað bánið i vogga lág,
på Dalebu ting:
du galne gút'e, kvi högge du sá?[29]
Sá móðe o. s. v.

31. Aa tig no still du lite kind,
på Dalebu ting,
du skal bli seinste giften[30] min.
Sá móðe o. s. v.

32. Og birting[31] skreið otor skreiðe — (skeiðe)
på Dalebu ting,
og af neð i báne-reive.
Sá móðe o. s. v.

33. Og birting skreið otor slire,
på Dalebu ting,
og af neð i báne-siðe.
Sá móðe o. s. v.

34. Stille deg no báðe Guð og mann,
på Dalebu ting,
eg inki lenger deg styre kan!
Sá móðe o. s. v.

35. Kan deg no inki styre mi hand,
på Dalebu ting,
styre deg Guð og den Helligánd![32]
Sá móðe o. s. v.

36. Ha' du 'ki havt Guð i munne
på Dalebu ting,

---

[29]) Var. hot felar deð gúten, kvi ber han seg sá? — eller galin gúte,
kvi fær du sá?

[30]) Var. allerkærasten min.

[31]) Var. sverðið.

[32]) Var. Hjölp meg no Guð den Helligánd
eg inki mit sverðið stille kan.

eg ha' skult gjönom deg runnið.
Sá móðe o. s. v.

37. Ha' du 'ki havt Guð i detta orð,[28]
på Dalebu ting,
eg ha' skult drukkið dit hjarteblóð.
Sá móðe gerest min gangare.

---

[28]) Var. Ha' du 'ki nemnt den Helligánd goð,
så ha' eg o. s. v.

El.: Ha' du ki nemnt Guð sit namn,
eg ha' silt blivið din banemann.

Ha' du 'ki nemnt Guð i sama tið,
eg ha' silt dárað dit unge liv.

De tvende sidste Vers er Sværdets Tale. Det blev ham for stærkt og ustyrligt, saa at han selv forfærdedes derover, og staar Fare for at blive dræbt af sit eget Sværd. Det er betegnende for Mindre Alf, at Sværdet, naar det först engang var draget, gik videre, end han egentlig selv vilde. Exempler paa saadanne ustyrlige Sværd, som t. Ex. maatte have Mandeblod hver Gang de bleve dragne, forekommer ofte i de gamle Sagaer; en Betegnelse af den vilde Mordlyst, der betog Kæmperne, naar först Striden var begyndt.

Anmærkning.

Denne Vise er en af de faa, der kan henföres til en bestemt historisk Person; den er derfor af megen Interesse, og jeg har af Hensyn hertil optaget en heel Deel tilsyneladende uvæsentlige Varianter. Den er meget udbredt i Thelemarken, og meddelt af Forskjellige, bl. A. af Olaf Olafson Glosimot i Silgjord.

Den handler om den i Norges Historie navnkundige Alf Erlingson. Han kaldes Mindre Alf eller Alf Liten, fordi han var liden af Vext. For Resten er han ogsaa bleven kaldt Alf af Tönsberg, hvilket man nu har oplyst er en Misforstaaelse af Ordet Thornberg, nu Tanberg paa Ringerige, der var hans Familiesæde; men han antages ogsaa at have havt Sarpsborg og Borgesyssel som Len, og derfra er formodentlig hans Sötog udgangne. De ældre Historieskrivere have vanæret hans Minde ved at kalde ham en Söröver, og skildret ham som En, der drev den gamle hedenske Vikingefærd. Men at dette ikke passer anderledes paa ham, end paa enhver anden tapper Kriger, der forsvarer sit eget, men herjer et fiendtligt Land, er noksom i den senere Tid godtgjort. — Han var i det 13de hvad Tordenskjold var i det 18de Aarhundrede, og kan i flere Henseender sammenlignes med ham. — Da de i den senere Tid tilveiebragte Oplysninger om ham endnu ere mindre bekjendte, tör jeg tillade mig af Tidsskriftet Urda (1 B. 4 Hefte) at anföre Fölgende, der tillige tjener til at belyse Indholdet af vort Kvæde.

Ufreden med Danmark og de tydske Hansestæder gav Anledning for hans krigerske Mod til at vise Manddomspröver. I Aaret 1280 anförte han en Deel af den norske Flaade, med hvilken han gjennemkrydsede de danske Farvande, borttog mange danske, tydske og frisiske Skibe, indtog og plyndrede det dengang vigtige Skanör i Skaane, samt Langholms Slot i Halland og hele den nordre Kant af Jylland, som efter den Tids Maade at före Krigen paa blev grusomt herjet med Ild og Sværd. Det fölgende Aar indtog og brændte han Horsens, Kallundborg og mange af Smaaöerne. De östersöiske Hansestæder udrustede 30 Skibe imod ham, men efter 8 Ugers Forlöb vendte de tilbage med uforrettet Sag, medens Alf bragte et rigt Bytte hjem til Norge. Hans Fortjenester bleve heller ikke ubelönnede; han blev i Aaret 1286 udnævnt til Jarl eller Greve, fordi, som det udtrykkeligt heder, „han værgede Norge vældelig". Samme Aar blev han af sin Konge sendt som Gesandt til England og Frankrig.

Men hans store Lykke synes at have gjort ham overmodig og dum-

...dig. Efter Hjemkomsten fra hiin Sendelse begik han et Drab paa en af Kongens fornemste Mænd, Baronen og Ridderen Halkell Ögmundsön Krökedans. Dette Drab blev anseet for „úbótamál“; han blev dömt fredlös og landflygtig, og skjulte sig nogen Tid i et Kloster i Sverig. Men ved Krigens Udbrud igjen 1289 forgik Taalmodigheden ham; han forlod Klosteret og ilede atter sine Landsmænd til Hjelp, formodentlig i det Haab derved at vinde sin Fred igjen. Men da han endnu ikke var bleven forliget med sin Konge, havde hans Foretagender ingen Forbindelse med de Norskes Krigsanstalter, og han var derfor i en saameget farligere Stilling, da han havde Fiender paa begge Sider og intet sikkert Tilflugtssted. Dette besynderlige Forhold har vel givet hans krigerske Færd Udseende af Sö-røveri. Under disse Omstændigheder blev han 1290 fangen i Skaane af Danske, der af barbarisk Hevngjerrighed lod ham levende radbrække og lægge paa Steile østenfor Helsingborg, hvorfra hans Liig dog 2 Aar senere af hans Svoger Thorer Haakonsön blev bragt til Tönsberg. En gammel norsk Forfatter, Absalon Pedersön, giver ham fölgende Skudsmaal: „Fordi han var saa lyksalig udi Krig, at han fik baade Skotland, Engeland, Danske og Hansestæder nok at tage vare, saa beklaffede de hannem, og sagde at han var en Troldkarl og udrettede sin Ting alt med Djævelens Kunster. Men af de vise Mænd var han ikke holden for nogen Troldkarl, men for en tapper og lyksalig Krigsmand“. Hvilket Ry han stod blandt sine Samtidige kan blandt andet sees af et Brev, han i sine lykkelige Dage engang modtog fra den svenske Konge Magnus Ladulaas, og som er fuldt af Ros og Lovtaler. (Jfr. ogsaa P. A. Munchs underholdende Tildragelser af Norges Historie).

At han har været en af sit Fædrelands Fiender frygtet, af sine Landsmænd beundret og af Folket besungen Mand, fremgaar ogsaa af de mange Viser, som endnu findes om ham.

I foranstaaende Kvæde omhandles formeentlig det ovenfor omtalte Drab, der fremstilles som skeet til Selvforsvar, eller maaskee til Hevn paa hans Faders Banemand, alt eftersom man tager det. Mærkelig er hans Tale til Sværdet, som nu var hans eneste Tröst, samt Beskrivelsen om hvorledes dette blev ham ustyrligt, og gik videre, end han selv vilde. Absalon Pedersens Beretning om, at han ansaaes for en Troldmand, finder ogsaa i Visen sin Bekræftelse (Jfr. 21de og flg. V.).

I de danske Saml. af Kæmpeviser forekomme tvende om Herr Alf, (Nyr. 2 D. Side 212—219), men som dog ikke have stort mere fælleds med vort Kvæde, end hiint Spörgsmaal om hvor de skulde finde Herr Alf og hans stolte Svar; „Her skulle I Mindre Alf finde — saa liden Seier I af mig vinde!“ Anledningen til Spörgsmaalet er ogsaa der en ganske anden; han ror nemlig ukjendt ind blandt de 9 fiendtlige Kogger for Kjöbenhavn, angriber og overvinder dem.

Herr Alf han er en Ædeling,
baade til Stevne og saa til Thing.
Kjende I Alf?

Anders Vedel omtaler en Vise om Mindre Alf, hvoraf han blot anfö-rer det förste Vers, og efter dette at dömme har den været ganske for-skjellig fra vor Foranförte.

Sönden segle de tydske Kjöbmænd
alt baade med Meel og Malt,
Alf han ligger i Öresund,
han tager det fra dem alt.

Uagtet disse Strofer ogsaa findes i et formeentlig ældre Kvæde om K Hermob (see foran), saa kunne de dog gjerne være blevne benyttede i e Vise om Alf, hvor de fandt en meget passende Anvendelse.

I de svenske Saml. af Arvidson (2, 77) forekommer en Vise, som kan sammenlignes med vor, da den foruden samme Verseform har adski-ligt Andet tilfælleds. Der er omtrent paa samme Maade Tale om et uhy-ligt Sværd, og en vild Berserkergang; men Mindre Alfs Navn forekom-mer ikke. Helten heder der Salmon, hvilket forsaavidt er mærkeligt som Navnet Salemon rike ogsaa forekommer i vor Vise hos nogle Referente Men her hos os bliver han hugget ihjel; i den svenske Vise er han de som hugger. Den begynder saaledes:

Salmon brygger og blander viin,
Salmon!
bjuder han konungen hem til sin.
Medan fålen han rinner giennom skogen.

Saa byder han Dronningen og begge sine Friller, hvilke give ha forhexet Mad og Drikke, saa at han bliver blodtörstig og ustyrlig, hvor-paa han hugger Löst og Fast og tilsidst dræber sin Fæstemö.

Salmon går til vegga,
talar til branden den snegga.
Hör du brand, est du god,
lyster dig drikka mannablod?

Denne svenske Vise er aftrykt efter et Haandskrift i det kgl. Bibl Stockholm, formeentlig fra Begyndelsen eller Midten af det 16de Aar-hundrede.

XXI.

Stolt Margit og Iven Eringson.[1]

A.

1. Der hev staðið ei strið út fer Hallingins öy,
   fyri sunna,
 dei strir[2] um stolt Margit, den vene möy.
   Enno strir han Iven[3] Eringsonen den unge.

---

[1]) I de svenske og danske Samlinger findes denne Vise ikke. Jeg har to Varianter af den, og vælger hellere at meddele dem begge end at forsöge en Sammensmeltning, der har sine Vanskeligheder. Margit er en Forkortelse af Navnet Margareta; lange Navne ere for Thelebonden en Umulighed. Ordet stolt er her som overalt i en god Betydning: prægtig, anseelig, höimodig.

Det er ikke usandsynligt at vi her have en Romance om Alf Erlingsens Död; thi Iven Eringson eller Eringen er tydelig nok Alf Erlingson (Alf kunde formedelst Omlyden gaa over til Formen Iven), og Beskrivelsen over stolt Margit passer ikke saa ilde paa Erik Glippings Moder den mandhaftige Dronning Margrethe Hestesprenge, hvem Digteren har villet forherlige som den, der beseirede Alf, hvilken Ingen ellers havde kunnet overvinde. Det var i al Fald Dronningen, som lod den fangne Helt dræbe, og her kan saaledes godt være Tale om hans Död for en Kvindes Haand. Desuden have vi her en Strid udenfor Hallingens (Hallands) Ö eller Lid, og Talen om at være Frilleviv, samt Kongens Spörgsmaal, om hun ikke vilde være Frillemö, siden han lod Erlingsönnen dö (Var. B, 27 V.), kan hentyde til Alfs Samtale med Dronningen efterat han var fangen. Da nemlig Alf ved en Landgang i Skaane var bleven overrumplet, skal han forklædt i Præsteklæder have forsögt at undfly, men blev kjendt af en forrædersk Frende (Herre Per?), fangen, lagt i Lænker og fört til Helsingborg, hvor den danske Dronning da opholdt sig. Hun lod ham bringe for sig for at hendes Fruer og Jomfruer kunde see den Mand, hvis Navn saa ofte havde været dem en Skræk, men spottede nu over hans liden Vext. Hun fik haanlige Svar af den fangne Kæmpe, og opbragt derover slog hun i Bordet og sagde: „Imorgen för Folk gaar til Bords, skal du klæde Steile og Hjul“. Digteren har fuld Grund til at lade hende gaa i i sig selv, idet han siger:

2. Dei stridde i dagar, dei stridde i tvo,
   fyri sunna,
den treða dagin likesá.
   Enno strir han o. s. v.

3. Herre Per stridde til han vart tröytt,
   fyri sunna,
han gat[4] inki stande i manneröyk.[5]
   Enno strir han o. s. v.

4. Herre Per stridde til han vart móð,[6]
   fyri sunna,
han stoð til knés i manneblóð.
   Enno strir han o. s. v.

5. Herre Per, kastar han sverð pá jorð,
   fyri sunna:
„No lýt du, stolt Margit, verje deg sjov!"
   Enno strir han o. s. v.

6. Stolt Margit hon genge báð' út og in,
   fyri sunna,
alt sá renner 'a tárir på kinn.
   Enno strir han o. s. v.

7. Stolt Margit drog pá seg den brynja blá,
   fyri sunna,

Stolt Margit strauk sit sverd pá jord:
Gud bedre meg for kvendemord!

[2]) For strider.

[3]) Omkvædet er her meddelt saaledes: „Enno strir dei ivi Eringsonet den unge" hvilket jeg i Henhold til den uden Tvivl rettere Form det har i den flg. Var., har forandret som anfört til „han Iven Er.

[4]) gat, Præt. af geta i Betydningen: kunne. Herr Peder maa tænke som stolt Margits udkaarede Ridder, der vilde forsvare hende imod Iven Eringsons (Erlingsons) Vold.

[5]) röyk, maaskee for Oldn. rökkr, Tusmörke, altsaa: Mandemörke.

[6]) mód, træt.

og sverð så vil hon með Eringsonen slå.
    Enno strir han o. s. v.

8. Stolt Margit hon sette seg neð på ein stól,
    fyri sunna,
hon spenner gullsporanne um sin fót.
    Enno strir han o. s. v.

9. Stolt Margit ha' på seg stålhanskanne små,
    fyri sunna,
så tek hon deð sverðið på naglanne låg.
    Enno strir han o. s. v.

10. Stolt Margit hon geng seg i stallhúsið då,
    fyri sunna,
og sjov så legge hon gullsaðlen[7] på.
    Enno strir han o. s. v.

11. Stolt Margit hon reið seg etter vegin fram,
    fyri sunna,
så möter hon Ivar sin striðingsmann.[8]
    Enno strir han o. s. v.

12. Herr Ivar tenkte með sjaven seg,
    fyri sunna:
dennin hommannen[9] kenner 'ki eg.
    Enno strir han o. s. v.

13. Stolt Margit hon lét sit sverðið brå,[10]
    fyri sunna,

---

[7]) Meddelt: gullsöilen (gullsöðlen).

[8]) Sin Modstander; den Mand, mod hvem hun skulde stride. Jeg har her faaet Navnet Ivar, og maa derfor beholde det.

[9]) hommann for hofmann, en Mand i Kongens Gaard (hirðmaðr), senere et almindeligt Hædersnavn, en fornem Herre, en Riddersmand.

[10]) Meddeelt: brjå, som egentlig betyder: glimte, lyne. Dog synes Ordet snarere at være det föromtalte Oldn. bregða, Præt. brá, om at drage Sværdet.

hon hoggi herr Ivar i lytinne två.
Enno strir han o. s. v.

14. Hon strauk sit sverð på silkiserk,
fyri sunna:
Herre Guð beðre meg fer kvendeverk!
Enno strir han o. s. v.

15. Stolt Margit hon strauk sit sverð på jorð,
fyri sunna:
Herre Guð beðre meg fer kvendemorð!
Enno strir han o. s. v.

16. Og der kom boð frå kongins borð
fyri sunna:
kven af mine hommenn hev vunnið deð morð?
Enno strir han o. s. v.

17. Deð er ingin hommann, deð er eit viv,
fyri sunna,
deð er stolt Margit under Hallings lið.
Enno strir han o. s. v.

18. Deð er ingin hommann, deð er ei möy,
fyri sunna,
deð er stolt Margit under Hallings öy.
Enno strir han o. s. v.

19. Kongin han talað til sveinen små,
fyri sunna:
du beð stolt Margit fer meg ingå.
Enno strir han o. s. v.

20. Kongin ha' inki halvtalað orð,
fyri sunna,
för stolt Margit steðist in fer hans borð.
Enno strir han o. s. v.

21. Kvore vil du no vera mi frigdemöy,[11]
fyri sunna,
hell du vil skjótslege heran döy?
Enno strir han o. s. v.

22. Kvore vil du no vera mit frigdeviv,
fyri sunna,
hell du vil skjótslege láta liv?
Enno strir han o. s. v.

23. Inki vil eg vera di frigdemöy,
fyri sunna,
inki vil eg skjótslege heran döy.
Enno strir han o. s. v.

24. Inki vil eg vera dit frigdeviv,
fyri sunna,
inki vil eg skjótslege láta liv.
Enno strir han o. s. v.

25. Stolt Margit hon rister pá blóðutte sverð,
fyri sunna:
„Var du inki kongi — aa deð var du verð!"
Enno strir han o. s. v.

26. „Stolt Margit, stolt Margit, still dit sverð,
fyri sunna,
du skal vera mi dronning, du er deð verð.
Enno strir han o. s. v.

27. Han tók stolt Margit up i sit fang,
fyri sunna,
gav henna gullkrone og dronningnavn.
Enno strir han o. s. v.

---

[11]) Saaledes meddelt; det samme som fribla, frilla. Paa Skrömt truer Kongen hende med Straf for det begangne Drab, men glæder sig i Grunden derover, og belönner hende ved at tage hende til ægte og gjöre hende til Dronning.

28. Han sette stolt Margit på sit knê,
    fyri sunna,
gav henna gullkrone og festarfé.
    Enno strir han Ivar Eringsonen den unge.

XXI.

Stolt Margit og Iven Eringin.

B.

1. Ut fer Hallingins öy heve staðið ei strið,
    fyri sunna,
um stolt Margit deð vene viv.
    Enn stri'r han Iven Eringin den unge.

2. Aa der kom boð til stolt Margit in (i gárð)
du skal deg for kongin ingá.

3. Aa hon tók på seg den silkiserk,
nie var möyarnes handeverk.

4. Aa hon tók på seg den stakkin blå,
gullið deð låg etter kvor den tråð.

5. Aa hon tók på seg den stakkin rauð,[1]
gullið deð låg etter kvor den saum.

6. Aa hon var inki så beltevand,[2]
hon slengde ikring seg deð rauðe gullband.

---

[1]) Blaa eller röd Stak er endnu Höitids- og Brudedragt i Thelemarken

[2]) vand, vanskelig, kræsen.

7. Hon sette seg neð på sengjestokk,
så drog hon på seg den silkisokk.

8. Hon sette seg neð på ein liten stól,
så sprette hon på seg dei sylvspente skó.

9. Stolt Margit hon genge til bekki
sit gule hárið hon rekjer.

10. Hon vaskar sit hárið i skire vann (vatn)
og greiðer etter með sylvarkam.

11. Hon fletter sit hár i rauðe gullband,
derupå sete hon ein liten gullkrans.

12. Stolt Margit in gjönom dynni steig —
kongin viste 'ki annað hell sóli skein.

13. Kongin tukkað ein liten gullstól:
„Aa sit, stolt Margit, og kvíl din fót!“

14. Eg er inki så tröytt, eg kan vel slá,
seg meg dit erind, så vil eg gå.

15. Hokken vil du vera frillemöy,
hell du vil fer Eringin[1] döy?

16. Deð er ingjo skam fer Eringin döy,
men deð er större skam vera frillemöy.

17. Aa hokken vil du fer Eringin láta liv
hell du vil vera frilleviv?

---

[1]) Var. kongin. Striden med Eringen er her anderledes foranlediget, end i foregaaende Variant. Kongen forelægger hende tvende Vilkaar, og hun er kjæk nok til at vælge det ærefuldeste men livsfarlige at slaas med Erlingen.

18. Aa deð er ingjo skam fer Eringin láta liv,
men deð er större skam vera frilleviv.

19. Stolt Margit tók pá seg brynja blá,
og sverð[4] sá vil hon með Eringin slá.

20. Stolt Margit hon gekk til stalle
með begsle i hándo og saðle.

21. Sjov saðlar hon út sin gangare grá,
hon ha' inki sveinann at líte pá.

22. Dei möttest út fer Hallingins öy,
og der laut Eringssonen döy.

23. Dei stridde i dagar, dei stridde i tvo,
hon stóð til knés i manneblóð.

24. Dei stridde i dagar, dei stridde i tri,
og dá lét Eringssonen liv.

25. Hon strauk sit sverð pá silkiserk:
Aa be're meg Guð fer kvendeverk!

26. Stolt Margit hon kom seg riðands i gárð,
og kongin úte fer hennar stár.

27. Vil du inki vera frillemöy
seðan du lét Eringssonen döy?

28. Aa inki vil eg vera frillemöy,
sá glað vil eg fer kongin döy.

---

[4]) Var. vápen. Her er alene Tale om Strid mellem stolt Margit og Eringen, og hvad der siges i 1ste V, at de stred om stolt M. passer altsaa ikke til Indholdet af denne Variant.

29. Han tók stolt Margit upá sit kné,
han gav hennar gull og festarfé.

30. Han tók stolt Margit upá sit fang
gav hennar gullkrona og dronnings navn.

31. No heve stolt Margit forvunnið sin harm,
fyri sunna,
no söv hon kvor nott på kongins arm.
Enn strir han Iven Eringin den unge.

XXII.

Sigrið og Astrið.[1]

1. Sigrið syrgjer nott og dag,
komen af aurom[2] lande,
Astrið er báðe kát og glað.
Di[3] riðe så hart
i Hermoðs garðen, di kvendi!

2. Syrg inki Sigrið syster mi,
komen af aurom lande,
Hermoð skal få hevndi si.
Di riðe o. s. v.

3. Hossi kan Hermoð hevndi få,
komen af aurom lande,

[1]) De hede ogsaa Ingerið og Ragnild.

[2]) aurom (auro), andet, gammelt Dativ af Oldn. annar — annat; Dat. öðrum eller öðru (oðro).

[3]) di, Oldn. þit, I. — Visen begynder ogsaa saaledes:

Syster talað til syster så
me vil hevne 'kons far i år.

Hossi kan me hevne kons faðers mórð
me hava 'ki anten mág heller brö'r?

Ingerið genge seg in i by
kauper seg sverð og brynja ny.

Ingerið axlar si kåpe blå,
hon teke deð sverðið på naglanne låg.

Ingerið sete hon stålhatten på,
drege hon på seg stålhanskanne små.

Ingerið og Ragnild kom seg riðand i gårð
Hermoð han úte fer dei står.

me hava 'ki bröð'ann at lite pá.
Di riðe o. s. v.

4. Me skal riðe 'kon út i bý,
komen af aurom lande,
kaupe 'kon karmann-klæðir ný.
Di riðe o. s. v.

5. Kaupe 'kon sox og sylvarkam,
komen af aurom lande,
skera 'kons hár i karlemann. — (karemann).
Di riðe o. s. v.

6. Astrið út etter vegin rann,
komen af aurom lande,
Sigrið hon der etter sláng.
Di riðe o. s. v.

7. Astrið kom seg riðand i gárð,
komen af aurom lande,
Hermoðs moðir úte stár.
Di riðe o. s. v.

8. Er no Hermoð heime,
komen af aurom lande,
hell er en i skógin at veiðe?[4]
Di riðe o. s. v.

9. Aa Hermoð han er inki heime,
komen af aurom lande,
han er i skógin at veiðe.
Di riðe o. s. v.

10. Deð sér eg pá Hermoðs rakkar[5] smá,
komen af aurom lande,

---

[4]) veiða, fange, skyde Dyr eller Fugle.
[5]) rakki, Hund; ogsaa Ræv.

at Hermoð er inki langt ifrá.
Di riðe o. s. v.

11. Astrið hon geng seg i stoga in,
komen af aurom lande,
Hermoð han tukkar* stólen sin.
Di riðe o. s. v.

12. „Inki tröytt og inki móð?
komen af aurom lande,
ei líti kvild hon er vel góð.“
Di riðe o. s. v.

13. Er no de tvo nýgifte menn,
komen af aurom lande,
hell ville de burt at gilja i löynd?
Di riðe o. s. v.

14. Inki sá er me nýgifte menn,
komen af aurom lande,
men me vil burt at gilja i löynd.
Di riðe o. s. v.

15. Der búr tvo jomfrugur up under öy
komen af aurom lande,
som er báð' faðir- og móðirlaus möy.
Di riðe o. s. v.

16. Búr der tvo jomfrugur up under lið,
komen af aurom lande,
kvi hev dá du 'ki beðlað til di?
Di riðe o. s. v.

17. Eg ha' beðlað til Astrið, deð vene már,
komen af aurom lande,
ha' eg inki slegið hennas faðir ifrá.
Di riðe o. s. v.

*) tukka, flytte, rokke.

18. Astrið heve eg agtað meg,
komen af aurom lande,
Sigrið skal eg geva deg.
Di riðe o. s. v.

19. Her er Astrið, du agtað deg,
komen af aurom lande,
og der er Sigrið, du vil geva meg!
Di riðe o. s. v.

20. Du vóg[7] 'kons faðir, gav ingjo bót,
komen af aurom lande,
lokkað 'kons móðir, sá mykið imót.
Di riðe o. s. v.

21. Astrið lét sit sverðið brá,[8]
komen af aurum lande,
hon hoggi Hermoð i lutinne tvá.
Di riðe o. s. v.

22. Sigrið hon sit sverð útdróg,
komen af aurom lande,
hon hoggi af Hermoð hánd og fót.
Di riðe o. s. v.

23. Dei hoggi Hermoð alt sá smá,
komen af aurom lande,
som lauv in-under lindi lág.[9]
Di riðe sá hart
i Hermoðs garði
di kvendi!

---

[7]) vóg, Præt. af vega i Betydningen dræbe.

[8]) Var. drog pá sverðið brá.

[9]) Et Slutningsvers, der tydelig viser sig at være senere tilföiet, lyder saaledes:

Dei leið 'ki meire fer Hermoðs döð,
dei sat tri dagar pá vann og brøð.

Anmærkning.

Denne Vise findes ogsaa i de danske Saml. hos P. Syv. 3, No. 7 samt hos Nyr. 4, 34; men den har der tabt meget af sin Klang og Kraft. Söstrene nævnes ikke der ved Navn; vor Hermod heder Erlend. Den begynder saaledes:

> Söster spurgte hun anden,
> for den, der mig haver trolovet i Lön,
> og vil du dig ikke mande?
> Hun bor under Skoven i saa grönnen.
>
> Jeg vil mig ikke gifte under Ö
> för jeg faar hevnet min Faders Död.
> o. s. v.

Den Bemærkning, som Anders Sörensen Vedel gjör, at i gamle Dage stod Alt i aabenbar Feide med saadan indbyrdes Kiv og Drab, at man vidste lidet af Lov og Ret, men Enhver hevnede sin Vaande paa den Anden naar han saa sig bedst Raaderum dertil — er Noget, som paatrænger sig Enhver, der kaster et Blik ind i den Tid og det Folkeliv, som disse Kvæder saavelsöm de gamle Sagaer udfolde for os. Blandt andre gyselige Ting dukker ogsaa Blodhevnen rædsomt frem, og ikke alene Mænd, men ogsaa Kvinder ansaa det for en Hædersdaad at udöve den. Den havde sin Grund ikke alene i den syndige Hevngjerrighed, der under Hedenskabet var bleven til en frygtelig Lidenskab, men ogsaa deri, at det var bleven til en Æressag. Det ansaaes for en Skam at ligge uhevnet i sin Grav, og den Dræbtes Frænder kunde ikke leve uden Vanære, saalænge de ikke hævnede Drabet. Naar derfor et Drab skede, paafulgtes dette af en skrækkelig Blodsudgydelse, idet den Ene hevnede den Anden alt fort. Saa stor var denne skrækkelige Lidenskab, saa indgroet denne falske Æresfölelse, at Kristendommen först seent vandt Bugt med den hos Nordboerne, og fik udbredt sin Fred og Forsonlighed over Folkenes Samliv. Lovgivningen sögte at hindre denne Selvhevn ved at bestemme Böder, men det hjalp kun lidet, og endnu i Aaret 1395, altsaa mindst 300 Aar efter at Norge var blevet et kristent Land, bebreider Biskop Öystein Bönderne i Thelemarken, i hans mærkelige Formaningsbrev til dem, at

Manddrab skede der oftere, end i noget andet Bygdelag, og at man modtog Böder for sine Frænder, som „uforvarligen“ vare tagne af Dage, uden derved at lade sig afholde fra at tage blodig Hevn over Drabsmanden. Vi ville ikke hermed have antydet, at den i foranstaaende Vise beskrevne Handling er foregaaet i Thelemarken, men vel at saadanne Bedrifter maaskee her længere ned i Tiden, end andensteds, betragtedes som en Hæltersdaad. Hvad Kristendommen har havt at kæmpe med og hvad den har overvundet, kunne vi först blive istand til at bedömme, naar vi gjennem saadanne Skildringer af Folkelivet kaste et Blik ind i Fortiden. See vi fornæmst ud i vore Tider, saa vil — hvor meget vi end kan have at udsætte paa dem — Modsætningen gjöre vort Hjerte godt; vi ville glæde os og oplöfte vort Öie med hjertelig Tak til Gud for de Frugter, hans Aand og Ord har baaret iblandt os.

XXIII.

Store bror og lille bror.

1. Stóre bróðer talað til lille bróðer sin:
eg veit meg ei jomfru så fager og så fin.
  Du er den, du er den,
  eg hev tingað[1] i min ungdom.

2. Stóre bróðer reið seg til höge Vallands[2] brú, — (brö
og der gekk tolv par kvennar i berre kempeblóð.
  Du er den, o. s. v.

3. Stóre bróðer snúdde sin gangar og reið heim,
men lille bróðer reið seg vegin ende fram.
  Du er den, o. s. v.

4. Og deð var stor vanære, og endå större skam
at riðe ut på vegin og inki törja fram.
  Du er den, o. s. v.

5. Lille bróðer riðer til höge Vallands port
og utan fyri porten tri blanke spjút der stóð.
  Du er den, o. s. v.

6. Gerðið deð var gjort utaf kvasse kempesverð,
eit kempehovuð stóð der på odden útaf kver.[3]
  Du er den, o. s. v.

---

[1]) Var. tvinga, eller: meg hev tvinga.

[2]) Valland, Frankrig.

[3]) I den svenske Var. heder det bl. A.
  Nær som de kommo i rosendelund
  der mötte dem en varg med mannalår i mun.

7. Porten den var sett með stengar og með spjút,
men lille bróðer hoggi dei i mange stykkir út.
Du er den, o. o. v.

8. Lillebroðer riðer til höge Vallands gárð,
og der var fleire kempur, hell lille brór ha' hár.
Du er den, o. s. v.

9. Og jomfruga hon ut af vindauga ság:
Hot er deð fer ein galen gút, som helle i vár gårð?
Du er den, o. s. v.

10. Eg er no ingin galen gút, um du no seje sá,
eg er din kære festarmann, som du má líte pá.
Du er den, o. s. v.

11. Jomfruga hon léttar pá skarlaken rauð:
hor ere no de kempur, min faðer geve brauð?
Du er den, o. s. v.

12. Knaft detta orðið af jomfrúga var talt
för tolv hundre tusind kempur kring lille bróðer sat.
Du er den, o. s. v.

13. Lille bróðer kastað sin hanski mót jorð:
„i meg skal de finne en trúgin stallbrór!"
Du er den, o. s. v.

14. Lille bróðer kastað sin hanski pá mark:
„i meg skal de finne ein gúte, som er sterk!"
Du er den, o. s. v.

15. Og lille bróðer snúdde sin gangar umkring,
tolv hundre tusind kempur slóg han uti ein ring.
Du er den, o. s. v.

16. Og lille bróðer gekk seg i drykkjestoga in,
og der var alle kempur alt som forvillað svin.
Du er den, o. s. v.

17. Aa lille bróðer hadde seg ein gangare spak
'han tók den skön jomfru og sette pá hans bak.
Du er den, o. s. v.

18. Sá riðer no han seg tolv miler úti skóg,
jomfruga hon grét og lille bróðer lóg.
Du er den, o. s. v.

19. Men som at dei kom seg i gröne rósens lund,
der lyster lille bróðer at kvile seg ei stund.
Du er den, o. s. v.

20. Aa höyre du lille brór, du söv no 'ki sá hart,
eg tikje at eg höyrer min faðers hestefart.
Du er den, o. s. v.

21. Eg höyrer min faðers forgyllande lúr,
den hev 'ki vorið blásen sið' moðer hon var brúr.
Du er den, o. s. v.

22. Og tikje du, du höyrer din faðers hestefart,
og um me kem i dusten, du nemne 'ki mit namn!
Du er den, o. s. v.

23. Den fyrste dusten, som dei tilsaman reið,
jomfrugas eldste bróðer falt dauð til jorði neð.
Du er den, o. s. v.

24. Den andre dusten, som dei tilsaman drog,
jomfrugas yngste bróðer, og han datt dauð til jorð.
Du er den, o. s. v.

25. Aa höyre du lille brór, du stiller no dit sverð,
min kære yngste bróðer var 'ki den dauðen verð.
Du er den, o. s. v.

26. Din yngste bróðer eg inki agtar fer eit hár,
og din grá gamle faðer skal sama dauðen fá.
Du er den, o. s. v.

27. Lille bróðer riðer til store broðers gárð,
der stóð hans móðer úte með útslegið hár.
Du er den, o. s. v.

28. Aa höyre du lille brór, hot eg vil spyrja deg:
hor heve du fengið deð fagre unge viv?
Du er den, o. s. v.

29. Deð heve eg tekið alt úti kongins gárð,
með sterkare magt, með jönn og með stál.
Du er den, o. s. v.

30. Aa höyre du store brór, du hentar mig en prest,
og du min kære móðer, du skal vera meg næst.
Du er den, o. s. v.

31. Og du min eldste syster, du reiðer meg ei seng,
og du min yngste syster, du legge meg i den.
Du er den, o. s. v.

32. Aa deð var eldste systeri, hon reidde up hans seng,
men hon la' deri gift, for at hon var honom slem.
Du er den, o. s. v.

33. Den andre dags morgun, fór dagin den var ljós,
da lág der tri lik úti store bróðers hús.
Du er den, o. s. v.

34. Den eine deð var lille brór, den andre var hans möy,
og sá hans gamle móðer af sorgi var dauð. (döð).
Du er den, du er den,
eg hev tingað i min ungdom.

Anmærkning.

Den her meddelte Vise findes næsten ligelydende hos P. Syv (4, 7 og Sproget synes at antyde at den maaskee derfra er tillært. Naar d desuagtet optages i nærværende Samling, skeer det deels fordi den h os er bleven en Folkesang, hvortil maaskee dens vakre Melodi har bidra get, deels fordi den har havt den uheldige Skjebne at blive forsømmet de sidste danske Samlere, og er — som det heder — „for sin Unaturlig heds Skyld“ udeladt af den Nyrup-Rahbekske Samling. (See 5 D. Side 63 Disse Udgivere bemærke nemlig, at „her figurerer en Heltinde, hvis Ad færd er saa grum og kannibalsk, at der rinder Mölledamme af Blod af d Riddere, der have beilet til hende, ligesom ogsaa alle Stavene i et Gjerde ere prydede med deres afhuggede Hoveder“. — Dersom man har til Hen sigt alene at udvælge hvad der nu kan tiltale os i denne gamle Poesi, sa maatte vistnok ikke alene denne, men mange flere Viser forkastes. Men da vore Samlinger fornemmelig have et historisk Öiemed, maa ogsaa denne Vise faa Lov at være med, og den skal maaskee ved en nærmere Be-tragtning vise sig fuldt berettiget dertil. I disse paaklagede Overdrivelser er der noget for sin Tid Karakteristisk. Man er jo ogsaa forövrigt vant til Overdrivelser i disse gamle Kvæder; de tilhöre dem som en væsentlig Bestanddeel; alt skal være stærkt og stort indtil det Uhyre. Men Enhver veed jo, at det ikke er fuldt saa ilde meent som sagt. Hensigten er at give en Forestilling om noget Rædsomt. Desuden er de gamle Sagn og Sagaer fulde af Fortællinger om stolte, mandhaftige Möer, som tappert for-svarede sig imod paatrængende Beilere, og endog sloge dem ihjel, som de ikke likte; noget, der vel nu synes os hartad umuligt, men som bl. A. Sigrid Storraades Historie noksom viser har været sandt.

P. Syv gjör den Bemærkning, at dette Eventyr er noget nær ligt det, hvorom det heder i en gammel Kongekrönike:

Tha var i Skotland en dronning sá dol,
hon gorde sine bedlæ sá megit utál,
vare the ikke, som hon gad á,
tha let hon hougge them hovudit frá.

Erindrer man derhos, at Talen er om **Valland** (Frankrige), hvor det rædsomste Blodbad, Historien kjender, ere foregaaede, hvor der Bartholomæusnatten den 24 Aug. 1572 og de fölgende 7 Dage myrdedes over indstyve tusinde Mennesker, hvoriblandt Folk, der just vare ind-dse til **Bryllup** (Blodbryllupet i Paris), og hvor Strömme af Blod senere har farvet Seinens Vande, medens de Ihjelslagnes Hoveder blevne baarne paa Spydstager igjennem Byens Gader, saa maa man as, at den virkelige Historie ikke staar synderlig tilbage for Visen i Skildringen af blodig Rædsel i Valland. Jeg har en Formodning om, at just er hiint Blodbryllup, om hvilket Visen paa en forblommet Maade ager, og med de tvende Brödre, af hvilke den Ene omkommer, tör skee være meent Frantz og Caspar Coligny. — Jeg vil imidlertid helst befale en allegorisk Opfattelse af Visens Indhold. Den stolte Jomfru, Skjönhed har indtaget saa Mange, og til hvem Mange beile uagtet de er, som de derved udsætte sig for, er **Friheden**. Den vindes i Al-delighed ikke uden blodige Kampe, hvori Tusinder bukke under. De-Usnes danne en Rædselskjæde omkring Parises Mure. Nogle have Mod til at vove Dysten. Andre tabe Modet ved Synet af de mange ge Offere, den har fordret. (Store-Broder). Er den for et Öieblik aaet, saa er man dog — især naar den er taget med Vold — ikke ert dens Besiddelse. Den efterstræbes baade med Magt og List, græder over sin sörgelige Skjebne, og dör tilsidst tilligemed sine Forkæmpere. Tanker kunne godt lægges i Visen, og saaledes opfattet har den Betydning. Den kan antages forfattet efter det parisiske Blodbryllup under Kampen for **Religionsfrihed i Europa**. At de Gamle i sine er forstode at benytte Allegorien, sees bl. a. af Kristian den Andens Vise.

Paa Svensk findes den i Arvidsons Saml. 2, 190, aftrykt efter et gammelt Haandskrift, under Benævnelsen „Stallbröderna".

Den viser sig saaledes omspredt over hele Norden, og maa i sin Tid have været en meget yndet Folkesang. Hos Arvids. begynder den saal.:

Stallbroder talte til stallbroder sin
vil du intet rida bort og gifta deg än?
Men vi skolom föra vore runor med äran.

Hermed kan ogsaa sammenlignes Visen om Kæmpen Grimborg (Afz. 1, 16) som synes at være en Afföding af denne; samt den danske Vise: „Mange vove, men En gaar af med Byttet". (Syv, 4 Part, No. 71).

XXIV.

Dalebu Jonson.[1]

1. Aa Dalebu ha' seg ei festarmöy bold,
den heve han tekið með jönn og stál.
Kenner du Dalebu Jonson?

---

[1]) I denne og de nærmest fölgende Viser behandles et Thema, som synes at have været meget yndet, nemlig en Piges hemmelige eller voldsomme Bortförelse, og en derved foranlediget Kamp, i hvilken Elskeren udöver store Bedrifter, og gaar af med Seieren.

I Beskrivelsen af denne Kamp stemme disse Viser stundom endog ordret overeens, og det er derfor ikke umuligt at et bestemt Faktum ligger til Grund for dem. Imidlertid vare slige Voldshandlinger saa almindelige i hine Selvraadighedens og Lovlöshedens Tider, at man ikke, som de danske Udgivere have gjort, behöver at henvise til den i Vilkinasaga fortalte Begivenhed af dette Slags, som en Rod, hvorfra disse Kvæder ere udspirede.

Hos P. Syv saavelsom hos Nyrup (4, 81) findes en Romanse, i hvilken den samme eller en lignende Handling besynges. Helten heder der Samsing. Den begynder saaledes:

Samsing tjente i Kongens Gaard,
han lokked Kongens Söster, den væne Maard.
I lyder op paa Raadet!

Derefter berettes hvorledes Samsing overtalte „liden Kirsten“, og hemmelig bortförte hende, at Kongen underrettet herom sendte sine Hofmænd for at tage hende tilbage, samt at disse med Guld underkjöbte Samsings Moder til at give dem Underretning om hvor Samsing sov med sin unge Brud.

Hans Moder var ham ikke huld,
Hun solgte ham for det röde Guld.

Denne Skjændighed kjender ingen af vore Viser til. Det er især hvor Striden begynder, at de træffe sammen med den danske. Dalebu Jonsons Vise udhæver blot den egentlige Katastrofe med Forbigaaelse af alle Vidtlöftigheder, og man vil ikke kunne nægte at der er en langt anden Klang og Kraft i Dalebu Jonson, end i Sam-

2. Aa för deð bleiv dagin og dagin blev ljós,
kom der sjau tusind kempur til Dalebus hús.
Kenner du o. s. v.

3. Aa Dalebu út gjönom vindauga ság,
han kunnað 'ki sjá sóla fer glavind sá blá.
Kenner du o. s. v.

4. Aa Dalebu dróg pá seg den silkiskjurta blá,
der utanpá trekkir han jönn og stál.
Kenner du o. s. v.

5. Aa Dalebu hadde seg festað eit vív,
hon spende gullbelte um kempas liv.
Kenner du o. s. v.

---

sing. Den meddeles saaledes som Hitterdölen, der i vor Helt med Stolthed gjenkjender sig selv, synger den. Disse mange Aa-er, hvormed Versene begynde har jeg her ladet blive staaende, endskjönt de for Meningens Skyld gjerne kunde være borte. Men de höre Musiken til. De ere for Sangeren hvad et Tilsprang er for den, som skal hoppe, og vore Folkesangere maa nödvendig have dem med overalt. Jeg har ellers sögt at undgaa dem saameget som mulig, men dette lader sig bedre gjöre i de ældre Kvæder end i de nyere Folkedigte, f. Ex. Stevene, hvor de synes at være en væsentlig Bestanddeel.

Ovennævnte Samsings Vise findes ogsaa i de svenske Saml. af Arvidson 1, 137. Desuden findes sammesteds (1, 145) en Variant af Dalebu Jonsons Vise, men kortere og i Handlingens Beskrivelse mattere. Den indledes anderledes:

Her Dalebo säglar at sundet fram,
han säglar från konnungen styre og stam.
Men han var en.

Kongen bliver vred og spörger, hvilken Svend det er, som segler saa nær.

Därtil svarar en liten små dräng:
Dät er Her Dalebo, I kjänne honom vel!

Nu befaler Kongen at gribe og fængsle ham; hvorpaa de ride til Dalebos Gaard og Striden begynder.

6. Aa Dalebu út gjönom vindauga sprang,
dá gjorðe han rumt, der för var sá trangt.
Kenner du o. s. v.

7. Aa Dalebu hoggi og slet inki lóg,
til han stóð i blóð ivir sylvspente skó.
Kenner du o. s. v.

8. Aa Dalebu hoggi og i hugin var vreið
til han stóð i blóð ivir stálklædde kné.
Kenner du o. s. v.

9. Aa Dalebu saðlar sin gangare grá,
sá riðer han seg til kongins gárð.
Kenner du o. s. v.

10. Hor gjorðe du af dei hommen, eg sende deg með Jo
Aa dei ligg no heime úti mit tón.
Kenner du o. s. v.

11. Aa noka er slagtað og lagt út pá fat,
eg tenkte um kongin tráng til fersk'e mat.
Kenner du o. s. v.

12. Aa Dalebu ristað pá sylvbogað kniv:
bleiv du 'ki min verfar, sill deð koste dit liv!
Kenner du o. s. v.

13. Aa Dalebu ristað pá sylvbogað sverð:
bleiv du 'ki min verfar, hot var du vel verð!
Kenner du o. s. v.

14. Aa kære Dalebu Jonson, du stillar din kniv,
du ægtar liti Kersti, deð vúne viv.
Kenner du o. s. v.

15. Aa kære Dalebu Jonson, du stillar dit sverð,
du ægtar liti Kersti, du er hennar verð!
Kenner du Dalebu Jonson?

16. Aa der bleiv gleðe ivir all den gàrð,
Dalebu Jonson og Kersti ha' bryllaup igár.
No kenner du Dalebu Jonson!

XXV.

Dalebuggin Jonson.[1]

1. Höyre du, skön jomfru, hot eg seje deg:
lyster du af lande burtreise með meg?
Du kenner vel Dalebuggin Jonson?

2. Aa gjönni eg vil, men inki deð eg må,
fer her er så mange, meg vaktar på.
Du kenner vel o. s. v.

3. Dalebuggins fole var liten og spak,
han sette skön jomfru upå hans bak.
Du kenner vel o. s. v.

4. Dalebuggin kom seg riðande i gárð,
hans sæle moðer ute fer honom står.
Du kenner vel o. s. v.

5. I Dalebuggins gárð der stende eit búr,
der lyster han at sova með si unge brú'r.
Du kenner vel o. s. v.

6. Og Dalebuggins móðer rann tárir på kinn,
så syrgjeleg vekjer hon up sonen sin.
Du kenner vel o. s. v.

---

[1]) Er kun en Variant af den foregaaende.

7. Aa moðer du tar inki gráte fer meg,
Dalebuggin Jonson forsvarar vel seg.
Du kenner vel o. s. v.

8. Dalebuggin út gjönum vindauga* ság:
de er no sá mange, og me er sá fá!
Du kenner vel v. s. v.

9. Dalebuggins kærast hon var inki falsk,
hon snörde stálbrynja um Dalebuggins hals.
Du kenner vel o. s. v.

10. Dalebuggins kærast hon var inki sein,
hon snörde stálskó ikring Dalebuggins bein.
Du kenner vel o. s. v.

11. Aa Dalebuggin út gjönum dynnanne sprang,
han rudde den vegin, som för var trang.
Du kenner vel o. s. v.

12. Aa Dalebuggin hoggi alt úti den flokk
hennars sjau bröð'ar með gulan lokk.
Du kenner vel o. s. v.

13. Aa Dalebuggin hoggi til han gjorðest móð,
til han stóð til knés i manneblóð.
Du kenner vel o. s. v.

---

*) Naar man i vort danske Skriftsprog har skrevet „Vindu" og „Vindve", saa har man her et Exempel paa baade hvad den danske Udtale har bevirket, og hvortil man kan komme naar et Sprog lösrives fra sin Rod; Afstamningen forglemmes, og de löse Blade blæse omkring for alle Vinde. Benævnelsen Vind-Öiet har dog en Mening, og skriver sig fra en Tid da Öiet var aabent. (Jfr. svensk glarglugga). Men der ere mangfoldige lignende Forvanskninger at beklage!

14. Dalebuggin saðlar sin gangare grå:
eg vil reise til kongin og vera hans mág.
Du kenner vel o. s. v.

15. Dalebuggin kom seg riðande i gárð,
úte stoð kongin, var sveipt i márð.
Du kenner vel o. s. v.

16. Höyre du Dalebugg, hot eg seje deg:
kor vart deð af dei hommenn, eg sende til deg?
Du kenner vel o. s. v.

17. Aa sume ligg sjúke, og sume ligg sár,
og sume dei ligge pá likebár.
Du kenner vel o. s. v.

18. No teke du deg tolv tunnur með salt
at du kan salte deð galtekjötið alt.
Du kenner vel Dalebuggin Jonson.

19. Og du teke deg tolv tunnur með kveite,
sá fær du kurvar[3] óhörveleg[4] feite.
No kenner du Dalebuggin Jonson.

---

[3]) Hakkepölse.

[4]) umaadelig. (I Ordet ligger Begrebet om et Maal, som ikke kan rammes).

XXVI.

Östein Grönevoll.[1]

1. Grönevollen talað til stalldrengin sin:
saðla no du út gangaren min!
Östein Grönevoll, Östein Grönevoll,
og han riðer enno.

2. No vil eg riðe til kongens gárð,
du veit inki hossi mi reise kan gá.
Östein Grönevoll o. s. v.

3. Grönevollen kom seg riðande um kvell,
dá ha' liti Kersti alt skarað[2] sin ell.
Östein Grönevoll o. s. v.

4. Sá batt han sin hest veð den linderót;
du vakte den vel, min stalldreng góð!
Östein Grönevoll o. s. v.

5. Du vakte min hest i denni vrá,
og skaffe han fram, nær eg rópar pá.
Östein Grönevoll o. s. v.

---

[1]) En Variant af denne Vise findes i de svenske Saml., Arvids. I. 148, under Navn: Herr Grönborg. Den begynder saaledes:

Herr Grönborg han sadlar sin gangare grá,
de unge tu de äre samankombne,
så vilde han ride til konnungens gård.
Vaka up min rosa og ædeliga blomma!

Sammesteds findes ogsaa en Vise om Herr Esbjörn af lignende Indhold. Man maa have fundet sig meget tiltalt af dette Emne, som saa mangfoldig er behandlet.

[2]) skara, sammenlægge, tildække Ilden paa Skorstenen.

6. Sá teke du sabelen min i vare,
og skaffe den fram, um eg kem i fare.
Östein Grönevoll o. s. v.

7. Grönevoll han skranglað með dynnering:
Statt up liti Kersti, og slepp meg in![3]
Östein Grönevoll o. s. v.

8. Aa ingin sá hev eg no stevne sett
og ingin sá lukkar eg in i nott.
Östein Grönevoll o. s. v.

9. Du stende vel up og lukkar meg in,
deð er Östein Grönevoll, allerkærasten din.
Östein Grönevoll o. s. v.

10. Dá liti Kersti hon höyrde Grönevollens mál,
hon skreidde dei lokunne sá létt ifrá.
Östein Grönevoll o. s. v.

11. Liti Kersti hon vart sá banga og bleik:
eg fæler her yppas ein spéleg[4] leik.
Östein Grönevoll o. s. v.

12. Min faðir han heve dit liv umsagt,
du skunde deg, Östein, herfrá með hast!
Östein Grönevoll o. s. v.

13. Up vaknað kongin i lofti der han lág:
No meinar eg Grönevollen kom i vár gárð!
Östein Grönevoll o. s. v.

---

[3]) Nogle begynde först Visen her, saaledes:
Östein Grönevoll kom seg ridande i gárd:
statt up liti Kersti, skreid loko ifrá!

[4]) spéleg, farlig.

14. Kongin han rópað ivir all sin gárð:
Statt up mine hommenn, tak brynjunne pá!
Östein Grönevoll o. s. v.

15. Statt up mine drengir og klæð dikkon pá,
fer Grönevollen er inki langt ifrá.
Östein Grönevoll o. s. v.

16. Statt up mine drengir og klæð dikkon vel,
og slá Östein Grönevoll lukt[9] ihel!
Östein Grönevoll o. s. v.

17. Dei stöytte pá dynni með sverð og spjút:
statt up Östein Grönevoll, og kom herút!
Östein Grönevoll o. s. v.

18. Liti Kersti hon talað til Grönevollen sá:
du verje deg vel fer dei drenginne smá.
Östein Grönevoll o. s. v.

19. Liti Kersti hon var 'ki sin kæraste falsk,
hon sprette den brynja um Grönevollens hals.
Östein Grönevoll o. s. v.

20. Eg skal geva deg skarlak og brynja blá,
som inke kan bite sverð uppá.
Östein Grönevoll o. s. v.

21. Grönevollen út gjönum dynni flaug,
skjoll og sverð han fyri seg bauð.
Östein Grönevoll o. s. v.

22. Grönevollen ut gjönum dynni steig,
han hogg sá fort at skallanne dreiv.
Östein Grönevoll o. s. v.

---

[9]) lukt, adv. ganske, aldeles.

23. Grönevollen neð på tónið sprang —
den vegin vart róm, som för var tráng.
Östein Grönevoll o. s. v.

24. Grönevollen stóð og hoggi fer fót,
han stóð til knés i manneblóð.
Östein Grönevoll o. s. v.

25. Stalldrengin mötte með gangaren grá,
ferutta ístig han sprang uppá.
Östein Grönevoll o. s. v.

26. Grönevollen rópað til stalldrengin sin!
No hente du meg hít sabelen min!
Östein Grönevoll o. s. v.

27. Grönevollen kastað sin sabel umkring,
så stakk han i jorði tri gángur eit sting.
Östein Grönevoll o. s. v.

28. Så greip han i skefte með hendar tvo
så mange han rámað, til jorði han slóg.
Östein Grönevoll o. s. v.

29. Der biðað* 'ki jönn, der beit inki stál,
dei kunnað 'ki höyre mannemál.
Östein Grönevoll o. s. v.

30. Garðen låg full af dauðe menn,
der kunnað 'ki fleire koma fram.
Östein Grönevoll o. s. v.

31. Grönevoll, Grönevoll, still dit sverð!
tak lili Kersti, du er hennar verð.
Östein Grönevoll o. s. v.

*) det holdt ikke, det rök itu.

32. Grönevollen strauk sin hjelmen tráng:
vel var deð, kongi, deg nauði tvang!
Östein Grönevoll, Östein Grönevoll,
og han riðer enno!

XXVII.

Knut liten og Sylvelin.

1. Kongin og Knút liten dei sat ivir borð,
Iseliljan!
Dei talað sá mange dei skemtande orð.
Sá sáre syrgjer Sylvelin[1]
fer lisle Knút i löyndom.

2. Dei talað sá mykið, dei talað sá mangt,
Iseliljan!
og sumt var no gaman, og sumt var no sant.
Sá sáre o. s. v.

3. Knút liten han saðlar sin gangare grá
Iselilján!
sá riðer han seg til Sylvelins gárð.
Sá sáre o. s. v.

4. Han klappað pá dynni með fing'anne smá:
Iseliljan!
Aa statt no up Sylvelin, skreið loko ifrá!
Sá sáre o. s. v.

---

[1]) Sylvelin staar formodentlig for Sylverlilî.

5. Aa ingin sá hev eg til stevnar lagt,
Iseliljan!
og ingin sá lukkar eg in um nott.
Sá sáre o. s. v.

6. Han klappað pá dynni með hanskar pá hand:
Iseliljan!
Kenner du 'ki Knút liten din festarmann?
Sá sáre o. s. v.

7. Aa Sylvelin ha' pá seg stakkin blá,
Iseliljan!
hon skreidde dei lokunn báð' til og ifrá.
Sá sáre o. s. v.

8. Aa atta-fer dynni der stend ein gullstól,
Iseliljan!
der skal du, Knút liten, sette sylvspende skó.
Sá sáre o. s. v.

9. Aa atta-fer dynni der er ein gullknapp,
Iseliljan!
der skal du, Knút liten, hengje hanskar og hatt.
Sá sáre o. s. v.

10. Aa skam fá den terna, hon var sá útro — (ótru)
Iseliljan!
hon stal hurt Knút litens sylvspende skó.
Sá sáre o. s. v.

11. Sá axlar hon seg sit hovuðskinn,
Iseliljan!
sá genge hon seg fer kongin in.
Sá sáre o. s. v.

12. Her site du kongi drikke mjöð og vín
Iseliljan!

með Knút liten söve hjá dotteri di.
Sá såre o. s. v.

13. Gakk burt du terne, og snakk inki sá,
Iseliljan!
her er vel sá mange, du lýg æra ifrá.
Sá såre o. s. v.

14. Aa kære min kongi, vil du meg 'ki tru,
Iseliljan!
her hev eg Knút litens dei sylvspende skó.
Sá såre o. s. v.

15. Aa kongin lét rópe ivir heile sin gárð:
Iseliljan!
klæð dikkon, mine hommenn, i brynjunne blá!
Sá såre o. s. v.

16. Aa kære mine gútar, klæð dikkon inki falsk!
Iseliljan!
eg kenner Knút liten, deð er ein vágehals.
Sá sára o. s. v.

17. Dei bankað på dynni með glavin og spjút:
Iseliljan!
Er du inne, Knút liten, du keme vel út!
Sá såre o. s. v.

18. Knút liten han út gjönom vindauga ság,
Iseliljan!
han kunn' 'ki sjá skógin fer brynjunne blá.
Sá såre o. s. v.

19. Aa er de no sá mange, sá er de vel 'ki rædd',
Iseliljan!
sá kan de vel bíðe til ein nakin mann blir klædd!
Sá sárc o. s. v.

20. Knút liten út gjönom dynnanne sprang,
Iseliljan!
han rudde den vegin, som stóð der sá trang.
Sá sáre o. s. v.

21. Knút liten han hoggi til han gjorðest móð,
Iseliljan!
til blóðið deð stóð ivir sylvspende skó.
Sá sáre o. s. v.

22. Knút liten han hoggi til han bleiv tröytt,
Iseliljan!
han kunn' 'ki sjá sóli fer manneröyk.
Sá sáre o. s. v.

23. Knút liten stige pá gangaren grá,
Iseliljan!
eg vil riðe til kongin og vera hans mág.
Sá sáre o. s. v.

24. Som dá Knút liten kom riðand i gárð,
Iseliljan!
kongin sjav úte fyri honom stár.
Sá sáre o. s. v.

25. Höyre du Knút liten, hot eg spyre deg:
Iseliljan!
hor er dei hommenn, eg sende til deg?
Sá sáre o. s. v.

26. Sume ligge sjúke, og sume ligge sár,
Iseliljan!
og sume dei ligge pá likebár.
Sá sáre o. s. v.

27. Knút liten rister pá blóðutte kniv:
Iseliljan!

ha' du 'ki vorið kongin, deð ha' guldið dit liv!
Sá sáre o. s. v.

28. Knút liten, Knút liten, du stillar din kniv!
Iseliljan!
eg geve deg Sylvelin, deð véne viv.
Sá sáre o. s. v.

29. Knút liten rister pá blóðutte sverð:
Iseliljan!
ha' du 'ki vorið kongi, du ha' vorið deð verð!
Sá sáre o. s. v.

30. Knút liten, Knút liten, du stillar dit sverð,
Iseliljan!
eg geve deg Sylvelin, du er deð fulla verð!
Sá sáre o. s. v.

31. Og deð fekk Knút liten fer han var 'ki rædd,
Iseliljan!
og derfer han kom úti kongeleg ætt.
Sá sáre syrgjer Sylvelin
fer lisle Knút i löyndom.

IV.

Ridderviser og Romancer.

XXVIII.

Palmen Burmansson.[1]

A.

1. Deð var Palmen Burmansson
han saðlar út gangaren grá,
så reiser han seg til Nelandi, — (Neðlandi?)
til sin faðers banen sjå.
Uti Riðen öy.[2]

2. Han vikað til bispen, sin mórbrór,
han ha' ingin skyldare frende,
han gav en så gott eit ráð,
han sa', en sille atte vende.
Uti Riðen öy.

3. Eg vender no inki attende[3] idag
för eg heve vunnið deð viv,

[1]) Denne Vise findes ikke i de danske Samlinger, men i de svenske forekommer den hos Arvidson i trende Varianter (I, 193 og 410), optagne efter gamle Haandskrifter paa det kgl. Bibl. i Stockholm. Handlingen er overalt den samme; at Traaden er lidt forskjellig udspundet, kan ikke forundre os, naar vi betænke, at Visen i saa lange Tider har gaaet i Folkemunde over de nordiske Riger. Helten heder i det Svenske: Peder Palleboson, Pallebogson og Falleboson, Pigen heder „liden Kristin", Fæstemanden Nils. Enden bliver der, at Helten falder i Kampen og hun gaar i Kloster. Det synes at være med hendes gode Villie at hun er bortfört; Fæstemanden vil hun ikke vide af. Visen er meget udbredt i Thelemarken. Jeg meddeler tvende Varianter, af hvilke den förste er fundet skreven i en gammel Visefugge.

[2]) Var. Uti Rind öy. I det Svenske er Omkvædet: I riden uth eller . . . ute, eller Ni riden här ut.

[3]) Tilbage.

deð kallar dei ingin hofdrengin vera
som ræddast fer láta liv.
Uti Riðen öy.

4. Eg vender inki attende idag
för eg heve vunnið den möy,
deð kallar dei ingin hofdrengin vera
som ræddast fer han skal döy.
Uti Riðen öy.

5. Og deð var Palmen Burmansson
han reið etter vegin fram,
der möter han kongins líten féhyring,[4]
han út af vegin rann.
Uti Riðen öy.

6. Höyre du líten fehyring,
du tar inki renne af vegin,
hossi stende deð til i fru Ingeborgs gárð?
du dyl deð inki fer meg.
Uti Riðen öy.

7. Han rengde gullringen af sin fing:
Fehyring, den geve eg deg,
hossi stende deð til i fru Ingeborgs gárð?
deð dyl du inki fer meg.
Uti Riðen öy.

8. Eg er ein liten fehyring,
vaktar mit fé úti beite,
der hender sá mykið i fru Ingeborgs gárð
fehyring deð litið han veit.
Uti Riðen öy.

---

[4]) Egentlig hyrðing (Oldn. hirðingi), Hyrde. I Thelem. udtal d[...] juring, eller hjuring. Ovenstaaende Form er dog her s[...] meddelt.

9. Höyre du Palmen Burmansson
halt dine hestar vel úti hage,
fer her er fru Ingeborgs brúrevegin,
som hon er vani at fara.
Uti Riðen öy.

10. Höyre du Palmen Burmansson
halt dine hestar vel under liðe,
fer her er fru Ingeborgs brúrevegin,
som hon er vani at riðe.
Uti Riðen öy.

11. Fru Ingeborg stend i loftssvoli
sér hon seg út så viðe:
Hot er deð fer mykið folk,
som helle til under liðe?
Uti Riðen öy.

12. Deð var den liten smådreng
han smilar under skarlaken skinn:
„Kenner du 'ki kongin, din faðir,
og Olaf, festarmann din?“
Uti Riðen öy.

13. Eg kenner no inki kongin, min faðir,
hell Olaf min festarmann,
dei var inki så klædde i då
kvorkin með hauk heller hund.*
Uti Riðen öy.

14. Deð var fruga Ingeborg
hon vilde af garðe riðe,

---

*) I den ene svenske Var. lyder dette Vers saaledes:

Intet är det Nils, min festemann
jag kenner hans hök och hund,
intet rider han i jern och stål,
mot mig i denna stund.

Palmen han tók i begsli og tygillen
og bað hon vilde halde og biðe.
Uti Riðen öy.

15. Höyre du Palmen Burmansson
du gere meg ingja skam,
etter keme kongin, min faðir,
og Olaf min festarmann.
Uti Riðen öy.

16. Inki keme kongin, din faðir,
hell Olaf din festarmann,
du skal fy'gje meg heim idag
um hesten deg bera kan.
Uti Riðen öy.

17. Höyre du Palmen Burmansson
du læt inki grá gangaren springe,
eg heve meg så litið eit kind
under min silkelinde.
Uti Riðen öy.

18. Deð var Palmen Burmansson
han smilar at dei små drenginn:
Du kan vel få deg eit litið kind,
um du heve deð inki fengið.
Uti Riðen öy.

19. Deð var Palmen Burmansson
han kom seg riðand i gárð,
úte stóð Palmens systanne tvo
dei var vel sveipt i márð.
Uti Riðen öy.

20. Velkomen Palmen, 'kons bróðer,
og helst deð vene viv.

deð tykje no okkon veslaste* vera
fer hennar sá læte du liv.
Uti Riðen öy.

21. Velkomen Palmen, 'kons bróðer,
og helst den vene möy,
deð tykje no okkon veslaste vera
fer hennar sá lýte du döy.
Uti Riðen öy.

22. Senginne stende upreidde
deð vöre sá gott at sova
i fruga Ingeborgs famn
kom berre 'ki mannen etter.
Uti Riðen öy.

23. No vil me burt at leggje 'kon,
smádrenginne dei skal vaka,
sá má de inki vekkje 'kon
för brynjunne fær til braka.
Uti Riðen öy.

24. Höyre de Palmens systanne tvo
deð má de inki glöyme,
de taki fru Ingeborgs brúreklæðir,
sá vel som de lýte göyme!
Uti Riðen öy.

---

25. Deð var Olaf hennars festarmann
han kom seg riðand i gárð,
úte stóð Palmens systanne tvo
dei var vel sveipt i márð.
Uti Riðen öy.

*) veslaste, en meget brugelig Form, værst.

26. Eg helsar dek' Palmens systanne tvo
og sant sá seje de meg:
hev de 'ki sét Palmen brór dikkons
og vívið, han flutte með seg?
Uti Riðen öy.

27. Um talað Palmens systanne tvo
dei renne tárir pá kinn:
me heve 'ki sét Palmen brór kons
siðan lánge heran i sinn.[*]
Uti Riðen öy.

28. Deð var Olaf hennars festarmann
han vilde af garðe riðe,
der ság han fru Ingeborgs brúreklæðir
dei glimað i veðri sá viðe.
Uti Riðen öy.

29. Dei la' pá dynni með glavin — (gnavl)
like sá vel með spjút:
Er du her inne Palmen Burmansson
fulla sá skal du vel út!
Uti Riðen öy.

30. Deð var no Palmen Burmansson
han var inki mannerædd:
Aa biðe no eit lítið bil
til nakin mann bli' klædd!
Uti Riðen öy.

31. Deð var no Palmen Burmansson
han ság af vindauga út,
han ság 'ki anten himel hell jorð
fer glavin og kvasse spjút.
Uti Riðen öy.

---

[*]) forleden, for en Tid siden.

32. Deð var no Palmen Burmansson
tók på seg stålhanskanne små,
så tók han neð deð góðe sverðið
som upå naglanne låg.
Uti Riðen öy.

33. Deð var no Palmen Burmansson
han út af vindaugunne sprang,
så rudde han den vegin så róm
som för ha' vorið så trang.
Uti Riðen öy.

34. Deð var Palmen Burmansson
han hoggi den fyste skare,
han hoggi ihel Ingeborgs bröðanne sjau,
og siðan hennars sæle faðir. — (fa're).
Uti Riðen öy.

XXVIII.

Palmen Burmansson.

B.

1. Deð var árle um mándags morgon
klerken[1] han gæl uti enge,
deð var Palmen Burmansson
han klæðer seg for sine senge.
Uti Rind öy.

2. Han sprette gullkrossen for sit bryst
og gullið turte[2] han 'ki láne,
sá reið han seg til Sælands bý
i hallen her uttafer Skáne.[3]

---

1) Skal formodentlig være: lærken, som det ogsaa heder i den svenske Vise, der paa lidet nær stemmer overeens med denne Variant. Det heder der:

Arla var thet um morgonen
så fagert lerkan sång,
up stod Hr. Peder Pallebogson
han klæder sig för sin säng.

2) For turfte, af turva (Oldn. þurfa), behöve.

3) Var. Han tók vegin fra Ladholms bý
um Hallen og neð til Skáne.

I de svenske Viser heder det:

Han red sig til Halland
uti Skåne der monde han vende.

Eller: Han rider til Halland i Skåne
der var han då väl känder.

Eller: Åt Engeland mande han lända.

3. Og deð var Palmen Burmansson
han vilde 'ki atte vende,
sá reiste han til bispen sin mórbrór
han ha' inki skyldare frende.

4. Höyre du Palmen Burmansson
du vender din gangar umkring,
her er sá sterke vaktir fer Ingeborgs gárð
du kem aldri livandes in.

5. Eg vender no inki heimatt idag
för eg heve vunnið deð vív,
deð kallar dei ingin hofdreng vera
som ræddast fer láta lív.

6. Deð var Palmen Burmansson
reið seg etter vegin fram,
mötte han kongins líten féhyring
han ótor vegin rann.

7. Han rengde gullringen af sin arm:
Höyre du fehyring sá ung,
hossi stende deð til i fru Ingeborgs gárð?
han vege vel femten pund.

8. Eg er ein líten fehyring
eg vaktar fé uti beite,
deð hender sá mykið i fru Ingeborgs gárð
fehyring sá lítið deð veit.

9. Með[4] Lunde kyrkje i Skáne[5]
der messar dei klerkanne[6] nie

[4]) með (inmeð), for veð.

[5]) Var. Með Sælands bý uti Skáne.

[6]) Var. bispanne. — Den svenske Vise har et med Hensyn til Navnene ganske tilsvarende Vers. Nogle Sangere begynde Visen saal.:

möt der idag Palmen Burmansson
sá sér du ei brúr sá frið,

10. Með Lunde kyrkje i Skáne
der messar dei klerkanne tolv,
möt der idag Palmen Burmansson
der stende hon brúr sá bold.

11. Deð var fruga Ingeborg
hon gláper seg burt i leite,
sá sér hon sin sæle faðir — (fairen)
han keme frá krigen heim. (?)[7]

12. Inki er deð min sæle faðir
som eg sér burt i leite riðe,
men deð er Palmen Burmansson
han vil meg slet inki svike.

13. Og deð var Palmen Burmansson
han ha' seg ein gangare spak,

Deð var Palmen Burmansson
han klæðer seg fer sin seng,
sá genge han seg i högeloft —
fer sine hofdrengir in.

Her site de alle mine góðe hommenn
og drikke mjöð af skálir:
heve de inki sét noko véne vív,
sá víðe de um lándo hev farið?

Með Lunde kyrkje i Skáne,
o. s. v.

[7]) Man seer af de svenske Viser at dette er ufuldstændigt. Hun spörger hvad det er for Folk, og hendes Fölge siger at det er hendes Fader og Fæstemand, hvilket hun benegter, som i 12te Vers. Besynderligt er det at man i ingen af Var. faar höre mere om hvad der tildrog sig i „Lunde Kirke i Skaane". Rimeligviis er det paa Veien til Kirken hun bliver rövet.

lyfte han hennar så lysteleg
upå honoms bak.

14. Han reið igjönom den gröne lund
og gjönom dei gröne engir,
endå kom han til sin móðirs gárð
för folkið dei gekk til sengi.

15. Og senginne dei var reidde,
og réttinne dei var sette,
og gott var deð sova i Ingeborgs fang,
kom der inki annað etter.

16. No vil me burt og leggje 'kon
smådrenginne dei skal vaka.
så má de inki vekkje 'kon
för brynjunne fær til braka.

17. Og set du no mine hestar
set dei vel suð i hagar,
og glöym inki Ingeborgs brureklæðir
som heng upi högelofts svalar.

(o. s. v. som V. 25 til 32 i A.)

18. Og deð var fruga Ingeborg
hon var no inki så falsk,
så sprette hon den ringbrynja
så hart ikring Palmens hals.

19. Aa höyre du fruga Ingeborg,
um du sér noken falle
eg beðe deg for den högaste Guð
du má meg 'ki på namni kalle!

20. Út sprang Palmen Burmansson
han lét sit sverði brá,
treðive vore dei raske hommenn
som fyri hans fötar lág.

21. Deð var Palmen Burmansson
han hogg i den fyste flokk,
dá hoggi han Ingeborgs bröðanne sjau
alle með gule lokk.

22. Deð var Palmen Burmansson
han hoggi den andre skare,
dá hoggi han Olaf hennars festarmann
og sá hennars sæle faðir. — (fa're)

23. Aa höyre du Palmen Burmansson
du má vel stille dit sverð,
no hoggi du kongin, min faðir,
og beðre sá var han verð.

24. Deð var Palmen Burmansson
den tið han nemnde var,
deð vil eg fer sanning seja
dá fekk han sit banesár.

25. Deð var Palmen Burmansson
han dauðað för hanen gól,
og deð var fruga Ingeborg
hon dauðað för up rant sól.*
Uti Rind öy.

---

*) I den svenske Vise bliver ogsaa Palle Bosson ihjelslagen, og Fæstemanden fordrer da sin Brud, men hun vil ikke mere vide af ham. Hun giver sig i Kloster „med fulla fembton bo".

„Jungfrun gaf sig i klostret
med alt sitt guld så röd:
aldrig så lefver jag den dag
jag glömmer Herr Palles död!"

XXIX.

Falkvorð Lommannson.[1]

1. Deð var Torstein Daviðson
han vilde til bryllaups bjóðe,
og deð var Falkvorð Lommannson
han lét sine hestar ringskóe.
Riddaren, vágar han livið fer ei jomfru.

2. Deð var árle um morgun
sóli hon ryr i dale,
up stend Falkvorð Lommannson
legge pá forgyllte saðle.
Riddaren, vágar o. s. v.

3. Út kem hans sæle móðir
renner 'a tárir pá kinn:
hori agtast du hen idag
du Falkvorð kær' sonen min?
Riddaren o. s. v.

---

[1]) Var. Falkum. Lommann for Logmann (Oldn. lögmaðr), Lovmand. Dette var, som bekjendt, oprindelig en Embedstitel, men Ordet blev siden benyttet som Mandsnavn, hvilket formodentlig först skede af Udlændinger, der ikke kjendte dets Betydning. (Jfr. den Maade hvorpaa Navnet Magnus blev indfört hos os). Dog brugtes vel Benævnelsen ogsaa den Gang i Lighed med hvad der endnu skeer naar Bonden f. Ex. siger: Olaf Præstesön.

Denne Vise har intet fælleds med den om Folker Lovmandsön, som findes hos Nyr. 2, 253 og hos Arvids. 2, 62, ikke heller med Visen om Hr. Lovmand og Hr. Thor (Nyr. 4, 180). Derimod er der i sidstmeldte Samling en Vise om Magnus Alf Greves Sön og Drost Hr. Lovmand, 4, 163, som har enkelte Vers af lignende Indhold, men er dog i det Hele forskjellig. Det samme gjelder om en Vise i de svenske Saml. (Arvids. 1, 159) om Falken Albrektson.

En Variant begynder Visen med vort 2det Vers.

4. Höyre du deð mi sæle móðir
deð er meg no aller verst,
eg vil no taka all' víwið deð,
som Torstein Daviðson hev fest.
Riddaren o. s. v.

5. Deð var Falkvorð Lommannson
han seg af garðe reið,
der grødde 'ki grasið på femten år
der hans grå gangare steig.
Riddaren o. s. v.

6. Deð var Falkvorð Lommannson
han kom seg riðand i gárð
in så springe den liten smådreng
seje han tiðend ifrá.
Riddaren o. s. v.

7. In så springe den liten smådreng
seje han tiðend ifrá:
Her stend fult túnið af herklædde menn
og alle som duvunne grá!
Riddaren o. s. v.

8. Og deð var fruga Mendelin
hon ság seg all' ivir herð,
då ság hon Falkvorð Lommannson
með herske stóre ferð.
Riddaren o. s. v.

9. Deð var fruga Mendelin
hon út af vindauga ság:[*]
Deð er Falkvorð Lommannson
han hev meg lengstom trått.
Riddaren o. s. v.

---

*) Bedre: hon ság gjönnum duragått.

10. De taka af meg mit hovuðgull,
og sete meg með neðre bórðsende,
kem han in Falkvorð Lommannson
han má meg inki kenne!
Riddaren o. s. v.

11. Der taka af meg mit hovuðgull
og bind up með striki[3] smá
kem han in Falkvorð Lommannson
han má meg inki sjá!
Riddaren o. s. v.

12. In kem Falkvorð Lommannson
með högan hatt i hende,
helsar han fruga Mendelin:
sú vel som eg deg mone kenne!
Riddaren o. s. v.

13. Höyre du fruga Mendelin
du tar deg inki löyne,
hesten min stend i Allansgarði, — (Adelsgarð)
idag skal du en röyne.[4]
Riddaren o. s. v.

14. Og deð var fruga Mendelin
hon slóg sin neve mót borð:
Var han heime Torstein Daviðson,
du lýste inki slike orð!
Riddaren o. s. v.

---

[3]) strik betyder her Snor.

[4]) Verset gjentages med de forandrede Riim dylje og fylgje. I den nævnte svenske Vise hos Arvids. 1, 159 lyder et Vers saaledes:

I tagen utaf mit hufudgull
I hvifven mit hvite änne,
er thet then sven, som mig hafver kär
at han mig ikke kenner.
Ther han ville sjelf vera min.

15. Deð var Falkvorð Lommannson
han gjorðest i hándo sterk,
sá tók han fruga Mendelin
og sette pá högan hest.
Riddaren o. s. v.

16. Og deð var no den liten smásvein
han agtast lenger at lite,
sá tók han saðlen af naglo neð
og lagde pá ösen[5] den kvite.
Riddaren o. s. v.

17. Og deð var no den liten smásvein
han gjorðe báð reið og rann,
sá reið han dei femten vælske milir
til han Torstein Daviðson fann.[6]
Riddaren o. s. v.

18. Her site du Torstein Daviðson
drikke mjöð og vin,
Falkvorð Lommannson er heime
og reiser með brú'ri di!
Riddaren o. s. v.

---

[5]) Saaledes er Ordet her skriftlig meddelt. I de danske Viser hedder det örs, Hest.

[6]) Efter en Variant var Torstein D. ikke længere borte, end i næste Stue, hvor han sad og drak med sine Mænd, og hvor Smaasvenden melder ham Bruderovet, men han gav sig ikke desto mindre gode Stunder.

Deð var Falkum Lommannson
han lyfter pá högan hatt:
far vel Torstein Daviðson
og hav no tusind goð natt!

In sá spring den liten smádreng
seje han tiðend ifrá;
úte er Falkum Lommannson
reiser með unge brúr vár.

19. Deð var Torstein Daviðson
han vart sá ille veð orð,
bróne mjöðen i skáli var
den slepte han neð pá borð.
Riddaren o. s. v.

20. Up stóð Torstein Daviðson,
han rópar ivir all den gárð:
de stande up alle mine góðe hommenn
klæð dikkon i brynjunne blá!
Riddaren o. s. v.

21. Höyre de alle mine góðe hommenn
de klæð dikkon inki fals, — (utan fals)
de kenner vel Falkvorð Lommannson
deð er ein harðe hals! — (vágehals)
Riddaren o. s. v.

22. Seint var deð um sundags eftan
dá kveste dei sine spjút,
árle var deð um mándags morgun
da reið dei herkempur út.
Riddaren o. s. v.

23. Deð var Falkvorð Lommannson
han ság seg att' ivir herð:
„Etter kem Torstein Daviðson,
vor Herre ver i mi ferð!"[1]
Riddaren o. s. v.

24. Dei möttest út pá Demannheiði[2]
úti sá tykk ein gnýr,
branden beit og brynja sleit
og röykin stóð up i ský.
Riddaren o. s. v.

---

[1]) Udtalt: fær. Jfr. Oldn. fǫr, Reise.

[2]) Var. Vilbarheiði.

25. Dei möttest út på Demannheiði
úti så tykk ein móe,[9]
sóli gat 'ki på núto skine
fer röykin af manneblóði.
Riddaren o. s. v.

26. Dei stridde der i dagar
og vel i daganne två,
atte stóð Torstein Daviðson
alt folkið deð falt ifrå,
Riddaren o. s. v.

27. Heimtil reið Torstein Daviðson
með tröytte mennar og såre,
Falkvorð spelar[10] fer bergjo norð
alt með sin kæraste kåte.
Riddaren o. s. v.

28. Heimtil reið Torstein Daviðson
með brotne saðlar og tóme,
Falkvorð spelar fer bergjo norð
alt með si rosens plóme.
Riddaren o. s. v.

29. Deð var Torstein Daviðson
han syrgir no inki så sårt:
Her er så mange stolte jomfrugur
som stjönnunne fy'gir nott.
Riddaren, vågar han livið fer ei jomfru.

---

[9]) Var. der stoð så stort eit morð.

[10]) Legede, et Udtryk for den Glæde, hvormed han nu fortsatte sin Reise. Deslige Bruderov have været almindelige her langt ned i Tiden; noget Lignende har endog hendt i min Embedstid, dog uden blodigt Slagsmaal.

Vilgorð Hertugson.

1. Deð var Vilgorð hertugson
han var som röyr uprunnen
fa'r og mó'r dei unt 'om vel[1]
frá deð en tala kunne.

2. Vilgorð talað til faðir sin
han förde sine orð með snille:
Um eg beðlar til Signe fruga
er deð með din vilje?

3. Um du beðlar til Signe fruga
hennar kan du inki fá,
hon skal hava kongin af Konaröy
sá viðe geng segnir frá.

4. Signe hev meg i löyndom lovað
at hon vil vera meg tru,
sá sant mit sverð i feste held
hon verte 'ki kongins brú'r!

5. Deð var kongin af Konaröy
lét til sit bryllaup bjóðe,
og deð var Vilgorð hertugson
han lét sin gangare skóe.

6. Deð var tiðlegt um morgun
dagin gjorðest ljós,
dá var Vilgorð hertugson
til brúðrehúsi fús.

---

[1]) unte, Præt. af unna, ynde elske; 'om for honom. Til denne Vise har jeg ingen Tilsvarende fundet i andre mig bekjendte Samlinger.

7. Deð var Vilgorð hertugson
han steig pá golvið fram,
han hadde sá vént eit helsarmál
at deð úti stoga klang.

8. Han hadde sá vént eit helsarmál
deð kunnað ingin at en finne,[*]
han bað dei alle i freðo liva,
deð minste bánið derinne.

9. Deð var Vilgorð hertugson
han helsað ivir breiðe borð,
fyrst og fremst hennar Signe fruga,
som hélt sá vel sine orð.

10. Deð var Vilgorð hertugson
han helsað ivir borð og benki,
han bað kongin af Konaröy
han mátte mjöðen fer brú'ri skenkje.

11. Til svarað kongin af Konaröy
han sat i milljar[²] benki:
Aa annað er vel erendi dit,
en mjöðen fer brú'ri skenkje.

12. Deð var Vilgorð hertugson
han riste pá sylvbunden hnív:
Eg tor mjöðen fer brú'ri skenkje
fyri báðe augunne dine!

13. Höyre du rike Signe fruga
hot eg talar til deg:
minnest du deð, du i löyndom lovað,
dá du lág i lofti hjá meg?

---

*) finne at, laste, udsætte paa, skose. Ordet bruges endnu her i denne Betydning.

²) Var. milljum.

14. Minnest du rike Signe fruga
hot du lovað i lunde?
eg heve haldið trú með deg
som deð var i bergi bundið.

15. Eg minnest idag og ein annen dag,
eg minnest deð fulla tráar,
faðir min var báðe hastig og harð,
eg mátte meg sjo'v 'ki ráða!

16. Til svarað dei brú'rmöyann'
dei talað fer brú'ri eit orð:
Fa'r og mó'r dei gav 'a burt
hon rádde 'ki viljen sjo'v

17. Höyre du deð du faðir min
hot eg seje deg,
at eg hev Vilgorð i löyndom lovað,
deð hev eg 'ki dult fer deg.

18. Eg vilde hell hava Vilgorð hertugson
um en átte 'ki át ei kú,
hell eg vil hava kongin af Konaröy
með kristne rikinne sju.

19. Og deð var kongin af Konaröy,
dá rís han up frá borð,
han vart i hugin sá harðlynd
dá han höyrde deð Signes orð.

20. Og deð var Vilgorð hertugson,
han trodde i golvið sá fast
at alle lásar og jönn-lokur
i hundraðe stykkir brast.

21. Og deð var Vilgorð hertugson
han gjorðe báð' skenkte og bar,

så skenkte han alle kongins menn
så mange som der var.[4]

22. Han skenkte båðe öl og mjöð
gav nok einkver og alle,
drukkin vart kongin og kongins menn
og svemnen mone på dei falle.

23. Vilgorð saðlað út gangaren sin
og vilde af garðe riðe,
Signe axlar hon skarlaks-kápa
hon vilde með honom fygje.

24. Vilgorð og Signe fruga
dei reið seg norð ivir heiðe,
up vaknað kongin af Konaröy
han vil etter Signe leite.

25. Deð var kongin af Konaröy
sender etter hundraðe mann,
Vilgorð fær inneð bergjo norð
og einsmall[5] så riðer han.

26. Vilgorð fær inneð bergjo norð
og flutte si rósens plóme,
kongin fekk inki annað all'
hell' brotne saðlar og tóme.[6]

[4]) 21 til 24 Vers er maaskee en uægte Bestanddeel af Visen; den her skildrede Fremgangsmaade passer nemlig ikke til 19 og 20 V., hvor en mere mandhaftig Bedrift antydes.

[5]) einsmall, udtales eismadd: eensom, uden Fölge.

[6]) Her synes at mangle en Beskrivelse over den Kamp, hvis Fölge var at Kongen ikke fik andet igjen „end brudte Sadler og tomme."

XXXI.

Knut i Borgi.[1]

1. Deð var fruga liti Kersti
tolts hava fengið vande,
hon viste 'ki hot hon sill' segja,
tvo beðlar fer borði stande.
Knút i Borgi lovar så véne brú'rir.[2]

[1]) En Efterligning af denne Vise findes hos P. Syv IV. No. 18, samt i den Nyrup-Rahbekske Samling 3. D. Side 252. Den har som sædvanlig tabt meget ved den tidsmæssige Behandling, og er bleven mat og udtværet. Knut af Borgs Rival er der Danekongen selv, og de nævnte Samlere anmærke, at ifölge „danske Atlas“ skal Knut af Borg have boet i Understed Sogn i Vendsyssel. (?) Historien er der saaledes forvendt: Hendes Fader, Moder og yngste Broder Junker Valdemar dö bort; en Kongesön og en riig Ridder beile til hende; den sidste giver hun Ja. Knut laver da til Bryllup og siger at han vil bede Danerkongen til Gjæst, men liden Kirstin græder og fraraader det: „vor Glæde bliver da mindre“ siger hun. Men det hjelper ikke; den frygtede Gjæst kommer med den lidet höflige Besked, at han nok havde kommet, om han end ikke var bleven indbuden. Bruden aner en Ulykke, sidder sörgmodig i Laget og advarer sin Brudgom, men denne tröster hende, og lover at drage sin Brynje paa. Imidlertid spörger Kongen hvem af hans Mænd vil „veie liden Knut i Stove“ medens han fölger Bruden hen at sove. Han faar da Nogen dertil, og liden Kirstin slaar Kongen ihjel den anden Nat. I den A. Magnæanske Samling skal Visen ogsaa findes paa Islandsk. Den danske Version antyder strax med förste Vers sin sildige Tilblivelse; det lyder nemlig saaledes:

Ville I höre og lyde,
det jeg nu kvæder forsand,
huru liden Kirstin
sin Sorrig ei forvandt.
Deraf vor Sorg fordrives.

[2]) Et andet Omkvæd haves ogsaa saalydende: Deð lokkar ingin vivið hans Knút i Borgi i löyndom.

2. Til sá talar hennars móðir
seje hon no så:
den eine skal du kjóse deg
den aðre seja ifrá.
Knút i Borgi o. s. v.

3. Kvore vil du hava Knút i Borgi,
i gyltan söðlin rið
hell' du vil hava kungars hersvein
i snekkja der han skrið?
Knút i Borgi o. s. v.

4. Heller vil eg hava Knút i Borgi
um han átte 'ki át ein sauð,
hell' eg vil hava kungars hersvein
han ráðer ivir lándo sjau.
Knút i Borgi o. s. v.

5. Deð var Knút i Borgi
han vilde til bryllaups riðe,
og deð var kungars hersvein
han lét sine hestar skormeiðe.[*]
Knút i Borgi o. s. v.

6. Deð var unge Knút i Borgi
han vilde til bryllaups bjóðe,
og deð var kungars hersvein
han lét sine hestar ringskóe.
Knút i Borgi o. s. v.

7. Deð var kungars hersvein
han kom seg riðands i gárð,
deð var unge Knút i Borgi
úte fer honom slár.
Knút i Borgi o. s. v.

---

[*]) See Anm. 32 til Sigurð sveins Vise.

8. Velkomen kungars hersvein
velkomen hit til meg!
all denni virkevika
så hev eg ventað på deg.
Knút i Borgi o. s. v.

9. Snekkja hev lengi fer lande legið
ventað på bliðan byr,
ha' du meg til gesteboðs vilt haft
så ha' du vel beðið meg för.
Knút i Borgi o. s. v.

10. Gakk no deg i stoga in
drikk mjöð af sylvarhonn,
sja'v geng eg at stallhúsi
geve 'kons hestanne konn.
Knút i Bergi o. s. v.

11. Gakk no deg i stoga in
og drikk með frugur og möy,
sja'v geng eg at stallhúsi
geve 'kons hestanne höy.
Knút i Borgi o. s. v.

12. In kom kungars hersvein
trör han så hart på tilje;
bleiknað brú'ri, i högseti sat,
undir rósir og liljur.
Knút i Borgi o. s. v.

13. Aa höyre du fruga, liti Kersti
du tar 'ki like så ille,
nær me okkon at sengi skal gange
skal drenginne horpunne stille.
Knút i Borgi o. s. v.

14. Deð var kungars hersvein
springe seg fram ivir bórð,

stakk han til unge Knút i Borgi
så odden i hjartað stóð.
Knút i Borgi o. s. v.

15. Fram kom frúga liti Kersti,
seje hon no så:
er her ingjo lækjarvón?
lækjaren skal du få.
Knút i Borgi o. s. v.

16. Her er ingjo lækjarvóni
lækjaren tar du 'ki få,
men vil du sova möy etter meg
dei fyrste nætanne två?
Knút i Borgi o. s. v.

17. Eg skal sova möy etter deg
dei fyrste nætanne tri,
seðan skal eg lova deg
i allom aldri mi.[4]
Knút i Borgi lovar så véne brú'rir.

---

[4]) Hendes Mening var vel, at hun aldrig vilde gifte sig.

XXXII.

Alvar Leiðesak.[1]

1. Deð var Alvar Leiðesak
han lét sit hárið vaxe
véne sá vore dei lokkanne
som hékk ivir Alvars axlir.

2. Deð var Alvar Leiðesak
han lét seg hovuðgull smiðe,
femten liljur i kvor den ring,
som heng pá hári deð friðe.

3. Deð var Alvar Leiðesak
lét seg skera skrúv,
sá lét han frugunne leiðe seg
som han sille vera brú'r.

4. Höyre de deð, de brú'rmöyar,
hot eg dikkon spyrja má:
hot er deð som felar brú'rin
hon feller sá tiðom tár?

---

[1]) Navnet Alvar er maaskee en særegen Udtale af Alfr. Visen udgjör kun et Brudstykke, der antyder et Indhold af samme Slags som den bekjendte Vise om Hagbard og Signe. Nogle henregne til denne Vise fölgende Vers:

Me vil 'kon pá annað land
der ingin mann 'kon kenner,
mykið mat og litið hat
og húsið fult af kvendi.

Me vil 'kon pá dei öyar
og stela burt Samsings (Sigars?) möyar.

5. Til svarað dei brú'rmöyann'
dei svarað fer brú'ri eit orð:
fa'r og mó'r dei gav 'a burt
hon rádde inki viljen sjó'v.

6. Höyre du deð, du unge brú'r,
hot eg deg spyrja má:
er der ingin unge svein
din hugin leikar pá?

7. Der er ingin unge svein
min hugin leikar pá,
berre han Alvar Leiðesak
og honom fær eg aller sjá.

8. Höyre du deð, du unge brú'r,
du stillar no din harm,
deð er Alvar Leiðesak
som ligger upá din arm.

9. Höyre du deð, du unge brú'r,
du stillar no din kviðe,
deð er Alvar Leiðesak
som ligg inmeð di siðe.*

---

*) En af Signes Brödre hed Alf, en anden Alger, med hvilket sidst Navn vort Alvar har megen Lighed. Men om Alf fortæller Saxo at han overgik sine Brödre saavel i Skjönhed som i Manddom og drog meget til Sös i Hærfærd. „Blandt andet var han især bekjendt for sit usædvanlig lange og deilige Haar, der glindsede og skinnede som Sölv". Efter mange Eventyr blev han gift med Alvilde, en Datter af en gotisk Konge Sigvard, efterat han havde overvundet en Ögle og en Lindorm, der vogtede hendes Jomfrubuur, og siden stredet med hende og overvundet hende som Skjoldmö i Vikingfærd. Dette Eventyr passer ikke saa ilde til Antydningen i foranstaaende Visestump. Navnet og det lange Haar have dog disse Sagn tilfælleds tilligemed en Kjærlighedshistorie. Saml. Saxo 7 Bog, Side 104 i Grundtvigs Oversættelse.

XXXIII.

Rikeball og stolt Guðbjörg.[1]

1. Rikeball téner i kongins gárð
   fyri váe,[2]
   i femten vetrar og sá eit ár.
   Fyri lándo sá vilde dei ráðe.

2. Rikeball lútar ivir breiðe borð,
   fyri váe,
   han talar til Guðbjörg dei löyndarorð.
   Fyri lándo o. s. v.

3. Höyre du stolt Guðbjörg hot eg seje deg
   lyster du reise af lande með meg?

4. Aa eg skal före deg pá deð land,
   du genge pá gullið som heran pá sand.

5. Aa eg skal före deg pá den öy,
   du kan syrgjelaus liva og syndelaus döy.

---

[1]) Hun heder ogsaa Gullborg.

[2]) vá, Fare, Frygt. Dette Omkvæd finder sin Forklaring i Visens Indhold og slutter sig paa mange Steder godt til samme. Dette er derimod ikke Tilfældet med det fölgende Omkvæd. Men det er formodentlig saa, at Omkvædet antyder Forhold eller Omstændigheder, der vare Enhver bekjendte paa den Tid Visen blev til i Anledning af en eller anden virkelig Tildragelse, og staar der nu, naar denne er glemt, uden Forbindelse med det Övrige. Visen begynder ogsaa saaledes:

Rikebal reiser af leiðe,
lange vegin og breiðe.

6. Slet inki eg tore og inki eg má,
her er no sá mange, meg vaktar pá.

7. Her vaktar pá meg báðe fa'r og mó'r
mi liti smá syster og yngste bró'r.

8. Her vaktar sá mange som vakte kan,
og allerhelst Olaf min festarmann.

9. Lat vakte sá mange som vakte má,
du skal fy'gje, er du sjo'v hugað á.[a]

10. Aa me skal sá löynleg af garðe fara
með folkið ligg i svemnen og hunden i dvala.

11. Stolt Guðbjörg hon samlar sit gull úti skrin,
og Rikeball saðlar út gangaren sin.

12. Og som dei dá kom seg pá vegin fram
der möter dei ein gamal mann.

13. Höyre du Rikeball hot eg spyre deg:
hot er deð fer viv, du heve með deg?

14. Deð er 'ki annað viv, deð er mi syster,
som riče með meg etter vegin lyster.

15. Aa Guðbjörg du tar 'ki skyggje under skinn,
eg kenner sá vel dine plómekinn!

16. Aa Guðbjörg du tar 'ki skyggje under skaut,
eg kenner sá vel dine augo tvau.

17. Aa eg skal geva deg rauðe gullband — (gullring)
vil du 'ki bera boð til min faðer fram! — (in).

---

[a]) Meddelt hugrá.

18. Aa eg skal geva deg kápa bló,
vil du 'ki bera boð til min faðers gárð!

19. Aa hav nó sjov din rauðe gullring,
eg vil bera boð til din faðers ting. — (in).

20. Höyre du Rikeball hot eg seje no
du hogge den mannen i stykki smá!

21. Deð skal 'ki spyrjast pá din faðers land
at eg hogg ihel sá gamal ein mann.

---

22. Her site du kongi, drikk mjöð og vin,
og Rikeball reiser með dottri di.

23. Og kongin vart sá ille veð orð
den brune mjöðen han spilte pá borð.

24. Og kongin han rópar ivir alt sit land:
stat up mine drengir, einkver som kan!

25. De klæð' dikkon trúgin og inki falsk,
Rikeball heve ein harðe hals.

26. Aa Guðbjörg gláper seg att ivir herð,
der sér hon all sin faðers ferð.[*]

27. No sér eg min faðers gangare grá,
som inki hev sét soli pá femtan ár!

28. No höyrer eg min faðers forgyllande lúr,
den hev 'ki vorið blásen, sið' móðer var brúr.

---

[*]) Var. Og dá som dei ha' riðið ei líti stund
da höyrde dei eit dón uti rosens land.

29. Kvore skal me at skógin riðe,
hell skal me mannelege biðe?

30. Me vil inki at skógin riðe
men me vil mannelege biðe.

31. Aa kære mi Guðbjörg halt hesten fer meg
með eg no vágar mit liv fer deg!

32. Og um du sér noken at falle
du má meg inki Rikeball kalle.[*]

33. Rikeball hoggi i den fyste flokk
hennars sjau bröðar með gule lokk.

34. Rikeball hoggi i den andre skar
hennars festemann og sæle fa'r.

35. Rikeball, Rikeball, du stillar dit sverð:
annað sá var vel min faðer verð.

36. Rikeball, Rikeball, du stillar din kniv,
min yngste bró'r, honom geve du liv!

37. Dá Rikeball höyrde deð kvendemál
dá fekk han pá staðen sit banesár. — (dei femten sár).

38. Dá var der 'ki att át ein liten smásvein,
og den gav Rikeball dödsens mein.

39. Endá gjorðest han i hándo sterk,
han lyfte stolt Guðbjörg upá sin hest.

---

*) Det ansaaes farligt at nævne Kæmpen ved Navn medens Striden stod paa. Det kaldtes at „dödnævne". Hos P. Syv heder det:
End om du seer mig blöde,
du nævne mig ikke til Döde.

40. Dei reið seg gjönom sá tykk ein skóg,
Rikeball talað 'ki eit einaste orð.

41. Höyre du Rikeball, kærasten min
kvi er du sá bleik um dine kinn?

42. Guð beðre meg Guðbjörg, sá lítið du kan,
som inki kan skyne pá ein dauðande mann!

43. Guð beðre meg Guðbjörg, sá lítið du veit,
din yngste brór mit lív burtsveik.

44. Kenn her under mi síðe,
der renner blóðið sá stríðe.

45. Kenn her under mit saðelband,
der renner blóðið som deð var vann. — (vatn).

---

46. Rikeball kom seg riðand i gárð
hans móðer úte fer honom stár.

47. Velkomen Rikeball, sonen min,
kvi heve du no sá bleike kinn?

48. Du tar 'ki undrast at eg er bleik,
no hev eg staðið sá vond ein leik.

49. Kære min faðer du bitt min hest,
og kære min bróðer du hentar meg prest.

50. Kære mi syster du reiðer mi seng,
og kære mi móðer du legg meg i den.

51. Eg hev inki meire með Guðbjörg haft
hell kvite armen um halsen lagt.

52. Eg hev inki meire af Guðbjörg vist
hell ei einaste gáng pá munnen kyst.

53. Tiðlegt um morgun för dagin var ljós,
dá lág der tri lik i Rikeballs hús.

54. Den eine var Rikeball, den aðre hans möy,
og honoms móðer af sorgi var dauð. — (laut döy).

55. Der var meire sorg, enn der var gaman,
fyri váe,
der fygdist tri lik at molli með sama.
Fyri lándo sá vilde dei ráðe.

Anmærkning.

Denne Vise findes hos Peder Syv 4, 28, og hos Nyrup, 3, 325. Den
des i Christense Juls, Sophie Sandbergs og Anne Krabbes haandskrevne
seböger omtrent fra Aar 1600, hvilke opbevares paa Kjöbenhavns Univ.
bl. Endog paa Islandsk skal den findes sammesteds i den Arne-Mag-
æanske Samling af Haandskrifter. I den Nyrupske Samling heder Helten
bolt, og Visen begynder saaledes:

Ribolt er en Grevesön,
— om det er Eders Villie,
han gilled Guldborg, det var i Lön.
Der Huen legtes for dem.

Allerede denne Begyndelse viser, at vort Fjeldfolk ikke kan have lært
sen udaf de danske Samlinger, men at den maa selvstændig have holdt
g iblandt dem fra gamle Tider. At den imidlertid, saadan som den her
meddelt, kan være noget paavirket af Udgaven hos Peder Syv, (den
ieste Samling af deslige Viser, som her blandt Almuen er bekjendt, og
ar under Navn af „Kjæmpeboka") synes dog at maatte indrömmes ei
ene paa Grund af Overeensstemmelsen i Indhold, men væsentlig af Hen-
n til Sproget.

Paa Svensk findes den hos Afz. og Geijer (1, 5) og saaledes som den
er er meddelt, staar den over ethvert af de övrige mig bekjendte Refe-
ter. Ogsaa der træffer man andre Navne og et forskjelligt Omkvæd.

Hildebrand tjente på konungens gård,
uti lunden,
och där tjente han uti femton runda år
för den, han had' trolofvat i sin ungdom.

XXXIV.

Veneros og stolt Ölleber.[1]

1. Veneros han téner i kongins gárð
han slít silki og han drege márð.
Du er den, du er den
eg hev tingað i min ungdom.

2. Og höyre du stolt Ölleber hot eg seje deg,
lyster du af lande at fy'gje með meg?
Du er den o. s. v.

3. Slet inki eg vil og inki eg má,
her er sá mange, meg vaktar pá.

4. Aa lat dei sá vakte, som vakte vil,
her stende vel endá ei ráð til.

5. Aa Veneros saðlað sín gangare spak,
tók han stolt Ölleber og sette pá hans bak.

6. Aa som dei no kom seg af upá heiðe
der mötte dei han falske Pál greive.

7. Aa höyre du Veneros, eg talar til deg:
hori hev du stolið deð vivið, eg möter pá veg?

8. Gakk burt du Pál greive, du seje 'ki sá,
deð er mi syster, som kom frá kloster igár.

---

[1]) Ölleber er formodentlig en særegen Udtale af det ellers almindelige Navn Hilleborg. Visen er blot en Variant af den foregaaende, og er meddelt af en Bondemand fra Suldal.

9. Eg ténte femten ár i hennars faðers gárð,
eg kenner stolt Ölleber pá deð fagre, gule hár.

10. Eg kenner stolt Ölleber alt pá sin rósens kinn,
eg bar hennar sá títt for hennars sæle faðer in.

11. Aa eg geve deg min gangare spak,
du tar no inki seja derutaf!

12. Behalt du sjave din gangare spak,
eg hev inki hug til at seja derutaf.

---

13. Aa her sit du kongi, drikk mjöð og vín,
af landi reiser Veneros með dotteri di!

14. Gakk burt Pál greive, eg trúr deg inki sá,
her er sá mange möyar, som du hev logið pá.

15. Aa de má leite úte, og de má leite inne,
og sjá um de kunne stolt Ölleber finne.

16. Aa dei leitað úte, og dei leitað inne,
og ingin stað kunnað dei Ölleber finne.

17. Og kongin han rópað ivir alt sit ráð:
statt up atten tusind, klæð dikkon i stál!

18. Statt up atten tusind, klæð dikkon inki falsk,
for Veneros han heve sá harð e'n hals.

19. Og dá dei kom seg i rósens lund,
der lyster de unge tvo at kvile ei stund.

20. Aa dei braut kvistar, og dei braut blað,
der gjorðe dei seg ei seng utaf.

21. Og som dei ha' legið ei liti stund
då höyrde dei eit dón uti rósens lund.

22. No höyre eg min faðers forgyllaðe lú'r,
den hev 'ki vorið blásen, sið' mór hon var brúr.

23. No sér eg min faðers gangare grá,
som inki hev sét sola på femten ár.

24. Så tók han stolt Ölleber og sett' i eiketopp,
så ingin kunnað sjå heller rekkje derup.

25. Aa höyre du stolt Ölleber, hot eg seje deg:
aa inki på namne så nemner du meg!

26. Nei för eg skal nemne deg Veneros på namn,
för skal eg döy og upgeva min ánd.

---

27. Aa höyre du Veneros hot eg seje deg,
no er deð best, til fangi du geve deg.

28. Fer austan reið en in, og fer vestan reið en af
så hoggi han atten tusind i den fyste rað.

29. Stolt Ölleber hon tots inki blive over alt,
för enn at hon fekk sjå sin kære mórbrór falt.

30. Aa alt som han kom seg då burt at dei eike,
der stende han falske Pál greive.

31. Pál greive han naut inki beðre lykke,
Veneros hoggi en i atten tusind stykki.

32. Så tók han stolt Ölleber og sette på sin hest,
så reið dei gjönom byen som dei var báðe vigd og fest.
Du er den, du er den,
eg hev tingað i min ungdom.

XXXV.

Kong Eirik og Hugajo.[1]

1. Kong Eirik han bur i Bergens bý,
han spyr si móðer um ráð:
Dei aðre kongins bón gifter seg,
hor skal eg meg ei dronning fá?
Men úti den dansen lokkar han meg,
og den fruga![2]

---

[1]) Jeg skriver Navnet Hugajo efter Udtalen; formodentlig ere nogle Konsonanter bortkastede; maaskee skulde det hede Hugaljóð eller deslige. Navnet Eirik udtaltes af Meddeleren overalt med denne Halvlyd af e, der endnu er tilbage af den gamle Nom. Endelse r, Eirik'e for Eirikr. Jeg tör dog ikke beholde dette e overalt; men da det viser sig at være paaregnet i Versenes Stavelsemaal, er jeg sommesteds nöd til at hjelpe Bortkastelsen tilrette igjen paa en lempelig Maade; saaledes har jeg i 1ste Linie: Kong Eirik han bur — for: Kong Eirik'e bur. Visen, til hvilken ingen Variant findes i nogen mig bekjendt Samling, og som er meddelt af Bendik Aanundsen Fedland af Skafsaa, er visselig meget gammel. Hvad det skulde være for en „Kong Erik, som bor i Bergens By" og som bliver gift med en svensk Bondedatter, veed jeg ikke. Det ligger nær at tænke paa Erik Magnussen, kaldet Præstehader, der regjerede fra 1280 til 1299; men det besungne Faktum passer ikke ganske paa ham. Rigtignok blev han gift med en udenlandsk Kvinde, men det var en skotsk Prindsesse, ingen svensk Bondedatter. De havde ikke sammen elleve Döttre og een Sön, som her siges, men to Döttre, af hvilke den Ene blev Dronning i Skotland; ikke Eriks Sön, men hans Broder Håkon hålegg bar Kronen efter ham. Ere end Fakta i Tidens Löb blevne forvanskede, saa synes dog noget Historisk at ligge til Grund for Kvædet. Som Stev har jeg hört enkelte Vers af dette Kvæde benyttet.

[2]) Var. lokkað hon meg denna fruga.

2. Hugajo búr i Sveriks landi,
gullið deð mone hon spinne,[3]
men söve eg notti hell ljóse dagin
eg tikist Hugajo finne.[4]
Men úti den dansen o. s. v.

3. Hugajo búr i Sveriks landi,
gullið deð mone hon saume,
men söve eg notti hell ljóse dagin
hon berist fer meg i draume.
Men úti den dansen o. s. v.

4. Höyre du deð min sæle son'e
hot eg deg seja má:
du skal inki taka noko bondedottir
nær du deg ei onno kan fá.
Men úti den dansen o. s. v.

5. Og deð var kongin Eirik'e,
han seg i stallhúsið mon gá,
deð vil eg fer sanning seja
sjav legge han gullsaðlen pá.
Men úti den dansen o. s. v.

6. Hugajo geng i sin urtehagi,
hon mone pá sine urtinne bite,
sá sér hon kongin Eirik'e
langt burte i leitinne riðe.
Men úti den dansen o. s. v.

7. Og deð var fruga Hugajo,
hon vilde heimatte gá,
sá geng hon kongin Eirik imóte,
dei talað sá mykið dá.
Men úti den dansen o. s. v.

[3]) Var. deð er 'ki annað gullið, deð hon mone spinne.

[4]) Var. eg söve inki o. s. v., utas eg tikjest o. s. v., eller: eg længist henna Hugajo finne.

8. Höyre du fruga Hugajo
hot eg talar til deg:
du sete deg neð på breiðe steð[5]
og truinne[6] geve du meg.
Men úti den dansen o. s. v.

9. Svarað fruga Hugajo
og deð inki beðre hell så:
deð er 'ki så gott sine truir burtgeva
sine vener og frendar ifrå.[7]
Men úti den dansen o. s. v.

10. Og deð var fruga Hugajo
hon vilde til kyrkja gå,
Eirik han reið ein annen veg,
dei talað 'ki meire då.
Men úti den dansen o. s. v.

11. Og deð var fruga Hugajo
hon kom seg litið på heiðe,
der möter hon sine systanne tvo
dei var bað' vrange og vreiðe.
Men úti den dansen o. s. v.

12. Höyre du fruga Hugajo
kvi heve dine tårir runnið?
anten må du hava löynde sorg
hellå heve du kong Eirik'e funnið.
Men úti den dansen o. s. v.

13. Inki hev eg noko löynde sorg
og inki kong Eirik funnið,

---

[5]) steð, Ambolt, Stötte, Stolpe. I sidste Betydning maa det her være brugt; almindelig forekommer det nu kun i förstanförte Betydning. Man maa vel tænke sig dette Möde ved Trappen til hendes Urtehave.

[6]) Troskabslöfter.

[7]) I deres Fraværelse.

her bere så mangt uti minne mit
derfer heve mine tárir runnið.
Men úti den dansen o. s. v.

14. Og deð var fruga Hugajo
hon gekk seg på kyrkjegárð,
deð lýser af hennas hovuðgull
fast meire af hennas hár.
Men úti den dansen o. s. v.

15. Og deð var fruga Hugajo
hon gekk seg i kyrkja in
deð lyser af hennas hovuðgull
fast meire af hennas kinn.
Men úti den dansen o. s. v.

16. Dá messa hon var útsungi,
og folkið rudde* ifrá,
Eirik han mintest* með Hugajos munn
han vyrde 'ki kven deð ság.
Men úti den dansen o. s. v.

17. Eirik han steðist under kyrkjevegg
han vilde på Hugajo biðe,
Hugajo tók ein annen veg,
hon vilde heimatte ríðe.
Men úti den dansen o. s. v.

18. Út keme Thomas biskupen
dá han ha' lesið si tið,
kvi stende du heran Eirik kongi,
kven aktar du på at biðe?
Men úti den dansen o. s. v.

*) rý, (Præt. rudde), styrte, strömme, bruges alene om faste, ei om flydende Gjenstande, om Jord, Steen, Korn, Mennesker o. s. v.

*) Skulde egentlig skrives myntest (Oldn. mynnast við ein — af munn), kysse.

19. Svaraðe kongin Eirik'e
og deð inki beðre hell sá:
eg biðar pá fruga Hugajo,
eg tenkte 'a til dronning fá.
Men úti den dansen o. s. v.

20. Hugajo er berre ei bondedottir
og du er ein kongeson'e,
aller blir möybóni gifte ihóp
helst nær deð er sá stór úmon'e.[10]
Men úti den dansen o. s. v.

21. Svarað deð kongin, Eirik'e
og deð inki beðre hell sá:
sá skal eg hennar fer pening kaupe
kan eg 'a 'ki ajleiðs[11] fá
Men úti den dansen o. s. v.

22. Og deð var fruga Hugajo
hon lagdest i sterke sótt,
sá sender hon boð til Eirik-kongin
hon bað en ville koma sá skjótt.
Men úti den dansen o. s. v.

23. Og deð var hennas liten smádreng
han springe pá gangaren rauð,
deð vil eg fer sanning seja,
han fór liksom fuglen flaug.
Men úti den dansen o. s. v.

24. Og deð var dá den liten smádreng
han keme seg riðand i gárð,
úte stend kongin Eirik'e,
han var fulla sveipt i márð.
Men úti den dansen o. s. v.

---

[10]) Forskjel.

[11]) For afveleitis, anderledes.

25. Höyre du kongi Eirik'e
hot eg talar til deg:
Hugajo ligg i sterke sótti
hon sender fast boð etter deg.
Men úti den dansen o. s. v.

26. Og deð var kongin Eirik'e
han havdest[12] pá gangaren rauð,
deð vil eg fer sanning seja,
han reið liksom fuglen flaug.
Men úti den dansen o. s. v.

27. Og deð var kongin Eirik'e
han in gjönum dynni steig,
og deð var fruga Hugajo
hon sjúk up imót en reis.
Men úti den dansen o. s. v.

28. Sá tók hon af seg hovuðgullið,
hon kastað deð neð til fóte,
sá spyter hon skíre hjarteblóðið
úti kong Eiriks lóve.[13]
Men úti den dansen o. s. v.

29. Og deð var fruga Hugajo,
hon vende seg veggin til,
deð vil eg fer sanning seja,
hon dauðað veð sama bil.[14]
Men úti den dansen o. s. v.

30. Sá tóke dei fruga Hugajo
la' hennar pá báratré,
etter gekk kongin Eirik'e

---

[12]) havde, Præt. af hevja, löfte, slænge, kaste.

[13]) lóve, den flade Haand.

[14]) bil, Tid, Tidspunkt.

sá hjarteleg som han grét!
Men úti den dansen o. s. v.

31. Og deð var fruga Hugajo,
hon reistest pá bára hon lág,
Guð forláte deg Eirik kongi
syrgjande meg sá sárt!
Men úti den dansen o. s. v.

32. Dei livde ihóp i all sin aldri
með gleðe og mykin gaman,
dei ha' isaman elleve döttar,
deð var deires största gaman.
Men úti den dansen o. s. v.

33. Dei ha' isaman dei elleve dött'ann
den tolvte var deires son'e,
han bar gullkrona etter faðir sin,
deð totte Hugajo var ein món'e.
Men úti den dansen o. s. v.

34. Dei livde ihóp i all sin aldri
með gleðe og mykin gaman,
sá somnað dei báðe i einom grefti
frá dessi synduge dalar.
Men úti den dansen lokkað han meg —
og den fruga!

XXXVI.

Liten Lavrands unge.[1]

A.

1. Kongin fester Sigarós
og flyt hennar heim under borgi,[2]
deð aukað liten Lavrands[3] unge
báðe sút og sorgir.
  Kongin tregað sit giftarmál,
  reið seg angersfull útaf flotto.[4]

2. Kongin fester Sigarós
og flyt hennar heim under líðe,
deð aukað liten Lavrands unge
báðe sút og kviðe.
  Kongin tregað o. s. v.

3. Og deð var danske kongin
han sille i ledingi fara
og heime sill' fruga Sigarós
taka landið vara.
  Kongin tregað o. s. v.

---

[1]) Denne vistnok meget gamle Vise meddeles i to Varianter, af hvilke den förste er hentet hos Ingeleif Ramberg i Silgjord, den anden hos den ofte foran nævnte Bendik A. Fedland af Skafsaa. Jeg har forsögt at sammensmelte dem, og det gaar vistnok an, men det maa dog i mange Maader ansees bedst at lade enhver af dem tale for sig selv.

[2]) Vistnok rettere i Var. B, „otor bergi", da det viser sig at hun er en Troldkvinde eller en Tussemö, der forstod at bruge Jötunernes „husketein". See V. 22 og 23.

[3]) Lavrands er Navnet Laurentius, der i denne Form endnu bruges meget almindelig i Thelemarken.

[4]) Formodentlig af flótti, Flugt. Han havde nemlig været i Krig, V. 3.

4. Höyre du fruga Sigarós
hot eg beðe deg:
vil du vakte liten Lavrands unge
sæle sonen min?
Kongin tregað o. s. v.

5. Aa höyre du danske kongin,
eg skal vakte dit gull og göyme,
eg skal vakte liten Lavrands unge
som kongin var sjave heime.
Kongin tregað o. s. v.

---

6. Aa höyre du Kari, terna mi,
hot eg spyre deg:
hossi líkar du i kongsgarðen
at vakte gull og fé fer meg?
Kongin tregað o. s. v.

7. Sá likar eg i kongsgarðen
og vakte dit gull og fé,
at var inki liten Lavrands unge
sille me sulle[*] með okkons kné.[*] (?)
Kongin tregað o. s. v.

8. Höyre du Kari, terna mi,
deð er 'kon ingin vande,
me skal kaste pá 'en folahamen
og sá ikring landi gange.
Kongin tregað o. s. v.

---

*) sulle, nynne, smaasynge, ogsaa kose sig, fordrive Tiden paa en behagelig Maade.

*) Saaledes meddelt. Meningen kunde Sangerinden ikke forklare; jeg ligesaalidt. Formodentlig er Ordet kne uægte.

9. Sá tók dei liten Lavrands unge
og kveld'[7] en i svanakiste,[8]
sá kastað dei pá en folahamen
sá ingin af deð viste.
Kongin tregað o. s. v.

10. Sá tók dei liten Lavrands unge
og kveld' en i svanadón,
sá kastað dei pá en folahamen
og stýrd' en otor faðrens tón.
Kongin tregað o. s. v.

---

11. Og deð var danske kongin
stýrde si snekkje til lands,
og deð var vilde fljóte folen
han spelað pá kvite sand.
Kongin tregað o. s. v.

12. Og deð var danske kongin
han talað til sveinanne smá:
de taki meg vilde fljóte folen
og leggi meg saðlen pá!
Kongin tregað o. s. v.

13. Dei vilde taka fljóte folen
og der var sá mangein mann,
men deð var vilde fljóte folen
han brukað bád' hóv og tonn.
Kongin tregað o. s. v.

---

[7]) Skrevet efter Udtalen. kvelja, pine, plage, martre.

[8]) Maaskee af det gamle Ord svanni, et Fruentimmer. I den fölg. Var. heder det svaladón, og her i 10 V. svanadón (-dun). Betydningen er dunkel. (Jfr. duni, Ild). Kvædersken vidste ingen Oplysning at meddele.

14. Og deð var danske kongin
la' håndi på folabak,
og då stóð vilde fljóte folen
og då stóð han så spak.
Kongin tregað o. s. v.

15. Aa tak meg no vilde fljóte folen
og set en på stallen in
með eg geng meg i möyesalen
og talar með Lavrands, sæle sonen min.
Kongin tregað o. s. v.

---

16. Aa höyre de deð de smådrengir,
de gere no meg deð beste:
må eg drikke i den övre brynnen
oman fer dei hine hestann!
Kongin tregað o. s. v.

17. Eg er 'ki vani* på stallen stande
og eta höy og konn,
men eg er vani gange i möyesalen
og drikke mjöð af sylvarhonn.
Kongin tregað o. s. v.

18. Eg er 'ki vani på stallen stande
og eta konn og höy,
men eg vani gange i möyesalen
drikke mjöð af sylvartröys.
Kongin tregað o. s. v.

19. In så kom den liten smådreng
og han sa' tiðend ifrå:
fljóte folen på stallen stend

*) Oldn. vanr, Adj. vant til. Bruges ogsaa som Verbum: eg vani gera deð.

og han talar mannemál!
Kongin tregað o. s. v.

20. In kom danske kongin,
og honom renn tárir pá kinn:
Aa Guð forláte deg Sigarós
kvi forskapað du sonen min!
Kongin tregað o. s. v.

21. Aa höyre du danske kongin
du gere meg ingja vande,
eg skal taka af en folahamen
og sjov ikring landi gange.
Kongin tregað o. s. v.

22. Og hon slóg til með tusse-greipen,[10]
og i den samre tið:
de skal vera tvo augne-bjönnir
og laupe i rósens lið!
Kongin tregað o. s. v.

23. Og hon slóg til með tusse-greipen
og i den samre stund:
de skal vera tvo augne-bjönnir
og laupe i rósens lund:
Kongin tregað o. s. v.

24. Aa de skal vera tvo augne-bjönnir
og laupe sá lengi de kan,
til de teke bánið otor mó'rsmagin
og fö'r dikkon up ein mann!
Kongin tregað sit giftermál,
og reið seg angersfull útaf flotto.

---

[10]) greip, Grebet i Haanden, ogsaa den flade Haand. Maaskee s det dog her forstaaes om et eller andet Redskab. (Jfr. S. 38, A 15). I den fölgende Var. heder det Greiv.

XXXVI.

Liten Lavrands unge.

B.

1. Deð var danske kongin
riðer með rauðe perme[1]
fester han fruga Sigarós
og flyt 'a heim otor bergi.
Læte tungunn[2]
dei bere mannen viðe.

2. In kom fruga Sigarós
hon glimað som ei sól,
vént ha' deð vorið deð stjúkmó'rs-emnið,[3]
ha' deð 'ki vorið svikablóð.
Læte tungunn o. s. v.

3. Og deð var fruga Sigarós
hon spyr si terne um ráð:
hossi skal me fá skylja at
dessi friðe feðganne[4] tvo?
Læte tungunn o. s. v.

4. Så tók dei liten Lavrands unge
dei kasta han i svaladón,[5]

---

[1]) perm forklarede Sangeren med Kufte, formodentlig Skindkufte. Det betyder ellers Pergament, eller Skindbind paa en Bog.

[2]) læte tungunn forklarede han formeentlig rigtig med: Sladdertunger. Afledningen tvivlsom.

[3]) stjúkmór, udtales sjúkmór, Stifmoder.

[4]) Udtales fegganne, Oldn. feðgar, Fader og Sön.

[5]) Ordet svala synes i Kæmpeviserne at forekomme i Betydningen dö (f. Ex. „Hun svalte ved hans Side". Nyr. 3, 86, i Visen om

dei skapte han úti vilde fljóte fole
úti sin faðers tón.
Læte tungunn o. s. v.

---

5. Og deð var danske kongin
han var at stallhúsi fús,
höyre du deð min fljóte fole
idag skal du vera meg mjúk.
Læte tungunn o. s. v.

6. Eg skal skruv[6] og skarlaki
under din söjlen[7] skera,
vil du fruga Sigarós
i morgo til kyrkja bera.
Læte tungunn o. s. v.

7. Eg skal skruv og skarlaki
upá din söjlen smiðe, — (smie)
má hon fruga Sigarós
pá deg i morgo riðe.
Læte tungunn o. s. v.

8. Aa vil du skruv og skarlaki
upá min söjlen smiðe,
sá má dá heller min sæle faðir
imorgo til kyrkja riðe.
Læte tungunn o. s. v.

Hr. Nilaus). svaladón kunde altsaa betyde Döds-Duun eller dödbringende Duun.

[6]) skruv, n. et Slags Hovedprydelse, Diadem. Her sees det brugt om Stas i Almindelighed, der skulde anbringes paa det Skarlagens Dækken, han lover sin Fole.

[7]) Jeg har her skrevet efter Udtalen söjlen for söðlen eller sadlen.

9. Vil du skruv og skarlaki
under min söjlen skera,
så ber eg då heller min sæle faðir
um deð skal noken vera.
Læte tungunn o. s. v.

---

10. Så såre som eg deð tregar
så sårt som eg deð angrar —
eg skal strjúke af en folehamen
og sjóv skal eg i 'an gange.
Læte tungunn o. s. v.

11. Deð var fruga Sigarós
hon la' til með tusse-greivi,
hon skapað dei i bjönninne tvo,
dei laggað der norð ivir heiði.
Læte tungunn o. s. v.

12. Så lengi skal de bjönnir vera
og heran på skogin gange
til de teke bånið or mó'rsmaga
og föðer deð up til manne.
Læte tungunn
dei bere mannen viðe.

Anmærkning.

Med disse Viser kan sammenlignes Rolf Krakes Saga, hvorledes Ko Rings Sön Björn blev af sin Stifmoder forvandlet til en Varulv. Saadan Forvandlinger hörer til de gamle nordiske Myther, forekommer i Edd kvadene og spores endnu i vore Eventyr og Folkesagn; ja man omta endnu for Alvor sommesteds, at en vis Art Björn ikke er hverken m eller mindre, end forhexede Prindser, der gaa i Björneham, og disse tillige de farligste og meest glubende af alle. („illjas bjönn“, formodent det samme som: illgjarn björn, den onde, misundelige Björn). Midlet deres Frelse angives i ovenstaaende Slutningsvers. Derfor ere di Björne saa begjærlige — siges der — efter frugtsommelige Kvinder, gaa med Drengefoster. Men naar man taler vakkert til Björnen og kal ham „Bedstefar“, saa gjör han ingen Fortræd.

Visen findes ikke i nogen mig bekjendt Samling.

XXXVII.

Haugebonden
som leikar og rimar.

1. Deð var den heilage jóleftans kvell,
bonden vilde burt finne límar,[1]
og dá han kom seg i rósens lund
dá höyrde han kor haugebonden rimar.[2]
Snillan du!
Deð lýðest ut pá Bonor[3]
kor haugebonden dansar[4] og rimar.

---

[1]) lim, Riis, pl. limar, Grene. Det var en gammel Skik hos Thelebönderne, at Husbonden om Juleaften skulde hente et Rognetræ fra Skoven med Rod og Top og plante det i et af Rögstuens Hjörner. Man brugte naturligviis den Gang Jordgulv, Spærretag og Ljore. Man har her i Thelemarken med stor Iver dyrket hellige Træer og Lunde endog indtil Grændsen af vore Tider, og det er derfor sandsynligt at det Træ, der Juleaften bragtes ind i Bondens Stue, ansaaes for et saadant og blev hentet fra en hellig Lund. Man lagde derbos Mærke til naar Træet begyndte at knoppes, og troede deraf at kunne slutte sig til hvorledes Vaaren og Sommeren skulde blive. Jo för Juletræet sprat, desto tidligere skulde Vaaren komme; jo frodigere det stod, desto frugtbarere skulde Aaret blive. At Træet af Hensyn hertil har nydt godt af Bondens Julekost, og drukket baade Öl og Saup med ham, kan man let tænke sig. Til denne ældgamle Skik sigtes der formodentlig i vor Vise, naar det heder at Bonden paa Juleaften skulde hente limar og kransar, ved hvilken Anledning han kommer i Samtale med Haugebonden (Tussen), som raadede for Lunden. Maaskee have vi her Oprindelsen til de endnu brugelige Juletræer. Hermed kan sammenlignes Beretningen i Völsunga Saga om at Kong Völsungs Hall var bygget saaledes, at der i Midten af samme stod et stort Træ, hvis Stamme gik op gjennem Taget og udbredte sin Krone over Huset. Dette Træ kaldte de Brandstokken. Ja selv i Odins Hall maa der have staaet et saadant Træ (jfr. Grimnismál i Edda, 25 og 26

2. Deð var den heilage jólestans kvell
bonden vilde burt finne kransar,
og dá han kom seg i rósens lund
dá höyrde han kor haugebonden dansar.
Snillan du o. s. v.

Vers). Det siges nemlig der, at Gjeden Heiðrun og Hjorten Eik-thyrnir staar paa Herjafaders Hall og bider af „læraðs limum", der har saadan Kraft, at al den Mjöd Einherjerne drikke i Valhall, flyder af Gjeden Heidruns Yver, og Hjorten udsender fra sine Horn Vanddryp, hvoraf alle Floder have sit Udspring.

²) Synes her at staa i den oprindelige Betydning. Oldn. hreimr, give Lyd, Klang. Ved Haugebonden forstaaes i Almindelighed Tusserne eller en mindre Art underjordiske Væsener end Jötunerne, der ogsaa kaldes Tusser. Hine Tusser bo i Hauger (vettehaugar), og staa gjerne i venskabelig Forbindelse med de Folk, i hvis Nærhed de opholde sig, give ofte Foræringer og bringe Lykke, men de taale ingen Stöi og Larm, ere meget ömfindtlige og blive let fornærmede. De lage gjerne en Skaal af Bondens Juleöl, samt Smörgröd, Lefsekling og andet af hans Kost, hvilket hensættes ved et dem helliget Træ paa eller i Nærheden af Vettehaugen. Falder det Tusserne ind at aflægge Bonden et Besög, hvilket da gjerne skeer Juleaften, maa han overlade dem sin Stue, hvor de da gjöre sig tilgode og holde sig lystige paa hans Bekostning. En honnet Behandling veed Tussen paa mange Maader at gjengjelde, men han veed ogsaa at hevne sig, hvis han bliver fornærmet. En saadan Karl var det Bonden nu kom i Samtale med.

³) Jeg har antaget dette for Gaardens Navn. Ellers heder det ogsaa: bonno, bönno og bonden.

⁴) Var. leikar. Omkvædet har forövrigt fölgende Var.:

Du — dá!
sjav lýðer bonden pá
kor haugebonden dansar og rimar.

Eller: Hau! höyre du deð,
kor haugebonden leikar og rimar.

Eller: Deð bankar i norð
deð likrar i suð
með haugebonden leikar og rimar.

Haugebonden kvað:

3. Höyre du deð du goðe bonde sjav,
kvi tuktar du 'ki drenginne dine?
deð er aldrig sá heilag en jóleftas kvell
dei stúkar úti hallinne mine.[5]
Snillan du o. s. v.

4. Der er aldrig sá heilag ein jóleftas kvell
dei slengir etter meg með skáli,
ha' deð 'ki vorið fer goðe bonden sjav
dei ha sill' mist höyrsla og málið.
Snillan du o. s. v.

5. Dei gav meg sá vont eit slag — (vond eiŋ stöyt)
útaf den store ölkrúsi,
ha' deð 'ki vorið fer goðe bonden sjav,
du ha' silt höyrt[6] roml i húsi.
Snillan du o. s. v.

6. Og dei gav meg sá vond ein styng
útaf dei kvassan spjóte
ha' deð inki vorið fer goðe bonden sjav
eg ha' vel silt horft[7] uti móte.
Snillan du o. s. v.

7. Og dei gav meg sá vond ein styng
utaf dei sylvar-knive,

---

[5]) Var. ifjór den heilage jóleftas kvell
dei leikað i hovdunne mine.

[6]) Var. deð ha' silt vankað o. s. v. Nogle lade ham optræde i Bondens egen Stue og der gjöre ham disse Bebreidelser:
Aa in sá kom den haugebonden sjav
han riste pá sylvarkrúsi,
ha' deð 'ki vori fer goðe bonden sjav
her ha silt vankað roml i húsi.

[7]) horfa, vende til, bære eller byde imod.

ha' deð 'ki vorið fer goðe bonden sjav
dei ha' vel silt mist deires live.
Snillan du o. s. v.

Bonden svarar:

8. Aa du heve vorið ut pá mine skip
og deð úti árinne átte,
ingja skipsleige hev eg fengið af deg
og enno geng báten pá botte.*
Snillan du o. s. v.

9. Aa du heve vorið út pá mine skip
og deð úti árinne nie,
ingja skipsleige hev eg fengið af deg,
og enno geng deð Bonor forbi.
Snillan du o. s. v.

Haugebonden svarar:

10. No hev eg vorið alle dessi ár
út pá dine grunnar sá lengi,
ingja skipsleige heve du kravt
og ingja heve du fengið.*
Snillan du o. s. v.

11. Men gakk no deg at bakari stamn
der heng ei forgyllade brosa,
der stende úti dei kistillann ni
og nyklanne heng úti lásar.
Snillan du o. s. v.

---

*) botte, Dat. af botn, Bund. Meningen er vel den, at endnu flyder Baaden, er i Fart, og staar til Haugebondens Tjeneste.

*) Dette Vers varieres saaledes:

An no hev eg seglað pá dinom skip
og deð úti árine nie,
ingja skipsleige hev du fengið af meg,
kvi tregar no bonden pá di?

el.: lengest inki bonden etter di.

12. Og der úti stende ei sylvarkogs[10]
hon stende pá fjórunge fóte,[11]
deð er inki fulle femtan ár
hon hev gengið i nie manns bóte.[12]
Snillan du o. s. v.

13. Og derúti stende ei liti gullkrús,[13]
hev gengið i nie mans bóte,
femten mann[14] kan drikke gott rús
og sjave bonden derúti fljóte.
Snillan du o. s. v.

14. Og derúti ligge den muffa blá,
er saumað með sylvi kvite,
og den saumað Ingelill, dotter mi
den tið hon heime sat pike.[15]
Snillan du o. s. v.

15. Og derúti ligge den kápa rauð,
er saumað með gulli deð reine,
og den kom aldrig pá Málfri's[16] bak

---

[10]) kogs, en Skaal med to Öskener, eller Örer. Dette og de fölgende Vers begyndes af Andre saaledes: Eg skal geva deg o. s. v.

[11]) Var. fjórum gullfóto.

[12]) Var. i ni manne-bóto. Meningen er at med dette Sölv og Guld i en Tid af 15 Aar ni Gange var betalt Mandebod, eller Böder for ni Drab. Tusserne kunde altsaa i den Henseende fuldkommen maale sig med hiin Tids Mennesker.

[13]) Var. gullstaup, Guldbæger.

[14]) Var. hommenn.

[15]) Var. er saumað með rauðe gulltvinde
den saumað hon Donsið, dotter mi,
den tið hon heime sat kvinde.

[16]) Eller Málfriðs, formeentlig sammensat af mál, Tale og friðr, smuk, altsaa: den smukt Talende, Navnet paa Haugebondens Kone. Deraf det nu brugelige Malfred.

berre jóledagin den eine.
Snillan du o. s. v.

16. Og derúti ligge ein silkiserk
er stikkað i liljur og kransar,
og den kom aldrig pá Málfris bak
berre jóledagin, hon dansar.
Snillan du o. s. v.

17. Og derúti ligge ein silkidúk
er vovin i rauðe gullstrimar,
og den kom aldrig pa haugebondens borð,
berre i jóli, han dansar og rimar.
Snillan du o. s. v.

18. Og eg skal geva deg ein liten myllardam
der genge dei femten par kvennir,
stolpanne er otor kvite kvalsbein
og slokið[17] af harðaste jönni. — (jenni)
Snillan du o. s. v.

19. Nils sá heiter mágen min
han bur heran up under liðe,
og sjav sá heiter eg góðe Gullstein,
deraf geng segninn sá viðe.
Snillan du o. s. v.

20. Lunden heiter garðen min,
han ligg heran suð under liðe,

[17]) slok en Vandrende ved en Mölle. -

Nogle henföre alle disse Tilbud til Bonden, idet han ved Gaver vil stille Haugetussens Vrede, og böde for den ham af Börnene tilföiede Fornærmelse. Efter vort 7de V. have de derfor fölg.

Vil du 'ki leggje meg vreiðen til
fer böni i lunden tráva
sá skal eg geva deg sylv og gull
sá mykið som du vil hava.
Eg skal geva deg o. s. v.

og sjav så heiter eg góðe Gullstein
og kona mi heiter Målfriðe.
Snillan du!
deð lýðest út på Bonor
kor haugebonden dansar og rimar.

Dette gamle Kvæde er mange blandt Visekvæderne bekjeudt, men det er sjelden at stöde paa Nogen, som kan det heelt. Det er mig fuld-ndigst meddelt af Höje Ketilssen Överland i Silgjord. I de danske og ske Samlinger findes det ikke. Som Viser, hvor lignende Gaver til-des af Havfruer og sjungende Fugle, men i en anden Hensigt, kan sam-lignes Afz. 3, 169 og Arvids. 2, 205.

XXXVIII.

Jutulen beðlar til stolt Öli.[1]

1. Hot er deð fer nokoð vesolt ve,[2]
som er så tiðlegt ute, så djupt uti sne?
Så ille bleiv en svikin með dei runo.

[1]) Ved Nedskrivningen af denne Vise, der paa anden Haand er ko
men fra Tudal i Hjartdals Præstegjeld, har jeg ligesom med Fl
fra samme Kant, ikke troet at burde gjengive den særegne Udt
som der finder Sted, og som dette Præstegjeld har tilfælles m
nedre Thelemarken saavelsom med de östenfor liggende Bygd
Sproggrændsen dannes af Lid- og Mælefjeld, og fortsættes o
Svartdölsheiderne op til Gaustad. Sprogforskjellen er, besynder
nok, endnu temmelig skarpt begrændset. De nævnte Fjelde h
vel i sin Tid dannet Skillevægge imellem de fra forskjellige Si
indtrængende Folkeströmme. Der er virkelig ogsaa et Saga om
Grændsestrid imellem „Östmænd og Vestmænd", som skal have f
det Sted i Grunnings-Dalen, et höitliggende Dalföre imell
Lidfjeld og Mælefjeld, og som forbinder Silgjord med Saudland. I
mödtes de for med skarpe Vaaben at afgjöre Grændsetvisten, n
hvad enten de nu först sloges eller ikke, saa kom de dog tilsi
til Forlig, og opkastede som Grændsemærke midt i Dalen en ab
stor Haug af Kampesteen, som endnu er Dele imellem de nævn
Bygder og den Dag i Dag bærer Navn af Frebarhaugen. Den
Bemærkning vedkommer rigtignok ikke Visen, men jeg greb A
ledningen til at meddele den, da den bekræfter en af vore ny
Historikere fremsat Formodning om hvorledes det er gaaet til
Landets Bebyggelse af Norröne-Stammen. Paa Östsiden af de nævn
Fjelde har man bl. A. det tykke l, der for en Deel er opstaaet
rð og rl i det gamle Sprog (gal, gjole, for garð, gjorðe). Lige
ledes siger man: stölt, glöast, döm, me, de, for: stolt, glelast, d
meg, deg o. s. v. Men det er, som sagt, blot Udtalen om at gi
Sproget er det samme.

[2]) ve maa her betyde Guddom, eller overnaturligt Væsen. I det Ol
norske forekommer det neppe i denne Betydning, men af det

2. Deð er inki nokoð vesolt ve,
deð er kongins son af Engelland, som beðlar til deg. — (de)
Sá ille o. s. v.

3. Aa er du kongins son af Engelland,
sá vil eg no höyre din faðers óttesang.*
Sá ille o. s. v.

4. Aa eg hev legið sá lengi i sótt og i tvang,
at eg heve glöymt min faðers óttesang.
Sá ille o. s. v.

5. Men eg kan gullhorpa báð stille og slá,
du gleðast i hjarta, du höyre derpá.
Sá ille o. s. v.

6. Og jutulen han pá gullhorpa slóg
deð stúpað i stoga báð stólar og borð.
Sá ille o. s. v.

---

brugelige Pl. vear, Guder, sees at denne Betydning har været den oprindelige. I Oldn. forekommer vé i Betydningen 1) et helligt Sted, et Tempel, 2) en Helligdom, 3) Fane, Hærmærke.

*) Endskjönt dette Ord paa Grund af det s, hvormed det foregaaende Ord ender, löd som sottesang (Svanesang?) og Sangerinden paastod at det skulde være saa, tvivler jeg ikke paa at ottesang er det Rette. Her er nemlig Tale om et Möde tidlig i Otten, og stolt Öli vilde — mærkelig nok — först höre den Morgenbön, han havde lært af sin Fader, förend hun indlod sig videre med ham.

At Jutulerne, der forstaa at gjöre sig baade folkelige og vakre, beile til unge Piger, er en Overtro, hvoraf der endnu hænger en Smule tilbage. En 90aarig nu afdöd Kvinde har alvorlig fortalt mig, at hun i sin Ungdom havde været i dette Tilfælde. Hun var svært fristet af ham, sagde hun; men da hun fik gjort sig et Kors af Arvesölv, saadant, som havde gaaet i Arv i niende Led, og bar dette paa sit Bryst, blev hun ham omsider kvit. Stolt Öli bruger et andet, men, som det lader til, ganske probat Middel.

7. Og jutulen han upá ljóren sprang
den stygge bjönnefellen ikringum en sláng.
Sá ille o. s. v.

8. Stolt Öli hon fann pá ei goðan ráð,
hon lette[4] brauð i varmen og svoveltráð.
Sá ille o. s. v.

9. Og jutulen ha' heimatt dei milann ti
dei stigað han i stigann tri.
Sá ille o. s. v.

10. Han bankað pá dynni með fingann smá:
kære mór statt up og skreið loko ifrá!
Sá ille o. s. v.

11. Aa slettes inki sá lukkar eg deg in,
för du heve með deg deð faggerrote kind.[5]
Sá ille o. s. v.

12. Dei brende sá mykið deð goðan ram,[6]
dei brende meg pá fötann, eg slapp inki fram.
Sá ille o. s. v.

13. Aa tvi sá vori[7] slik sæling som du er!
sá gjorðe inki far din, han beðlað til meg.
Sá ille o. s. v.

---

[4]) Saaledes medeelt Formodentlig skal det være „let til", anvende, opoffrede.

[5]) Oldn. kynd, Afkom, Stamme. I disse Viser bruges kind ofte i Betydningen: Pigebarn.

[6]) ram maa være Enkelttallet af det i Flt. i Oldn. forekommende Ord ræmar, Björnelabber. At der staar deð og ikke den g. ram, kan være foranlediget ved Misforstaaelse.

[7]) vori, Oldn. væri, Præt. Konj. af vera.

14. Han braut no up dei jönnlokunn tolv —
så steig han seg in på Vallars golv.*
Så ille bleiv han svikin með dei runo.

Fölgende Brudstykke antyder en Vise af lignende Indhold som Forstaaende, dog med den Forskjel, at det her er Pigen, der bliver besvegen, idet Jutulen först aabenbarer sin sande Skikkelse der han „neð etter bakkin rann".

Juri[1] var ute så seint um ein kveld
og då såg hon jutulen snegt som ein eld.[2]
Så ille vart hon svikin með rjáp.[3]

Juri sprang in att', smelde dynnann i lås,
hon subbað af borði og sopað sit golv. — (gáv)
Så ille vart hon svikin með rjáp.

— — — — — — — —

Og jutulen neð etter bakkin rann,
den stygge bjönnefelden ikringum en slång.
Så ille vart hon svikin með rjáp.

---

*) I Ordet golv höres, ligesom i kalv og fl., i hine östlige Bygder et haardt, klingende l, medens det i de vestlige Bygder af Thelemarken og i Sætersdalen slet ikke höres, men lyder: gáv og káv.

1) Juri er et i Thelem. endnu ikke saa sjelden forekommende Navn, og er det samme som det oldnorske fra Eddakvæderne bekjendte Hjördis.

2) En Talemaade, som betyder: lynsnar, som et Glimt.

3) rjáp. Saaledes löd Ordet. Kvæderskon vidste ei dets Betydning. Det er vistnok det Oldn. ráp, som i Hald. Lex. forklares med: „idelig Löben frem og tilbage", altsaa vort Rend.

XXXIX.

Nykkin beðlar til Heiemo.

1. Heiemo kvað,[1] deð sáng i líð,
   með minne,[2]
deð höyrde nykkin på havi skrið.
   Tvo rosir söve derinne.

2. Heiemo kvað, deð sáng i lund,
   með minne,
deð höyrde nykkin, den heiðe[3] hund.
   Tvo rosir o. s. v.

3. Nykkin talað til styringsmann,
   með minne:
du styre[4] mit skip på Kristi land!
   Tvo rosir o. s. v.

4. Hot vil du på Kristi land gera,
   með minne,
du kan 'ki anten syngje hell lesa?
   Tvo rosir o. s. v.

5. Aa eg vil meg på Kristi land gå,
   með minne,
den véne jomfruga vil eg få.
   Tvo rosir o. s. v.

---

1) Jeg har her baade Formen kvað og kvoð.

2) minne synes her at staa i Betydningen Samtykke, Tilladelse.

3) Var. heiðinghund. Maaskee rettere: heiðin hund, hedensk Hun-
Var. hon vekkjer up nykkin af havsens bunn. (botn).

4) Var vende.

6. Nykkin kom seg på Kristi land,
med minne,
så skapad en seg i ein kristen mann.
Tvo rosir o. s. v.

7. Han skapad seg klædi bád' gule og grōne,
med minne,
seg sjave alt uti ein riddare skön.
Tvo rosir o. s. v.

8. Han skapad seg klædi bád' gule og blá,
med minne,
hest og sadle at riðe pá.
Tvo rosir o. s. v.

9. Han skapad gullringin um sin fing,
með minne,
sá létt geng han i stoga in.
Tvo rosir o. s. v.

10. Han skapad ein gullskó pá sin fót,
með minne,
sá létt pá Hallar golv han tróð.
Tvo rosir o. s. v.

11. „No er en komen, som dansen kan treða,
með minne,
no skal den fram, som vénast kan kveða!"
Tvo rosir o. s. v.

12. Heiemo dansað, og Heiemo kvað,[*]
með minne,
deð lystað[*] alt folkið i stoga sat.
Tvo rosir o. s. v.

---

*) Imellem dette og foregaaende Vers forekommer og fölgende:
Til svarað jomfruga i benkin sat
Heiemo kan bád danse og kveða.

*) Var. somnað.

13. No må kvor ein[7] gange heim til seg,
med minne,
Heiemo tek eg på skipið með meg.
Tvo rosir o. s. v.

14. Heiemo grét, sine hendar hon vreið,
með minne:
skal eg fy'gje nykkin den lange leið!
Tvo rosir o. s. v.

15. Heiemo sine hendar i tárinne tvó,[8]
með minne:
skal eg fy'gje nykkin i den salte fjórð!
Tvo rosir o. s. v.

16. Heiemo, Heimo still di sút,
með minne,
du skal ráðe ivir mine fem gullbúr.
Tvo rosir o. s. v.

17. Heiemo, Heiemo still din harm,
með minne,
du skal få sova i nykkins arm.
Tvo rosir o. s.

18. Så tók han Heiemo up i sit fang,
með minne,
vil bera hennar på skipið fram.
Tvo rosir o. s. v.

19. Heiemo tenkte með sjave seg:
með minne,
tru mine små knivar 'ki hjelper meg?
Tvo rosir o. s. v.

---

[7]) Var. folkið reiso.

[8]) tvó, Præt. af tvá (egentl. tvaga), vaske.

20. Eg heve staðið fer boga og brand,
    með minne,
eg ræddast inki ei kvennmann-hand.[9]
    Tvo rosir o. s. v.

21. Eg heve staðið fer boga og píl,
    með minne,
eg agtar inki ein kvennmann-kniv.
    Tvo rosir o. s. v.

22. Nykkin ha' inki halvtalað orð
    með minne,
för kvennmann-kniven[10] i hjarta stoð.
    Tvo rosir o. s. v.

23. Heiemo stakk nykkin fer holamót,[11]
    með minne,
odden vende i hjarterót.
    Tvo rosir o. s. v.

24. Her ligg du nykkin og renne blóð,
    með minne,
enno trör eg mine jomfru skó![12]
    Tvo rosir o. s. v.

---

[9]) Var. kvindfolk-hand.

[10]) Var. för sylvbundin kniv.

[11]) holamót, Svælget, Halsen.

[12]) Var. enno geng eg ei jomfru like goð.
Der tilföies stundom fölgende uægte Vers:
Hon skadde inki meir fer nykkins döð,
hon fastað tri fredagar pá vann og bröð.

Hermed kan sammenlignes tvende Viser om Necken i de svenske Saml., Afz. 3, 127—135. Det er samme Thema der behandles, men anderledes udfört. Saml. ogsaa en Vise hos W. Scott blandt skotske Ballader: „Demon-Lover“.

25. Her ligg du nykkin fer hund og ravn
        með minne,
    enno ber eg mit jomfru-navn!
        Tvo rosir o. s. v.

26. Her ligg du nykkin fer ravn og hund,
        með minne,
    enno hev eg min kveðare-lund!
        Tvo rosir söve derinne.

XL.

Olaf Liljukrans.

1. Olaf han reið ivir rjóðe,[1]
med kvitari hand,[2]
han vil til sit bryllaup bjóðe.
Sá móð kem Olaf af elvo.[3]

2. Olaf han reið seg i ótte,
með kvitari hand,
ljóse dagin han totte.
Sá móð o. s. v.

3. Olaf han reið seg norð ivir röy,[4]
með kvitari hand,
sá reið han in i den elveleik.
Sá móð o. s. v.

4. Höyre du Olaf Liljukrans,
með kvitari hand,
stig af hesten og troð i dans!
Sá móð o. s. v.

---

[1]) rjóð (Oldn. rjóðr), et aabent Sted i Skoven, en Grönning.

[2]) Alfepigens hvide Haand nævnes vel her som en Antydning om hendes forförende Skjönhed.

[3]) frá elvo, fra Alferne. Omkvædet har flere Var.
No koma dei móð frá elvo.
Móð kem (reið) Olaf af elsko.
Sá móðe gerest din gangar.

[4]) Saaledes meddelt. Visekvæderen vidste ikke at give nogen Oplysning om Ordet; jeg heller ikke. Maaskee staar det for röys? Det heder nemlig i en Variant:
Olaf han reið imót bergi,
han vekkir up elvir og dvergir.

5. Aa danse með deg eg inki má,
   með kvitari hand,
imorgo skal mit bryllaup stá.
   Sá móð o. s. v.

6. Velkomen Olaf,[a] troð dans með meg!
   með kvitari hand,
ei silkisaumað skjurte geve eg deg!
   Sá móð o. s. v.

7. Ei silkisaumað skjurte kan eg vel fá,
   með kvitari hand,
men danse með deg eg inki má.
   Sá móð o. s. v.

8. Velkomen Olaf, troð dans með meg!
   með kvitari hand,
tvo bukkeskinns styvlar geve eg deg.
   Sá móð o. s. v.

9. Tvo bukkeskinns styvlar kan eg vel fá,
   með kvitari hand,
men danse með deg eg inki má.
   Sá móð o. s. v.

10. Velkomen Olaf, troð dans með meg!
   með kvitari hand,
mi yngste dotter geve eg deg.
   Sá móð o. s. v.

11. Di yngste dotter eg agtar 'ki pá
   með kvitari hand,
og danse með deg eg inki má.[b]
   Sá móð o. s. v.

---

[a]) Var. höyre du Olaf; saaledes ogsaa i Vers 8 og 10.

[b]) Hun anvender endnu flere Tillokkelser, byder ham „ein sylvbunden kniv, eit hovuð af gull" o. s. v., men han modstaar og afslaar dem

12. Hokke vil du dá heller með elvo bú,
    með kvítari hand,
hell' du vil fara frá elvo sjúk?
    Sá móð o. s. v.

13. Hokke vil du dá heller með elvo vera
    með kvítari hand,
hell' du vil sjúk dit gesteboð gera?
    Sá móð o. s. v.

14. Og Olaf tók sin hest með kvist,
    með kvítari hand,
sá reið han gjönom den elvelist.[7]
    Sá móð o. s. v.

15. Og Olaf tók sin hest með spore,
    með kvítari hand,
sá reið kan gjönom den elvelogi.
    Sá móð o. s. v.

16. Og vil du inki danse með meg,
    með kvítari hand,
sótt og sjúkdom skal fy'gje deg!
    Sá móð o. s. v.

17. Elvekona slóg en um si herð
    með kvítari hand,
sá han var aldri slegin verr.
    Sá móð o. s. v.

18. Dei slóge honom með tynnore[8] tein
    með kvítari hand,

---

alle paa samme Maade. For ikke at trætte ved dette Eensformige, har jeg udeladt nogle Vers, men Enhver kan udvide Tilbudene efter Behag.

[7]) Var. Olaf spende sin hest pá skans (skants, eller skank?)
sá reið han gjönnum den elvedans.

[8]) Meddelt tönore. Oldn. þyrnir, ɔ: Tornebusk. Det heder ellers

serkin rivnað og holdið seig.
Sá móð o. s. v.

19. Sá fekk han vende sin gangar umkring,
með kvítari hand,
sá reið han heim með bleike kinn.
Sá móð o. s. v.

20. Og som han kom seg til borgeleð,[9]
með kvítari hand,
der stóð hans móðer kvilte seg veð.
Sá móð o. s. v.

21. Deð sér eg no pá Olafs ferð,
með kvítari hand,
anten er en sjúke[10] ellá rædd.
Sá móð o. s. v.

22. Deð sér eg no pá Olafs reið,
með kvítari hand,
anten er en sjúk'e ellá vreið.
Sá móð o. s. v.

23. Aa hōyre du Olaf, kær sonen min,
með kvítari hand:
kvi blæner[11] du sá bleike kinn?
Sá móð o. s. v.

24. Deð er 'ki undrast at eg er bleik,
með kvítari hand,

---

her: njúpe-tonn eller klung. Versene 14 og 15 vilde maaskee rettere været anbragte imellem 18 og 19 Vers.

9) Var. borgelást leð.

10) Var. drukkin.

11) blæne, blaane, blive blaa. Her synes det brugt som Verb. act. Var. kvi kem du heim með sá bleike kinn.

fer eg heve vorið i elveleik.“[19]
Sá móð o. s. v.

25. Aa kære mi syster, du hentar meg prest,
með kvitari hand,
og kære mi móðer, du vere meg næst!
Sá móð o. s. v.

26. Du hentar meg prest og reiðer mi seng,
með kvitari hand,
fer rettno er mit hjarta sprengt.
Sá móð o. s. v.

27. Guð beðre meg fer deg sonen min,
með kvitari hand,
hot skal eg dá seja festarmöy di?
Sá móð o. s. v.

28. Du seg at eg reið uti lunde,
með kvitari hand,
vilde pröve mine hestar og hunde.
Sá móð o. s. v.

29. Og dá som presten kom fer land,
með kvitari hand,
dá gav han Olaf up si ánd.
Sá móð o. s. v.

30. Og brúðri kom der riðand i gárð
með kvitari hand,
úte stóð hans móðer sveipt i márð.
Sá móð o. s. v.

31. Og dei bar öl, og dei bar vín,
með kvitari hand:
hori er no Olaf, festarmann min?
Sá móð o. s. v.

---

[19]) Var. no hev eg staðið sá streng ein leik.

32. Aa Olaf han er inki heime
med kvitari hand,
han er i skógin at veiðe.
Sá móð o. s. v.

33. Aa Olaf han reið seg i lunde
með kvitari hand,
vilde pröve sine hestar og hunde.
Sá móð o. s. v.

34. Tikje han 'ki meir um si unge brúðr,
með kvitari hand,
enn han geng i skógin at veiðe dýr?
Sá móð o. s. v.

35. Men deð sér eg pá stóre og smá
með kvitari hand,
at Olaf er inki langt ifrá.
Sá móð o. s. v.

36. Unge brúðr glóste seg burt i ró,
með kvitari hand,
der ság hon Olafs sverð deð stóð.
Sá móð o. s. v.

37. Skefte sette hon golvtiljo mót,
með kvitari hand,
og odden den rann i hjarterót.
Sá móð o. s. v.

38. Og innan dagin den vart ljós,
með kvitari hand,
dá kom der tri lik af brúðrehús.
Sá móð o. s. v.

39. Den eine var Olaf, den andre hans möy,
með kvitari hand,
og sá hans móðer af sorgi laut döy.
Sá móð kem Olaf af elvo.

Anmærkning.

Dette Kvæde har været meget udbredt over alle de nordiske Lande. Der findes Varianter af det næsten i alle Samlinger, hos P. Syv 4, 87, hos Nyerup 1, 237; det findes oversat paa Tydsk af Grimm, og paa Engelsk i flere Samlinger. Blandt de magnæanske Manuskr. paa Kjöbenhavns Univ. Bibl. haves det paa Islandsk, og begynder der saaledes:

Olafr reið með björgum fram,
rauðr login brann,
hitti fyrir sér álfa rann o. s. v.

I de danske Samlinger begynder det derimod saaledes:

Herr Oluf rider saa vide,
alt til sit Bryllup at byde.
Men Dansen den gaar saa let gjennem Lunden.

For Resten er Indholdet i denne danske Variant temmelig overeensstemmende med vor Vise, der sandsynligviis, saadan som vi her have den, er noget paavirket af den danske. Det maleriske Omkvæd, samt Begyndelsen af Visen og enkelte andre Vers (f. Ex. 18de) synes at tyde paa en ældre og oprindeligere Form. Navnet Liljukrans forekommer ikke, saavidt jeg veed, i nogen af de andre Varianter; Olaf heder han derimod allesteds.

I de svenske Saml. findes ligeledes flere Varianter, saaledes hos Arwidson 2de, nemlig i 2 Bd. 304 og 307, og hos Afzelius 3de Varianter, 3 Bd. 158—165. Af disse er vistnok den tredie hos Afzelius den ældste, og ligner meest vor, men er mindre fuldstændig. Den begynder saaledes:

Herr Olof rider om otte,
drifver dagg, faller rihm —
ljusa dagen honom tyckte.
Herr Olof kommer hem
när skogen gjöres löfvegrön.

V.

Gamle Stev.

XLI.

Stev.

En egen Art ægte Folkepoesie ere de saakaldte Stev, hvilke der forekommer tvende Slags, ældre og nyere, · adskille sig fra hverandre baade i Form, Indhold og Melodi. De skulde egentlig være Improvisation, og udgjöre n saadanne en Efterklang af hine vore gamle Skalders Kvæ-, i hvilke de i Handlingens eller Begivenhedens Moment igviis indfattede denne i en broget Ramme. Faa er det dlertid nu som indlade sig paa at improvisere, endskjönt simple Form ikke frembyder stor Vanskelighed, men man lper sig i Almindelighed med et tillært Forraad, hvoraf man lger og tillemper efter Omstændighederne. Af det nyere gs Stev er her en uendelig Mængde, som snart sagt Enhver drager Sit til at foröge, men en stor Deel af dem er ogsaa en höist maadelig Beskaffenhed. De ældre Stev falde mindre Nutidens Smag; hvad der glemmes af disse erstattes ikke, n det skeer med hine, ved Tillöb fra en levende altid sprudlende Kilde, hvorfor de ogsaa ere for Haanden i et mere indrænket Antal.

De ere tildeels Vexelsange, hvori man snart forelægger erandre Gaader til Oplösning, snart tolker sine Fölelser eller oser og chikanerer hverandre. Dette kaldes at stevjast. ar det stundom bliver til en Kappestrid i Sang, hvor det ot gaar ud paa at overbyde hverandre enten i Stevenes engde eller i et pralende Indhold, saa er dette en Udartng af denne Poesies Væsen. Den störste Mængde er dog nslige Stev („einslungne stev“) af blandet Indhold.

En Gjenstand, det være sig Person, Begivenhed, Situation, nke eller Fölelse, fremstilles for Betragtningen med korte, en ofte særdeles livlige og klare Træk, saa at man pludselig gesom befinder sig lige over for den, og har i et Öieblik opttet en heel Række af Forestillinger, ja stundom en heel Ro-

mance eller Saga. Nogle af disse Stev have til Hensigt i en Selskabskreds at vække Munterhed ved Vittigheder og skjemtende Hentydninger til bekjendte Personer og Begivenheder; andre ere eensomme poetiske Hjertesuk, om vi saa maa kalde dem, lyriske Udbrud, der mangen Gang, især i de nyere Stev, have megen Sandhed og Dybde. Sagn om Kæmpers Bedrift ledsages ofte med Stev ligesom de gamle Sagaer med Kvæder, ja man lægger endnu Kæmpen i Handlingens Öieblik et Stev i Munden.

At stevjast har været og er tildeels endnu en almindelig Selskabsskik. Naar Maden er taget af Bordet, bæres der frem Ölboller af indtil en Skjeppes Rum, hvoraf to eller tre sættes paa det langs Stuens Væg löbende Bord. Gjæsterne sætte sig da omkring dette, især de Gamle, medens Ungdommen danser, Kvinderne ved den nederste og Mændene ved den övre Ende. I enhver af de store med Inskriptioner og brogede Farver malede Ölboller svömmer en And, der er udhulet og dannet til et Slags Ösekop. Skjænkesvenden öser nu op det stærke skummende Öl i smaa malede Træskaaler, af Störrelse som en Kontorkop, „einskjelskoppar“; disse skal enhver drikke ud. Dette kaldes at drikke einskjells (einskilds, Een for Een), og nu gaar det löst med drykkjestev. Enhver giver sit Bidrag til den almindelige Lystighed, og Kvinderne ved den nedre Bordsende drages ofte ind med i Stevkampen idet de besvare de af Mændene dem tilkastede Stev. Ved denne Anledning benyttes helst de gamle Stev, som ogsaa ansees for at være af en ædlere Art, end de nyere, der som oftest paa en vittig og saarende Maade berörer bekjendte Personer og Forhold, og derfor med et foragteligt Navn kaldes rennestev, en Benævnelse der desuden antyder baade den Lethed, hvormed de blive til, og den Uendelighed, hvormed denne Poesi, der har sin Livskilde i Folket selv, daglig udströmmer, saa man her kan anvende det gamle Ord: „fluvius manat, manetqve æternum“, eller som det siges i det bekjendte Stev:

Aa denne visa hev ingin ende,
fer hon er komen ut af ei renne;
og denne visa hev gjort seg sjöl,
hon kom no flytande på ei fjöl.

At imidlertid disse Stev i det Hele taget ikke fortjene at betragtes med Ringeagt, derom vil det dannede Publikum vistnok nu være enigt med mig efter det Bekjendtskab man allerede har havt Anledning til at stifte med denne Art Folkepoesie, og jeg haaber at det Udvalg af nyere Stev, som jeg i sidste Hefte agter at meddele, yderligere vil godtgjöre det. De udgjöre meget mere noget af det Interessanteste og Vakreste i vor Folkedigtning, og udtale Fölelsen ikke alene med Naivitet, men ogsaa med megen naturlig Friskhed, Sandhed og Styrke, især naar de slaa ind i erotisk Retning. Vi ville blot som Exempel her tillade os at anföre Fölgende:

Aa all ting glöymest no burt með tiði,
men aldri glöymest deð, eg hev liðið;
fer alt i væra kan gevast ráð,
men ungdoms kærlegheit aukar pá,
men ungdoms kærlegheit aukar pá.

De ældre Stev slutte sig derimod nær til de gamle Kæmpeviser, og indlade sig ligesom disse sjelden eller aldrig paa de ömme Fölelser, men henpege paa Optrin af Kæmpelivet, stille Mod og Karsleik, Drikkegilder eller farefulde Begivenheder til Skue, eller antyde Naturbetragtninger, som vise at Folket ikke har været uimodtageligt for Indtryk fra den Side. For en Deel ere de vistnok Brudstykker af vidtlöftigere Kvæder, som ere tabte, og hvoraf blot et eller andet Vers har vedligeholdt sig i Erindringen. At dette forholder sig saa, kan sees deraf at Meget og Mangt af de Viser, vi i det Foregaaende have meddelt, er fundet benyttet som Stev. Den flinke Stevjer veed at gribe ud af et Kvæde hvad der passer for de givne Forhold; og passer det ikke, veed han som oftest at give Stevet en Endring, hvorved de Strenge anslaaes, som for Öieblikket give best Klang. Mange af disse Stev have upaatvivlelig en meget höi Alder, hvilket baade Sproget, og den ofte forekommende Alliteration antyder, f. Ex.

Heim kem drenginn' af heiðo
der hava dei legið lengi:
Statt up Guðro, tapp i tröys
fer tröytte og móðe drengir!

Der tykkje me
vént at vera,
der drottin dansar
með drengjo;
gaukin gæl
i grönan lið,
og fuglanne
skaka vengjo.

Til de nyere Stev haves tvende vakre Melodier, een inderlig veemodig, hvori den dybeste Fölelse kan finde sit Udtryk, og een livligere, der passer godt til den muntre Stemning og Sangens skjemtende Indhold. Med Undtagelse af den förste Række, synges störste Delen af de ældre Stev, saavidt jeg veed, med samme Melodi, hvilken rigtignok varieres mangfoldig, töies eller slöifes efter Omstændighederne. Man lader sig ikke i sin Sang binde af strenge Regler; det er endog vanskelig at faa en Sanger til at gjentage et Vers to Gange uden at forandre noget i Melodien, saa at den, der vil opfatte og fæste denne paa Noder, vistnok har et vanskeligt Arbeide. Men denne Mangfoldighed af Modulation har noget besynderlig Tiltalende, og giver Folkesangen et Præg som Nodesætteren neppe er istand til at gjengive.

De tre förste her meddelte Rækker ere Vexelsange. Flere af de fölgende Stev kunde vel ogsaa have været ordnede paa en lignende Maade, men ligesom Fjeldmanden selv kalder dem „einslungne stev", saaledes har jeg ogsaa foretrukket at meddele dem eenslige. Undertiden er der to eller tre Stev, som höre sammen, og hvori da gjerne den samme Tanke ligger svöbt i et kun saare lidet forandret Klædebon; forövrigt maa ethvert af disse Stev, uagtet jeg for Oversigtens Skyld har sögt at samle dem nogenlunde efter Indholdet i Grupper eller Tylvter, betragtes som en Eenhed, der staar paa sine egne Been, uafhængig af sine Omgivelser. Herfra gjör dog 13de Tylft en Undtagelse, og kan betragtes som en Stevjekamp.

Gamle Stev.

Første Række.

Pá grönaliðheiði.

1. Broðer talað til broðer sá,
   pá grönaliðheiði:[1]
   hoss skal me skifte kons arvelodd?
   Der spelar ei hind,
   der leikar ei jomfru i mannshugin
   sá glaðeleg.[2]

2. Kan me 'ki kvoraðre pá orði taka,
   pá grönaliðheiði,
   sá skal me 'ki báðe den arven hava.
   Der spelar ei hind,
   der leikar ei jomfru i mannshugin
   sá glaðeleg.

3. Og kan me 'ki kvoraðre pá orði sná,[3]
   pá grönaliðheiði.

---

[1]) Grönaliðheiði er formeentlig her ikke at betragte som Stedsnavn, men det synes at fremgaa af det Fölgende, at det her er brugt som en — i Sandhed vakker — poetisk Benævnelse paa Jorden. Var. dalabuheiði, om hvilket det samme gjelder.

[2]) Man turde maaskee komme den rette Opfatning af dette Omkvæd nærmest, naar man antager det at indeholde en Allegori, og lader den Hind, som „spelar", og den Jomfru, som „leikar i manshugin", være Billeder paa Fantasi og Fölelse, hvis Datter Poesien er. Undertiden er Omkvædet indskrænket blot til den sidste Sætning: der leikar ei jomfru i manshugin sá glaðeleg.

[3]) sná staar formodentlig i Forbindelse med sneiðe, hugge, snitte, især hugge paa skraa. Disse tre Vers danne en Indledning til

sá skal me 'ki báðe den arven fá.
    Der spelar ei hind,
der leikar ei jomfru i mannshugin
    sá glaðeleg.

---

4. Hot er deð, som tý́t og aldri tíger
    pá grönaliðheiði?
og hot er deð, som andelaust liver?
    Men hugin leikar fer dei.[4]

5. Aa fossen er deð, som tý́t og aldri tíger
    pá grönaliðheiði,
og fiskin er deð, som andelaust liver.
    Men hugin o. s. v.

6. Hot er deð, som dekkir dalar
    pá grönaliðheiði?
og hot er deð, som prý'r i salar?[5]
    Men hugin o. s. v.

---

den fölgende Stevkamp, og at denne maa blive alvorlig, kan man nok skjönne, da det gjelder Vedkommendes hele Arvelod. Om vi kunde, kjære Læser! saa vilde vi gjerne tro, at en saaledes belönnet Veddestrid i Sang og Sindrighed var mere end en Fiktion. Men allerede Fiktionen er dog ogsaa Noget.

[4]) hugin leikar fer dei (þeim) d. e. Sindet, Hjertet finder sin Lyst og Glæde i dem, sunt deliciæ animi — nemlig alle disse Ting som findes paa Grönalidheidi, de interessere os. Istedet for dette bruges af Nogle ogsaa her det ved de foregaaende Vers benyttede Omkvæd, og man kunde frembringe större Variation i Sangen ved at benytte hiint Omkvæd ved hvert andet Vers, hvor det vilde udtrykke en Glæde over Gaadens heldige Lösning ved Hjelp af den spillende Hind og den legende Jomfru i Mandshugen.

[5]) Var. hot er deð som pryðer folar (folen), og Svaret er da: söjlen (Sadelen).

7. Aa toka er deð som dekkir dalar
på grönaliðheiði,
og brú'ri[6] er deð som prý'r i salar.
Men hugin o. s. v.

8. Hot er då deð, som dekkir stein
på grönaliðheiði?
og hot er deð, som prý'r ei grein?
Men hugin o. s. v.

9. Aa snjoren[7] er deð, som dekkir stein
på grönaliðheiði,
og lauvið er deð, som prý'r ei grein.
Men hugin o. s. v.

10. Hot er deð, som ger vatnið víðast
på grönaliðheiði?
og hot er deð, som ger mannen bliðast.
Men hugin o. s. v.

11. Doggi er deð, som ger vatnið víðast
på grönaliðheiði,
og ölið[8] er deð, som ger mannen bliðast.
Men hugin o. s. v.

12. Hot er då deð, som ger brui breiðast
på grönaliðheiði?
og hot er deð, som ger mannen leiðast?
Men hugin o. s. v.

13. Aa isen er deð, som ger brui breiðast
på grönaliðheiði,
og drykkin er deð, som ger mannen leiðast.
Men hugin o. s. v.

---

[6]) Var. mannen, eller folkið.

[7]) Var. mosen.

[8]) Var. genta.

14. Og hot er deð dá fer eit tré
 pá grönaliðheiði,
som róti snúr up og toppen neð?
 Men hugin o. s. v.

15. Aa húsejökulen[9] er deð tré
 pá grönaliðheiði,
som róti snúr up og toppen neð.
 Men hugin o. s. v.

16. Hot er dá deð, som er heitar hell' heitt
 pá grönaliðheiði?
og hot er deð, som er feitar hell' feitt?
 Men hugin o. s. v.

17. Sóli er deð, som er heitar hell' heitt
 pá grönaliðheiði,
og jorði hon er feitar hell' feitt.
 Men hugin o. s. v.

18. Kor var deð dá som sóli skein
 pá grönaliðheiði?
der kem hon aldri til skine meir.
 Men hugin o. s. v.

19. Aa deð var no deð rauðe hav
 pá grönaliðheiði,
dá jorð og vatn skjuldist at.[10]
 Men hugin o. s. v.

20. Og hot er deð, som er trinnar hell' hjúl
 pá grönaliðheiði?
og hot er deð, som er vénar hell brú'r?
 Men hugin o. s. v.

---

[9]) Iistappen, som hænger ned fra Stuens Torvtag om Vaaren naar Sneen smelter.

[10]) adskiltes.

21. Aa sóli er deð, som er trinnar hell' hjúl
på grönaliðheiði,
og blómen er deð, som er vénar hell' brú'r.
Men hugin o. s. v.

22. Hot er dá deð, som minste smýg
på grönaliðheiði?
og hot er deð, som fer ingin mann lýg?
Men hugin o. s. v.

23. Aa sjúkin er deð, som minste smýg
på grönaliðheiði,
og dauðen er deð, som fer ingin mann lýg.
Men hugin leikar fer dei.

Anmærkning.

Denne Vexelsang er i sit Anlæg vel skikket til en extemporeret Fort sættelse i det Uendelige, medens den paa samme Tid giver den Stevjend Anledning til at vise sin Dygtighed. At saadanne Gaadekampe ere eld gamle i Norden, sees deraf at de allerede forekomme i vor Mythologi, Ex. Odins Gaadekamp med den vise Jötun Vafthrudner samt med hos Heidrek, hvilken sidste endog kunde synes at ligge til Grund for den he anförte. (Munch, Nordm. Gudelære og Heltesagn, Side 74 og 94).

I Visen om Svend Vonved hos Nyr. 1, 84 og Sven Svanehvi hos Afz. 2, 138 forekommer en lignende Gaadekamp, og flere af de de fremsatte Spörgsmaal og Svar ere de samme som hos os. Men det bli baade indledes og udföres anderledes.

Hvad är det som är rundare än ett hjul?
och hvar finner du de fagraste djur?
och hvar hafver solen sit säte?
hvart utåt ligger dödmannens fötter?

Hvem är det, som bygger den bredaste bro?
och hvar gånger fisken som stridast i flod?
hvart bär den väg, som är bredast?
och hvar ligger menniskan som ledast?

Hvad är svartare än ett kol?
och hvad är snabbare än lärkvingar små?
och hvad är hvitare än svanor?
och hvad ropar högare än tranor?

Til disse Spörgsmaal svares: 1) Solen. 2) i Himlen. 3) i Vesten. 4) mod Östen. 5) Isen. 6) derunder gaar Fisken. 7) til Helvede. 8) og der ligger Mennesket ledest. 9) Synden. 10) Sjælen. 11) Englene 12) Tordenen.

Anden Række.

1. Der stend ei björk i Bjálands tóni[1]
er runni up með róto,
og den, som tore stevjast með meg
má spenne imóte með fóto.

2. Der stend ei björk i skorto norð
er runni up með steini,
men vil du stevjast með meg idag,
då stande du stöð på beini.

3. Aa höyre du deð, du stallbrór min
eg vil deg no inki eggje,
men du skal taka húsejökulen
og varme otor en kveikje.

4. Og skal eg taka húsejökulen
og varme otor en kveikje,
så skal du taka ljós på blåvatn
og få deð så til at brenne.

5. Og skal eg taka ljos på blåvatn
og få deð til at brenne,
så skal du tægja[2] up alle svolldiplar,[3]
som under fjölli mon hange.

---

[1]) Var. Norðnesi, og ellers hvilketsomhelst Navn.

[2]) tægja, oplöse, bruges her som det lader til i Betydningen smelte. (jfr. töya).

[3]) dipill, en liden Ansamling af Vand. Demin. af dape. Folkesproget har en stor Mængde Betegnelser i denne Retning, saavel Verb. som Substantiver t. Ex. fjór, vatn, tjönn (tjern) dape, dipill, dam, dembe o. s. v.

6. Og skal eg tægja up alle svolldiplar,
som under fjölli mon hange,
sá skal du stille den striðe straum
sá den fer inki renne.

7. Og skal eg stille den striðe straum
sá den fer inki renne,
sá skal du löyse den store brukshaug,[4]
som i Vrangefoss[5] mon hange.[6]

---

[4]) bruk, Tömmer.

[5]) Et Vandfald eller en Snævring i Vasdraget mellem Hvideseid-Vandene og Nordsjö i Thelemarken, der frembyder store Vanskeligheder for Tömmerflödningen.

[6]) Formen „hengje“, der bruges i Flæng med ovenanförte, synes i Rimet at være paaregnet.

Tredie Række.

1. Eg sille no sakte stevjast með deg
tolte du deð noken mone,
men eg er eit fatike bondebánn
og du er ein riddarsone.

2. Eg hev farið báð' lánd og stránd
riðið og sumtíð gengið,
men fagrare viv og venare möy
deð hev eg 'ki sét på lengi.

3. Reven han diltar jorðið ikring
og hjasen[1] hoppar i rugin,
hon er inki goð at gilja den möy,
som hev ein annen i hugin.[2]

4. Gaukin er grá, han gæl um váro
og ljóðið ber fram með liðe,
deð er fulla gott at gilja den möy
som alstött svarar með bliðe.

5. Reven han diltar jorðið umkring
og hjasen krintar[3] i kosi,
deð vöre beðre liggja under hasleholti
hell' stande i dinom bási.

---

[1]) hjase, en Hare. (Oldn. héri, opr. hési).
[2]) Til Sammenligning ville vi anföre fölgende Vers af de færöiske Kvæder (Dvergamöy IV, V. 17):

Vatnið rennur af högum fjöllum
eftir hvössum gróti,
illt er at leggja ást við hann,
ið onga leggur imóti.

[3]) krinta, gaa i rund Ring.

6. Gaukin er grá, han gæl um váro,
og ljóðið ber ivir heiðe,
deð er inki gott at gilja den möy
som alstött svarar með vreiðe.

8. Eg sille no sakte stevjast með deg
totte du deð noka greiðe,
eg er eit fatike bondebánn
og du er ei rava leiðe.[4]

8. Orren kurrar up under ei rót,
der fann han seg ein makke,
sá drak han den i brúreskenk,
han fekk báð' Guðs-lön og takke.[5]

---

[4]) rav, aldeles; staar her som Adj. fuldkommen. Bruges mest i
Sammensætninger: ravgalen, rav ruskende galen o. s. v. — leite
1 Kedsomhed, 2 kedsommelig Person eller Ting.

[5]) Dette sidste Stev er hentet fra Visen: Ravnebryllup i kråkalund.

1ste Tylft.

1. **H**eim kem drenginn' af heiðo, — (steinkilo)
der hava dei legið lengi:
Statt up Guðro, tapp i tröys
fer tröytte og móðe drengir![1]

*

2. Hurði nurkar i kaldan jönni[2]
og jöklanne heng ikring,
eg totte lenger den vetternotti
enn halve alderen min.

*

3. No hev eg sá lengi ferðast
at folkið totte deð var furðo,[3]

---

[1]) Dette Vers seer ud til at kunne være hentet fra Visen om Magnus kongin og Roland, (Side 169) og beskriver da Hærens Hjemkomst fra Striden paa Rusarvoldene. Guðros Navn kunde imidlertid ogsaa bringe til at tænke paa Sigurd sveins Vise.

[2]) Var. dyuni riktar o. s. v. hvilket dog er en sildigere Form. Hurð, Dör; nurka, knirke. Dette Vers er ikke saa uligt til at være hentet fra Draumekvædet. (Saml. Sólarljóð 39 og 47 Vers). Det kunde være Helgrinden, som knirkede i det kolde Jern; og Beklagelsen, over hvor lang denne Nat syntes ham, vilde atter være en Stadfæstelse paa at vi i hiint Kvæde have Ansgars Drömme. Forövrigt findes ogsaa i „Skirnismál" i Edda et Vers af lignende Indhold:

Löng er nott
langar 'ro tvær
hve um þreyjak þrjár?
opt mér mánaðr
minni þótti
en sjá hálf hýnott.

[3]) furða, Vidunder.

deð hev 'ki annað mi fõðe vorið
hell brum[4] og briskebær i urðo.

*

4. Eg hev sá lengi með árinn' rótt
deð tók til tjosta[5] i keipo,
femten huðir i hansko gekk,[6]
og alle vart sunde i greipo.

*

5. Deð var Tjöstvald Haukvaldson
han var sá raske pá laupo,
inki hunden, katten hell' fljugande kráka
kan fy'gje dessin gúten pá laupo.
I dans vil han Leiðulf.

6. Inki er eg or steini stukkin
og inki af flintegróti, — (grjóti)
men eg er ein af dei Hovlands-kempunn,
som hörver sá hart imóti.

*

7. Eg kom meg út pá Skálebakkin
eg tróttað 'ki lenger fram,

---

[4]) brum, Knopper paa Lövtræer. Var. björkebrum.

[5]) tjosta (eller kjosta). Jeg har ingen Forklaring faaet paa dette Ord; veed heller ingen selv at give. Formodentlig staar det i Forbindelse med Ordet tjo (oldn. þjó), som i Thel. heder tjog (tjogi), den bagerste Böining paa en Ljaa, hvorfra Tangen, der fæstes til Skaftet, udgaar, og betyder maaskee at böie. (Saml. ogsaa kjós, en Böining eller Bugt ind i Fjeldet, og saaledes et lunt og venligt Sted).

[6]) Man maa her tænke paa Jötunen Skrymers Handske, i hvilken Guden Thor overnattede en Gang i den Tanke, at det var en stor Stue. Verset varieres saaledes:

No hev eg sá lengi i árin halat,
deð tottest kjákast i keipo o. s. v. (kjáka, skrabe, gnide).

fer eg var nakin og náleklædd
og blóðið 'ta brynja rann.

*

8. Hesten bitt eg i stogustolpen
og sverðið sting eg i skjá — (tilje)
sá tek eg hatten af hovuðið
og geng in i stoga dá.
— (sá geng eg in til dei gilde).

*

9. In sá kom den gamle mann
han ruslað með brand og eld:
Eg hev inki sét den lammekilling,
som jagar meg ut i kveld.

*

10. No tek eg up den beingnusten,
som ligge heran pá borði,
sá slær eg til den rauðleitte gúten,
som snikir etter kvor mans orði.

*

11. Du möter imorgo pá Oddestraumann[7]
með dei pilinn bjarte,
er deð karmanshugin i deg,
sá ber inki kalvehjarte!

*

12. Du möter i morgo i ormestað
der skal me rjóða pilinn i blóð,
sit inki heime pá braðsteinann
með hine kettunn og gló!

[7]) Var. ormestraumann. Dette og det fölgende Stev ere formodentlig laante af Kvæder, der have behandlet Völsungesagnet. See foran, Side 138. Ved Anförelsen af disse Vers er Ordet örum kommet til at staa istedet for pilinn, hvilket herved rettes. At der oprindelig har staaet örum, orvum eller oıvo er imidlertid klart.

2den Tylft.

1. Skenkjarsvein på golvi geng
með sylvar-honn i hende;
drikk 'kon til, Knut Gunnarson,
du er báð mág og frende!

*

2. Uppe sat eg förre notti
og uppe så sit eg enn,
eg takkar kokkin og kellarmann
så lengi tunna renn.

*

3. Der heng eit honn på veggin,
deð vani me kalla klá'i,[1]
og deð så skal me drikke' 'tor
me knípe[2] syninne báðe.

*

4. Så drakk eg af hennar slökefrið[3]
og af hennas liljo lange,

---

[1]) Saaledes meddelt uden Forklaring; kláðe betyder: Klöen, Irritoren. Man seer at det her er anvendt som et Navn paa Drikkehornet, maaskee paa Grund af Ölets pirrende Egenskab. See 5 Tylft 8 V., hvor dette Ord synes brugt om Ölet.

[2]) Saaledes meddelt uden Forklaring.

[3]) Ordet er af Flere forklaret som en Benævnelse paa Drikkehornet, hvilken Betydning ogsaa fremgaar af Sammenhængen i dette Stev. I gl. Dansk skal slœkefriþ betyde Frille, deraf det endnu brugelige Slægfred. Man finder i de danske Kæmpeviser ofte Udtrykket slægfred viv, hvorved altsaa maa forstaaes den Kvinde, der rakte Drikkehornet, og heraf er formodentlig hiin Betydning af slœkefriþ opstaaet. (See Side 68, Anm. 7). Meddelerinden af dette Stev bemærkede her, at paa Gaarden Stavnæs i Sætersdalen land-

du tappe full den lindestruten[4]
og lat inki tóme stande!

*

5. Fram så kom hon gamlegoð
stöðar seg fram með stólo:
eg helde deð fer eit mismenne[5]
som sparar[6] með öl i jólo.

*

6. Drukkið er den öldrykkin,[7]
og kellarsvein seje, deð trýt,
han skal fram som veitsla[8] gere
og heve fer litið[9] sýtt!

*

7. Drukkið er den öldrykkin,
og vatnið deð er verre —
deð klagað drengin husbondlaus
var laupen ifrå sin herre.

*

8. Drukkin er den, ölið drikk,
um deð er noko nýtt,

---

tes i gamle Dage tvende sölv- og guldbeslagne Drikkehorn saa store at naar en Karl satte den ene Ende af Hornet for sin Mund naaede han ikke den modsatte Ende med sin udstrakte Arm.

4) En af Lindetræ forfærdiget Ölbolle med Tud paa. De to sidste Linier af Verset lyder ogsaa saaledes:

så fylle du up den lindestruten
så en orkar 'ki af garðe gange.

5) mismenne, et udueligt Menneske. Var. sultebikkje.

6) Var. tiglar.

7) Var. drukkin er, den öli drikk.

8) veitsla, Gjæstebud.

9) Var. inki beðre.

deð skal fram, som lagat var
og lánge fyri sýtt.

*

9. Eg drakk ein drykk um morgun
för folkið fekk seg mat,
no kenner eg deð pá bruno mine
at dettin fjasar at.

*

10. Hinke meg under herðo
og hinke meg under kinn,
kvi var du inki með kyrkja igár
du ljóte[10] glibben[11] min?

*

11. Og inki hneggja sóten min
og inki göydde mi tík,
inki sá gól dei ottefuglann
og derfer sá kom eg hit.[12]

*

12. Drukkin mans orð er draumo lík,
deð möge dei ingin före,
han talar sá mýkið um eftan
han vil 'ki um morgun höyre.

---

10) ljót (udt. jót) hæslig, stygg.

11) Saaledes meddelt uden Forklaring; jfr. oldn. glappi, en Dumrian, Pralhans.

12) Dette Vers forekommer med nogen Forandring i Draumekvædet, Side 73.

8die Tylft.

1. Der tykkje me vént at vera
der drotten dansar með drengjo,
gaukin gæl i grönan líð
og fuglanne skaka vengjo.

*

2. Sakte sill' eg svara deg
var eg i dei djupan dalar,
nykillen[1] syng og löva spring
og fagraste gaukanne gala.

*

3. Fenoren[2] geng under Elkansnúten
deð er så vént at sjá,
hesten hoppar i Krykkjokleivann
og han heve bjölla pá.

*

4. Vént er der i Vágelíðann
nær lauvið og grasið grór,
men endá venar pá Kvamsfjorðen
nær Gunnar og Kari rór.[3]

*

---

[1]) nykill, pl. nyklar (oldn. lykill, lyklar) en Nögle. Denne Betydning synes dog ikke at passe her, men Ordet lader til her at være brugt om et musikalsk Instrument. Meningen af Stevet er mig ikke ret klar, og jeg har af Meddelersken ingen Forklaring kunnet faa.

[2]) fenor eller fænár (oldn. fénaðr) bruges i Thel. om Smaafæ, Faar og Geder.

[3]) Var. nær Pér uti gagin rór.

5. Vént er der með Viningskyrkjunn[4]
nær brúri hon[5] kem in,
dei tar 'ki brý seg fer ljósi bera,
deð lýser af plomekinn.

6. Vént er der með Viningskyrkjunn
nær brúrinne geng i flokkar,
dei tar 'ki brý seg fer ljósi bera,
deð lýser af brúrelokkar.[6]

*

7. No skuggar sóli i Öyfjöll
og burt ivir Rauðsiðnutann,
dei leiðer in brúri på Nivelkinn,[7]
der fy'gde tvo kåte gútar.

*

---

[4]) Vågeliðann, Kvamsfjorðen og Viningskyrkjunne ero Steder paa Mö-stranden, hvis vakre Fjeldlider med rette prises. Det sidste er Navnet paa tvende höie kuppelformede Fjelde i den nordre Ende af Mös-Vandet, ved Udlöbet af Kvenna-Elven, et paa hver Side (Af vin, Græsgang). Imellem disse ligger en viid Slette, Thoris-moen, hvor der siges at skulle have staaet en Kirke, men hvor der snarere maa antages at have været et Offersted for Guden Thor. Maaskee minder dog Stevet om denne Kirke. For Resten varieres Kirkens Navn f. Ex. Vinje kyrkja, eller Omlið kyrkja, eller Omlið bygd.

[5]) Var. brúrinn dei.

[6]) Var. gule lokkar.

[7]) En Stöl beliggende imellem Ödefjeld og Aamotsdal. Stevet antyder at den tilforn har været beboet. Det samme har uden Tvivl været Tilfældet med store Strækninger deroppe, som nu ligge öde. Verset varieres bl. a. saaledes:

No skíne sóli på Honnåskleivann
og neð ivi Roslíðsnutar, (Bjålandsnutar)
dei leidde den brúri frå Nivelkinn,
der fy'gde så kåte gútar.

8. Hárið ha' hon som tiriltunga
og halsen var som ei mjöll,[8]
og augo var i hausen sjá
som sóli kom upá fjöll.

*

9. Hanen sit på búrshella
og bonden gev en konn,
rakkin skvakkar i bakko norð
og hjurðingin blæs i honn.[9]

*

10. Hjurðingen sit på bergi
sér imóte sól,
så gleðer han seg at kveldi
som bóni ger imót jól.

*

11. Kalde graut og geiteskyr
deð er hjurðingins rétt,
og nær han kem i stöilsbarði[10]
då hjalar[11] han så létt.

*

12. Statt up Mari Bjåland
og mokke[12] di ku,
no skine sóli i bu'dynni
og enno söve du!

---

[8]) mjöll, fin Snee, lyder ogsaa möll, eller mödd.

[9]) Hvilken vakker Idyl i saa faa Ord! — rakki, Ræv.

[10]) stöile eller staule (for stöðull), en Sætervold, Sæter. — barð, Kant. (Meddelt stöilsbári).

[11]) hjala — oversættes i Haldorsons Lex. med snakke, pludre, men her bruges det om det syngende Raab, Hyrderne istemme i Skoven, hvad man paa Östlandet kalder at kaue.

[12]) mokke for molke, melke.

13. Sóli skine norð og neð
ivir Bjálands fjós,
statt up Mari Bjáland[13]
no er dagin ljós!

4de Tylft.

1. Jökulen og Fagran-fonni
og Gaukstá hon er brúr,[1]
dei er af havi sýnte
og syskin ero dei trju.

*

2. Jökulen og Fagran-fonni
og Gaukstá er deires brur,
dei ero skylde[2] i treða leð,
dess má dei 'ki saman bu.

*

3. Er dá Gaukstá brúri
má Jökulen brúrgom heite,
Fagran-fonni vera brúr-kering,
etter den andre möge dei leite.

---

[13]) Var. Mari stutte buggja.

[1]) Var. mi brúr, og det flg. saaledes:
me er af havi sýnte
me syskini trju.
Disse trende Södskende ere som bekjendt de höieste Fjelde imellem Thelemarken og Bergens Stift. — trju er en gammel Form af Talordet tre.

[2]) skyld, beslægtet.

4. Der er så kalt i Island,
Guð veit deires nauð,
kalven klakar i kvike[3] kýra
og grýta nær hon sauð.[4]

5. Der er så kalt i Island,
Guð veit no deires plaga,
kalven klakar i kvike kýra
og bánið i mójre[5] maga.

---

6. Austan reke, skýi skeke
og den kalde mjölli driv,
beðre var deð heime vera
skemte seg með sit viv!

7. Austan reke, skýi skeke
deð driv så kalt i heiðe,
beðre var deð heime sita
dei frosne tæ'ne töye![6]

8. Beðre var deð heime vera
skemte seg með sin hest,
hell vera i Ulá-vaði[7]
nær deð blæse af norðvest.

---

[3]) kvik, levende.

[4]) sauð af sjóða, koge. De sidste 2 Linier lyder ogsaa saaledes:
kötið klakar i grýta der,
på den aðre siða hon sauð!

[5]) Saaledes udtalt, for móðir.

[6]) töya, optö, om Snee og hvad der ellers er stivfroset.

[7]) Et Sted paa Haukelidfjeldet imellem Vinje og Suldal. Man maa tænke sig disse Stev kvædede af en der i Snefog siddende træt og forfrosen Mand. Det er om Vinteren en farlig Vandring at begive sig paa Ski over det brede Höifjeld, og mangen rask Karl har der i Snefog ladet sit Liv.

9. Austan glett og sunnan tjett[8]
og norðan kilað[9] straumo,
dá lespað[10] deð atte treða venda
sá báten flaknað i saumo.

*

10. Tjukke ero dei skavlarinnar[11]
og lange dei Vinings-isann,[12] — (-íso)
sá gavst dei up dei Erlands-rauðann
för dei kom övast i liðann.[13]

*

11. Skam sá vori dei Erlandsrauðann
dei kunnað sá litið reike,[14]

---

[8]) Meningen er nok den, at det klarnede i Öst og tyknede i Vest. gletta, titte, kige, klarne (naar Himlen ligesom titter frem imellem Skyerne). Saml. glette Subst. en klar Plet mellem Skyerne, og Oldn. glita glindse, skinne. — tjetta, Isl. þjetta, gjöre tæt eller tung.

[9]) kila er formodentlig her det Oldn. kilja, fryse; dog kan det ogsaa være vort kíla i Betydningen: drive paa, gaa lös paa Ex.

[10]) Saaledes meddelt skriftlig. Ordets Betydning i denne Sammenhæng kjender jeg ikke. Man mærker det er en skibbruden Mand, som beskriver den Fare, han har været i.

[11]) Dette og det flg. Stev er meddelt af en gammel Mand paa Möstranden Thrond Erlandsgard, samt af en yngre Mand Steinar Giböen sammesteds. Jeg kunde ikke höre rettere, end at de her brugte denne fuldstændige gamle pl. Form, eller maaskee skavlar-inn; ligeledes Formen ero (3 Pers. pl. af er) som oftere er forekommet, men som jeg sjelden har turdet optage. Den gjengives i Almindelighed med: er (æ) no.

[12]) Víningsísann, see 3 Tylft Anm. 3.

[13]) Var. up i Vatslíbo, og det foregaaende Riimord heder da Viningsíso.

[14]) reike, gaa langsomt frem og tilbage, Oldn. reika vanke om, vagari.

dei orkað inki bera ljofoti[15]
dess meire dei tunge meisann.[16]

*

12. Ingin fugle flyge så högt
som grågási með sine ungar,
og ingin orme stinge så sårt
som falske mannetunga.
Min frende og din ven!
Månen skine og veginne felle så viðe.

5te Tylft.

1. Der stend ei kyrkje[1] i Norðnesi,[2]
er ivir með gullið klædd,
fyri borað með bindings-navaren
og etter með bándo trædd.

*

2. Der stend ei kyrkje i Norðnesi,
er ivir með gulli trekt, — (fest)
men no stend ho' i Vendebuði
með nie nyklanne læst.

*

[15]) ljofot, et Dækken, som lægges under Klövsadelen.

[16]) meis, en Klövkurv, en Fletning af Vidjer, hvori Byrder bæres.

[1]) Var. kiste.

[2]) Denne Tale om Kirken paa Nordnæs, som antydes rigt udstyret med Guld, sigter formodentlig til Munkeliv Kloster paa Nordnæs ved Bergen. De som for kyrkje have kiste, sige at den staar i Larviki.

3. Hesten min stend ute på Norðnesi
er bunden með smale reimar,
begslið er utaf gulli trekt
og söjlen með skyggjesteinar.[3]

*

4. Frenden min han fyri rið,
han kan 'ki toli[4] auke,
sjella bere blauge mennar
skarpe augur i hausi.

*

5. Sæl så vöre du frenden min,
du vöre no alt så fegin,[5]
du er så frið som den peningin
i Romaborgi[6] er slegin!

6. Lat 'om studdre með sinom stave,
han ber inki skarlaks klæði,
inki samer deð ungan bengillen
ein gamal mann at hæðe.

*

7. Eg hev vorið på Huromheiði
der kempunne drukke inne,
dei brukað så stort eit dårespel,
deð genge meg seint 'tor minne.

*

---

[3]) Gjennemsigtige, lysende Stene, Diamant og andre Ædelstene. — Var. skyggestrimar.

[4]) Af tal, Tale. Stevjeren forstod det ogsaa saaledes.

[5]) fegin, glad.

[6]) Der kunde i hine Dage, hvorfra disse Stev skrive sig, ikke udtales en större Ros og Anbefaling, end at sige om en Ting at den var kommen fra Rom, Kulturens, Videnskabens og Kirkestyrelsens Sæde.

8. Eg heve vorið pá Huromheiði
drukkið humle og klá'e,[7]
ha' deð 'ki vorið fer deð eine striki,[8]
eg ha' sitt klappað feðganne[9] báðe.

*

9. Dá me kom pá Skálekleivann
deð hallar til bygdanne neð, — (heim)
ljósi taka me brúri með
i höge saðlen hon rið.

10. Sá stige me pá 'kons hestanne
og spenner i sporen fríðe,
deð eldar under hóven pá harðe mógin
með drenginn i kappe riðe.[10]

*

11. Eg var meg ut pá Glaðheims bergi,[11]
deð föykte og deð dreiv,
dá höyrde eg den kvíte bikkja
i máneljósi göy.

12. Eg var meg ut pá Glaðheims bergi
eg ság meg ut sá viðe,
genta leikað i hugin min
som spunnið gullið deð fríðe.

---

[7]) See 2 Tylft, 3 Vers.

[8]) strík, Skjelmstykke.

[9]) feðgar, Fader og Sön.

[10]) Disse to Stev (9de og 10de) antyder et Bruderov, hvorved det gjaldt at komme fort afsted.

[11]) Var. Sáheims bergi.

6te Tylft.

1. Eg fór vilt i veðuskógin[1]
kringum ein elvesteine,
jutuldottri narrað meg
eg fann inki vegin heim.

2. Eg fór vilt i veðuskógin
kringum ein elve-runne,
jutuldottri narrað meg
eg hev inki vegin funnið.[2]

---

[1]) Meddelt veuskogin.

[2]) Var. og siðan hev tárinn runnið. — Andre Varianter ere:

Eg fór vilt på villan heiði
kringum ein dvergerunne,
höyre du deð du Kristi terna
eg ha' så nær inki heimatt' funnið.
Deð var mi og aldrig di
som hjalað der under liðe.

Eg fór vilt på villan heiði
kringum ein dvergesteine,
höyre du deð du Kristi fruga
eg ha' så nær inki funnið heim.
Deð var mi o. s. v.

Eg vinglað um i Viðhúsmarki
ikringum ein osperunne
Viðhúsekkja narrað meg
seðan hev eg 'ki vegin funnið.

Eg vinglað um i Viðhúsmarki
eg vinglað ikringum ein stein
Viðhús-ekkja narrað meg
seðan fann eg 'ki vegin heim.

Ligeledes fölgende.

Eg hev vorið på jutleheiðo
og jútulen etter meg rann;
jútuldottri narrað meg,
eg fann inki vegin fram.

Eg fór vilt på jutleheiði
kringum ein dvergerunne
jutuldottri narrað meg
og siðan hev tárinn runnið.

Disse Vers ere vistnok Levninger af et længere Kvæde om E

3. Eg hev vorið með jutulen
og jutulen etter meg rann,
gentunn sa', eg lokkað dei,
um eg dei aldri fann.

4. Eg hev vorið með jutulen
og jutulen etter meg lág,
gentunn sa', eg lokkað dei,
um eg dei aldri ság.

---

5. Fiskin uti[1] fagran vatni
og sildi sökir hav —
mang ein helsar mágin sin
og veit sá litið af.

6. Fiskin uti fagran vatni,
og ikonn up i tré —

der har været inkvervd i Bjerget og forelsket sig i en Alfepige. (elvestein, en Steen, hvori Alfer boede). Navnet Kristi fruga minder om Visen No. 13 i det Foregaaende. Hermed kan sammenlignes Visen Dvörgamöy 1 i de færöiske Kvæder (Side 80), hvor der forekommer et Par lignende Vers. Færingernes Sagnhelt Sigurð svein er bleven lokket ind i Bjerget af en Dvergemö, der viser sig meget elskværdig; han faar sig der smedet en Brynje, som ingen „Brand" kan bide paa o. s. v. og efterat han omsider er sluppet vel derfra og kommer hjem, forklarer han i disse Vers hvor han har været:

Eg havi verið á dvörgaskógi
og barst við dvörgaher,
dvörgamöyin dvöldi meg,
og forðaði míni ferð.

Eg havi barst við dvörgaher
af sá miklari trá,
dvörgamöyin löysti meg
og fordi meg fjöldum frá.

[1]) Var. Fisken geng i fagran vatni.

alle så heve dei makamann
men ingin så heve eg.

7. Fiskin uti fagran vatni
og ikonn up i tré —
den som vil hava dotter mi
må eige gull og fé.*

---

8. Ifjór då eg fór heimantil
var eg rauðleitt som sóli,
men no heve sorgi tvingað meg,
no er eg svarte som jóri.

*

9. Eg hev så vont i hovuðið
eg veit inki kven deð veld,
um notti den er aldri så lang
så fær eg 'ki sova hell.

10. Deð er så vant til möyann gange,
sæl er du sonen min!
dei svarar nei, og meinar jau,
dei dyl fulla viljen sin.

*

11. Eg sill' geva til sprettan rauðen
fagrast i stallen stend

---

*) Med disse Vers kan sammenlignes Fær. Kv. Side 94. (Dvörgamöy III, V. 30 og 31), hvor et lignende Billedsprog forekommer:

Laxið rennur so stritt i streymi
niðan móti högum fossi,
allvæl unni eg Sjúrða sveini
við gulli og góðum kossi.

Laxið rennur só stritt i á
upp mót hörðum gróti
illt er at leggja ást við hann,
ið onga leggur imóti.

um genta var så glað i meg
som login i lauvi brenn!

12. Eg sill' geva til Hestskodíkið[*]
kunnað eg Áste få,
deð fekk vera hossi deð kunnað
um eg aldri ság Vigdesjá.[*]

---

[*]) En Gaard i Hvideseid.

[*]) Et lidet Vand i Nærheden af ovennævnte Gaard. Sagnet siger at det skal have faaet sit Navn (den viede Sö) deraf, at en Biskop, som paa sin Visitatsreise kjörte derover med et stort Fölge af Præster, faldt gjennem Isen og druknede. Da man ikke var istand til at finde hans Liig igjen i den dybe Kjedel, blev Vandet (eller Tjönnen) indviet af Præsterne og helliget ham som Gravsted. Andre sige, at just ved denne Indvielse flöd hans Liig op, og man tog og begrov det i en Bugt ved Stranden, som endnu heder Gravdal. Men dette Sagn er Stevet forövrigt uvedkommende.

7de Tylft.

1. Deð var Salve Öyfjöll
han braut pá ymse mölo: — (möddo)
sá litið vita bygdarann[1]
hossi gott me liva i fjöllo. — (fjöddo)

2. Deð var Salve Öyfjöll
klædde seg fyri dagin ei stund:
i morgo slást me með Lónar-kempunn,[2]
sá vágar kvor si vón!

*

3. Deð var Svein i Svartdal
sneidde með klubba[3] goð,
sá jagað han ut alle Svartdölar
og biðað en Bjönn i To.[4]

*

4. Deð var dei leiðe Lárdölann,
dei slengir pá sliðrevand,
teke dei ut brú'ri pá Klauvereið
og flyt 'a til Eikestránd.[5]

*

---

[1]) De som bo ude paa de store Bygder, modsættes „fjöllmeannn".

[2]) Lonar en Gaard i Hjartdal, hvor der indtil den sidste Tid har boet store og stærke Kæmper, hvilket ikke er at undres paa, da de siges at være af Jötunætt. Lonarætten skal nemlig nedstamme fra en Tussekvinde, som blev gift der paa Gaarden i gamle Dage.

[3]) Var. snubba.

[4]) Var. tón (tun).

[5]) Stranden ved Laurdals Præstegaard i övre Thelem. Laurdal (Lagardal) hed för Eikabygd og Præstegaarden Eik, hvoraf endnu er

5. Eg tenkte eg var nokoð til gút,
men deð vil litið mona
imót han Efraim Tallakson
nær han kem laupand 'tor kjona.[6]

*

5. In um skugg og ut fer glugg
og ut pá móganne viðe;
der finst ingin i Silgjorðs bygdi
som tore Svein Trondson biðe.

7. In um skugg og ut fer glugg
og ut pá móganne breiðe;
deð höyre eg pá deg Svein Trondson
at du er ei rava leiðe.

*

8. Idag stende hesten min
i morgo skal en gange,
men tek en 'ki trávið etter Beiarblakkin
skal en dauð etter hóvringin hange.

*

9. Blakkin min klingar i kleivann,
han hev fengið sá vond ein vane,
men ha' en 'ki brotið hjoltehoven[7]
sá ha' en vorið mester fer Grane.[8]

*

en Levning i Navnet paa en Ager: Eikáker. Stevet hentyder forövrigt paa et Bruderov, som de „leiðe Lárdölann" har tilladt sig med væbnet Haand at udföre.

6) kjóna, Törrehuus for Korn, Ildhuus.

7) hjoltehoven, den nederste Led ved Hoven, Ankelen. (bjolte, Okleled), jfr. Oldn. hjalt, Sværdknap.

8) Saml. Visen om Sigurð svein. Dette Stev lyder ogsaa saaledes:
Hesten háns Leiðulf trottar i kleiv,
hev fengið sá vond ein vane,
han sparar 'ki anten hóv hell tonn,
men der er 'ki makin til Grane.

10. Vábygjann og Strandbygjann
teke dei til at krasle,
reiser dei seg af pá Torismoen*
og býter folanne blakke.

11. Norðan koma Norðmennann
dei ero smurde i smolto,
Vábygjann og Strandbygjann
dá má dei smette at holto.

12. Norðan koma Norðmennann
deð tottest meg vera verst,
fyri reið grutte gráskeggi
pá sin svarte hest.[10]

*) En stor Slette i den nordre Ende af Mjösvandet i Thelemarken. (See Anm. 3 til 3 Tylft). Der skal i gamle Dage være holdt et af Forholdene selv opstaaet Hestemarked, hvor „Nordmændene", d. e. de vestenfor Fjeldet boende Hardinger, Suldöler o. s. v. forsamlede sig med store Drifter af Heste, som de afsatte til „Austmændene". Dette Stevnemöde skildres i Stevene 10—12. Vábygjann og Strandbygjann ere Folk fra Raublands Annex til Vinje. Disse spottes som de der have maattet vige Pladsen og skjule sig for Nordmændene, men ogsaa Nordmændene faa sit Hugg i 12te Vers. Senere holdtes dette Marked i Röldal, men da man der var utilfreds med den Skade, Hestedrifterne foraarsagede paa Ager og Eng, flyttedes Markedspladsen til Saltpytt, et öde og ubeboet Sted midt paa Grændsefjeldet, hvor der endnu 8 Dage efter Jonsok holdes Hestemarked, og hvor en stor Folkeforsamling i flere Dage og Nætter holder til under aaben Himmel. Men jeg har aldrig hört at nogen Uorden eller Forbrydelse er bleven begaaet ved dette ældgamle, besynderlige og selvdannede Marked.

[10]) See Draumekvædet, Side 82, V. 52 og 53. Han heder ogsaa: gamle grá grutteskegg. Navnet grutte, som nu siges at betegne Djævelen, minder om den mægtige Jötun eller Trold Geruth eller Geirröd, som Thor slog ihjel med en gloende Jernbolt, og vi bringes atter ved dette Navn til en Anelse om hvorledes meget af Nordboernes hedenske Myther gik med ind i deres tidligste Kristendom. Geruth skildres ogsaa som den, der havde et rædsomt Skægg, ligesom Svinebust (gráskeggi).

8de Tylft.

1. Hjorten spelar i heiðo norð,
han sprikir si kló —
hau! sá gere alle dei Herjus syninn[1]
som giljar með órð.

2. Hjorten spelar i heiðo norð
han rekkir sin hals —
hau! sá gere alle dei Herjus syninn
som giljar með fals.

3. Hjorten spelar i heiðo norð
han böygir sine bein —
hau! sá gere alle dei Herjus syninn
som giljar i löynd.

---

4. Inki fær du dotter mi,
hon er inki vaxin enno,
men me skal mötast pá leikarvollo
og rauðen[2] ráðe fer henna.[3]

*

[1]) Navnet Herjus, der ikke sjelden endnu forekommer i Thelem. er formodentlig det gamle Hergils eller Hergyls.

[2]) Var. kongin.

[3]) Det lader altsaa til at Datteren skulde være Prisen for et Veddelöb. Det er mærkeligt hvorledes der overalt i disse Viser hentydes til de ridderlige Övelser, som man havde paa Leikarvollen med Kamplege, Boldspil, Bryden og Veddelöb. Der har sandelig været anderledes Liv og Lyst i Folket dengang, end der er nu om Stunder. Navne som Leikarvollen i Laugardal og Skeidspladsen i Fyrisdal, paa hvilken sidste endnu staar to Bautastene, den ene ristet med Runer, vidne ligeledes om disse Övelser, der vel stundom gik over til blodige Kampe.

5. Litin er hesten min
og litið er en verð,
aa jaumen ber han sjave meg
og sá mit góðe sverð.

6. Blakkin stend i Bjálands tóni
er sprette fyri reiðe,
dugir gúten i taumo held,
dei tek en 'ki atter på skeiðe.[4]

*

7. Hesten min stend i Upstoga
og Guðro bauð meg riðe,
eg var blaug i begslið taka,
eg tor 'ki i södlen stige.

*

8. Sume teler til og sume ifrá,
deð kan så litið sæte.
Kvi må eg inki með dei Fjóne-möyann
i Froskeliðanne[5] gæte?

*

9. Eg stoð meg up på Skuggenetten
der tolde eg up mi tru,
der såg eg Homme og Heimdal
og Svånaug Synderland, mi brúr.

*

10. No hev eg så viðe vankað
báðe riðið og gengið,

---

[4]) Meningen er, at der er Ingen som kan hamle op med ham i Veddelöb.

[5]) Var. Válidann. Det lader til at være en Hyrdes og Hyrdindes Kjærlighedsforstaaelse, hvortil der i dette Vers hentydes. Det lyder ogsaa saaledes:

Såsså stevjar du hit til meg
eg kan 'ki með deg sæte —
kvi må 'ki dei Fjónemöyann o. s. v.

eg hev sá lengi til möyann fridd,
og ingja sá hev eg fengið.

11. Hesten hev eg sá lengi riðið,
at hakann datt undan hóvo,
eg hev sá lengi til möyann fridd,
no er eg utaf alle vóno.[6]

*

12. Der hjalar eit vív i Jusulið,
deð heve sá vént eit ljóð;
deð heve komið i hugin min,
deð geng der aller[7] ótor.
Deð var mi, og inki di
som hjalað der under liðe!

[6]) Nu maatte han opgive Haabet om at det skulde lykkes ham nogensinde mere.

[7]) aller, alli, aldri og aldrig ere forskjellige Former af samme Ord.

9de Tylft.

1. Kona stoð með kápa blå
klappað sonen sin i skalli:
fé og pening fær du nok,
men dannemann[1] vert du alli!

*

2. Kari heiter kona mi,
kraslar[2] seg ut um föða;
Guð lat inki trollið taka 'a burt
imiljum fjósi og löða!

*

3. Deð var dei leiðe Lárdöls gentunn
hev fengið sá stygt eit lýte,
dei steikir stumpen i mauretuva
og hnáðar i ospekrýte.[3]

*

4. Der kem eit skip ifrá Morgedal[4]
deð heve sá sterk ein byr,

---

[1]) Dette Ord har ikke noget med „Danmark eller Dansk" at bestille, som man paa Grund af dets nutidige Form kunde falde paa at tro. Det heder egentlig „dandis maðr eller dáindis maðr (af Adj. dáindi, fortræffelig) en brav Mand, Hædersmand. Det bruges endnu, som bekjendt, i denne Betydning i vor kirkelige Ægtevielses-Formular.

[2]) krasla, (kratla?) bruges om en sygelig, armodslig og seendrægtig Gang. Jeg veed intet tilsvarende Ord at oversætte det med. Ligeledes krusle, „han kruslar og geng".

[3]) ospeskrýte, det ydre Skal af et indeni forraadnet Ospetræ.

[4]) En Bygd i Brunkeberg Annex, Hvideseid Præstegjeld.

og deð er ladd með morkurvar,[5]
slikt hev her 'ki farið fõr.

5. Der kem eit skip ifrá Morgedal,
deð fõrer dei Bjálands drengir;
deð er 'ki annað morkne[6] morkurvar
slikt hev me 'ki sét pá lengi.

*

6. Den vesle grýta i Austená
hon heng sá högt á eldi;
og kókar hon inki sneggast no,
sá fær me 'ki mat til kveldi.

7. Den vesle grýta i Austená
hon er sá sein til sjóðe;
der skal me kóke dei kótenakkann,[7]
deð kallar dei maten den góðe.

*

8. Aa inki vil eg at Sáheimsgrenni
der er sá mange gapar,
litið hava dei til jóleveð
og inki til smér pá kaka.

*

9. Fjöllmannen sýpe saup og mjokk
og bygdaren maular grón,

---

[5]) morkurvar, Hakkepölse af Lever og Lunge, Fedt og anden Indmad, „som sprager i Panden naar den steges", sagde Kvædersken, og i denne Pölsens Egenskab fandt hun især Lignelsen træffende, og som det lod til vel fortjent. (Af mor, Fedt og Indmad i slagtede Dyr, og kurv eller kurf, Kjödpölse).

[6]) morkin (pl. morkne) om Træ: oplöst, poröst af Raaddenhed, om Kjöd: naar det er paa Overgangen til at blive raaddent.

[7]) köt, Smaafisk, Fiskeyngel.

útmannen* bite af sildenakkin,
deð er litið til matavón!

*

10. Up sá kem dei útmennann
með sine stóre magar,
og nær dei keme i kreklingtúva
sá ete dei, sá dei rapar.

*

11. Ut sá keme Nissedölingann
með sine stölpa leggir,
og nær dei keme at Triðjungen
sá spenner dei neð tak og veggir.

*

12. Aa ingin Vestmann vil eg vera
og ingin Austmann flá,
deð kem ein kar otor Sætersdalen
og han geng brúra gov.*

---

*) Fjöllmannen bor överst, og anseer sig i flere Henseender hævet over de mere forkjælede og som oftest mere fordærvede Folk, som bo nedenfore, bygdaren nemlig, som bor i de lavere og större Dalförer, og útmannen, som bor i nedre Thelem. og omkring Byerne. „Deð var berre ein skarve útmann", siger Fjeldmanden, men saa bliver han til Gjengjeld af hiin tituleret for „ein stýveleg fjöllmann". I vort Stev roser Fjeldmanden sig af at han har bedre og federe Kost, end hine.

*) gov, Damp, Rög, Drev. Meningen er maaskee at det damper af ham som af en mangfoldig paaklædt Brud, med hvem Alle skal dandse. Var. gáng.

10de Tylft.

1. Sóli skin ivir nipa norð
og neð ivir Bjálands engir:
Statt up Kristoffer Bjáland[1]
af dinom varme sengi!

2. Sóli skin ivir Högefjöll
og neð ivir bratte nútar;
Statt up Kristoffer Bjáland
og vekk dine late gútar!

*

3. Der stend ei björk i Blika-tóni
hon blikrar[2] með lauvið pá;
deð kvite ha' eg eslað meg,
deð svarte mone eg fá.

4. Eg kom meg ut pá Sáheimsbergið
sette eg meg til at glane, — (gláme)
eg agtað meg til Tinnsdalen gifte meg,
men hon falt meg i vegin Máne.[3]

5. Eg kom meg ut pá Sáheimsbergið
ság eg meg ut sá viðe,

---

[1]) Hermed menes formodentlig Lensmanden Kristoffer Blom i Laugardal, död 1735, en Sön af Præsten sammesteds Fredrik Johansen Blom, fra hvem Familien Blom i Skien nedstammer. Bemeldte Lensmand boede paa Gaarden Bjaaland.

[2]) blikra, bæve, röre sig sagte for Vinden, især om Lövet. Træet med det skjelvende Löv er vel her et Symbol paa Skjebnen. Det staar i Bondens Gaard og yder enten hvide eller sorte Blade.

[3]) Sáheimsberget ligger ovenfor Rjukandfossen. Derfra saa han altsaa at Maane-Elven lagde Hindring i Veien for hans Frieri.

eg ha' agtað meg til Tinnsdalen gifte meg
ha' der 'ki vorið sá kleivutte riðe.

*

6. Aa bratt sá er hon Bronelið,
du sér der pá kvorjom hánd
Haukelið og Grungedal
og Halleland pá Stránd.[4]

*

7. Eg drakk ein drykk um morgun
den gjorðe meg sá leið,
sá slengir dei etter meg sveiperóva[5]
sunnan fer Kellingtveit.

*

8. Og loftið pá Rauðland
no fær deð til at riste,
torvvolann og vindskeiðunn
dei funnust atter pá Listað. — (Nisser)[6]

---

[4]) Nemlig Raudlandsstranden. Navnet Halleland udtales Haddeland. — Dette Stev ledsages ogsaa med fölgende Indledning: Der var en Mand, som hed Eivind Bjönnson Kallehaug; han havde været paa Gaarden Midt-Thveit paa Frieri; der var en veen Gente der, som han endelig vilde have. Da han engang kom derfra tidlig i Otten hörte han Tussen (Huldren?) kvad inde i Berget:

Deð er bratt i Bronelið
kom kvil deg ei liti tið,
her er sýnt pá báðe hend
Haddeland og Haukelið.

Tussen (eller Hulderen) syntes nok der var vakkert, og meente at den herlige Udsigt til begge Sider kunde fængsle Beileren og bringe ham til et Öieblik at glemme Genten sin, men Eivind lod sig ikke daare.

[5]) Stevjeren meente at dette skulde være en Benævnelse paa Drikkehornet.

[6]) Hentyder formodentlig til et eller andet voldsomt Optrin paa Loftet.

9. Sugga på Flateland
og grisen uti Ósi,
deð er gamal möyeskikk
dei legge seg uti fjósi.

*

10. Som me kom på Simondalskleivann
så mone me bogann spenne,
trávað trollkeringi på Langeið-jorði
som elden[*] ha' setið i henna.

*

11. Der kom eit skip ifrá Skinnarland,
på Krámsvik-fjorðen deð glansað,
Aalof[*] Kóphaug var stýringsmann
og Thorgrim Hovi han dansað.

12. Aa hei og hå! og lat så gá
så lengi Kóphaugin varar,
så er der freð uti kons gárð
og der er ingin fari.
Aa enno sullar eg,
og enno kan eg meir!

---

*) Var. fanken.

*) Et Fruentimmer-Navn, der endnu ofte forekommer. De her nævnte Steder ere beliggende paa Möstranden.

11te Tylft.

1. En sá kom den haugebonden
han var inki vén at sjá;
„Hogge de neð mit plómetré
jomfruga skal de aldri sjá!“[1]

*

2. Eg saðlað ut min káte rauðen
eg vilde presten skjutse,
eg slapp inki ivir gjallarbrúi[2]
fer dei haugetussar.

*

3. Eg saðlað ut min káte rauðen
eg vilde til kyrkja riðe,
eg slapp inki ivir gjallarbrúi
fer dei drauganne nie.

*

4. Sá saðlar eg ut snarpan[3] rauðen
og spanar dei gjurðunn tránge:
aa anten skal trollið kvine[4] idag
hell' eg dauð i saðelen hánge.[5]

*

---

[1]) Sammenlign Visen om Haugebonden i det Foregaaende, Side 339. De Tusserne helligede Træer tör man ikke röre; der vilde vederfares Enhver, som forgreb sig paa dem, en stor Ulykke. Han truer her med at tage Jomfruen fra dem ind i Haugen til sig.

[2]) Dette Navn bruges vel her for Spas; dog henföres disse Vers af Nogle til Draumekvædet.

[3]) snarp, skarp, haard, hvas.

[4]) kvine, hvine, pibe, klynke.

[5]) Meddelt: Aa anten trollið kvine idag
helle dauðen i saðlen hánge.

5. Der kom eit troll or rustinne ut
deð pípað så vént uti flöyta:
men skal eg ivir den gjallarbrúi
så skal deð meg vel leite.[6]

*

6. Der kom eit troll otor Stórenúten
deð trillað så vént i honni,
deð bryggjað ölið af briskebæra[7]
som böndanne gere af konni.

*

7. Der kom ein rysill af rusto
og han ha drukkið saup,
augo ha' en som bökoren[8]
og nasanne som eit naut.

*

8. Der kom ein gút otor rusto ut
og han ha' grisetrýne,
han stal burt min goðan ljå
og så mit vesle brýne.

*

9. Der kom eit troll otor rusto ut
gentunn kallar en tarve,[9]
og han fór físand etter kyrkjevegin
vil krevje sin göðfars arve.[10]

*

---

[6]) Var. men nær eg skal o. s. v.
så kem deð vel til leite;
eller: den som vil ivir gjallarbrui
han må seg fulla nöyte.

[7]) Var. sirillvatne; og i foregaaende Linie: tútað for trillað.

[8]) Saa lyder Ordet her, ellers bekre og bekar (Oldn. bekri) en Vædder, Sandbuk.

[9]) tarve er formodentlig her det Oldn. tarfr, en Tyr, Oxe.

[10]) Var. han ber på sin goðfars arve. Rysen er en interessant Person

10. Vel skal du fá dotter mi,
men hennar tor du inki biðe,
nasann hev hon som nautefjósið
og augo som tjönn under liðe.[11]

*

11. Fregdar ormen og Islands galten[12]
báðe sá er dei dauðe,
men drakin uti austfjölli[13]
han ligg pá gulli deð rauðe.

*

12. Sá tek eg mine fljóte skíð
og skrið meg norð ivir haugo,
dei veit sá litið, som heime sit
hor eg er lagi til dauðe.[14]

---

og Fantasien er idelig beskjæftiget med ham. Disse Stev, hvor han fremtræder, varieres endnu paa flere Maader og benyttes flittig

[11]) See en lignende Skildring af Rysen i Sigurd sveins Vise.

[12]) See Visen No. 10, hvorfra dette Stev er hentet. Fránar ormen kaldes her Fregdar ormen, og jeg griber Anledningen til at oplyse, at han ogsaa kaldes Flanar ormen. Brugt som Stev lyder denne Linie ogsaa saaledes: Islands svarten og Rolands rauðen, — eller Frolands rauðen, eller — kort sagt — hvad man vil.

[13]) Var. Ósfjölli.

[14]) Efterligning af et Vers i Visen om Harald kongin og Hemingen unge.

12te Tylft.

1. Der geng ein dans i dalen út
den andre up með tjönn,
den treða up i Öyfjöll,
der dansar ein slante bjönn.

*

2. Der geng ein dans i dalen ut
der dansar geitar og sauðir,
men ingin trö'r den dansen sá gott
som vetrungen min den rauðe.

*

3. Ifjór slagtað eg mi álegrá geit,
skar af 'a alle fire beini,
i ár fann eg 'a atte pá Dovrefjöll
dá spende ho eld af steini.

*

4. Rauðen pá Halleland
han gere báð bit og spenner,
men vetrungen i steinbergi
han vil 'ki fer flettunn[1] renne.

*

5. Eg var meg ei gáng norðanfjölls
eg kom i sá stor ein fari,[2]

---

[1]) flette, en Flænge, et Saar, en Ridse. Stevet lyder ogsaa saa:
Grane stend pá stallhúsi
han gere bað bít og spenner,
men vetrungen min i bándo stend
han vil 'ki fer flettunn renne.

[2]) Eg sille hogge kasir.

der kom imot meg tvo stygge dýr —
eit ikonn og ein hjase.

6. Eg var meg ei gáng norðanfjölls
der kom sá stor ein snjór,
rjúpa* lánte meg öyro sine
til lappe mine skór.

7. Eg var meg ei gáng norðanfjölls
der kom sá stór ein blote,
rjúpa lánte meg vengjo sine
eg gjorðe deraf ein flote.

8. Eg var meg ei gáng norðanfjölls
eg sille kaupe rug,[4]
kaupte eg meg femten fante-keringar
eg kom 'ki rugin ihug.

*

9. Eg hev vorið up under sky
og neðatt' pá havsens oddar,
den som vil mine fótspor fy'gje
han má 'ki danse pá loddar.

10. Eg hev vorið up under sky
og neðatt' pá havsens öyar,
fire gángur hev eg vorið gift
og alstött hev eg fengið möyar.

*

11. Den eine fekk eg i Öyfjöll
den andre fekk eg pá Skeiðe,

*) Var. keringi, ligeledes i flg. Vers.

[4]) Stevet varieres blandt andet paa fölgende Maade:
Eg var meg ei gáng norðanfjölls
eg vilde kaupe lykkjur,
kaupte eg meg femten fantekeringar
og alle gekk pá krykkjur.

den treða fekk eg pá Halleland
den fjórðe i villande heiðe.

---

12. I kveld er gúten morosam
han tikje sá moro skemte;
tru gúten vilde 'ki hava meg
um eg ha' vorið gente?

13de Tylft.

En Stevjekamp.

1. Eg hev trekst i heile dag
sunde sá gekk min flygill,[1]
aa du var lik til stevjast með meg
du stakkars Eidsborg-nývill![2]

2. Der stende ei björk i Nora-nesi
hon keimar og hon keimar[3] —

---

[1]) flygill, en Pleiel (at tærske med) eller vel egentlig den bevægelige Deel af samme. En flygill bestaar ellers af tre Dele, handvol, slagvol og kurre, saa kaldes den Rem eller Vidje, der forbinder hine to Dele.

[2]) Formodentlig af núv, Adj. afstumpet, slöv (om skjærende Redskaber). Nývill betyder derfor en lille afstumpet Fyr, en Pusling. Saaledes forklarede ogsaa Stevjeren det.

[3]) Meddelt: kjemar. (Saml. Oldn. keimr, Afsmag). keima, formoder jeg, har Betydningen: at svinde hen, være i en Oplösningstilstand, (jfr. 5 V., hvor det synes brugt om Beruselse).

og alle spyr dei og ingin veit
um Gángsöy[4] sælanne er heime.

3. Ute sá stende hesten min
og grönan höyið kjamsar
og sjave geng eg i drykkjestoga[5]
og sér hossi folkið dansar.

4. Ute stende hesten din
han er báðe dritin og vát,
sjave geng du i drykkjestoga
og er báðe glað og kát.

5. Og ute sá stende hesten min
er bunden með smale reimar,
og sjave geng eg i drykkjestoga
og sér hossi folkið keimar.

6. Höyre du deð du stallbrór min
eg vil inki með deg knarte,[6]
eg ság deg ei gáng i norðlándi
du reið pá den gymbri[7] svarte.

7. Aa eg skal ringskó hesten min
og klinke up under með hamro,
sá skal eg riðe brúrferði di
sá deð i bergi skal glama.[8]

---

4) Gángsöy, en Gaard i Gjævedal, hvor der i gamle Dage har boet Kjæmper og Manddrabere.

5) Var. og skal riðe i heile nott
og sjá o. s. v.

6) Jeg er ikke vis paa enten her skal staa knarte eller knarke.

7) gymber, et ungt Faar, som ikke har havt Lam.

8) glama, larme, skralde.

8. Eg reiste meg 'stað[9] norðanfjölls
eg vilde skjóte rjúpur;
der fann eg fat på genta di,
hon ha beini liksom njúpur.

9. Eg skal ringskó hesten min
og symja en ivir sund,
han skal 'ki skaka på ringland-begsli[10]
för han kem i grōnan lund.

10. Eg reiste meg 'stað norðanfjölls
eg vilde skjóte endar,
der fann eg fat på genta di
hon ha' bringa liksom vembar.

11. Eg skal ringskó hesten min
og symja en ivir hav,
han skal 'ki skaka på ringland-begsli
för róva stende i kav.

12. Aa du er no 'ki alstött slík ein kar,
som du no tikist fer meg,
stundom dansar du berrfölt
með bötte buksur på kne.

13. Eg skal geva deg nevahogg
så tanngarðen din skal singre,
og den som tore klórast með meg
han må 'ki vera veik i fingro.[11]

---

[9]) For afstad.

[10]) Man brugte Bidsler behængte med smaa Bjelder, Jernringe og andre Sirater, saa at de skulde skramle dygtigt. Med jo mere Stöi man kunde komme til Gaards, desto „drusteligere" (anseeligere) var det. Det er et saadant Bidsel her menes.

[11]) At vi her ligesom i tredie Tylft have et Tal over Tylften, bedes undskyldt. Omstændighederne förte det saa med sig. Jeg vilde gjerne tælle mine Læsere Tylften fuld, og om der da imellem bliver lidt Raake paa Maalet, haaber jeg man ikke seer suurt dertil.

14de Tylft.

1. Aa stevjast gera i store lag
og stevjar sá ger eg aleine,
eg geng i kyrkja kvor heilag dag
men pá Söveið der site dei heime.

*

2. No skal du höyre eg kan 'ki kveða,
men eg kan berre gaule,
stjukmór mi gav meg havrestumpen,
han var sá tjurr at maule.

*

3. Ketta sette seg pá ein stein
og talað til sine döttar:
hossi skal me fara at i vet
me frýse pá 'kons fötar?

*

4. Sakte vill eg svara deg,
totte du deð var noko vel;
sume kallar deg hólflöyta
og sume ein surtebelg.

*

5. Gymbri stend i forstoga
hon gere báð' spelar og skenkir,
og bökoren sit i högseti
deð veit ingin hot en tenkir.

*

6. Kreksa[1] sit i högseti
spenner með stive leggir

[1]) krekse, et vrangvilligt, fortrædeligt og ufordrageligt Menneske; kreksetý, Skarns Mennesker, krekseleg, fortrædelig. (krekse egentlig en kroget Green).

brugdað[2] sá hev han sokkebándi[3]
og klýsunne heng 'ti skeggi.

*

7. Stumpen stukar i forstoga
han tor inki lenger in:
hossi likar du lambe-spaðið[4]
kære herren min?

*

8. Stumpen stukar i forstoga
og osten ligg i váe,[5]
nær dei keme pá fanteborði
blir dei up-etne báðe.

*

9. Staven stend i forstoga
er bend i báðe endar,
den skal ivir nakkin din
um du inki stevið vender. (ender)

*

10. Inki er eg vreiðe
og inki er eg blið,
aa jaumen fær gentunne
gera hot dei vil!

*

11. Sume ero rauðe
og sume ero blá,
aa jaumen heve dei fengið
jólekosten sin i ár!

*

---

[2]) Lyder næsten som brougda, — flettede med forskjellige Farver.

[3]) Var. nasann hev 'o som nautefjosi.

[4]) spað, Kjödsuppe.

[5]) Saaledes meddelt. Meningen er mig ikke klar.

12. No vil me drikke up ölið 'kons
för deð domnar,
sá vil me sulle eit litið bil
með gentunne för me somnar.
Og enno sullar eg
og enno kan eg meir.

15de Tylft.

1. Der stend en hest i Bjálands tóni
og den er vén at sjá,
gule sá hev hon hovringann,
og öyro dei er blá.

*

2. Eg skal ringskó hesten min
og deð skal ingin gá,
imorgo skal eg riðe brúrferði di
og klinke pá bergi blá.

*

3. Eg skal saðla ut fuksebrónen
og sprette dei gjurðunn tránge,
sá skal eg riðe til Vinje idag
um eg dauð etter söðlen skal hange.

*

4. Aa eg skal taka ut smalan rauðen
og sprette dei gjurðunn rumme,
sá rið eg meg til Vinje kyrkja
og sér pá dei brúrinn grumme.

*

5. Der stend ei brúr i Bjálands tóni
den aðre er sprett fer reiðe,
den treða fór ivir Sundkilen
den fjórðe ivir Haukum-heiði.

*

6. I kveld vil me drikke
um me kunna ölið fá,
i morgo sá vil me segle
um byren den bláse má.[1]

*

7. Eg la' meg neð um jóleftan,
vilde sjá hot folkið meg unnað,
eg slapp at takke fer velgjort,
dei skar af tappen i tunna.

*

8. Der kom ein kall og ei kelle[2]
með kufta grá
ivir Dovrefjölli;
lat bollen gá! lat bollen gá!

*

9. Eg var sá glað, mi tunne rann
pá tofte,
men endá glaðar, eg genta fann;
deð er sá vont sova eismall i lofte.

10. Eg var sá glað, mi tunne rann
pá túre,
men endá glaðar, eg genta fann;
deð er sá vont sova eismall i búre.

*

11. Aa orkar du nokoð
sá skrik no ikveld!

---

[1]) Hentet fra Visen om Jon Rimordson.

[2]) kelle (for kerla), Kvindfolk. Jfr. kelling eller kerling.

og orkar du inki,
sá hau! likevel.
    Samtasudelu,
    samtasudelu
    samtaseia!

---

12. Velsigne deg Thor i lund*)
sá vént du kunnað kveða!
eg ha' eslað deg et buksepar
deð fyste eg fõngi veva.
    Eg ventar, eg vev,
    men spinne gere eg aldrig.

*) Vi have her upaatvivlelig et Velsignelses Önske, hvis Form Folket, ubevidst om dets Indhold, har baaret med sig ned fra den hedenske Tid. Thor i Lund er vistnok ingen anden, end Asagudens Thor. Stevet er hentet fra Aamotsdal, og den gamle Kone, som kvad det, sagde at hun havde lært det saaledes af sin gamle Bedstemoder, men hun vidste ikke, hvem Thor i Lund var.

[Et] Par Exempler paa hvorledes Stevene blive til.

1.

Gaute Tinnske.

Der var en Mand, som hed Gaute. Han boede i Tinnsdalen[1] og var gift der. Saa hendte det en Gang, at han drog [ov]er Fjeldet til „Nordlandene"[2] og blev længe borte. Det va[re]de mange Aar, og der spurgtes intet fra ham; men tilsidst [fi]k Dödsordet om ham gjennem Bygderne. Da det nu led om [e]n Tid, fik hans Kone i Sinde at gifte sig igjen. De lagede [ti]l Gjæstebuds og bad mange Folk. Om Kvelden da Folk [h]oldt sig lystige, og de ledte Bruden ind fra Loftet med stort [F]ölge af Hjaasætmænd, Brudesvende, Spillemand og Trommeslager, fik de see en Mand komme löbende paa Skid ud over [F]jeldet i flyvende Fart. Da standsede Bruden midt paa Tunet [o]g sagde: „No hev' ingin löypt Gaukás-skarðið, siðan Gaute [m]annen min livde". Alle forundrede sig over hvem det kunde [v]ære, som turde vove sig paa et saa farligt Löb. Men da nu [S]kaden kom frem til Gaards — saa var det ingen anden, end [G]aute selv. Han fornam nu hvad der var paa Færde, og blev [i]kke synderlig vel tilmode. Da kvad han:

Doguren át eg i Harðang
og undolen gekk pá glette,
nottverðen át eg i Tinnsdalen —
útenkt sá ha' eg detti![3]

---

[1]) Saa kaldtes forhen det Dalföre, hvorigjennem Maane-Elven gaar, eller det Indre af den nu saakaldte Vestfjorddal.

[2]) D. e. Hardanger, og de övrige vestenfor Fjeldet liggende Bygder.

[3]) I dette Stev tilkjendegiver han, at han har gaaet paa een Dag over Fjeldet fra Hardanger til Tinn. Glett, Glid. „Middagsmaden gik paa Glid", dermed vil han formodentlig sige, at han skyndte sig saaledes, at han ikke havde Tid til at spise. Man bör vel tænke sig, at han allerede paa hiin Side af Fjeldet havde faaet Tidende om, hvad hans Kone havde fore, og det gjaldt derfor at skynde sig.

8.

Liljarskautið.

Naar Bruden er en hæderlig Mö, bærer hun et Hovedsmykke, der kaldes Lav (hlað) eller Liljarskaut, og bestaar i et uhyre Diadem besat med forgyldt Sölvstas. Men dette bæres kun een Gang og aldrig mere. Thi naar Bruden er Enke, har hun ingen Ret til at bære Brudelav,[1] men maa lade sig nöie med den for Koner almindelige Hovedbedækning, Rull og Skaut.

Der var en Kvinde, som havde været gift, men var bleven Enke. Hun havde en Sön, som nu voxede til, og drog ud for at forsöge sin Lykke. Han drog nord over Fjeldet og ned i Fjordene, og hun flyttede imidlertid hen til et andet Bygdelag. Der bar det saa til, at hun skulde gifte sig igjen, og der var ingen som vidste andet, end at hun var Gente; hun var endnu baade ung og vakker. Da hun nu skulde staa Brud, vilde hun gjerne være staselig, og gjorde ingen Indsigelse imod, at de iförte hende Liljarskautet. Havde hun för gaaet og gjeldt for Gente iblandt dem, saa kunde hun sagte gjöre det nu den sidste Dagen, tænkte hun. Saa stod hun Brud med Liljarskaut og sad noksaa staut med det til Bords. Men om Kvelden just som de gik i den fagreste Leeg, kom der en reisende Mand til Gaards, bad om Huus og fik det. Han tog da Deel med i Legen, var en fager og ferm Karl, og alle tyktes at han var umfram andre. Han gjenkjendte strax sin Moder, som gik der i Dandsen med de lange gule Lokker under Liljarskautet, men hun kjendte ikke ham.

Nu kom Turen til ham, at han skulde dandse med Bruden, og det gjorde han da baade vel og længe. Men da Dandsen var endt, kvad han:

---

[1]) Heller ikke Piger, der have havt Börn, tillades det at iföre sig denne Hæderskrone.

No hev eg vorið norðanfjölls
sét brúrir báð ei og tvo,
men at ekkjunn ber liljarskautið
deð hev eg 'ki sét för no!

Saaledes blev hele Sammenhængen opdaget, Bruden blev ide glad og skamfuld, og Bryllupsgjæsterne gjorde sig en r Moro deraf. Men den, som mindst likte det, var Brudmnen.

3.

Jon Groa.

I Fjaagesundkroken boede en gammel Mand, som hed n Groa. Han giftede sig med en ung Gente, som hed o. Det gik da som man havde spaaet ham; hun trivtes ikke nge hjemme hos den gamle Kallen, men da det led om en d, begyndte hun at vanvörde ham, löb omkring i Nabolaget og d Jon Groa sidde hjemme og skjötte sig selv. Der sad han saa hende at löbe af Gaarde den ene Dag efter den anden. kvad han:

Aa lån meg no mine vottar
og så min kvitan stav,
så lakkar eg up etter Groa-bakkin
og sér hori Gro vil af.

4.

Vonde Knut Kyrkjebö.

Paa Kyrkjebö i Sundbygden boede en Mand, som hed Knut. Han var stor og stærk og mandevond, derfor kaldte de ham vonde Knut Kyrkjebö. At han maa have været fælt stor, derom har man faaet Syn for Sagen. For nogle Aar siden blev der gravet i Sjauaaker-Reinen strax nedenfor Landeveien ved Kyrkjebö, og der fandt man nogle forfærdelig lange Laarbeen og en Hjerneskalle saa stor og tyk at det skulde Ingen have seet Sligt. Der vistes ogsaa Öxehugg i Skallen, men Ingen havde været Kar til at klöve den. Benene laa saaledes at man kunde skjönne den Döde havde været lagt mod Nord og Syd og altsaa var kommen i sin Grav för Bygden blev kristnet. Det var vonde Knut Kyrkjebös Been. Men hvad vi for Resten skulde sagt: han var en riig og mægtig Mand, og maatte have store Huus til alle sine Midler. Han byggede et Loft eller Stabbur saa stort, at det stod paa sexten Stolper, og dette havde han fuldt med Mad, Kister og Klæder. Det samme Loft er endnu til og staar paa nedre Midsund eller Huken. Men det er gaaet med dette som med alt Andet nu, siden Verden er bleven for gammel, det er skrupnet ind, saa at det nu kun staar paa sex Been og er baade lidet og let. Men hvad der har bevaret vonde Knut Kyrkjebö i Erindring er dog alene dette Loft og det Stev, som derom er kvædet.

Deð var vonde Knút Kyrkjebö
með sinom hage hende,
han sette up loftið pá Kyrkjebö,
pá seksten stolpar deð stende.

8.

Ordölshjurðingen.

Det var en liden Gut, som skulde være Hjurðing[1] hos en Bonde i Ordal. Men han syntes ikke om det Arbeide, og likte sig ikke der. I Herjusdalen var han bange for Draugen hans Herjus Kvolsodd og paa Ordals-Saata blæste der saa kalt. Saa var det de krekse Kalvene, som aldrig vilde fölge Bölingen, og som han hver Dag maatte springe sig baade saarbenet og træt efter, og naar han kom hjem fik han onde Ord, naar den store Gedebukken ikke var med. Saa sad han en Dag paa Ordals-Saata og saa udover alle Bygder og Dale — og der var en lille Krok etsteds henne, som han ikke kunde faa Öinene fra. Hvad han tænkte med sig selv, vilde blive for vidtlöftigt at omtale, men det var nok meest paa Moderen sin, som sad i Skyggen udenfor Hyttens Dör og spandt, og paa Sösteren, han vesle Signe, som löb op og ned og suslede i Bekken og vilde gribe de blanke Smaafiske med Hænderne. Da kvad han:

Heimatte vil eg hugse meg
um vegin er noko lang,
nær eg kem i min faðers garð
sá kenner eg duragáng.

Heimatte vil eg hugse meg
og strake vegin eg geng,
fer eg vil 'ki vera ká'vehjurðing
fer Ordölanne leng.

---

[1]) Hyrde.

VI.

Romancer.

(Fortsættelse.)

XLII.

Liti Kersti,[1]
som vart inkvervd.

A.

1. Liti Kersti hon var seg så litið eit viv,
brónfolen rinder lett,[2]
hon kunnað 'ki råðe sit unge liv.
Með deð regner og deð blæs,
fer norðan under fjöllo
der leika di Norðmenn.[3]

---

[1]) Denne Vise er meget udbredt i Thelemarken og forekommer i mange Varianter. Istedetfor den Sammensmeltning af et Par saadanne, der som Pröve er meddelt i Langes Tidsskrift for Litteratur, 3 Aarg. 5 Hefte, troer jeg hellere at burde optage dem hver for sig, saadan som de foreligge. Der bliver desuagtet adskillige variante Udtryksmaader at bemærke. I de svenske Saml. af Arvidson 2, 275 og flg. forekomme 3 Varianter af denne Vise:

Liten Kerstin hon sitter i sin moders bur så glad,
löfven og allerens is!
hon spinner der silke ock väfver guldlan
för hon bär lönligen ånger.

Men vore Var. ere fuldstændigere og have en mere poetisk Duft. Det tiltalende Optrin i Bjerget, ved hvilket vore Viser saa omstændelig dvæle, er i hine enten slet ikke eller kun kortelig berört. Istedetfor at Moderens Paatrængenhed og Haardhed her foranlediger Korsti til at kalde paa Bergekongen ved at slaa Harpen, og hun siden fölger ham villig, men vemodig, saa slaar hun i hine Viser Harpen paa Moderens Forlangende, foranlediger derved Bergekongens Komme, som hun seer med Rædsel, og beder sin Moder frie sig fra ham. Men Moderen nægter at tage sig af hende, „da hun aldrig har villet adlyde hende". Det Förste er unægtelig mere poetisk og overeensstemmende med Folketroen om Tusserne, der skulle kunne gjöre sig nok saa elskværdige, naar de gaa ud

2. Líti Kersti hon var seg sá líti ei brúr,
brónfolen rinder lett,
hon kunnað 'ki nyklann i låsanne snú.[4]
Með' deð regner og blæs
o. s. v.

3. Líti Kersti hon sat seg i veven sá fin:
brónfolen rinder lett,
„Kvi renne der mjokk ótor brystinne din'?"

---

paa Frieri. Forresten ligger der en dyb Allegori i denne Fictio om Kjærlighedens Magt, og de Forsagelser og Lidelser, hvortil d saa ofte fórer.

I de danske Samlinger haves ikke disse Viser om i Bjerg Indtagne, men derimod om Piger, der ere forlokkede og ind tagne i Havet. (Jfr. det vakre Kvæde om Agnete og Havman den Nyr. 1, 310 og 313). Dette Træk er karakteristisk for Natio nalpoesien. De samme Ideer ere behandlede, men paa en forskjel lig til Landenes naturlige Beskaffenhed svarende Maade. Meden de norske og svenske Viser lægge en hemmelighedsfuld Verde ind i Fjeldene, lægge de danske den ned i Havet, og vor Ber gekonge svarer ganske til deres Havmand. Fjeldmanden o Öboeren aabenbare herved baade deres indre Slægtskab og dere ved den ydre Naturs Paavirkning frembragte Forskjellighed i Fan tasi og poetisk Opfatning. Som Viser, hvori der er Tale om lig nende Forförelse, Opdagelse og Bortförelse, dog ikke ved Berge kongen, kan sammenlignes Nyr. 3, 361 „Hr. Medelvold"; 4, 10 „Signelill", og Afz. 2, 189, Arvids. 1, 352.

[2]) Var. Bronfolen löype lett, eller: með leiken lindar vel.

[3]) Omkvædet haves ogsaa endnu mere anelsesfuldt saaledes:

Hú! deð regner og deð blæs,
fer langt norð i fjöllo,
djúpt under hello
der leikar deð.

Et lignende Omkvæd forekommer i Visen om „den falske riddaren" Arvids. 1, 298.

[4]) Var. Líti Kersti hon er bábe líti og drú
hon orkar 'ki nyklann i låsanne snú.

Með deð regner og deð blæs
o. s. v.

4. Aa deð er no inki mjokk um deð synest sá,
brónfolen rinder lett,
men deð er den mjöðen, eg drakk igár.
Með deð regner og deð blæs
o. s. v.

5. Dei tvo ting er no kvora're ólik,
brónfolen rinder lett,
fer mjöðen er brón og mjokki er kvit.
Með deð regner og deð blæs
o. s. v.

6. Aa deð nyttar 'ki lenger at dylje fer deg,
brónfolen rinder lett,
bergekongin norð han hev' lokkað meg.[1]
Með deð regner og deð blæs
o. s. v.

7. Er deð bergekongin norð, som hev' lokkað deg,
brónfolen rinder lett,
hot er deð dá fer gávur, han hev' gevið deg?
Með deð regner og deð blæs
o. s. v.

8. Aa han gav meg ein röðen gullring
brónfolen rinder lett,
der er 'ki makin pá dronningins fing.
Með deð regner og deð blæs
o. s. v.

9. Og han gav meg ei horpe af gull,
brónfolen rinder lett,
som eg sille leike pá, nær eg var syrgjefull.

---

[1]) Var. Bergebonden, el. Haugebonden, d. o. Tussen.

Með deð regner og deð blæs
o. s. v.

10. Liti Kersti hon pá gullhorpa slóg,
brónfolen rinder lett,
deð höyrde bergekongin i bergi norð.
Með deð regner og deð blæs.
o. s. v.

11. „Aa kan eg no inki liti Kersti fá
brónfolen rinder lett,
sá skal eg lata eld ivir Beiarlandið gá“.*
Með deð regner og deð blæs.
o. s. v.

12. Aa för du skal brenne mit landið til mein,
brónfolen rinder lett,
sá tak 'a liti Kersti og flyt henna heim!
Með deð regner og deð blæs .
o. s. v.

13. Bergekongin ha' seg ein gangare spak,
brónfolen rinder lett,
han sette liti Kersti up pá hans bak.
Með deð regner og deð blæs.'
o. s. v.

---

*) Man maa altsaa tænke sig at Kersti, nu da hendes Bröde var opdaget, har kaldet paa Bergekongen med sin Harpe for at give sig i hans Vold og fölge ham bort fra sin Moders Hjem. Han indfinder sig, men maa anvende Trusel for at erholde Faderens Tilladelse til at före hende bort.

Var. sá skal eg lata login pá Beiarlunden gá.

') Omkvædet er grebet ud af dette Moment, og er malerisk med Hensyn til Kerstis sörgelige Udfærd fra Hjemmet, som hele Visen igjennem staar den Syngende for Öje. Her fölger stundom et Vers saalydende:

Bergekongen ha seg ein fole, som sprang
han var 'ki ått ein time i Beiarland.

14. Bergekongin reið bergið tri gángur ikring
brónfolen rinder lett,
og bergið det upnast så dei kom derin.
Með deð regner og deð blæs
o. s. v.

15. Dei sette liti Kersti på sylvarstól,
brónfolen rinder lett,
dei gav henna drikke af ei sylvarskål
Með deð regner og deð blæs.
o. s. v.

16. Den fyrste drykkin liti Kersti hon drakk,
brónfolen rinder lett,
dei kristne lándo hon endá gat.*
Með deð regner og deð blæs
o. s. v.

17. Hori er du fódd og hori er du boren?
brónfolen rinder lett,
og hori er dine jomfrúklæðir skorn'? (skorne)
Með deð regner og deð blæs
o. s. v.

18. I Beiarlandi der er eg fódd og der er eg boren,
brónfolen rinder lett,
og der er mine jomfrúklæðir skorn'.
Með deð regner og deð blæs
o. s. v.

19. Den aðre drykkin liti Kersti hon drakk
brónfolen rinder lett,

*) Gat, omtalte. Hun beholdt endnu Erindringen om Hjemmet, „de kristne Lande". De, der boede i Berget, vare Væsener fra de hedenske Tider. Dette er betegnende med Hensyn til de endnu ikke ganske udryddede Forestillinger om Bjergenes og Haugenes Indvaanere.

dei kristne lándo hon endá gat.
Með deð regner og deð blæs[9]
o. s. v.

20. Dei gav hennar drikke af deð rauðe gullhonn,
brónfolen rinder lett,
dei slepte der neði tri villarkonn.[10]
Með deð regner og deð blæs
o. s. v.

21. Den treða drykkin líti Kersti hon drakk,
brónfolen rinder lett,
dei kristne lándo hon aller meire gat.
Með deð regner og deð blæs
o. s. v.

22. Hori er du född og hori er du boren?
brónfolen rinder lett,
og hori er dine jomfrúklæðir skorn'?
Með deð regner og deð blæs
o. s. v.

23. I bergi er eg född og der er eg boren,
brónfolen rinder lett,
og der er mine jomfrúklæðir skorn'.
Með deð regner og deð blæs
o. s. v.

24. I bergi vil eg liva og der vil eg döy,
brónfolen rinder lett,
og der er eg kongins festarmöy.

---

[9]) Her fölger nu stundom det samme Spörgsmaal og Svar som i de nærmest foregaaende Vers.

[10]) Forvildelses-Korn. Udtales: viddar-konn. Heder ogsaa viljan (villands?) konn.

Hú! deð regner og deð blæs!
fer nórðan under fjöllo
der leika di Norðmenn.

*

Eller: Hú! deð regner og deð blæs,
fer nórðan under fjöllo,
djúpt under hello
der leikar deð!

XLIII.

Liti Kersti,

som vart inkvervd.

B.

1. Bergekongin kom seg riðandes i gárð
brónfolen rinder vel,[1]
Pál gullsmeð úte fer honom stár
með deð regner og deð blæs,
fer nórðan under fjöllo
der leika di Nórðmenn.

2. Velkomen bergekongin heim til meg,
o. s. v.
no hev eg bryggjað og blandað vín.
o. s. v.

3. Eg er 'ki um anten brygg hell' bland,
eg er meire um liti Kersti deð liljevand.

---

[1]) Var. Með brónfola rinder vel — deð regner og deð blæs o. s. v.

4. Liti Kersti hon er herre bånið endå
hon kan inki vera sin móðer ifrá.[1]

5. Liti Kersti må vera så liti hon vil,
mi gamle móðer ber nykle-knippið mit.

6. Liti Kersti hon er så liti og ung,
hon kan inki bera brúrkrona så tung.

7. Må eg 'ki liti Kersti með góðom få,
så skal eg lata eld gjönom gullsmeðgarðen gå.

8. För elden skal gjönom min garðen gå,
så lýt du liti Kersti með góðom få.

9. Gakk no deg i stoga in
með eg geng up i loftið til dotteri min.

10. Pál gullsmeð han reiste at búre
han vekkir up Kersti prúðe.

11. Han bankað på dynni með hnókunne små
statt up liti Kersti og klæð deg på!

12. Statt up liti Kersti og klæð deg brått — (skjótt)
du skal in og svara beðlen din i nott.[2]

13. Liti Kersti ha' på seg ein silkiserk,
nie var möyarnes handeverk. — (vinterverk).

---

[1]) Var. Liti Kersti hon er så liti eit kind
hon kan ikki koma frå móðeren sin.
Liti Kersti hon er så liti og drú
hon kan ikki nyklann i låsanne snú o. s. v.

[2]) Var. Statt up liti Kersti og klæð deg på,
her er komen så ríke beðlar i vår garð.

14. Lili Kersti ha' på seg stakkin blå
der var meire gull, enn der var tråð.*

15. Lili Kersti ha' på seg stakkin rauð
stikkað var gull etter kvor den saum.

16. Lili Kersti ha' på seg silkisokkar små,
sylvspente skór ha' hon der uttan på.

17. Lili Kersti hon var ikki beltevand,
hon slengir ikring seg deð rauðe gullband.

18. Lili Kersti hon genge at bekki
sit bróngule hárið hon rekkir.

19. Hon vaskað sit hárið i rennandes vann,
hon kemmer etter með sylvarkam.

20. Lili Kersti hon seg ifrå bekkin går,
den höge gullkrona den sette hon på.

21. Lili Kersti hon seg in um dynni steig, —
bergekongin viste 'ki annað hell' sóli skein.

22. Bergekongin klappað på hyendi blå:
kom her lili Kersti og set deg på!

23. Eg er inki tröytt, eg er inki móð,
vil eg kvíle, så kviler eg hjå mó'r.

24. Eg vil inki sita, eg vil inki stå,
seg meg dit erind, så vil eg gå!

25. Aa kære mi dotter du tala 'ki så,
detti er no den herren, som du skal få.

*) Var. Stikkað var gull etter kvor den tråð.

26. Her er no så mang ein kristen mann,
du tar no 'ki geva meg eit troll úti hand.

27. Her er no så mang ein kristen svein,
du tar 'ki geva meg trolli så leið.*

28. Og má eg deg inki með góðom få,
så skal elden gjönom din faðers garðen gá.

29. För elden skal gjönom min faðers garðen gá
för lýt du dá meg með góðom fá.

30. Bergekongin ha' seg ein gangare spak,
han sette liti Kersti på hans bak.

31. Dá dei reið seg ivir högelofts brú
liti Kersti hon grét, og bergekongin lóg.

32. Han reið tri gángur bergið umkring,
han fekk 'ki liti Kersti i bergið in.

33. Han slóg på bergið, deð gav gott slag,
statt up mi gamle mó'r, skreið loko ifrá.

34. Dá bergekongin sille attum seg sjá,
dá hadde liti Kersti riðið ifrá.

35. Og dá hon för ivir högelofts brú,
bergekongin grét, og liti Kersti hon lóg.

36. Liti Kersti hon kom seg riðandes i gárð
hennars kære faðer úte stár.

37. Velkomen mi dotter heim til meg!
men hossi likar du gifta di?

---

*) Var. Hot er deð fer eit troll du rukkar með no o. s. v.
Dei er no så viðe dei Beiarland
eg mátte vel få meg ein kristen mann!

38. Sásá likar eg giften min —
brónfolen rinder vel,
han fekk meg inki i bergið in,
með deð regner og deð blæs
fer norðan under fjöllo
der leika di Norðmenn.*

---

*) Her tilföies af Sangerinden den Oplysning, at Kersti saa sig tilbage, og da saa hun Berget „ilogandes". Bergekongen og alle Ryserne bleve saa sinte, at deres Sinne tændte Ild i Berget. — Forresten er nok denne Slutning paa Visen en nyere Variation; Andre lade ogsaa her Historien faa den samme tragiske Oplösning som i foregaaende Vise, og som passer bedre til Folketroen. Hun faar to — tre — tilsidst 7 Viljans-konn (villarkonn) i sin Drik, indtil hun har glemt alt det Forbigangne af sit Liv. (Jfr. Grækernes Sagn om Floden Lethe). Det kunde være nogen Opmærksomhed værd, at Kerstis Fader, der udleverer sin Datter til Bergekongen, med hvem han synes at have et ældre Bekjendtskab, her kaldes Paal Gullsmed. Det var nemlig en gammel Folketro, hvoraf der endnu hænger noget igjen, at de, som arbeidede Guld og Sölv, stode i hemmelighedsfuld Forbindelse med Tusser og Dverge, ved hvis Bistand de havde Adgang til de gyldne Skatte i Bjergenes Indre, men som de aldrig maatte aabenbare for Nogen. Man hörte dem om Natten at hamre derinde i Fjeldet, men fandt aldrig deres Löngange. Forestiller man sig nu Liti Kersti som et Offer, bragt af Faderen for de Tjenesters Skyld, Bergekongen havde beviist ham, eller at hun er bleven solgt for Guld, saa bliver hendes Skjebne endnu mere tragisk, — at sige, dersom man ikke lader hende ride hjem igjen.

En Variant af denne Vise findes paa svensk hos Arvidson, 2, 295.

XLIV.

Líti Kersti,

som vart inkvervd.

C.

1. Der bur no ein bergemann[1] norð under fjöll,
   með deð regner og deð blæs,
og dit kan 'ki koma anten revar hell' tröll.
   Fer norðan under fjöllo
   der leika di Norðmenn.

2. Og bergemannen talað til smádrengin sin
   með deð regner og deð blæs:
du gak deg til stallen, saðla gangaren min!
   Fer norðan o. s. v.

3. Aa eg vil no riðe meg up pá land
   með deð regner og deð blæs,
og feste líti Kersti deð liljevand.
   Fer norðan o. s. v.

4. Bergemannen kom seg riðande i gárð
   með deð regner og deð blæs,
líti Kersti stóð úte og slóg ut sit hár.
   Fer norðan o. s. v.

5. Aa höyre du líti Kersti, hot eg seje deg
   með deð regner og deð blæs,
lyster du at fy'gje af lande með meg?
   Fer norðan o. s. v.

6. Slet inki eg tore, og inki eg má,
   með deð regner og deð blæs,

---

[1]) Var. bergebonden.

her er no så mange, meg vaktar på.
Fer norðan o. s. v.

7. Aa eg skal före deg på deð land
með deð regner og deð blæs,
du genge på gulli som heran på sand.
Fer norðan v. s. v.

8. Aa eg skal före deg på den öy
með deð regner og deð blæs,
du kan syrgjelaus liva og syndelaus döy.
Fer norðan o. s. v.

9. Aa er deð no sant, som du seje fer meg,
með deð regner og deð blæs,
så vil eg no fy'gje af lande með deg.
Fer norðan o. s. v.

10. Og bergemannen ha' seg ein gangare spak
með deð regner og deð blæs,
han sette liti Kersti up på hans bak.
Fer norðan o. s. v.

11. Og bergemannen reið seg bergið tri gångur ikring
með deð regner og deð blæs,
og bergedynni up — og bergemannen in.[1]
Fer norðan o. s. v.

12. Og bergemannen tukkað[2] ein liten gullstól
með deð regner og deð blæs,
kom hit liti Kersti, og kvil din fót!
Fer norðan o. s. v.

13. Og bergemannen talað til terna si
með deð regner og deð blæs:

[1]) Var. og dynni rann up, og bergebonden in.

[2]) tukka, flytte en lille Smule, rokke.

du tappar meg i ei konne með vin.
Fer norðan o. s. v.

14. Du tappar meg i ei konne með vin.
með deð regner og deð blæs,
tri elvarkonn[4] du slepper der i.
Fer norðan o. s. v.

15. Atte kom terna, bar honnið så högt
með deð regner og deð blæs,
og deð var alt með falsko fört.
Fer norðan o. s. v.

16. Aa hori er du född, og hori er du boren,
með deð regner og deð blæs,
og hori er dine jomfruklæðir skorn'? — (skorne)
Fer norðan o. s. v.

17. I Danemark er eg född, og der er eg boren,
með deð regner og deð blæs,
og der er alle mine jomfruklæðir skorn'.
Fer norðan o. s. v.

18. Og bergemannen talað til terna si,
með deð regner og deð blæs:
du tappar meg i ei konne með vin.
Fer norðan o. s. v.

19. Du tappar meg i ei konne með vin,
með deð regner og deð blæs,
fem elvarkonn du slepper der uti.
Fer norðan o. s. v.

---

4) Alfekorn; derved forstaaes formodentlig det samme som med villarkonn i det Foregaaende, Noget, hvorved Bevidstheden om det Forbigangne tabtes.

20. Aa hori er du född, og hori er du boren,*
med ded regner og ded blæs,
og hori er dine jomfruklædir skorn'?
Fer nordan o. s. v.

21. I Danemark er eg född og der er eg boren,
med ded regner og ded blæs,
og der er alle mine jomfruklædir skorn'.
Fer nordan o. s. v.

22. Og bergemannen talad til terna si,
med ded regner og ded blæs:
du tappar meg i ei konne med vin.
Fer nordan o. s. v.

23. Du tappar meg i ei konne med vin,
med ded regner og ded blæs,
sjau elvarkonn du slepper der i.
Fer nordan o. s. v.

24. Aa hori er du född, og hori er du boren,
med ded regner og ded blæs,
og hori er dine jomfruklædir skorn'?
Fer nordan o. s. v.

25. I bergi er eg född, og der er eg boren,
med ded regner og ded blæs,
og der er alle mine jomfruklædir skorn'.
Fer nordan under fjöllo
der leika di Nordmenn.

*) Imellem 19 og 20, samt imellem 23 og 24de Vers gjentages sædvanlig 15de Vers.

XLV.

Liti Kersti,

som vart inkvervd.

D.

1. Aa móðeren talað til dotteren sin,
   til-lillil haugin min!
   kvi renne deð mjokk otor brystinne din'?
   Dei leikað sá létt igjönom lunden.

2. Deð er inki mjokk um deð tikist no sá,
   til-lillil haugin min!
   deð er den mjöðen, eg spilde i gár.
   Dei leikað sá létt igjönom lunden.

3. Aa eg er no sá gomol ei kvinne,
   til-lillil haugin min!
   eg kan vel mjöðen fra mjokki skilje.
   Dei leikað o. s. v.

4. Aa deð nyttar 'ki lenger at dylja fer deg,
   til-lillil haugin min!
   elvekongin[1] i bergi hev lokkað meg.
   Dei leikað o. s. v.

5. Aa heve no elvekongin lokkað deg,
   til-lillil haugin min!
   hot er deð fer gávur, han hev gevið deg?
   Dei leikað o. s. v.

6. Aa han gav meg ein silkiserk,
   til-lillil haugin min!

---

[1]) Alfekongen.

den hev eg slitið með svéð[1] og verk.
Dei leikað o. s. v.

7. Og han gav meg dei sylvspente skó,
til-lillil haugin min!
og dei hev eg slitið með stor uró.
Dei leikað o. s. v.

8. Og han gav meg dei rauðe gullband,
til-lillil haugin min!
der kom aldri beðre pá dronningins hand.
Dei leikað o. s. v.

9. Og han gav meg no ei horpe af gull
til-lillil haugin min!
som eg sille slá, nær eg var syrgjefull.
Dei leikað o. s. v.

10. Aa hon slóg pá den fyste streng:
til-lillil haugin min!
Deð höyrde elvekongin i si seng.
Dei leikað o. s. o.

11. Og hon slóg pá den andre streng:
til-lillil haugin min!
elvekongin talað til[2] liten smádreng.
Dei leikað o. s. v.

12. Og hon slóg pá den treða streng:
til-lillil haugin min!
no stende du up, og sov inki leng!
Dei leikað o. s. v.

13. Og hon slóg pá den fjórðe streng:
til-lillil haugin min!

---

[1]) své for svibe, Svie, Smerte.

[2]) Var. vekte up.

elvekongin klæðer seg fer si seng.
    Dei leikað o. s. v.

14. Saðla no du ut gangaren grá,
    til-lillil haugin min!
sá vil me reise til kongins gárð.
    Dei leikað o. s. v.

15. Og elvekongin kom seg riðandes i gárð,
    til-lillil haugin min!
liti Kersti ute fer honom stár.
    Dei leikað o. s. v.

16. Han klappað hennar pá kvite smá kinn:
    til-lillil haugin min!
kunnað du 'ki lenger dylje fer móðeren din?
    Dei leikað o. s. v.

17. No sankar du alt dit gull uti skrín,
    til-lillil haugin min!
fer no hev og saðlað ut gangaren min.
    Dei leikað o. s. v.

18. Og elvekongin ha' seg ein gangare spak,
    til-lillil haugin min!
han lyfte liti Kersti up pá hans bak.
    Dei leikað o. s. v.

19. Sá reið dei seg gjönom grönan lund,
    til-lillil haugin min!
der kom inki órðið af hennars munn.[4]
    Dei leikað o. s. v.

20. Tikje du vegin at den er lang,
    til-lillil haugin min!

---

[4]) En Antydning om den veemodige Fölelse, hvormed hun nu for stedse forlod sit Barndoms Hjem og sin Faders Gaard, uagtet hun villig fulgte Alfekongen, i hvis Magt hun var kommen.

hell' tikje du saðlen er deg fer trang?
Dei leikað o. s. v.

21. Aa inki er saðlen meg fer trang,
til-lillil haugin min!
men eg tikje vegin den er så lang.
Dei leikað o. s. v.

22. Og som dei no kom seg til bergi fram,
til-lillil haugin min!
hennars små börn imot hennar sprang.
Dei leikað o. s. v.

23. Og sume dei leikað og sume dei lóg
til-lillil haugin min!
og sume strödde perlur fer móðerens fót.*
Dei leikað o. s. s.

---

*) Sangerinden, Ingeleif Ramberg, tilföiede her den Oplysning, at Liti Kersti i længere Tid havde staaet i hemmelig Forbindelse med Alfekongen, og allerede havde syv Börn med ham, hvilke nu kom hende syngende og dandsende imöde, da hun for stedse gav sig ind i Berget. — Disse Vers, der beskrive Smaabörnenes Glæde og festlige Modtagelse af den længe savnede Moder, som man maa tænke sig at komme baade glad og bedrövet, ere særdeles skjönne, og gjorde et synligt Indtryk paa Enhver i den lille Kreds, for hvilken Ingeleif med en vakker veemodig Melodi foredrog dette Kvæde. Omkvædet indeholder to væsentlige Momenter, som man under hele Sangen maa have for Öie, nemlig Flugten (dei leikað så lett gjönnom lunden) og Smaabörnene i Haugen, der længes og græde efter sin Moder: „til-lillil“, eller maaskee rettere: „ti-lillil haugen min“, hvilket man antages at være Moderens kjælne Tiltale til de grædende Smaa, ligesom det ogsaa synes at være disse Ord, med hvilke hun ved Harpens Hjelp kalder Alfekongen til sig (V. 10—13). Disse Hovedled i Handlingen stilles strax til Skue, og derom lader Sangeren Alt dreie sig. Omkvædene kaldes derfor i Valders meget betegnende: vegstev. De vise strax hvor man vil hen.

24. Aa tappe no i ei konne með vin:
til-lillil haugin min!
og tri villarkonn du kastar uti.
Dei leikað .o s. v.

25. Fram kom hennars dotter, var smal som ein vand,
til-lillil haugin min!
hon dansað ein dans með sylvkonna i hand.
Dei leikað o. s. v.

26. Aa hori er du född, og hori er du borin?
til-lillil haugin min!
og hori er alle dine áklæ'ne* skorn?
Dei leikað o. s. v.

27. I Norgi er eg född, og i Norgi er eg borin,
til-lillil haugin min!
og i Norgi er alle mine áklæ'ne skorn'.
Dei leikað o. s. v.

28. Den fyste drykk hon af sylvkonna drakk —
til-lillil haugin min!
dá glöymde hon burt hokke henna ha' skapt.
Dei leikað o. s. v.

29. Aa hori er du född og hori er du borin?
til-lillil haugin min!
og hori er alle dine áklæ'ne skorn'?
Dei leikað o. s. v.

30. I bergi er eg född, og der er eg borin
til-lillil haugin min!

*) áklæði (det löd i Sangerindens Mund: Oklæne) egentlig et Sengetæppe, Dækken, men maa her have Betydningen: Gangklæder, Klædning.

i bergi er alle mine áklæ'ne skorn'.
Dei leikað så lett igjönom lunden.

Jeg har nogle lignende Viser, hvor Forföreren er bleven til en Ridder, en Kongesön og deslige, saasom en lang Vise om Grisilla, en anden om Viddervold o. fl., men disse indeholde saa lidet Originalt og ligesaameget de i de danske Samlinger forekommende af samme Indhold, at jeg ikke har troet at burde optage dem.

XLVI.

Margit Hjuxe,

som vart inkvervd.

1. Hjuxe den stoltaste garð i Sauðherað var,[1]
tiða skér[2] meg lange,
stolt Margit var dottri upå den garð.
Deð er eg som ber sorgi så trånge.[3]

---

[1]) Hjuxe er en stor Gaard i Saube Præstegjeld i nedre Thelemarken i en Grænd, som bærer denne Gaards Navn: Hjuxebö. Om Visen oprindelig har sluttet sig til et Sagn fra denne Egn, lader sig vanskelig afgjöre; den findes ogsaa i de svenske Samlinger under flere variante Former, men uden at der i disse nævnes bestemte Steder. Vore gamle Viser lader det i Almindelighed være ligegyldigt hvor Handlingen foregaar, og det bliver derfor altid noget mærkeligt, at denne er saa bestemt lokaliseret. Den gamle Hjartdölskvinde, som kvad Visen, fortalte fuldt og fast, at det var gaaet til paa Hjuxe saaledes som Visen formelder, at Margit Hjuxe, en rig Gaardmandsdatter var bleven taget ind i Berget (inkvervd) og Ingen vidste, hvor hun var bleven af. Men saa kom hun en Gang efter mange Aars Forlöb hjem for at besöge sine Forældre,

2. Stolt Margit hon reidde seg til kyrkja at gá,
tiða skér meg lánge,
sá tók hon den vegin til fjölli lág.
Deð er eg o. s. v.

3. Og som hon no kom fram með bergevegg,
tiða skér meg lánge,
dá kom bergekongin með deð lange kvite skegg.
Deð er eg o. s. v.

4. Og bergekongin tukkað ein sylvforgyllte stól
tiða skér meg lánge,
set deg her stolt Margit, og kvil din fót!
Deð er eg o. s. v.

5. Sá gav han hennar dei rauðe stakkar tvo
tiða skér meg lánge,

---

og fortalte hvorledes det var gaaet til; hun blev hentet tilbage i Bergekongen, og tog nu en rörende Afsked med sine Forældre som hun aldrig skulde gjensee mere. — Hukommelsen slog den Gamle noget Feil, og Visen er derfor lidt fragmentarisk samt haltende i Formen.

Sammenlign hos Arvidson (2, 280) „Jungfrun och Bergakungen" der begynder saaledes:

Jungfrun hon går seg åt ottesång,
löf och hallonkvist!
så tok hon den vägen, som minst var lång,
ty hon bär en hjertelig ånger.

Ligeledes hos Afzelius (1, 1) „Den Bergtagna".

Och jungfrun hon skulle sig åt ottesången gå,
tiden görs mig lång —
så gik hon den vägen, åt höga berget låg.
Men jag vet att sorgen er tung.

Saml. ogsaa Afz. 2, 22 og 201.

[2]) Meddelt s k ö r. Maaskee rettere som i foranstaaende svenske Oqkvæd: g ö r s.

[3]) Var. Men sorgi hon tvingar sá mange.

og lauv uti bringa og sylvspente skó.
Deð er eg o. s. v.

6. Og gentunne tolv dei reidde hennas hár
tiða skér meg lánge,
den trettande sette gullkrona pá.
Deð er eg o. s. v.

7. Sá skenkte han i af den kláraste vín,
tiða skér meg lánge,
du teke dettin honnið og drikk stolt Margit mi!
Deð er eg o. s. v.

8. Sá var hon i bergi i árinne ni,
tiða skér meg lánge,
og hon födde synir og döttar tri.
Deð er eg o. s. v.

9. Og hon födde synir og döttar tri,
tiða skér meg lánge,
men Guð skal vita hot eg má lið'!
Deð er eg o. s. v.

10. Og Margit hon sat með sin handtein og spann,
tiða skér meg lange,
dá höyrde hon Böheraðs kyrkjeklokkur klang.
Deð er eg o. s. v.*

*) Omkvædene slutte sig nærmest til disse Vers, og foreholde os hele Visen igjennem det meest Gribende i hele Begivenheden, nemlig Margits Længsel efter Hjemmet, Sorg og Anger. Mindet var ikke hos hende, som ellers sædvanlig hos de Indkvervde, udslukket ved nogen Glemselsdrik; hun sidder der med sin Haandteen og hörer Böherreds Kirkeklokker ringe til Messe. Da vaagner Længselen, og hun klager „tiða skér meg lange"! Efterslængen lader os fastholde det for Alle Sörgelige i Begivenheden. Bergekongen, som var forelsket i Margit, og maa hente hende tilbage til Smaabörnene, som græde i Berget, siger: deð er eg som ber sorgi sá trånge;

11. Aa no hev eg vorið i bergi i fjortan år,
tiða skér meg lánge!
no lengist eg heim til min faðers gárð.
Deð er eg o. s. v.

12. Stolt Margit hon talað til bergekongin sá:
tiða skér meg lánge,
aa má eg no fá lov til min faðer at gá?
Deð er eg o. s. v.

13. Aa du má fá lov til din faðer at sjá,
tiða skér meg lánge,
men du má 'ki vera burte átt ein time hell tvo.
Deð er eg o. s. v.

14. Stolt Margit hon gekk den vegin sá láng,
tiða skér meg lánge,
dá höyrde hon bergekongin kom etter með hov og táng.
Deð er eg o. s. v.

15. Aa dá som hon kom der gangandes i gárð,
tiða skér meg lánge,
hennas sæle faðir ute fer hennar står.
Deð er eg o. s. v.

16. Eg meinar deð er stolt Margit, som eg ha' så kær!
tiða skér meg lánge,
aa kære mi dotter, aa er du no der!
Deð er eg o. s. v.

17. Og Thorð Hjuxe han talað til dotter si sá:
tiða skér meg lánge,
Aa no hev du vorið burte i fjortan år!
Deð er eg o. s. v.

Margit, hvem Længselen og Angeren piner, siger: deð er eg o. s. v. og Faderen, som har mistet sin Datter, siger: nei, deð er eg o. s. v. — kort sagt, de sörge Alle, og ere Alle ulykkelige.

18. No hev du vorið burte i fjortan ár,
tiða skér meg lánge,
og me heve grátið fer deg sá mang ei tár!
Deð er eg o. s. v.

19. Sá leidde han in stolt Margit með gleðe og grát,
tiða skér meg lánge,
sá sette han hennar i sin móðers stól.
Deð er eg o. s. v.

20. Men dá kom bergekongin snegt som ein eld,
tiða skér meg lánge,
Aa keme du 'ki heimatt' til bóni i kveld?
Deð er eg o. s. v.

21. Fare no vel dá alle i mit heim!
tiða skér meg lánge,
no kem eg alli til dikkon meir.
Deð er eg o. s. v.

22. Stolt Margit sette seg pá gangaren grá,
tiða skér meg lánge,
hon grét fleire tárir hell hesten ha' hár.
Deð er eg o. s. v.

23. Hon pikkað pá bergið með finganne smá:
tiða skér meg lánge,
Statt up mi eldste dotter, skreið loko ifrá!
Deð er eg som ber sorgi sá trånge.[*]

*) Sagnet tilföier, at hun nu blev al sin Tid i Berget. Da hun döde af Sorg og Længsel, gik Bergekongen til Bö-Præsten og fortalte at det var Margits sidste Bön og Begjæring, at hun maatte begraves i kristen Jord ved Bö Kirke, og at Bö Kirkeklokker, hvis Lyd saa ofte havde trængt ind til hende i Berget og tröstet hende, maatte ringe ved hendes Begravelse. Han bad da Præsten at give sit Minde hertil, men Præsten svarede, at siden hun havde givet sig ind i Berget, saa maatte hun blive der. Der var ingen Raad med det, hun kunde hverken faa Klokker eller kristen Jord.

XLVII.

Herr Byrting og elvekvinna.

1. Elvekvinna[1] kom seg i Byrtings gárð
   með lindi ber lauv,
og Byrting ha' slegið si dynn i lás.
   Með lindi ber lauv
   uti lunden.

2. Hon bankað paa dynni með finganne smá,
   með lindi ber lauv:
Statt up herr Byrting, skreið loko ifrá!
   Með lindi o. s. v.

3. Aa ingin sá hev eg til stevnar lagt
   með lindi ber lauv,
og ingin sá lukkar eg in um nott.
   Með lindi o. s. v.

4. Aa ingin sá hev eg no stevnt til meg
   með lindi ber lauv,
og slettes inki lukkar eg up fer deg.
   Með lindi o. s. v.

5. Hennars hendar var kvite, hennars fingar var smá,
   með lindi ber lauv,
hon skreidde dei 'lokunn báð' til og ifrá.
   Með lindi o. s. v.

---

[1]) Alfekvinden. Man seer af denne Vise, at ikke alle Mandfolk varc saa standhaftige som Olaf Liljukrans, der maatte böde med Livet for sin Troskab mod sin Fæstemö. Alfepigernes Skjönhed og fortryllende Magt beskrives som uimodstaaelig.

6. Sá sette hon seg på sengjestokk,
med lindi ber lauv,
hon spelað i Byrtings gule lokk.
Með lindi o. s. v.

7. Sá sette hon seg i sengi neð
með lindi ber lauv,
Byrting han snúdde veggin til.
Með lindi o. s. v.

8. Höyre du Byrting, snu inki ifrá,
með lindi ber lauv,
imorgo du möter veð Elvar-á!
Með lindi o. s. v.

9. Tiðlegt um morgun fõr dagin var ljós,
með lindi ber lauv,
herr Byrting han var at stallhusi fús.[1]
Með lindi o. s. v.

10. Herr Byrting han reið ivir Elvar-bru,
með lindi ber lauv,
hans gangar snávað[2] i forgylte sko.
Með lindi o. s. v.

11. Hans gangar snávað i liten gullsaum,
með lindi ber lauv,
herr Byrting dreiv at striðe straum.
Með lindi o. s. v.

12. Herr byrting sokk, men hesten sám,
með lindi ber lauv,
elvekvinna fatað i Byrtings hand.
Með lindi o. s. v.

---

[1]) Hun havde altsaa allerede faaet Magt over ham, saa at han maatte opsöge hende.

[2]) snáva el. snova, snuble.

13. Hon sette honom på terrede[4] stól,
 með lindi ber lauv,
sit neð herr Byrting og kvíl din fót!
 Með lindi o. s. v.

14. Elvekvinna talað til terna si,
 með lindi ber lauv,
du tappar meg í ei kanne með vín!
 Með lindi o. s. v.

15. Og elvekvinna visað si terne burt,
 með lindi ber lauv:
du tappar meg í ei vinkanne fort!
 Með lindi o. s. v.

16. Og terna kom atter með honni så hágt,
 með lindi ber lauv,
og der var ito[5] með svikom lagt.
 Með lindi o. s. v.

17. Aa hori er du född, og hori er du boren,
 með lindi ber lauv,
og hori er alle dine hofklæðir skorn'?
 Með lindi o. s. v.

---

[4]) Meddelt skriftl. terede, formodentlig: fremrakt, af Oldn. terra strække, fremrække. Det er noget Særegent, at Alferne her sige at bo i Floder. Skulde maaskee Ordet „Elv“ være beslægtet dermed. De findes ellers omtalte som boende i Skove, Buske, Bjerge og Höie, men i Floder har jeg ikke för fundet dem.

[5]) Saal. skriftl. meddelt. Maaskee for idro, Fortrydelse, Anger. (Saal ogsaa det Oldn. iðr, Indvolde, og ita „Fremstöden i en Ryk“. (Haldors.) Af Sammenhængen synes nemlig ved Ordet at betegnes det hemmelighedsfulde Middel, hvorved det hele foregaaende Liv nedsank i Forglemmelse; hvad der i de foregaaende Viser er kaldet: villarkonn.

18. I Beiarlandi* der er eg född, og der er eg boren
    með lindi ber lauv,
og der er alle mine hofklæðir skorn'.
    Með lindi o. s. v.

19. I Beiarlandi der vil eg liva og döy
    með lindi ber lauv,
i Beiarland der bur mi festarmöy
    Með lindi o. s. v.

20. Han drakk ein drykk, og den var 'ki stór,
    með lindi ber lauv,
då glöymde han baðe himel og jorð.
    Með lindi o. s. v.

21. Han drakk ein drykk, og den var skarp,
    með lindi ber lauv,
han glöymde burt Guð, som honom ha' skapt.
    Með lindi o. s. v.

22. Hori er du född, og hori er du boren?
    með lindi ber lauv,
og hori er dine hofklæðir skorn'?
    Með lindi o. s. v.

23. I Elvarland der er eg född, og der er eg boren,
    með lindi ber lauv,
og i Elvarland er alle mine hofklæðir skorn'.
    Með lindi o. s. v.

24. I Elvarland der vil eg liva og döy
    með lindi ber lauv,
i Elvarland der finn eg mi festarmöy.
    Með lindi ber lauv
        uti lunden.

*) Beiarland modsættes her Elvarland ligesom fordum mannheimr og alfheimr. (Jfr. 23 V.)

XLVIII.

Dansen i bergi.[1]

1. Dei sat ivir borð og bliðan tala,
   með valle,
 at han sille koma för hönsi gala.
   Den jomfru glöymer eg alli![2]

2. Dei sat ivir borð og sender orð,
   með valle,
 hon sa' han sill' koma för hönsi gól.
   Den jomfru o. s. v.

3. Fyst fy'gde eg min herre at sova
   með valle,
 sá laut eg min gangar utró'a.[3]
   Den jomfru o. s. v.

---

[1]) Det er at beklage, at ikke mere har været at bekomme af denne vakre Vise. Der er en særdeles tragisk Styrke i den Situation, hvori Elskeren stilles. Han havde mistet sin Kjæreste, hvorledes er ikke sagt, men kan sluttes af Stedet hvorpaa og de Omgivelser, blandt hvilke han gjenseer hende. Omkvædet „með valle" (for valde af vald, Magt, Vold) tilkjendegiver at en uimodstaaelig Trolddomsmagt her havde virket — hun var bleven tagen ind i Berget. Der gaar det nok saa lystigt til. Han faar Lov at kikke ind i Berget, seer sin Elskede der i Troldenes Magt, i en glimrende Omgivelse, i Gammen og Glæde, — seer hende uden Haab om nogensinde at faa hende tilbage — og han holdt saa længe i Dörens Ring indtil Iistappene hang af alle hans Fingre og hans Hjerte brast af Smerte.

[2]) alli for aldri eller aldregi, aldrig.

[3]) utró'a, saal. meddelt. Formodentlig for utróma, Oldn. utrýma drage Omsorg for.

4. Fyst fy'gde eg min herre at sengi,
   með valle,
   så laut eg min gangar á end.[4]
   Den jomfru o. s. v.

5. Og som eg kom til dei vallbygde hús,
   með valle,
   dei spelað munnhorpur og brende voxljós.
   Den jomfru o. s. v.

6. Eg grytte på dynni og såg meg derin
   með valle,
   der dansað min kærast með lövengrá skinn.
   Den jomfru o. s. v.

7. Der dansað ein með hennar i hoss,[5]
   með valle,
   var smal som ei lilju og vén som ei rós.
   Den jomfru o. s. v.

8. Der dansað ein með hennar i senn[6]
   með valle,
   og kvor með ei sylvkonne i hend'.
   Den jomfru o. s. v.

9. Borðið deð var af rauðe gull rent,
   með valle,
   og dúkin var ifrá Engelland sent.
   Den jomfru o. s. v.

---

[4]) Meddelt skriftlig: o en. Jeg skjönner ikke rettere, end at det maa være Oldn. á endr, til atter; og Meningen: han maatte atter tilsee sin Hest.

[5]) hoss: mollis qvassatio, sagte Rysten og Skumpen af Verb. hossa, skumpe, kaste i Veiret. (Haldorsons Isl. Lex.) De Dandsendes Bevægelser ere med dette Ord fortræffelig betegnede.

[6]) i senn, ad Gangen. ein i senn, En ad Gangen.

10. Forgylte vore dei fati smá
 með valle,
réttinne lág der ovan pá.
 Den jomfru o. s. v.

11. Takið var utaf skyggjustein,[7]
 með valle,
og vegginne vore af marmorstein
 Den jomfru o. s. v.

12. Han hélt sá lengi i dynne-ring
 með valle,
til jöklanne hekk etter kvor den fing.
 Den jomfru o. s. v.

13. Han hélt sá lengi i dynne-knapp
 með valle,
alt til hans hjarta i sunde sprakk.
 Den jomfru glöymer eg alli!

14. Han torde 'ki annað smelde den dynn i lás,
 með valle,
han fekk aller meire sin kæraste sjá.
 Den jomfru glöymer eg alli!

---

[7]) skyggja, Oldn. et Speil, altsaa: Speilsteen d. e. Ædelsteen, Diamant. Formodentlig skulde et af disse Riimord være: kvite krabbein.

XLIX.

Jon i Grånnúten.[1]

1. Aa Jon i Grånnúten kom riðand i gárð,
fer norðan under fjölli —
hei — og så hå!
úte stóð bergekeringi gomol og grå.
Deð leikar og deð rimar;
fer norðan under fjöllo
der leika di Norðmenn.

2. Her stende du bergekering báð' gomol og grå,
fer norðan under fjölli o. s. v.
vil du 'ki gifte burt dotter di i år?
Deð leikar og deð rimar,
o. s. v.

3. Aa Jon i Grånnúten han er inki snauð,[2]
fer norðan under fjölli o. s. v.
han hev sex tjúg með geitar og hundrað stykki sauð.[3]
Deð leikar og deð rimar,
o. s. v.

---

[1]) Jon i Grånnúten synes at være en Jutul, der gaar paa Frieri, men bliver afvist af „bergekeringi" d. e. Gyvren. Det hjælper ikke, at Jon roser sig selv og opregner sin Formue; hun holder sin Datter for god for ham. Denne Opregning af Jons Midler lægges af Andre i Munden paa „bergemannen", Pigens Fader, der er for Partiet. De begynde Visen saaledes:

Bergemannen talað til keringi så:
eg meinar me gifter kons dotter i år.
Aa Jon i Grånnúten han er inki snauð,
o. s. v.

[2]) snauð, 1) berövet, blottet og bar, 2) uden Besiddelse og Eiendom. Oldn. snauðr.

[3]) Var. sex tjug með bu og sjau tjug með sauð.

4. Aa klåtunn er gjort utaf mandelstein
fer norðan under fjölli o. s. v.
deð lýser båð ivir hús og heim. — (heið)
Deð leikar og deð rimar,
o. s. v.

5. Bjölleklavann er utaf puraste gull,
fer norðan under fjölli o. s. v.
og sjave er han Jon båðe fager og huld.
Deð leikar og deð rimar,
o. s. v.

6. Og hönur og hanar og kjuklingar fin',
fer norðan under fjölli o. s. v.
og fir' og tjuge grisir með róva i ring.
Deð leikar og deð rimar,
o. s. v.

7. Og spettemann, stuten, me inki glöyme må,
fer norðan under fjölli o. s. v.
umframs alle hans kalvar små,[4]
Deð leikar og deð rimar,
o. s. v.

8. Eg helde mi dotter alt fer goð,
fer norðan under fjölli o. s. v.
endå hon hev 'ki ervt kvorkin[5] fa'r helle mö'r.
Deð leikar og deð rimar,
o. s. v.

9. Eg skattar mi dotter fer tolv tunnur gull,
fer norðan under fjölli o. s. v.
og endå vert inki systerlodden full.
Deð leikar og deð rimar,
o. s. v.

---

[4]) 6te og 7de Vers synes at være senere skjemtende Tilsætninger.

[5]) kvorkin, Oldn. kvårtki, ingen af to. kvorkin — hell, hverken — eller.

10. Far vel bergekering báð' gomol og grá!
 fer norðan under fjölli,
 hei — og sá há!
 sá reiser eg til Högefjöll, der fær eg vel ei ráð.
 Deð leikar og deð rimar.
 Fer norðan under fjöllo
 der leika di Norðmenn.

L.

Sigurð og troll-brúra.[1]

1. Kongin han stóð pá högan lofts svol,
 han ság seg ut sá viðe,[2]
 tett úte pá den gröne voll
 der ság han Sigurð mon riðe.
 Sigurð vágar livið for jomfruga.

[1]) Jeg optager denne Vise saaledes som den meddeles af Klüwer i hans „Norske Mindesmærker". Saavel Texten som Musikken er af ham optegnet efter en Hallingdöls Referat. Sproget har saaledes en östlandsk Klang, som jeg for störste Delen har ladet det beholde, idet jeg kun har tilladt mig nogle faa Rettelser, f. Ex. Sigurð for Sjugur, höyr for hör o. s. v. Indholdet af Visen er ægte gammeldags, men den Tone, hvori den er holdt — en Mellemting mellem Skjemt og Alvor — saavelsom Sproget anviser den Plads iblandt de sildigere Folkedigte. Kampen med Troldene var i ældre Tider en alvorlig Sag, som man ikke tillod sig at skjemte med, hvilket vore foran optagne Viser noksom tilkjendegive. En ganske paafaldende Omstændighed er det, at vi her have fiir-linede Vers, hvori alle Linier ere forbundne med Riim, istedetfor at vi i deslige Vers ellers ere vante til blot at finde to Linier — nemlig anden og fjerde — sammenrimede. Er dette end et Særsyn i vor

2. Eg seja full má, at kongin vart vill
for si dotter han miste 'ti bergjo,
kor jutul og tussann helt bryllupspel,
men Sigurð ha' nevanne til verjo.
Sigurð vágar o. s. v.

3. Aa höyr meg, min Sigurð, mi dotter er di,
du er no sá sterk ein herre,
um du tor gange i bergjo in
og hente di hjertens kære.
Sigurð vágar o. s. v.

4. Ja fullan sá ger eg, i bergjo eg fær
og pussar dei uglunne mange,
men inki sá vil eg dem völe[3] með sverð,
men klubba hon kem til at dangle.
Sigurð vágar o. s. v.

5. Sigurð han tók seg til atten pund jönn
og sett' seg i brand til at hæra:[4]
„Deð er no sá gott at laga[5] eit hönn,
mót jutul og tussen kan væra."[6]
Sigurð vágar o. s. v.

Samling, saa er det dog ikke noget nyt i vor Folkepoesi. Vi see nemlig af meget gamle oldnorske Kvæder (f. Ex. Ólafs Rima af Einar Gilssön) at det hverken var vore Forfædre nogen ukjendt Form eller havde for dem nogen uovervindelig Vanskelighed at benytte den.

[2]) Hos Klüwer staar kvide, hvilket aabenbart er en Misforstaaelse.

[3]) völe for vyrðe, agte, ændse. Sværd bider heller ikke paa Troldene, men alene Thors Hammer.

[4]) Kl. har kara, men baade det fölgende Riimord og Sammenhængen fordrer hæra (for herða, Thelem. höre) hærde.

[5]) Kl. aa lagi, hvilket maatte være Adjektiv hvis det skulde give nogen Mening, men denne blev dog tvungen.

[6]) væra staar her for verja (Præs. vær) værge, forsvare.

6. Sigurð lét beða til bryllups[7]
sá mange han kunnað útvelja,
derette sá bað en sá mange haugtuss
sá tjukt som sju[8] kunne telja.
Sigurð vágar o. s. v.

7. Som brúra-skenkin var gengin forbi
og folkið dei fór til[9] at tvista,
han Sjúr danglað etter með klubba si,
han slóg inki slagið miste.[10]
Sigurð vágar o. s. v.

8. Du meinar vel brúra var lækker ei taus,
með jeiter[11] og hár som Sofia?
nei nasann ho hadde som nautefjaus — (-fjós)
og auga som tjönn uti liða.
Sigurð vágar o. s. v.

9. Troll-brúra hon vende pá breiðe bak,
tók stöðninga up imót veggja;
men Sjúr danglað etter með klubba i slag,
og skreva[12] stóð end' up með veggja.
Sigurð vágar o. s. v.

10. Heim kom han Sigurð með kongsdottra fin,
höva better fer tausa, en trolla,[13]

---

7) Kl. Sjugur han lod te bröllups be. Hos en Thelebonde vilde det faa bedre Klang og hede: Sigurð bað dá til bryllaups flust.

8) sju er formodentlig en feilagtig Opfatning for Sjur (Sigurð).

9) Kl. begynte.

10) miste, Advb. feil.

11) Skal efter Klüwers Anförsel betyde: Bryster (?) I denne Form og Betydning er Ordet mig ganske ubekjendt.

12) Kl. skrea, hvilket han forklarer med: Benene.

13) „Tösen gjör et bedre Parti, end Troldet". höve Subst. n. hvad der passer sig for En. I lignende Betydning forekommer: ekkje-

men kongin tók orðið til Sigurð sin:
„du hev tént 'a — tak með 'a — behald 'a!"
Sigurð vágar livið for jomfruga.

---

höve, ekkjemannshöve, et Menneske som passer sig for en Enk eller Enkemand.

Kvædets Mening er ikke tilstrækkelig udfört. Imellem 5te og 6te Vers synes at mangle Noget, men som man med noget Bekjendtskab til disse Viser let i Tanken kan udfylde. Vi maa nemlig forestille os Sigurð væbnet med sin Jernklubbe at drage til Jøtunheim, som rigtignok nu i Forestillingen var rykket Folket nærmere ind paa Livet, i de dem omgivende Fjelde. Han kommer der i Lighed med Hermoð unge (Side 28) og da Tusse-Möerne gjerne vilde gifte sig med Mænd fra Mannheimen, bliver der strax aftalt at de skulle holde Bryllup, hvortil da en heel Mængde Tusser indbydes. Da han saaledes er kommen i venskabelig Forstaaelse med Gyvren, har hun ingen Betænkelighed længere ved at lade den röved Kongedatter komme tilsyne, og medens nu alle Troldene „ere den fagreste Leeg", viser Sigurð sig med Jernklubben og gjör rydigt Rum.

Vi mindes herved om Guden Thors Besög hos Tusse-Drotten Thrym, da han for at faa sin tabte Hammer tilbage maatte iföre sig Freyas Kvindeklæder og forestille Thryms Brud.

LI.

Gaute og Magnild.[1]

(Ein horpeslått).

1. Gaute rið' seg suð under öy, —
her skógar ivir heiðe![2]
fester han Magnild, véne möy.
Hossi kan sveinen den jomfru få,
som svarar vreiðe?

---

[1]) En Vise i det Væsentlige af samme Indhold, men langt mere fattig og ufuldstændig, findes i den Nyrup-Rahb. Samling, 1 Deel Pag. 326, under Tittel: „Harpens Kraft". Den siges at være optaget efter en trykt Udgave, prentet 1679, og begynder saaledes:

Hr Peder han rider af Gaarde
hans unge Brud sukked saa saare.
Min Hjertens Allerkjæreste, hvorfor sörge I saa?
Enten sörge I for Sadel eller Hest o. s. v.

I Sverrig er denne Vise meget udbredt, og i de svenske Samlinger af Folkeviser forefindes ikke mindre end 6 Varianter af samme, nemlig hos Afz. 3de: 3, 140—145; og hos Arvidson 3de: 8, 310—319. Indholdet er overalt temmelig ligt, men Behandlingen forskjellig og vort Omkvæd gjenfindes ikke i nogen af Varianterne. Den er oversat paa Tydsk af Mohnike, Studack, Wolff og fl. — En af de svenske Var. begynder saaledes:

Marstrand går på gården ock blänker med sitt svärd,
liten Kirsten hon satt i höga loft og gret.
Min hjerteliga kär,
I sägen mig hvad eder sörjer?

En anden med omtrent samme Omkvæd:

Herr Peder han for seg söder under ö,
der fäste han sig så vänan en mö.

[2]) skógar. Jeg har skrevet dette Ord som det löd i Referentens Mund; han sagde at det betydede det samme som skumar, mörkner, skygger. Maaskee er det den oprindelige Form for Verb.

2. Fester han Magnild, flyt 'a heim, —
her skógar ivir heiðe!
riddarar og sveinar rið með dei.
Hossi kan sveinen den jomfru fá,
som svarar vreiðe?

3. Magnild geng hon báð' út og in, —
her skógar ivir heiðe!
alt sá renner hon tárir pá kinn.
Hossi kan o. s. v.

4. Græter du gull, hell' græter du fé, —
her skógar ivir heiðe!
hell' græter du for du hev lovað me?
Hossi kan o. s. v.

5. Græter du hús, hell' græter du jorð,
her skógar ivir heiðe!
hell' græter du for du skal sitja for mit borð?
Hossi kan o. s. v.

6. Eg græt inki anten for gull hell' fé,
her skógar ivir heiðe!

---

skuggar, og betegner den ved en tæt Skov frembragte Dunkelhed, ligesom myrknar af mork, Skov. Det er i al Fald et vakkert og udtryksfuldt Ord, ligesom dette Mellemkvæde: „her skógar ivir heiðe“ — i det Hele er fortræffeligt. Det er grebet ud af Hovedmomentet i Visen, Reisen med Brudefölget og den ulykkelige Tildragelse under samme, og maler os et livligt Billede. Man kan tænke sig det som en Monolog midt i Talens Ström, som et „memento mori“ midt under den glade Bryllupsfærd. I Samtalens Löb farer pludselig en ængstende Tanke gjennem Sjælen, en Anelse om at noget Slemt vil skee; han seer sig om i Skoven og — trods hans fortröstningsfulde Ord til sin Brud, föler han dog en hemmelig Angest og afbryder Talen med et betænkeligt: her skógar ivir heiðe! som om han vilde sige: Lader os skynde os, her kan let skee en Ulykke. Det andet Omkvæd derimod passer ikke til Indholdet af denne Vise.

og inki for deð eg hev lovað de.
Hossi kan o. s. v.

7. Eg græt inki anten for hús hell' jorð,
her skógar ivir heiðe!
og inki for eg skal sitja for dit borð.
Hossi kan o. s. v.

8. Eg græt fast meir for mit kvite hold,
her skógar ivir heiðe!
deð skal 'ki moga[3] rotne i vigde mold.
Hossi kan o. s. v.

9. Eg græt fast meir for mit gule hár,
her skógar ivir heiðe!
deð skal ljóta rotne i Vendings á.[4]
Hossi kan o. s. v.

10. Aa kære mi Magnild, sýt inki sá,
her skógar ivir heiðe!
du veit inki hot kæraste du skal fá.
Hossi kan o. s. v.

11. Aa me skal byggje den brú sá hág,
her skógar ivir heiðe!
og sterke jönnstolpanne under slá.
Hossi kan o. s. v.

---

[3]) moga, gl. Form: maatte.

[4]) Der mangler i Visen Noget, som kunde begrunde Magnilds Frygt for Vendings Aa. I den danske Vise berettes, at hendes 5 Systre vare druknede der, og vare komne i Nykkens Vold. Han havde vel altsaa et Slags Fordring paa at faa Magnild med, hvilket ogsaa antydes i den Variant, som i det Flg. meddeles. I den danske Vise svarer hun sin Elsker, som der heder Herr Peder:

Jeg sörger fast mere for striden Ström
og der faldt ud mine Södskende fem.

I en af de svenske Var. siger hun at det var spaaet hende i hendes Barndom at hun skulde drukne paa sin Bryllupsdag.

12. Aa de má byggje den brú sá ný,
her skógar ivir heiðe!
sá kan ingin frá sinom follogo[5] flý.
Hossi kan o. s. v.

13. Og dá dei kom seg i gröne lund,
her skógar ivir heiðe!
der sat ein hjort'e með bliðe munn.
Hossi kan o. s. v.

14. Alle vilde den hjorten fala,
her skógar ivir heiðe!
ingin vilde með brú'ri fara.
Hossi kan o. s. v.

15. Alle vilde den hjorten fá,
her skógar ivir heiðe!
og ingin vil etter brú'ri sjá.
Hossi kan o. s. v.

16. Og dá dei kom seg pá Vendings brú,[6]
her skógar ivir heiðe!
hesten snávað i rauðe gullskó.
Hossi kan o. s. v.

17. Fire gullskó og fire gullsaum —
her skógar ivir heiðe!
Magnild dreiv at striðe straum!
Hossi kan o. s. v.

---

[5]) Oldn. forlög, Skjebne.

[6]) I de mange Var. af denne Vise benævnes Stedet, hvor Bruden faldt i Vandet, med forskjellige Navne; et Beviis paa, at ethvert Sted gjerne vilde tilegne sig Begivenheden. I de svenske Var. forekomme Navnene: Værnamo — Ringfals — Renfalls — Vendels — Venders — Vænalilla — og Mimes Aa.

18. Gaute gláper seg all' ivir herð:
        her skógar ivir heiðe!
    hor er no Magnild, som prý'r mi ferð?
        Hossi kan o. s. v.

19. Til sá svarað' dei brúrkvinnur tvá:
        her skógar ivir heiðe!
    me hev' 'ki sét Magnild seð' með Vendings á.
        Hossi kan o. s. v.

20. Til sá svarað' dei brúrkvinnur sju,
        her skógar ivir heiðe!
    me hev' 'ki sét Magnild seð' með Vendings brú.
        Hossi kan o. s. v.

21. Gaute talar til smádrengin sin:
        her skógar ivir heiðe!
    du hentar meg hit mi horpe fin!
        Hossi kan o. s. v.

22. Du seje deð til min faðir,
        her skógar ivir heiðe!
    at Magnild ligg i havi.
        Hossi kan o. s. v.

23. Du seje deð til min moðir
        her skógar ivir heiðe!
    at Magnild ligg i flóði.
        Hossi kan o. s. v.

24. Du seje deð til min syster,
        her skógar ivir heiðe!
    at horpa ligg i kiste.
        Hossi kan o. s. v.

25. Du seje deð til min broðir
        her skógar ivir heiðe!

at horpa ligg i kórn.[7]
Hossi kan o. s. v.

26. Burt sá reið den liten smádreng,
her skógar ivir heiðe!
han sprengde fem folar för han kom heim.
Hossi kan o. s. v.

27. Smádrengin kom seg riðandes i gárð,
her skógar ivir heiðe!
Gautes faðir úte for honom stár.
Hossi kan o. s. v.

28. Eg helsar deg Gautes faðir,
her skógar ivir heiðe:
at Magnild ligg i havi.
Hossi kan o. s. v.

29. Eg helsar deg Gautes moðir,
her skógar ivir heiðe!
at Magnild ligg i flóði.
Hossi kan o. s. v.

30. Eg helsar deg Gautes syster,
her skógar ivir heiðe!
at horpa ligg i kiste.
Hossi kan o. s. v.

31. Eg helsar deg Gautes bróðer,
her skógar ivir heiði!
at horpa ligg i kórn.
Hossi kan o. s. v.

32. Att-ende reið den liten smásvein,
her skógar ivir heiðe!

---

[7]) kórn eller kóren betyder et lille afdeelt Rum i en Kiste, en Læddik, opr. kiste-kórn.

Gaute fekk si horpe fin.
Hossi kan o. s. v.

33. Gaute slær framte[*] með riste
her skógar ivir heiðe!
fuglen mátte af kviste.
Hossi kan o. s. v.

34. Gaute slær framte með liðe,
her skógar ivir heiðe!
kvite bjönnen or híðe.
Hossi kan o. s. v.

35. Gaute slær ivir berg og dala,
her skógar ivir heiðe!
bánið mátte or moðirs maga.[*]
Hossi kan o. s. v.

36. Gaute slær framte með vaði,
her skógar ivir heiðe!
Magnild flaut på havi —
Hossi kan o. s. v.

37. Magnild up på havi flaut,
her skógar ivir heiðe!
Nykkin nappað i silkiskaut.
Hossi kan o. s. v.

38. Gaute runað, som han kunnað best,
her skógar ivir heiðe!
Magnild flaut með saðl og hest.
Hossi kan o. s. v.

---

[*]) Skulde egentlig være: framtil, eller frametter.

[*]) Harpens Virkning beskrives mere og mindre vidunderlig i de forskjellige Varianter; saaledes heder det i en af de svenske:
Han spelade vatnet ur bäcken,
han spelade ögonen ur necken.

39. Gaute runað og horpa lét,
her skógar ivir heiðe!
Nykkin sat pá havi grét.[10]
Hossi kan o. s. v.

40. Deð fyrste orð, som Magnild talað:
her skógar ivir heiðe!
Sæl er den mó'r, slik son má hava!
Hossi kan sveinen den jomfru fá,
som svarar vreiðe?

LII.

Guðmund og Signelita.[1]

(Ein horpeslått).

1. Herr Guðmund han talað til liten smásvein,
faðer, úti linden liver alle!
du saðlar min gangar, og ver inki sein!
úti roni lystig mon vinne.[2]

---

10) I den danske Vise lader Herr Peder sig ikke nöie med at faae sin Brud tilbage; han legede saa længe paa sin Harpe, at „Havmanden kom op af Havsens Bund, og havde fem Jomfruer i sin Haand":

„Herr Peder, Herr Peder! I lege ikke meer
Jeg haver nu ikke Jomfruer fleer".

1) Signelita, saaledes i Hjartdal, hvorfra denne Vise er hentet. Her vilde det hede Signeliti. Denne er kun en Variant af den foregaaende Vise og lader til at være temmelig forhutlet.

2) Dette Omkvæd forstaaer jeg ikke. I Mellemkvædet maa Ordet lind være brugt i Betydningen Kilde, Væld, og man maa antage Strofen for et af bange Anelser udsprunget Hjertesuk af Signelita, hvis Söstre alle vare komme i Nykkens Magt. Meningen af Slutnings-

2. Og stolte Herr Guðmund tók gyllene skrín,
faðer, úti linden liver alle!
og derúti la' han mangt rauðblomað lín,
úti roni o. s. v.

3. Og stolte Herr Guðmund kom ríðand i gárð,
faðer, úti linden liver alle!
úte stóð gullsmeðen, slóg ut sit hár,
úti roni o. s. v.

4. Herr Guðmund han talað til gullsmeðen sá,
faðer, úti linden liver alle!
eg vönst[*] Signelita, di dotter at fá?
úti roni o. s. v.

5. Mi dotter, stolt Guðmund, du aldrig kan fá,
faðer, úti linden liver alle!
för skal pá havsens botten rotne hennars hár,
úti roni o. s. v.

6. Signelita hev eg lovað til ein riddar sá bold,
faðer, úti linden liver alle!
og han skal bera báðe harnisk og skjold,
úti roni o. s. v.

7. Stolt Guðmund han sette sin trávar i gáng,
faðer, úti linden liver alle!
sá sette han afstað með si horpe i hánd,
úli roni o. s. v.

8. Signelita ha' pá seg den silkistakkin rauð
faðer, úti linden liver alle!

---

kvædet er derimod dunkel. Men saameget er vist, at Omkvædet antyder sig som langt ældre, end Visen i dens nuværende Tilstand. Dette synes oftere at være Tilfældet, og kan have sine gode Grunde. Visen er mig skriftlig meddelt.

*) vönst for vonast, haaber.

og gull låg der etter kvor einaste saum,
úti roni o. s. v.

9. Signelita hon gekk for sin faðer at stá,
faðer, úti linden liver alle!
og má eg 'ki stolt Guðmund til festarmann fá?
úti roni o. s. v.

10. Stolt Guðmund til festarmann du aldrig kan fá,
faðir, úti linden liver alle!
fōr skal på havsens botten rotne dit hár,
úti roni o. s. v.

11. Stolt Guðmund han veiðer báð rev og márð,
faðir, úti linden liver alle,
Signelita i jomfrubúr feller sá mang ei tár,
úti roni o. s. v.

12. Og Guðmund han kom seg der riðand i gárð,
faðir, úti linden liver alle!
sèr han Signelita pá höganloft at stá,
úti roni o. s. v.

13. Græter du saðel hell' græter du hest,
faðir, úti linden liver alle!
hell' græter du for du hev ungersvein fest?
úti roni o. s. v.

14. Inki græter eg saðel, hell' græter eg hest,
faðir, úti linden o. s. v.
inki græter eg for eg hev ungersvein fest,
úti roni o. s. v.

15. Eg græt allermest fōr mit lange gule hár,
faðir, úti linden liver alle!
at deð skal 'ki fá rotne i kyrkjegárð,
úti roni o. s. v.

16. Eg græt allermest for min kvite kropp,
faðir úti linden liver alle!
at den skal rotne pá havsens bott,
úti roni o. s. v.

17. Sá lengi eg mi gullhorpe heve i hand
faðir, úti linden liver alle!
sá skal inki nykkin deg taka í fang,
úti roni o. s. v.

18. Eg skal byggje deg ei brú sá högt imot ský
faðir, úti linden liver alle!
brúi af stál og stolpann af blý,
úti roni o. s. v.

19. Du má byggje den brú sá högt imot ský
faðir, úti linden liver alle!
sá kan vel ingin frá úlykka flý,
úti roni o. s. v.

20. Og Guðmund han reið ivir sterke stálbrú,
faðir, úti linden liver alle!
dá snávað hans gangar i rauðe gullskó,
úti roni o. s. v.

21. Og Guðmund han stírer att'pá sin bak,
faðir, úti linden liver alle!
burte var Signelita i saðlen sat,
úti roni o. s. v.

22. Stolt Guðmund han talar til líten smásvein,
faðir, úti linden liver alle!
du hentar meg gullhorpa, ver inki sein
úti roni o. s. v.

23. Og gullhorpa ligger i skrine,
faðir, úti linden liver alle!

svcipt i deð rauðblomað líne,
úti roni o. s. v.

24. Og Guðmund han spelað så alle strengir brast,
faðer, úti linden liver alle!
så havde[4] han Signelita up i armen sin så fast,
úti roni o. s. v.

25. Signelita hon hélt i sin festarmanns hand,
faðer, úti linden liver alle!
„sæl er den ungersvein, som spelað meg af vann!"
úti roni lystig mon vinne.

LIII.

Dei tvo systar,

den eine som sól, den andre som orm i jorð[1].

(Ein horpeslått)

1. Der búr ein bonde út með á,
veð sande,
han heve seg dei döttanne två.
Båra ber så vént eit vív frå lande.

---

[4]) havde, Præt. af hevja, löfte. Her har nok Hukommelsen slaaet Sangerinden feil; den sædvanlige Beskrivelse over Harpens gradvis tiltagende Virkning mangler.

[1]) Denne Vise er blandt Andre et mærkeligt Vidnesbyrd om det litteraire Fælledsskab, der i sin Tid har fundet Sted imellem alle de nordiske Folk. I de danske Saml. findes den rigtignok ikke; i de svenske derimod forekommer flere Varianter, ligesom den erfares at være meget udbredt og bekjendt blandt den svenske Almue. Hos Arvidson 2, 139 begynder den saaledes:

2. Syster talað til syster sá
   veð sande:
 No vil me 'kon til Sauar-á![*]
   Bára ber o. s. v.

3. Hot skal me 'kon til Sauar-á
   veð sande,
 me hava der ingja klæðir tvá.
   Bára ber o. s. v.

Det bodde en grefve ved en å,
  med rosor och ideliga blommor,
han hade de höveska döttrarne två.
  I glädjens nu at han er kommen.

Hos Afzelius 1, 81:

Der bodde en bonde vid sjöastrand,
  ungt er mit liv,
och tvenne döttrar hade han.
  Våller mig den tunga.

Ligeledes forekommer en Var. hos Afz. 3, 16, og Omkvædet har mangehaande Former. Paa Engelsk findes den hos Jamieson 1, 50 efter en skotsk Optegnelse; W. Scott anförer den endog som hentet fra Irland i „Minstrelsy" 3, 81. Den findes oversat paa Tydsk af Mohnike, og paa Færöerne har Sprogforskeren Rask hört den synges af Öboerne og optegnet den. Hans Optegnelse tilligemed en Oversættelse findes hos Afz. 1, 86 og flg., og det Mærkværdigste er, at blandt alle Varianter staar vor Vise nærmest den færöiske. Den er ogsaa meddelt af Jörgen Moe i hans „Indberetning" 1847. Jeg har havt tvende meget overeensstemmende Varianter hentede fra forskjellige Steder, og har desuden confereret med Flere, der have kunnet Visen.

*) Var. Syster talaþ til syster góþ:
   No vil me gá til sjauar flóþ.

Det sidste Ord sjauar er upaatvivlelig det rette, da det staar for sjoar eller sjöar. I den færöiske Var. heder det nemlig ogsaa sëavar flëu, og i en af de svenske, som ovenfor anfört, sjöastrand.

4. Me vil tvá 'kon kvite, — veð sande,
sá me verte kvoraðre like.[3]
Bára ber o. s. v.

5. Aa du má tvá deg aller sú kvit — veð sande,
aldri vert du di syster lík.
Bára ber o. s. v.

6. Du má tvá deg sá kvit du kan — veð sande,
aldri fær du ein festarmann.
Bára ber o. s. v.

7. Um du deg tvádde sá kvit som bein — veð sande,
aldri fær du ein festarsvein.
Bára ber o. s. v.

8. Den yngste gekk fyrir som ei sól — veð sande,
den eldste gekk etter som orm i jorð.
Bára ber o. s. v.

9. Den yngste gekk fyrir með útslegið hár — veð sande,
den eldste gekk etter með falske ráð.
Bára ber o. s. v.

10. Sá kom dei seg at Sauar-á — veð sande,
sá fór dei til at vaske og tvá.
Bára ber o. s. v.

11. Den yngste sette seg pá ein stein — veð sande,
den eldste skúvað með úformein.[4]
Bára ber o. s. v.

---

[3]) Var. Vera tvá systar like.

[4]) Var. Den yngste tók úti með handi si,
den eldste skuvað 'a heilt úti.

12. Hon rétte up si kvíte hand — veð sande:
„Aa hjarte syster hjölp til land!“[5]
Bára ber o. s. v.

13. Ligg du der, og fá du skam — veð sande,
no vil eg hava din festarmann.
Bára ber o. s. v.

14. Aa eg skal geva deg gull og jorð — veð sande,
om du vil hjölpe meg af fjorð.
Bára ber o. s. v.

15. Ligg du der, og hav du mein — veð sande,
no vil eg hava din festarsvein.
Bára ber o. s. v.

16. Aa eg skal geva deg meire — veð sande,
eit skip með gogn og greiðe.[6]
Bára ber o. s. v.

17. Inki eg hjölper deg til lands — veð sande,
úttas eg fær din festarmann.
Bára ber o. s. v.

18. För du skal fá min festarmann — veð sande,
för skal eg reka sá langt eg kan.
Bára ber o. s. v.

---

[5]) Var. Den yngre rétte hon hánd frá seg —
aa hjarte syster du hjölpe meg!

[6]) Hos Andre lover hun andet mere saasom sit röde Guldbaand, sine Brudeklæder o. s. v. kort sagt, hun lover Alt — kun ikke sin Fæstemand; da vil hun hellere dö, — heri ligger Digtets Kjerne.

19. Der gekk tvo fiskarar út með á — veð sande,
dei fann deð lík på botten låg.[7]
Bára ber o. s. v.

20. Så tók dei hennas kvite kropp — veð sande,
der gjorðe dei af ein horpestokk.
Bára ber o. s. v.

21. Så tók dei hennas fingar ti — veð sande,
og gjorðe skruvar af alle di.
Bára ber o. s. v.

22. Så tók dei hennas gule hár — veð sande,
og la' forgyllte strengir på.
Bára ber o. s. v.

23. Så reiste dei til bryllupsgårð — veð sande,
så fór dei til på horpa slå.
Bára ber o. s. v.

---

[7]) Her forekommer i en Variant flg. 2 Vers:

Dei talað til kvorabre så:
skal deð lík til kyrkjegárð?

Skal deð lík til kyrkjegárð,
hell' skal me gera ei horpe útaf?

Men Urimeligheden af det Fölgende bliver större, naar man lader Fiskerne anskue deres Fund som et Liig. Af V. 38 og 39 sees at den stygge Söster blev betragtet og behandlet som en Hex, og af V. 28 at hun „forgjorde“ d. e. forhexede sin Söster. Digteren har vel altsaa villet, at man skulde tænke sig hendes „kvite kropp“ liggende paa Bunden af Söen som en Laag eller en Krake (et bundfældet Træ), og at Fiskerne, uden at vide bedre Besked, have fundet Emnet bekvemt til en Harpe. For Tonernes Magt forsvandt Trylleriet; men disse Toner hævede ogsaa fra hendes Hovedhaar gjennem alle hendes Lemmer, gjennem Marv og Been. Slutnings-Bemærkningen, at det ikke var Fiskere, men to Engle fra Paradis, er vakker nok, men er neppe andet end et af de For-

24. Dei sette seg i duragátt* — veð sande:
Lyster de höyre en horpeslátt?
Bára ber o. s. v.

25. Horpa slóg deð fyrste — veð sande:
„Brú'ri er mi syster".
Bára ber o. s. v.

26. Horpa slóg deð andre — veð sande:
„Brú'ri heiter Anne".
Bára ber o. s. v.

27. Horpa slóg deð treða — veð sande:
„Brúrgomen er min beðle".
Bára ber o. s. v.

28. Horpa slóg deð fjórðe — veð sande:
„Brú'ri meg forgjorðe".
Bára ber o. s. v.

29. Brú'ri tróð pá spelemanns fót — veð sande,
at blóðið sprang af naglerót.
Bára ber o. s. v.

30. Horpa slóg deð femte — veð sande,
„Brúrgomen heiter Svenkë".
Bára ber o. s. v.

31. Brú'ri lútte seg under borð — veð sande,
bað dei stille deð horpeljóð.*
Bára ber o. s. v.

---

søg paa at gjöre Sagen mere rimelig, som vi ofte stöde paa i de svenske Varianter, f. Ex. at de gjorde Harpen af hendes Brystbeen.

*) Var. durastokk.

*) Var. Up sá sprang dei brúrkvinnur tvo: —
de fóre burt deð horpeljóð!

32. Brúrgomen sprang han fram fer borð — veð sande
„Aa lat no horpa hava sit ljóð“!
Bára ber o. s. v.

33. Horpa slóg deð sétte — veð sande:
„Bró'r min heiter Velleð“.[10]
Bára ber o. s. v.

34. Eg hev sá vont i hovuðið fátt — veð sande,
eg toler ingin horpeslátt.
Bára ber o. s. v.

35. Sá tók dei horpa slóg imot golv — veð sande,
sá vart deraf ei jomfru bold.
Bára ber o. s. v.

36. Sá tók dei horpa slóg imot king — veð sande,
dá vart deraf ei jomfru fin.[11]
Bára ber o. s. v.

37. „Eg talar til brúrgomen um eg tor — veð sande,
du er min kærast som du var för“!
Bára ber o. s. v.

38. Brúrgomen talað til brúrsveinann sá — veð sande:
de gangi til skógin og hoggi bál!“[12]
Bára ber o. s. v.

---

[10]) Vetleð, et i Thelem. meget almindeligt Mandsnavn (egentlig vel libi, Björneunge).

[11]) De sloge ogsaa Harpen „i knas — sá vart deraf ei jomfru kla
Man mærker her sildige Tilsætninger eller Udfyldninger.

[12]) Anne Gólid, Meddelersken, sagde „bár“ og paastod det skulde vær saa; jeg har skrevet bál. Bruden skal altsaa straffes som He Hendes Skjebne besynges af Andre saaledes:

Men brú'ri fekk sá stygt eit mein
dei gróv 'a livands under ein stein.

Og brú'ri fekk sá stygt eit mórð
dei gróv 'a livands neð i jórð.

39. Og de skal hogge ask og eik — veð sande,
at elden kan brenne frisk og heit.
Bára ber o. s. v.

40. Og de skal hogge viðer — veð sande,
at elden kan brenne friðe.
Bára ber o. s. v.

---

41. Deð var 'ki fiskarar, som deð var likt —
veð sande,
men deð var tvo englar af paradís.
Bára ber sá vént eit viv frá lande.

LIV.

Jomfruga Ingebjörg
i hinde- og örneham.[1]

1. Eg veit meg eino ædeli[2] skógi
sunna og vesta fer fjór,
der vexe sá mange dei ædeli tré
dei venast pá jorði som grór.
Men hori skal sveinen finne jomfruga?[3]

---

[1]) I denne vakre Vise have vi en Moder til flere sildigere Afödninger. Saaledes ere de 4 Viser om „den omskabte Jomfru“, som fin des optagne i den Nyrup-Rahb. Samling 1 Deel Pag. 241 og fg deels Brudstykker, deels Omarbeidelser eller Oversættelser af denne der, endskjönt den lader til at være noget fragmentarisk, dog for deelagtig udmærker sig fremfor alle hine. Kjærlighedens dybe og smertelige Sorg ved at see sig berövet sin Gjenstand, Anstrengelsen og Selvopoffrelsen for at erholde den tilbage, er her skildret med stærke Farver. Der ligger en langt större Mathed udbredt over samtlige hine danske, af hvilke den förste og bedste saa temmelig ligner Slutningen af vor Vise fra 13 Vers. Den begynder nemlig saaledes:

Jeg tog Öxen paa min Bag
jeg vilde det Træ nedfælde;
der kom den Svend, som Skoven atte
han stak sit Skaft imellem.
Saa vinder den Svend sin Jomfru.

Om denne Vise, hvoraf ogsaa haves en Bearbeidelse i Öhlenslægers Digte — 1803, — bemærke de danske Udgivere, „at det lader som om de förste Stropher manglede, hvorover Læseren er ganske uvidende om, hvad der ligger skjult i denne sære Fugl“, samt at de manglende Vers kunne formodes at have indeholdt Beretning om Jomfruens förste Omskabelse. Ved Sammenligning med vor Vise sees denne Formodning at være aldeles rigtig. Tvende af de nævnte Viser findes ogsaa hos P. Syv 2, 10 og 4, 57. Den

2. Der vexe sá mange dei ædeli tré,
ja björki og sá linde,
der spelar sá mange dei ædeli dýr,
hjorten og sá hinde.
Men hori o. s. v.

3. Der spelar sá mange dei ædeli dýr,
ikonn og sá dúva,
hon er ættað af aurum[4] lándo
den ríke, stolte jomfruga.
Men hori o. s. v.

4. Og deð var striðe stjukmóðri,[5]
hon vaknað af svemnen brátt,
hon vekte up den stolte jomfruga
og deð var um midjenott.
Men hori o. s. v.

5. Og deð var fruga[6] Ingebjörg
hon framan fer sengi stóð,

---

første er oversat paa Tydsk af Grimm. I de svenske Saml. af Arvidson 2, 264 findes under Navn „Nils Lagesson" en Variant af denne Vise, der er fuldstændigere end de danske og saa temmelig ligner vor. Den begynder saaledes:

Grant vet jag hvar den skogen står,
som kallas Apella floden,
där inne vexe de fägraste trä,
at fägr' ei finnas på jorden.
Meden svennen må venaste vinna.

[2]) Det lód som ædelin, maaskee: ædelig?

[3]) Var. Men hori skal sveinen han finne si skjönne jomfru?

[4]) aurum for Oldn. öðrum, Dat. af annar, n. annat: andet. — Var. hon er komen af vorum lande.

[5]) stjukmóðer, Oldn. stjúpmóðir, Stifmoder.

[6]) fruga (freya) var et kvindeligt Hædersnavn saavel for Gifte som Ugifte, og bruges derfor i Flæng med Jomfru.

så grét hon no så möjleg[7]
— i hinde-hamen hon fór.[8]
Men hori o. s. v.

6. Hon la' uppå hans hovdegjorð
deð gullið af finganne fem,
deð var honom til sorg og kviðe
kvor gång han såg upå dem. — (dōm)
Men hori o. s. v.

7. Hon la' upå hans hovdegjorð
deð gullið af finganne ni,
og deð var honom til sorg og kviðe
kvor gang han såg upå di.
Men kvore o. s. v.

---

8. Höyre du dandis[9] herre Pér
du lat inki hugin freste,[10]

---

7) möjleg, jammerlig.

8) Denne slette Handling af Stifmoderen er ikke som sædvaalig motiveret i det Foregaaende. Rimeligviis er her noget af Visen gaaet tabt. At det har været Jomfru Ingebjörgs Kjærlighed til „dannis herre Pér“, som har vakt Stifmoderens Harme, er imidlertid let at gjette.

9) Udtalt dannis for dandis eller däindis, fortræffelig, brav; dandis maðr, en brav Mand, Hædersmand; deraf vort Dannemand.

10) Oldn. fresta, forhale, opsætte — deraf vort Frist (frestr) — synes her at være brugt i en aaden Betydning. „lata hugin freste“, en Talemaade, der ogsaa forekommer i Kvadet om Sigurd svein, synes at betyde: lade Modet synke (standse?) — Dette og det flg. Vers indeholder formodentlig en Samtale mellem Moder og Sön, hvorved denne lægger for Dagen sin Uvillie imod den Kvinde, Moderen foreslaaer ham. 8 og 9de Vers ere meddelte af en Anden som Supplementer.

dotter til Alf pá Skeiðo norð
henna sá má du feste!
Men hori o. s. v.

9. Dotter til Alf pá Skeiðo norð
er vénar hell' annar kvende,
inki vert hon svart af meg
inki vert eg kvít af henne.
Men hori o. s. v.

---

10. Han sette snorur i kvor den kro, — (krók)
der hindi vani at fara,
men hindi var sá var um seg
hon vil inki lata seg snara.
Men hori o. s. v.

11. Han sette snorur i kvor den kro
der hindi vani at króke,[11]
men hindi var sá varig um seg,
hon vil inki lata seg nópe.[12]
Men hori o. s. v.

12. Og deð var striðe stjukmó'ri,
hon aukað dei syndinne meire,
sá skapað hon hennar i den vilde örn
som sender sá langt ivir heiðe.
Men hori o. s. v.

13. Sá tók han öxi upá sin bak — (arm)
og høggi sá langt han mátte,[13]

---

[11]) Var. lope, som vel maa være en særegen Form for laupe.

[12]) nópe er formodentlig det samme som nuppa, plukke, Svensk noppa.

[13]) Var. nádde.

alt til han kom til mannen den,[14]
som ædeli skógin átte.
Men hori skal o. s. v.

14. Höyre du dandis herre Pér,
kvi högge du neð den skóg?
dú fangar aller den vilden örn
för hon fær manneblóð.[15]
Men hori o. s. v.

15. Sá hoggi han stykki útaf sin arm
og kastað deð högt pá kviste —
den örn hon skreik, sá hágt hon gól
den herre Pér vilde hon giste.
Men hori o. s. v.

16. Hon sette seg pá stolsbrugda[16] neð
og plukkað seg som ei dúva,
sá skók hon af seg den fugleham
— sá véne var den stolte jomfruga!
Men dá fann sveinen atter jomfruga!

---

17. Eg var meg sá líti ei hind
eg dróg meg framtil með bakki,

---

14) Var. den ædeli mann o. s. v.

15) I den danske Vise: „tammen Brad". Svenden, hvis Navn der ikke nævnes, beder:

„Du lade mig hugge det eneste Træ
og gjör mig ingen Möde,
fanger jeg ikke den vilden Fugl
jeg sörger mig selv tildöde".

16) Stolsbrugde f. Stolrygg, eller Armgelænder, af bregda bevæge, svinge. Man brugte nemlig bevægelige Bænkerygge, saa at man uden at bevæge Sædet kunde efter Behag benytte dette til to modsatte Sider f. Ex. til Bords eller til Ilden, som brændte midt paa Gulvet. Dernæst betyder det ogsaa Fading, „slebabragde".

mine sjau bröð'ar kende 'ki meg
dei pussað på meg rakki.
Men no hev' sveinen funnið jomfruga!

18. Eg var meg så líti ei hind
eg dróg meg framtil með reine,
mine sjau brö'ar kende 'ki meg
dei kastað etter meg með steini.
Men no o. s. v.

19. Eg var meg den vilden örn,
eg skreidde meg framtil með liðe,
mine sjau bröð'ar kende 'ki meg
dei skaut etter meg með pilir.
Men no o. s. v.

20. Guð signe deg dandis herre Pér
fer alle goð' ráðinne dine!
stjukmó'r mi sit i trollebotten[17]
og græt fer syndinne sine.
Men no hev' sveinen funnið jomfruga!

---

[17]) Trollebotten eller Jötunheim var altsaa nu bleven synonymt med Helvede.

Meddelt af gamle Anne Klomsæt (död) og af Bendik Aanunds. Fedland suppleret med Vers 8, 9, 17, 18, 19.

LV.

Villfar og Sylvklar.[1]

1. Villfar fór ivir heiðe
den lange nott,[2]
etter si syster at leite.
Meg tvingar elsko.

2. Han reið ivir dý og diki
den lange nott,
og ivir sjau kongeriki.
Meg tvingar elsko.

3. Han reið ivir dý og dalar
den lange nott,
og ivir sjau möyesalar.
o. s. v.

4. Villfar kom seg riðands i gárð
den lange nott,

[1]) Af Andre nævnes Personerne i Digtet Alebrand og Isimo.

[2]) Istedet for dette Mellemkvæde, der heelt igjennem slutter sig godt til de övrige Strofer, især naar man fastholder den Taake, som udtales i 16de Vers, at Havfruen, som Villfar opsögte, boede i et Land, hvor der ligesom i Jötunheim ikke skinnede nogen Sol, — have Andre flg.: „fara ivir skog með vengjo“, der vistnok ikke er uden Sammenhæng med Visens Indhold, men lyder dog paa de fleste Steder mere tvungent. Det antyder, at man har tænkt sig Villfar opsöge sin Söster paa samme Maade som Loke Idun, i en Fjæderham. Omkvædene: „Den lange Nat“ og „Mig tvinger Elskov“ forekomme ogsaa i Visen: „Maribos Kilde“, „Algreven blæser i sin Luur“ o. s. v. (Nyrup 1 D. Pag. 316), hvilken Vise dog intet andet har tilfælleds med foranstaaende, men er af et ganske forskjelligt Indhold.

havfruga ute i dynni står.[*]
o. s. v.

5. No hev' eg aller sét venare möy,
den lange nott,
og aller hev' eg sét rauðe gull meir!
o. s. v.

6. Og no hev' eg aller sét venare viv,
den lange nott,
siðan eg såg Sylvklar, syster mi.
o. s. v.

7. Aa eg er no inki så vént eit viv,
den lange nott,
men du sille sjå Isimo, terna mi.
o. s. v.

8. Aa venar er hon með sit berre hár,
den lange nott,
hell eg er með gullkrona på.
o. s. v.

9. Aa venar er hon með sin berre fing,
den lange nott,
hell' eg er með den rauðe gullring.
o. s. v.

10. Aa venar er hon með sin berre fót,
den lange nott,
hell' eg er með mine rauðe gullskó.
o. s. v.

11. Eg skal geva deg gull og liggjande fé,
den lange nott,
må eg få sjå Isimo, terna di.
o. s. v.

---

[*]) For stend. Sproget i denne Vise er noget moderniseret.

12. Aa eg skal geva deg gull og jorð,
den lange nott,
má eg fá tala með henna eit orð!
o. s. v.

13. Aa hav no sja'v dit gull og jorð,
den lange nott,
du kan vel fá tala með henna eit orð.
o. s. v.

14. Havfruga reiste at búre.
den lange nott,
hon vekte up Isimo prúðe.
o. s. v.

15. Statt up Isimo, klæð deg pá,
den lange nott,
du skal in vera skenkjar i dá!
o. s. v.

16. Aa hossi skal den skenkin gá?
den lange nott,
eg hev' 'ki sét sóli pá femtan ár!*
o. s. v.

17. Statt up Isimo, du klæð deg pá stand,
den lange nott,
du skal in for ein kristen mann!
o. s. v.

18. Hossi kan eg for ein kristen mann gá?
den lange nott,
eg hev' 'ki sét krist'-mann pá femtan ár.
o. s. v.

---

*) Dette er altsaa den lange Nat, som Omkvædet hele Visen igjennem foreholder Betragtningen.

19. Aa hon ha' på seg den silkiserk,
den lange nott,
nie var möyarnes handeverk.
o. s. v.

20. Aa hon ha' på seg stakkin blå,
den lange nott,
gullið låg etter kvor den tråð.
o. s. v.

21. Aa hon ha' på seg den stakkin rauð,
den lange nott,
og gullið låg etter kvor den saum.
o. s. v.

22. Aa Isimo var inki bandevand,
den lange nott,
hon slengde ikring seg deð rauðe gullband.
o. s. v.

23. Aa Isimo var inki beltestór,
den lange nott,
hon spende ikring seg den rauðe gullgjorð.
o. s. v.

24. Hon sette seg neð på sengjestokk,
den lange nott,
så drog hon på seg den silkisokk.
o. s. v.

25. Aa Isimo neð på golvið tróð,
den lange nott,
så smette hon på seg dei rauðe gullskó.
o. s. v.

26. Aa Isimo geng at bekki,
den lange nott,
sit gule hår hon rekkir.
o. s. v.

27. Hon tvádde sit hár i skire vann,
den lange nott,
så greiðer hon etter með sylvarkam.
o. s. v.

28. Og Isimo slóg sit hárið út,
den lange nott,
så sette hon på deð rauðe gullskrúð.
o. s. v.

29. Og Isimo in fer borðið steig
den lange nott, —
dei viste 'ki annað, hell soli skein!
o. s. v.

30. Og Villfar tukkað ein liten stól
den lange nott,
sit neð skön jomfru, og kvil din fót!
o. s. v.

31. Eg er 'ki så tröytt, eg kan vel stá
den lange nott,
seg meg dit erend, så vil eg gá!
o. s. v.

32. Og Isimo skenkte så lengi
den lange nott,
den havfruga laut at sengi.
o. s. v.

33. Höyre du Isimo, hot eg spyrja má
den lange nott:
du seg meg, hor du er ættað frá?
o. s. v.

34. Kongi var min fa'r og dronning mi mo'r,
den lange nott,
og Villfar så hét min yngste bro'r.
o. s. v.

35. Villfar, honom rann tárir pá kinn,
den lange nott:
„Sá er du Sylvklar, kær systeren min!“[5]
o. s. v.

36. Aa höyre du Sylvklar, hot eg seje deg
den lange nott,
lyster du 'ki heimatte fylgje meg?
o. s. v.

37. Sá gjönne som eg deð gjorðe
den lange nott,
nær eg fer havfruga torðe!
o. s. v.

38. Og Villfar ság úti si bók,
den lange nott:
havfruga er vikað sá langt af krók.
o. s. v.

39. Sanke no du dit gull úti skrin
den lange nott,
með eg saðlar ut gangaren min,
o. s. v.

40. Villfar ha' seg ein gangare spak
den lange nott,
han sette Sylvklar upá hans bak.
o. s. o.

41. Og Villfar lyfte pá höge hatt
den lange nott:

---

[5]) I en af de svenske Var. heder det:
Och heter din broder Herr Hildebrand,
bláser kalt, kalt väder ifrán sjön,
sá ero vi syskon i Jesu namn.
Bláser kalt, kalt väder ifrán sjön.

Aa no skal du hava så mange takk!
o. s. v.

42. Og havfruga up i sengi reis —
den lange nott:
no skal eg aller tru noken kristen mann meir!
o. s. v.

43. Og havfruga vart så eitrande vreið
den lange nott,
at hon flaug sunde i flintestein.[6]
o. s. v.

---

44. Villfar han kom seg riðand i gårð
den lange nott,
hans sæle móðer úte står.
o. s. v.

45. Velkomen Villfar, kær sonen min!
den lange nott,
hori hev' du fengið den jomfru fín?
o. s. v.

46. Eg helsar deg dronning og spyrja deg má
den lange nott,
tar du noko tenestgente i år?
o. s. v.

47. Kan du veva og kan du baka
den lange nott?
hell' kan du skinni fer kongin maka?[7]
o. s. v.

---

[6]) Den ene af mine Varianter ender Visen her, hvilket ogsaa bekvemt lader sig gjöre.

[7]) maka, gnide. (I denne Betydn. bruges Ordet hyppig i Thelem f. Ex. maka up ein lám). maka skinn, tilberede Skind ved Gnid-

48. Eg kan veva og eg kan baka,
den lange nott,
men aller skinni fer kongin maka.
o. s. v.

49. Sylvklar rauðe gullveven rende
den lange nott,
og sjó'v sá vóv hon den til endes.
o. s. v.

50. Hon vóv i hjase, hon vóv i hind
den lange nott,
og sjó've seg með bleike kinn.
o. s. v.

51. Hon vóv i máne, hon vóv i sól
den lange nott,
og sjó've seg með sylvspente skó.
o. s. v.

52. Dá hon ha' vovið den veven neð
den lange nott,
la' hon den fer dronningens kné.
o. s. v.

53. Og dá som dronningi veven ság
den lange nott:
„Krist signe dine fingar smá!"
o. s. v.

54. Höyrer du dronning, eg spyrja má,
den lange nott:
hot heve der hent deg inna femtan ár?
o. s. v.

---

ning. Her er formodentlig Tale om Tilberedning af Skind til Klæder og Skindfelder, hvilket formodentlig i hine Tider var en kvindelig Syssel.

55. Deð heve hent meg inna femtan ár
den lange nott,
mi eldste dotter vart stolin meg frá.
o. s. v.

56. Og vart di eldste dotter deg stolin frá
den lange nott,
heran skal du hennar atter fá!
o. s. v.

57. Kongin og dronningi vart sá glað
den lange nott,
dei drakk og dansað báð' nott og dag.
Meg tvingar elsko.

I de svenske Saml. findes flere Varianter af denne Vise under Navn af „Hafsfruen“ (Afzelius 3, 148—157 og Arvidson 2, 320—326), ligesom den skal være meget udbredt og bekjendt blandt den svenske Almue. At den der i Meget og Mangt lyder noget anderledes er saa naturligt.

Herr Peder han går for sin moder at stå,
— Blåser kalt, kalt, nordan öfver sjö —
och har jag inte haft de systrarne små?
Hon kommer väl igen, när skogen ständer löfgrön.

LVI.

Sólfager og Ormekongin.[1]

1. Dei stöypte gullkrossen[2] i Sólfagers hand
međ deđ vívið var sá ungt,
at hon skull vera kend pá fremande land.
Meg lyster i lunden útriđe.

[1]) Efter en ei ualmindelig Udtryksmaade i Folkesproget kan vistnok Ormekongin være det samme som kong Orm, men Sangersken, Ingeleif Ramberg, havde opfattet det anderledes; hun sagde at det var En, som var Konge over alle Ormene, hvilken Mening de to sidste Vers synes at bestyrke. Det lader til at man har tænkt sig en Tusse, Jutul eller et andet hemmelighedsfuldt Væsen. Men da Visen er ufuldstændig og vistnok forkvaklet, er det ikke godt at blive klog paa hvad man egentlig har meent.

I de svenske Saml. (Arvids. 1, 177) findes to Varianter af denne Vise, men ogsaa disse synes at være noget afstumpede, saa man ikke bliver ret klog paa Sammenhængen. I den ene af disse kaldes Bortföreren Nougårds (d. e. Novgorods) konung, i den anden som hos os Ormekungen, men i ingen af dem er der Spor til at han betragtedes som et Trold. Man seer forövrigt deraf, at det var hendes overordentlige Skjönhed, som gjorde at hun baade blev bange for sig selv, og at hendes Elsker sögte at sikkre sig hendes Gjenkjendelse ved at stöbe et Guldkors i hendes Haand. Dette tyder ogsaa paa at man vilde sikre hende mod Troldenes Magt. Korsets Tegn var dem nemlig en Rædsel. I nærværende Tilfælde hjalp det dog ikke. Den förste af de svenske Viser begynder saaledes:

Sohlfager var så vähn en mö,
medan I äre ungh,
at fagrar var ei på denna ö.
Migh lyster både dickta ock rima.

Den anden saaledes:

Jungfru Solfot hon speglar sit ansigt i vattn,
međan vi varde ung:
och herre Gud hjelpe mig för vänlecken min!
mig lyster uti lunden at rida.

2. Ormekongin kom seg riđande i gárđ
   međ deđ vivið var sá ungt,
Sólfager stóđ úte og sólađ sit hár.
   Meg lyster o. s. v.

3. Höyre du Sólfager, hot eg seje deg,
   međ deđ vivið var sá ungt:
du svikir kong Davið og trúlovar meg!
   Meg lyster o. s. v.

4. Aldrig skal deđ ské alt međ eg liver,
   međ deđ vivið var sá ungt,
at eg mi tru til tvo brõđar geve.[3]
   Meg lyster o. s. v.

5. Sá gav han hennar dei dvaladrykkinn tri,
   međ deđ vivið var sá ungt,
Sólfager hon dánađ dá hon fekk di.[4]
   Meg lyster o. s. v.

6. Og der kom bođ for kong Davið in,
   međ deđ vivið var sá ungt,
Sólfager er dauđ, allerkærasten din.[5]
   Meg lyster o. s. v.

7. Sá gróv dei neđ den ædele plóme,
   međ deđ vivið var sá ungt,

---

[2]) Var. sylvkrossen.

[3]) At de vare to Brödre, passer ikke med Forestillingen om Ormekongen som et Trold, det ommeldes heller ikke i de svenske Var. Hun siger blot, at hun har David af Hjertet kjær.

[4]) Verset gjentages med forandrede Riimord: fem — dem.

[5]) Herhen anföres af Nogle Korsets Anbringelse i Solfagers Haand, idet de have flg. Vers:
Kong David ut gjönnom dynnanne sprang,
han stöypte gullkrossen i Solfagers hand.

men Ormekongin lét seg inki forsóme.
Meg lyster o. s. v.

8. Sá stal han burt deð ædele lík,
með deð vívið var sá ungt,
sá vart hon tekin burt með svik.[6]
Meg lyster o. s. v.

9. Kong Davið læte seg klæðir skera,
með deð vívið var sá ungt,
han seje, han vil ein pelegrim vera.
Meg lyster o. s. v.

10. Sá tek han pelegrimsstav i hand,
með deð vívið var sá ungt,
sá genge han seg pá Ormekongins land.
Meg lyster o. s. v.

11. Kong Davið han kom der gangand i gárð,
með deð vívið var sá ungt,
Sólfager stóð úte og slóg ut sit hár.[7]
Meg lyster o. s. v.

— — — — — — — —

12. Heve dei den skikken pá detti land,
með deð vívið var sá ungt,

---

[6]) For at gjöre Sagen begribelig, hvilket den efter Visens Anlæg ikke skal være, har en af de svenske Viser denne Forklaring:
De sätja röhrpiper i Solfagers mund
at hon skulde hafva anderum.

[7]) Her skal mangle en Samtale, hvori Solfager giver Pillegrimen Underretning om, at Ormekongen ikke er hjemme, spörger hvor han er fra, beder ham komme ind o. s. v. Idet hun skal berede Maaltid for ham, bliver han opmærksom paa, at hun stedse beholder Handsken paa den ene Haand og spörger som i V. 12, hvorefter det kommer til gjensidig Igjenkjendelse og Forklaring.

at dei skere brauð með hanskar pá hand?*
    Meg lyster o. s. v.

— — — — — — — —

13. Sá tók hon af hans pelegrims hatt,
    með deð vivið var sá ungt,
og tók upá hans gule lokk.
    Meg lyster o. s. v.

14. Deð du seje fer meg en pelegrim vera
    með deð vivið var sá ungt,
deð mone du fer meg ljúge.
    Meg lyster o. s. v.

15. Deð eg seje ein pelegrim vera
deð mone eg fer deg ljúge,
men eg er din kære festarmann,
deð kan du full pá meg skue.*

16. Aa höyre du Sólfager, hot eg seje deg,
    með deð vivið var sá ungt,
lyster du heimatte fy'gje með meg?
    Meg lyster o. s. v.

17. Sá gjönne som eg deð gjorðe,
    með deð vivið var sá ungt,
berre eg fer Ormekongin torðe.
    Meg lyster o. s. v.

18. Kong Davið han ság úti si bók,
    með deð vivið var sá ungt,

---

*) Denne Tildækning af Guldkorset tyder ogsaa paa at man har trold sig hende at være i Troldenes Magt.

*) Dette Vers er besynderlig nok meddelt uden Omkvæd i en fra de övrige forskjellig Form, og kunde maaskee antages for en Antydning om at Visen har havt en ældre Skikkelse.

Ormekongin er vikin sá langt af krók.
Meg lyster o. s. v.

19. Kong Davið han tók út Ormekongins hest,
með deð vivið var sá ungt,
sá reið han heim með den, han ha' fest.
Meg lyster o. s. v.

20. Ormekongin kom af ormegárðen heim,
með deð vivið var sá ungt,
burte var Sólfager den vene möy.
Meg lyster o. s. v.

21. Ormekongin vart sá splitrande vreið,
með deð vivið var sá ungt,
at han flaug sunde i flintestein.
Meg lyster i lunden útriðe.[10]

---

[10]) Denne Udgang har ingen af de svenske Viser. Kongen ligger i Sengen, hörer Samtalen og spörger, hvad det er den Daare siger. Solfager beder ham kun ligge rolig, det er ikke at agte hvad en Daare siger — og

Alle de sombna i säten sin
sedan fölgde Solfager herr David hem.

LVII.

Ravnen, som bere boð.[1]

A.

1. Hildebrand han si syster burtgav,
dei siglar með flöy,
til så mang ein trega dag.
Dei gifter si syster i Samsöy.[2]

---

[1]) Denne og den fölgende Vise om Kong Valdemon ere Varianter af en tredie, der under Benævnelsen „det uheldige Giftermaal" er optaget i den Nyr.-Rahb. Samling (1 Deel, Side 319). I Omkvæd, Navne og mange Enkeltheder ere de dog saa forskjellige, at jeg ikke har betænkt mig paa at medtage disse i nærværende Samling. Den omtalte danske Vise er hentet fra en skreven Visebog, som skal findes paa det kongel. Bibliothek i Kjöbenhavn, men findes ikke hos Peder Syv, hvis Samling af Kæmpeviser er den eneste, der er bekjendt blandt Almuen her. De her meddelte Viser kunne derfor ikke antages at være Modificationer af hiin danske, men maa uafhængig af den være opbevarede blandt Folket, hvorom desuden i al Fald den förste noksom selv bærer Vidnesbyrd. Den anden stemmer derimod mere overeens med den danske, der begynder saaledes:

Hildebrand han sin Söster bortgav
under Lide,
hende til mangen modig Dag.
Jeg veed vel, hvor den Jomfru er, der mig tör bide.

En Variant forekommer ogsaa paa Svensk hos Afz. 2, 191 under Benævnelsen „Rafnen Rune". Den begynder saaledes:

Herr Tune han var en så viser man,
det ligger en saa löndeliger stig
han gifte sin dotter paa fremmande land.
I riden och så varlig.

[2]) Den synges ogsaa med et Omkvæd ligt det danske: under lide — så vel tor Hildebranð biðe.

2. Han sende hennar sá langt af land,
dei seglar með flöy,
honom unge Tarkill[3] uti hand.
Dei gifter o. s. v.

3. Sundagin sat hon brú'r pá benk,
dei siglar með flöy,
um mándagin var hon i jönn og lenk.
Dei gifter o. s. v.

4. Sundagin sat hon brú'r sá bold,
dei siglar með flöy,
um mándagin var hon i jönni tolv.
Dei gifter o. s. v.

5. Hon sat sá lengi i myrkands hús,[4]
dei siglar með flöy,
alt til dagin ganar nús.[5]
Dei gifter o. s. v.

6. Hon sat sá lengi i myrkands kró,
dei siglar með flöy,
alt til korpen ivir 'a gól.[6]
Dei gifter o. s. v.

7. Hildeborg site fer gluggi,
dei siglar með flöy,
og sér upá ravneskuggi.
Dei gifter o. s. v.

---

[3]) Meddelt Tarkjell. Ligeledes er dette Navn i Åsmund Fregdegevars Vise meddelt Tarkjell Adelfar.

[4]) Nogle begynde först Visen her, idet de strax indföre Hilleborg talende: Eg hev setið sá lengi o. s. v.

[5]) ganar, bryder frem. Men hvad nús betyder veed jeg ikke, maaskee: neppe eller vanskelig. (Jfr. Oldn. hnos Anstrængelse.)

[6]) Var. til hon ság den ravnekló.

8. Eg skal geva deg kápa blá,
dei siglar með flöy,
vil du bera boð til Hildebrands gárð.*)
Dei gifter o. s. v.

9. Aa hav no sjó'v di kápe blá,
dei siglar með flöy,
eg heve 'ki axlir at bera 'a pá.
Dei gifter o. s. v.

10. Eg skal geva deg min rauðe gullring,
dei siglar með flöy,
vil du bera boð til bróðer min.
Dei gifter o. s. v.

11. Aa hav no sjó'v din rauðe gullring,
dei siglar með flöy,
eg heve kló men ingin fing'.
Dei gifter o. s. v.

12. Eg skal geva deg mit rauðe gullband,
dei siglar með flöy,
vil du bera boð til Hildebrand.
Dei gifter o. s. v.

13. Aa hav no sjó'v dit rauðe gullband,
dei siglar með flöy,
eg hev vengir, men ingja hand.
Dei gifter o. s. v.

14. Men fær eg livr og lunge,
dei siglar með flöy,

*) I den danske Vise spörger hun först Ravnen om han kan den Vegtertone sjunge, og da han svarer: „O ja saamænd! Jeg hannem vel kan, jeg var saa liden der jeg hannem nam", saa beder hun at han vil flyve for hende til Tönne By, „der boer alle mine Frænder udi", og da hun omsider lover ham sin Herres Öine, flyver han afsted.

af báni du fær með Tarkill unge?*
Dei gifter o. s. v.

15. Ravnen han tók til flúge,
dei siglar með flöy,
lange milinn og drúge.
Dei gifter o. s. v.

16. Ravnen han flaug ivir bylgja blá,
dei siglar með flöy,
der var inki land at kvile pá.
Dei gifter o. s v

17. Ravnen han flaug báðe nott og dag
dei siglar með flöy,
sá kom han ivir deð breiðe hav.
Dei gifter o. s. v.

18. Ravnen sette seg pá ljórestokk,
dei siglar með flöy,
skæk han pá sin svarte lokk.
Dei gifter o. s. v.

19. Ravnen tók til skaka vengjo,
Dei siglar með flöy:
„Hildeborg hev meg til sendeboð fengið".
Dei gifter o. s. v.

20. Her site du Hildebrand, drikk mjöð og vin
dei siglar með flöy,
bundin er Hildeborg, syster di.
Dei gifter o. s. v.

---

*) Han heder ogsaa Herre Peer; i den danske Vise nævnes han ikke ved Navn. I den svenske Vise beder Ravnen om Mad for sine Unger, og hun svarer:
Tag dina ungar og lägg dem pá mit bröst,
sá fá de äta sá länge som dem lyster.

21. Hokken tor den boði bera,
dei siglar med flöy,
hell' hokken tor den gerning gera?
Dei gifter o. s. v.

22. Ravnen tor den boði bera
dei siglar með flöy,
Tarkill tor den gerning gera.
Dei gifter o. s. v.

23. Hildebrand hittar pá smádrengin sin,
dei siglar með flöy:
du saðlar meg út gangaren min.
Dei gifter o. s. v.

24. Du saðlar meg inki den kvite,
dei siglar með flöy,
fer han er sá tunge i diki.
Dei gifter o. s. v.

25. Du saðlar meg inki den rauðe,
dei siglar með flöy,
fer han bere mannen til dauðe.
Dei gifter o. s. v.

26. Du saðlar meg út den bróne,
dei siglar með flöy,
fer han ber meg best otor tóni.
Dei gifter o. s. v.

27. Du saðlar meg út den blakke,
dei siglar með flöy,
fer den er sá knapp imót bakki.*
Dei gifter o. s. v.

*) I de andre Var. beskrives Blakkens farefulde Gang over Havet som noget af det Vigtigste. Det lader til, at det er Beiarblakkin man atter her har havt for Öie.

28. Hildebrand kom seg riðand i gárð,
dei siglar með flöy,
Tarkill úte for honom stár.
Dei gifter o. s. v.

29. Velkomen Hildebrand heim til meg!
dei siglar með flöy,
no hev eg bryggjað og blandað vin.
Dei gifter o. s. v.

30. Eg er inki um din mjöð og vin,
dei siglar með flöy,
eg er meir um Hildeborg, syster mi.
Dei gifter o. s. v.

31. Hildeborg liver som ei onno goð möy,
dei siglar með flöy,
hon spinner silki og vev i röy.
Dei gifter o. s. v.

32. Hildeborg liver som ei onno goð frú,
dei siglar með flöy,
hon spinner silki og vev i skrúð.
Dei gifter o. s. v.

33. Han klappað pá dynni með finganne smá,
dei siglar með aöy,
statt up Hildeborg, skreið lokunn ifrá!
Dei gifter o. s. v.

34. Eg kan inki skreiðe dei lokunn ifrå,
dei siglar með flöy,
bundne er hendann og fötanne smá.
Dei gifter o. s. v.

35. Deð gjorðe blakkin með sin hóv,
dei siglar með flöy,

han spende sund dynni i naglemót.
Dei gifter o. s. v.

36. Deð gjorðe blakkin með si tonn,
dei siglar með flöy,
han beit af Hildeborg nie jönnband.
Dei gifter o. s. v.

37. Heve du logið, hell' heve du stolið,
dei siglar með flöy,
hell' hot heve du fer bándo brotið?
Dei gifter o. s. v.

38. Eg hev inki logið, eg hev inki stolið,
dei siglar með flöy,
eg hev inki nokoð fer bándo brotið.
Dei gifter o. s. v.

39. Han batt meg 'ki fer lygni mi,
dei siglar með flöy,
men han batt meg fer terna si.
Dei gifter o. s. v.

40. Nær me sille 'kons klæðir skera,
dei siglar með flöy,
Astrið fekk klæðir og eg laut vera.
Dei gifter o. s. v.

41. Nær me sille at borði gá,
dei siglar með flöy,
Astrið til borðs og eg ifrá.
Dei gifter o. s. v.

42. Nær me sille at sengi,
dei siglar með flöy,
Astrið til sengs og eg i stengsli.
Dei gifter o. s. v.

43. Hildebrand lét sit sverðið brá —
dei siglar með flöy,
hoggi han Tarkill i lutinne små.
Dei gifter o. s. v.

44. Og korpen fekk livr og lunge,
dei siglar með flöy,
deð fekk han af Tarkill unge.
Dei gifter o. s. v.

45. Og korpen settist han neð på tón,
dei siglar með flöy,
så vart han til ein kongsmanns son.
Dei gifter si syster i Samsöy.[10]

---

[10]) Vi ende Visen her. Nogle lade Hildeborg til Slutning hovere paa samme Maade som Heiemo i Visen No. 39: Her ligger du Tarkill og renner blóð o. s. v., Andre foranstalte Astrid brændt. Hildebrand kalder paa sine Smaadrenge, beder dem gaae til Skovs og hugge Baal, „ask og eik — så login kan stande karsk og heit:
De late deð bálið brenne,
der skal me Astrid på sende".

LVIII.

Ravnen, som bere boð.

B.

1. Kong Valdemon[1] giftað si dotter ifjór,
her falder sá lindelig strið,
han gav henna gull og gröne jorð.
Með' I riðer sá varleg.

— — — — — — — —

2. Höyre du stolt Ingebjörg hot eg seje deg:
her falder sá lindelig strið,
imorgo sá vil eg binde deg.
o, s. v.

3. Aa hot hev eg dá gjort mót deg,
með du vil sá harðeleg binde meg.

4. Du hev inki annað gjort imót meg,
hell' du var 'ki rik dá du kom til meg.

5. Og hot gav eg din faðer?
grágangaren með gullsaðel.

6. Og hot gav eg din bróðer?
sjau skip uti flóði.

7. Og hot gav eg di syster?
nie gullmálað kistur.

---

[1]) See Anm. 1 til foregaaende Vise. Valdemon skal formodentlig være det samme som Valdemar. Visen sees at være i en meget ufuldkommen Tilstand. Afzelius omtaler denne Vise 2, 194 uden dog at meddele den, da han kun besad Brudstykker af den.

8. Og hot gav eg din líten smádreng?
silkistukne skjurtur fem."

9. Stolt Ingebjörg hon i tárni sat
og der var báðe myrkt og kalt.

10. Der sat hon i tárni og sukkað,
til hon höyrde ravnen, som klukkað.

11. Höyre du ravn, hot eg seje deg,
vil du bera boð ivir havið fer meg?

12. Aa eg vilde gera deð alt um eg kunnað,
men eg heve 'ki nokoð for mine smá ungar.

13. Sá skar hon eit stykki utaf sit brjóst, (bróst)
sá gav hon deð til ungans tröst.

14. Som ravnen han kom seg fljugand i gárð,
kong Valdemon úte spaserar og gár.

15. Höyre du kong Valdemon, hot eg seje deg:
bundin er Ingebjörg, dotteri di.

16. Fljug burt atte ravn, og vil deg 'ki tru!
kven torðe vel binde mi dotter sá goð?

17. Eg veit vel deð, at du vil meg 'ki tru,
eg heve derum báðe brev og bók.

18. Og binde di dotter með jönn og stál
deð torðe vel Torgjus din eigin mág.

19. Han kastað deð brev for kong Valdemons kné:
kong Valdemon, Valdemon les no deð!

---

*) Hun beskyldes ogsaa for ikke at have været Mö.

20. Han kastað deð brev for kong Valdemons fót,
han bleiknað som bast og svartnað som jorð.

21. Kong Valdemon gekk seg at stalle,
han bledde[3] af folanne alle.

22. Han klappað den blakke upá si lend:
vil du bera meg ivir havið fram?

23. Aa eg vil no gera deð alt um eg kan,
men du má inki nemne mit namn.

24. Som blakkin kom seg út pá sund:
blakk, aa blakk! aa vend no um!

25. Blakkin han vart sá gram og móð,[4]
han slóg kong Valdemon under fót.

26. Og blakkin han hneggjað, han hneggjað sá hart
stolt Ingebjörg deð höyrde i tárni hon sat.

27. No höyre eg deð pá blakkins tale,
for vist sá er no min faðer i fare!

28. Som blakkin han kom seg no symjands i land,
og treðive kempur stóð der pá sand.

29. Og blakkin han vart báðe gram og móð
dei treðive kempur slóg han under fót.

30. Og blakkin han brukað báð' hóv og tonn
til han slóg seg up i tárnið fram.

---

[3]) bleða, vælge.

[4]) I Betydningen fortörnet, opbragt. Ved sit Navns Nævnelse var Blakken, som sædvanlig, forloren, men anstrængede sig endnu for med sin sidste Kraft at udföre sit Ærinde. Da dette var gjort, var det ogsaa forbi med ham. Han synes ellers her midlertidig at opoffre Kongen.

31. Hon klappað blakkin upá si lend:
vil du bera meg ivir trollesund?

32. Og eg vil no gera deð alt um eg kan
men du má inki nemne mit namn.

33. Som blakkin han kom seg út pá sund,
tók han atter kong Valdemon i sin munn.

34. Som blakkin han kom seg symjands i land
og blóðið af kvorjum hári rann.

35. Ha' deð 'ki vorið fer manne-orð
ha' blakkin silt fengið vigde jorð.

36. Ha' deð 'ki vorið fer mannetale,
ha' blakkin silt fengið kyrkjegarðen.

37. Sá gróv dei blakkin in under ein stein
her falder sá lindelig strið,
at ravnar og krákur sill' 'ki hakke hans bein.
Með' I riðer sá varleg.

LIX.

Gjurðe Borgegreiven.[1]

1. Deð var Gjurðe Borgegreiven
han ha' ei dotter sá goð,
han vilde ingin mannen geva
um hon vilde au sjó'v.

---

[1]) Udtalt Jure. Under Benævnelsen „Kong Görels Datter og Grev Henrik" findes en dansk Oversættelse af denne Vise hos P. Syv IV No. 11 samt i den Nyrup-Rahb. Saml. 4 Deel Pag. 47. Istedet for at hos os Personerne ere norske og Handlingen foregaaer i Norge (cfr. V. 13 og 14) saa er i Oversættelsen efter Skik og Brug Altsammen henfört til Danmark. Kong Görel er „Dannerkonning" og Grev Henrik, som er kommen istedet for ungan Eirik, er formodentlig en Schlesvigholstener. Jomfruen, hvis Navn ikke nævnes hos os, heder der Jfr. Rodensang. Oversættelsen, der bestaaer af 43 Vers, er forövrigt mere tro, end sædvanlig, og har nogle Biomstændigheder, som mangle hos os, t. Ex. hiin til denne Art af Romancer henhörende stereotype Sladderhank af en Terne, men forbigaaer noget af det Bedste (t. Ex. V. 5 til 14) og savner den Friskhed og Kraft, hvormed ogsaa denne Skildring af Folkelivet her træder os imöde. Imidlertid synes den sidste Deel af vort Kvad, saadant som vi her have det, at være fragmentarisk og paavirket af den danske Oversættelse, og Meddelerinden beklagede, at hendes Hukommelse svigtede. Indholdet bringer Sagnet om Hagbard og Signe i Erindring, men man behöver ikke derfor at antage, at hiint Sagn ligger til Grund for dette Kvad. Deslige Optrin vare vistnok, som begrundede i hine Tiders forvildede Sæder, ikke ualmindelige. Stundom fik vel ogsaa som her de dristige Eventyr et godt Udfald. Förste Vers i den danske Overs. lyder saaledes:

„Kong Görel haver en Datter
hun er saa skjön en Jomfru,
hendes Fader vil hende ei Mand give
selv vil hun Grev Henrik trolove.
Nu stander Lövsalen med Ære.

2. Og deð var ungan Eirik'e
han búdde út með ã,
han fekk store sorginne
fer han mátte 'ki hennar sjá.

3. Og deð var Gjurðe Borgegreiven
lét gera ein skógesal af gull,
der lét han si dotter gange
at hon sille vera duld.[2]

4. Og deð var ungan Eirik'e
han lét gullið smiðe,
nie liljur i kvorjom kistunn,
deð sette han på hárið deð fríðe.

5. Og deð var ungan Eirik'e
han lét seg kvinnfolk-klæðir skera
så lét han den tiðend spyrjast
at han vil skíre skjeldmöyann[3] vera.

6. Og deð var skíre skjeldmöyann,
då hon steig út til hest,
så reið hon seg til kongsgarðen
så jorði tottist breste.

7. Og deð var skíre skjeldmöyann
hon kom seg riðand i gárð,
og deð var Gjurðe Borgegreiven
úte fer hennar stár.

8. Og deð var Gjurðe Borgegreiven
han var vel sveipt i márð:
Velkomen skíre skjeldmöyann
hit at vitja[4] vár!

---

[2]) skjult, af dylja, skjule.

[3]) Ordet udtaltes saaledes, eller skjellmöyann. Oldn. skjaldmey, en Skjöldmö. — skír, reen.

[4]) vitja (udtalt som vikja), besöge.

9. Dei tukkað fram dei stólinne
og alle af gulli glöste,
og deð var Gjurðe Borgegreiven
sette seg skire skjeldmöyann næste.

10. Höyre du skire skjeldmöy
hot eg vil spyrja deg:
vil du seja meg faðirsnamnið
så vil eg beðle til deg.

11. „Spángað heve du belti
og krusað heve du hár,
han má 'ki vera sá herðelút[5]
som dessi möyann skal fá.

12. Aslak heitte min sæle faðir
han búdde her út með straume,
han sende meg hít til dinom dottri
sill' lære gullið at saume“.

13. Og heitte han Aslak din sæle faðir
og búdde her út með flóð,
kvi hev dá inki Norigs böndar
borið ivir deg orð?[6]

14. Og derfer hev inki Norigs böndar
borið ivir meg orð,
fer eg hev' sá sjella heime vorið
og bryggjað og blandað ihóp.

15. No skal min sæle systerson
fylgje deg sá langt á leið,
til du kem i myrke skogin
og sér til húsi heim.

---

[5]) skulderböiet, krogrygget.

[6]) Hvorfor have de ikke udbredt dit Rygte.

16. Og deð var skire skjeldmöyann
dá hon steig út til hest,
sá reið hon seg til skógesalen
sá jorði tottist breste.

17. Og deð var no den liten smádreng
han tottist vegin liðe:
no hev' eg aldrig sét kvinnfolkið
sásá karmannslikt at ríðe!

18. Deð var ungan Eirik'e
han láts deð inki gá:[1]
No má smádrengin heimatt riðe,
velgjort hev' du endá.

---

19. Aslak heitte min sæle faðir
han búdde her út með straume,
han sende meg hit til stolte jomfruga
sille lære gullið at saume.

20. Hot eg gere fer Eiriks skuld,
sá gjönne vil eg deð gera,
all den saum, som eg kan saume,
den skal eg deg lære.

21. Alle dá sat dei stolte jomfrúgur
og saumað deð gull ivir hné
ferutta han unge Eirik'e
han skar dei dýri pá tré.

22. Og alle dá saumað dei stolte jomfrúgur
sá mange, som saume kunne,
ferutta han ungan Eirik'e
han leikað með náli i munne.

---

[1]) Han lod som han ikke mærkede det.

23. Um sá talað den småterna,
sá vel kunnað hon deð gá:
no hev' eg aller sét kvinnfolkið
kunnað sá litið með nál!

24. Og deð var ungan Eirik'e
han láts deð inki höyre,
men alt sá spurðe han jomfrúga
hor han um notti sill' liggje.

25. Hot eg gere fer Eiriks skuld
deð ger eg alt sá gjönne,*
du skal eta af fat með meg
og sova hjá mi terne.

26. Deð eg eter af fat með deg
deð ger eg af stór ære,
men aller skal deð spyrjast
at eg söve hjá di terne!

27. Hot eg gere fer Eiriks skuld
deð ger eg með vilje goð,
du skal eta af fat með meg
og sova hjá meg sjö'v.

---

28. Og höyre du skön jomfru
hot eg deg spyrja má:
er her ingin i denni verð
din hugin leikar pá?

29. Her er ingin i denni verð
min hugin leikar pá,
berre han ungan Eirik'e
og honom má eg aller sjá.

---

*) Her vilde Formen gjerne afgive et bedre Riim.

30. Og er her ingin i denni verð
din hugin leikar pá,
sá er deð ungan Eirik'e
som ligge út með deg no.

---

31. Deð var tiðleg um morgun
dei klædde seg for si seng,
sá tók han pá seg karmannklæðir
dá var han 'ki skjeldmöy leng.

32. Og deð var tiðleg um morgun
Eirik ha' klædd seg pá,
dá kom Gjurðe Borgegreiven
riðandes i den gárð.

33. Aa höyre du Gjurðe Borgegreiven
hot eg talar til deg,
no er eg forlovað með dotter di
hot seje du um deð?

34. Og er du forlovað með dotter mi
sá lýt hon vel vera dí,
sá vil me rive neð skógesalen
og gera deraf eit grin.*

---

*) grin, Latter, Spas. I den danske Oversættelse staaer „et Grind" (!) Det heder nemlig:

„De bröde ned den Skovsal
de gjorde deraf et Grind
saa glade vare de Jomfruer
hver kom da hjem til sin".

LX.

Bendik og Árolilja.[1]

1. Bendik ríð at Selándo,
vilde han skoða möy;
han var inki lagi til atter koma,
derfyr sá laut han döy.
Árolilja!
kvi söve du sá lengi?[2]

2. Bendik ríð at Selándo,
vilde han skoða vív;
han var inki lagi til atter koma
derfyr sá lét han lív.
Árolilja!
kvi söve du sá lengi?

3. Han var inki i kongens garðe
meire hell mánar tvo,
han la' seg i með kongins dotter
i sá stóre elsko.
Árolilja o. s. v.

4. Kongin bygger gullbrautinne
báðe bratte og breiðe:

---

[1]) Bendik eller Bendiks er en Forkortelse af det latinske Navn Benedictus, d. e. den Velsignede, og er altsaa intet gammelt norsk, men et med Kristendommen og det latinske Sprog indført Navn. Árolilja er derimod tildeels norsk, og er et vakkert Kjendingsnavn for en kvindelig Skjönhed. Hun kaldes af Andre Hárelilja og atter af Andre Ásolilja..

[2]) Omkvædet lyder ogsaa saaledes: Árolilja (Hárelilja) læt hon liv for elsko.

Den som tore gullbrautinne tröða
han skal etter vondom leite.[1]
Árolilja o. s. v.

5. Kongin bygger gullbrautinne
báðe bratte og háge:
Den som tore gullbrautinne tröða
han skal lívið láte.
Árolilja o. s. v.

6. Til svarað unge Bendik,
han stóð inki langt ifrá:
eg tor gullbrautinne tröða
ferutta kongins ráð.
Árolilja o. s. v.

7. Um dagin rið Bendik i skógin út,
og veiðer den vilde hind,
um notti söve han hjá jomfruga
under deð kvite lín.
Árolilja o. s. v.

8. Um dagin rið Bendik i skógin út
og veiðer den vilde rá,
um notti söve han hjá jomfruga
deð gelder hans livið pá.
Árolilja o. s. v.

---

9. In kem kongins líten smádreng,
seje han tiðend ifrá:
Bendik trör gullbrautinne
ferutta kongins ráð.
Árolilja o. s. v.

---

[1]) Opsöge Ulykken, gjöre sig selv ulykkelig.

10. Deð var danske kongin
han slær sin neve mót borð:
Bendik skal inki lívið njóte
um eg vann all verðsens jorð!
Árolilja o. s. v.

11. Lunde kyrkje i Skáne
den er tekte með blý,
Bendik skal inki lívið njóte
um den var tri gángur ny.[4]
Árolilja o. s. v.

12. Lunde kyrkje i Skáne
den er tekte með gull,
Bendik skal inki lívið njóte
um den var tri gángur full.
Árolilja o. s. v.

13. Dei bað fer han unge[5] Bendik
sá mange som hadde mál,
fuglen pá vilde kvisten
og dýri, pá skógin lág.
Ároliljan o. s. v.

14. Dei bað fer han unge Bendik
alt deð som hadde lív,
tréi otor vilde skógin
og blómann i fagraste lið.
Árolilja o. s. v.

15. Dei bað fer han unge Bendik
alt deð som beða kunne,

---

[4]) Istedet for var burde maaskee læses gavst, da Meningen tydelig nok er den, at ingen Bod skulde kunne gives for den begangne Bröde. Lunde Kirke i Skaane omtales altsaa her som noget af det Herligste og Störste, man kunde tænke sig.

[5]) Var. raske.

mannen utaf mannheimen
og fiskin pá havsens bunne.
Árolilja o. .s v.

16. In kom hon Árolilja
fall fyri sin faðir pá kné:
höyre du deð min sæle faðir
fangin sá geve du me!
Árolilja o. s. v.

17. Gakk burt ifrá meg Árolilja!
eg vil deg inki höyre,
deð samer sá ille mit góðe sverð
i kvende-blóð at röyre.
Árolilja o. s. v.

18. In kem hon danske dronningi
tárinne rann pá kinn:
Eg beð deg kære herren min
at du vil vita meg bön!
Árolilja o. s. v.

19. Du tók meg út af min faðirs gárð
ferutta min faðers ráð,
kvor den bön, som eg deg bað
sille alltið vera ja.
Árolilja o. s. v.

20. Kvor den bön, som du meg beð
skal alltið vera ja,
ferutta Bendik at lívið njóte
deð geng eg aldri frá.
Árolilja o. s. v.

---

21. Sunnan fyri kyrkja
der laut han Bendik döy,

mitt up i högelofte
der sprakk hon hans véne möy.
Árolilja o. s. v.

22. Sunnan fyri kyrkja
der lét han Bendik lív —
mitt up i högelofte
der sprakk hon, hans véne viv.
Árolilja o. s. v.

23. Så la' dei han Bendik sunnan fyri
og Árolilja norðan,
der voks up á deires grefti
tvo fagre liljeblómar.
Árolilja o. s. v.

24. Der voks up á deires grefti
tvo fagre liljegreinar,
dei kröktest ihóp ivir kyrkjetakið,*
der stend dei kongin til meinar.
Árolilja o. s. v.

25. Der voks up á deires grefti
dei fagre tvo liljerunnar,
dei kröktest ihóp ivir kyrkjetakið
der stend dei kongin til domar.
Árolilja o. s. v.

26. Hadde eg vist detta igár
at elsko ha' vorið så kær,

*) Var. dei krökte seg in i kyrkjemuren. Den vakre Tanke, som her er udtalt finde vi oftere benyttet i de svenske Romancer. Jfr. Arvids. 2, 24. „Hilla lilla".

„Det växte up lindar på deras graf
de växte så fort med grenar ock blad.
De växte så högt ofver kyrkokam,
det ena bladet tog det andra i famn.
Men strömmen rinder hvit som en lilja.

inki ha' Bendik silt livið látið
fer alt deð pá jorði er.
Árolilja o. s. v.

27. Svarað danske dronningi,
rann tárir pá sylvspente skó:
Guð forláte deg herren min!
etter-siðan er du góð.
Árolilja!
kvi söve du sá lengi?

Fölgende Vers, der ere fundne deels som Stev, deels som löse Erindringer hos Folk, der i deres Barndom have hört Visen, men ei kunne den, antyde at vi i det Foranstaaende ei have Visen fuldstændig, men at den i sine Beskrivelser har været mere omstændelig.

Eg tikje deð, nær eg site hjá deg,[7]
som eg sat uti solskin bjarte,
nær eg og du me skyljast at
dá rivnar i hug og hjarta.
Hárelilja!
kvi söve du sá lengi?

Eg tikje deð, nær eg site hjá deg,
som eg sat uti solskin bjarte,
nær eg og du me finnast att'
dá gleðast báð hug og hjarta.
Harelilja o. s. v.

Eg tikje sá vént um dit gule hár
som aplanne[8] drýp or kviste,

---

[7]) Var. Eg tikje fulla sá gott um deg — som o. s. v.

[8]) Var. som epli dei drýp o. s. v.

sæl ér den, som deg má fá —
Guð beðre den, som skal misse![*]
Hárelilja o. s. v.

Gakk burt ifrá meg Áselilja,
du græt inki fer meg leng,
eg tikje hjartat i meg verkir
nær eg sér dine tárir renn.[10]
Áselilja o. s. v.

Hon gekk seg fram pá kyrkjegolvið
bar ljós pá altarborð,
dá sprakk beltið af Árolilja
og hjartat flaut i bloð.[11]
Árolilja!
kvi söve du sá lengi?

---

*) Var. verre fer den som skal misse. Disse tre Vers synes at fade sin Plads imellem 8de og 9de Vers i Visen og antyde en fortrolig Samtale mellem de Elskende. Deres Kjærlighed saavelsom deres Glæde og Angert er her saa simpelt og saa vakkert udtalt.

10) Sandsynlig er dette Bendiks Ord til sin Elskede ved den sidste Afsked. Imidlertid kunde det ogsaa henföres til Faderens Svar (V. 17), hvilket isaafald antager en mildere Karakteer.

11) Der maa ifölge dette Vers have været en Variant af Visen, som ikke lod hende dö i „höge lofti", men i Kirken, idet hun bragte Lys til Alteret og tændte dem for sin elskede Bendik. Eller — om man vil — kan man tænke sig, at hun bar disse Lys, idet hun skulde indvies til Nonne og gjemme sig bort fra den haarde, hjertelöse Verden i det stille Kloster, men Fölelserne overvældede hende — og hendes Hjerte brast.

Anmærkning.

Dette Kvæde anseer jeg for en kostelig Perle i min Samling. Det er et gammelt og ærværdigt Præg og det tragiske Emne er baade opfattet og gjengivet paa en særdeles vakker Maade. Hvor udtryksfuldt er ikke Omkvædet i al sin Simpelhed, hvor vakker den Bön for han unge Bendik, som bades af alt det, der bede kunde (V. 13—15)? Hagbard og Signes trofaste Kjærlighed er bleven navnkundig over hele Norden, Sagn og Skaldekvad have forplantet Mindet derom. Det er en lignende Skjebne og en lignende Kjærligheds-Magt, der beskrives i vort Kvæde, og har end disse Elskende ikke opnaaet hines Navnkundighed, saa er dog sikkert, naar dette Kvæde löd i de stille huuslige Kredse, mang en Piges Taare bleven offret til Åroliljas og hendes ulykkelige Elskers Minde. Muligt er det ogsaa, at Hagbards-Sagnet ligger til Grund for vort Kvad. Naar Saxo, som vidtlöftig beretter dette Sagn, henlægger Begivenheden til Sælland, skulde han da maaskee have havt denne Vise eller dens mulige ældre Original for sig med de bestemte Ord: „Bendik rib at Selando"? Bendik er, som vi foran have gjort opmærksom paa, et nyere Navn, og kan senere være indsat i Visen. Begivenheden er i det Væsentlige ganske den samme; hun dör „i Loftet" medens han udenfore lader sit Liv, og da Faderen erfarer dette, angrer han hvad han har gjort. Denne Faderens Anger udtales i Hagbards og Signes Vise næsten med samme Ord som hos os i 26de Vers. Det heder der:

Havde jeg det för vidst eller hört
Elskoven havde været saa stærk,
jeg skulde disse Ædlinge ei adskilt
for hele Dannemark.

Hos Peder Syv, IV No. 26, saavelsom i den Nyr.-Rabb. Samling af danske Kæmpeviser, 3 Deel Side 291, findes en Vise om Edmund og Benedikt, der nöiere beseet vil vise sig at være en fri Oversættelse eller vilkaarlig Bearbeidelse af foranstaaende Kvæde. Den er ret egnet til at vise hvilken daarlig Erstatning man i Almindelighed har i de danske Oversættelser for de gamle norske (?) Originaler, og vi ville derfor omtale den lidt nærmere. Hine Samlere, hvis Berettigelse som Dommere i denne Sag Ingen betvivler, ledsage bemeldte Vise, som de ikke havde Grund til at betragte anderledes end et originalt Digt, med fölgende

Skudsmaal: „Denne prosaisk slæbende og med Fyldekalk udspækkede Fortælling har i Henseende til sit Indhold, sin Længde og Mangel paa æsthetisk Værd Lighed med Herr Brynnings bekjendte Vise". Anderledes vilde de upaatvivlelig have dömt om den, vi foran have meddelt. Men et godt Emningstræ kan af en Fusker let blive forhutlet. Gjennem 127 aandlöse Vers udföres i hiin danske Vise vort Thema, der har faaet saa mange Tilsætninger baade foran og bag, at det vanskelig lader sig gjenkjende. Visen begynder saaledes:

Der bor en Jarl i Engelland
og han er sig saa riig,
han haver og de Sönner to,
de ere hinanden saa liig.
Jeg sadler min Hest, og rider idag til Hove.

Af disse to Sönner, Edmund og Benedikt, skulde den sidstnævnte i Fölge med Hög Hermandsön fare til Jorsal „over den salte Rhin", men ved „den kolde Rhin" lagde de til Lands og kom til Kong Magnus (formodentlig Carl den Store). Her ved det 25de Vers stöder Fortællingen förste sammen med vor Vise:

„Han var ei i Kongens Gaard
uden i Maaneder to,
lagde han sig med Kongens Datter
i saa stor en Elskov.

Kongens Datter saavelsom hendes Moder kaldes begge Margrete. Da Kongen mærkede Kjærlighedsforstaaelsen „lod han bygge saa fast et Huus paa det samme Land — — — udi saa höi en Guldsal lod han sin Datter gaa". Udtrykket: „den som tore gullbrautinne tröða" er oversat med: „hvo der træder den lönlige Sti". Her nævnes hverken Danerkongen, Lunde Kirke i Skaane eller Seland, hvilket er saameget besynderligere, som man ellers i deslige Oversættelser sædvanlig bemærker en Bestræbelse efter at gjöre Danmark til Skuepladsen for de besjungne Handlinger. Derimod har man henskudt det Hele til Kong Magnus ved Rhin, der vistnok mindst fortjener at paadigtes en saadan Hjertelöshed. Den vakre Beskrivelse, vor Vise har om alle Tings Forbön for den ulykkelige Elsker, har man af Mangel paa poetisk Sands formodentlig anseet for Uforstand og gjengivet med denne Prosa:

Frem ginge Præster og Klærker
og dertil Bisper tolv,
og böde Borgen for Benedikt
udi Kong Magnus's Sal.

Dronningen og Datteren bede ligeledes, og den sidste tilföier:

Jeg vil ei mere af Riget have,
end Kjortel af Vadmel graa;
I give mig Benedikt, Jarlens Sön,
vi ville af Landet gaa!

Hvad de Elskendes formodede Samtale under de hemmelige Sammenkomster angaar, saa findes derom ikke synderlig mere, end dette:

Jomfruen kæmmer hans hvide Haar
under det Silke smaa;
nu raade Gud Fader i Himmerig
hvad Ende det vil faa!

Hermed kan sammenlignes vort foranförte Vers:

Eg tikje sá vent um dit gule hár
som aplanne dryp or kviste o. s. v.

Benedikt gjör sit Skriftemaal, hilser sin Elskede, og beder at en Ridder eller Hög Hermandsön maa afhugge hans Hoved, men efter Kongens Befaling bliver dette udfört af den Træl, der agede Veden hjem. Efter gjort Gjerning kaster han sit Sværd og „daaner af Sorg“. Den Dræbtes Liig bringes til Mariæ Kirke, og Margrete stod for Alteret og „tændte op for hannem Lys“.

Den Jomfru ganger paa Kirkegulv
med Sorg og megen Kvide:
Herre Gud unde mig den Glæde
jeg maatte dö herinde!

Hun vrider sine hvide Hænder
udaf stor Hjertens Nöd,
det vil jeg for Sanden sige,
hun faldt til Jorden död.

Hermed — med 81de Vers — er Samholdet med vor Vise ude. „Hun blev alt död af Sorg, og ligger ved Benedikts Side“. Om Træerne, som voxede paa deres Grave, flettede sig sammen over Kirketaget og stod Kongen til Meen og Dom, meldes intet. Man har ikke havt Sands for denne vakre Tanke. Derimod kommer nu en lang Historie om hvorledes Hög Hermandsön flygtede hjem og fik Broderen afsted for at hævne Drabet. Dette skede da saa eftertrykkeligt og grundigt som det bedst var muligt. Kongen bad for sit Liv, da han saagodtsom alene var tilbage, men man erindrede ham om hans egen Ubönhörlighed, huggede ham ned og opbrændte hans Borg. De droge derpaa hjem, og toge med sig de

Elskendes Liig, af hvilke „han laa baade heel og holden, og hun baade hviid og röd". Det sidste Vers, der bedst viser at Oversættelsen — om vi saa man kalde den — er fra en sildig Tid, formodentlig ikke meget ældre, end Peder Syvs Samling, lyder saaledes:

Jeg ikke mere kvæde vil
af denne sörgelige Sang,
de Kongebörn döde saa ynkelig
og fik saa sörgelig Afgang.
Jeg sadler min Hest og rider idag til Hove.

Vor Vise skal have været meget bekjendt og yndet i Fyrisdal, Mo og Laugardal, paa hvilket sidste Sted man havde henviist mig til en Kvinde Margit Friðgeva, som skulde kunne den, men det var den slemme Omstændighed derved, at hun var död. Jeg har heller ikke nu længere fundet et almindeligt Bekjendtskab til den. Mig er den meddelt af Bendik Aanundsen Fedland i Skafsaa.

LXI.

Herr Stragi.[1]

1. Herr' Stragi stend på timarting,[2]
dei leikar ein leik,
skemtar seg með sin rauðe gullring.
Dei leikar så fagert.
Ei lito lilju söve på ungersveins armi.

2. In kem spåkvinna, stampar mót jorð,
dei leikar ein leik,
hon talar til Stragi dei löyndar orð.
Dei leikar så fagert.
Ei lito lilju söve på ungersveins armi.

3. Viste du Stragi hoss heime stoð til,
dei leikar ein leik,
då gekk inki dansen með lysteleg spel.
Dei leikar så fagert.
o. s. v.

4. Den festarmöy, som du deg feste ifjór,
dei leikar ein leik,

---

[1]) Stragi, skal formodentlig være Strange. Men Visen har intet tilfælleds med den, som findes hos Nyr. 3, 313 og hos P. Syv under Benævnelsen „Herr Strange og liden Kirsten". Derimod kan en svensk Vise hos Afzelius 3, 104, „Herr Malmstens dröm", ansees for en Variant af denne.

Herr Malmsten han drömde en dröm om en nat,
så lustelig lockar man liljorna,
han drömde hans kärastes hjerta det sprack.
För elskogsfullt han sörjde 'na.

[2]) Var. rimarting.

no ligge hon sjúk, og skundar til jorð.
Dei leikar sá fagert.
o. s. v.

5. Den festarmöy, som du fest' under öy,
dei leikar ein leik,
no ligge hon sjúk og skundar til döy.
Dei leikar sá fagert.
o. s. v.

6. Herr' Stragi han vart sá ille veð orð,
dei leikar ein leik,
han bleiknað som bast og svartnað som jorð.
Dei leikar sá fagert.
o. s. v.

7. Herr' Stragi han saðlar sin gangare rauð,
dei leikar ein leik,
han reið sá fort som fuglen flaug.
Dei leikar sá fagert.
o. s. v.

8. Herr' Stragi han kom seg til borgeleð,
dei leikar ein leik,
der stóð hans vermó'r* og kvilte seg veð.
Dei leikar sá fagert.
o. s. v.

9. Eg helsar deg vermó'r, og talar til deg,
dei leikar ein leik,
hoss liver mi festarmöy, seje du meg?
Dei leikar sá fagert.
o. s. v.

10. Di festarmöy liver som ei onno goð frú,
dei leikar ein leik,

*) vermó'r, Svigermoder; egentlig Mands Moder, af ver, Mand.

hon spinne silki og veve i skrúð.[4]
Dei leikar så fagert.
o. s. v.

11. Di festarmöy liver som ei onno goð möy,
dei leikar ein leik,
hon spinne silki og veve i röy.
Dei leikar så fagert.
o. s. v.

12. Herr' Stragi reið seg framotter með gata,
dei leikar ein leik,
han mötte tri pikur, som kome af vaka.[5]
Dei leikar så fagert.
o. s. v.

13. Eg helsar dekk' gentur i kyrtillen rauð,
dei leikar ein leik:
hor hava de vakt, hell hokken er dauð?[6]
Dei leikar så fagert.
o. s. v.

14. Aa me hava vakt her suð under öy,
Dei leikar ein leik,
ivir herr' Stragis festarmöy.
Dei leikar så fagert.
o. s. v.

15. Aa me hava vakt her suð under lið,
dei leikar ein leik,

---

[4]) skrúð, Prydelse, staselige Klæder.

[5]) vaka (voku), Vaagen. Her sigtes til den Skik, at vaage ved Lig eller holde den saakaldte Vaage-Nat, eller Lig-Vaage, skotsk Lyke-wake.

Var. Herr' Stragi reið seg suð under lið,
der möter han dei voku-kvinnur ni.

[6]) Var. Hokken er sjük, hell hokken hev látið liv,
með voka geng her suð under lið?

alt ivir herr' Stragis festarvív.
Dei leikar sá fagert.
o. s. v.

16. Herr' Stragi han reið seg beðre fram,
dei leikar ein leik,
der möter han dá dei líkferðsmenn.
Dei leikar sá fagert.
o. s. v.

17. Aa bið og halt no ei líti stund,
dei leikar ein leik,
með eg fær klædd meg i onno lund!*)
Dei leikar sá fagert.
o. s. v.

18. Aa bið og halt no ei líti tið,
dei leikar ein leik,
með eg fær skift i ein annen lit!
Dei leikar sá fagert.
o. s. v.

19. Skefte deð sette han neð mót jorð,
dei leikar ein leik,
odden up i hjartað rók.
Dei leikar sá fagert.
o. s. v.

20. Og der vart grát og inki gaman,
dei leikar ein leik,
der kom tri lik at jorði með sama.
Dei leikar sá fagert.
o. s. v.

21. Den eine herr' Stragi, den andre hans vív,
dei leikar ein leik,

*) lund, her i Betydningen: Maade.

den treða hans vermó'r af sorgi lét liv.
Dei leikar sá fagert.
Ei lito lilju söve
på ungersveins armi.

Anmærkning.

Vi have atter her en af de Viser, der hovedsagelig bæres af deres Omkvæd og Melodi. Indholdet er meget ringe af Omfang, om end ikke vittigt. Manden overraskes midt i den glade Lystighed af en Anelse eller Spaadom om hans Elskedes Död. Han iler derhen — og möder Ligskaren. Dette er det Hele. Men der behöves heller ikke mere; Optrinnet er i sig selv gribende nok, naar blot Sindet oplades til at annamme det, naar Forestillingen bliver levende, Hjertet föres med ind i Begivenheden og vi bringes til aandelig at opleve hvad Sangen beskriver. Hertil betjente man sig i denne Poesies Tid af simple Midler. Fölelsen maa vel ogsaa da antages at have været mere aaben og ufordærvet. Stærkere Sager skal der til i vore Dage, mene vel Mange, men jeg er ikke enig med dem, som paastaa dette; jeg tror man oftere derved forfeiler Hensigten, og skader mere end man gavner, nedbryder mere end opbygger.

En simpel men livlig Beskrivelse af Handlingen understöttet af Omkvæd og Melodi, er de Midler, disse gamle Romancer betjene sig af for at gjöre Indtryk.

Omkvædet i foranstaaende Vise stiller tvende Modsætninger ved Siden af hverandre til Beskuelse hele Kvadet igjennem, nemlig den glade Lyst og Leg — og de Elskendes Omfavnelse i Döden. Det synes vel underligt at man i samme Aandedræt man synger: „der vart grát og inki gaman", skal tilföie: „dei leikar ein leik — dei leikar sá fagert", men just denne Sammenstilling er her af megen Betydning. Naar vi træffe Herr Stagi i den lystige Dands, saa skal Forestillingen om dette Optrin være levende hos os medens vi fölge ham under hans Ængstelse, Sorg, Fortvivlelse og Död, og i denne Sammenstilling af Sorgen i dens forskjellige Grader med Glædens livligste Yttring ligger et Moment af gribende Virkning.

LXII.

Den vonde stjúkmóðir.[1]

1. Liti Kersti og herr' Peðer dei sat ivir borð,
 með frugur og möy,
dei talað sá mangt eit syrgjandes orð.
 Den lánge nott
 og den lánge leið,
 den lánge notti
 dá somnar eg.

2. Nær du dá sér dei jarðar[2] meg lik,
 með frugur og möy,
gakk sá burt og skoða deg viv.
 Den lánge nott
 og den lánge leið
 o. s. v.

3. Du sé inki etter hennars gule hár,
 með frugur og möy,
men meire pá hennars goðe ráð.
 Den lánge nott
 o. s. v.

4. Du sé inki etter hennars plómekinn,
 með frugur og möy
men meire etter hennars goðe sinn.
 Den lánge nott
 o. s. v.

5. Du sé inki etter hoss klæði er skorn',
 með frugur og möy,

[1]) Udtales sjúkmór, Stifmoder. Angaaende Visen see Slutningsanm.

[2]) jarða (udtalt jara), jorde, begrave.

men meire hori ætti er boren.
Den lánge nott
o. s. v.

6. Du sé inki etter hennars trippen[1] sko,
med frugur og möy,
men meire etter hennars ære og tru.
Den lánge nott
o. s. v.

---

7. Han ság inki etter hennars gode ráð,
með frugur og möy,
han ság meire etter hennars gule hár.
Den lange nott
o. s. v.

8. Han ság inki etter hennars gode sinn,
með frugur og möy,
men meire etter hennars plómekinn.
Den lánge nott
o. s. v.

9. Han spurde 'ki hori ætti var boren,
með frugur og möy,
han ság meire hossi klæði var skorn'.
Den lánge nott
o. s. v.

10. Han ság inki etter hennars ære og tru,
með frugur og möy,
men meire etter hennars trippen sko.
Den lánge nott
o. s. v.

---

[1]) Saaledes meddelt.

11. Den eine hon dengde, den andre hon dróg,
med frugur og möy,
den treða spende hon með sin föt.
Den långe nott
o. s. v.

12. Nær hon skar til sine den silkidúk,
með frugur og möy,
sá skar hon til hine ein vádmálsklút.
Den lánge nott
o. s. v.

13. Nær hon la' sine bón pá bolstri blá,
með frugur og möy,
laut hine liggje pá halm og strá.[4]
Den lánge nott
o. s. v.

---

14. Deð var ein eftan dá mánen gekk neð,
með frugur og möy,
dá stóð der tri smábón pá grefti og grét.
Den lánge nott
o. s. v.

15. Den eine grét tárir, den andre grét blóð,
með frugur og möy,
den treða sin moðer af svarte jorð.[5]
Den lánge nott
o. s. v.

---

[4]) Stifmoderens slemme Medfart med Börnene beskrives endnu paa flere Maader i andre Varianter.

[5]) Her indföres af Andre en Samtale mellem Moderen og Börnene:

Aa kære mine smábón hot fattast dekk' no?
kvi kan eg no inki fá sova i ro.

Aa kære kons móðer du fy'gje 'kon heim,
no heve me fengið ei stjukmór sá slem.

16. Liti Kersti hon falt for Jesum på knė,
með frugur og möy:
Aa må eg få gange på jorði neð!
Den långe nott
o. s. v.

17. Så riste hon af seg den mold og stein,
með frugur og möy:
Aa statt no up mine möðe[6] bein!
Den långe nott
o. s. v.

18. Liti Kersti hon in at dynni steig,
með frugur og möy,
deð gjorðe herr' Peðer så mykið mein.
Den lange nott
o. s. v.

19. Den eine hon byste, den andre hon tvó,
með frugur og möy,
den treða hon voggað með sin fót.
Den långe nott
o. s. v.

20. Leivde[7] eg 'ki etter meg öl og mat?
með frugur og möy,
mine små bón liðe båð hunger og hat.
Den långe nott
o. s. v.

21. Leivde eg 'ki etter meg bolstri blå?
með frugur og möy,

---

[6]) Udtalt möje, af móð træt.

[7]) Udtales sommesteds lövde, af leiva, efterlade. Denne refsende Tiltale er egentlig henvendt til Stifmoderen, men vor Vise er her aabenbart paa flere Steder fragmentarisk.

mine smá bón söve på berre strå.
Den långe nott
o. s. v.

22. Leivde eg 'ki etter meg dei störe voksljós,
međ frugur og möy,
mine små bón söve i myrke hús.
Den långe nott
o. s. v.

23. Og er du no vond međ bóni små,
međ frugur og möy,
i helviti skal du löni få.
Den långe nott
e. s. v.

24. Men er du no snill međ bóni små,
međ frugur og möy,
himeriks gleđe den skal du få.
Den långe nott
o. s. v.

25. Og nær du höyrer dei hundanne túte,
međ frugur og möy,
då må du vita, den dauđe er úte.
Den långe nott
o. s. v.

26. Og nær du höyrer dei hundanne göy,
međ frugur og möy,
då må du fæle alt meir og meir.
Den långe nott
og den långe leiđ,
den långe notti
då somnar eg.

Anmærkning.

Jeg har her optaget en af de flere Varianter, som forefindes hos os af det vakre Kvæde, der under Navn af „Den Dödes Gjenkomst“ er noksom bekjendt fra de danske Samlinger (P. Syv IV. No. 78, Nyr. 1, 205), og som har givet Stof til Sörgespillet „Svend Dyrings Huus“ af Hertz. Saavel den her meddelte Variant som de flere, jeg har havt Anledning til at höre, ere saa temmelig lige den danske Vise, og Sproget er — med Undtagelse af Omkvædene — ikke gammelt. Imidlertid er der ingen Tvivl om at Visen har holdt sig her selvstændig fra gamle Dage, og der findes Antydninger om at de mange nu vidt omspredte, som oftest stedmoderlig behandlede Gjengangerviser har havt en Moder, hvis Alder gaar langt op i Tiden, og som sikkert vilde tale med en langt anden Klang og Kraft, om vi, som hine Smaabörn, kunde græde hende ud af Graven. Vi vilde ogsaa fortjene Skrubb for at vi ikke have passet bedre paa hendes efterladte Smaa. Hvad jeg grunder denne Formodning paa, er deels de hos os forekommende vakre, klangfulde og gammelagtige Omkvæd, deels et Brudstykke af en Vise, som nedenfor skal anföres.

Jeg kommer atter til at tale om Omkvædene; og jeg har virkelig faaet en særegen Interesse for dem. Jeg vil her gjöre den Bemærkning, at der i vore Kvæder i det Hele taget viser sig en större Overeensstemmelse mellem disses Indhold og deres Omkvæd, end Tilfældet er i de danske; en Omstændighed der taler saavel for Oprindeligheden af disse Kvæder som til Fordeel for Folkets poetiske Sands. Medens de hist som oftest synes at være en tilhængt Lap af fremmed Farve, saa vise de sig jevnlig hos os som et af Skipperen selv opstukket Flag, der strax aabenbarer os hvad det er for en Seiler vi möde, og hvad Kurs den stævner. Dette er ogsaa Tilfældet i den her omhandlede Vise. Den danske begynder saal.:

Svend Dyring han rider sig op under Ö,
var jeg selver ung,
der fæsted han sig saa væn en Mö.
Fagre Ord fryde saa mangt et Hjerte.

Vi have för havt Anledning til at gjöre opmærksom paa, at Omkvædene ikke altid tage Deel i den Foryngelse, som det Kvæde efterhaanden undergaaer, hvortil de henhöre, men beholdes i en ældre Form. Dette forekommer mig at være Tilfældet med Omkvædet i foranstaaende Vise,

men endnu mere i en Variant, som jeg har havt Adgang til. Den ligner af Indhold næsten ganske den danske Vise, saa at det blot er Omkvædet, der her interesserer os.

Herre Per reið seg suð under öy,
fyri follo,
fester han Sylverlin, véne möy.
Tungt troða dansen
under mollo.

— — — — — — — —

No gele hanen den kvite,
fyri follo,
honom tar eg inki lite.
Tungt troða dansen
under mollo.

No gele hanen den svarte,
fyri follo,,
honom tar eg inki agte.
Tungt troða dansen
under mollo.

No gele hanen den rauðe,
fyri follo,
dá má en vike den dauðe.
Tungt troða dansen
under mollo.

Fyri follo (egentlig fyrir foldu), foran Landet, af Oldn. fold, Jord. Dette er et gammelt Ord, som ikke længere bruges i Talesproget. Slutnings-Omkvædet: tungt træde Dansen under Mulde synes at indeholde en Tanke, som kun en meget fjern Tid kunde föde, da de Dödes Rige stod mere dunkelt og haablöst for Menneskets Blik. Ogsaa i Solarljoð tales der om „hvor nödig Mænds Sönner til Döde drage". Tör vi end ikke sige, at dette Omkvæd tyder hen paa en for-kristelig Tid, saa kunne vi dog ikke andet end baade i Ord og Indhold her finde Præget af en höi Alder.

Dette viser sig end mere af fölgende Brudstykke, der maaskee er at betragte som et Been af den begravede Moder til disse Gjengangerviser, og som uforvarende er bleven liggende ovenpaa Jorden. Det er fuldkommen egnet til at vække Beklagelse over, at ikke mere har været at erholde. Her synes nemlig selve Visen at være holdt i samme Sprog og Tone som Omkvædet.

Eg helsar deg Helfrið og talar til deg,
på follo,
hossi liver dei i jolo hjá deg?
Deð er tungt
troða dansen under mollo.

*

Aa her er báðe myrkt og kalt,
på follo,
her skine sá litið af sóli bjart.
Deð er tungt
troða dansen under mollo.

*

Statt up Margreta plomekinn!
på follo,
du sér fulla vreitt på stjúksonen din.
Deð er tungt
troða dansen under mollo.

Vi maa tænke os Smaabörnene Juleaften at flygte for Stedmoderens Vrede og Mishandling hen paa Kirkegaarden til deres Moders Grav. Der stode de og græd hende ud af Graven. Det förste af disse Vers er formodentlig Moderens Tale til sin Datter, idet hun reiser sig af Graven og „ryster Steen og Muld af sig". Det andet Vers er Barnets Svar: „Her er baade mörkt og koldt paa Jorden (på follo), her skinner saa Lidet af Solen blankt". Tredie Vers maa formodes at være den Dödes strænge Tiltale til Stedmoderen, idet hun stiller sig foran hendes Seng. Disse særdeles vakre og aabenbar meget gamle Vers godtgjör min Paastand baade om Visens höie Alder, og om at det, vi have tabt, har været fortrinligere end det, vi have tilbage.

Hvad forövrigt den Vise angaar, som vi foran have anfört — dens Forhold til den danske, saa er Slutningen mere ufuldstændig; Begyndel-

sen mere afvigende. Den Döendes Formaninger til sin Mand, og han derimod stridende Handlemaade omtales ikke i den danske Vise, me mangler ikke sit Sidestykke andensteds, f. Ex i Visen „Ingerlil og He Thord“, Nyr. 4, 291. I andre Varianter heder den Afdöde Sylverlin o Stifmoderen Vendelin. Hun stævner denne til Möde i Himmelen:

No er der 'ki atte ät månar tri
fer me skal mötast i himmerik.

Da Manden siden studser over Stifmoderens forandrede Forhold mo Börnene, og hun nödes til at fortælle ham Aarsagen siger hun bl. A.:

Der var 'ki mykiđ sjå på Sylverlin
berre spitske nasar og bleike kinn.

Denne Gjengangervise sees ogsaa at have været en meget udbre Folkesang i Sverig, og flere Varianter af samme, men temmelig afvigende findes hos Afz. 3, 33—36 og hos Arvidson 2, 94, uden at nogen af disse dog har Mærket af nogen höi Alder. I en af de svenske Viser tage Moderen sine Börn med til Himmelen:

Men aldrig man sett en härligare skara,
än Sölfverlind med barnen små till himmelen fara.
Så kännom vi Ulf.

Den danske Vise er paa Tydsk oversat af Grimm: „Die Mutter im Grabe“, og en nyere Vise hos os: „Den fromme Fru Signe paa Sottesen laa“ er en Efterligning af den samme.

LXIII.

Agnus dei.[1]

1. Jomfru Maria gekk seg neð på sand,
fyri follo,
der såg hon deð bánið, kom fljótand i land.
Tungt troða dansen
under mollo.[2]

2. Hon tók deð bánið og bar deð heim,
fyri follo,
dei kallað deð ungan Agnusdei.
Tungt troða o. s. v.

3. Og alle Guðs englar slóge leik,
fyri follo,
stúre sat ungan Agnusdei.
Tungt troða o. s. v.

4. Fram kom Maria plómekinn,
fyri follo:

[1]) Denne i sit Slags særdeles vakre Vise antyder noksom sin Oprindelse fra den katholske Tid. Den synes at være et Stykke af en katholsk Helgenvise, og kan sammenlignes med de Eventyr, man har om hvorledes Jomfru Maria tog sig af forladte Börn, bragte dem til Daaben og stod Fadder til dem. Visen har vistnok været mere omstændelig, end den her forekommer, meddelt af Enken Anne Aasundsdatter Lillegaard af Eidsborg.

[2]) Omkvædet er laant fra den foregaaende Vise om den onde Stifmoder, og synes ikke at finde nogen Tilknytning her; dog kan maaskee Noget være udeladt som kunde give det Berettigelse. Man kunde ogsaa henföre det til et Udtryk for den Tilstand, hvori Barnets Forældre vare ifölge 5te Vers. Det var tungt træde Dansen under Muld, naar man kom i Vaanden.

kvi site du sá stúr, sæle guðsonen min?
Tungt troða o. s. v.

5. Deð er 'ki undrands eg stúre má,
fyri follo,
min faðir og moðir i vándo stár.*
Tungt troða o. s. v.

6. Löys sá di móðir 'tor vande,
fyri follo,
og lat sá faðren din stande.
Tungt troða o. s. v.

7. Aa nei, nær eg mátte ráðe,
fyri follo,
dá vilde eg löyse dei báðe.
Tungt troða o. s. v.

8. Aa höyre du sæle guðsonen min,
fyri follo,
löys sá in all' foreldri din'.
Tungt troða o. s. v.

9. Og alle Guðs englar slóge leik,
fyri follo,
fyri dansar ungan Agnusdei.
Tungt troða dansen
under mollo.

*) I Pinen, her Skjærsilden. Sangerinden tilföiede, at Forældrene vare Söskende, og at Moderen havde kastet sit Barn i Havet. Jomfru Maria kommer og redder det ulykkelige Barn, som dog ikke bliver glad förend begge dets Forældre ere udlöste af Vaanden; da slaar Barnet Leg med alle Guds Engle og danser med dem.

LXIV.

Den varande fugl.[1]

1. Der kom ein fugl af annað land,
deð synger i skóg,
forgylte fjöðrir sá hadde han.
Den eine geng aldrig útaf din hug.[2]

2. Forgylte fjöðrir sá hadde han,
deð synger i skóg,
han sette seg pá jomfrubúr og sáng.
Den eine geng aldri útaf din hug.

3. Aa höyre du fugl, eg vil deg frega,[3]
deð synger i skóg:
kvi má 'ki folkið um notti sova?
Den eine geng aldri útaf din hug.

4. Aa höyre du jomfru, du tar meg 'ki frega,
deð synger i skóg,
deð er deg báðe til sorg og trega.
Den eine geng aldri útaf din hug.

5. Follogo[4] felle meg aldri sá tung
deð synger i skóg,
eg má vel vera glað með' eg er ung.
Den eine geng aldri útaf min hug.

---

[1]) Den advarende Fugl.

[2]) Da det heder din hug, maa dette Omkvæd betragtes som Fuglens Sang, hvorved han forkynder Pigen hendes sörgelige Fremtid.

[3]) frega, spörge. (Svensk fråga, Tydsk fragen).

[4]) folloga (Oldn. forlög), Skjebnen.

6. Aa du skal no eige dei bóni ni,
   deð synger i skóg,
din yngste broðer er faðer til di.
   Den eine geng aldri útaf din hug.

---

7. Jomfruga akslar si kápe blá,
   deð synger i skóg,
sá reiste hon seg der herre Pér lág.
   Den eine geng aldrig útaf din hug.

8. Hon klappað pá dynni með finganne smá,
   deð synger i skóg,
statt up herr' Peðer, skreið loko ifrá!
   Den eine geng aldri útaf din hug.

9. Aa ingin sá heve eg stevne sett,
   deð synger i skóg,
og ingin lukkar eg in um nott.
   Den eine geng aldri útaf din hug.

10. Hennas hendar var kvite, hennas fingar var smá,
   deð synger i skóg,
sá skreidde hon det lokunn báð til og ifrá.
   Den eine geng aldri útaf din hug.

11. Sá sette hon seg pá eit litið skrín,
   deð synger i skóg:
du seje meg nokot af draumen din!
   Den eine geng aldri útaf din hug.

12. Eg dröymde, eg var i fremande land,
   deð synger i skóg,
dei nie voksljós eg hélt i mi hand.
   Den eine geng aldri útaf din hug.

13. Dei átte fekk eg til brenne,
   deð synger i skóg,

deð niende fekk eg 'ki tende.
Den eine geng aldri útaf din hug.

14. Sant hjölpe meg Guð og den Helligánd,
deð synger i skóg,
sá vist deð var sant som fuglen sáng!
Den eine geng aldri útaf din hug.

---

15. Sá tók dei seg kvoraðre i hand,
deð synger i skóg,
sá vandrað dei stað til fremande land.
Den eine geng aldri útaf din hug.

16. Sá var dei burte dei árinne tie,
deð synger i skóg,
dá ha' dei avlað dei bóni nie.
Den eine geng aldrig útaf din hug.

17. Dei tvo vart vigde prestar,
deð synger i skóg,
dei andre tvo böndar beste.
Den eine geng aldri útaf din hug.

18. Den femte og sétte næst kongins ráð,
deð synger i skóg,
den sjauende og áttende ivir Danmark báðe — (rádde).
Den eine geng aldri útaf min hug.

19. Den niende vart eit verlaust[5] bán,
deð synger i skóg,
vandrað árle og silde — vart brend pá bál.
Den eine geng aldri útaf min hug.

---

[5]) verlaus, forsvarslös, af verja, forsvare. Ordet bruges stadig i Thelemarken om forældrelöse Börn.

LXV.

Möyesalen.[1]

1. Eg gekk meg her út með á,
   gangaren fríðe,
   fann eg fat på dei múrar små.
   Her som dessi ædelinne útriðe.

2. Utanpá var dei tekte með röyr,
   gangaren fríðe,
   innanpá sat der skipað með möy.
   Her som dessi o. s. v.

— — — — — — — —

3. Deð var spátt den véne möy,
   gangaren fríðe,
   með Lunde kyrkje sille hon döy.
   Her som o. s. v.

4. Dá hon fór in dá var hon rauð,
   gangeren fríðe,
   dá hon kom út — dá var hon dauð.
   Her som o. s. v.

5. Der vart sorg og inki gaman,
   gangaren fríðe,
   der kom tri lik at jorði með sama.
   Her som o. s. v.

---

[1]) Jeg har kaldet dette Brudstykke Möyesalen, da man seer at en Ridder uforvarende har opdaget en saadan, og formodentlig der havt en Kjærlighedshistorie.

Formodentlig bleve ellers Nonneklostrene hos os i daglig Tale kaldet: Möyesalar. Paa Hindöen i Nordland er der et höit Fjeld, kaldet Mösalen.

6. Der kunnað ingin sorgi stille,
gangaren friðe,
för hon kom in den syrgjefull kvinne.
Her som o. s. v.

7. Du græte fer einaste dottri dine,
gangaren friðe,
men eg hev syrgt sjau syninne mine.
Her som o. s. v.

8. Dei tvo dei vart no hengde,
gangaren friðe,
den treða og fjórðe vart dengde.
Her som o. s. v.

9. Den femte og sétte vart steikt pá rist,
gangaren friðe,
den sjauende vart flekte som ein fisk.*
Her som dessi ædelinne útriðe.

*) Ved denne sörgefulde Kvinde maa man tænke paa den ulykkelige Moder med syv Sönner, som omtales i Makkabæernes Historie. Formodentlig er det ogsaa hende, som fremmanes for at beskjæmme den, der af en mindre Ulykke lod sig overvælde.

Maaskee Anne Aanundsdatter i Eidsborg en anden Gang kunde hugse noget mere af denne Vise.

LXVI.

Norðan for Thrandheim.[1]

1. Norðan for Thrandheim der rinner ein straum,
der rinner ein straum,
hon genge ret aldrig min kærast af glöym'
min kærast af glöym'.
Samtasuðelu samtaseia!

2. Norðan for Thrandheim der stende ei lind,
der stende ei lind,
hon lýser dei femten milir umkring,
milir umkring.
Samtasuðelu, samtaseia!

3. Og norðan for Thrandheim der stende eit hús,
der stende eit hús,
der site min kærast og brenner voksljós,
og brenner voksljós.
Samtasuðelu, samtaseia!

4. Og tvo hennas ternur dei fletter hennas hár,
fletter hennas hár,
den treða helde gullspegillen for,
gullspegillen for.
Samtasuðelu, samtaseia!

---

[1]) Mere end disse fem Vers har jeg ikke faaet af dette Kvæde, der maaskee heller ikke har indeholdt andet, end en saadan Dvælen ved Tanken om den fraværende Elskede. Man maa ellers her bringes til at tænke paa Bakke Nonnekloster ved Throndhjem, som den Elskedes Opholdssted. I Stevene tales der ligeledes om Nordnæs, om „kyrkja pá nordnesi“, hvorved sikkerlig er meent Munkeliv Kloster paa Nordnæs ved Bergen. Men disse Steder nævnes kun; vi faa ingen Beskrivelse over hvorledes de havde det der.

5. Og tvo hennas ternur dei reiðer hennas seng,
reiðer hennas seng,
den treða seter gullstölinne fram,
gullstölinne fram.
Samtasuðelu, samtaseia!

LXVII.

Liti Kerstis hevn.

1. Herre Per riðer i Skáne bý
han beð' til bryllaups att' pá ný.
Deð vekkjer ingin Áseliti af mine armar!

2. Han beð' til bryllaups báð' store og smá,
liti Kersti, si frille, lást[1] han 'ki gá.[2]
Deð vekkjer o. s. v.

3. Liti Kersti hon reið seg up under lið,
sá láner hon klæðir af syster si.

4. Sá tók hon pá seg den silkiserk,
nie var möyarnes handeverk.

5. Sá tók hon pá seg den stakkin blá,
gullið deð lág etter kvor den tráð.[3]

---

[1]) Skulde egentlig hede látst af láta i Betydningen: lade som, synes.

[2]) gá, (Præt. gádde, gádd,) bemærke, blive var.

[3]) En lignende Paaklædningsbeskrivelse forekommer oftere i de svenske Romanser, jvfr. Arvidson 1, 388; 2, 153.

6. Sá tók hon på seg den stakkin rauð,
og gullið deð låg etter kvor den saum.

7. Liti Kersti hon var inki beltevand,
hon slengde ikring seg deð rauðe gullband.

8. Sá sette hon seg på sengestokk,
så drog, hon på seg den silkisokk.

9. Hon sette sin fót på ein liten stól,
så sprette hon på seg dei sylvspente skó'.

10. Liti Kersti hon genge at bekki,
sit gule hár hon rekkir.

11. Hon tvådde sit hár i deð skire vann,
så greiðer hon etter með sylvarkam.

12. Hon fletter sit hár i rauðe gullband,
seter hon derpå ein liten gullkrans.

13. Liti Kersti hon geng' at stalle,
og skoðar dei folanne alle.

14. Hon skoðað den gule, hon skoðað den grå,
den fagraste lagde hon saðelen på.

---

15. In kom smådrengin, seje han ifrå:
her kom ei jomfru riðand i gárð.[4]

16. Hon er inki kend i denni bygd,
hárið deð heng ivir hesterygg.

---

[4]) Det er besynderligt, at medens dette Ord i Talesproget fremdeles stedse lyder: gar (garð), fordrer dog Rimene i disse Viser for det meste Formen gárð. Men den danske Grundtone er her overalt kjendelig.

17. Hon er inki kend i denni grend,
hårið deð heng ivir hestelend.

18. Herre Per smilar under skinn:
du beð' hennar gange i stogo in!

19. Liti Kersti hon var så með gulli gjurð
hon kunnað seg 'ki anten níge hell' snú.

20. Liti Kersti hon var så með gulli spend,
hon fekk inki håndi til herre Per sent.

21. Hon helsað ivir bórð og benki,
men brúri låst hon 'ki ense.

22. Hon helsað stóre, hon helsað små,
Åseliti, brú'ri, låst hon 'ki gá.

23. Til svarað herre Per, han smilar under skinn:
no skal hon sitja högast, som seinast kom in!

24. Åseliti hon tenkte með sja've seg:
skal då noken idag sitja högar hell eg?

25. Eg vil inki sitja på benki,
eg beð' om forlov at skenkje.

26. Um talað folkið, som drukkið var:
hot var deð for ei, som skenkin bar?

27. Til svarað smådrengin snille:
aa — deð er herre Pers frille.

28. Hon trådde så hart på smådrengins fót
at blóðið sprang af neglerót.

29. Hon tók af seg ein rauðe gullring,
den gav hon til den liten smådreng.

30. Seint um eftan, röykin[5] falt pá,
brú'ri sille at sengi gá.

31. Som deð myrknað i kvort deð hús,
hon ruslað i snortur og tende up ljos.

32. Hon ruslað i snortur og tende up ljos,
sá sette hon elden pá kvort deð hús.

33. Herre Per vaknað inki för dá
at login leikað i Áselitis hár.

34. Herre Per springe han up af si seng,
dá ság han liti Kersti pá gata geng.

35. Aa kære liti Kersti no hjölper du meg!
en annen sinn skal eg hjölpe deg.

36. Og deð var liti Kersti, sá högt hon lóg:
eg veit du helde sá vel dit órð!
Deð vekkjer ingin Áseliti af mine armar.[6]

---

37. Deð gjórðe meg den störste harm,
brú'ri brann inne pá brú'rgomens arm.
Deð vekkjer ingin Áseliti af mine armar!

38. Der brann inne öl, og brann inne mat,
og femten jomfrugur i festrum[7] sat.
Deð vekkjer ingin Áseliti af mine armar!

---

[5]) Formodentlig det Oldn. rökkr, Tusmörke.

[6]) Kvædet synes endt med dette Vers, og de fölgende Vers ere at betragte som Sangerens Reflex over Handlingen. Hvilket brödefuldt Liv, og hvilken sædelig Fordærvelse skildrer ikke mange af disse Viser!

[7]) Dat. Pl. af festar, Trolovelse, Bryllup.
Den Vise, som under Navn af „Herr Peder og liden Kirstin" fo-

39. Og deð totte eg endá allerverst
der brann inne kons sokneprest.
Deð vekkjer ingin Áseliti af mine armar!

---

des i den Nyr.-Rahb. Samling 3 Deel, Side 365, er formodentlig den samme som foranstaaende, men saa frit behandlet, at den vanskelig lader sig gjenkjende. Den begynder med en Samtale imellem Herr Peder og liden Kirstin, hvori hun beder om at maatte blive buden til hans Bryllup, og da han undskylder sig med, at hans Bryllup staar „saa langt fra Land“ at hun ikke kan komme der, siger hun, at om det end stod i Rom saa vilde hun dog komme. Han beder hende da, dersom hun endelig vil komme, at kun vil lade alt sit röde Guld blive hjemme, hvilket hun dog ikke vil love. Ved dette Ræsonnement er en væsentlig Deel af Handlingens Motiv, den krænkende Adfærd fra hans Side, gaaen tabt, og i Lighed dermed er Indholdet fortyndet heelt igjennem. Hendes staselige Antræk og imponerende Fremtrædelse i Bryllupsgaarden er blot löselig berört, og Udfaldet er forsaavidt forskjelligt, at hun i den danske Vise hænger sig i en „Abelgreen“ ved sit fagre Haar, hvorpaa han underrettet herom gjör ligesaa, og Bruden som sædvanlig döer af Sorg. Den danske Vise, som haves særskilt trykt fra Aar 1693, begynder saaledes:

Herr Peder og liden Kerstin de sadde over Bord —
den Elskoven ville vi nu gjemme,
de talte saa mangt et skjemtsomt Ord.
Allerkjæreste min! jeg kan dig ret aldrig forglemme.

Den haves ogsaa paa Svensk, temmelig lig den danske Version, Arvidson 1, 305 og Afz. 1, 49. Hendes Dragt beskrives der saaledes:

Hennes kjortel var af gyldenduk fin
tröjan var af skarlaken grön.

Hennes förkläde var af perlor och gull
armarne voro af diamantar full.

LXVIII.

Herre Per og Gjöðalin.

1. Herre Per kem seg riðands i gårð,
 ivir borðe,
úte stóð hans móðir, var sveipt i márð.
 Dei leika så lett, um dei torðe.[1]

---

[1]) Omkvædet haves ogsaa saaledes:
 så årle — den jomfru bý hon til notta.

Under Benævnelsen „Hr. Peder og hans Slegfred" findes den Vise i den Nyr.-Rabb. Samling 3 Deel, Side 370, men mindre fuldstændig og i sine Enkeltheder temmelig forskjellig. Den begynder saaledes:

Hr. Peder han spurgte sin Moder tilraad — over Borde:
Maa jeg ride ud og gifte mig bradt?
De legte saa vel om de torde.

Moderen samtykker deri, men beder ham vogte sig for sin Slegfred, som hun frygter for farer med Svig. Han rider da hen til hende, bliver vel modtagen, men paa hendes Spörgsmaal om, at de skulle brygge og bage og deres Bryllupsdag mage, har Peder den Uforskammenhed at svare, at han vil hverken brygge eller bage, men at han vil reise hen at fæste sig en anden Viv. Fortörnet herover siger hun: „Vil Du en anden Viv fæste dig, — (lud först hid og tal med mig." — „Hr. Peder han luder over Sadelkarm — en Kniv hun udi hans Hjerte stak". Derpaa vender han sin Ganger, rider saaret hjem og döer. Pigen nævnes ikke ved Navn. I vor Vise er stolt Gjöðalin ingen Slegfred, hvorimod det er Herr Peers tilsigtede Voldtægt, som er Motivet til hendes grusomme Handling, og efterat den fornærmede Kvinde har givet ham Banesaar sætter hun ham paa Hesten og sender ham hjem med Haan (cfr. 18 V.). Fra Aaret 1700 skal man have fundet et Aftryk af hin danske Oversættelse. Visen haves ogsaa paa Svensk, men noget anderledes. Afz. 1, 67.

Herr Magnus han sadla sin gångare grå — under lida,
så rider han seg till liten Kirstins gård.
 Så väl torde han henne bida.

2. Aa höyre du herre Per, sonen min,
ivir borðe,
kvi saðlar du sá tiðlegt út gangaren din?
Dei leika o. s. v.

3. Derfyri saðlar eg gangaren min,
eg ság meg sá gild ei heiðar hind.

4. Aa inki var deð noko heiðar hind,
men Gjöðalin leikar i hugin din.

5. Herre Per drog pá seg skjurta rein,
men hon vert' blóðutt för du kem heim.

6. Og skjurta hon var báðe rullað og tvegin,
men hon vert' af deg i blóði dregin.

7. Og herre Per ut af garðen reið,
atte stoð hans moðir sine hendar og vreið.

8. Herre Per kem seg riðands i gárð:
Statt up, stolt Gjöðalin, skreið lokunn ifrá!

9. Aa ingin sá heve eg stevne sett,
og ingin sá lukkar eg in um nott.

10. Herre Per sette pá dynni sin fót,
sá hon flaug sunde i naglemót.

11. Gjöðalin sette seg pá sengi neð,
herre Per springe han veggin til.[*]

12. Herre Per gjorðest i hendanne sterk,
han dróg af Gjöðalin silkiserk.

13. Vakte deg, herre Per, vakte dit liv!
eg heve sá kvass ein sylvbunden kniv.

---

*) til udtales her altid som te, hvorfor det lader sig bruge som Riim paa neð og lignende Ord.

14. Aa eg hev' staðið fer boga og brand,
eg ræddast aller ei kvennmann-hand.

15. Aa eg hev' vágað fer pilir mit liv,
eg ræddast inki fer ein kvennmann-hniv.

16. Gjöðalin riste sin hniv otor arm,
og den in i herre Pers hjarta rann.

17. Hon sveipte honom in i kápa blá
sá lyfte hon honom pá gangaren grá.

18. Aa rið no hít og rið no dit,
men kom inki tráar og trúge deg viv!

19. Aa rið og hit og rið no heim,
men kom inki tiðar og trúge deg fram!

20. Og som han kom seg til borgeleð,
der stóð hans móðer og kvilte seg veð.

21. Aa höyre du herre Per, sonen min,
kvi renne deð blóð etter gangaren din?

22. Min gangar han var sá snegg pá sin fót,
han bar meg under den linderót.

23. Min gangar han var sá snegg pá sine bein,
han bar meg under den lindegrein.

24. Aa inki var deð noko linderót,
men Gjöðalin hon heve gjort deg imót.

25. Aa inki var deð noko lindegrein,
ivir borði,
men Gjöðalins hniven hev' gjort deg mein.
Dei leika sá lett, um dei torðe.

LXIX.

Svein Norðmann.

1. Svein Norðmann han kem seg riðand i gárð,
fer den som er graven under moldi,
úte stóð stolt Guðbjörg með útslegið hár.
Men heran beðlar[1] Svein!
Svein Norðmann, fer norðan under bergjan.[2]

2. Du tar inki slá út dit hár fer meg,
fer den som er graven under moldi,
eg agtar no inki at beðle til deg.
Men heran beðlar Svein!
o. s. v.

3. Aa anten du beðlar, hell du beðlar ei,
fer den som er graven under moldi,
eg er fulla fört[3] til at seja deg nei.
Men heran o. s. v.

---

[1]) I Udtalen höres som sædvanlig ikke ð, bélar, men det bliver ikke som i vort Skriftsprog vokaliseret til i, beiler.

[2]) bergjan er ingen ægte thel. Form; her heder det bergin eller berginne, i Nom. og Ac. Pl.; men Visen er hentet fra Sætersdal og er maaskee kommen længere vestenfra. Omkvædet indeholder trende Momenter. „Fer den som er graven under molli“ (moldi) udförte stolt Gudbjörg den i Visen beskrevne Hevns-Gjerning; i Ordene: „Men heran beðlar Svein!“ udtales Mandens stolte Mod; han troede Ingen kunde sige ham nei, og „fer norðan under bergjan“ der gik hans Vei, eller der foregik Handlingen. Norðmenn kaldes her alle, som boe vestenfor Fjeldet.

[3]) fört til ɔ: istand til.

4. Men eg skal före deg på deð land,
fer den som er graven under moldi,
du genge på gulli, som heran på sand.
Men heran o. s. v.

5. Og eg skal före deg på den öy,
fer den som er graven under moldi,
du skal syrgjelaus liva og syndelaus döy.
Men heran o. s. v.

6. Stolt Guðbjörg hon tenkte með sjo'ven seg,
fer den som er graven under moldi:
slikt boð bli' vel aldrig boðið meg.
Men heran o. s. v.

7. Stolt Guðbjörg hon samlar sit gull úti skrin
fer den som er graven under moldi,
Svein Norðmann han saðlar út gangaren sin.
Men heran o. s. v.

8. Svein Norðmann han saðlar sin gangare spak
fer den som er graven under moldi,
så sette han stolt Guðbjörg upå hans bak.
Men heran o. s. v.

9. Og som de kom seg i rósande lund,
fer den som er graven under moldi,
der lyster Svein Norðmann at kvile ei stund.
Men heran o. s. v.

10. Aa höyre du Svein Norðmann, eg talar til deg,
fer den som er graven under moldi,
hot er deð fer greft, som er graven her?
Men heran o. s. v.

11. Aa fer min hest så er hon fer trang,
fer den som er graven under moldi,

men fer min kærast er hon passa lang.[4]
Men heran o. s. v.

12. Aa höyre du Svein Norðmann, hot eg beðe deg
fer den som er graven under moldi,
så gjönne[5] så vilde eg luske deg!
Men heran o. s. v.

13. Aa gjönne så må du luske meg
fer den som er graven under moldi,
berre du inki i svemnen vil svike meg.
Men heran o. s. v.

14. Svein Norðmann somnað på Guðbjörgs fang,
fer den som er graven under moldi,
der sov han ein svemn, var passa lang.
Men heran o. s. v.

15. Stolt Guðbjörg hon tók up ei silkisnór,
fer den som er graven under moldi,
så batt hon Svein Norðmann til hand og fót.
Men heran o. s. v.

16. Aa höyre du Svein Norðmann, eg talað til deg,
fer den som er graven under moldi,
at eg 'ki i svemnen vil svike deg.[6]
Men heran o. s. v.

---

[4]) Dette Vers ledsages af den Bemærkning, at Svein Norðmann havde forfört 7 eller 9 Piger og taget dem alle af Dage, samt at han havde bestemt Gudbjörg samme Skjebne. Hun saae allerede sin Grav opkastet. Hendes grusomme, men efter de Tiders Anskuelser mandhaftige Gjerning var altsaa baade til eget Livs Frelse og „fer den som er graven under moldi." See forövrigt den fölgende Vise.

[5]) Oldn. gjarna, gjerne.

[6]) Hun havde lovet, at hun ikke skulde svige ham (tage Livet af ham) i Sövne, derfor vækkede hun ham först. Men — hvilken elendig

17. Svein Norðmann han vaknað, og kringum seg ság,
fer den som er graven under moldi,
dá ság han seg bunden frá topp og til tá.
Men heran o. s. v.

18. Stolt Guðbjörg hon tók up ein sylvbunden kniv,
fer den som er graven under moldi,
sá sette hon den i Svein Norðmanns liv.
Men heran o. s. v.

19. Stolt Guðbjörg hon steig pá gangaren grá
fer den som er graven under moldi,
sá reið hon seg til sin faðers gárð.
Men heran o. s. v.

20. No ligge Svein Norðmann fer hund og ravn
fer den som er graven under moldi,
men enno sá ber eg mit jomfrunamn!
Men heran beðlað Svein!
Svein Norðmann, fer norðan under bergjan.

I de danske Saml. af gamle Folkeviser findes ingen Variant af denn
men i de svenske desto flere. Hos Arvids. 1,297 findes 2de under Na
af „den falske Riddaren,“ af hvilke dog den 1ste nærmest ligner den fi
gende Vise om Rullemann og Hilleborg, og hos Afzelius 2de Var. (3,
og 97) „Röfvaren Rymer og Röfvaren Bruun. De have alle et forskjel
ligt Omkvæd; kun den Sidstnævnte har Et, der minder om vort:

Det blåser och regnar nordast ut i fjällen,
der hvila och tre Nordmän.

Om disse svenske Var. heder det at de endnu leve i Folkemunde, o
ere optegnede 1 i Smaaland, 1 i Upland og 2 i Östergötland. Naar her
til kommer vor Vise, der lever i Thellemarken og Sætersdalen, saa h

---

Udflugt! Hun havde dog bundet ham. I en af de svenske Va
siger hun:

Wak upp, sköne riddare, det er nu tid!
jag vill ei i sömnen forlora ert liv.

an atter her et Beviis paa det aandelige Sameie og Fælledsskab, der bevidst finder Sted imellem Folkene paa begge Sider af Kjölen. Den skre Melodi kan vel ogsaa have bidraget til Sangens Popularitet. Den r meddelt af Olaf Glosimot, den ældre, i Silgjord.

LXX.

Rullemann og Hildeborg.[1]

1. Rullemann han tener i kongins gárð,
   með fuglar og dýr,
   i nie vetrar og sá eit ár.
   Dei fuglar og dýr ber likið ivir heiðe.

2. Han tener kvárgin fer kost hell' lön
   með fuglar og dýr,
   men berre for Hildeborg, hon var sá ven.
   Dei fuglar o. s. v.

3. Rullemann lútar ivir breiðe borð,
   með fuglar og dýr,
   han talar til Hildeborg dei löyndar orð.
   Dei fuglar o. s. v.

4. Aa höyre du Hildeborg hot eg spyre deg,
   með fuglar og dýr:
   lyster du af lande at fy'gje með meg?
   Dei fuglar o. s. v.

---

[1]) Hun heder ogsaa Signe. Denne Vise behandler samme Thema som den foregaaende, med hvilken den i Handlingens Beskrivelse er ganske overeensstemmende, kun noget mere udförlig.

5. Aa eg skal före deg på deð land,
med fuglar og dýr,
du genge på gulli som heran på sand.[*]
Dei fuglar o. s. v.

6. Aa eg skal före deg på den öy
með fuglar og dýr,
du kan syrgjelaus liva og syndelaus döy.
Dei fuglar o. s. v.

7. Aa på deð land hev eg hug til at bú
með fuglar og dýr,
kunnað eg berre honom Rullemann tru!
Dei fuglar o. s. v.

8. Aa er deð no sanning du seje fer meg
með fuglar og dýr,
så lyster eg fy'gje af lande með deg.
Dei fuglar o. s. v.

9. Og Hildeborg samlar sit gull úti skrin,
með fuglar og dýr,
og Rullemann saðlar út gangaren sin.
Dei fuglar o. s. v.

10. Og Rullemann ha' seg ein gangare spak,
með fuglar og dýr,
så sette han stolt Hildeborg på hans bak.
Dei fuglar o. s. v.

11. Og som dei då kom seg högast på heið,
með fuglar og dýr,
då spurde Hildeborg hot vegin leið.
Dei fuglar o. s. v.

---

[*]) Var. der renner vin som her renner vann (vatn).

12. Og som dei dá kom seg lenger fram
med fuglar og dýr,
og der kom dei til ei greft sá lang.
Dei fuglar o. s. v.

13. Rullemann, Rullemann, eg spyre deg meir,
með fuglar og dýr:
kvi heve du gjort denni grefti pá heið?
Dei fuglar o. s. v.

14. Aa Rullemann, Rullemann, eg spyrje deg vil,
með fuglar og dýr:
kvi heve du gjort denni grefti sá við?
Dei fuglar o. s. v.

15. Aa nie jomfrúgur sá heve eg haft,
með fuglar og dýr,
og alle sá hev' eg i grefti lagt.
Dei fuglar o. s. v.

16. Den tiende skal du vera —
með fuglar og dýr,
og alle syndinne skal du bera.
Dei fuglar o. s. v.

17. Og som dei kom seg i rosande lund
með fuglar og dýr,
der lyster Rullemann at kvile ei stund.
Dei fuglar o. s. v.

18. Eg tente sá lenge i din faðers gárð
með fuglar og dýr,
men aller luskað du mit fagre gule hár.
Dei fuglar o. s. v.

19. Og aller luskað eg dit fagre gule hár
með fuglar og dýr,

men set deg no neð sá luskar eg no.
Dei fuglar o. s. v.

20. Og Rullemann la' seg i Hildeborgs fang
með fuglar og dýr,
og der kom han i ein svemn sá lang. [*]
Dei fuglar o. s. v.

21. Og Hildeborg ha' seg eit snöreband,
með fuglar og dýr,
sá snörde hon Rullemanns fót og hand.
Dei fuglar o. s. v.

22. Og Hildeborg ha' seg ein sylvbogað hniv,
með fuglar og dýr,
den kýlað hon tri gángur i Rullemanns liv.
Dei fuglar o. s. v.

23. Guð bere deg Hildeborg, kvi gjorðe du deð?
með fuglar og dýr,
og beðre gott ha' eg aktað deg!
Dei fuglar o. s. v.

24. Her ligger du Rullemann fer hund og ravn
með fuglar og dýr,
enno ber eg mit jomfrúnamn!
Dei fuglar o. s. v.

25. Her ligger du Rullemann og renner blóð
með fuglar og dýr,
enno tro'r eg mine jomfrú skó.
Dei fuglar o. s. v.

26. Hildeborg sette seg pá Rullemanns hest,
með fuglar og dýr,

---

*) Var. Runesvemnen pá en rann. Man skulde altsaa tænke sig i hun hexede en Sövn paa ham.

så reið hon heim som ein riddar best.
Dei fuglar o. s. v.

27. Og som hon kom seg på vegin fram
með fuglar og dýr,
så mötte hon Rullemanns bröð'anne fem.
Dei fuglar o. s. v.

28. Aa höyre du Hildeborg fager og fin,
með fuglar og dýr,
hori er Rullemann, festarmann din?
Dei fuglar o. s. v.

29. Aa han ligge neð i den grönan eng
með fuglar og dýr,
han hev' så blóðutt ei brú'reseng.
Dei fuglar o. s. v.

20. Aa han ligge neð i dei djupan dala
með fuglar og dýr,
og korpar og kråkur skal ivir en gala.
Dei fuglar og dýr ber likið ivir heiðe.[1]

Som forhen bemærket findes en Variant til denne Vise hos Arvidson 1, 298 under Navn: „Den falske riddaren," der begynder saaledes:

Och riddaren han rider sig til jungfruns gård,
och ute för honom jungfrun hon står.
För fogel och så ljuf!
den fålen bär lik öfver grön hede.

Ogsaa i vor Vise har jeg hört begge Omkvædene sammensluttede. Den er meddelt af Anne Klomsæt, Anne Golid og fl. i Silgjord.

[1]) Her tilföies at Hildeborg værgede sig imod Brödrene, og raabte at de nok maatte komme og binde an med hende, om de turde, saa skulde de faa samme Seng at ligge i.

LXXI.

Sveinen og den vene möy.

1. Sveinen og den vene möy,
   með skogin stende grön,
dei tevle tavlur[1] under öy.
   Mannen tek ingjoære út, der ingjo er.

2. Dei tevle 'ki anten um åker hell' eng,
   með skogin stende grön,
dei tevle um ein seglestreng.
   Mannen o. s. v.

3. Dei tevle 'ki anten um hús hell' jórð,
dei tevle um ei seglingssnór.

4. Ungersvein lét seg snekkja gera,
jomfruga lét sin stakkin skera.

5. Ungersvein bygger snekkja ný,
jomfruga hon sin stakkin bý.

6. Ungersvein skuvar si snekkje frå land,
jomfruga hélt i fremri stavn.

7. Jomfruga retter up si kvite hand:
Ungersvein, ungersvein, hjölp i land.

---

[1]) tevle tavlur, spille Bretspil. — En Variant af denne Vise, optegnet i Östergötland, findes hos Arvids. 2, 166. Den er meget lig foranstaaende og begynder saaledes:

Och ungersven och jungfrun ute på ö,
   med skogen står grön.
De snakkade så mycket om fruar och mör.
   För man tager aldrig äran ut der ingen är.

8. Aa eg deg inki hjölpe kan,
eg hev' ei brú'r pá min faðers land.

9. Eg hjölper deg inki pá tofte,
eg hev' ei brú'r i min faðers lofte.

10. Jomfruga rok af pá eit litið sker,
sá fek hon sitja kvile seg der.

11. Jomfruga slær sit hár ivir herð:
Krist geve deð mátte bláse eit veðr!

12. Jomfruga slær sit hár ivir axli:
Krist geve deð veðrið mátte vaxe!

13. Og der kom veðer af vesta —
hon kantar ikring den snekkja.

14. Der kom veðer og vestavind,
ungersveins snekkja rullað umkring.

15. Ungersvein rette up si kvite hand:
Jomfru, jomfru, hjölp meg i land!

16. Eg deg inki hjölper no,
eg hev' meg ein ungersvein, venar hell' du.

17. Jomfruga sám til sin faðers gárð,
    með skogin stende grön,
ungersvein sokk pá bylgja blá.
    Mannen tek ingjo ære út, der ingjo er.

LXXII.

Kong Endel.

1. Kong Endel han kom seg riðands i gárð,
langt ivir dei öðsterðe[1] mile,
úte stóð Mettelin, slóg ut sit hár.
Dei straumar, dei renne fer norðan under borgi

2. Velkomen kong Endel her hit til meg,
langt ivir dei öðsterðe mile,
og no hev eg bryggjað og blandað vin.
Dei straumar o. s. v.

3. Eg er 'ki sá mykeð um din mjöð og vin,
langt ivir dei öðsterðe mile,
eg er meire um Östelin, systerdotter di.
Dei straumar o. s. v.

4. Höyre du kong Endel, hot eg seje deg,
langt ivir dei öðsterðe mile,
dá er deð vel likar dy beðlar til meg.
Dei straumar o. s. v.

---

[1]) Meddelt: österde, Oldn. œðstr, höiest, överst, Compr. œðri. Or bruges ikke nu mere i Talesproget, og forekommer mig besynd ligt i denne Vise, der dog ikke forövrigt har noget gammelt Pr I den Forbindelse, hvori det staaer giver det ogsaa en ander Mening: de överste Mile? Dette i Forbindelse med Navnet Ko Endel bringer til at tænke paa Oldsagnet om Örvandel, hvis frosne Taa Thor kastede op paa Himmelen og gjorde den til Stjerne, der siden kaldtes Örvandels Taa. (Jfr. Munch, Nord Gudelære Pg. 58). Den i 13de og flg. Vers ombandlede *Dróm* Solen, Maanen og Stjernerne kunde ogsaa maaskee antages at be tyde derpaa. Isaafald maa vort Kvad være en svag *Efterklang* et ældre, fra hvilket hiint Udtryk i Omkvædet kunde antages være en Levning.

5. Eg helsar deg Mettelin tusinde takk,
langt ivir dei öðsterðe mile,
eg heve min húg inki til deg lagt.
Dei straumar o. s. v.

6. Og Mettelin geng seg at högan loft
langt ivir dei öðsterðe mile,
si systerdotter hon vekkjer up.
Dei straumar o. s. v.

7. Hon rykte i hennars bolster og dróg i hennars hár
langt ivir dei öðsterðe mile,
og no skal du in for kong Endel gá,
Dei straumar o. s. v.

8. Dei andre möyann sit inne spinne gull,
langt ivir dei öðsterðe mile,
og du ligg endá af svemnen full!
Dei straumar o. s. v.

9. Dei andre möyann sit inne spinne lin
langt ivir dei öðsterðe mile,
og du ligg endá i svemnen din!
Dei straumar o. s. v.

10. Og no skal du in for kong Endel gá
langt ivir dei öðsterðe mile,
með bere fót og með neðslegið hár.
Dei straumar o. s. v.

11. Skal eg in for kong Endel gá,
langt ivir dei öðsterðe mile,
alt deð gull, eg eige, deð drege eg pá.
Dei straumar o. s. v.

---

12. Mettelin, Mettelin set deg hjá meg
langt ivir dei öðsterðe mile,
og alle mine draumar fortel eg deg.
Dei straumar o. s. v.

13. Eg dröymde um den morgosól
langt ivir dei öðsterðe mile,
at den skein ivir kong Endels bórð.*
Dei straumar o. s. v.

14. Eg dröymde um den máne ný
langt ivir dei öðsterðe mile,
at den skein út ivir Skáne bý.
Dei straumar o. s. v.

15. Eg dröymde um dei stjönnur smá
langt ivir dei öðsterðe mile,
dei mone pá jórði fyrir meg gá.[2]
Dei straumar o. s. v.

16. Eg dröymde um deð korillband
langt ivir dei öðsterðe mile,

---

*) Denne Dröm forekommer ogsaa som en særskilt Sang med et andet Omkvæd:

Kære mi stjukmó'r set deg hjá meg
i lunde
draumen min vil eg fortelja deg.
Fer rike Rimar kongson den unge.

Eg dröymde um den máne ny
i lunde,
at den skein ut ivir Skáne bý
Fer rike Rimar kongson den unge.

Eller: Her leikar Rimar kongson den unge, (eller Heran byðs Rimar kongson o. s. v.)

²) Dette gá (for gange) som forekommer i denne og flere Viser, er endnu ingenlunde almindeligt i Talesproget.

at deð rokk ivir alt Norigs land.[4]
Dei straumar o. s. v.

17. Eg dröymde um eit apaltré
langt ivir dei öðsterðe mile,
at alle greinenne slútað neð.
Dei straumar o. s. v.

18. Eg dröymde um dei dúvunn tvo,
langt ivir dei öðsterðe mile,
dei sette seg på mi hovðegjorð.
Dei straumar o. s. v.

19. Eg dröymde um den fugleflokk
langt ivir dei öðsterðe mile,
eg totts at dei flaug i min faðers loft.
Dei straumar o. s. v.

20. Eg dröymde um den kvite lauk
langt ivir dei öðsterðe mile,
og den var nept i eit silkiskaut.
Dei straumar o. s. v.

21. Eg dröymde um dei sylgjunn tvo,
langt ivir dei öðsterðe mile,
eg totts at dei låg på mi bringe båð'.
Dei straumar o. s. v.

22. Og deð du dröymde um den morgosól
langt ivir dei öðsterðe mile,
du kem til sitja ved kong Endels bórð.[5]
Dei straumar o. s. v.

23. Og deð du dröymde um den máne ný
langt ivir dei öðsterðe mile,

---

[4]) Var. til deð treða Noorigs land.

[5]) Var. betý'r du vert dronning ivir Kong Endels borð.

betý'r du vert dronning ivir Skáne bý.
Dei straumar o. s. v.

24. Og deð du dröymde um dei stjönnunn smá
langt ivir dei öðsterðe mile,
deð er dei bóni, du skal með kong Endel fá.
Dei straumar o. s. v.

25. Og deð du dröymde um deð korillband
langt ivir dei öðsterðe mile,
at du vert dronning ivir alt Norigs land.
Dei straumar o. s. v.

26. Og deð du dröymde um deð apaltré,
langt ivir dei öðsterðe mile,
betý'r at olmugin lútar fer deg.
Dei straumar o. s. v.

27. Og deð du dröymde um dei dúvunn tvo
langt ivir dei öðsterðe mile,
deð vert dine brú'rkeringar báðe tvo.
Dei straumar o. s. v.

28. Og deð du dröymde um den fugleflokk,
langt ivir dei öðsterðe mile,
er hjásets mennar og gesteboðs fokk.[6]
Dei straumar o. s. v.

29. Og deð du dröymde um den kvite lauk
langt ivir dei öðsterðe mile,
deð er ein son så rask som hauk.[7]
Dei straumar o. s. v.

---

[6]) Bruden ledsages endnu af to Brudekoner, en brú'resvein og en hjásets-mann, Brudgommen af to hjásetsmennar, (d. e. hossiddende Mænd) disse kaldes Embetsmenn, og have hver især forskjellige Funktioner. Fokk, saaledes udtales folk.

[7]) Var. báðe ljós og rauð, eller báð fager og staut.

30. Og deð du dröymde um dei sylgjunn báð',
langt ivir dei öðsterðe mile,
deð kem til verte dine döttar smá.
Dei straumar o. s. v.

31. Stolt Östelin sette seg pá sengestokk
langt ivir dei öðsterðe mile.
sá drog hon pá seg den silkisokk.
Dei straumar o. s. v.

32. Sá rette hon út sin kvite fót
langt ivir dei öðsterðe mile,
og badde pá seg dei sylvspente sko.
Dei straumar o. s. v.

33. Sá drog hon pá seg den silkiserk
langt ivir dei öðsterðe mile,
nie var möyarnes handeverk.
Dei straumar o. s. v.

34. Sá drog hon pá seg den stakkin blá
langt ivir dei öðsterðe mile,
og gullið deð lág etter kvor den tráð.
Dei straumar o. s. v.

35. Sá drog hon pá seg den stakkin rauð
langt ivir dei öðsterðe mile,
og gullið deð lág etter kvor den saum.
Dei straumar o. s. v.

36. Og Östelin var inki beltestór
langt ivir dei öðsterðe mile,
hon snörde ikring seg den rauðe gullgjorð.
Dei straumar o. s. v.

37. Og hon var inki beltevand
langt ivir dei öðsterðe mile,

hon slengðe ikring seg deð rauðe gullband.*
Dei straumar o. s. v.

38. Og Östelin in at dynni steig —
langt ivir dei öðsterðe mile,
kong Endel han totte at sóli skein.
Dei draumar o. s. v.

39. Kong Endel tók Östelin på sit kné
langt ivir dei öðsterðe mile,
han gav hennar gull og festarfe.
Dei draumar o. s. v.

40. Kong Endel tók Östelin i sin arm,
langt ivir dei öðsterðe mile,
han gav hennar gullkrona og dronningnavn.
Dei straumar o. s. v.

41. Kong Endel han af garðe reið
langt ivir dei öðsterðe mile.
atter stoð Mettelin sine hendar og vreið.
Dei straumar, dei renne fer norðan under borgi.

En Variant af denne Vise forefindes under Benævnelsen; Fröke Ädela hos Arvids. 2, 183, optegnet efter Meddelelse i Östergötland. D[i] forekommer en lignende Dröm, men mindre fuldstændig. Den begynd[er] saaledes:

---

*) Denne Paaklædnings-Beskrivelse, som man er tilböielig til at ind tage overalt, hvor en kvindelig Skjönhed optræder, er allevegn sig selv lig. Den tjener i al Fald til at vise hvad man ansaae for en glimrende Dragt. En röd Stak ovenpaa en blaa hörer endnu til Brudedragten i Thellemarken, saavelsom udslaget Haar behængt med Silkebaand, samt paa Hovedet et Diadem af forgyldt Sölvstas kaldet: lav (Oldn. hlað). Sammenl. en lignende Beskrivelse i Visen „Ellensborg og Herr Jennus“ i den Nyr. Rahb. Samling 4 Dl. Pg. 286.

Fröken Ådela hon sitter uti buren sin,
och är det intet dager än?
och ingen till henne tordes gå in.
I salen der dansar kung Erik.

LXXIII.

Kong Kristian og hans dronning.

1. Kongin han sille fara i krig,
her vexe 'ki gull,
han la' fer si dronning dei vilkori tri.
Krist geve meg ei jomfru!

2. Han la' fer si dronning dei vilkori tri,
her vexe 'ki gull,
og ingin så kan hon bekoma af di.
Krist geve o. s. v.

3. Deð eine var deð hon sill' lat' byggje ein stól,
her vexe 'ki gull,
og den sille glima som ei morgosól.
Krist geve o. s. v.

4. Deð aðre var hon sill' lat' byggje ein sal,
her vexe 'ki gull,
den sille stande båð með voxter og al.[1]
Krist geve o. s. v.

5. Deð treða var deð hon sill' eige eit bån,
her vexe 'ki gull,

[1]) Al, Opfostring.

og inki vita annen bánefa'r, en han.
Krist geve o. s. v.

6. Kongin han styrde sit skip ifrá land,
her vexe 'ki gull,
hans dronning stend att' pá kvitan sand.
Krist geve o. s. v.

7. Kongin han styrde sit skip pá fjór,
her vexe 'ki gull,
hans dronning sine hendar i tárinne tvo.*
Krist geve o. s. v.

8. Dronningi genge seg neð pá sand,
her vexe 'ki gull,
der möter hon sá gamal ein mann.
Krist geve o. s. v.

9. Og höyre du dronning eg talar til deg,
her vexe 'ki gull,
kvi feller du dei tárinn sá striðe?
Krist geve o. s. v.

10. Derfer feller eg dei tárinn sá striðe,
her vexe 'ki gull,
min herre la' fer meg dei vilkori tri.
Krist geve o. s. v.

11. Min herre la' fer meg dei vilkori tri,
her vexe 'ki gull,
og ingin sá kan eg bekoma af di.
Krist geve o. s. v.

12. Deð eine var eg sill' lat' byggje ein stól,
her vexe 'ki gull,

*) Præt. af tvá (tvaga) vaske, tvætte.

og den sille glima som ei morgosól.
Krist geve o. s. v.

13. Deð aðre var at eg sill' lat' byggje ein sal
her vexe 'ki gull,
den sille stande báðe með voxter og al.
Krist geve o. s. v.

14. Deð treða var deð eg sill eige eit bán,
her vexe 'ki gull,
og ingin annen bánefar vita, en han.
Krist geve o. s. v.

15. Hot vil du dá geva den gamle mann,
her vexe 'ki gull,
um han dine vilkori ráðe kan?
Krist geve o. s. v.

16. Eg geve deg deð du vil hava,
her vexe 'ki gull,
eg geve deg brauð til din dauðe-dage.
Krist geve o. s. v.

17. Sá lét han skrive eit brev um land,
her vexe 'ki gull,
dei sill' koma sá mange, som kunn' bera báð' stokk og brand.
Krist geve o. s. v.

18. Sá lét han bera og byggje ein stól,
her vexe 'ki gull,
han glimað liksom ei morgosól.
Krist geve o. s. v.

19. Sá lét han bera og byggje ein sal
her vexe 'ki gull,
og den stoð báðe með voxter og al.
Krist geve o. s. v.

20. Aa höyre du dronning eg seje deg má,
her vexe 'ki gull,
no skal du deg jomfruklæðir fá.
Krist geve o. s. v.

21. No skal du klæð deg i sabel og márð,
her vexe 'ki gull,
sá vil me sigle til Skotland i ár.
Krist geve o. s. v.

22. Og dá dei kom til Skotland fram,
her vexe 'ki gull,
dá mötte dei kongin pá kvitan sand.
Krist geve o. s. v.

23. Aa höyre du deð du gamle mann,
her vexe 'ki gull,
hori heve du fengið deð liljevand?
Krist geve o. s. v.

24. Eg gekk meg her neð veð strande,
her vexe 'ki gull,
der fann eg den jomfru pá kvitan sande.
Krist geve o. s. v.

25. Höyre du skön jomfru eg talar til deg,
her vexe 'ki gull,
og lyster du no at fylgje með meg?
Krist geve o. s. v.

26. Og han gav hennar deð rauðe gullband,
her vexe 'ki gull,
og der stoð pá kong Kristians namn.
Krist geve o. s. v.

— — — — — — — —

27. Og dá som deð leið útetter mot höst,
her vexe 'ki gull,

dá fór hans dronning til tyngjast fer bryst.
Krist geve o. s. v.

28. Kongin han kom fra leðingi heim,
her vexe 'ki gull,
han skundað sá fort og var inki sein.
Krist geve o. s. v.

29. Dá ság han den forgylte stól,
her vexe 'ki gull,
den glimað som ei morgosól.
Krist geve o. s. v.

30. Dá ság han den forgylte sal,
her vexe 'ki gull,
og den stóð báðe með voxter og al.
Krist geve o. s. v.

31. Og dá ság han deð vesle kind,
her vexe 'ki gull,
„Men eg er vist inki faðir din!"
Krist geve o. s. v.

32. Aa fram sá kom den gamle mann,
her vexe 'ki gull,
sá tók han up deð rauðe gullband.
Krist geve o. s. v.

33. Sá tók han up deð rauðe gullband,
her vexe 'ki gull,
og der stóð pá kong Kristians namn.
Krist geve o. s. v.

34. „Heve du 'ki vorið fer Skotlands öy?
her vexe 'ki gull,
fann du 'ki der sá ven ei möy?"
Krist geve meg ei jomfru!

LXXIV.

Herre Per og stolt Margit.

1. Herre Per saðlar út gangaren grá
   under liðe,
sá riðer han seg til stolt Margits gárð,
   með sóli skine sá viðe.

2. Herre Per kem seg riðand i gárð
   under liðe,
stolt Margit stend úte, slær út sit hár,
   með soli skini sá viðe.

3. Du tar 'ki stolt Margit slá hárið fer meg,
eg agtar no inki at beðle til deg.
   o. s. v.

4. Vil du 'ki beðle, sá kan du lata vera,
eg agtar sá litið hot slik ein vil gera!

5. Og deð sér eg pá dit blanke sverð
at du heve vorit i falske ferð.

6. Deð sér eg pá din höge hatt
at du seie aller noken mann satt.[1]

7. Stolt Margit, stolt Margit, trolova meg!
dei átte gullborginne geve eg deg.

8. Der er bórð með blokkur blá
silkidúkin er breidde pá.

---

[1]) satt for sant er aldeles oldnorsk. Det bruges saaledes i de øverste Fjeldbygder endnu. Denne Ordvexling skal være et behageligt Skjemt; i det fölgende Vers begynder en alvorligere Samtale.

9. Krakkanne er otor kvite kvalsbein
tróðunne[2] er með rauðe gull rennt.

10. Stolt Margit hon samlar sit gull úti skrin,
herre Per saðlar út gangaren sin.

11. Stolt Margit hon samlar sit gull úti skál,
herre Per strýke sin gangare grá.

12. Sá gerist han i hándo sterk,
han sette stolt Margit pá sin hest.

13. Dá dei kom seg der neð at stránd
dá lág alle skipi langt frá lánd.

14. Der lág 'ki att berr' ein fiskarbát,
som var 'ki anten stamn hell' stýre pá.

15. Herre Per gekk af at ein eikerunni,
sá skar han báð' stamnar og stýre 'pundir.[3]

16. Dá dei kom seg der lítið pá fjórð,
den lisle fiskarbáten klovnað i tvo.

17. Der kom veðr og vestavind,
den lisle báten rullað ikring.

18. Herre Per tók stolt Margit 'pi[4] sit fang:
min fljóte fole kan symje i land.

19. Han sám[5] af pá eit lítið sker,
folen lyster at kvile seg der.

---

[2]) tróðunne, Fodtrinene paa Bænkene, af troða.

[3]) 'pundir for up undir; stamn for stavn.

[4]) 'pi for up i.

[5]) sám Præt. af symja, svömme. Man skal formodentlig tænke sig et

20. Stolt Margit hon vriðer sine klæðir smá,
herre Per strýke sin gangare grá.

21. Dá dei ha setið ei liti stund,
dá lyster stolt Margit at spyrje seg um.

22. Aa höyre du herre Per, hot eg talar til deg:
kor er no gullborginn, du lovað meg?

23. Eg heve inki anten hús hell' jórð,
mine pening ligge pá riksmanns bórð.

24. Eg heve inki anten áker hell' eng,
mine pening ligge pá riksmanns seng.

25. Og eg er ein fatike, freðarlaus mann,
eg veit meg inki freðen i sjau kongeland!

26. Eg skal selje mit rauðe gullband
og löyse deg freðen i sjau kongeland.

27. Og eg skal selje min rauðe gullring
og löyse deg freðen atter pá ting.

28. Og eg skal selje mi kápe blá
og löyse deg freðen atter i ár.

29. Deð tikjest meg endá vera verst
eg hev meg ei onno stolt jomfru fest!

30. Og hev du deg ei onno stolt jomfru fest
sá vil eg vera di tenestpike nest.

Sund, som de skulde sætte over, og at Hesten var med paa Baaden. At Pigens Bortförelse skede hemmelig og maaskee under Forfölgelse, er ikke sagt, men bör nok forudsættes som givet. *Derfor* maatte de benytte den Farkost, som var forhaanden hvor ussel den endog var.

31. Nei du skal inki vera mi tenestpike nest
men du skal vera min kæraste best.

32. Stolt Margit, gláp deg litt lenger neð,
der sér du gullborginn, eg lovað deg.

33. Stolt Margit, gláp deg litt lenger i bý,
der sér du gullborginn glimar i ský!

34. Dei sette seg pá gangaren grá,
dá sám han seg til herre Pers gárð.

35. Der vart gleði og mykin gnýr,
stolt Margit og herre Per drakk bryllaup i bý.

34. Der vart gleði og mykin gaman
under liðe,
stolt Margit og herre Per drakk bryllaup með sama;
með sóli skine sá viðe.

I de svenske Saml. af Afzelius findes (3, 71) en i Upland nedskreven Variant af denne Vise: „De sju gullbergen". Benævnelsen sees hentet derfra, at Beileren lover Pigen syv Guldberg, istedetfor som det rimeligere og vistnok rigtigere hos os heder Guldborge (d. e. gyldne, prægtige Borge).

Hertig Hillebrand han rider på rika grefvens gård,
uti lunden,
och rika grefvens dotter för honom ute står
den jag hafver tingat i min ungdom.

LXXV.

Herr' Nikelus.[1]

1. Herr' Nikelus tener i kongins gárð,
han tente sjau vetrar og sá eit ár.
Men fagran folen, og han trávar enno.

2. Han tener inki fer onno lōn
hell' fer líti Kersti, hon var sá ven.
o. s. v.

3. Höyre du líti Kersti hot eg spyre deg:
vil du af lande reise með meg?

4. Slet inki eg tor' og inki eg má
her er sá mange meg vaktar pá.

5. Aa höyre du líti Kersti hot eg seje deg:
dei nie gullborginn eg geve deg.

6. Líti Kersti hon sankar sit gull i skrín,
sá gav hon herr' Nikelus truen sin.

7. Herr' Nikelus geng seg til smeðen i bý,
der lét han gera seg dei stálárinn ný.

8. Sá sette han líti Kersti pá breiðe bórð
sja'v sett' en seg fer árinn til ró.

9. Som dei dá kom út pá bylgjunne blá,
dá brast dei nýe stálárinn ifrá.

---

[1]) Denne Vise er kun en Variant af den foregaaende, men mindre fuldstændig.

10. Liti Kersti hon kom seg inpá ein stein,
der lyster hennar at kvile sine bein.

11. Herr' Nikelus kom seg inpá ein stokk
der lyster den herre at kvile sin kropp.

12. Liti Kersti hon vreið sin silkiserk:
Herre Gud, kong Nikelus, for kvindeverk!

13. Liti Kersti hon knattað dei sylvspente skó:
Herre Gud, kong Nikelus, no er du móð!

14. Så sette han liti Kersti pá gangaren grá
sja've sám han pá bylgjunne blá.

15. Og dá som dei kom seg at rosands lund
dá lyster liti Kersti at höyre seg um.

16. Höyre du herr' Nikelus, hot eg spyre deg:
kor er dei gullborginn, du lovað meg?

17. Eg er ein fatike freðarlaus mann,
eg eig ingin garð pá detti land.

18. Men dá dei kom seg der lenger fram
dá ság dei gullborginn, dei skein sá langt.
Men fagran folen, og han trávar enno.

LXXVI.

Herre Per i Riki.[1]

1. Höyre du liti Kersti,
hossi lenge vil du meg biðe,
með eg reiser pá annað land
og lærer báð lesa og skrive?
Han er inki goð at vente den svein
som aldri kem heimatt'.
No lengist meg!

2. Eg skal biðe deg i átte ár
endá i árinne nie,
höyre du herre Per i Riki
lenger vil eg 'ki biðe.
o. s. v.

---

[1]) Af denne Vise haves i den Nyrup-Rahb. Samling en dansk Ov- sættelse (4 Deel, Side 268). Hun heder der „Iomfru Ellensborg" han Herr Peder den rige, hvilket sidste maa være en Misf- staaelse af Stedsnavnet Riki. Heraf sees ogsaa, at vor Vise ik kan være en Oversættelse af den danske, hvilket desuden af an- Grunde er noksom klart. Hvad Almuesfolk her har tilegnet sig af danske Visesamlinger, er strax kjendeligt paa Sproget, der gjen- ves med nogle faa Endringer i dets boglige Skikkelse. — I Sæter- dalen er der en Gaard, som heder Riki, hvor der ifölge Sagne gamle Dage skal have boet Kæmper og mægtige Folk. I Dören Stuen har der været indfældet et Skjold, paa hvilket der var anbra en Inskription, men nu er det borte.

Den danske Oversættelse begynder saaledes:

Hör I skjönne Ellensborg
hvor længe vil I mig bie,
imedens jeg rider mig op paa Land
og bedrer Synderne mine?
Og nu da længes mig.

3. Dá deð leið i deð áttende ári
endá i árinne nie
inki kom herre Per i Riki
heimatt' i alle di.

4. Og deð var liti Kersti
teke hon til at lange,[*]
sá axlar hon si kápe blá
og geng' seg neð at strande.

5. Og deð var liti Kersti
hon geng seg neð pá strand,
og deð var skipar Hákon
han styrde si snekkje i land.

6. Velkomen liti Kersti
og deð i mit skipi fram!
vil du inki kaupe deð kvite lín
og sá deð lerefti granne?

7. Eg er inki um deð kvite lín
og inki deð lerefti granne,
men eg er meir um min systerson,
er dregin sá langt af lande.

8. Deð er inki din systerson
og inki din skylde frende,
men deð er herre Per i Riki
sá vel eg han mone kenne.

9. Du tar inki etter han biðe
og inki etter han lange,
no er her i dag ein mánesdag
dá skal hans bryllaup stande.

---

[*]) Denne Form brugte Sangeren, og jeg har derfor beholdt den.

10. Og deð var liti Kersti,
geng fer sin bróðer at stande:
vil du láne meg snekkja di,
eg vil draga meg langt af lande?

11. Og deð var hennars bróðer
så högt han at hennar lóg:
eg skal láne deg snekkja mi
hon er deg inki for góð.

12. Og deð var liti Kersti
hon geng seg neð at strande,
så skuvað hon den snekkja út
som förre låg langt på lande.

13. Og deð var liti Kersti
så vel fekk hon deð i lag,
sjo'v sette hon seg fer árinne ró,
sin smådreng sette hon bak.*

14. Og deð var liti Kersti
så vel fekk hon deð i lag,
så kem hon til herre Per i Riki
den fyrste bryllaupsdag.

15. Og deð var liti Kersti
hon gekk seg i stoga in,
og deð var herre Per i Riki
smilar under skarlak-skinn.

---

*) Ifölge den danske Overs. tog hun alle sine Möer med, efterat h
havde afklippet deres Haar og gjort sig selv Ridderklæder. Se
satte hun sig ved Styret og sine Möer for Aarene og drog saaled
afsted til „Öster-Kongens Rige", hvor Herr Peder havde fæstet s
en anden Brud. Da hun saa gjenfinder ham, foregiver hun at ha
Fader „ligger paa Baaren död — og hans Moder paa Sottesen
og beder ham skynde sig hjem. Han forstaaer dette Vink og följe

16. Og deð var liti Kersti
hon helsar ivir breiðe borð,
fyrst og fremst hin fagre svein
som hélt sá vel sine órð.

17. Og deð var herre Per i Riki
helsar en atter på henne,
velkomen er du min systerson,
så vel eg deg mone kenne!

18. Deð er inki din systerson
deð er likar til vera ei fruge,
hárið hev hon som spunnið gull
og vippað under silkiluve.

19. Deð er inki din systerson
deð er likar til vera eit kvendi,
hárið hev hon som spunnið gull
og vippað i silkitvinne.

20. Höyre de deð mine brú'rkvinnur tvo
de fy'gjer brú'ri at sengi,
með' eg fy'gjer min systerson
burt ivir dei gröne engir.

21. Og deð var herre Per i Riki
helsar han atter på dei:
kem eg inki att' i daganne tvo
de ventar meg aldri meir.

22. Og deð var liti Kersti
helsar hon atter på henne:
no må du bera den löynde sorg
som eg hev' borið så lengi![*]

---

*) I den danske Oversættelse heder det:
Der hun kom der midt paa Sund
da slog hun ud sit Haar:

Han er inki goð at vente den svein
som aldri kem heimatt'.
No lengist meg!

LXXVII.

Ridder Valivan.

1. Der búr no ei jomfrú her úti 'kons bý,
deð er 'ki annað gullið, hon mone sý.
Men Valivan seglar árle. — (árleg).

2. Her búr no ei jomfrú upá 'kons land,
og hon er sá stolt og beðlevand.
Men Valivan o. s. v.

3. Der beðlar kongin og kongins menn,
ingin sá vilde hon hava 'ta dem.

4. Valivan lét seg byggje eit skip,
der var inki slikt i deð heile kongerik'.

5. Og Valivan lét sit hárið vaxe,
sá lokkanne hekk neð ivir hans axlir.

6. Og Valivan lánte seg sox og skære
sá lét han seg jomfruklæðir gera.

7. Og Valivan gjórðe seg jomfrúskruð,
sá lét han seg leiðe som han var brú'r.

Nu har liden Kirsten
den Sorg, jeg havde igaar.

8. Og Valivan kom i stolt Margits gárð,
han klappað pá dynni með fing'anne smá.

9. Han klappað pá dynni með fing'anne smá:
Statt up stolt Margit, skreið lokunn ifrá!

10. Aa ingin sá heve eg stevne sett,
og ingin sá lukkar eg in um nott.

11. Aa kære stolt Margit du lukkar vel up
eg er ei jomfrú líkeins som du.

12. Stolt Margit drog pá seg stakkin blá,
sá skreidde hon lokunn til og ifrá.

13. Sá sette hon honom pá forgyllte skrín
og skenkte báðe með mjöð og vín.[1]

14. Hon sette honom pá forgyllte stól
sá drog hon af en báð sokkar og skó.

15. Og er du ei jomfrú líkeins som eg
sá gjönne má du liggje hjá meg.

16. Slet inki má eg liggje hjá deg,
men eit stykki pá vegin du fy'gje meg![2]

17. Stolt Margit geng fyri, drege silki jemt með jórð,
Valivan gekk etter, sá hjarteleg han lóg.

18. No genge me heran tvo jomfrúgur fin:
hokken er deð som leikar i hugin din?

---

[1]) Naar Pigerne faa natlige Besög i Loftet af deres Beilere, er det endnu her Skik og Brug, at de oplade sine malede Kister og traktere dem med Brændeviin og Honningkage, Æbler o. desl.

[2]) Hos Andre forefalder den fölgende Samtale medens de Elskende ligge sammen.

19. Aa Olaf up i bygdi, honom kunnað eg fá,
men Valivan má eg aller sjá.

20. Og Olaf upá None han er no sá kvass[3]
men Valivan stend i mit hjarta sá fast.

21. Men som at dei kom seg i rósands lið
dá fór hon stolt Margit til finnast i.[4]

22. Eg tikje sá vont um dei bóni smá
eg skreidde attfer loko og reiste ifrá:[5]

23. Aa deð sér eg pá dine bringur smá,
at du hev aller lagt bóni pá.

24. Deð sér eg pá din kinn sá rauð'
at du hev aller lidd bánenauð.[6]

25. Eg tikje du er i stigi sá stór
som du sille vera ein riddare góð.

26. Og derfer er eg i stigi sá stór,
eg hev meg sá breitt eit skipaborð.

27. Eg tikje du er i dine augo slik — (sá kvit)
som du sille vera ein riddare rik.[7]

---

[3]) Var. honom kunnað eg haft

[4]) finna, her i Betydn. indsee, fornemme. finnast i, besinde sig.

[5]) Var. Guð tröste og beðre meg for dei boni smá
og helst for den liten i vogga lág.

[6]) Var. Deð sér eg pá dine rauðe rosens kinn
at du hev aldri lidd bánepín.

[7]) Hertil svares: Aa tikje du eg er i augo sá kvít
eg hev meg ei syster, hon er meg sá lik.
(sjau bróð'ar dei er meg sá lik).

28. Hot var deð eg höyrde som singlað,
som karmanns brynjunne ringlar?

29. Deð var 'ki karmanns brynjunne blá
deð var mine nyklar store og smá.

30. Så gav han hennar af mjöðen som rann,
stolt Margit hon somnað i Valivans fang.*

31. Valivan tók Margit upá sin arm,
så bar han hennar på skipið fram.

32. Hon sov úti dagar og nætar tvo,
treða dagin dá sov hon endá.

33. Han klappað hennars kinn så rauð;
söv du no lenger så er du dauð!

34. Han klappað hennar på kinn så kvít:
söv du no lenger så er du lík!

35. Stolt Margit hon vaknað og kringum såg
deð var 'ki annað sjöen og himilen blá.

36. Stolt Margit hon stytte up stakkin blá,
vilde hoppe i sjöen og bylgjunne dá.

37. Men Valivan var sine fing'anne sterk,
han nappað hennar att' i sin silkiserk.

38. Nær skal eg no koma heim til min faðers land,
eg hev der så mange rauðe gullband?

---

*) Hertil föies af Andre fölg. Vers:
Så gav han hennar bäð mjöð og vín
hon vaknað 'ki för hon kom i deð treða kongerík.

Og Valivan stóð og tenkte með seg:
Aa trú eg orkar no 'ki bera deg?

39. Du kem inki heim til din faðers land
för du fær ein son, som sigle kan.

40. Nær skal eg koma heim til min móðers gárð
eg hev der sá mykið silki og márð?*

41. Du kem inki heim til din móðers gárð
för du fær ei dotter með ljósgult hár.

42. Og no hev du fört meg sá svikefull fram,
no vil eg vita dit riddar-namn.[10]

43. Mit riddar-namn deð er inki vant,
deð er meg dei kallar herr' Valivan.[11]

44. Og er du no unge herr' Valivan du!
deð er han, som stend sá hart i min hug.
Men Valivan seglar árle.

Dette Kvæde er meget udbredt i Thelemarken og jeg har saaled havt Anledning til at sammenligne flere Varianter. Blandt dem, der kan synge det, vil jeg blot nævne En, nemlig Olaf Glosimot den ældre, i hvem man vil kunne faa Besked om mange af disse Viser.

I de svenske Samlinger findes 2de Varianter af denne Vise optegnet i Östergötland og Nerike efter Traditioner blandt Folket. Arvids. 1, 1 og Afz. 2, 173. Desuden er den Vise, som findes hos Arvids. 1, 1 „skjön jomfrun“ omtrent af samme Indhold. Den, som Afz. har, ligner mest vor, og begynder:

Vallevan han seglar så sent um en kväll
då jomfrun satt i kammaren och akta' ut sin eld.
Vallevan, Vallevan, han seglar årlig.

---

*) Rimene lyde ogsaa: móðers by — silki at sý; og Svaret: för du fær ei dotter som silki kan sý.

[10]) Var. Og etterdi du no hev dárað meg
dit rette riddarsnamn du seje meg!

[11]) Hertil föies ogsaa dette Vers:
Aa deð er dei smádrengins vís,
dei plag' kalle meg Valivan rík.

LXXVIII.

Liti Kersti som stalldreng.[1]

1. Liti Kersti hon var sá vakker ei möy,
   sadeli hei!
kongins son vil for hennar döy.
   I brynjo tor hon ei.

2. Sá viste hon seg 'ki annað ráð,
   sadeli hei!
sá selde hon si kápe blá.
   I brynjo o. s. v.

3. Selde hon si kápe blá,
   sadeli hei!
sá kaupte hon att' ein gangare grá.
   o. s. v.

4. Sá lét hon seg karmannklæðir skera,
   saðeli hei!
hon seje, hon vil en riddare vera.
   o. s. v.

5. Sá reið hon seg til kongins gárð,
   sadeli hei!
„Tar du kongi noken stalldreng i ár?
   o. s. v.

---

[1]) Denne Vise findes noget anderledes hos Peder Syv 4, 31 og i den Nyr.-Rahb. Samling 4 Deel Side 116 — „Stolt Ingeborgs Forklædning". Omkvædet er der: „Selv sörger hun for ham saa lönlig". En her forekommende Variant begynder saaledes:

Her búr no ein bonde inki langt af leið,
   og den lisle,
han heve dei döttar og vene vore dei.
I 'kons stall hev hon tent i stor löyndom.

6. Slike smá drengir likar eg best,
sadeli hei!
eg tar ein stalldreng, eg tar 'ki hans hest.
o. s. v.

7. Peðer, kongins son svaraðe til:
sadeli hei!
hesten skal stande på stallen með min.
o. s. v.

8. Hesten skal stande på stallen með min
sadeli hei!
sja'v skal en sova með meg under lín.
o. s. v.

9. Dei átte ár leidde hon hestann til vann
sadeli hei!
deð niende ár dá vart hon með bán.
o. s. v.

10. Peðer han spurðe móðeren sin:
sadeli hei!
kan eg fá láne steinstólen din?
o. s. v.

11. Steinstólen den kan du vel fá,
sadeli hei!
men dá lýt du vera nærkering* sja'v.
o. s. v.

12. Sá kom der boð i kongins gárð!
sadeli hei!
din stalldreng hev fengið sá vént eit bán.
o. s. v.

---

*) Jordemoder. Hedder ogsaa nérkjering, og paa andre Steder nær-kona. Oldn. nærkona.

13. No hev eg vorið kongi i treðive ár,
sadeli hei!
men aller hev min stalldreng född bonn för no!
o. s. v.

14. Og Peðer han falt for kongin pá kné:
sadeli hei!
og kære min faðer du geve 'kon til!
o. s. v.

15. Liti Kersti hon falt for kongin pá kné!
sadeli hei!
og kære kongi du geve 'kon til!
o. s. v.

16. Han tók ein gullring af sin fing:
sadeli hei!
den skal du hava fer treskheiten din.
o. s. v.

17. Han tók ein gullpenning af sin pung,
sadeli hei!
den skal du hava for du var sá ung.
o. s. v.

18. Tak no liti Kersti og set 'a pá dit fang,
saðeli hei!
gev 'a gullkrone og dronning navn!
I brynjo tor hon ei.

Saa ubetydelig end denne Vise er, saa hörer den dog til de i Norden mest udbredte og findes i mange Varianter. Foruden dem vi forhen have omtalt findes den paa Svensk hos Arvids. 2, 179 og hos Afz. 2, 15. 20. Den er oversat paa Tydsk af Grimm og Mohnike, og en engelsk Folkesang: „The Lady Turned Serving-Man“ hos Percy skal være af lignende Indhold.

LXXIX.

Jomfruga som lengtar.

1. Nær má eg no bryggje hell' blande vin,
   eg veit aller veð meg sá lengi!
hell' nær má eg vente heimekoma di?
   Jomfruga, ber hon sorgi með' sveinen ligge fangi

2. Her stende ei lind her suð under lið,
   eg veit aller veð meg sá lengi!
báð' vet'e og somor sá stende hon frið.
   o. s. v.

3. Sá lenge den lindi hon ber sine blað,
   eg veit aller veð meg sá lengi!
sá má du vita din herren er glað.
   o. s. v.

4. Sá lengi den lindi hon ber sine lauv,
   eg veit aller veð meg sá lengi!
sá má du vita din herren er 'ki dauð.
   o. s. v.

5. Men nær den lindi hon feller sine blað,
   eg veit aller veð meg sá lengi!
dá má du vita din herren er 'ki glað.
   o. s. v.

6. Og nær den lindi hon feller sine lauv,
   eg veit aller veð meg sá lengi!
dá má du vita at din herren er dauð.
   o. s. v.

7. Nær den trúgne terna sill hente flóð,
   eg veit aller veð meg sá lengi!

så vatnað hon den linderót.
o. s. v.

8. Nær den falske terna sill hente flóð
eg veit aller veð meg så lengi!
så nagað hon borkin af linderót.
o. s. v.

9. Deð leið til vet'en, deð leið til haust,
eg veit aller veð meg så lengi!
då fær den lindi til felle sine lauv.
o. s. v.

10. No fær den lindi til felle sine blað,
eg veit aller veð meg så lengi!
no må eg vita min herren er 'ki glað.
o. s. v.

11. No fær den lindi til felle sine lauv,
eg veit aller veð meg så lengi!
no må eg vita min herren er dauð.
o. s. v.

12. Kven vil no fy'gje með meg úti dauðe?
eg veit aller veð meg så lengi!
og kven vil no erve mit gullið deð rauðe?
o. s. v.

13. Den trúgne terna vil fy'gje úti dauðe,
eg veit aller veð meg så lengi!
den falske vil erve gullið deð rauðe.
Jomfruga, ber hon sorgi með' sveinen ligge fangað.[1]

[1]) Enden synes noget ufuldstændig, og der er formodentlig noget af Visen borte. Mellemkvædet (Mellemslængen) udtaler hendes urolige Længsel. Formodentlig ligger der omtrent denne Mening deri: Jeg veed ikke hvor jeg skal gjöre af mig — det varer saa længe!

LXXX.

Den falske terna.[1]

1. Liti Kersti talað til terna si:
   með valli,[2]
   er hon upreidd i lofti sengi mi?
   den sorgi glöymer eg alli.

2. Hon breidde up dei skarlaki blá,
   með valli,
   et plomekind födde hon derpá.
   den sorgi glöymer eg alli.

3. Krist geve eg ha' meg ein fulltrugin ven,
   som vilde bera boð til Adelkin!

4. Til svarað terna der hon stóð:
   eg skal sá gjönne bera deð boð.

5. Terna in gjönom dynni steig
   Adelkin up imot hennar reis.

6. Höyre du terna eg spyrja deg má
   hossi liver liti Kersti mi no?

7. Hon hev född ein son, han er inki kvit,
   svarte smátrolli sá er en lik.

---

[1]) Uagtet denne Vise er af et höist magert Indhold og findes paa Svensk i flere Varianter saavel hos Afz 1, 63, som hos Arvids. 2, 131 og desuden skal haves paa Dansk i utrykte Samlinger, saa har vi dog troet at burde tage den med for blandt andet at vise dens store Udbredelse. Vort Omkvæd er forskjelligt fra de övrige Varianters.

[2]) Jeg skriver dette Ord som det löd.

8. „Svarte kan han vera,
dess meire gull skal en bera“.

9. Han sende hennar ei potte með vín,
bað hon vilde slekkje tosten sin.

10. Han la' derútat eit litið gull:
deð geve eg sonen mín til dýdefull.

11. Du seg hon tar 'ki anten syrgje hell' kvide
ikvell skal eg til hennar riðe.

12. Du seg hon kastar burt stikkur og strá,
hon má vel liggje pá bolstri blá.

13. Du seg hon tar 'ki liggje i myrke hús,
hon má vel brenne gullvax til ljós.

14. Tvi vorðe den terna, og hon fá skam!
hon drakk up vínen, og hadde i vann.

15. Tvi vorðe den terna, og hon fá mein!
hon tók burt gullið og la' i ein stein.

16. „Aa han hadde i ei potte með vann,
at du sille drikke með spott og skam.

17. Han la' neðí ein liten stein
deð gav en sonen til skamdemein.

18. Han sa' du sille báð' syrgje og kvíðe,
aller vilde han sova inmeð di síðe.

19. Han sa' du sill' kaste burt pútunn smá
du mátte vel liggje pá berre strá.

20. Han sa' du sill' taka burt talg og ljos,
du mátte vel liggje i myrke hús“.

21. Adelkin saðlað sin gangare grá,
sá reið han seg til liti Kerstis gárð.

22. Adelkin in gjönom dynni steig,
liti Kersti seg sjúk at veggin vreið.

23. Han klappað liti Kersti pá bleike kinn:
kvi er du sá stúr allerkærasten min?

24. „Du hadde i ei potte með vann
sa' eg sille drikke með spott og skam".

25. Eg hadde i ei potte með vín
bað du ville slekkje tosten din.*

26. Dei gjórðe den terna sá stórt imót,
dei gróv 'a livandes neð i jorð.

27. Dei gjórðe den terna sá stórt et mein
með valli,
dei gróv 'a livandes under ein stein.
Den sorgi glöymer eg alli.

---

*) Her fortsættes nu Forklaringen overeensstemmende med det Foregaaende, idet hun gjengiver Ternens Budskab, og han sin Hilsen Stykke for Stykke. Jeg tror at burde skaane Læseren for denne Vidtlöftighed.

LXXXI.

Rósigárð og Venelíta.[1]

1. Rósigárð han talað til Venelíta sí:
hossi lengi lyster du at biðe etter meg?
úti rosen!

2. Aa eg skal biðe i átte ár,
og i deð niande um eg mår,
úti rosen!

3. Og der átte ár var lidne ifrá
inki fekk Venelíta Rósigárð,
úti rosen.

4. Og deð var Venelítas brōð'anne tvo:
Aa no vil me gifte 'kons syster i ár,
úti rosen.

5. Gifte 'a burt til han ungan Thor,
sá vist inki Rósigárð fekk 'a ifjór.
úti rosen.

6. Me skal gifte 'a burt til han ungan Thor,
han hev meire gull, en Rósigárð jórð,
úti rosen.

---

[1]) Dette er det samme Kvæde, som under Navn af „Her Lovmand og Her Thor" findes hos Syv, Side 635, og Nyrup 4, 180, men med andre Navne og andet Omkvæd, hvilket formeentlig viser, at det selvstændigt har holdt sig i Live her og gaaet mandimellem. Til mig er det kommet ledsaget af en ret vakker Melodi ved Konen Ingeleif Ramberg i Silgjord.

Paa Svensk findes den i 3de Varianter hos Arvids. 1, 165, og antages der for en af vore ældste og meest udbredte Folkesange. — Den er oversat paa Tydsk af Grimm.

7. Han hev meire gull úti arken,
en Rosigárð hev fé uti marki
úti rosen.

8. Sá lagað dei til i mánanne fem
Venelita gráter i alle dem,
úti rosen.

9. Sá lagað dei til i mánanne ni
Venelita gráter i alle di,
úti rosen.

10. Sá drakk dei bryllaup i daganne tvá
inki vilde brú'ri til sengi gá,
úti rosen.

11. Den treða dagin til kvelle,
dá tóke dei brú'ri með velde,
úti rosen.

12. Aa skal eg dá at sengi no,
sá vil eg fyrst stande pá högeloftsbrú,
úti rosen.

13. Dei fy'gde Venelita pá högeloftsbrú
hennas augo stóð til den salte flóð,
úti rosen.

14. Aa no sér eg segli, báð' gule og blá
som eg sjóve hev saumað með finganne smá,
úti rosen.

15. Aa no sér eg segli báð' gule og grön,
som eg sjóv heve saumað i löynd,
úti rosen.

16. Aa trú eg ha' meg ein fulltrugin svein
som kunnað riðe til strándi og inki vera sein!
úti rosen.

17. Aa höyre du Peðer, kær bróðeren min
vil du riðe til strándi fer systeri di!
úli rosen.

18. Og Peðer han genge at stalle
han bleðar af folanne alle,
úti rosen.

19. Han skoðað den gule, han skoðað den blá
den grá sá lagde han saðlen pá,
úti rosen.

20. Peðer han riðer pá strande,
Rósigárð legger at lande.
úli rosen.

21. Aa höyre du Peðer, kær stallbroðer min
hossi liver Venelita, festarmöy mi?
úti rosen.

22. Aa sá liver Venelita, festarmöy di —
dei hev drukkið bryllaup i daganne tri,
úti rosen.

23. Aa skam sá fá deð vívið,
som meg heve beðið i live!*
úti rosen.

24. Aa skam sá fá dei bylgjunne blá,
at dei kunnað 'ki skipið i stykkir slá!
úti rosen.

25. Aa Rosigárð du tar no 'ki vera sá leið
du finne vel enno Venelita möy,
úti rosen.

---

*) Man seer af Varianterne, at Aarsagen til hans lange Fraværelse bl. A. var den, at han havde „syv Aar ligget syg under Ö".

26. Aa höyre du Peðer, kær stallbróðer min,
aa vil du láne meg grá gangaren din!
úti rosen.

27. Din góðe grá gangar sá láner du meg
mi snekkje i flóði sá geve eg deg,
úti rosen.

28. Og rett som dei stóð no og talades veð
sá kom Venelíta springandes neð
úti rósen.

29. Og rett som dei stóð no og talað samre orð
sá kom Venelita og skundar seg umborð,
úti rosen.

30. No helsar du heim til min festarmann,
beð en taka gifta si hori han kan,
úti rosen.

31. Og helse sá heim til mine brú'rkvinnur sjau
du beð dei drikke og halde góð jól
úti rosen.

32. Og helse sá heim til min liten smá svein
du beð honom drikke og seðan gá heim,
úti rosen.

33. Og sá kom der boð til brú'rgomen in!
Rosigárð reiser með brú'ri di!
úti rosen.

34. Og reiser no Rósigárð með unge brú'ri mi
sá var deð vel hans för deð bleiv mi,
úti rosen.

35. No heve Venelíta forvunnið sin harm,
hon söve kvor nott pá Rósigárðs arm
úti rosen.

36. No heve Venelíta forvunnið si kviðe
hon söve kvor nott veð Rósigárðs siðe,
úti rosen.

LXXXII.

Unge herr Peder på sjöen.[1]

1. Deð var unge herr' Peder
han geng for si fóstermó'r stá,
han vilde endeleg vita
hot dauðe han sille fá.
Mit fagre unge viv
deð geng meg sá seint út af hugin.

2. „Aa inki döyr du på sótteseng
og inki sá fell du i krig,
men du agte deg vel fer dei bylgjunne blá,
i dei má du lata dit liv".
Mit fagre unge viv
o. s. v.

3. Deð var no unge herr' Peder
han geng út på kvitan sand,
der lét han seg byggje eit kostelegt skip
det beste som sigle kan.
o. s. v.

---

[1]) Denne Vise, som ėndnu lever hos os i Folkemunde, ligner saa meget den, der under Navn af Jon Rimaardsens Skriftemaal findes hos P. Syv 3, 2, og hos Nyrup 2, 220, at jeg har været i Tvivl om den burde optages i nærværende Samling. Den findes ogsaa paa Svensk i flere Varianter, Afz. 2, 31—35 og Arvids. 2, 5. Paa Tydsk er den oversat af Mohnike i „Volkslieder der Schweden".

4. Og skipið deð var utaf valnöt-tre
og mastinne likeså,
men flöyið var af deð rauðaste gull,
som sveiv der ovan på.

5. „I efta så vil me drikke
um me kunna mjöðen få,
imorgo så vil me sigle
um byren den blåse må!"

6. Deð var den skipar og styringsmann,
dei styrde den snekkja frå land,
så glöymde dei burt Gud Fader og Guds Son
og så den Helligånd.

7. Dei siglde i dagar, dei siglde i tri
og vel i månanne tvo
dei siglde så lengi på deð villande hav
til skipið deð fór til at slå.

8. Aa deð var unge herr Peder
han neð til með bunkin låg,
ein svevn så sterk var fallen honom på
fer syndinne var så stór.

9. Deð var den skipar og styringsmann
dei spelað gullterning veð borð,
dei vilde endeleg vita og sjå
hokken syndinne var no så stór.

10. No ero me komne så langt ifrå land
me kan inki presten få,
men la' kon no falle fer stórmasta neð
og gera kons skriftemål.

11. „Sjau kyrkjur så heve eg rövað*
sjau kloster så heve eg brend,

*) Loddet faldt paa Hr Peder; det er ham som gjör sit Skriftemaa[l]
og vi maa vel sige: Hvilke Tider og hvilke Sæder! Imidlertid m[aa]

så mang ein stolt ædelig jomfrú
deires ære heve eg skemt".

12. Um nokon af dikkon fær koma i land
og mi fostermor spyr etter meg,
så seg at eg tener i kongins garð
og stende meg lykkeleg.

13. Um nokon af dikkon fær koma i land
og mi syster spyr etter meg,
så seg at eg plögjer deð villande hav
og beð 'a 'ki syrgje fer meg.

14. Um nokon af dikkon fær koma i land
og min kærast hon spyr etter meg,
så seg at eg sokk i deð villande hav
og beð at hon gifter seg.
Mit fagre unge viv
deð geng meg så seint útaf hugin".

---

vi erindre, at det i disse Viser oftest er stærke Sager og Overdrivelser, hvormed man söger at gjöre Indtryk.

Anmærkning.

I Lighed med Foranstaaende forekommer her en Deel Viser, de Indhold stemme temmelig nöie overeens med Tilsvarende i de dan Samlinger, og da Sproget i disse er mere end sædvanlig blandet m nyere Former, kunde der være Tvivl om de ikke vare tillærte af Pe Syvs Samling. Jeg har derfor ikke troet at burde optage dem. Imidl tid ere Omkvædene saavelsom Personernes Navne forskjellige fra hvad d findes i hine, og dette synes dog at tyde paa en vis Uafhængighed. vil her nævne nogle. Foruden den forhen omtalte Vise om 1) *Grisi* eller Roselille, der svarer til Visen om Medelvold, Nyr. 3, 361, hav 2) Alibrand og Lindelin, der har sin Tilsvarende i „*Hr Adelbran* Nyr. 3, 386.

Alibrand og Lindelin sat ivi borð — var eg så fager, som Lindelin er! dei talað så mange skemtande orð. Eg minnest vel jomfrúga Lindelin!	Den danske har intet Omkvæd. Hr Adelbrand rider til Lenelils Gaa der stander Lenelil svøbt i Maard
Og höyre du Lindelin, hot eg seje deg mi ære og trú så geve eg deg.	Hil stande I Lenelil fager og fin, og vil I være Allerkjæresten min?
Og hadde eg meg eit par fillutte sko så mykið tikje eg um di ære og trú.	Jeg passer ikke mere paa Hr Adel- brands Tro end paa min Faders gamle Sko.
Og hadde eg meg ei skengutte tik den totte eg var Alibrand lik. o. s. v.	Har intet Tilsvarende i den dansk

3) „Sösteren sin Broders Befrier", P. Syv 3, No. 8, Nyrup 4, 3 Arvidson 2, 120, Afz. 2, 168 og 171. Heraf haves 2 Varianter, der lign meest de svenske.

...ter spurde hun móðer:	Liti Kersti spurde si móðer,
...falken tók,	Lilja ber og blomster i enge,
...ke eg ingin broðer.	hev eg då ingin bróðer?
Forsjell spenner hon tavlur.	Hori finn me den bland dei vene jomfrúgur?

Det danske Omkvæd:

Der falder saa fager en Riim.

— — —

Saa vel da ganger der Dansen.

De svenske Omkvæd:

Falken då!	Kärlecken drar —
— — —	— — —
Man spelar i paulun.	Man spelar i pavelun.

(Det i vort Omkvæd forekommende Ord forsjell er formodentlig det ...a. forsjäll: klog, forsigtig. Forresten sigter Omkvædet til at hun ...ndte Dören ind til sin Broders Fængsel).

VII.

Skjemtende Viser.

LXXXIII.

Ravna-bryllaup uti Krákalund.[1]

A.

1. Langt i auster i krákalund
dar er sá fager ein bý,
alle dei dýr i verða er
dei sankast daruti.
Bjönnen han er yppaste kar uti skógin.

2. Bjönnen han sat uti bakki
og mangt sá mone han hugsa:
skal eg symja dan breiðe fjorð
vát so verte mi buksa.
Bjönnen viste seg ingja ráð uti skógin.

3. Sotið[2] heve eg den heile natt
með grát og illa lát;

[1]) Dette gamle Kvæde optages her saaledes som det findes trykt i Anhanget til Hallagers norske Ordsamling (1802, Side 191). Det er der meddelt i den Dialekt, der tales i Sogn i Bergens Stift, men som i intet Væsentligt er forskjellig fra vort thelemarkiske Almuesprog. Blandt Afvigelser kan mærkes, at Infinitiverne ende her ligesom i Oldnorsk paa a, medens de i Thelemarken nu ende paa e. Disse Egenheder har jeg beholdt, medens jeg dog har lempet Retskrivningen efter den af mig vedtagne Form. Kvædet omtales af Hallager som „en meget gammel og bekjendt Vise, tilforn særskilt trykt og flere Gange oplagt“. Jeg har dog ikke kunnet overkomme nogen af disse ældre Udgaver.

Det er ogsaa bekjendt i Thelemarken, uden at jeg dog har stödt paa Nogen, der har kunnet det heelt. Jeg skal nedenfor meddele et Brudstykke fra Thelemarken, der tyder paa at Et og Andet har oprindelig været anderledes, end det haves i Foranstaaende.

[2]) Hos Hall. staar saattan, hvilket jeg antager maa være en gl. Form

söte Halvarð, læn meg skuta di,
meg ber slett ingin bát.
Eg er boðen til bryllaupsgarð uti skógin.

4. Eg er boðen til bryllaupsferð
uti Ravnebúr;
ravnen skal han brúrgom vera
trana vera hans brúr.
Eg skal vera kjökemeistar i skógin.

5. So kom ulven laupande,
spodde seg so ei pil:
geva vilde eg einkvart gott
eg var tvert yvir ei míl!
Eg skal vera klokkar uti skógin.

6. Kjötmeisa kom hon fýkande
með ein vesal mole[3] kjöt;
deð la' hon til gesteboð
deð smakað harla[4] sött.
Kjötmeisa hon var tenstpika i skógin.

7. Hjasen kom han byksande,[5]
datt han på si nosa;
han skundað seg til bryllaupsgarð
han haurðe ikonna blása.
Ikonna blása i luren uti skógin.

8. Orren kure[6] under björkerót,
fann han ein vesal makk,

---

soten (saaten) eller sotið, Partic. af sitja, sidde: „Jeg har siddet den hele Nat".

3) vesal mo|e, en liden Smule.

4) Hall. hadle for harla eller harðla (harðlega), meget, betydelig.

5) byksa, hoppe, springe. hjasi (hjarsi), Hare.

6) kúra, lude med Hovedet, hvile, sove; især om Fugle.

dan so skenkte han brurgomen,
han fekk goð læn og takk.
Orren han var kokkeras uti skógin.

9. Ein feit smörklakk bar höna fram
hon var deira kokkataus,
dan lánte hon með seg heima til
ketta gav ei mús.
Ketta hon var dýraskyttar i skógin.

10. Haukin gav ein kjukling,
dan stal han som ein tjov;
kráka svarað: stolen kost
hava me inki behóv.
Brurgomen sa': os vantast kost uti skógin.

11. Hanen gav ein flatbrauðleiv,
kom ut af stabbúr,
spende, sparkað, gjorðe seg til
gól ein kukkelúr.
Han var deira sangmeistar uti skógin.

12. Sporven skulde han drikke skaffa,
dá laug dei honom pá;
fann han seg eit maltakonn,
dar gjorðe han mungát[7] pá.
Sporven var han mungáts-mann uti skógin.

13. Ein söt mjelke-kæs[8] pá deira fat
dan mone svala bringa,
dan kaupte hon 'ta' ein dankjumat[9]

[7]) mungát, Öl af et ringere Slags; og mungáts-mann: den Mand, der har med Udskjænkningen at bestille i Gjæstebudet, ellers kaldet skenkjarsvein eller kjellarsvein.

[8]) kæse (udtalt kjæse), Löbe; her Ost. Mjelkekæse, Melke-Ost, (hvid Ost) til Forskjel fra Myse-Ost.

[9]) Saaledes Hall. dank ju mat. Formodentlig forstaaes dermed en Hollænder. — 'ta' for ut af.

dei tóke með kva dei finge.
Svala hon var brurapika uti skógin.

14. Sugga gav eit kamshovuð[10]
kumperúta[11] og súpa,
havrasupa og kinnakling,[12]
skátadrikk og blanda.
Der var báðe súp og sýre i skogin.

15. Reven gav ein lefsekling
livrakling og gumme,[13]
livrakaka, kalvadans
kæsa ost og dravle,[14]
rjómesoll[15] og mysebrím[16] i skógin.

16. Korsbrauð, kabretta,[17] sötebrauð
gevið[18] til bryllaupsgarð,

---

10) Sugga, en So, Purke. Kams, et Slags Boller, som tillaves af Meel og Fiskelever; kamshovuð, Fiskehoveder som stoppes med saadanne Boller.

11) kumperúte, et Slags Boller, som tillaves af Fiskerogn og Meel. I Nordland: rogne-rúte.

12) kinna-kling for kjerna-klining, mygt Fladbröd, som er besmurt med nykjernet Smör.

13) gumme, et Slags rödkogt og söd Ost.

14) dravle, hvad der afskummes, naar der ystes; fersk Ost eller Ostesmuler med Melk paa; ansees for en kostelig Ret.

15) En Ret Mad af Fladbröd og Flöde.

16) mysebrím (Thelem. mysuprím), et Slags blöd Myseost, eller sammenkogt Valle. Denne Sammendyngen af saa mange Ting tyder paa en Forvanskning af det Oprindelige, hvilket bestyrkes af Gjentagelserne i det Fölgende. At Huusdyrene, Svinet og Geden, indföres som Gjester ved Tranens Bryllup i Ravnebur, hvor alene Skovens vilde Dyr og Fugle synes at höre hjemme, maa sikkerlig ogsaa være en Afvigelse fra Kvædets oprindelige Mening.

17) kabretta (Hall. krabetta), et Slags tynd Myseost, sammenkogt af Vallens Bundfald, der kaldes tjöra (mýsutjöra).

rognakaka, livrakling
kæsa ost og rav,[19]
deð gav geita, borðdisk-slikkar[20] i skógin.

17. Knöðost, tvibryggje[21] og brennevin,
rjome, dravle og graut,
deð gav lerka, sangefugl,
gaukin gav eit naut.
Gaukin var ómungáts-mann[22] i skógin.

---

18. Ulven stóð i kyrkjeleð
stödde seg pá sit sverð,
sér[23] han seg i strande neð
so fager ei fugleferð.
Han sér trana trinande i skógin.

19. Han sér brura trinande
með sine höge bein,
Hegren með sin lange hals
var henna leiðesvein.
Steindolpen buldrað pá tromma uti skógin.

20. Dar var mykin glira[24]
halva meira gaman;

---

[18]) Hall. „git te", hvilket jeg ikke kan forstaa anderledes, end: gevið til.

[19]) rav, de afskaarne og törrede Finner paa Helleflyndren.

[20]) Hall. borriskslikkar for borð-disk-slikkar, Tallerkenslikker.

[21]) tvibryggje, stærkt Öl, dobbelt Öl. Visen er vistnok for gammel til at der oprindelig i den kunde være Tale om Brændeviin. V. 14—17 ere sandsynligviis nyere Tilsætninger.

[22]) ómungátsmann skal betyde den Kjögemester som sörger for Maden (?).

[23]) Hall. sjár.

[24]) glir, formodentlig det s. s. glís, Fnisen og Latter.

ulven skulde han klokkar vera,
han kunn' inki ringje til saman.
Reven var den treskaste kar uti skógin.

21. Sauðen var deira föringsmann,
kallað var han til prest,
gekk kan seg i kyrkjo in,
las so vakker ei tekst.
No tók pá at kveldast uti skógin.

22. No tók pá at kveldast,
dei kunn' inki lenger biða,
dei skundað seg til brýllaupsgarð
magin bar pá at sviða.
Dei gjorðe so ei slufsing[25] uti skógin.

23. Hjasen utaf si dristigheit
fekk han seg ein brand,[26]
skaut[27] han seg tri stykkir af,
dá ræddast kver ein mann.
Han gjorðe so ei fnysing uti skógin.

24. Brurgomen tók si brur með seg,
sette seg i högsæte,
miljum kvorjum[28] geste

---

[25]) slufsing, Pladsken i Vand og Söle. De sprang saaledes til Brylupsgaarden, drevne af deres sultne Maver, at der blev et stort Pladsk i Skoven.

[26]) brand staar formodentlig ikke her i den Betydning, hvori det ellers forekommer i disse Viser saavelsom i Oldn. Sværd, men i den ne almindelige Betydning: Vedtræ, Kjæp.

[27]) skaut; skal formodentlig være: braut. Jfr. fölg. Var. hvor det heder: slog han den i stykkir tri.

[28]) Hall. meðlo huro geste.

yppast stor skitlæte.[29]
Dá var alt um högheita i skógin.[30]

25. Sporven sette seg manna högst
han tyktest 'ki vera liten;
kjötmeisa bykste hon honom næst
og sette seg up i brikin.
Gása hon var klevekona[31] uti skógin.

26. Skjora skulde hon skenkja
i mykin manna-tráng,
hon kunne seg inki pá golve snu
vele[32] deð var for lángt.
No beit mungát kort pá i skógin.[33]

27. Ugla drog ut taskhaki,[34]
bykste hon ivir borðe,
hogga vilde hon kjötmeisa,
kjötmeisa tók til orðe:
di skitlát meg finst ret um i skógin.[35]

---

[29]) skitlæte, upassende Opförsel, utidig Klynken, Kræsenhed: her: Uartighed.

[30]) Meningen: da var det forbi med Höitiden i Skoven; den almindelige Glæde blev forstyrret; (um d. e. omme, forbi; og högheita staar formodentlig for högtiða).

[31]) klevekona, den Kone, som besörger Madens Anretning i et Bryllup (Thelem. reiðekering), af kleve, Kammer, Forraadskammer.

[32]) vele, Stjert, Halen paa Fuglene.

[33]) beit kort pá, en Talemaade: det begyndte at blive smaat med, tage Ende.

[34]) taskhaki er formodentlig Navn paa et Drikkekar, Ölholle, Drikkehorn eller deslige. (Maaskee for tost-haki, Törste-Krogen; saaledes kunde godt Drikkehornet benævnes. Ordet drog ut betyder nemlig her saavelsom i det följ. Vers: drak ud, nemlig i eet Drag. Drikkehornet finde vi især i Stevene betegnet med forskjellige gamle, paa en vis Maade poetiske Navne.

[35]) finst eller finnast um, synes om, finde sig vel ved. Her synes

28. Ulven drog utor sylverskál,
slóg han henna mót golv —
in sá kom han bamse-bonne:[36] — (-báne)
eg trur du ráðer deg sjöl!
Vor herreste fammen![37] halt meg inki i skógin.

29. In kom kráka hoppande
með si svarte hette:
Sitje no alle heil og sæl!
er di no alle mette!
Vil di brátt hald' up at æta i skogin!

30. Dá svarað örna, gamla goðmór,
i brikja dar hon sat:
os heve inki skortað idag
kvorkin drikke helle mat.
Goð læn have de, so de hava læt[38] uti skogin.

31. Bjönnen vart han rusande
kukka han i si brók:
sume dei hava deð láte pá seg

---

at mangle en Nægtelse. Dog kan det være ironisk sagt af den lille Kjödmeise: Jeg synes ret vel om den uanstændige *Opförsel* i Skoven!

[36]) bamse-bonne staar formodentlig for bamse-báne, *Björnebarnet*; ironisk sagt.

[37]) En Eed. Björnen og Ulven kom ihop at slaas, og de övrige Samdyr vilde forsöge paa at holde ham fast. Den hele Gjæstebudsstue kom nu i Oprör. Man har her skildret et Optrin, der i sin Tid var almindeligt mod Slutningen af ethvert Gjæstebud, naar Folket var bleven rölet. Det endte gjerne med Slagsmaal om ikke med noget Værre. I Skoven maatte det altsaa gaa ligedan til om Gjæstebudet skulde have nogen Interesse og ikke være et „*fille-gestebol*“ eller et „skarve-lag“.

[38]) læt staar maaskee for letib til, anvendt, bekostet. Örnen, den gamla Bedstemoder, takker for Maden og önsker Brud og Brudgom god Lön for den Bekostning; de have gjort i Skoven.

dei grua, dei fær inki nok.
Laukin er deð yppaste gras i skógin.

32. Dá var mykin elskogn
uti Ravnabur,
ravnen teke si trana i fáng,
hon var hans venaste brur.
No drog kver man heim til sina i skógin.

34. Fóre di ei vel úti denni fær — (ferð)
uti Ravnabúr?
Guð late os fara evindeleg vel!
Skai i[30] brurgom og brur,
Guð lat dei aldrig dagin trivast i skógin!

---

[30]) skai i, skal betyde: gid de faa en Ulykke. Staar formodentlig for: skabi i.

LXXXIV.

Ravna-bryllup i krákalund.

B.

(Brudstykke fra Thelemarken).[1]

1. Bjönnen sat up i bakki
mone han einkvart hugse:
skal eg ivir den breiðe fjorð
sá væter eg ut mi bukse!
    Fer eg er beðen
    til köyremeistar[2] i skógin.

2. Reven stoð seg i kyrkjeleð,
studde seg pá sit sverð;
sér han seg ut með strándi
sá fager ei fugleferð.
    Tru deð er 'ki tranan
    kem trinnand 'tor skógin?

3. Skéri sille hon skenkjar vera
uti den mannetráng,
hon fekk seg inki pá golvi snu

---

[1]) Jeg antager at dette Kvæde vil være fuldstændigere at erholde i Thelemarken. Jeg har nemlig ikke videre spurgt efter det, da jeg stod i den Formening at man i foranstaaende ældre Udgave havde det i sin Heelhed, men ved nærmere at betragte hiint i Sammenligning med nærværende Brudstykke, finder jeg at der i dette er Antydninger til en större Oprindelighed og Reenhed, saa at jeg beklager, at jeg ikke fra Thelemarken kan meddele det heelt.

[2]) Ved dette Navn tilkjendegives formeentlig at han skulde være Anförer og Forrider for Brudefærden, samt tillige holde Styr paa alle de andre Gjæster. (See 5te V.)

fer sterten[3] den var fer lang.
Men kon var beðin
til skenkjarsvein[4] i skógin.

4. Hjasen ut af sit glúpe mót
tók up ein eldebrand,[5]
slóg han den i stykkir tri,
dá ræddast dei alle mann.
Men detta má vera
fynsingen[6] i skógin.

5. Skrubben drak 'tor ei sylvarskál,
slog han den imóte golv,
kom han in bjönn byksand:
koss' ber du deg her dit troll?
Men eg er beðen
til köyremeistar i skógin.

6. Kráka hon pá golvi gekk
með si svarte hette:
no vil me ingin tjóvar vera,
no ero me alle mette.
Men tru eg er 'ki beðin
til reiðekering i skógin.

7. Orren han kurar under ei rót,
fann han seg ein makke,
sá drak han den i brureskenk

---

[3]) Var. vele.

[4]) Var. reiðekering, Kokkekone.

[5]) Var. tók han up ein brand.

[6]) fynsing, formodentlig af fyna, skjende paa, udskamme, altsaa En som er Gjenstand for Haan og Spot. (Jfr. Oldn. fuma, forhaste sig. Skulde derfor maaskee hede fymsingen?) See 23 Vers i Var, A, hvor det heder: han gjorðe so ei fnysing uti skogin.

han fekk báð' Guðs læn og takke.
Fer han var beðen
til bryllaups i skógin.

Anmærkning.

Dette Kvæde, der vistnok baade er meget gammelt og ægte nor kjendes i sildigere Bearbeidelser saavel blandt det danske som svens Folk. Paa Dansk findes det i Nyrups „Udvalg af danske Viser" 2, 97; i hos Arvidson 3, 133 findes paa Svensk en nyere og fri Bearbeidelse det samme Emne, der dog allerede Aar 1800 findes trykt i Gefle. De begynder saaledes:

Thet är så fagert i Kråkelund
det är så fager en by;
all then glädje i verlden er
yppas theruti.
Kråkan äger båd loft och bur i skogen.

Den udgjör blot 13 Vers, og slutter saa vakkert saaledes:

Örnen och björnen de stå för bord
de kväde sankt Mårtens minne:
„Herre Gud signe hvar och en,
som är församlat här inne!"
Här är och andra små djur i skogin.

LXXXV.

Reven og Bjönnen.

1. Reven han stoð in i holo og gróv:
   her liðer uti nipp! sagde reven.
Steffa-maure[1] fatað i róva og dróg.
   Fer bonden slengir vipp uti tirum-tapp.[2]
   Kranselin kom inki för róva slapp.
Steffa-maure með sin' rósens kinn,
og han vant sejer på Kranselin.

2. Aa kære Steffa-maure, du biðar meg ei lið,
   her liðer uti nipp! sagde reven;
til eg kan få skifte ut sælegáva mi.
   Fer bonden slengir vipp uti tirum-tapp.
   Kranselin kom inki för róva slapp.
Steffa-maure með sin' rósens kinn
   o. s. v.

3. Aa fúten så geve eg no mi húð,
   her liðer uti nipp! sagde reven;
han plagar så gjönne at fóre si lú'.

---

[1]) Steffa-maure skal være Benævnelsen paa en vis Art Björn. Digtet vil at man skal forestille sig Björnen angribe Ræven i sin Hule. Ræven bruger List for at udhale Tiden og oppebie Undsætning, som han venter af Koen, Kranselin. Men Koen er seen i Vendingen og maatte formodentlig anstille adskillige dybsindige Betragtninger, förend hun skred til at yde Hjelpen. Ræven maatte lade sin Hale i Stikken, og Koen maatte med Livet böde for sin Daarskab og Forvovenhed, idet hun lod sig narre af den skalkagtige Ræv.

[2]) Denne Strofe, der ikke synes at staa i Forbindelse med det Övrige, danner et Omkvæd, hvormed Sangeren henvender sig til Smaabörnene, som han synger for.

Fer bonden slengir vipp uti tirum-tapp.
Kranselin kom inki för róva slapp.
Steffa-maure o. s. v.

4. Aa skrivaren geve eg no mi kló;
her liðer uti nipp! sagde reven,
han skrive sá gjönni eit tjug for tvo.
Fer bondin slengir vipp uti tirum-tapp.
Kranselin kom inki för róva slapp.
Steffa-maure o. s. v.

5. Aa presten geve eg no mi tunge,
her liðer uti nipp! sagde reven,
fer han má sá jamleg fer olmugin sjunge.
Fer bonden slengir vipp uti tirum-tapp.
Kranselin kom inki för róva slápp.
Steffa-maure o. s. v.

6. Skjuts-skaffaren geve eg no min fót,
her liðer uti nipp! sagde reven,
han springe sá mang ein bakki imót.
Fer bonden slengir vipp uti tirum-tapp.
Kranselin kom inki för róva slapp.
Steffa-maure með sin' rósens kinn,
og han vant sejer pá Kranselin.

LXXXVI.

Reven og Nils fiskar.

1. Nils fiskar han vilde til gesteboðs fara,
triumfire,
og reven sille taka gæsann i forvara.
Nils fiskar,
Nils Finbuð,
Per Skinnar,
Skjell Guðmund,
dei leikað lirum.

2. Sá jagað han gæsann under ei lind,
triumfire,
og sja'v gekk reven der utan ikring.
Nils fiskar o. s. v.

3. Fyst át en up dei store, sá át en up dei smá,
sá át en up dei kvite, sá át en up dei grá.

4. Nils fiskar han kom seg frá gesteboð heim,
burte var gæsann, og reven stoð alein'.

5. Höyre du no reven, eg talar til deg:
hori er no dei gæsann, du sill' passe fer meg?

6. Eg jagað dei gæsann in under ei lind,
og sja've sá gekk eg der rund um ikring.

7. Fyst át eg up dei store, sá át eg up dei smá,
sá át eg up dei kvite, sá át eg up dei grá.

8. Aa hev du no etið up gæsanne smá,
sá skal du 'ki koma her livandes ifrá!

9. Nils fiskar han spende sin bogi fer kne,
han vilde skjóte reven ende neð.

10. Aa kære Nils fiskar du biðar meg ei stund,
með eg fær býte mi sælegáve sund.

11. Aa presten geve eg mi tunge,
han má fer olmugin báð' lesa og sjunge.

12. Aa klokkaren geve eg min róvetart,
fer han má syngje báð fort og hart.

13. Lensmannen geve eg mit öre, — (öyra),
han heve sá mykið pa tingi före.

14. Di gamle kering geve eg mi tonn,
hon blöyter sá mang ein brauðmole i vann.

15. Dine smábón geve eg min skalle,
dei mone sá jamleg i golvið falle.

16. Skjuts-skaffaren geve eg min labbe,
fer han má báðe krjupe og krabbe.

17. Nils fiskar geve eg min feld —
men eg trur no inki du skýte reven i kveld!

18. Og reven han slog si róve i ring,
sá flaug han alle haugann ikring.

19. Nils fiskar lýdde sá lengi pá deð reva-tal,
triumfire!
til reven var komen langt burt i ein dal.
Nils fiskar,
Nils Finbuð,
Per Skinnar,
Skjell Guðmund,
dei leikað lirum.

LXXXVII.

Reven og bonden.

1. Bonden gekk et skogin stað,
reven sat i dalen og kvað.

2. Han vilde hava ei gásesteik,
og den som sill vera retteleg feit.

3. „Du skal fá ei gödde gás,
femten vikur staðin på bás.

4. Má eg dá fá húði di
til fór up under lúva mi?"

5. In kom revens syster,
vilde með reven viskre.

6. „Aa er du no galen i dit sinn
og vil du selje húði di!

7. Aa vil du selje húði di
til fór up under lúva si!"

8. „Húði er vond at misse,
men maten lýt vera vissa".

9. Så lengi hélt bonden reven með snakk
til han fekk si byrse ladd.

10. Reven han lakkað ivir ein dam,
bonden stoð att', og slapp inki fram.

11. Reven han slog si róve i ring,
så flaug han alle haugann ikring.

En Variant af denne Vise forekommer hos Arvids. 3, 469 efter en Optegning fra Södermanland. Den er mere udförlig og har fölgende Begyndelse:

Bonden han gick sig ut åt grönan äng
och der mötte honom räfven:
„Ak, om jag hadde huden din
til foder under lufvan min
til julen!

LXXXVIII.

Thor Brynjulf og fluga.

1. Thor Brynjulf[1] han sit under stoguvegg
med eit bront auga,
han byster sit hár og kember sit skegg.
Hei og há — under liðe!
hugin leikar så viðe.[2]

2. Thor Brynjolf sparkar, han er så kát,
með ei bront auga:
„eg agtar meg til at gifte meg i ár".
Hei og há o. s. v.

---

[1]) Torbisten, Skarnbassen, kaldes her med forskjellige Navne: Thordivill, Thor Baggi og Thor Brynjulf.

[2]) Omkvædet har mange Former, for det meste bestaar det blot af en Trall eller en Ramse meningslöse Ord. I Slutningsanmærkningen skal anföres nogle Exempler.

3. Höyre du mýhanken, min frende,
du skal bera boð aust til kvende.

4. Eg skal bera boð báðe aust og vest,
eg veit inki hori din hugin stend best.

5. Du skal bera boði aust til duka,
flugo stend mest i min huga.[1]

6. Aa hossi kan eg til flugoland,
du veit no fluga er beðlevand.

7. Du helsar fluga með olvorsorð,
at eg er den sterkast på denni jorð.

8. Mýhanken keme seg riðand i gárð,
fluga stend ute, slær ut sit hár.

9. Eg helsar deg fluga og talar til deg:
Thor Brynjulf han agtast beðle til deg.

10. Her stende du fluga báð' fager og fin,
eg tikje du er Thor Brynjulf så lík.

11. Hossi kan eg vera Thor Brynjulf lík,
fer han er fatik og eg er rik.

12. Nær eg site veð bra manns borð,
så ligge Thor Brynjulf i svarte jorð.

13. Nær eg ete af sylvarfat,
rótar Thor Brynjulf i mottingstað.

14. Nær eg site ete ost og egg
ligge Thor Brynjulf under kamar-vegg.

---

[1]) Oldn. hugda, Hjerte, Kjærlighed.

15. Mýhanken slog fluga under kinn:
deð skal du hava fer kjæften din!

16. Up sprang fluga, hon snipte ein grát
nær skal dá 'kons bryllaup stá?

17. Inki i ár, men eit annað ár,
nær alle smá flugur hev fengið mál.[4]

18. Fluga hon reiste at rjómeholk,
etter kom Thor Brynjulf með alt sit folk.

19. Men der vart brák uti breste,
dá Thor Brynjulf og fluga dei feste.[5]

20. Og der vart leven i brureflokk,
með eit bront auga,
Thor Brynjulf datt neð i ein tjöruholk.
Hei og há, under liðe!
hugin leikar sá viðe.

---

[4]) Var. Inki i vár, men ein annan vár,
nær alle smá flugur fær atte sit mál.

[5]) Var. Og der vart leven i brurehus,
der hoppað loppur og dansað lús.

Anmærkning.

Denne Vise er meget udbredt i Thelemarken, gjenfindes ogsaa paa Östlandet og varieres paa forskjellige Maader, især Omkvædene, f. Ex.

Thordiveln reiste til flugas gárð,
kom pirum,
ute stoð fluga og greidde sit hár.
kom pilleri pask
kom pilleri, pilleri
parium.

Goð dag, goð dag mi frenke!
pirlium,
hoss lenge vil du sitja enke?
pirli maski parium
pirli kærsti astrium.

Thor Baggi batt up sit hoseband,
pirum!
han vilde seg til flugoland
pirum par,
kom elste pedri parium,
kom dulderi dulderi
darium.

Thordyvelen sat under kamarvegg
með tvo blanke öye,
byster sit hár og kember sit skegg.
Lat 'kon falde til föye!
Hei og há!
Gakk i dans flugo.

En Variant af denne Vise omtales i Nyrups „Udvalg af danske Viser" 2, 104, og en anden findes paa Svensk hos Arvidson 3, 472 efter en Optegning fra Finland. En Lignende antydes ogsaa fra Sverig.

I Tydskland har man ligeledes en Sang af samme Slags; jfr. „Deutsche Volkslieder durch Busching und von der Hagen“, Side 156.

Denne Folkevise ligger formodentlig til Grund for den danske Digter Poul Möllers vakre Digt:

Torbisten kravler af mörken Hul
med sine Vinger saa prude.
De to de vare som sorten Kul,
de to som Glar i en Rude.

Ovennævnte svenske Vise begynder saaledes:

Thordyfveln låg på ängen sjuk,
trim traderi trumma,
der sörjde han sin käraste brud.
Min ros och ädla blomma.

Thordyfvelen sa' til brömsen så:
du fria för mig i flugans hof!

Brömsen steg upp, han var ei sen,
han drog två stöflar på ett ben.

Forövrigt er den temmelig lig den, vi foran have anfört.

Paa Dansk lyde Omkvædene:

Tranen trær paa Trommen,
I Torn og i Blommen.

I det Tydske forekommer istedet for disse Omkvæd alene disse Lyd:

Brumm, brumm,
summ, summ!

LXXXIX.

Mit belte.[1]

1. Deð var den heilage páskedagsmorgun
eg sille til kyrkja riðe,
sá sprette eg pá meg mit sprotabelte,
deð glimað i veðri sá viðe.[2]
I Róðelunden der kenne dei meg.[3]

2. Som eg kom at kyrkjeleði
eg studde meg in at stette,
sá mange som pá mit belte ság
dei lyfte pá hatt og hette.
I Róðelunden o. s. v.

3. Som eg meg i kyrkja kom
dá folkið pá hné mone falle,
sá mange som pá mit belte ság
dei glöymde pá Guð at kalle.

4. Presten fram fer altari stoð
alt með si lærðe tunge,

---

[1]) Jfr. Draumkvædet 1 Deel, Side 70. (8—11 Vers).

[2]) Var. deð brakað i kvor den viðju.

[3]) Var. i Róðelándo i villande heiðo — der kenner dei meg, eller: der vilar ei hind — uti Róðevald dei kenner meg. Visen begynder ogsaa saaledes:

Eg var meg sá liten ein gút,
eg totte móro i skruvl og skraml,
sá kaupte eg meg eit belti,
fer peningann var 'ki mange.
Fer ei hurunghei!
norðan fer lándo der kenner dei meg.

dá han vart vari belte mit
han glöymde báð lesa og syngje.

5. Dei bauð meg tvo stútar
og báðe sá var dei kvite,
eg vilde 'ki selje mit belte burt,
eg totte deð var fer litið.

6. Dei bauð meg tvo folar
og báðe sá var dei bróne,
eg vilde inki mit belte selje,
eg totte dei var fer tunne.

7. Dei bauð meg fjósið sit
með kvorjum kú i bási,
eg vilde inki mit belte selje
eg totte deð var stor háð.

8. Dei bauð meg sá mykið gull
og mælte deð up i skálir,
men dá eg inki mit belte selde
dá gjorðe eg som ein dáre.[4]

9. Som eg heimatt' or kyrkja kom,
eg vart i sá galne tankar,
sá býtte eg burt belte mit
fekk att' eit fille par hanskar.

10. Belte mit var inki sá mæt[5]
som deð var sjáande pá,
hakanne var af sikebeins-kjakar
og beltið af langhalmstrá.

---

[4]) I 6, 7 og 8 V. sættes ogsaa navnligen som Libhabere „klokkaren, presten og kongin", ja det heder endog: Kongin baub meg dotter si og helften i sit rike o. s. v.

[5]) mæt, adj. (Oldn. mætr), ypperlig, anselig, fortrinlig.

11. Belte mit var inki sá mæt
som deð glimað i veðri sá viðe,
deð var gjort af sildeflús*
og smöygt með rughalmen friðe.
I Róðelunden der kenner dei meg.

XC.

Lagi liten.[1]

1. Lagi var född um kveldi,
som ráðe vel kan,
um morgun bar han skjeldi.[2]
No ráðer Lagi liten.[3]

2. Lagi var född för hanen gól,
han vóg[4] ein mann för up rann sól.

3. Lagi gekk til Bjönnevalds seng,
lyster du Bjönnevald leige deg dreng?

4. Eg tikje deg Lagi sá liten vera,
du kan inki mine stálhanskar bera.

---

*) Var. káverompur (Kalverumper).
See forövrigt Draumekvædet, hvorfra formeentlig Motivet til dette Skjemtekvad er hentet.

[1]) Udtales Lagje.

[2]) Saal. meddelt. For skjoldi.

[3]) Eller: No rá'r en Lagi liten.

[4]) vóg, Præt. af vega, i Betydningen dræbe.

5. Kære mi mó'r du láner meg sverð,
sá eg fær riðe 'i Bjönnevalds ferð!

6. Lagi gekk seg up under ein haug,
der braut han sverðið mitt i tvau.

7. Kære mi mó'r du láner meg hest,
sá eg fær riðe han Bjönnevald næst!

8. Kære mi mó'r du láner meg bát,
sá eg fær ró han Bjönnevald mót!

9. Du genge deg neð at strande,
der plaga dei bátanne stande.

10. Han skoðað dei bátanne stóre og smá,
sá tók han den, stál-árinn var pá.

11. Og som han kom seg út pá fjorð,
sá braut han stál-árinn mitt i tvo.

12. Lagi spende með fóto,
sá ródde han til lands með lóko.[5]

13. Lagi stýrer sin bát i land,
der möter han Bjönnevald, riðer pá sand.

14. Dei slógist dag, dei slógist kveldi
men dá mátte Bjönnevald felle.[6]

---

[5]) ein lóke, en Næve. Ordet forekommer oftere f. Ex. „vil du slást með en Leiðulf, fær du kenne lókanne hans". Oldn. lókr forklares i Hald. Lex. med „pendulum qvid, det som hænger ned".

[6]) Skulde hede falde.

15. Her ligge du Bjönnevald, renner blóð,
som ráðe vel kan,
enno ber eg mine riddar skó!"
Nó ráðer Lagi liten.

XCI.

Fanteguten.

1. Der búr ein jomfrú upá 'kons land,
etter leikaren sin,
hon er báðe stolt og beðlevand.
Rette leikaren er 'ki komen enn.[1]

2. Fanteguten gekk seg norðan fer bý,
etter leikaren sin,
sá lánte han seg ein klæðning ný.
Rette leikaren o. s. v.

3. Sá lánte han saðle, sá lánte han hest,
sá kom han riðands liksom ein prest.

4. Og fanteguten kom seg riðands i gárð,
stolt jomfru stoð úte og slog up sit hár.

5. Du tar no inki slá hárið fer meg,
eg agtast inki at beðle til deg.

*) Verset gjentages med forandrede Riim: — fer hund og ravn — mit riddar namn.

[1]) Leikare, en Spillemand. Istedet for Omkvæd bruges ogsaa blot en Trall: hei falleri faldereia!

6. Aa höyre du stolt jomfrú hot eg seje deg:
lyster du af lande at reise með meg?

7. Sá bauð hon gúten ei konne með vin
deð bil[1] han sill' telje up rikedómen sin.

8. Aa eg hev meg ein garð sá staut
með fire hundrað geitar og átte tjug með naut.

9. Og eg hev meg ein borkutte hest,
som du skal riðe pá som brúrin best.

10. Og eg hev meg báðe áker og eng,
og femten pikur, som reiðer mi seng.

11. Og eg hev meg ein hagi sá við,
der skal stolt jomfru gange úti.

12. Og eg hev meg ein kove[2] af gull,
der skal du aldri sitja syrgjefull.

13. Aa er deð no sant, som du seje fer meg,
sá gjönne sá vil eg fylgje með deg.

14. Og som dei kom seg i grönan lund,
dá lyster stolt jomfru at spyrje seg um.

15. Aa hori er no din garð sá staut
með fire hundrað geitar og átte tjug naut?

16. Aa eg hev aller átt noken garð sá staut,
eg hev aller átt sá mykið som eit naut.

17. Og hori er no din áker og eng,
og dei femten pikur, som reiðer di seng?

---

[1]) bil, Stund, Tidspunkt.

[2]) kove, Kammer.

18. Aa eg hev aller átt áker hell jorð
eg hev aller setið veð bra manns borð.

19. Og hori er no din borkutte hest,
som eg sille riðe som brúrin best?

20. Aller hev eg átt noken borkutte hest,
staven og posen hev fy'gt meg mest.

21. Og hori er no din hagi sá við,
som eg sille gange og leike úti?

22. Aa aller hev eg átt noken hagi veð bý
og aller hev eg slitið strigiskjurta ný.

23. Og hori er no din kove útaf gull
der eg sille aller vera syrgjefull?

24. Aa eg hev aller átt noken kove útaf gull
eg hev no berre logið deg full.

25. Og fanteguten lettað pá högan hatt
og gule skurven der under satt.

26. Og fanteguten lettað pá fille-hetta si,
eller leikaren sin:
og her sér du heile herligheita mi!
Rette leikaren er 'ki komen enn.

XCII.

Truls með bogin.[1]

1. Ketta gjorðe báð' vein og grein
hon mátte 'ki njote sin árestein,[2]
kis ut, kis ut! sa' Truls með bogin.

2. Truls han ténte i kongins gárð
i femten vikur og femten ár:
gev lön, gev lön! sa' Truls með bogin.

3. Og du hev ingja lön fortént,
den striðaste bogin[3] heve du sprengt.
Sei'[4] deð, sei' deð! sa' Truls með bogin.

4. Truls tók up ein peningpung
og dreiv til kongin mitt i munn:
kys den, kys den! sa' Truls með bogin.

5. Truls han fatað i kongins skegg
og kastað kongin pá femte vegg:
ligg der, ligg der! sa' Truls með bogin.

6. Kongin tók up ei lange stáng,
vilde jaga Truls utaf sit land.
Flug fort, flug fort! sa' Truls með bogin.

---

[1]) Denne Vise findes forhen trykt i den af P. T. Malling udgivne Samling af „norske Viser og Stev i Folkesproget“. Jeg meddeler den her som den synges i Thelemarken.

[2]) Var. gruvestein. Katten fik ikke beholde sin Plads i Skorstenen; herved er Truls's Dovenskab træffende betegnet.

[3]) Var. mi stribladde byrse.

[4]) Udtales: sej' (for segir).

7. Truls han gekk etter vegin fram
der kom han etter ein köyrande mann.
Bi litt, bi litt! sa' Truls međ bogin.

8. Truls han seg up pá vogna sprang
för köyraren viste eit einaste grand.
Köyr fort, köyr fort! sa' Truls međ bogin.

9. Truls han reiste at næste hús,
der sat tri sellar og drak gott rús.
Drikk til, drikk til! sa' Truls međ bogin.

10. Hoss kan du tenkje me drikke deg til
du tor 'ki spandére ei konne međ öl.
Skenk i, skenk i! sa' Truls međ bogin.

11. Truls tók i báđe mjöđ og vín,
han öydde deđ up pá bikkjur og svin.
Súp ut, súp ut! sa' Truls međ bogin.

12. Truls han tók seg sá stort eit rús,
han jagađ dei böndann pá dynni út.
Flug fort, flug fort! sa' Truls međ bogin.

13. Bonden han flaug burt ivir ein bekk,
sá tapađ han burt sin pening-sekk.
Slikt er mit, slikt er mit! sa' Truls međ bogin.

14. Bonden han grét og Truls han log,
Truls han sa', du hev' deđ 'ki bo,*
hæ-o-hæ, hæ-o-hæ! sa' Truls međ bogin.

15. Truls han reiste burt ivir eit kjerr,*
der sat tri sellar og fládde ei merr.
Flá fort, flá fort! sa' Truls međ bogin.

*) du hev deđ 'ki bo, du behöver det ikke. Var. du hev deđ tilgođ'. 13de og 14de V. skulde maaskee anföres foran 9de, da det rimeligviis er de saaledes vundne Penge Truls drikker op.

16. Den eine flådde, den andre stakk,
den treða af in i merri smatt.
Sjá deð, sjá deð! sa' Truls með bogin.

17. Truls han var ein fulltrúgin bró'r,
tók nál og tráð, saumað holið ihóp.
Ligg der, ligg der! sa' Truls með bogin.

XCIII.

Han Lage og han Jon.[1]

1. Han Lage ténte i kongins gárð
som deð var no vón,[2]
i tretten mánað og dertil eit ár.
Tén trútt! sa' Jon.
Og um deð skal koste meg röðen gull
eg fylgjer, sa' en Jon.[3]

---

[6]) Oldn. kjörr, Morads, Sump. Her i Thelemarken betegner det: Smaakrat, en Vase af Smaabusker i en Myr.

[1]) Af denne i de tre nordiske Riger meget udbredte Vise meddeles her to Varianter, der begge ere östlandske. Foranstaaende er optaget her saadan som den meddeles af Klüver i hans Værk: „Norges Mindesmærker", og blev sunget for ham af Ingerid Kongsvold paa Dovre. Visen er vistnok gammel, men i begge disse Varianter er Sproget blandet med en Deel nyere baade Ord og Former. Varianter af denne Vise forekommer baade i de danske og svenske Samlinger: hos P. Syv Side 625, Nyrup 4, 167, Afzelius 2, 141, Arvidson 1, 274 Den er oversat paa Tydsk af Grimm, og Baggesens morsomme Vise „Ridder Ro og Ridder Rap" er en Efterligning af denne.

[2]) vón, Formodning, Forhaabning. som deð var no vón, en Talemaade: som det var at vente.

2. Han Lage han bryggað og blandað með vín,[4]
som deð var no vón,
og bað så alle grannanne sin'
forutta han Jon.
Og um deð skal koste meg röðen gull
eg fylgjer sa' en Jon.

3. Sá leidde dei brura på kyrkjegárð,
som deð var no vón,
með sylvstukne klæðir og útslegið hár.
Du er lækker! sa' en Jon.
Og um deð skal koste meg röðen gull,
eg fylgjer, sa' en Jon.[5]

4. Sá leidde dei brura for altari fram,
som deð var no vón,
pá vénleiken undrast[6] báð kvinde og mann.
Tykk I um 'a? sa' en Jon.
o. s. v.

5. Han Lage kastað si kappe i benk,
som deð var no vón,
og bar sá fram át dem kvor sin skenk.
Skenk meg með! sa' en Jon.

---

[3]) Omkvædet haves ogsaa saaledes:
Eg binde up hjelm með röðen gull,
eg fylgje með, sa' en Jon.

[4]) Her mangler rimeligviis Noget om Kjærlighedsforstaaelsen, som maa forudsættes at have fundet Sted. I den svenske Vise heder det:
han tjente där intet så mycket för lön
ty konungens dotter var honom fast skön.

[5]) Istedet for denne Deel af Omkvædet: eg fylgjer o. s. v. gjentages af nogle Sangere den nærmest foregaaende Linie, altsaa her: du er lækker, sa' en Jon, hvilket tager sig vel saa godt ud paa de fleste Steder.

[6]) „Hendes Skjönhed beundra". Kl.

6. Dei dansað i dagar, dei dansað i tvo,
som deð var no vón,
og inki vil brura át senga seg hó.
Sit uppe! sa' en Jon.

7. Dei dansað i dagar, dei dansað i tri,
som deð var no vón,
og dá[7] vilde brura át senga seg té.[8]
du blir tröytt no, sa' en Jon.

8. Sá leidde dei brura i brurehús,
som deð var no vón,
með tretten sylvstakar og tende voxljós.
Goð kvellom! sa' en Jon.

9. Sá sette dei brura pá sengjestokk,
som deð var no vón,
og klædde sá 'ta 'a báð sko og sokk.
Klæð 'ta meg með! sa' en Jon.

10. Sá la' dei brura i senga neð,
som deð var no vón,
han Jon han la' seg sá vakkert breidd veð.
No ligg eg her, sa' en Jon.

11. Deð fyrste boð til Lage kom in,
som deð var no vón,
der ligg ein annen hos brura di!
Deð er eg deð, sa' en Jon.

12. Dá annar boð til Lage kom in
som deð var no vón,
sá mone han rauðne og bleikne i kinn.
Fær du vont no? sa' en Jon.

---

[7]) Hos Kl. staar „sau", maaskee for seðan.

[8]) té, Verb. (Oldn. té, tjá), vise, fremvise, tilbyde (præsentere).

13. Han Lage bankað på blåmålað dör,
som deð var no vón:*
„Statt up mi brur, tak låsið iför!“[10]
Hon söve no, sa' en Jon.

14. Han Lage pikkað tolgkniv i borð,
som deð var no vón:
„Aa Herre Guð gev meg eit gott tolmóð!“
Ja meg með, sa' en Jon.

15. Og Lage fram ivir borðið sprang,
som deð var no vón,
så öl og mjöð ivir benkin rann.
Far i maki! sa' en Jon.

16. Han Jon tók han Lage og kastað mot vegg,
som deð var no vón,
så flugur og dýra forgylte hans skegg.
Ligg du der! sa' en Jon.

17. Skal eg nöyðast biðe til dagin blir ljós,
som deð var no vón,
så lyt eg gange up til kongins hús.
Eg blir með, sa' en Jon.

18. Allernådigste koning, ödmjukast eg beð
som deð var no vón,
alt um at leggje ei klage her neð.
Sei sant no! sa' en Jon.

---

*) Læseren bedes at lægge Mærke til hvor godt dette Omkvæd: som deð var no vón — i Forbindelse med det Övrige tager sig ud hele Visen igjennem. I de danske Viser lyder det vistnok feilagtigt: I ere vel baarn (hos Nyr. vel bon); i de svenske: I varen väl mo. Vort er uden Tvivl det oprindelige og rette.

10) iför staar formodentlig for ifrå.

19. Deð harmer[11] meg meir enn döðspileskud, — (skot)
som deð var nó vón,
at Jon heve legið hos mi unge brur.
Ja gjorð' eg sá, sa' en Jon.

20. „Aa etter I begge ha' hennar sá kær,
som deð var no vón,
sá fær I takast með tvikjæftað[12] sverð".
Hav takk no! sa' en Jon.

21. Den fyste gáng dei tilsaman reið,
som deð var no vón,
sá reið han Lage sin hest i kne.
Statt up att'! sa' en Jon.

22. Den annar gáng dei tilhópes fór,
som deð var no vón,
gav Lage han Jon eit drabeligt sár.
Du læss au![13] sa' en Jon.

23. Den treðje gáng dei tilhópes sprang,
som deð var no vón,
dá slóg Jon han Lage sá blóðið rann.
Turk 'tá deg! sa' en Jon.

24. Den fjorðe gáng dei tilhópes reið,
som deð var no vón,
slóg Jon han Lage dauð neð pá stein.
Du ligg no! sa' en Jon.

25. Fru Inger stóð upá högan lofts sal,
og skrattað og lóg:

---

[11]) Kl. smerter. En svensk Variant har:
Den harm, som mig kväl mer än dödspilar sju
er at Jon har sofvit när min unga brud.

[12]) tvikjæftað, tveægget.

[13]) Spottende sagt: Du lader rigtig ogsaa som om du kunde gjöre noget!

No hev eg 'ki sét större gaman idag,
    han vant han herr' Jon!
Og um deð skal koste meg röðen gull
    eg fylgjer, sa' en Jon.[14]

---

[14]) De svenske Varianter, af hvilke den hos Afzelius ligner mest foranstaaende, ende Visen saaledes:

Afz. Herr Lagers Brud hon sagde med gaman alltså:
    I varen väl mo,
mig lyster at fröjdas, at Jon han fick rå.
    Du er min! sa' Jon.
Ja vånn det skal kost' mig det rödaste gull,
    Jag följer, sa' Jon.

Arvids. Det spordes i staden, det spordes på land
    I varen väl mo,
det var en grefve, som jungfruna vann.
    Det gjorde jag, sa' en Jon.
Så vinna de hjelmen af röda gull om
    I följen med Jon.

XCIV.

Han Davið og han Jon.[1]

1. Han Davið og han Jon reiste over ein mó
uti verðen at bo,
han Davið han grét, men han Jon han lóg:
skem deg sjöl! sa' en Jon.
För enn du hev seilet pá röðe gullsnór,[2]
skem deg sjöl! sa' en Jon.

2. Aa no hev eg fest meg sá fager ei möy
uti verðen at bo,
sá kom der ein tjóv, vilde stela 'a burt.
Deð var eg, sa' en Jon.
För enn du hev seilet pá röðe gullsnor,
deð var o. s. v.

3. Aa er deð no du, skal deð koste dit liv,
uti verðen at bo,
sá geng eg til kongin og klagar deg af.
Eg geng með, sa' en Jon.

4. „Aa siðan di begge hev den möy sá kær,
uti verðen at bo:
sá tak no eit tak með eg stende her!"
Aa ja nok, sa' en Jon.

5. Deð fyrste tak dei tilsaman tók,
uti verðen at bo,

---

[1]) En Variant af den foregaaende Vise; hentet fra Hadeland. Sproget blandet.

[2]) Meningen af dette Omkvæd faar jeg overlade til Læseren selv at hjelpe sig ud af saa godt han kan.

tók Davið han Jon, sá han Jon datt pá kne.
No datt eg, sa' en Jon.

6. Deð andre tak dei tilsaman tók,
uti verðen at bo,
tók Jon han Davið, sá Davið datt neð.
No vann eg, sa' en Jon.

7. Deð treða tak dei tilsaman tók,
uti verðen at bo,
tók Jon han Davið, sá beina rauk af.
No er 'a mi! sa' en Jon.

8. Og kongin han slóg sine hendar ihóp,
uti verðen at bo:
„Aa no hev eg aldri sét friskare kropp!"
Nei höyr no! sa' en Jon.

9. Og bruri hon spurde hori Davið vart af
uti verðen at bo,
„Aa no hev eg slegið begge beina hans af;
no er du mi", sa' en Jon.

10. Og bruri hon svarað: Eg vil deg 'ki ha'!
uti verðen at bo,
„Aa ja Guð er eg sá like glað —
trur du deð?" sa' en Jon.
För enn du hev seilet pá röðe gullsnór,
trur du deð? sa' en Jon.*

*) Der er mere komisk Styrke i Udfaldet her, end i foregaaende Vise. Vort Folk er alvorligt og föler sig mest tiltalt af det Alvorlige, men glæder sig dog ogsaa i Skjemt, hvorom især Stevene bære Vidnesbyrd. Er end meget af dette Slags temmelig raat og uhövlet, saa har dog den, der lytter velvillig til Folkets Sang og Tale, ofte Anledning til at lee med, og undertiden at höre baade fine, spidse og træffende Ordspil.

XCV.

Möski.

1. Möski han gekk seg ved liten strand,
han vilde pila veð til si grýte,
madama sat heime og ein liten smádreng,
dei pilar af deð feite, som flýte.
Som möski han fekk dettan fantepussið sjá,
han sparað 'ki veðapinnan, um dei var vond at fá.
For mit stoltutte mót,
for deð klubbutte klót,
for den vatskebakað rót,
for den súrmysu sö var sá lange.[1]

2. Möski han la' til madama með ei sleiv
sá stykki flaug langt neð i jorði:
No hev du brend up veðen, som eg hev borið heim,
her er 'ki att' ein pinne i skjóli,
no má me slutte kóke, no er her ingin veð!
og deð tók Möski vitne pá, deð fekk han kvor mann til.
For mit stoltutte mót
o. s. v.

3. Kálhagin lág no sá langt fram með lið,
der var han Möski vani at gange,
han fór der sá seint den snapagtike fýr,
han vilde stela kálrötann mange;
han stappað i sekkin báð' störe og smá,
men han fekk súrt betala för han kom derifrá.
For mit stoltutte mót
o. s. v.

---

[1]) Meningen af dette Omkvæd er temmelig dunkel. Rimeligviis indeholder det Möskes Klage; han opregner alle sine Ulykker.

4. Madama hon gekk seg veð liten strand:
hokken skal no betala deð arbeið?
Så tók hon með seg ei tri, fire mann;
og vonde sá var hon og vreiðe,
Dei tók han Möski vatsfis i hals og i hár,
han var 'ki af dei blaute, han sprette 'ki ei tár.
For mit stoltutte mót,
for deð klubbutte klót,
for den vatskebakað rót,
for den súrmysu sö var så lange.*

---

*) Paa Östlandet har man en gammel Ranglevise med et lignende Omkvæd. Det heder der bl. A.

I morgo skal vi up sju óttur för en dag
og sjá at passe tiða veð deð leite,
húsmenner og tenestgutar, stikk knivar i gott lag,
for vi skal slagte stabben den feite.
Kom gentur i haug
með nöler og traug
for vi skal gera pylsur, nár stabben er dauð.
For vor stoltheð og hofmoð,
for vasklubben og kálrót
og helst for den sure mysu-tjöra.

— — — — — — — — —

Genta gekk i fjöse báðe frosen og stiv
hon gjorðe báðe skar og hon belja;
deð gekk no sá stilt
deð bloðið var forspilt
og detta gjorðe madamma sá ilt.
For vor stoltheð o. s. v.

Forresten er det en Spottevise til gjerrige Husbondsfolk, lig Kjölstadvisen, hvori Tjenerskabet klager over at de maa æde selvstyrtede Kalve, blaasuur Melk o. s. v.

XCVI.

Keringi, som sille til barsöls.

1. Keringi vilde til barsölsgárð,
hon hadde sá litið före,
hon hadde ei gomol hánkebytte,
den slengir hon veð sit öyra,
der kastað hon úti
dei súre sildi tri,
fer hon var boðin til barsöls.

2. Keringi kom til barsölsgárð,
hon var inki vand um sæte:
deð er 'ki sá vant hori me sit'
nær me fær nokoð at eta.
Hon sette seg næst sin sokneprest,
fer der vankað rettinn alt som best,
fer hon var boðin til barsöls.

3. Sá át hon útaf dei fleskeskinkur ni
sá mykið hon kunnað rekkje,
sá saup hon up dei kálfati tri,
dá vart hon ferðug til sprekke.
Sá drakk hon up ti tunnur öl
hon horsað og grinað som et föl
fer hon var boðin til barsöls.

4. Keringi ivir borðið sprang
hon mone sá litið sanse:
hente meg no ein spelemann,
no lyster eg up at danse!
Spelemann spelað og keringi sprang,
dá datt hon i lorten sá trek og lang
fer hon var boðin til barsöls.

3. **Mannen tók si kering i hand**
vilde han hennar vaske,
sá leidde han hennar til brunnen fram:
Aa vert no rein di taske!
Sá auste[1] han pá með byttur og spann,
men stell deg 'ki sá ei onno gáng
nær du er boðin til barsöls!

XCVII.

No liva me sá vel.

1. Her sitja me tvo kvende báð fager og fin
og ventar pá leikin skal láte,
vil du taka din, sá skal eg taka min
og vera báðe lystug og káte.
No liva me sá vel!
Berre dettin no lengi mátte haldast!

2. Spelemannen spelað og feðla den lát,
og tromma pá dynni mone skramla,
unglýren[1] dansar með möyann sá kát,
og sliðrinn pá baki mone skrangla.
No liva me sá vel!
Berre dettin no lengi mátte haldast!

---

[1]) **Det oldn. Præt. jós (af ausa) forekommer endnu i de överste Fjeldbygder. Jeg har i al Fald hört det i Omersdal.**

[1]) **Unglýren, en lystig Flok Ungdom; Oldn. hlýri, Stalbroder, Kammerat.**

3. Her silja me tvo kvende af kvorjum slag,
og ringann i bringa mone dangla,
ungersvein dansar með möyann sá spąk;
no fara me på máli til famla.[1]
No liva me sá vel!
Berre detlin no lengi mátte haldast!

XCVIII.

Genta som vilde gifte seg.

1. Mannen spurðe dotter si
i si eigja stoga:
Du skal inki gifte deg,
deð skal du meg lova!

2. Höyre du kær' faðir min
deð kan eg inki lova,
den veternotti er sá lang
og eg fær inki sova.

3. Aa höyre du kær' dotter mi
du gere meg 'ki den harm!
eg skal geva deg ein skrubbskinn-stakk,
den er sá goð og varm.

4. Aa höyre du kær' faðir min
i skrubbskinn-stakk kan eg 'ki gá,
men eg vil hava meg ein mann
hori eg honom skal fá.

---

[1]) Fara til, begynde.

5. Aa höyre du kær' dotter mi
og vil du no meg lýðe,
eg skal geva deg saðle og hest
til kyrkjunne mó du riðe.

6. Aa höyre du kær' faðir min
til kyrkjunne kan eg gá,
men eg vil hava meg ein mann
hori han kem' ifrá.

7. Aa höyre du kær' dotter mi
kan deð deg ingin stille,
sá trú du fekk sá vond ein mann
han slær deg báð' titt og ille!

8. Aa keme han no drukkin heim
og eg veit meg ingjo sak,
sá set eg honom i fangið mit
eg frir sá vel min bak.

9. Og er han dá sá ille lynd
at eg veit meg ingjo ráð,
sá legg' eg honom i den svarte jorði
og ein stóre steine upá.

XCIX.

Lars skyttar.

1. Lars han köyrðe upetter den bakki,
så fór no den merra til halte.
Aa, du orkar så litið! sa' en Lars.
Lars leikar i lunden með sine veilur.[1]

2. Lars han sprette den bogin fer kne,
så skaut en til bamsen så han datt neð.
Ligg der! sa' en Lars.
Lars leikar o. s. v.

3. Lars tok bamsen og gjorðe eit kast,
slengd' en på sleðen og gjurðe en fast.
No er eg hugheil! sa' en Lars.
Lars leikar o. s. v.

4. Lars kom köyrandes heim or skóg,
der stoð ei kering skrattað og lóg.
Læ inki at meg! sa' en Lars.
Lars leikar o. s. v.

5. Lars dróg bamsen i stoga in
og femten keringar skolv i sit skinn.
No vert kvinnfolkið rædd; sa' en Lars.
Lars leikar o. s. v.

---

[1]) Veile f. (Pl. veilar), har, foruden den almindelige Bemærkelse, i Oldn. ogsaa Betydningen: Svig, Bedrageri. Med denne Visestubl kan sammenlignes den beslægtede om „han Mass og han Lasse" (i „Norske Viser og Stev i Folkesproget, Christ. 1840"), hvilken v indtage nedenfor saaledes som vi have hört den.

6. Og alle sá sille dei på bamsen flå
og ingin vilde til róva gå.
Så fær eg vel gå eg; sa' en Lars.
Lars leikar i lunden með sine voilur.

c.

Han Mass og han Lass.[1]

1. Han Mass og han Lass dei gingo på ráð
trjá heile dage til ende
kosleiðs dei sille bamsen[2] fá.
Me skal skjot' en, sa' en Mass,
og selje huði — sa' en Lass.
Seje du deð! sa' en Mass til en Lasse.

2. Mass spende bogin up för kné
trjá heile dage til ende,
sá skaut en til bamsen så han datt neð.
Eg trúr en datt — sa' en Mass,
kom, tak fat! sa' en Lass.
Seje du deð, sa' en Mass til en Lasse.

3. Mass dróg bamsen til Hoslöse by
trjá heile dage til ende,

---

[1]) Visen er nok oprindelig fra Hallingdal; til mig er den kommen fra Hadeland. Den har en kvik, ægte national Melodi, med Hensyn til hvilken det bemærkes, at fjerde og femte Linie i hvert Vers synges ikke, men fremsiges hurtigt og hemmelighedsfuldt som en Samtale, Måss og Lass hviske i Öret paa hverandre. En Deel Eder, som forekomme, har jeg udeladt eller forandret.

[2]) Var. bjonnen

der stóð ei bikkje og glanað i sky.[3]
Tru hon vil bite? sa' en Mass,
deð er 'ki sæt pá,[4] sa' en Lass.
Seje du deð! sa' en Mass til en Lasse.

4. Mass slóg klóa i bikkjas skinn
trjá heile dage til ende,
sá rengde han út deð för var in.
Eg meinar hon er dauð — sa' en Mass,
som ei sild, sa' en Lass.
Seje du deð! sa' en Mass til en Lasse.

5. Mass slæpte bamsen til Hoslöse hús
trjá heile dage til ende.
og der var no mykið sús og dús.
Her vil me drikke, sa' en Mass,
til me sturte, sa' en Lass.
Seje du deð! sa' en Mass til en Lasse.

6. Mass slengde bamsen pá stogugolv
trjá heile dage til ende,
og alle kvinnfolk i husi skolv.
No vert döm rædd, sa' en Mass,
lat sá bli, sa' en Lass.
Seje du deð! sa' en Mass til en Lasse.

7. Lass han kókað ein rjómegraut
trjá heile dage til ende,
sá femten keringar i smeri flaut.[5]

---

[3]) Var. með gapande kjaft.

[4]) deð er 'ki sæt pá, det er ikke at stole paa; det er nok muligt.

[5]) Dette Vers gives ogsaa saaledes:

An en Mass og en Lass dei gingo til bórðs
sá gripo dei ein kurv, var karsleg til máls.
Han er heit o. s. v.

Han er feit, sa' en Mass,
han er heit, sa' en Lass.
Seje du deð! sa' en Mass til en Lasse.

8. Mass sette öltunna up på borð
trjá heile dage til ende,
så slóg han i halsen kvor einaste tár.
Tvi vori hoss du drakk! sa' en Lass,
eg var tyst — sa' en Mass.
Seje du deð sa' en Mass til en Lasse.

9. Lass han vart no so reið som ein Tysk
trjá heile dage til ende,
han sputtað og bannað som han var rysk.
Deð skal du få hogg för! sa' en Lass,
Lat 'kon slåst! sa' en Mass.
Seje du deð! sa' en Mass til en Lasse.

10. Aa han Lass drog ut sin tolgekniv
trjá heile dage til ende,
så sette han den i Masses lív.
Au — au! sa' en Mass,
gjor' deð vont? sa' en Lass.
Seje du deð! sa' en Mass til en Lasse.

CI.

Hans merrafláar.

1. Hans her suð han för ei ferð,[1]
han köyrðe merra si reint ihel,
så hon låg dauð i bakkin,
hå, hå!
og Hans han kló seg i nakkin.

2. Hans han tók seg ein björke-påk
han slóg på lendi, han slóg på skák.
No lýt eg sprette ifrå,
hå, hå!
deð bannar eg på.

3. Og Hans han trivlað på skånk og lær;
no er du dauð mi snille merr!
no lýt me til at flette,
hå, hå!
så fær me skór og skreppe.

4. Og Hans han gjorðe på ein sving,
så dróg en deð merra-månið in
og viplað deð på ein pinne,
hå, hå!
og Liv sille kara og spinne.

5. Og Hans han tók til tala sött:
Du Gró, no skal du til koke kjöt
og bråne deð feite tågið,[2]
hå, hå!
og ause deð up i trogið.

---

[1]) Efter Udtalen: fær. Jfr. Oldn. för, Reise.

[2]) Tág, d. e. Talg.

6. Hans her suð han var sá snál,
han át up merra si i eit mál,
han át sá han fekk meine,
há, há!
sá gnóg han pá merrabeini.

7. I detti lagi var ingja nauð,
der fekk me merrakjöt og brauð
og sá den tistil-kaka,
há, há!
men du ma tru deð smakað!

8. Hans han kókað báð' kjöt og tág
sá flotið deð flaut heilt upá.
No vil me inki slutte,
há, há!
för me fær koma til duppe.

9. No skal mit kvæði vera slutt,
i hugin hev eg sá stór ei sút
alt fer den bróne merra,
há, há!
og Hans var hennars herra.

CII.

Kolatjóven i Sauðherað.

1. Langt up i Sauðherað drikke dei rús
   uti löyndòm,
   der ha' dei uprettað eit nyt kolahús.
   Deð er 'ki greitt stela kol i sin ungdom.[1]

2. Langt up i Sauðherað helde dei ting
   uti löyndom,
   der helde dei ting um ein fille kolaring.
   Deð er 'ki greitt o. s. v.

3. Der lág kolasekkinn så höge som fjöll
   og keringi má böte kvor einaste kveld.

4. Og keringi hon saumað og braut af si nál
   så bannað hon burt dei som vilde stela kol.

5. Sá kastað hon náli, sá tók hon ein sýl,
   sá bötte hon fillesekkin með grát og með ýl.

6. Den mannen keme gangand, han hev sá svarte kinn,
   no seje dei han hev sovið i ein liten kolaring.

7. Sleppe no den mannen taka konn ifrá býn
   sá seje dei han hev stolið ein pose með grýn.

8. Sá seje dei den mannen sprang ivir ei lág,
   deð gauv otor kolasekkin sá han inki ság.

---

[1]) Visens Mening er bedst udtrykt i Omkvædet. En i Ungdommen begangen Bröde möder Mennesket hele Livet igjennem og træder pludselig og straffende frem, naar man troede den forlængst glemt.

9. Aa snille min gute du tiger no með meg,
sá skal eg áleggje öksar fer deg.

10. Og mannen tok varme og guten tok vann,
sá reiste dei at smiðjo báð' guten og mann.

11. Aa vil du no sleggje, sá má du sleggje kvast,
sá öksi kan bli' ferðug og deð i ein hast.

12. „Deð er 'ki undrands eg er doven og lat,
fer súrmjolk og kaldgraut hev vorið min mat".

13. Og vil du 'ki líte með kaldgraut og mjolk,
og vil du hava meir, skal du fá af ein svolk.

14. Skal eg no líte með kaldgraut til máls,
sá skal eg sakte kveða báð' um öksar og kol.

15. Den öksi du gjorðe, hon vart no for harð,
deð volde at deð var otor kola, som du stal.

16. Sá kom der no boð frá den högaste ráð,
sá kastað en sleggja, sá flaug en sá brátt.

17. Aa genta der pá garðen er komin i rang,
dei seje hon hev fengið ein kolatjóv til mann.

18. Aa keringi sill raka, hon firrað ikring,
hori hev dei no gjort af rivestubben min?

19. Rivestubben ligge langt burt i eit hol,
uti löyndom,
mannen din ha' den, dá en var burt og stal kol.
Deð er 'ki greitt stela kol i sin ungdom.*

*) Visen indeholder adskilligt mere, men dette tænker jeg er overflödig nok.

CIII.

Mannen og keringi.

1. Mannen og kona sette seg neð
snakkað um nytt og gamalt:
Kann du minnast hoss deð bar til
at me tvo kom isaman?
Du tar inki draga dei öslunne fram,
eg er liksá goð kering som du er mann.
Hurra fer meg og fer deg!
Denne dagin glöymer eg aldri!

2. Mannen han seg til skogin geng
han kartar up pákanne fire,
kona sat heime bannað og svór:
du skal dei sja'v fá slite.
Mitte pá golvi der hélt dei ting
sá stólar og borð dei dansað umkring.
Hurra o. s. v.

3. Mannen han seg pá dynni geng
han möter si granne-kvinne:
No hev eg slást með keringi mi
sá báðe mine augo renne.
Og hev du no slást með keringi di
sá hev hon vel bankað tjóveryggin din.
Hurra o. s. v.

4. Mannen tók keringi og sette pá sit hné:
Trú du vilde no vera táleg!
du kan vera kering, lat meg vera mann
og lat deð sá vera rólegt!
Nei heiltup fer deð eg kering er
derfyri skal du lýðe meg.
Hurra o. s. v.

5. Detti varðe i vikunne tri
kona vart verre og verre,
mannen han stóð på sine berre hne,
han kallað si hustru herre.
Detti tott' eg var et underlegt spel
at mannen skal gå som keringi vil.
Hurra fer meg og fer deg!
Denni dagin glöymer eg aldri.

VIII.

Nyere Viser af blandet Indhold.

CIV.

Fru Anne Arnold på Borgestað.[1]

1. Stolt Anne hon búr upá Borgestað gárð
hon er seg bland frúgur dei bliðe,
hon sveiper seg báðe i silki og márð
um hennar geng segninn sá viðe.
Guð lat hennar liva evindeleg vel!

2. Hon fagnar sin herre, den adel sá góð,
ein hövding i Norigs riki,

---

[1]) Denne Vise, der til stolt Annes Ære er bleven til en Folkesang i Thelemarken, skal ifölge Sagnet være forfattet af Hans Povelsen Paus, som var Sognepræst til Hvideseid fra 1683 til 1715. Bemeldte Frue, Anne Klausdatter, var en Datter af Klaus Andersen, der förstvar Stiftsskriver, dernæst 1661 blev Lagmand i Skien, og döde 1681. Han og hans Enke Anne Kristensdatter, der boede paa Brekke ved Skien, vare meget rige Folk og dreve Trælasthandel, som dengang var meget indbringende. De havde flere Börn, hvoriblandt den her besungne Anne Klausdatter, der först var gift med den 1690 afdöde Handelsmand i Skien Stig Andersen Tonsberg, siden med Generalmajor Johan von Arnold. De boede fra 1702 paa Borgestad, en stor Gaard ved Porsgrund, hvor Fru Anne Klausdatter drev en betydelig Handel, havde Skibsbyggeri m. m. Hun synes selv at have forestaaet Handelen og ladet sin Mand blot sörge for Kongens Tjeneste. Hun eiede ogsaa Ulefos Sagbrug, og ved den Leilighed handlede hun Tömmer af övre Thelemarkens Skoveiere og Bönder, som ved denne Sang have hædret hendes Minde. Hendes sidste Mand döde 1709 og selv döde hun 1713. Deres Been hvile i et muret Gravsted i Gjerpen Kirke. Stedet er betegnet ved fölgende udenpaa Kirkemuren anbragte Bogstaver og Aarstal: I. A. — A. C. D. 1699, hvilket Aar formodentlig Gravstedet er indrettet.
(Saml. til Norges Sprog og Hist., 3 Bind 1 H. Side 44, Anm. samt Lövenskjolds Beskrivelse over Bratsberg Amt, Side 90).

han téner kongin til hest og til fót,
fer ingin så vilde han víke.
Guð lat hennar o. s. v.

3. Hon lýser i stoga, hon prýðer i gárð
hon heve sá mykið at gera
með bonden, som uppe i fjöllo bur,
nær han til býen má ferðast. — (fara)
Guð lat hennar o. s. v.

4. Hon hjölper pá bonden, er ingin fer stór,
deð má me i fjöllo beröma,
hon er fer okkon ei nytug blið mó'r,
Guð skal hennar derfor belöna.
Guð lat hennar o. s. v.

5. Keme du um mönno hell' myrkaste nott
hon held' seg dá alt með deð sama,
hon skaffar 'kon konnið og kongin sin skatt,*
deð tykist 'kon vera stor gaman.
Guð lat hennar o. s. v.

*) Her var paa de Tider meget lidet Penge i Thelemarken; al Omsætning og Betaling skede med Varer. Man leverede endog Præsten Kalveskind i Offer. Da Bonden saaledes ikke havde Penge til at betale Kongens Skat med, var det almindeligt, at Kjöbmændene som for en Spotpriis modtoge hans Tömmer, foruden at forsyne ham med Korn, ogsaa betalte hans Skat direkte til Fogden over övre Thelemarken, som dengang boede i Skien. Til Oplysning om Tömmerpriserne omtrent ved de Tider kan anföres, at den 12te Juli 1668 sluttede Vice-Lagmanden i Skien, Oluf Tönsberg Andersen, en Kontrakt med Steinar Öy paa Raudlandstranden om et ved Totak liggende Skovstykke, som Vice-Laugmanden skulde faa Lov til at udhugge imod at betale Steinar Öy „for hver Stuve-Tylft (hvorudi beregnes fire ordinære Tylfter) een Mark og otte Skilling". Naar man altsaa af et Træ kunde faa fire Stokker Saugtömmer, hvilke rimeligviis da som nu vare af 8 til 10 Alens Længde, hvilken udmærket Skov maa der ikke have været? Det Almindelige var altsaa Træer paa 32 til 40 Alen med Saugtömmers Top! Men for

6. Hon tor fulla geva 'kon mungát[3] i skál
nær me koma tröytte og arme,[4]
hon skaffar 'kon konnið með reiðeleg mál,
me turve 'ki sýte og harme.
Guð lat hennar o. s. v.

7. Me skuldar 'ki fruga, hon reiðeleg er,
timbfúten han ger' 'kon stor harme,
han Daniel er mykið vanden um tré
der má me báð kýte og larme.
Guð lat hennar o. s. v.

8. Nær han kem með jönni pá timberstokk
han vond er at gera til nögjes
han agtar 'ki kallen, han agtar 'ki pjokk
deð genge fer utan aslögje.[5]
Guð lat hennar o. s. v.

9. Um stokkin er diger og fulla tru lang
han finner með honom eit lýte,

---

hvilken sörgelig Priis faldt ikke dengang det stolte Furutræ ved Totak — 1 Mark og 8 Skilling for fire Tylfter Saugtömmer! Og hvad maatte ikke de arme Bönder levere af Tömmer for at kunne betale sine Skatter? Saavidt jeg har kunnet erfare, udgjorde de ordinære Skatter samme Aar af hver fuld Gaard, eller 2 Sk℔ Tunge, Fölgende: Gaardskat 1½ Rdlr., Skydsfærd 2 Rdlr., Rytterskat 1 Rdlr., Odelsskat 4 Rdlr., Prinsesse-Styr 1 Rdlr. (?), tils. 9½ Rdlr. Regner man nu 8 Skill. for hver Tylft Saugtömmer paa Stuven, saa skulde der mere end 112 Tylfter til for at betale et Aars Skat! Dette Exempel er rigtignok hentet fra et fjernt Vasdrag, men som dog ikke frembyder nogen særdeles Vanskelighed i den her omhandlede Henseende.

[3]) mungát, Öl.

[4]) arm, afkræftet.

[5]) aslögje (aslöye), Spög, Munterhed.

anten föyra* er i en, hell' en er nokoð vrang;
han gere báð' vrakar og snýter.
Guð lat hennar o. s. v.

10. Guð signe deg fruga, du stende 'kon bi,
timbfuro me inki skal spara
i detti árs evne og skröpeleg tið,
me téner 'kons brauð með deð sama.
Guð lat hennar o. s. v.

11. Sá lengi som me kunna stýre 'kons plóg,
så lengi som kýri vil trivast,
og furo vil vexe úti 'kons skóg,
me hugnast með hennar at liva.
Guð lat hennar o. s. v.

12. Far vel vene mó'r, frúga 'kons!
með frúgur og jomfrúgur balde;
far vel höge adel, Anne Arnoldt,
me ynskir deg uti guðs valde!
Guð lat hennar liva evindeleg vel!

---

*) föyra, Hul, Revne, Sprække. — Timbfút, saaledes kaldes endnu en Tömmermærker. Hr. Daniel (Dannel) faar intet godt Skudsmaal

CV.

Ånund Gångsöy.[1]

1. Deð var den heilage påskedags morgun
eg sille til Åmlið kyrkje,
Herre Guð beðre meg fatike mann!
eg kom i så stór ei ólykke.
Guð náðe meg syndare arme!

---

[1]) Denne Vise, der behandler et Faktum fra hine raa og brutale og dog ikke saa fjerne Tider, da man i det mindste i Fjeldbygderne hos os ikke regnede det saa nöie med et Manddrab i Slagsmaal, som man var vant til at faa afsonet med en Måndebod, meddeles her, uagtet dens prosaiske Indhold, som et Bidrag til Skildringen af Folkelivet. Det bedste af Visen er unægtelig den Ironi, hvormed den ender. — Slagskæmpen Ånund Gangsöy var fra Åmlið (egentlig Almlið) Præstegjeld. Gångsöy er en Gaard i Gævedal. I Visen berettes om 2de af ham begaaede Manddrab, og da han, efter i flere Aar at have vandret om som fredlös, huset som sædvanlig og understöttet af sine Slægtninge og Venner, omsider blev greben og henrettet, maa han sandsynligviis have været iblandt de Förste, paa hvem Livsstraf for Manddrab blev exekveret i denne Egn, nemlig efter at Chr. den 5tes Lovbog var udkommen 1687. Fra denne Tid blev her et rædsomt Blodbad, da flere Henrettelser aarlig skeede i övre Thelemarken, fornemmelig formedelst Drab i Drik og Slagsmaal. Trods Christendom og Kirketugt, trods den verdslige Arm kunde de haarde og stridbare Thelebönder ikke afholde sig derfra saalænge de havde Tollekniven i Beltet og Öxen i Haanden hvor de droge hen, medens Konerne toge Ligskjorten med til Gjæstebudet. Endog ned til Grændsen af vor Tid har det været anseet for en Mangel ved et Gjæstebud, naar der ikke havde været viist „Karsstykke" ved Slagsmaal. Christendommen har her havt et haardt Skal at bryde, men er det först brudt, vil man indenfore finde en sund og kraftig Kjerne. Imidlertid var det hiin Terrorisme forbeholdt at ryste Bindöxen bort fra den Haand, der var saa tilböielig til at misbruge den. Omtrent ved denne Tid maa det nemlig have

2. Som messa hon var pá ende,
folkið sille heimatt' gange,
sá reiste eg meg til Sigriðsnes
der sille eit giftaröl stande.
Guð náðe o. s. v.

3. Kom eg meg heim til Sigriðsnes
og bankað der upá,
sá kom han út Olaf Sigriðsnes
og bað meg der in gá.[2]

4. Han gekk seg i stoga in
og eg gekk meg deretter,[3]

---

været, at man satte Haandöxen fra sig og ikke længere som tilfor bar dette frygtelige Vaaben med sig ved alle Leiligheder, saaso ved Grav-, Gifter- og Bars- (Barns)-Öl, ja endog til Kirke, hv man dog satte den fra sig udenfor eller huggede den fast i Kirke væggen. — Sangen er uden Tvivl samtidig med Begivenheden.

[2]) Formerne gange og gá bruges her i Flæng alt eftersom Rimet fordre

[3]) De nu sædvanlige Höflighedsformer, saasom at bukke og neie (kneigja) at aabne Dören for sin Gjæst og lade ham træde först ind, er alt sammen unorsk og andenstedsfra indkommet. Den norske Hilse er Haandrækning med rak Ryg. Alene for Helligdommen Guds Huus bukkede man og böiede Knæ. Ligeledes gik Husfade ren altid selv först ind ad Dören og lod sin Gjæst fölge efter Naar han rakte sin Gjæst Ölskaalen, drak han först af den selv Deraf Talemaaden: at drikke En til. Disse Skikke ere endnu i folk Hævd i Thelemarken. Udsprungne af en ædel Selvfölelse vare d vistnok i Forhold til sin Tid virkelige Höflighedsbeviser, eller saa-rere Tjenester imod den Fremmede, da de sigtede til at betrygge ham imod al Svig og bortrydde den Mistænkelighed, hvormed man var bleven vant til at möde hverandre. Al Uret skulde hevnes af den Forurettede, og med stor Lumskhed udövedes ofte denne ugu-delige Hevn. En lignende Betryggelse har vel ogsaa været Hen-sigten med de saakaldte Varskálir, hvoraf enkelte endnu ere at see. Det er et Slags Ölboller, der ere saaledes indrettede, at man gjennem selve Skaalen kan see sin Modstander medens man drik-

der sat han inne Tallak af Eikarú,
han mone til meg glette.*

5. De tappar i konnur, de tappar i krús:
no vil me lysteleg skenkje,
deð vil eg fer sanning seja,
no keme den Gángsöy kempa!

6. De tappar i konnur, de tappar i krús,
no vil me lysteleg drikke,
deð vil eg fer sanning seja:
no keme den Gángsöy hiken!

7. Mit store mót gav meg i sinne,
eg kunnað inki atter vende,
der gekk eg meg i stoga in,
tók ei breiðe bindöx i hende.

---

ker af den. I Midten af Ölbollen er nemlig udhulet en mindre Bolle omtrent af en Thekops Störrelse men uden Bund. Imellem denne og Ölbollens ydre Ring hældes Ölet, og gjennem Aabningen i Midten seer man da sin Vert lige i Ansigtet medens man drikker. Paa denne Maade kunde man vare sig for et svigagtigt Hug eller deslige, hvilket man derimod ikke kunde, naar man satte en almindelig stor Ölbolle for Munden. En sörgelig Erfaring havde vel ogsaa her været Læremester. At den Skik, at Verten eller Huusherren gik först ind ad Dören, har været almindelig, og tillige været anseet som en nödvendig Betryggelse, sees blandt andet af Visen om Vidrik Verlandsens Kamp med Langbeen Rise. (Nyr. Rahb. Saml. 1 Deel, Side 25). Den Sidstmeldte viser Vidrik sit Huus, sigende:

„Her er inde mere Guld,
end femten Konger formaa,
hör du Vidrik Verlandsen
du skal her först indgaa.

Det svarede Vidrik Verlandsen
han kjendte saa vel hans Sned:
du skal selver her först indgaae
thi det er Kæmpesed.

Det var Langbeen Rise
han ind ad Dören kröb,
det var Vidrik Verlandsen
han hannem Hovedet klöv“.

*) glette, drille, skose, opirre. De fölgende Vers skal vel indeholde hans Skoser.

8. Deð var Tallak af Eikará
han sille i útgángen gange,
Herre Guð beðre meg fatike mann,
i mishug mone eg falle.

9. Deð var Tallak af Eikará
han sille i útgángen gange,
Herre Guð beðre meg fatike mann
der klöyvde eg hans skalle.

10. Dei huttað meg pá dynni
báðe með gnavl[*] og spjút:
Er du her inne Ánund Gángsöy
fulla sá skal du vel út!

11. Dei huttað meg pá dynni
og kallað meg ei Gángsöy bikkje,
Herre Guð beðre meg fatike mann
af bikasken sille eg drikke.

12. Mit stóre mót gav meg i sinne
eg vyrde deð inki dá,
der gekk eg meg af pá stogutakið
og neð gjönom ljóren ság.

13. Der gekk eg meg pá stogutakið
og neð gjönom ljóren ság,
der ság eg Tallak af Eikará
han dauð pá golvi lág.

14. Dei átte ári, eg freðarlaus var,
eg tók meg 'ki annað til gera,
i kvort deð gesteboð, som eg ság,
der vilde eg gjönne vera.

---

*) gnavl. Oldn. gnadd eller gnaud, Jamren, Hylen.

15. Så reiste eg til Felle
og bankað eg der upå,
så kom han út Herbjönn Felle
og bað meg der in gå.

16. Han gekk seg i stoga in
og eg gekk meg deretter,
der sat han inne Gisle Knútson
han mone til meg glette.

17. De tappar i konnur, de tappar i krús
no vil me lysteleg skenkje,
deð vil eg fer sanning seja
der keme den Gángsöy kempa!

18. De tappar i konnur, de tappar i krús,
no vil me lysteleg drikke,
deð vil eg fer sanning seja
der keme den Gángsöy bikkja!

19. Mit store mót gav meg i sinne,
eg kunnað inki atter vende,
tók eg ut min tolgekniv
og honom til hjartaið rende.

20. Dei huttað meg på dynni
alt båðe með gnavl og spjút:
Höyre du Ánund Gángsöy
på skógin så skal du út!

21. Reis út, reis út du bloðuge hund
og så du Gángsöy bikkje,
du skal inki vera i detti hús
og inki með okkon drikke!

22. Dei átte ári, eg freðarlaus var,
deð var mi leiðaste sak,

så reiste eg meg at Höydalsmo-sókn
deð er den leiðaste stað.

23. Sá kom eg heim til Ofte
og bankað eg der upá,
sá kom han út Ánund Ofte
han buttað meg der ifrá.

24. Höyre du Ánund Gángsöy
eg seje deg fer sanne,
her site inne fúten af Bratsberg
du genge up til min granne!

25. „Kvasse knivar hev eg i sliðro
og öksi up under mit belte,
eg tor fulla gange i stoga in
eg er inki goð at elte".*

26. Han gekk seg i stoga in
og eg gekk meg deretter,
der sat inne fúten af Bratsberg,
han mone til meg glette.

27. „Hörer du Ánund Gángsö
jeg siger dig for sande,
du haver slaget to mend ihjel
du er ikke verd at gange".

28. Mit store mót gav meg i sinne
eg kunnað ikki atter vende,
der tók eg up ein tin-talerk
og la' i fútens panne.

---

*) elte, forfölge. Var. örte. Der var et Fæsteröl paa Ofte den Dag og mange Gjæster tilstede, siges der. Det sees heraf med hvilken Dristighed de Fredlöse trodsede Loven.

29. Der tók eg up ein tin-talerk,
eg kunnað ikki atter vende,
slóg eg til fúten af Bratsberg
sá bloðið dreiv i báðe hans hendar.

30. Aa skam sá fä hon Öli Ofte!
hon með si falske list
hon öslað[7] af meg mine tolgeknivar
til skera seg fersken fisk.[8]

31. Aa skam fá hon Öli Ofte!
hon með si falske ráð,
hon öslað af meg mine tolgeknivar
til at skera fisken smá.

32. Dá eg reiste frá kona mi goðan,
deð kan eg aller glöyme,
mi tvo árs gamle dotter sa':
„far! vil du 'ki vera heime!"

33. Kona mi heve smábóni tvo
deð treða under sit belti:
Herre Guð beðre meg fatike mann
fer kvor manns dynn má hon svelte.

34. Takk sá hava kona mi goðan
og smábóni mine tvaug,
dei löyste kyrkjegarðen fer meg
og gav derfer tri tjúg.

35. Takk sá hava den býfúten
han var meg sá goð,
han gav meg ei líkskjurte
hon stende meg til fót.
Guð náðe meg syndare arme!

---

7) ösle, narre, gjække; öslur, Narreri, urimeligt Snak, Fjas.

8) Meningen er vel den, at han nu som vaabenlös ikke kunde forsvare sig men blev greben og sat fast.

CVI.

Bonden i bryllaupsgarðen.[1]

Kross meg! no hev eg vorið til alt ifrá eg vart fódd, og er no ivir tvo og treti år gamal, men aller såg eg slike furður og slike pirnamentur som úti prestegarði hjá honom herr Kristen i Soknedalen, ei heil horg og stóre lýr býkarar og stasmöyar, då ein prest — eg trúr han heiter herr Anders Pérson Heyberg, og dei seje han er sokneprest langt up i fjöllbygdann vest i austlando, eg tenkir deð heiter Venjom högt up i Thelamorki — með mykin domenering og endå meire trebulering drakk brúðlaup með den vesle forknölna[2] genta úti prestegarði,

---

[1]) Uagtet denne Vise forhen er trykt i Hallagers „norske Ordsamling" (Kbh. 1802) og siden flere Gange, har den dog en særegen Berettigelse til at optages blandt Folkeviser fra Thelemarken, deels fordi den endnu lever her i Folkemunde, og deels fordi de Personer, i Anledning af hvis Bryllup den er forfattet, levede og döde her.

Anders Pedersen Heyberg var Sognepræst til Vinje fra 1734 til 1750. Den 28de Juli 1734 (1730?) blev han gift med Sophie Christensdatter Heyberg, en Datter af Sognepræst til Soknedalen i Bergens Stift Christen Heyberg. I Anledning af dette Bryllup, der stod hos Svigerfaderen, er ovenstaaende Vise forfattet af Brudgommens (Andre sige Brudens) Broder Nils Pedersen Heyberg, der paa den Tid opholdt sig i Kjöbenhavn, men kom uventet hjem paa Bryllupsdagen, og traadde forklæd som Bonde ind i den festlige Forsamling, hvor han i lang Tid forblev ukjendt. Disse Præstefolk vare meget afholdte paa Vinje, især skulde Sophie Heyberg være en særdeles vakker og elskværdig Kone. De bleve ikke gamle, men döde kort efter hverandre, hun 1749 og han det fölgende Aar. Visen meddeles her efter et gammelt Haandskrift, der har tilhört en samtidig Præstedatter i Silgjord, Maren Brun, og fra dette skriver sig de forekommende Afvigelser fra den Form, hvori den för haves, samt den Remse, der danner Indledningen.

[2]) Eller forknökna, maa formeentlig være dannet af forkunn, udmærket, beundringsværdig.

ter at herr Kristen i Soknedalen, Soffi Kristensdotter Heyberg. n dá má du tru, at den dagin, som var den átte og tjugende , eit tusind sjau hundrað og treti ár, — dá var deð rett a all verði var i eit kávskinn[3] og heile prestegarðen krók i ort holti með kyrkje-klædde herrefokk og útstaférað tausir vene som útstrálað krámbuðdokkur og útmálað marihönur.

1. I rjúkande óvær[4] og fjúkande vind
i fjorðen eg lauptað fór eg kom herin,
og sjöen han stóð som ei röra;
men rett som eg var no ein mole ifrá,
dá haurð' eg deð ljonað og dondrað som skrá,
deð brast sá ein dott fer mit öyra.

2. Eg strekað pá seglið, eg lagde til lands,
eg laupte pá skógin deð snyggast, eg vann,
eg tenkte at Svenskin var næra;
i örsla eg trávað og fann ingin veg,
dess meire eg bykste, dess verre deð bleiv,
eg rópað og skreik pá Vorherra.

3. Men just til mi lykka, sá ör som eg var,
sá datt eg framivir i prestens skiðgarð,
sa, kross meg! kor vart eg forbusað?
der haurð' eg og ság eg sá ofsa eit rusk,
eg lyte fortelja kvar táv og kvar tusk,[5]
sá mykið eg heve i hugsa.

4. Den fyrste eg mötte deð var rett ei taus!
var málað með flingsa, pá hovðe sat lauv,
og stakkin var breið som ein láve;
sá kom der ei horg báðe skraslað og lóg,

---

[3]) táv for kalv.

[4]) for óveðr.

[5]) I min Original synes jeg der staar: kver tak og kver nusk. Ofsa eit rusk, overdreven Allarm.

var slasað som fúten með sylvspende skó,
og alle var mjölað i hovðe.

5. Dei dreiv in i stogu, men atte stóð eg,
eg undrast pá detti og tenkte með meg:
trú her er útskrivels pá garðo?
dá vart eg sá fælen, eg skolv som ei merr,
eg tenkte, no fær du pá oxli gevær,
sá stend du som fuglen i snoro.

6. Eg svortnað som jorði, eg datt neð i kne;
sá kom der ei kæring, hon spurde meg til,
hon helsað og nikkað með hovðe,
hon spurde um eg vilde drikke ei gáng,
eg lettað pá luva, i öyro deð sáng,
sá flakkað eg in i ein kove.

7. Der haurðe og ság eg sá ofsa ein stas,
dei áte og drukke með stor tribulas,
fer bruðlaup herr Kristen han gjorðe
at dotter si, Soffi, hon fekk no ein prest;
eg glápte kring stogu som eg kunnað best,
ság brú'ri, som sat up með borði.

8. Der sat hon og littrað og glittrað som glas
'ta' krákesylv-snórur og krámbuðstas,
gullborður og frynsur pá stakkin;
og tröya var krotað; hon kruna ei bar,
sylvbelte var burte, berhovðað hon var,
og hárið var mjölað i nakkin.

9. Pá borðe stóð rettir með súpa og sild,
og store kjötlári, der under lág eld,[*]
pá fate der lág no ei höne,
men mitt upá borði stoð krimskrams með sylv

[*]) Formodentlig et Fyrfad med Glöder, anbragt under Stegen for at holde den varm.

der útmeð stoð næpur og koppar með öl
ja plomur og brakelbær gröne.

10. Der stóð havrekaka, var ströydde með mjöl,
og dravle[7] og mylje lág der pá ei fjöl,
og smáskorne kveitebrauð-stumpar;
i krúsebrot lág báðe kryddir og salt,
i haugar lág gráseið sá tjukk at han valt,
og fult utaf kamshove[8] klumpar.

11. Og runt umkring borði stóð bunkar með graut,
som lág uti klumpar; han var inki blaut,
með kvar borðdisk lág der ei trefsa;[9]
all maten var kryddað með gras og með blom
til smer og byggkaka var der inki rum,
eg ság inki heller ei lefsa.

12. Men dá má du tru at býkaren han sleit
pá kjötlár og skinka; men stumpen han beit,
og stóre glas öl dei utdrukko;
sá drakk dei eit slag, deð var likesom blóð,
dei kastað der i ein klump salt heller tvo
dei auste deð otor ei krukke.

13. Og rett som dei sat up með borði og sleit,
sá haurð' eg eit ljóð som ei álutte geit,
deð gjorðe báðe knurrað og burað;
eg tar inki seja, deð lét sá for stygt,
sá kem der ein vildtysk, han strauk pá ei lykt,
eg undrast pá feðlunne skortað.

14. Og sume dei bles uti keppar og stáng,
ein át pá ei pylse, var tri elnir láng,

---

[7]) dravle, de Ostesmuler, som flödes af naar man laver Ost, og hvorpaa kommes söd Melk eller Flöde.

[8]) kamshove skal betyde Lever, æltet med Meel.

[9]) trefsa, Serviet.

han beit úti pylsa og hikkað;
eg trur nok den pylsa var mærjaleg heit
fer finganne likrað så titt som han beit
og augo dei stóð som ei brikka.

15. Dei drakk og dei geispað og snakkað på rysk,
dei geiplað með flabben så stygt som ein tysk,
deð var nok um pylsa dei trættað.
På seinsten så vart eg båð' svolten og tör,
så kom der ei kering igjönom ei dör,[10]
på krúsi og konno hon lettað.

16. Hon bauð meg ei krukke, var full utaf blóð,
eg kyste på håndi, eg skolv der eg stoð
eg tók imót krukka og takkað;
så drakk eg 'tor krukka kvar einaste tår,
då bleiv eg så mótig, eg greidde mit hår,
og innar åt borði eg lakkað.

17. Der skenkte dei meg ei potte með mjöð
og rétte at meg ein borðdisk með brauð[11]
men brauðið deð stakk eg i barmen.
Og rett som dei sat i den fagraste leik,
så reiste dei alle frå borði og skreik
og fatað kvoraðre i armen.

18. Eg tenkte dei vilde båð' rivast og slåst,
dei brekað rett likesom smalen i frost
kvoraðre i augo dei kramsað.
Så kom der så mange som sleit og bar út,
dei laupte i åkaf båð' tausir og gút
all maten af borði dei rafsað.

19. Då detta var makað og golvið var reiðt,
då dansað býkaren með tausi så greitt,

[10]) For Rimets Skyld, det heder ellers dynn.

[11]) Man seer at her har været paaregnet den nyere Form *bröð.*

og brúri hon gekk som ei kruna;
dei stasmöyann hoppað báð' káte og kekk,
eg totte dei vore forgylt på kvor flekk,
deð glittrað af all deiris búnað.

20. Dá dei hadde dansað den notti så láng
så tók eg mi luve og flakkað min gáng,
så bleiv der eit rusk úti stoga;
kvor bykar han nappað ei gente með seg,
og presten tók brú'ri, og ingin tók meg,
dei trappað så in i ein kove.

---

21. Dá detta var slutað så dróg eg min veg,*)
eg kunna 'ki lenger skjönne på dei,
og tausinne vilde meg lokka;
så gav dei meg drikke, så gav dei meg mat,
koröver eg bleiv rett så hjarteleg kvat
så mone eg heimatte flakka.

---

*) I det Haandskrift, jeg har fulgt, slutter Visen med 20de Vers, hvilket ogsaa uden Tvivl er det Rette; det 21de synes selv at vise, at det ikke oprindelig har tilhört Sangen.

CVII.

Brúri hans Peðer i Liðe.[1]

1. Höyr du Sigrið, dotter mi:
Pe'r i Lið vil til deg fri'
uti dessi daga;
kan din hug til honom stá,
vil eg at du han skal fá
til din ægtemaka.

2. Skam sá ger eg! ogst[2] du no?
um han var sá goð som tvo
ja sá goð som tie;
hot skull deð vel nytte me
um eg tók eit stykki tre
og la' veð mi siða?

3. Aa du stakkars lisle veit![3]
aa du talar som ei geit,
du er otor vega,
han hev báðe fär og fe,
han kan vel forsyrgja deg,
hús og garð han eige.

4. Um du tek no denni mann,
han liv' inki lengi han;

---

[1]) Dsnne Vise findes trykt i Anhanget til Hallagers norske Ordsamling og omtales der som henhörende til de „saakaldte Stev-Viser digtede af Bönderne selv". Den er imidlertid ikke her afskrevet efter Hallager, men efter en selvstændig Meddelelse fra Oplandet, der afviger noget fra hiin, og er i flere Henseender mere korrekt.

[2]) Saaledes meddelt. ogst, Oldn. óga, afsky, gyse ved, grue for.

[3]) veit staar formodentlig for veik (vækja), Pigebarn. Hall. vet.

seðan kan du taka
deg så ung og snill ein gut,
som du sjöl vil velja ut
til din ægtemaka.

5. Aa deð var deð beste orð
eg hev höyrt utaf hon mo'r
alle mine daga!
lat han koma nær han vil,
han skal få mit ja dertil,
mannen skal eg taka.

6. Mannen kom, og han fekk ja;
alting var no vel og bra,
bryllup bleiv tillagað;
brura hon var ung og snill
men hon sat som hon var vill
alle bryllups daga.

7. Brurgomen talað til si brú'r:
kære mi brú'r du er så súr
som du varst bedrövað,
no deð er vár gleðskaps dag
ver no lystig i vort lag,
som deð seg mon höva!

8. Brura svarað 'ki eit orð,
men hon reiste seg frå borð
sette seg burt at skiva,[4]
der dei unge gutann sat
totte hon var mykið bra
tiða at fordriva.

9. Då brurgomen deð forstoð
bleiv han inki mykið goð,

---

[4]) skiva, et mindre Bord henne ved Skorstenen, fastgjort til Væggen med den ene Ende og kan hægtes op til samme.

sette ti at skrike:
Eg som var så gamal mann
inki hadde beðr forstand,
eg skul tek' mi like!

10. Brura svarað honom så:
skulle du di like få,
vart deð 'ta dei låge.
Dermeð bleiv han så forsint,
at han vilde flyg' i flint
sputte, bannað, ståkað.

11. Bryllupsdaga dei vart tri
seðan reiste kvor til se,
kvor på sine vega,
og korleiðes detta gekk
og kva ende deð så fekk
kan eg inki seja.

CVIII.

Aslak Skarðets klumme-kunst.[1]

1. Deð hende seg um veten
seint um laurdags kvelden,
dá klokka gekk til ti,
dá köyrde eg 'tor Hjellen.[2]

2. Sá fór eg ivir Geiterygg
með deð tunge lassi,
eg kom inki til Fjærestrándi[3]
för folkið hadde lagt seg.

3. Sá sprette eg frá hesten min,
og in um hús at beða,
lassið neð með strándi stoð,
deð lág upá ein sleða.

4. Keringi seg i dynni stoð,
og ság seg neð með strándi:
„Der stend ein tjóv með lassi dit
með sekkin under handi!"

5. Aa stakkars mann, du lat en stá!
han skal mit lassið passe,
sá slepp eg at bera up
og hava deð stóre drassið.

6. Sá stoð eg meg sá tiðleg up,
deð var i gráljósi:

---

[1]) klumsa, (ogsaa klome og klumme), gjöre stum, betage En Mælet ved Hexeri; forgjöre. Her om at binde En fast til Stedet.

[2]) En af Skiens Forstæder.

[3]) Et Gjæstgiversted ved Bunden af Nordsö, en halv Miil fra Skien.

Aa stakkar, stend du enno her!
no er du kald og frosen.

7. Så gekk eg neð til lassi mit,
då soli skein i liðe:
„Aa stakkar, stend du enno her!
no hev du lenge bíðað“.

8. Så tók eg up ein tobak-rull
og stappað neð með síða:
„Deð skal du hava, gamle mann
fer du hev staðið biðað!“

9. „Men höyre du deð, du gamle mann,
du teke deg i vare
at du inki stele meir
frá han Aslak Skarðe!“

CIX.

Handverks-mannen.

1. Smeðen i smiðja mone han stá,
hamar og táng han brukar,
og sleggje-karen — og han má slá
sá deð i vegginne sprútar.
Aa hei og há,
deð fær sá gá!
og varðöyge[1] mone han seða,
sá brukar alle smeðar.

2. Han smiðar smátt og han smiðar stort,
han gere báð öksar og krókar,
og nær han sá dettin heve gjort,
sá ger en báð skrik og rópar.
Aa hei og há,
deð fær sá gá!
Sá held' han sleggja i veðrið
og klöyver jönnið pá steði.[2]

3. Ein timbermann[3] með si bíle breið
han fær til tufte pá bakkin,
han sigtar etter um deð er beint
sá húsið stend 'ki pá skakke.

---

[1]) Saal. skriftlig meddelt. (Jfr. Oldn. vareygð, Forsigtighed). Hvis jeg ikke husker Feil, saa har jeg hört det benyttet om den Smaabanken, som Smeden anvender paa Jernet efter at det er udslaaet paa Ambolten, hvorved det varsomt tildannes efter sin Bestemmelse.

[2]) steð, Ambolt.

[3]) Tömmer heder sædvanlig timmer, dog ogsaa undertiden timber, som er det rette.

Aa hei og há,
deð fær så gå!
han timbrar husið i högda
på ymse garðar i bygda.

4. Han timbrar smått, han timbrar stort
han gere báð laftar og telgjer,
han högge raftar og legge tróð,[4]
og alt deð ovanpå fylgjer.
Aa hei og há,
deð fær så gå!
Nær deð er lagað til rette
fær timbermannen til tekkje.

5. Ein múremeistar með múreskeið
han hev så mykið utrette,
han brukar stein og han brukar leir
nær han skal múrar upsette.
Aa hei og há,
deð fær så gå!
han múrar ovnar og spissar,[5]
som folk lýt hava fer vissa.

6. Ein snikkar teke si sag i hand
deð tré han sker i stykki,
så sker han seg derutaf ei rand
alt etter sit eigið tykki.
Aa hei og há,
deð fær så gå!

---

[4]) tróð (tróðveð), Tagfjele; de klövede Træ eller Bord, som lægges ovenpaa Rafterne og hvorpaa Næveren og Jordlaget siden anbringes. I Rasks oldnordiske Læsebog, Side 25, samt i Haldorsens Lexikon meddeles Forklaringer over dette Ord, som ikke ganske svarer til dets Betydning i Thelemarken. Trodet ligger ikke over men under Næveren.

[5]) spiss, Ildsted, Skorsteen.

Han skrubbar, sletter på gangin,
så skýt en etter með langin.*

7. Så sete han deð tré i tré
liksom han deð vil hava,
så skýte han seg ei list dertil
og mátar inpå og lagar.
Aa hei og hå,
deð fær så gå!
Så mone han deð lime,
så er deð gjort på ein time.

CX.

Kaffe-visa.[1]

1. Lengi var deð för me kaffe fekk — sa'n,
vegin kom, og dammen[2] måtte vekk — sa'n.
No fær me en njóte,
hau! no er me fljóte,
no me drikke den så fort me rekk — sa'n.
Men til slút — sa'n
kaffesút — sa'n
kem til jaga kaffegleðen ut — sa'n.

*) langin, Langhövelen.

1) Denne lystige Vise, der röber en Forfatter, som har været sin Opgave fuldkommen voxen, men som er mig ubekjendt, er mig meddelt fra Vinje. Uagtet dens Ophav vistnok ikke ligger inden de Enemærker, hvor vi sanke vore Blomster, har jeg dog troet at kunne tage den med her, da den saavidt jeg veed ikke forhen er kommet til Syne paa Prent.

2) Den Dæmning, som holdt Kaffeströmmen ude.

2. Frýse du' sá er her goðe ráð — sa'n,
blás i varmen og set svarten pá — sa'n!
var[3] du som ein loppe,
tak ein kaffekoppe,
den skal varme deg frá topp til tá — sa'n.
Skovið[4] burt — sa'n
frosið tjurt — sa'n
ingin, som ha' kaffe, heve turt[5] — sa'n.

3. Er du sveitt og móð og tyst og heit — sa'n,
hjelp mot slik ei armoð alle veit — sa'n
kem or kasletúten;
log af kaffegrúten
slikt kan drive burt báð fort og greitt — sa'n.
Drikke dá — sa'n
alle má — sa'n
som seg tosten vil bevara frá — sa'n.

4. Alle hev vel höyrt hos gamle rö' — sa'n
at den ting, som fyller, au má fö', sa'n.
Kaffe magin spilar,
trass i dei som tvilar,
og til biðe pá er den sá stöð — sa'n.
Drikk og tru — sa'n
huttetu! — sa'n
„mat i góðom sutre",[6] seje du — sa'n.

5. Men um du er mette, veit du hot? — sa'n,
vist deð beste beðre er hell gott — sa'n:
etter goðe mate
drikk og slá ein prate
beðre liver ingin i eit slott — sa'n.

---

[3]) var, Præs. af vaða, vade, gaa i Vand. Lopp, m. en Fró.

[4]) skov, Skjelven, rystende Bevægelse.

[5]) turt, for turft af turfa, behöve.

[6]) sutr, Melk og Blande, der gives Kalvene at drikke.

Drikk og pust — sa'n
liv kun drúst, — sa'n
kaffe kan du fá fer penning flúst — sa'n.

6. Fær i blesa[7] stundom rukkur du — sa'n
drikk den blakke login! jamentru — sa'n
skal hon bli' sá glatte
som ein harðinghatte[8]
snegt i káte sprang du skal deg snú — sa'n.
Læ og drikk — sa'n
for ein slikk — sa'n
jagas grillur, sá deð heve skikk — sa'n.

7. Inki gott kan trivast uttas den — sa'n
ingle[9] goðe grannar, ingin ven — sa'n
men ein varme súpe
og ein tærte-glupe[10]
deð kan varme up ei heile grend — sa'n.
Arg og tver — sa'n
leið og sær — sa'n
blive den, som ingin kaffe fær — sa'n.

8. I eit lag slett ingja moro er — sa'n,
má der ingin kaffe vera með — sa'n,
men nár alle vaggar
liksom fulle kaggar
dá fær folkið fyst til röð' og læ — sa'n.
I kallas — sa'n
ingin spas — sa'n
kom til trivast, var 'ki kaffe-fjas — sa'n.

9. Endá, stakkar! sume kallar deg — sa'n
„kaffesvarten“, som til armoð dreg — sa'n,

---

7) blesa, Panden.

8) Hardangerhat. Hardangerne pleie at gaa med blanke Hatte.

9) Plur. af ingin. Denne Form forekommer stundom, ogsaa ingre.

10) glup, en Mundfuld af Drikke; ogsaa gleyp.

„pening-útfalls-ósen“;[11]
men dei tar 'ki skós'en,
kaffe drikke dei sável som eg — sa'n.
Kraune? pyt — sa'n
pungin grytt![12] — sa'n
beðre kan 'ki skellingann bli ýtt[13] — sa'n.

10. Kaffe vill me drikk' og takke til — sa'n
hev me den, sá hev me moro með — sa'n.
Skellingin — lat laup'en
kaffe — lat 'kon kaup'en!
gott en virkar, vont en dytter neð — sa'n.
Drikk, og sit! — sa'n
kaffe hit! — sa'n
kaffe likar alle, som hev vit — sa'n.

---

[11]) ós, Elve-Munding.

[12]) grytte, aabne lidt.

[13]) ýte, afhænde, skille sig ved.

CXI.

Afskeð með Hövringen.[1]

1. Sjá sóli på Anaripigg![2]
no går hon dít som hon um notti ligg,
men fyst hon me
og stein og tré
og alle til[3]
forgylle lýt.
Budeigja skvattar[4] frå sit sel:
„Men montrú kúi köm no 'tá' seg sjöl?"
Hurulilu — lihulihu!
mi syte ku
er grumast stött.
Bjöllunn dumt baka haugom tóna,
klunken rart att i bergom ljóma[5]
bekkinn sillar som tåror stilt —
eg er hugilt.[6]

---

[1]) Hövringen, en Sæter i Sels Annex til Vaage Præstegjeld i Gudbrandsdalen henunder Ronderne. — Denne Vise er mig meddelt i den gudbrandsdalske Dialekt, og er forfattet af en Bondesön fra Vaage, der nu er Skolelærer. Retskrivningen er lempet efter de af mig vedtagne Regler, hvorved Udtaleformer som mein, eil, ön o. s. v. ere forandrede til men, al, en (for han). Det viser sig ogsaa her, at der i vort Almuesprog ikke egentlig kan være Tale om Dialekter, men at det er det samme gamle norske Sprog overalt, mere og mindre reent vedligeholdt.

[2]) En höi Fjeldtinde i Vaage, som kan sees fra ovennævnte Sæter i Vest.

[3]) Riimordene ere sögte efter Udtalen; ved Ordformernes Restitution gaa derfor undertiden Rimene tabte, som her. I Udtalen heder det me, tre, te.

[4]) skvatta, skotte, kaste Öiet flygtig hen til en Gjenstand.

[5]) ljoma, buldre, give en huul og stærk Lyd; her om Gjenlyden.

[6]) hugilt, (af hug og illr), bekymret, urolig i Sindet, hjertesaar.

2. Ko reint forunderleg au lell
mit hjerta hoppar up i meg i kveld!
Ko rart deð er,
når fjelli tæk
sin afskeð með
sin kære gút!
På Hövrings vakre sæter-stúl
idag vist siðste gångi helt me júl.
Deð hende fleir,
at alder meir
döm såg sit reiðr
når döm flaug út.
Alder gentunn så vakkert hullað,*)
berg-ljom, bekkinn og bjöllunn sullað.
Detti spår meg vist einkvort ilt,
eg er hugilt.

3. Skal her i verðen eg inki få
hon Marit, som eg held så myky 'tå?
Men kvarför så
skull eg då få
mit auga på
min kæraste?
Hon var fornem, men inki grum
den fyrste genta, som eg dröymde um:
Idag hon sa'
så myky bra,
með gråt meg bað
at hugse se.
Ja, du gere meg blaut i sinne
når alt annað glett útur minne.
Men at få deg — deð slepp eg snilt;
eg er hugilt.

---

*) hulla, nynne, synge uden Ord; sulla har tildeels samme Betydning.

4. Sjá den som kem i snörlivs-kjól!
Aa skin pá ho' du vakre rauðe sól!
Aa kære fjell
skikk kúi lell
heimatt i kveld!
sá slepp hon gá.
Aa hauger! ger dökk höge no,
sá genta mi si kú frá dökk kan sjá!
Aa berg-ljom tig
ei lito rið!
lat bjölla si
hon höyre fá!
Kære dalar, dökk me má göyme!
kanské tor hon si sorg dá glöyme.
Imbert! no má du gráte stilt!
hon er hugilt!

5. Han Imbert vil hon gjenne sjá;
men smáe bekkir renn frá augom blá.
Hon sakte si':[8]
eg einsleg bli'
nok all mi tið,
for ven' min strauk![9]
Han som frá för i verðen var min,
han som var stöð som stein og lett som vind,
han er eg no
au hugað pá.
Eg tenkte fá
en — men eg rauk.[10]
Han var lentug[11] — eg höyrð en láte;
no eg einsleg má gá og gráte.
Treff' en her — deð eg slepp nok snilt!
eg er hugilt.

---

[8]) si' for segir, siger.

[9]) strjuke, her i Betydningen: löbe afsted.

[10]) rjuke (ruke), tabe, gaa Glip af noget.

[11]) lentug, spögefuld, morsom.

6. Aa sóli neð bak tindom datt,
og stjennunn glytte fram og mánen spratt.
No vart deð kveld;
far vel, far vel
du gamle fjell,
eg elskað mest!
Din blóme Imbert alder nár!
eg stegalaus[12] til himils inki gár.
Kor ber til deð,
sá tver du er! —
slikt negte meg
du sjöl veit best.
Marit veit nok eit annað stelle
meire grepa[13] hell Hövrings fjellið,
der os kvorkin skal vera skilt,
hell bli hugilt.

---

12) *stegalaus*, uden Stige. Gange stegalaus til himils, *siges om de* Umulige.

13) *grepa*, fortrinlig.

CXII.

Gunild og Einar.[1]

Gunild.

1. Eg veit no inki hot deð deg batar
at du sá beskeleg Einar hatar,
ein rike mág kan du kanske fá
men Einars maki du aller ság.

2. Sá snill, sá fin og sá spræk i dansen,
sá flink i eksis, og rask pá marsen,
sá trú i arbeið og stöð i orð —
hori ság du makin hans för pá jorð?

3. Og endá má eg 'ki með en vera,
men trú meg, döy með en, kan eg gera.
No græt eg inki, no er eg sterk,
eg kenner dauðen, deð er 'ki Guðs verk.

4. Eg kenner dauðen i kvor ei áðre,
og nær eg ligge pá svarte bára
með útslekt auga i den kvite serk,
dá kan du seia: deð er mit verk.

5. Hart hev eg stridd, men snart hev eg vunnið,
og trú deð band, som eg sjov hev bundið,
sá sött eg somnar i dauðen in,
fer nær eg vaknar — er Einar min.[2]

---

[1]) Disse Stev, hvori to Elskende tolke den haablöse Kjærligheds Smerte, og som ere vel skikkede til at vise hvor dybt Hjertet kan gribes ogsaa hos vort Fjeldfolk, ere kvædne af en Bondepige i Bö Præstegjeld for et Snees Aar siden. Det er om sig selv hun taler, og sin pengestolte Fader hun gjör Bebreidelser.

[2]) Hun döde dog ikke af sin Kjærligheds Smerte, men blev, som hun

Einar.

6. Du genge fyri, deð tyss eg tenkje,
men lengi skal du 'ki på meg vente,
nær du er burte, hot skal eg her?
nær eg deg hev mist, hot er livið verð?

7. Deð samer ille ein mann at gråte,
så tenkt' og sa' eg: sýt með måte!
men prōv no de, som meire veit,
så fær de kenne hot Einar sleit.

8. Nær sorgi aukar og mótið minkar,
og blóðið saktnar kvor gång du blinkar,
då sér du gravi så glað imót,
då batnar sorgja i hjarterót.

CXIII.

Vilborg på Kveste.

1. Aa Kveste deð ligge imilljom tvo nutar,
hon Vilborg er vén og kær etter gutar.

2. Aa Kveste deð ligge imilljom tvo dalar,
hon Vilborg er vén og kær etter karar.

3. Aa Vilborg på Kveste ha' beðlanne mange,
hon vilde helst hava han Anders Fange.

4. Aa Onund Meðgarðen kom oman åsen,
trefte så Vilborg með hon stoð på låven.

---

lover, det Baand tro, „hun selv havde bundet", levede i ugift Stand
og blev en gammel Pige.

5. Aa er du 'ki dotter til lensmann på Kveste,
kvi skal du då stande på låven og treskje?

6. Aa gutann dei er få, men gentunn er mange,
og derfor så må eg på låven stande.

7. Aa vil du no fy'gje Onund Olson at våren,
så skal du 'ki stande på treskje-låven.

8. Dei austmann-drenginn er litið pålitands,
dei kan hava seg gentur, som me inki vita.

9. Eg tor inki fy'gje deg vet helle somor
der er inki til vegar og litið til låmar.[1]

10. Jau, du lyt fy'gje Onund Olson på Strándi
så trýgar[2] eg blakkin, så hittar en gángi.

11. Der tar du no inki anten treskje hell' skera,
på låven der skal mine små gutar vera.

12. Aa du tar no inki anten spinne hell' veva,
deð skal mine húsmans-keringar gera.

13. Han sullað með Vilborg, han sullað så lengi,
han sullað með Vilborg um kveldo i sengi.

14. Og Vilborg på Kveste með rauðe snjo-sokkar
og all' hennars beðlar vart tvo kjole-pjokkar.

---

[1]) **låm**, Skispor; den Vei, som en Fodgjænger paa Ski efterlader i Sneen.

[2]) **trýga**, binde Truger paa Hestens Födder, en Indretning hvorved denne hindres fra at synke ned i den löse Snee, og bestaar i smaa Kurve, om vi saa kunne kalde det, flettede af Vidjer. Man kommer ikke fort frem paa denne Maade, men man kan da kjöre over Sneemarkerne uden banede Veie.

CXIV.

Slagtehandlaren.

1. Aa dá eg fór til handle
dá stóð eg meg sá bra,
sá fór eg til at rangle
frá ein til annan stað.
Eg handlað nokre naut,
deð vil 'ki mykið draga,
eg hélt meg noko staut.

2. Aa sume handlar mykið
og skröyter af ei drift,
men eg hev handlað litið
og helst för eg vart gift,
men dá eg gifte meg
dá fekk eg nokre monir[1]
dá voks no mótið með.

3. Seje dá hon Kari:
No skal du reise norð[2]
og kaupe liksá mykið
som dine bröðar tvo.
Eg tenkte no som sá,
deð uvant er at handle
nær eg má pening fá.

4. Sá reiste eg norðivir,
deð var sá sterk ein vind,
eg ha' sá nær der blivið
ha' eg 'ki haft brennevin.

---

[1]) monir (egentlig munir), Midler, Formue.

[2]) norð, det vil sige til Stavanger Amt og Bergens Stift, hvorfra man henter Slagtekvæg, dog især Faar og Heste.

Eg drakk af krukka glatt,
så skrapað eg unda skiðo
så gekk eg like ratt.

5. Eg handlað der stort búfé
og så ei tri tjug sauð,
ha' eg sillt geitann strokið[3]
så ha' eg rokið[4] au.
Dei svarað meg som så:
dei kunn' 'ki geitann selje
fer ostann vart fer små.

6. Så fekk eg fat på Sigurð,
deð var så flink ein gut
og deð var troll til Sigurð
han dreiv den drifti ut,
kvort honn han passað på,
me ha' ei kýr, hét Honnfog
hon vilde heimatt trå.

7. Og som eg kom til Skien
deð var så goð ei tið,
så fór eg til at vende[5]
og selje drifti mi;
og deð gekk ovgu[6] ratt,
eg sumtið selde åtte
og sumtið större klatt.

8. Så reiste eg frå byen
då soli spratt i fjöll,
så kom eg heim til Kari

---

[3]) strjuke, stryge, klappe, her uegentlig brugt: skulde jeg have indladt mig paa Gederne.

[4]) rjuke, tabe.

[5]) vende, i Betydn. afhænde, sælge, især om Tuskhandel.

[6]) ovgu eller avgu, overmaade, overordentlig.

sá seint ein laurdagskveld.
Sá seje hon til meg:
Knut! no tar du kvile,
du er sá armoðsleg.

9. Deð hev eg alstött funnið
hori eg heve reist,
at hossi deð var lagað
sá var dá heime best.
Hon Kari er sá goð,
no vil eg slutte handle
og slá meg her til ró.

CXV.

Olaf storegút.[1]

1. Aa sille du vita koss deð gekk meg til,
samtasuðelu, samtaseia!
sá var eg norð i fjölli og gætte mit fé.
Samtasuðelu, samtaseia.

2. Aa best som eg stoð, vaktað búnöyte[2] mit,
sá kom der ei gente, ha' hárið sá silt.

3. „Her stende du Olaf og vaktar dit fe,
og beðre er deð vera in i haugin hjá meg".

[1]) Det hændte sig for længe siden at en Mand af dette Navn fra Mo i Sogn blev borte medens han langt nord i Fjeldet vogtede en Slagtedrift. Der opstod da den Tanke, at han var taget ind i Haugen til de Underjordiske. Tanken blev til Tale og Talen til Sang.

[2]) búnöyte, en Samling af Kvæg, der tilhöre flere Gaarde og som have Græsgang fælleds, Kvæg-Samling.

4. Aa inki sá vil eg in i haugin til deg,
eg heve vel dei, eg held meire af eg.

5. Aa best som eg stoð der i kjöld og i vind
dá kom der sá underleg tankar i sinn.

6. Dá kom der sá underleg tankar i sinn:
deð vōre no moro berre sjá der in.

7. Sá gekk eg sá nære, stoð ság derpá,
der dansað store, der dansað smá.

8. Hon tók meg i hándi og töygde meg neð:
Velkomen kær Olaf, troð dansen með meg!

9. Sá bauð hon meg sitja, og sette meg neð,
sá bauð hon meg drikke, sá drakk hon meg til.

10. Den drykkin, eg drakk, han var inki stor,
dá glöymde eg burt báðe himil og jorð.

11. Den drykkin eg drakk, og deð som var verst,
dá glöymde eg burt báðe kyrkje og prest.

12. Aa fare no vel báðe store og smá!
no kem eg aldri meire pá jorði at gá.

13. No kem eg aldri meire pá jorði at gá
samtasuðelu, samtaseia,
för pá den dagin, som me up att' skal stá.
samtasuðelu, samtaseia.

CXVI.

Hossileiðs han skal riðe bru'rferð.

1. Eg sille full' láne deg blakkin snare.
nár du kunnað rið' en som eg var deð sjave.

2. Nár som du rið' deg no ut af garði
sá má du taka deg vel i vare.

3. Nár som du kem dá at Gryte-verpi,[1]
sá hell' du blakkin der gangand etter.

4. Og nár du keme at Hauge-húsi,
sá læt du blakkin fá skjote pusten.

5. Og nár du keme dá heim til Brokke,
sá rið du framum den store flokkin.

6. Og nár du keme at Meinstað húsi,
sá rið du framum dei fir' og tjuge.

7. Og nár du keme at kyrkje-gerði
sá vender du atte og biðar ferði.

8. Og nár du kem fram pá kyrkjebakkin
sá spyr vel alle, hokken eige blakkin.

---

[1]) Man seer at Færden gik igjennem Fyrisdalen til Molands Kirke. Ved saadanne Leiligheder gjelder det især at vise sin Hest i det fordeelagtigste Lys.

verpe eller varp, Kast; ogsaa en Hob Steen, der er sammenkastet til Minde om en eller anden Begivenhed, helst hvor noget Rædsomt er foregaaet. Enhver Forbigaaende maa kaste sin Steen til, og kan ikke undlade det uden Fare for at noget Ondt skal hænde ham. Saadanne **Varp** findes mangesteds.

9. Dá skal du svara som du stoð i draumo:
han eig vel blakkin, som held i taumo.

10. Dá skal du svara som du var vreið:
den hesten fann eg i villand heið.

CXVII.

Hávarð Helle.

1. Eg heiter Hávarð Helle,
og er så vén ein kar,
no vil eg burt og gifte meg
og ryðja meg ein garð.
Eg bur up under fjell,
og genta hev eg lovað,
eg svík 'a inki hell.

2. Eg heiter Hávarð Helle
og bur up under nút,
no vil eg burt og gifte meg
eg vil 'ki lenger gange gút.
Eg bur o. s. v.

3. Garðen den er liten
men skogin den er goð,
eg heve der tvo furur,
og dei skal stå i ro.
Eg bur o. s. v.

4. Og når deð lið' på tiða
og bóni aukar på,

så högg eg neð den eine,
den andre læt eg stá.
Eg bur o. s. v.

5. Den andre læt eg vakse,
deð heve ingjo nauð,
eg tar ei stor likkiste
ei gáng nár eg er dauð.
Eg bur o. s. v.

---

6. Deð var no inki undrands
at Hávarð totte vónt,
han reiste ifrá Langeið
den myrke haustenott.
Eg bur o. s. v.

7. Han reiste ifrá Langeið
og dá var genta fest,
men deð var með ein annen
deð hev en trega mest.[1]
Eg bur up under fjell
og genta hev eg lovað
eg svik 'a inki hell.

[1]) Visen beskriver en sand Tildragelse. Hávard Helle, en Sæbygg, tog sig saa nær af at hans Elskede foretrak en Anden for ham, at han siden, som der fortælles, blev et ulykkeligt Menneske.

CXVIII.

Nár kræmaren kem in.

1. Nár kræmaren kem in
dá vert hon sá glað,
sá kastar hon rokkin
og svirper seg bra;
sá beð hon den kræmaren sitja.
Aa du kræmar, du kræmar!
hot krám hev du no?
eg hev inki kaupe fer,
men eg hev hug til sjá
um du heve litt kaffe i skreppa.

2. Aa keringi sit heime,
drikk kaffe og er gild;
og mannen geng i skógin,
ete flatbrauð og sild
sá en alli deð smerið fær smaka.
Til nottverð han ete
berre kaldgraut og mjolk;
slik kering hon sille
hava hogg af ein svolk
já sá deð i ryggin sille knaka.

CXIX.

Ásof Edland.[1]

A.

1. Den er så lange den Sætersdalen,
der geng han ruggar den Edlands-karen,
han kauper kvigur og handlar skinn,
han blygjest inki fer gange in.

2. Aa gakk til Ósi, der fær du liggje
der ger dei 'pun báð með tjeld og fylle,[2]
aa gak til Ósi der fær du öl,
der tappar mannen i bollen sjöl.

3. Han kom til Ósi i kolamyrkri,
så kom han der til at pröve styrki:
„Eg sleit af hárið og öyro með,
den vesle guten han svingað seg".

4. Thore og Ásof dei sat og talað:
Aa snille mi Thore vil du meg hava?
vil du meg hava, skal du meg fá,
greiðare austmann er vant at sjå.

5. Aa Ásof Edland, den snauðe skolten
i nie bygdelag bað han folkið,
han bað i Nummedal, bað på Tinn,
og halve parten dei slapp 'ki in.

---

[1]) Ásof (Ásulfr) Edland af Vinje var i sin Tid en vældig Kæmpe, ikke stor men overmaade tyk og muskelstærk. En almindelig Haand kunde neppe gribe over hans Fingre. I sine yngre Dage prövede han ofte Styrke ved at slaas, og gik for det meste af med Seiren. Forresten var han en skikkelig Mand.

[2]) fyll, Skindfeld. 'pun for up under.

6. I detta gesteboð var slik gaman
dei drakk og dansað i åtte dagar,
men på slúten vart der så stor ei nauð
dei át 'ki annað hell bein og brauð.

CXX.

Åsof Edland.[1]

B.

1. I Vinje sokn er höge nútar
og kempe-karar og gaste gútar,
men Åsof Edland er goð som ti,
på Kungsberg markna'n der geng en fri.

2. Aa Åsof Edland han flaug på trokkin
og kastað sjöðunn[2] og gekk på sokkin,
kan kytte suðát og huttað norð
og bauð dei koma, som koma tor'.

3. Aa Jens Hermoðson han kastað votten
og glaup en kavende hart i hotten,
då bleiv der skymeleg[3] basketak —
men Åsof Edland stoð like rak.

[1]) Da de foregaaende Stev have fört os ind paa Åsof Edlands Bedrifter, bede vi om Undskyldning for at vi tage denne Visestub med, endskjönt den ikke er udgaaet fra en Almuesmand. Den beskriver en virkelig Tildragelse.

[2]) sjöur, saa kaldes et Slags Sko, der er gjort af et heelt Stykke Læder. De ligne Viskelæders Sko. Kaldes ogsaa harbing-sjöur, formeentlig af sjóð, en Skindpose.

[3]) skymeleg (udt. sjömeleg), skrækkelig.

4. Aa báðe var dei no kalleg[4] hugað,
og deð var daskar og don, som dugað!
no tars deð, Hermoðson, du er spræk,
eg fæler Ásof bli deg fer træk.

5. Dei skreik, dá gentunne fór til bræle:
„lat karann hallast, du tar 'ki fæle!
getorðið[5] stend 'ta' dei báðe tvá,
lat karann nappast, sá fær me sjá!"

6. Uvyrðsleg var deð — han Jens pá Áland
með rauðe stjönnur sá hev en mála 'n,
með dott fer öyro og blese-smell:
No meinar eg en hev nok i kveld!

7. Aa Álands guten og Edlands buggin
lág jamsiðs kvilte seg burt i skuggin:
„No Jens-far! hev du 'ki své og verk?"
Au, huttetu kar, kor du var sterk!

---

[4]) kalleg (kaldleg), gyselig, forfærdelig.

[5]) getorð, Rygte.

CXXI.

Sunnebygdingen.

1. Deð var i jóli, deð var på före
ein Sunnebygding sill' ut at köyre
með málað sleðe, og borkut hest,
han köyrðe fortar hell Silgjorðs prest.

2. Dei nie fjorðung var tung' og lange
dei laut no borkin i timen gange,
men som en kom seg i Skeiðe tón
då valt af hesten deð kvite skum.

3. Aa hjarte mann, vil du stulle hesten
með eg geng i kyrkja og lý'r på presten!
Deð var 'ki presten han vil lýðe på,
deð var Mandals-sóli som han vil sjå.

3. Den treða dagin kom han i stallen,
og då låg hesten hans dauð på tallen.
Då falnað noko deð store mót,
då bar en heimatt' båð' bjölle og skó.

5. Så gekk en heimatt' og laug og liskrað
og sa' at hesten låg dauð af riska,
men deð var gott både höyre og sjå
at hesten sturtað af deð jóletráv.

CXXII.

Evjepresten.

1. Aa Upstaðgute du má deg skaka
fer lensmannsdottri hon vil deg taka;
aa Upstaðgute du má deg kro,
fer du verte mágin til han Aslak Mó!

2. Aa Aslak Mógin han vart sá galen
han flaug til Evjeden samre dagin,
han flaug til Evje og var sá baus,
vilde gera dotter si arvelaus.

3. Tri tjug daler og denni hesten
deð vil eg geva deg, Evjepresten,
og etter slengir eg fire naut
vil du gera dotter mi arvelaus!

4. Men Evjepresten han viste beðre,
han vil 'ki genta sá ille gera:
„Min snille Aslak, du seje 'ki sá,
du kem til trega deð etterpá.

5. Min snille mann, eg kan deð 'ki gera
um du sá vilde meg din garðen geva,
du hev inki berre deð eine bán
slikt vilde no vera báðe synd og skam".

CXXIII.

Signe Mógen.[1]

1. Den hjurðing-guten, som flaug i skogen
og hentað kortur með Signe Mógen,
no er en vaxen, ein ovgu kar
men bæri stende fer honom kvar.

2. Den vesle pilten fekk halde ljósið
með Signe starvað sá seint i fjósið;
no vil hon gjönne meg fara fört[2]
og no er deð fer mine augo myrkt.

3. Hon er sá krint som ein svarvað vangar,
eg tók 'a up i ein einsmall gangar;
deð var pá Jamsgarð uti ein leik,
hon spurðe meg, kví eg var sá bleik.

4. Dei augo kan eg no aller glöyme,
báð sól og máne dei totles göyme;
hos deð no hev seg, eg inki veit
eg hev ein hug, som er steggleg heit.

5. Kvor gáng eg höyrðe hon fór til tala,
hell bak um björkann hon sat og hjalað,
dá — jadden var deð sá nær eg stokk,
men aller höyrðe eg detta nok.

---

[1]) Ogsaa her tillader jeg mig en Afvigelse fra Regelen ved at optage denne lille Vise, der ikke har sin Oprindelse fra Bondefolket. Men den taler dog med dets Tunge og af dets Hjerte, og beder om Tilladelse til at staa der blandt sine smaa Halvsödskende.

[2]) fara, fört, give Henstand, have undskyldt.

6. Eg geng um kveldo, eg geng i ótte —
hon er der 'ki — berre sá eg totte;
eg geng sá ýren i mark og skóg,
der sat hon bakum kvort holt og lóg.

7. Hot er deð vel som mit hjarta felar?
Han Styrkár Styving er hennars beðlar.
Ja — huttetu! deð er tregaleg,
hon brýr seg aller ei grand um meg.

CXXIV.

Eg rádde grunden aleine.[1]

Sá ródde me ut til seiðe-grunden,
og deð var morgonen tiðleg,
sá keme en Olaf frá Karislunden
og legger báten för íle.[2]
Dá dreiv eg át en með fiskestángi
sá datt han ovitug fram i rángi.[3]
    Eg var sá glað,
    eg sat og kvað,
eg rádde grunden aleine!
    Sureli-sureli-sureli-lei-ho!

---

[1]) Dette lille Kvæde er hentet fra Fiskerbaaden i yttre Sogn, Bergens Stift, og er maaskee Brudstykke af en længere Vise. (Indført i „Musikalsk Löverdags-Magazin", 1ste Række, 2den Afdeling.

[2]) íle, en Steen eller et Lod, som bindes til Hjörnet af et Garn for at holde det til Bunden. Her synes det brugt om Ankeret, eller Dreggen, der vel i ældre Tider sædvanligst var en Steen.

[3]) Meddelt rönjen, der nok betegner det forreste Rum i Baaden.

IX.

Nyere Stev.

CXXV.

Stev.[1]

1ste Tylft.

1. Den fyste gàngj vart hugin broten
og siðan fekk eg 'ki hug til noken;
no hev eg gengið sá lang ei leið,
men alli fær eg atte hugin meir.

*

2. Sá mang ei tár or min haus er runnið
eg tenkte vitið ha' lánge sprungið;
og der hev tippað sá mang ei tár
som der er dagar i tusind ár.

*

3. Aa[2] kærlegheita hon kan bedröva,
dei veit deð inki för dei hev prövað;
og lat dei pröve deð kven som vil
deð kem i hugin dems tið for tið.

*

[1]) Af disse Stev, der foragtes af de Gamle, der ere opammede med Kæmpeviserne, men elskes af de Unge, især af Pigerne, er her en uendelig Mængde. Jeg har sögt at gjöre et Udvalg og samle dem nogenlunde efter Indholdet i visse Grupper eller Tylfter, men i Almindelighed maa ethvert Stev betragtes isoleret som et for sig bestaaende Heelt, forsaavidt det ikke er Svar paa Tiltale. At jeg ikke nöiagtig har gjengivet Stevenes mange formelle Ufuldkommenheder, haaber jeg vil holdes mig tilgode, da disse ikke kunne interessere Nogen. I det Væsentligere har jeg kun sjelden tilladt mig en eller anden liden Endring. Samme Stev varieres stundom paa mange Maader efter de Omstændigheder, hvorunder det benyttes. Det bemærkes, at Ordet stev endnu af de Gamle bruges i Betydningen: Omkvæd. For Resten henvises til Indledningen om Stevene ovenfor Side 365.

4. Aa alting glöymest no burt með liði
men aller glöymest deð eg hev liðið;
fer alt i verði kan gevast ráð,
men ungdoms kærlegheit aukar på,
men ungdoms kærlegheit aukar på!

---

5. Aa tru eg var der eg vilde vera,
så var 'ki súti så tung at bera;
tru eg var norðan fer denni verð'
og eg ha' með meg gúten, som eg hev kær!

*

6. I denni verði så mykið vantar
og súti möter på alle kantar;
og súti genge stött jamsiðs meg
som skiðgarðen fy'gjer ein almannveg.

*

7. Aa sumtið hev eg no gengið sukkað,
og sumtið hev eg dei tárinn turkað,
og sumtið hev eg au tott så vont,
at eg tenkte hjartað ha' sprukkið sunt.

*

8. Eg veit så vel hor eg vil meg gifte,
djupt i jorði i ei svarte kiste;
eg veit så vel um mit brúrehús,
deð er djupt i jorði með sand og grút.[1]

9. Du skal 'ki lýse dei skarve orði,
du skal 'ki ynske deg af at jorði,
du skal 'ki ynske deg með stein og grút,
deð vert vel ráð fer ei sja'vvils sút.[2]

---

[1]) Var. langt neð i jorði bland sand og grút
ja, der skal endas all sorg og sút.

[2]) sja'v-villi eller sja'vvils, frivillig, selvvoldt, uforaðden.

10. Den fine guten, som til meg vankað,
han genge aller or mine tankar,
og um en reiste så lang ei leið
han geng meg aller or hugin meir.

11. Og nær eg somnar og nær eg vaknar
så er deð guten min. som eg saknar,
og nær eg drŏymer, så tikje eg
den fine guten han kem til meg.[4]

12. Du tenkir vel at deð vil 'ki vara,
at deð er burte um tvo tri dagar;
du tenkir vel at eg hev en glöymt,
men eg hev en under mit hjarta göymt,
men eg hev en under mit hjarta göymt.

8den Tylft.

1. Aa mine foreldre er bli't så striðe,
dei vil eg skal på den rike biðe;[1]
men må eg 'ki taka den eg vil ha'
så bli'r deð sjella dei sér meg glað.

2. Hot hjölper deð hava garð og grunnar,
nær eg sill' taka den eg 'ki unnað;
hot hjölper deð hava åker og eng
nær eg sill' sýte kvor kveld i seng?

---

[4]) Var. kem og ligg hjå meg.

[1]) Var. Aa mór og far dei vil meg menke
og må 'ki taka den, som eg tenkte.

3. Og sill eg sút i min ungdom fange,
dá vart deð tungt gjönom verði gange;
og sille eg sýte i brúreseng,
sá veit eg inki hossi* deð geng.

4. Eg glöymer aller den seinste gángi
han stóð með borði og gav meg hándi,
ha' deð 'ki vorið fer mö'r og fa'r —
deð var sá spökjeleg vén ein kar!

5. Den snále gúten eg aller glöymer
um notti ligg eg um han og dröymer,
um dagin jamvel han ger meg mein —
fer bringa ligg nokoð tungt som stein.

6. Nær eg vil sitja einstaðs og kveða
dá tenkir dei at deð er af gleðe,
dei sér 'ki augaið,* som er vått,
og hjartað sprekker mest sunt af grát
og hjartað sprekker mest sunt af grát.

---

7. Foreldri bör inki boni negte
nær kjærlegheiti hon blir för sterke,
eg hev 'ki prövað, men eg hev höyrt dei sej'
utaf kjærlegheit kan en gjönne döy.

8. Den hugin, eg hev no til deg fengið
den tvelar eg kem til vara lengi;
den kjærlegheiti eg hev til deg
eg trur hon kem til forfy'gje meg.

9. Kvi skull eg inki ivir guten gráte,
som var sá fin, og som var sá káte?

---

*) Oldn. hversu, hvorledes.

*) Saaledes almindelig auga-i, hjarta-i, for augat, hjartat.

skull eg inki trega min eigin ven,
som var den finast til kyrkja geng?

10. Aa fær eg inki den eg vil hava
sá kan dei meg under jorði grava,[4]
og fær eg inki den, eg hev sagt —
sá tru eg var under lokið lagt!

11. Den vesle genta, eg ha' meg agtað,
no er hon somnað og aldri vaknar;
den vesle genta, eg ha' tenkt meg til,
i den svarte moldi er hon gravin neð.

12. Skal eg forlata sá vén ei gente,
der vert 'ki bótevón pá meg vente,
skal eg forlata sá vén ei möy
dá fæler eg, at eg kem til döy.

3dle Tylft.

Genta. 1. Nær eg mátt fá den eg vilde hava,
sá veit eg aller hoss deð bleiv lagað;
eg kom til bli' sá i hjartað glað
at eg 'ki skilað anten nott hell' dag.

Guten. 2. Eg veit ei gente, hon er sá venleg,
og hor eg sér 'a, sá er hon kensleg;
og hor eg sér 'a, sá er hon blið,
eg tenkir plent deð blir genta mi.

---

[4]) Var. Aa fær eg inki min guten snille
sá vil eg aldri pá flöyta prille.

Digitized by Google

Genta. 3. Aa guten min, han er nyss uprunnin,
i andliti er en som eggjeplomen,
i atgjerunn er en no útifrá,
finare gút sill' du aldri sjá!

Guten. 4. Eg hev ei gente, hon er sá fine
at sólí má 'ki pá hennar skíne,
kring vangann er hon báð' rauð og kvit,
der má inki smágútann koma dit.

Genta. 5. I björkeliðar og djupe dalar
der er deð móro með guten tala,
og liggje svalle ei somors nott,
du sille berre vita hoss deð er gott!

Guten. 6. Eg hev ei gente, eg vil 'ki kýte,
eg hev 'ki sét at hon hev eit lýte;
eg hev ei gente, som gengi fri,
dei má koma jamsiðs 'a kven som vil.

Genta. 7. Etter finleiken skal du 'ki fara
deð kunnað slet inki lengi vara,
me hev no altið höyrt deð fer gott:
at nær dei er snille er dei fine nok.

Guten. 8. Eg hev ei gente, som heiter Tone,
um du vil tverkast, hot kan deð mone?
eg hev ei gente, eg held sá gæv
fer hon kan lesa báð prent og brev.

Genta. 9. Eg hev ein gute, som heiter Olaf,
og han er vénar hell sólöyblómar;
og slik ein voxter er rart at sjá
som siljuteinar inmeð Vallar-á!

Guten. 10. Aa kan du minnast der neð i jorði
og eg kan minnast kvort einast orðið,

og deð me talað deð hev eg gõymt
og deð bli'r aldri af mit hjarta glöymt

Genta. 11. Den fyrste gáng at eg lág pá armen
dá var deð liksom eg lág i varmen,
den fyrste gáng eg pá armen lág,
deð var som elden i kvor einast tráð.

Guten. 12. Aa genta mi er utaf dei nette,
der tor 'a ingin i svemnen vekkje.
„Mi snille gente, ver 'ki vreið pá meg
um eg i svemnen uróar deg!"

4de Tylft.

1. Aa dettan stevið skal genta lære:
halt inki gutanne alt for kære,
men halt af dei, som dei held af deg,
sá meinar eg deð er höveleg.

2. Aa kærlegheita hon er sá laga,
hon er báð' vonde og goð at draga;
deð er no alstött ein spéleg leik,
og hon kan gera deg báð sjúk og bleik.

3. Aa kærlegheita hon ger forstýrað,
og sume slær seg reint i úvyrða;
eg hev 'ki prövað, men eg höyr' dei sei'
af kærlegheit kan en gjönne döy.

4. Eg sýter inki fer gentunn tróte,[1]
eg sýter hell, dei kan bli' fer ljóte;[2]

[1]) tróte, for trjóte: mangle, fattes, blive for faa.
[2]) ljót, styg, hæslig.

dei finast gentunn dei gifter seg,
dei stygge og ljóte geng att fer meg.

5. Den klóke guten kan seg forlaupe,
at gifte seg er 'ki hestar kaupe;
en kauper hesten fer deð en er,
men den en fær lýt en hangle með.

6. Den stóre rikdomen dárar mange,
og derfer lét eg en Eivind gange;
no gav eg gjönne rikdomen din,
nær Eivind Bjönnson ha' vorið min.

7. Aa eg var litin og litið viste,
sá la' eg hugin min til den fyrste;
og honom geng eg no aller frá
den bánehugin og den er trá.

8. Deð er sá vont fer 'kon gentur blúge
deð er sá mange, som fær með ljúge;
deð er sá leiðskeleg fer 'kon smá
dei hava sá mykið at seja no.

9. No er deð ute með Frólands sóli
sá kát og stolt som hon var i jóli,
no má hon vogga si rugge pa
hellá með bánið pá armen gá.

10. Snillan mi gente, du kom pá sprangið
kvi dróg du etter deg slik ein flangi?
og dú, som var no sá glað og blið,
du sviv i umsúti all di tið.

11. Her búr ein ungkar her burt pá natten
han er den kautast pá kyrkjebakkin;
han hev meg narrað i fire ár,
deð var uforskylt af eit syskinbán.

12. Her er så fult útaf last og lýte
som trosapinnar og baksteskrýte;
her er så tjukt útaf lygn og fjås
som mýg i soli under ein ás.

5te Tylft.

Genta. 1. Aa inki sýte og inki vente,
deð er ingja skam gange lengi gente;
deð kvittar eit um eg einsmal geng,
og seinste kem der vel einkvan sleng.

Guten. 2. No hev eg sét meg ut så fin ei gente,
no vil eg allstött på hennar tenkje;
eg tenkir på 'å anna-kvor nott,
og kunn' eg få 'a, så var deð gott.

Genta. 3. Aa sume gutar dei er så slöge
dei geng ikring og vil gentunn öve
með falske kyssar og famnetak,
deð smakar verre hell úsaltað mat.

Guten. 4. Dei staute gentunn er a'leiðs lagað,
dei snúr til ryggin, nær du vil tala:
„Du lýte biðe meg ei lita tið,
så fær eg sjå um eg ráðest i!"

Genta. 5. Aa deð er vont um så fin ein kare,
han sill' 'ki hava ein liten garðe;
men han fær nok gifte seg likevel,
tak en du Kari! du er like sæl.

Guten. 6. Aa höge hattar på lause karar,
aa deð er beðre, hell dei ha garðar;
og spitske nasar på en lause gút
deð er mykið gildar hell ein garðe-lut.

Genta. 7. Aa fine gentur så er me sja've
og fine gutar så vil me hava,
og kan me inki dei fine få
så vil me lata dei alle gå.

Guten. 8. Deð er 'ki gaman at gutar vera,
nær me 'ki gentunn tor koma nære;
dei gere så mange i hugin sår. —
Hossi tru me liva eit annað år?

Genta. 9. Aa inki sukkar eg, inki græt eg,
og inki missar[1] eg, inki læt eg,
og inki legg eg på större bön:
hell: narrar du meg, så ger du synd!

Guten. 10. Aa eg er ungkar og eg er ærleg
og vil du ha' meg så er eg ferðig,
og vil du inki så råð deg sjöl!
finare gente hev eg sét för.

Genta. 11. At få ein beðlar deð tist me gaman,
men hoss kan me svara dei ja með sama?
snillan min gút inki freiste meg!
eg tar ei tið til betenkje meg.

Guten. 12. Aa vil du ha' meg sa kan du få meg,
og vil du inki så gakk ifrå meg!
hokken du vil, så er deð bra,
aa jamen er eg no like glað.

---

[1]) missa eller myssa, messe, synge alvorlige eller gudelige Sange.

6te Tylft.

Genta. 1. Aa nei sá men vil eg inki ha' en
eg flir en frá meg til einkvor annen;
og nei sá men vil eg inki deð,
eg er fer ung til at gifte meg.

Guten. 2. Aa kát og lettlivað hev eg vorið
og beini hev meg sá lystig borið,
og kát og lettlivað útifrá,
at eg nauðar inki deð skal du sjá.

Genta. 3. Aa denni gúten han er inki fælen
han sviv pá tái og geng pá hæli,
og denni gúten og han er góð
han sviv i grátröya líke ró.[1]

Guten. 4. Aa slíke gentur vil me 'ki eige,
men me vil setja dei burt pá leige,
og me vil setja dei burt pá rað,
ein skilling tjúgið sá vil me ha'.

Genta. 5. Aa sume gutar dei er sá kaute
dei láner buxur og genge staute;
dei láner buxur, vil af og fri'
um dei eig 'ki klæði, dei genge 'ti.

Guten. 6. Du tenkte vel at eg sille trega,
men sýte deð vil eg inki gera
og sill' eg sýte ein gente-skrott
sá mátt' her inki vera gentur nok.

Genta. 7. För eg vil taka ein slik ein ljóte
för skal steinann pá Norsjá fljóte

[1]) ró betyder: rolig, tilfreds, Oldn. rór.

för eg vil taka den som er stygg
ja för skal grásteinann verte bygg.

Guten. 8. Aa no sit gentunn sá slöyp' og slöge,
dei tenkir at dei skal 'kon bedröve,
men var dei alle báð snál og greið,
me sille narre dei endá meir

Genta. 9. Aa hos dei sullar, og hos dei talar
sá bli dei finast dei lause karar:
var dei sá fine dei som heve jorð
dei turte 'ki fri berr' ei tvo tri orð.

Guten. 10. Her bur ei gente her up i bakkin
með ring pá fingen, rauðkantað stakkin;
tru gutann sill' inki líke meg,
eg som er sá fine og sá drusteleg?

Genta. 11. Aa folkið er no sá fæl til ljuge
sá lange lónum me má til huge;
aa folkið lýg no alt meir og meir,
dei skarve lygninn ein kan bli leið.

Guten. 12. Sá hev deð vorið, sá skal deð vera,
dei snále gentunn skal prisen bera;
sá hev deð vorið, sá skal deð bli —
snálare greiðe til leng deð lið!

7de Tylft.

1. Eg vilde ynske eg kunnað skrive
og sende deð til min guten fine;
eg vill' 'ki skrive berr' ei tvo, tri orð,
og sende deð með den fyste som fór.

*

2. Så sullar eg með mi gente ljóse
um laurdagskvelden så fint i fjóse;
så sullar eg með mi gente greið.
hon hev 'ki hug til at seja nei.

*

3. Snillan min gút eg vil deg 'ki vande
men såså titt må du inki gange;
tri-viku-dagin lýt eg deg sjå,
tiðare undrast vel folkið på.

*

4. Dei grev og spyr meg, hokk' eg vil hava,
eg veit no inki hot eg skal svara;
eg lýt no svara båð seks og sjau
den eg hev hug til, den tek eg au.

*

5. Deð var tvo gútar som stóð og talað:
Eg trúr 'ki gentunn sei' ja með sama,
dei legg no jamleg så litið til:
„Du må så seja, eg veit 'ki deð!"

*

6. Så vén ei gente, deð veit du sja've,
deð er 'ki mange som hon vil hava;
men deð er mange, som hon kan få;
hon hev meg huglagt, deð kan eg sjå.

*

7. Aa eg skal seja deg heile greiða,
eg vil 'ki vera på Austmann-leiða;
men eg vil få meg ein Silgjorðskar,
deð kvittar eit um en hev 'ki garð.

*

8. Ha' deð 'ki vorið fer deð eine orði
eg ha' sillt narrað deg under borðið;
ha' du 'ki vorið så snål og greið
eg ha' sillt narrað deg endå meir.

*

9. Aa eg og du, me er inki like
fer du vil halde deg með dei rike;
men eg lýt halde meg með dei små
som eg kan tenkje meg til at få.

*

10. Aa fyst ein ljóting vil in i fjósið
då seje gentunn: her tek til ljósne,
og fyst der kem då ein snål og greið
dei sej' deð myrknar, um sóli skein.

*

11. Og keme gutanne 'kons dei rette
då svive dynnann i hengsli lette;
dei tar 'ki meir hell som blåse på,
så springe sterkaste låsann frå.

*

12. Aa eg og du me er båðe véne,
deð er vont me skal gange her og téne;
no hev me fengið båð stakk og skó,
no vil me gifte 'kon båðe tvo.

8de Tylft.

1. Aa snál i orði og greið til svelle
sá skal en vera, den eg vil velje;
aa snál i orði og fakte-greið
sá ingja gente kan seja en nei.

*

2. Deð er deð einaste fél meg lýter
dei sei' eg beðlanne allstött býter,
og ha' eg berre 'ki deð eine fél
sá likað gútann me ofgu vel.

*

3. Aa Olaf keme no allstött seinar,
men og vil seja en hot eg meinar,
at vil en fara með 'stað og fri'
sá lýt en passe den rette tið.

*

4. Der var tvo gentur, som heitte Anne
og báðe var dei no mórósame;
den eine grét, men sá tröstað hi:
Han kem vel atter nær tiða bli'.

*

5. Aa lengi leitað og seinste funnið,
eg fann mi gente burt und' ein runne;
aa leitað lengi og leitað vel,
trú noken finare gente fær?

*

6. Aa sume likar ei herðebreiðe
og sume likar ei skákegreiðe,
og sume likar ei stutt og trek,
ein siljuteine den likar eg.

*

7. Du tar 'ki tukke deg så ifrå meg,
du tar 'ki tenkje at eg vil få deg,
du tar no inki så på deg snú
eg held meg liksá góð eg som du.

*

8. Eg sér så vel hot den gúten meinar:
deð er så uskeleg gå aleine,
og liksá vont er deð vera gift,
nær som en kunnað 'ki liva snilt.

*

9. Ein garðegút kan eg inki vente,
eg er no berre ei tenestgente;
eg ventar ingin som heve garð,
berr' eg kunnað få meg ein arbeiðskar!

*

10. Var du så rike som du er fine
då var du gævar, hell alle hine;
var du så rike som du er greið
du var ein mon ivir alle dei.

*

11. Der geng ei gente i Svinás tóni
með rauðe vangar og svarte brónir,
og augo var så dei flaut i smér:
hoss lengi trú hon skal gange der?

*

12. Aa inki tar du storagtig vera,
og rauðe rósur i kinni bera,
og inki tar du gange rett så keik
um du er rauðleit og eg er bleik!

9de Tylft.

1. Norð under fjöllo der er eg heime
deð véne Silgjorð kan eg alli glöyme;
der hev eg sullað sá mang ein dag
og stundom stúren og stundom glað.

2. Vil du deð vita, skal eg fortelja
hot gentunn svellað veð Urðebergja:
dei vil 'ki ha' noken bondemann,
men dei tenkte gi' seg i fremmind-stand.

* *

3. No vil eg afskeð frá Ámlið taka,
der kem eg alli meir i mine dagar,
no vil eg reise og bjó' farvel —
deð er seinste dagin, eg sullar der.

4. I Bás-túnið der hev eg sullað,
der hev eg gretið, der hev eg tullað,
der hev eg tullað sá mang ei gáng
og der ligg att' báðe fet og spráng.

* *

5. Eg la' meg istað, no hev eg vaknað,
eg lág sá lengi pá trostann agtað;
eg la' meg neð berr' ei liti stund
totte löglegt höyre með fuglann sáng.

* *

6. Veð Bomnes-stoði der hev me slegið,
og derfer fekk me sá stór ein tregi;
vont var der raka, verr' var der slá,
knullrutte mýrar og litið pá.

7. Dei Brokke-gutann dei hev seg klagað,
dei fekk 'ki höyvær på fjórten dagar;
deð lisle grasið, me skrapað af,
reiste af at ái til Nissedal.

* *

8. Aa fyst eg kem up i Kastufs-skarðið
då sér eg heim at Haugsjå-garði
då sér eg rundt umkring vitt og breitt
då sér eg genta mi geng så greitt.

* *

9. Eg totte móro eg totte gaman
i Triðjungs-grendingann alle saman,
eg totte móro eg totte gilt
fer Triðjungs-grendingann fór så snilt.

* *

10. Nær eg stende ute på höge nútar
då sér eg heim til mine eigne gutar;
då sér eg heim til mi eigja bygd
deð vöre vont at taka den, som er stygg.

* *

11. Aa seint på hausten, på höge heiðar,
der trilla tárir på véne möyar;
ja seint på hausten me flyte heim,
då trillar tárir på mang ei möy.

* *

12. Så lengi som eg skal Tone heite
eg glöymer aldri deð Krámviks beite,
så lengi som eg på jorði geng,
eg glöymer aldri så blaut ei seng.

10de Tylft.

1. Aa genta sat upá Gullnes glódde,
dá ság hon gúten pá fjorðenródde:
No sér eg guten min keme hit,
deð er han, som framast fer árinn sit.

2. Aa genta gekk uti túnið sullað,
dá ság hon gúten, han gekk og tullað;
og genta talað til gúten sin:
I kveld skal du heite kær söten min.

3. Aa gúten sat upi liða spelað
og genta gekk neð pá vegin tvelað:
og guten tenkte veð sja've seg:
tru feðla mi sill' 'ki lokke deg?

* *

4. Der gekk ein gút under Kvola-reina
deð var no snautt at en flutte beina,
og slik ein gút hev eg aller sét,
han geng og stirer til Heiðbö stött.

5. Og som deð leið no til laurdagskvelden,
bar Heiðbö-gentunn til sópe hjellen;
dei drog or vegin báð' beit og toll
at inki beðlann sill' rull' i koll.

* *

6. Deð var 'ki dagin, deð var i ótta,
og genta lág upá trevið skottað,
der lág hon skottað með bleike kinn:
„Trú deð er ráð han vender att' guten min?"

7. „Min snille gute, vil du meg lýðe,
på furuskið má du aldri skriðe,
så seint um kveldo du kem til meg,
— du kunnað dette, forderve deg!“

* *

8. Den vesle guten han gekk og skenkte
så skenkt' en fyst si eigja gente,
den vesle genta hon la' til svór:
ei enno jól vil eg skenkje sjo'v.

*

9. Aa genta glóste seg gjönom gluggen,
hon kende beðlen sin trast på skuggen:
Aa stakkars deg, som hev så lang ein veg,
no kem du så tröyte og seint til meg!

10. Ein tobaksbuss kan fordrive tiða,
no hev eg setið så lengi biðað;
eg trudde genta var lett på fót,
men Venás-bakkin er tung imót.

*

11. Deð var i jóli, deð var på före
den Norðgarðsgúten sill' út at köyre;
han agtað seg til Gjúve fri',
men Gjúve-kallen han var 'ki blið.

*

12. Valbyggjann ut ettir dalen fara,
dei tvo var lause, dei tvo ha' garðar;
men då dei tók af på ein galen veg,
då ropað Guro: „sjå her er eg!“

11te Tylft.

1. Aa Jens han keme útetter löypands
og Targi keme deretter köyrands,
og Else hon sat i benkin lóg:
„Guð gev eg ha' dikkon báðe tvo!"

*

2. Fyst i Straume og sá i Óse,
og sá um kvelden i máneljóse!
sitja i sleðan var ingja nauð,
nær at borkin trávað som fuglen flaug.

*

3. Hon Ingebjörg Klomsæt hon geng og glirer,
og etter gutann hon mykið stirer,
og hennas augur dei er no blá,
dei blenkir venar hell sóli sjá.

*

4. Hon Hildeborg gloste seg all' með siða:
no hev eg alli sét Sören bliðar!
eg veit full vel, kvi han er sá blið,
fer han hev vorið no stað at fri'.

*

5. Aa up i lofti og neð i svala,
stóð genta lydde hot gúten talað,
og ut pá túnið hon ger ein sving,
hon leitað plent etter gúten sin.

*

6. Farvel, sa' guten, og lyfte pá hatten,
som han seg reiste af kyrkjebakkin;
farvel, sa' guten til genta greið,
no finst me aller pá jorði meir!

*

7. Svipu ha' eg i einom hándi
og borkin trávað með Silgjorðs landi;
og hugin hev eg til genta lagt,
eg vender inki, deð hev eg sagt.

8. Og som eg kom meg derfram på jorði
då såg eg genta mi, heiter Thore,
og som eg kom meg der lenger fram
då mötte genta meg með ein dram.

9. Eg tövrað litið eg drakk 'tor drammen,
með genta vende seg ut på rammen,
så fekk eg tankar og tröst i sinn,
så gekk eg etter, så slapp eg in.

*

10. Her bur ei gente her up på Brauta,
hon er så tægleg nær hon er skautað;
hon er 'ki fin, men så drusteleg,
helst nær du möter 'a på ein veg!

*

11. Aa nær eg kom i den breiðe svala
og höyrðe venaste genta talað,
deð var 'ki undrands at eg vart blið,
eg höyrðe málið på genta mi.

*

12. Burtan fer ái er gentunn mange,
hitan fer ái dei vert fer gamle,
deð velder gutanne inki fri'r
at Anne 'konses fer gamal blir.

12te Tylft.

1. Den vesle genta vil vera nette,
hon sputt' i neven og strauk seg slette;
hon stóð og speglað seg i ein sá
hon grét fer kjakanne var fer smá.

*

2. Aa sumtið stråndað, og sumtið gengið
og vågað livið fer vene kvende,
og sumtið strándað og sumtið rótt
og vágað livið sá mang ei nott.

*

3. Aa kære Thorbjönn kan du 'ki stanse,
du flyge liksom du kunn' 'ki sanse;
aa kom no set deg her neð hjá meg,
fer eg hev sá mykið fortelja deg!

*

4. Deð er deð meste eg heve tregað
at oman heiði der er 'ki vegað,
no tist eg at deð með notti lið'
eg fæler gúten min hev inki skið.

*

5. Den vesle genta i tunið svingað:
hot er fer spelemann du hev tingað?
Du tar 'ki spyrje, du veit deð vel,
d'er myllargúten, som kem i kveld.

*

6. Der var tvo gentur, og dei ha gaman
og allstött rödde dei um deð sama,
og allstött rödde dei um ein gut
deð var ein spelemann, heitte Knút.

*

7. No vil eg döttanne mine gifte,
no skal du höyre, hoss eg vil skifte:
den som tek Guro fær garðen góð,
den som tek Sigrið fær sauðir tvo.

*

8. Her bur ei gente her up i dalen,
hon er sá staut nær hon sit i saðlen;
hon er sá staut nær hon site rið,
nær hon til Omersdals[1] kyrkja vil.

*

9. Deð var hon Áse den snále genta
hon mange beðlarar ha' i vente;
han Halvorð kunnað hon sakte fá,
men Hans er den, som hon tenkir pá.

*

10. Sá lengi hev eg no gente gengið
til eg hev möy-kering slengin fengið;
sá lengi hev eg no gente gátt
til eg heve möykering slengin fátt.

*

11. Eg veit sá vel hokken eg vil hava,
han heve hús, og han heve garðar;
han heve hús og han heve jorð,
tru han berre mátte fer far og mór!

*

12. Aa nær eg ventar min snále fýre
sá stend eg utanfer dynni lýðer,
sá stend eg sjov og tek en imot:
„Du má 'ki seja deð fer far og mór!"

---

[1]) D. e. „Aamotsdals".

12de Tylft.

1. No hev de fengið dikkons störste gleðe
no hev de fengið meg til at kveða;
og eg skal kveða i heile nott
så skal de höyre báð' vont og gott.

*

2. Aa höge hælar og blanke spenne
sá brukar gentunn i Skafsá-grendi;
der var 'ki berre dei gentunn tri,
som spende bjölkann i Stóráslið.

*

3. Eg totte vont um 'a Helge Ýli,
hon sill' til Böherað bera tyre,
og bera tyre og hakke bar —
fer hon ha' fengið sá klén ein kar.

*

4. Huf, huf! sa' genta, slóg pá ein linke,
d'er vant at treffe ein som er flinke,
d'er vant at treffe ein som er kar,
her er sá mykið af sælingar.

*

5. Spela spelemann, lat feðla láte,
lat gentunn danse með' dei er káte!
spela spelemann best du kan,
sjá no vil gentunne treða fram.

*

6. Aa Birgit Fyrileiv den vene dokka,
no hev hon gutanne til seg lokkað,
no hev hon lokkað báð' seks og sjau,
og Mandölsguten deð vert vel au.

*

7. Aa Turið Bringsverð den fine genta
af Silgjorðs gutanne vert hon hentað,
men Gunnarsonen han lovað vont,
eg fæler ölið hans var fer tunt.

*

8. No hev me sullað ihóp sá lengi
alt seðan me vore tvo smá drengir,
no hev me sullað 'kon — huttetu!
tru noken er greiðar, hell eg og du?

*

9. Huttetu! deð er kalt i lufta,
og Geirmund Slurva hev ingja skjurte,
jau framme hev en eit litið flak,
men aller dusta sá hev en bak.

*

10. Eg tikje vont um 'a Mari blanke,
men endá verr' um 'a Kari kanke;
fer Mari blanke deð bli'r ei ráð,
men Kari kanke hon kem til gá.

*

11. Aa inki tar du no ge' meg sneiður,
eg veit fer vel um dine eigne greiður;
men reinske vel i di eigjo ætt,
sá meinar eg, du fær meisen mett.

*

12. No er deð seinste pá verðens ende
at jamvel Mari hev beðlar fengið:
dei grev og spyr, og dei svarar sá:
deð er han Eirik, deð veit du no.

14de Tylft.

1. Aa var eg spelemann sá vart eg hentað,
sá fekk eg danse með venast genta;
hon bauð meg brennevin, bauð meg öl,
deð beste hon bauð meg, deð var seg sjöl.

*

2. I Sætersdalen der hev eg vorið,
der kaupt' eg meg ein gráborkutt fole,
den gav eg finaste genta mi —
no Thorstein Bjönnson, hot gav du di?

*

3. Sullaren min hev du vorið lengi,
og spelað basen i alle slengir,
og spelað basen i kvor den sving,
og derfer bli'r du sullaren min.

*

4. Aa eg og du me er slike sellar,
og me hev sullað sá mange kveldar,
báð' út' og inne sá mang ein kveld,
— men ingin hug hev eg til deg hell.

*

5. Du tar no inki pá herðo skaka
eg skal 'ki gutann ifrá deg taka;
tak du guten, kan du en fá,
og eg skal gange der tvert ifrá.

*

6. Aa aller hev eg sét finar gengi
hell' nær dei koma dei Dala-drengir;
og aller hev eg sét finar kar,
hell' Klemet Person frá Norðigarð.

* *

7. Norðan fer ái er gentunn ljóte,
til kóke vellinga er dei skjóte;
dei kókar velling, legg smer úti
og kvíler siðan til klokka ni.

*

8. Aa du som hev no sá smale leggir
du vert up-eten af mý og kleggir;
du sille ha' deg ein sokkestubb,
at mýhankann át deg 'ki livands up.

*

9. Pá Landsverk-leiða der má du vera
og kaldgrautsekkin den má du bera;
i jóli fær dei no slík ein stas,
d'er griseöyra til biskemat.

*

10. No vil eg spyrje deg berre detta:
lið deð 'ki til du hev eitið metta?
no vil eg seja deg ende út:
du eter meir hell ein vetrungs stút.

*

11. Aa kæften hev du i viðe flengar,
og augo hev du som smiðjutengar,
og nasann hev du bàð stór og róm
og halsen rykkir du som ein lóm.

*

12. Aa liksom lauvið um hausto bleiknar,
deð store mótið með tiði veiknar;
som lauvið bleiknar og fell til jorð,
sá vil deð gange með deg au, Thorð!

15de Tylft.

1. Heiddölen stóð upá bakkin rúste
og sildeflúsa ikring en druste:
Aa stakkars heiddöl no vert du smal!
fer síld og havre deð er din mat.

*

2. Aa up i Túdal der frýse konnið,
dei kókar grauten i smyrju-honni;
men neð i Heiddal er ein annen sús
der kókar dei grauten af sildeflús.

*

3. Der burt i Vrádal er flate mógar,
der vegin geng i sá mange skógar;
der vegin er no sá vond at sjá,
drenginne fastandes træle má.

* *

4. Du Tveite-borki, du fole káte!
pá markens platsen der skal en láte;
pá markens platsen der geng en fri,
og derfer kostar en hundrað og tri.

*

5. Yvirlanden er lág og liten
Haugsjá-guten er stolt og kípen,
pá Onestað vil dei pröve pá,
pá Öy der tor dei 'ki kempur sjá.

*

6. Han steig pá tilju og slog i borðið:
no má dei taka meg kven, som tore,
dei koma átte, dei koma ni,
og er dei sælingar kem dei ti!

*

7. Sume luskar og sume leitar,
og sume slengir at meg með keiva;
men keive-slagið agtar inki eg
fer deð er rygg, som orkar, og bein, som ber.

*

8. Du vıðe nos og du breiðe trýne
og vil du meg út på túnið fy'gje,
og vil du fygje meg út og in
så skal du få blámålað ryggin din.

*

9. Aa kýte må du og deð með måte,
fer hogg fer deg deð skal stande råð til;
og du som er no slík skéraveng,
du er 'ki annað ein attpåsleng.

*

10. Aa detta orðið mein' eg du lýge,
eg tel deg til, deð er bet' du flýge;
eg tel deg til, at du passar deg,
du veit no inki hot der búr i meg.

*

11. Og Targi Hauge du tar 'ki örte,
fer du skal vita, han er frå Börte,
og trek som furu og harð som jönn
og han hev slegist með skrubb og bjönn.

*

12. No hev me fengið af jólekveiken,
no hev me vorið i bikkjeleiken;
no er mer útanfer dynni stengd —
han Olaf Sja'ven hev vurtið dengd.[1]

---

[1]) Dette og det nærmest foregaaende Stev beder jeg om Forladelse for, da de löb mig af Pennen idet jeg ledte efter Noget til at afrunde og slutte foranstaaende Række med.

16de Tylft.

1. Aa lat up dynni, lat meg få glåpe
kossi hon dansar den genta snåle;
aa lat up dynni, lat meg få sjå
um hon i dansen hev (rette) svéiven på.[1]

*

2. Snille mi gente vil du meg lyðe,
og vil du meg ut på vegin fy'gje;
så skal me gera deð sja've af,
me vyrðer inki anten mo'r hell fa'r.

3. Snillan min gut, eg kan deg 'ki lyðe,
eg kan 'ki með deg på vegin fy'gje;
eg kan 'ki gera deð sjove af,
eg hev inki spurt anten mo'r hell fa'r.

*

4. Eg vil no slett inki með deg liggje
um du vil gera båð grin' og tiggje;
eg vil inki liggje den notti ut,
um du låg sukkað til du vart sjuk.

*

5. Deð var beðre sitja på fjóse-reka,
enn gifte seg, nær en sille trega;
deð var beðre liggje i den svarte mold,
enn gifte seg með slikt eit skarve troll.

*

6. Den vesle guten, eg ha' sillt fengið
hev tekið på etter bygdann gengið;

[1]) Jfr. et af de Stev som i det Fölgende anföres ved Stiim-Leiken.

han löype land og han löype strand,
han kem til bli' meg ein syndleg mann!

*

7. Huf! sa' genta, slog på ein linke:
deð er vant at treffe ein som er flinke;
deð er vant at treffe ein som er kar,
her er så mange af dei sælingar.

*

8. Aa hjurðinggutar og gute-knótar
dei geng stað og beðlar með bötte vottar,
dei geng stað beðlar på slögeri —
no trur eg båusungar vil ut og fri!

*

9. Fyrst guten keme no otor fjósi
då tor en inki på folkið glóse,
men han hengir hovuðið ende neð,
som stute-honnið på norðmann-fe.

*

10. Aa skal me no 'ta 'kons gentur kýte,
um di er vęnar, eg vil 'ki býte;
deð hon er venar og snálar di,
så er hon mykið trekar og sprækar mi.

*

11. Den eine gångi, den laurdagskvelden,
den garðe-guten, den rike sellen,
han kom til meg, eg forundrað bleiv,
men deð er på vóni eg sér en meir.

*

12. No hev dei logið på meg så mange,
eg blygs etter olmannvegin gange;
men eg vil gange ein órudd veg
at aller gutann skal få sjå på meg.

12te Tylft.

1. Her bur ei kering her burt i holti,
hon er så hatig på fatik-folkið;
hon geve dei havre og hestemjöl,
den goðe grauten, den ete hon sjöl.

*

2. Deð var i jóli på Silgjorðs ísen,
der var så mange, som bare prísen,
men kaftein R— ha' seg ein jalk
han flaug fram fyri dei liksom ein falk.

*

3. Eg vil 'ki ha' deg, um eg kan få deg,
du er lausagtig, deð sér eg på deg,
der er ei glire i dine augo små,
du er lausagtig, deð er greit at sjå.

*

4. I Åsheim grendi er 'ki gutann rare,
der er 'ki ein, som eg vilde hava,
men kem der ein otor Ordals grend
han er mykið finar og snålar den.

*

5. Storagtig er hon, deð sér me alle,
deð store mótið kan hastig falle;
storagtig er hon, deð går me at,
fer hon hev loftið sit fult með mat.

*

6. Snille mi gente, vil du meg hava
så skal eg slå fer deg i fjorten dagar
den treða viku skal eg hogge veð,
alt með du bryggir og lagar til!

7. Hot skal eg međ slík ein pjuske gera,
som er 'ki til annađ byttur bera?
til skrapa grýtur og butte veđ
og moka fjósiđ — deđ er du lagađ til.

*

8. Aa sume gutar dei er sá lagađ,
dei sej' me vil dei sá gjönni hava,
men neimen er deđ no ingin ting,
dei slengir kæften sá vitt ikring.

*

9. Du tar 'ki tukke deg sá ifrá meg,
eg vil a sjá deg, men inki fá deg:
du tar no inki sá pá deg snu,
eg held meg liksá gođ eg som du.

*

10. Eg agtar inki dine skrini mange,
nær Thorbjönnssonen mátt' međ meg stande;
eg agtar inki dikkons málađ skrin
berre Thorbjönnssonen mátt' vera min!

*

11. Du tar no slett inki pá meg stolpe,
at du er mætar, hot kan deđ hjölpe?
deđ du er mætar, hev du fer deg,
deđ hev du gott af og inki eg.

*

12. Aa mine visur dei er sá snále,
som borkin trávar pá ísen hále;
aa mine visur gere pá ein sleng
liksom den vesle guten pá skeisur geng.

18de Tylft.[1]

1. Nær eg skal kveða og halde moro,
så lýt eg setja meg in åt borði;
men skal eg kveða deð stevið fram,
så lýt du sjå til eg fær ein dram.

2. No skal du höyre hoss deð meg hev gengið,
så fin ei gente ha' eg kunn' fengið,
ha' eg kunnað vorið slik som eg var,
eg ha' fengið genta, og hon ha' garð.

3. Men eg tok til drikke, eg tok til dundre
så genta bleiv no så reint forundrað:
hoss kan du tenkje, eg kan taka deg
som drikk og dúsar så apaleg?

4. Min snille gute, du må 'ki trega
um eg deg lovað, deð kan så vera;
men eg lýt sjå til få meg ein beðre kar,
så eg kan behalde min eigin garð.

5. Men vil du slutte með reint at drikke,
og vil du deg etter min vilje skikke;
så kan deð hende du meg skal få,
men så vil eg drýgje til eg fær sjå.

6. Deð var no deð. Men eg drýgde 'ki lengi,
eg tók ei onno, eg för kunn' fengið;
eg totte deð var inki lite på,
nær hon vilde drýgje til hon fekk sjå.

---

[1]) I denne Tylft, der er kvædet af en Mand ved Navn Knut Throndson, udgjör Stevene et sammenhængende Heelt.

7. Men no tykj' eg vont um sá snále gente,
skal ljote gange sá lengi vente,
no tykj' eg vont um sá snále ei,
skal gange vente og vera möy.

8. Eg ha' aller tenkt, eg ha' sút silt fengið,
eg som ha' lykka með alle kvendi,
dei sa' no alle dei likað meg,
eg likað dei au — deð minnest eg.

9. Aa beðre lykke sá ha' eg ventað
ha' eg 'ki narrað den fine genta,
eg narrað ei som ha' huglagt meg
dá gekk deð galið, deð kenner eg.

10. Mi snille gente, du má 'ki trega,
um eg deg narrað, eg kunn' 'ki til deð;
eg ha' forsét meg með den eg fékk,
sá laut deð gange liksom deð gékk.

11. Aa narre kvendi sill' ingin gera,
deð er ein ting, som en sjave tregar,
han fær att' ei onno, ér vrang og leið,
sá tenkir han pá si fyrste möy.

12. Eg tregar pá deð, eg drygde 'ki sá lengi,
eg tok 'ki deg, som eg ha skult fengið;
eg tregar pá deð, eg tók 'ki deg,
sá ha' eg kunn' haft deð sá huggeleg.

19de Tylft.

1. Vil du lýða, skal eg enno kveða,
deð kan 'ki bli' anten sorg hell' gleðe;
dei fille stevi dei kveð eg fort,
aller meir eg kan dei, eg glöymer dei burt.

*

2. Eg er fatik og fær sá vera,
men Guð ské lov, at eg heve æra;
eg er fatik og fær sá bli,
men Guð ské lov, eg hev æra mi!

*

3. Deð kem til bli' deg sá stort eit trengsel,
deð kem til bli' deg ei hjarte-lengsel;
deð kem til geva deg ei hjarte-sút,
som knapt i ungdomen genge ut.

*

4. Um alle gutar stoð i ei line
fyrst dei ljote og sá dei fine,
um alle gutar stoð i ei rað,
eg viste sá vel hokken eg vill' ha'.

*

5. Den störste friheit, dei beste dagar,
som noken kan uti verðen hava,
deð er fer ein lauskar; — sá tenkir eg,
men gifter han seg, han galið ger.

*

6. Slike gutar dei skal me skjusse,
som flýge fri' og dei eig' 'ki buksur;
slike gutar skal 'ki sleppe in,
som eige 'ki knappar i vesten sin.

*

7. Snille mi gente vil du meg hava,
du skal få malir fer åtte dalar,
og lauve-sylgje skal du få fer ni
berre du vil vera snill' genta mi!

*

8. Hon spntt' i kålen og saup en sjo've
den huðskofilla den vil hon hava,
hon ha' kunn' fengið ein beðre kar
hell slikt eit skarve og gamalt vrak.

*

9. No sér eg guten min neð på vegin,
han skal af meg inki bli' bedregin;
berre eg måtte far mo'r og fa'r —
deð er så hækileg fin ein kar!

*

10. Aa liksom lauvið på björki bleiknar
deð sterke mótið með tiði veiknar;
og liksom lauvið deð fell til jorð,
så genge deð vel með deg au, Thorð!

*

11. Du tar no inki på herðo skaka
eg skal 'ki guten ifrå deg taka;
tak du guten, kan du en få!
eg skal gange gråtandes tvert ifrå. —

*

12. Du tar no inki på nakkin riste
fer den vesle genta, som du skal misse;
deð skal eg gera i trass fer deg,
du blir no aller slik kar som eg.

20de Tylft.

1. No hev eg vorið með Grýte-verpið,
og ræddast inki fer heile herki;
og eg hev vorið på Grýtedal,
dei svór, dei alli ha' sét slik kar.

2. No hev eg lengi með músen farið,
så kom eg seint heim til Lyting skarðið,
så fann eg beite, som músen åt,
så gekk eg heimatt' båð glað og kåt.

3. Så kom eg heimatt' til Heglands-grendi,
så fann me atte kons eigne kvendi,
og deð er kvendi, som greiðe er,
dei er så morosame sulle með.

*

4. Dei fær til kniste, dei fær til kneste,
nær eg vil beðle så óformerkte;
aa jau vist beðlar eg litt iblant
men deð er 'ki mange, som veit deð er sant.

*

5. Den lange vegin den hev eg gengið,
og já af genta så hev eg fengið;
dei seje, deð er så vont at fri,
deð er úvant arbeið nær genta vil.

*

6. Der stoð tvo gentur' på núten talað:
kvore skal me húge, hell skal me hjala?
då dei ha' hjalað eit ljoð hell' tvo,
så svarað guten i Ámeto.

*

7. Me höyrer ænn og bekkinn tjóte,
dá tenkir me, at gutann vil koma,
og sej dei dá, at dei vil vende heim,
sá trillar tárinn som hagelstein.

*

8. Han hengde buksa pá sengistolpen
sá datt hon af neð i kabrett-holkin,
sá la' en ut með ein stygge eið:
den buksa kem aller pá meg meir!

9. Min snille gute, du tar 'ki fæle,
eg skal no gera deg buksur beðre,
og eg skal taka min eigin stakk,
og gera deg eit par buksur att.

*

10. Aa gakk pá dynni di stygge snýgje!
du er 'ki annað til stande lýðe,
aa gakk pá dynni di stygge nos!
du er 'ki annað til före fjás.

*

11. No hev eg ventað ei tvo tri dagar,
at fisletuten sill' ut att fara;
deð var fulla beðre han heime sat,
den skarve guten, som stevið kvað.

*

12. Aa du som er no sá gild til dikte,
du sille hava deg krók og lykkje,
og eg skal láne deg lykkje og krók
og hekt sá kæften din vel ihóp!

---

13. Aa mine visur dei er sá mange
som heggjeblomann dei drys 'ti fangið;
sá hev deð vorið i all si tíð,
dess meir dei kveð dei, dess meir deð bli'

14. Aa denna visa tek aller ende,
fer hon er komin otor ei renne;
og denna visa hev gjórt seg sjöl,
hon kom no flytandes pá ei fjöl,
hon kom no flytandes pá ei fjöl.[1]

CXXVI.

Dei stevjast.[1]

A.

Guten. 1. Aa vil du hava meg til at kveða,
deð skal eg gera með störste gleða;
og eg skal kveða sá vént fer deg,
at du skal glöyme deg sja'v og meg.

Genta. 2. Eg kan 'ki kveða ibland sá mange
eg er sá fremmind fer dessi andre;

---

[1]) Var. utaf ein hyl.

[1]) Det er en Fölge af denne Digtnings Natur som Improvisation at som færdiggjorte Rækker, dannende Vexelsange, finder man den ikke. Af hvad der saaledes kan være benyttet ved en eller anden Anledning fastholdes kun enkelte prægnante Vers i Erindringen. Resten forsvinder ligesaa fort som det er bleven til. Alt er Öieblikkets Sag. Vil man derfor have en Vexelsang, maa den söges sammensat af spredte Stev. Men om man end har en Masse deraf, er det dog ikke saa greidt at faa en Samtale istand. I de Sammenstillinger foran ere skete i dette Öiemed, ere kun benyttede forefundne Materialier; men Tankevexlingen er derfor bleven mat og Forbindelsen lös. I det Forsög jeg her tillader mig, har jeg indkastet et eller andet Stev af mit Eget for at afhjælpe hiin Mangel. De ere imidlertid ikke mange. Det er ganske mærkeligt, at man forholdsviis finder faa Stev, der kan lægges i Gutens Mund. De Fleste ere sikkert udgaaede fra Pigens.

aa fyst så site dei og lyðer vel,
og seðan genge dei grin og lær.

Guten. 3. Aa kveða visur deð hev eg kunnað,
og ibland vener så hev eg unað;
ja ibland vener og kende folk,
men inki slik', som held seg fer stolt.

Genta. 4. Guð beðre meg fer min guten véne,
han er blit skriven til kongin téne!
Guð beðre meg fer min guten greið,
eg sér en inki atte på jorði meir!

Guten. 5. Aa sume gifter seg no så galið
og sume sej', dei er 'ki beðre lagi;
til lagi hev eg så klén ei tru,
dei lagar sja've. Hot meinar du?

Genta. 6. Aa mang ei kærlegheit bli forstýrað
og mang ein slær seg reint i úvyrða,
og ingin ting eg på jorði veit
som liknast kan imót kærlegheit.

Guten. 7. Deð er úvant i nær en rá'r seg sja've
og nær en fær den, en helst vil hava,
men dei seje no så fer eit gamalt orð
deð veit ingin hor feitaste laukin grór.

Genta. 8. Aa snál i orði og greið til tala,
så er den guten, som eg vil hava,
aa snál i orði og fakte-greið,
så må du tru at han var 'ki leið.

Guten. 9. Her flyge krákur, her flyge falkar,
dei er så mange dei arge skalkar;
dei trekkjer uttanpå sundagsplagg,
innantil svartar hell smiðjuslagg.

Genta. 10. Du lat dei kråkunne svarte fljuge!
du skal 'ki stande her såså ljuge!
og um du lýg en båðe svart og blå
så fær du inki vende min hugin frå.

Guten. 11. Den vesle guten han gekk i mýri
með stubbesokkar og gætte kýri,
der var no sakte båðe gras og blóm,
men næverskrukka hans hon var tóm.

Genta. 12. Etter rikdomen skal du 'ki trakte,
men etter vénleiken skal du akte;
er genta véne og dygdefull
hon er mykið gildar, hell' ei tunne gull.

Guten. 13. Eg heve augo, eg heve magi,
eg vil no helst hava båðe slagi,
eg tenkir inki deð heve nauð
eg finn meg vel slik ei gente au.

Genta. 14. Um eg åtte garð og eg åtte grunnar,
hot kunn' deð mona, nær eg 'ki unað,
um eg åtte åker og eg åtte eng,
nær eg sill' trega kvor kveld i seng?

Guten. 15. Deð kan eg höyre på denna genta,
hon vil no halde seg með dei plente;
deð kan eg höyre på deð hon kveð,
hon vil 'ki leggje den hugin neð.

Genta. 16. Den snåle guten eg kan 'ki glöyme,
um eg bli så gamal, eg inki höyre;
hos kan du tru at han kunn' bli glöymt,
den som var så vel under mit hjarta göymt?

Guten. 17. Aa aller hev eg slik gente funnið,
og aller hev meg i sinne runnið,

og aller hev eg i hugin sét
den som var sá vén og sá snál og nett!

Genta. 18. Aa nær eg höyrer den guten talar
eg ty's deð syng uti berg og dalar,
og nær eg höyrer den guten kveð,
eg ty's deð syng uti veð og tré.

Guten. 19. Der er full nokoð i deð du seje,
her flyge hakspettur norð pá heiði;
dei tvo ting er no sakt kvor fer seg —
men tru eg ha' ei gente, som helt sá af meg!

Genta. 20. No er en reist'e — aa hjarte véne,
no er en skriven til kongin téne!
no er en reist ivir La'rviks heið,
no kem en aller til Silgjorð meir!

Guten. 21. Du tar 'ki sýte, du tar 'ki gráte
og vil du sýte, sá sýt með máte,
han finnst liksá goð báð' i by og bygd;
hot meinar du — tikje du eg er stygg?

Genta. 22. Gakk burt ifrá meg, og tak deg vare!
men eg vil gange til prestegarði
og beða presten vil löys' en att'
fer skúlemeister kan en blive ratt.

23. Aa han kan lesa, og han kan skrive
og han kan syngje pá rette vise;
den gamle klokkaren hev jamvel sagt,
der var ingin i kyrkja helt beðre takt.

CXXVII.

Dei stevjast.[1]

Genta. 1. Kom lat 'kon stevjast! deð er 'ki spara,
og eg skal kveða, vil du meg svara,
du skal meg svara um du 'ki vil,
at eg skal 'ki seja: du tore 'ki.

Guten. 2. Aa vil du trúge meg til at kveða,
sá skal du trega báð no og seða',
fer du skal fá slike kvasse snert,
— aa nei, kan hende deð er 'ki vert.

Genta. 3. Aa up pá heiði der geng ei binne,
der tore ingin at hennar finne,
fer ho hev tennar og kvasse tæ'r
der vágar ingin at koma 'a nær.

Guten. 4. Eg ság den hindi i holto springe,
eg kan 'ki tunga til lygnir tvinge,
men eg lýt seja sá stort eit orð:
eg ság inki makin din, hor eg fór.

Genta. 5. Rett sá! sa' guten, sat att i bakkin,
no löyp en sjavstýrt den vesle blakkin!
no tek en af pá ei gali leið —
deð var fulla beðre du lagleg reið.

---

[1]) Denne Stevrække, der er mig meddelt af en mere end almindelig dannet Bonde, og som jeg har hjulpet lidt paa, idet jeg har sögt at bortskaffe hvad der syntes tvungent, er, som man let vil opdage, tilstelt eller forfattet, ikke udgaaet med Stevets friske og barnlige Naturlighed. — Jeg har sögt at tage Stevene af Bondens Pen, og lægge dem i hans Mund.

Guten. 6. Lat koma alle frá fjöll og dalar,
lat koma alle, som býmál tala!
dei gáddest inki der du var með,
han sér 'ki stjönnunn der soli er.

Genta. 7. No löype tunga pá vesle Einar,
no talar han deð, han inki meinar;
men seg um gentunne hot du vil,
eg seje deg eg likar 'ki smeikeri.

Guten. 8. Með kvor ein dag fær me nýe mótar,
igár dei kura, i dag dei knótar,
no vil 'ki gentunne rósað bli',
kven kan vel snu seg i slik ei tið?

Genta. 9. Deð er sjavvills öyðe sit konn pá gaglinn*
dei vil 'ki sita pá dinom vagli,
deð er sjavvills öyðe din rós pá meg,
deð monar inki, deð sej' eg deg.

Guten. 10. Men ság du meiningi, sill' du sanne,
at sásá var deð, mi snille Anne;
og ság du berre hos deð var meint,
sá sill' du seja, eg talað reint.

Genta. 11. Aa hos du baskar, og hos du balar,
og hos du tenkir, og hos du talar,
du talar alli sá fint fer meg,
at eg kan koma til like deg.

Guten. 12. Ha' eg deg lastað, og inki rósað,
sá kan deð hende du ha' 'ki skosað,

---

*) gagl, Vildgaas. Den Mand skal blive riig, heder det, hvem det lykkes at give disse Fugle Mad paa deres aarlige Tog mod Norden. Mange have forgjæves forsögt at strö Korn ud til dem. Det er en stor Sjeldenhed at nogen saadan Flok slaar sig ned for at tage Hvile.

du ha' 'ki vist hossi gild du var,
eg var ein styving, at sá eg kvað.

Genta. 13. Aa sæl er den inki sýte turfte;
eg fær no vera, som eg hev vurtið.
Du finn' vel den som likare var,
men fer meg sjov er eg nok sá bra.

Guten. 14. Fer bra fer alle! deð var deð rette.
Með slike gentur tar me 'ki trætte.
Fer bra fer alle, fer bra fer meg,
deð var deð rette. Eg strýk min veg.

Genta. 15. Aa halt no litið, og vil du biða!
sá fær eg sjá, hot eg gere siða',
her er sá mange, og alle vil,
og einkvan lýt deð dá seinste bli.

Guten. 16. Nei sá pá vóni vil eg 'ki gange,
dá verte vegin meg snegt fer lange,
ein varastyre* vil eg 'ki bli',
lat Truls hell Harald, hell kven som vil!

Genta. 17. Er du sá klók'e, at alt du tvelar,
sá er deð beste, du frá meg kilar.
Aa ja, eg spár du bleiv berr eit vrak,
fer eg lýt taka eit gufse tak.

18. Aa tók eg deg bleiv vel heimafy'gje
ein skarve bismar með einirbýgi.
eg bleiv 'ki vyrde deð minste grand,
folk lýte sjá meg i subbe stand.

Guten. 19. Eg viste fyri, hos du vilde velje,
du til den rikaste deg vil selje.

---

*) varastyre, En som Pigerne opholder med tomme Löfter.

Eg er 'ki rikaste, deð er sant,
men inki er eg hell noken fillefant.

Genta. 20. Ein rike burt i ein snále býte,
vör' deð vel klókt, nær eg sille sýte
fer hús og heim og fer levebröð —
eg spyre deg, um deð vitugt vör'?

Guten. 21. Deð vör' ein sæling, som kunn' 'ki téne
deð som du turfte, du gente véne,
deð vör' ein sæling báð lat og dauð,
som kunnað sjá pá at du leið nauð.

Genta. 22. Hot hjölper vénleiken, nær eg svelte,
og stött og jemt etter föða elter?
hot hjölper vénleik ferutta mat?
hot hjölper vénleik með tome fat?

Guten. 23. Sá tak ein giruge, rike gnasse,
hot gere deð, at deð er ein hasse?
dá hev du rikdomen rukke með,
um han ber lyklann, hot gere deð?

Genta. 24. Nei slik ein knarre vil eg 'ki taka,
för vil eg veva og spinn' og baka,
Guð glað meg fatike guten fin,
hell gange vað' miljom læste skrín.

Guten. 25. Eg kan 'ki lenger. Eg stevið ender,
og detta orðið eg til meg vender;
fy'gje deg lenger eg inki kan,
seg du eg rauk, og seg sá du vann!

Genta. 26. Nei eg hev tapað, og du hev vunnið,
makin din hev eg alli funnið.
Me treffast atte er far deg goð,
forstoð du vel, hot eg meinar no?

CXXVIII.

Beðlar og bryllaup.

1. Nær Grungedölen han sökir maki
så tek en fyst etter beste taki,
ei af dei rike gentur han veljer ut
til hennar hev en no beste hug.

2. Den fyste kvellen han frir til genta,
så hev en með seg ein, som kan hent' 'a,
og bera lofts-lyklann[1] til beðlen ut
og derfer kallast en beðlegút.

3. At lofti gúten með genta strikar
og dit en drassar 'a hos hon likar,
så fær en bera sit erind fram,
er hon blið, så skenkir hon en au ein dram.

4. „Gakk ut! ja lýð no, og gakk ifrå meg,
hos kan du tenkje, at du kan få meg:"
Eg minnest 'ki att hot hon seje alt,
då lýt en ut um en tyst[2] deð er kalt.

5. Men likar hon en så geng en glaðe
ja så fornögde i deð, hon sa'e,
han glöymer himil og glöymer jorð
men inki glöymer en hennas orð.

---

[1]) I Vinje bruges endnu denne oldn. Form lykyl, lyklar, ellers heder det nu nykyl, nyklar. Denne Stevrække er mig meddelt fra Vinje, og det gjelder om den, hvad jeg har anmærket om den foregaaende. Jeg har ogsaa maattet tage mig lidt af denne.

[2]) tyst, for tykist, synes.

6. Men seðan tor en 'ki på 'a glóse
nær som dei mötast i dagin ljóse,
nær der er fleire, som på dei gló
då må dei 'ki kennast atte dessi tvo.

7. Men månaðsdagin, og stundom tiðar,
han talar med 'a i gröne liðar
hellå i lofte; og um ei tið
skal deires gesteboð haldið bli'.

8. Sjå neð på vegin! der er så mange,
eit tjug með hestar, ei ferð så lange!
der sér du brura på ein hest så kåt,
men no fær me höyre båðe skrik og låt.

9. Aa lat 'kon fygje, deð er 'ki spara,
så fær me sjå hossi no dei fara,
og nær me koma til garðen fram,
dei möter 'kon båðe með öl og dram.

10. Aa brur og bruðgom og hjåsetmennar
og brure-keringar, bruresveinar
at lofti reiser með ei heile ferð,
der er så trångt, me fær 'ki koma der.

11. Höyr no, höyr værmåla* burt i nåten
no læte féðla at Myllargúten,
han spelar bruðgom og bruri in
han stryke hugheilt með bogin sin.

12. Aa in dei koma så deð dett og dunar
og deð var spelemann så deð monar!
du hev vel aller höyrt slik ein bruresłått?
På högsetsbenkin der sit dei gott.

---

*) værmåla, Gjenlyd, Ekko.

13. Dei et' og drikke, og bli sá kvike
dei taka til seg af deð, dei líke,
báð öl og brennevin og sá mat,
der var 'ki sitja með tome fat.

14. Nær dei hev etið, um dei kan sanse,
sá burt pá tilið, og sá til danse,
dei stend i ein ring og hev stelt seg til
með Targeir stiller pá féðla si.

15. Eit litið vetta — og Targeir spelar
og trampar takten með skódde hælar,
dá ber deð til báð i ring og rað
og bruri dansar með forgylte lað.[4]

16. No hev me dansa og sét pá bruri,
no vil me sjá hossi hine túre,
dei sitja með borði og drikk og kveð,
der burt til feðganne[5] genge me.

17. Dei röð' sá hágt, og dei veg 'ki orði,
dei stevjast hart, og dei slær i borðið,
der er slik gaman, og slikt eit skrál,
dei kveð sine visur pá bjarkemál.[6]

18. Og sá dei túrar og sá dei dansar
og sá dei kveða til lagið stansar,
den treða dagin móte kvellen titt
dei sullar heimatte kvor til sit.

---

4) hlað, Hovedsmykke, almindelig kaldet Lav.

5) feðgar, Fader og Sön, bruges ogsaa om de gamle Mænd i Laget, „Kallene“.

6) Det Sprog, hvori man för kvad de gamle Viser, kalder Bönderne endnu Bjarkemaal.

19. Aa sáleiðs genge deð for deð meste
nær gút og gente kvoraðre feste.
För lang var visa eg herum la',
men deð var sjella at Gaute kvað.

CXXIX.

Leikar.

1. Hindeleiken.

Pigerne tage hverandre i Haand og danse i en Ring, medens en af dem, der er valgt til at forestaa Legen og kaldes Oldemoder, synger nedenstaaende Vers. Guterne sidde imidlertid som Tilskuere, og een af dem skal efter Tur og Omgang vælge sig en Pige at danse med. Oldemoderen synger:

1. Hind hev eg i min hagi
hjort hev eg inki,
men eg skal rið' meg up i dala
sjá um eg kan hjorten fala.[1]
Sér du hjorten hor en sit!
han er fager, han er kvit,
han er runnin up som röyr,[2]
augo glór som gull i glimanstein.[3]

2. Statt up Olaf Baggi![4]
kjós deg ein af alle!

[1]) fala, tinge, söge at faa fat paa.

[2]) Var. han er rund som ei röy.

[3]) Ædelsteen, egentlig glindsende Steen.

[4]) Her indsættes Gutens Navn.

kjós deg ein af mine möyar,
slike fær du alli.
Vil du mine forsmá
skal eg deg i hotten[5] fá,
— no skal du up at danse!

Guten vælger — og danser. Pigerne synge i Chor:

3. Vel var, hon burt fór
den vene möy!
hon vart meg alt for stolt og stór.
Dei lyndar orð,[6]
dei giftar orð
dei ska'r hon ei.

4. Hon vilde 'ki drikke den súre drikk
som var af drave runnin,
men berre den kláre mjöð og vín
deð gav hon Olaf[7] hin unge.

5. Hon vilde 'ki með meg gange
den vene möy,
hon vil pá golvi spange.
Dei lyndar orð,
dei giftar orð
dei skar hon ei.

6. Hon vilde inki eta mat
den vene möy
berre utaf sylvarfat.
Dei lyndar orð
o. s. v.

7. I kveld sá má du danse með
di vene möy,

---

[5]) hott, Lugg. Jfr. Oldn. höttr. — kjósa, vælge.

[6]) For lyndar-orð forekommer ogsaa löyndarorð.

[7]) riddaren, kærasten sin den unge, eller hvilketsomhelst andet Navn.

i morgo má du inki deð.
Dei lyndar orð
o. s. v.

8. I kveld sá má du kysse
di vene möy,
imorgo skal du misse.
Dei lyndar orð o. s. v.

9. I kveld má du tak' i fang
di vene möy,
i morgo langt pá annað land!
Dei lyndar orð
dei giftar orð
dei skar hon ei.*

*

Efter at nu enhver af Guterne har kaaret en Pige og danset med hende, staar det til Pigerne at gjöre Gjengjeld. Alle Guter paa Gulvet dansende i en rund Ring Oldemoderen synger, enten gjentagende den samme Sang med de nödvendige Forandringer, eller saaledes:

Hjort hev eg i hagin min
hind sá hev eg inki,
eg hev leitað den heile nott
til eg den hindi hev funnið.
Sér du hindi hor hon sit?
hon er fager, hon er kvit,
hon er mjóv i miðje
som ei lito viðju
hon er runnin up som röyr
augo glór som gull i glimanstein.
Tak no, tak no með du fær!
du fær 'ki slikt boð ei onno helg.

*) Alt dette synges nu med extemporerede Forandringer og Hentydninger til Personer og Omstændigheder under megen Latter og Munterhed.

Statt up Kari Valle,
kjós deg ein af alle!
kjós deg ein af mine gutar!
slike fær du alli!
o. s. v.

---

2. Hoppeleiken.

Denne foregaar omtrent paa samme Maade som den foregaaende. En Gut stilles paa en Stabbe eller Stol midt paa Gulvet, og Pigerne danse i en Ring. En af dem vælges til at forestaa Legen og Sangen og kaldes Oldemoder. Hun synger:

Eg hev meg eit högeloft at stande,
der búr in i sá vén ein svein
han Halvarð Ketilson den unge.
Honom byðer Smerling,
Smerting og Smeðerland,
keisaren af Rome
skal kome
og kjóse seg ei dandemöy
og gera seg til fromme.

Han erklærer sig for en af Pigerne. Oldemoderen leder hende frem og overleverer hende til ham med disse Ord:

Hesten gev me höy og konn,
sveinen drikk af sylvarhonn,
hesten gev me havre og kveite,
siðan skal dei unge tvo
i högelofti leike.

Nu skal Parret danse, og under Dansen skal Pigen hoppe over et Baand som udspændes for hende. Herved opstaar nu megen Löier. Hvorvidt Pigen skiller sig vel fra denne Pröve paa hendes Raskhed beroer for en stor Deel paa hvorledes hun understöttes af Guten sin. Under denne Dans synger hele Forsamlingen i Chor:

Sá lett skal hon hoppe ivir band
som hon held' kær sin festarmann,
aa hei, sá lett sá dansar dei tvo
som dei hava gevið kváraðre si tru,
faraðeli raðeli ral la la!

Med samme Sang og Ceremonier gjentages Legen for det andet Kjön, og Hallingdanserne faa Anledning til at vise sin Færdighed ved at gjöre Rundkast over Baandet, som Pigerne strække höit i Veiret.

---

3. Stim.[1]

Pigerne vises ud, og staa i Svalgangen eller Trappen (reði). Imidlertid opstiller man indenfor et Skrækkebillede. Man beklæder en Person med Maske, stopper Hö i en Sæk og sætter denne paa hans Hoved som en uhyre Turban, anbringer en Stang tvers over Brystet og udspiler over samme en Björnehud eller en Skindfeld, hvorved der dannes et Par forfærdelige Arme o. s. v. Til begge Sider af dette Skabilken stille sig tvende Drabanter, af hvilke den Ene er forsynet med en Ölbolle, den Anden med en Sodfille. Nu skal enhver Pige for at komme ind synge et Stev. Har hun heldigen udfört dette, modtager hun Forsamlingens Bifald og indlades. Men hvor forskrækkes hun ikke for det Uhyre, som her udstrækker sine Arme imod hende! Nu skal hun enten sige noget, som har Hensyn til dette Væsen, eller foretage en eller anden Handling, som man ophitter. Udförer hun alt dette til Kunstdommernes Tilfredshed, faar hun en Drik af Ölbollen; i modsat Fald skal hun sværtes med Sodfillen. Alt dette gaar nu af under megen Löier. Genterne staa altsaa i Svalgangen og synge:

---

[1]) stím oversættes i det Oldn. med Brydning, Kjæmpen; her bruges det om Sammenkomster til Dans og Leeg, men disse vare vel tilforn sædvanlig forenede med Slagsmaal. Specielt har jeg hört den her beskrevne Leeg benævne stím.

1. Eg vil 'ki lenger i reði stande
men eg vil meg in pá golvið gange
og eg vil meg in pá golvið gá
og sjá pá gúten, som eg skal fá.

*

2. Eg hev' 'ki mál og eg hev 'ki mæle
eg kan 'ki kveða pá detta gjerðe. — (gjæle).
eg kan 'ki doggort* eit einast orð
eg hev 'ki kveðið siðan ifjór.

*

3. Eg lýt no fōr detta stevið kveða
fōr eg vil flekkin pá tröya bera,
eg vil no inki trú deg deð til
at du sótar tröya mi nær eg kveð.

*

4. Aa glytt pá dynni og lat meg sjá en!
hoss han er lagað, um eg kan fá en,
um han er ljósleit og leðaleg,
um han er liten pá lag som eg.

*

5. Aa eg lýt kveða fer dei káte karann
at dei vil vitskleg með gentunn fara,
eg beð du kem meg 'ki nær i kveld
með denna sótefilla di, som du held!

*

6. Aa tri pá túni og tvo i stoga
og ein pá golvi sá er deð móro,
og fyrst slær genta pá ein sving
sá dansar guten hennars runnikring.

*

*) inki doggort, ikke engang.

7. Og eg er fremind og ókend með alle
og strok* og óstýr skal eg 'ki halde,
men eg vil halde meg með dei smá;
eg hev 'ki ríkdomen kýte 'lá'.

*

8. Aa lat up dynni så eg fær koma
der in på golvið og på en gláma,
aa lat up dynni at eg fær gá
og den gæve ölkonna smaka pá.

*

9. Kveða fer dikkon deð skal eg gera,
men narr fer dikkon vil eg 'ki vera,
eg skal kveða som eit bergetroll,
berre du rullar inki heilt i koll.

*

10. Inki tar du på nakkin kaste
du sér din liki, deð kan 'ki haste;
du sér din liki, og deð i kveld,
deð hastar inki för tiða fell.

*

11. Her búr ein ungkar her neð på jorðe
der skranglar dásar i kuftefóri,
der skranglar dásar og fellehniv
deð seter mót i mit unge liv.

*

12. Deð er så tregaleg fer 'kon unge
me er no inki til lags fer sume,
sume er skakk og sume er lút —
deð hev eg höyrt af ein fjöllmann-gút.

*

---

*) strok, her: Flok og Fölge, Sammenlöben af Folk.

13. Aa gakk i frá meg og ens meg ikki
aa gakk i frá meg di stygge bikkje!
nó skal eg kveða sá gott, eg kan,
men dá má du sakte 'ki vera vand.

*

14. No hev me vorið i hindeleiken
deð fær me finne báð eg og fleire,
no má me útanfer dynni stá
og báðe kveða og banke pá.

*

Dernæst vises Guterne ud, og Pigerne fordre Kvæder og gjöre Vanskeligheder förend de indlade dem.

Denne Leg ligner noget den af Lyngby i „Færöiske Kvæder" S. 37 og 38 omtalte paa Island endnu brugelige Leg kaldet: vikivaki. Jfr. Arvidsson 3, 182.

Forresten bemærkes, at da jeg ikke selv har seet disse Lege udförte, tör jeg ikke indestaa for at Beskrivelsen er ganske svarende til Handlingen. Det her Anförte vil jeg blot have betragtet som Antydninger om hvad der af dette Slags muligen kunde findes ved nærmere Undersögelse.

Forövrigt synes ikke vort Fjeldfolk nu at være skikket til selskabelig Munterhed. Der ligger en Tvungenhed over dem i deres Omgang. Hvorvidt det er de senere Tider, der har lagt denne Sky over deres Selskabsliv, skal jeg lade være usagt.

CXXX.

Hjurðingvisur og Huldrelokk.[1]

1.

1. Eg gætte tulla[2] i femten ár
eg passað vel på tulla,
eg gætte burt båðe lámb og får
men endá hadde eg tulla.
Aa hei, og há,
deð fær så gå!
eg tregar meste på tulla,
fer hon var krullað i ulla!

2. Eg gætte tulla burt i ei lið
der var så litið til beite,
eg gekk og lokkað på tulla mi
og etter grasi mon leite.
Aa hei, aa há,
o. s. v.

3. Og så kom skrubben laskandes fram
då fekk eg kaupmann til tulla,
og akkederinga var 'ki lang,
og peningann var 'ki mange.
Aa hei, aa há,
o. s. v.

4. Eg fekk inki meir af tulla mi
hell' ein liten flekk útaf blóði;

---

[1]) Flere af de her meddelte Hyrde-Kvæder findes ogsaa i Sverig. (See R. Dybecks „Vallvisor").

[2]) tulle, et Faar uden Örer, eller blot med Rudimenter til saadanne.

no kem eg aldri til Fagerlið
um der er gras nok og gróði.
Aa hei, aa há,
deð fær så gá!
eg tregar meste på tulla
fer hon var krullað i ulla!

* *

2.

1. Eg tók meg salt i håndi
og lokkað på min sauð,
eg tenkte han ha' silt svara meg
um han ha' vorið dauð.

2. Eg la' meg neð i holti
eg la' meg neð og ló,
eg tenkte han ha' silt svara meg
um berre eit ljóð hell' tvo.

3. Eg tikjer så vont um sauðen min
han traskar og han geng;
og heile somors-avlen min
er berre fire pund, hell' fem.

* *

3.

Sette eg meg på huskarlög
huskað meg fuði så gjönni,
så kastað eg burt kýri mi
fer söte nata-kjönni;[*]
kastað 'a burt i soppetið
fann 'a att i Grönelið;

---

*) nata-kjönn eller -kjenni, Nöddekjerne. (Liges. jenn eller jönn for jarn, tjenn eller tjönn for tjörn). Ordet sammendrages ellers sædvanlig til natkjenn.

oftum hev eg sprungið pá tiltumtá
etter 'a góðan Gullbrá.

* *

4.

Seinste sundagin no eg gæter
under Stavsfjöll i dessin kvævir,
up under Stavsfjöll og Sátenút
der held' eg den seinste sundagin út.

* *

5.

Skúr, skúr skunde!
skunde heim til bonno,
bóni ligg i brándo
brenner seg pá hándo!
Kaslar i króki,
kinnunn upá golvi,
keringi er bánsjúk,
kýri er kalvsjúk,
sauðen er lambsjúk,
geiti stend hon i skora fast,
hesten han er heldesáre
langt norð i heiðo.[4]

* *

6.

Till lill Tóve,[5]
tolv mann i skogi!

---

[4]) Ved dette Kvæde, som Hyrden blæser i sin Luur, vil han underrette Huusbonden om hvorledes det staar til paa Stölen, hvor om Sommeren hele Familien opholder sig.

[5]) Dette noksom bekjendte Luur-Kvæde tilegner ogsaa Thelemarken sig; det skal være sjunget eller blæst af Kolltveit-Hjurdingen, som

tolv mann vore dei,
tolv sverð bore dei,
store stuten stinge dei,
bjöllekýri binde dei,
búrakkin hengje dei,
hjurðingen dengje dei,
sá hengje dei bjölla up i eit tré
dei stela burt bondens bufé!
Till lill liten Svein,
svint til skogin, hjölp meg heim!
fé vil dei burttaka,
meg vil dei meðhava;
úte er augað, sunt er kné
armen af i olbogsleð!"

*

Eller: Heim kem hjurðingen
burte var fé,
úte var augað,
sunt var kné,
armen af i olbogsleð.

* *

7.

Till till tara,
imorgo skal me fara
til Guðbrandsdala,

---

vogtede Kvæg paa Kolltveiteggen, og blev der overfaldt af Rövere. Hjurding-Gjenten havde to Brödre Tov og Svein, som boede paa Kolltveit i Hvideseid; dem er det hun tiltaler med sin Luur. De toge da ud fortest de kunde, og da de kom til Stölen havde Röverne allerede slagtet Stuten, og vare beskjæftigede med at koge Kjödet i en stor Bufarkjedel, som hang over Ilden. Pigen, som havde forsvaret sig tappert, var ilde medfaren, da Brödrene kom og befriede hende.

*) Ogsaa paa Svensk haves dette gamle Luurkvæde i flere Varianter, jfr. Arvidson 3, 503.

der er så gott at vara;
der er så gott at gæte
der feller ingja væte,
der vexer lauken,
der geler gauken,
der bygger sulua[7]
högt up i furua,
der dansar duva
með rauðe gullband i luva.

(Jfr. Arvidson 3, 480).

* *

8.

Kom Flingsbót, Flangsbót
Flæreið,
kom Silkidrople og Gævereið
Litfok, Lauveros,
Húgeros, Haugeros,
Vingebot, Vibot,
Húsbreið, Fribot,
Svanabót, Dranabót,
Drengla, Dropla,
Rölin, Frölin,
Rösalin, Rölin,
kom store grá stuten i tóa![8]

* *

9.

Hev du sét nokoð til geitanne mine
farið frametter halline dine?
fyri fór hon Mela,
etter kastað Dela,

---

[7]) Denne og flere Ordformer viser at Remsen er östlandsk.

[8]) Disse Remser kaldes ogsaa huldrelokk og gyvretullar.

Mela og Dela,
Dela, Dokka,
Rósa, Soksa,
kvite Sylverline!
deð var alle geitanne mine.

* *

10.

Kom kýri den friðe
som geng up i liðe
með syngjandes bjölla
og blokkevind klaven,
hon kippar af grasi
— deð vene bú-slagið!
Kom Ingebót, mi eigja kú!
Hot skal hon heite?
Marikoll den feite,
hot skal hon eta?
lassið up i vika;
hot skal hon molke?
tolv trog og tolv vangarar i máli.

* *

11.

Sér du nokoð geitanne mine
gange burt i hallo með dine?
Táng og Tíle
Mjöll og Mile
Perse og Ile
Drós og Dokke
Danemark og Sokke
Åle — Atte
den kvite bukkin og den svarte.

* *

12.

Hori skal me gæte?
i Kopárdalen vil me gæte,
der felle ingja væte,
der gele gauken,
der vexe lauken,
der byggir svolo
  i holo;
der site sveinann
og smiðar gullteinann.
Kom du hjurðing með dit fé
her er gras under hné!
  Hugaros, Haugeros
  Litfok, Lauveros
  Vingebot, Vibot
  Husbreið, Fribot —
kíra* Laddarstut!

* *

13.

Hon Kyrvestaul-lið
hon er sá við,
der ruggar hon Draumsið, kýri mi;
fyri geng eg pá tresko-slampann
etter kem hon með labbann lampand,
  sá lokkar eg
  sá rautar hon
sá svarar deð langt burt i fjöllo.

* *

*) Naar man kalder paa Köer heder det: kíra (kýra), kiss kira! eller kú seta! til Gederne siger man: kettsal! kettsal! men til Faarene a-tikk! a-tikk saub!

14.

Kom Raute,
kom Skaute,
kom Drago-Anne,
kom Rokkebonkiste,
kom lekraste Mari,
kom Kapral Kari!
I Ullan-nuten,
i Skinnfelltusten,
i Skjulebrand,
i Valdersmann,
der er sá gott at vera;
den sötan osten
deð blaute primið —
sá lysteleg dansa pá Valders vís.
Fram kom smeðen með smiðju-tángi
han sette deð merkið pá stutehonni.
Deð volte den skalkutte Lensmann.

* *

15.

Kom ku, kom kalv
kom baðstogu-Alf
kiss kíra!
kom baðstog-Rönaug
kom Kapral-Kari
kom Helleberg-Bytta
kom Setalið-Krykkja
kom Bjálið-Byxa
kom Kindevald-tussen
i skjúli fram![10]

* *

10) Dette samt No. 14 lyder temmelig ligt hvad man kan tænke sig ved en Gyvretull, ligesom Tussen her udtrykkelig nævnes. skjúl, Tusmörke, ligesom skrimsla. Begge disse Ord bruges endnu i denne Betydning i de överste Fjeldbygder; ligeledes Verbet deð skjúlar,

16.

Vingebót, Vibót,
Húsbreið, Fribót,
Fagerreið, Tjaten,
Heimreið, Maten,
Gjökoll, Slumpen,
Engel, Slumpen,
Skartreið og Litebonn!
No hev eg alle mine kýr uti leite,
så nær som Laddarsluten,
ligg att' uti Dýrdalsbeite.

Kettsal geitanne mine!
Fine og Bergeline,
Táng og Tíle,
Mjöll og Mile,
Fruga og Erte,
Veslegeit Sterte,
Ragge, Rjúpe,
Spellevi, Spake,
Blámann, Syldann,
Hoppmann og Bukkebrúse!

* *

17.

Kella[11] Bukk, kella Blakk,
kella liten Nevatapp,

---

deð skrimslar, det mörkner. Uhyre, Skræmsel er altsaa ikke den oprindelige, men en afledet Betydning af skrimsl. Almuesproget har en stor Mængde Ord til at betegne Begrebet Mörke. Det er formodentlig Tussenavne som opregnes; (disse ere helst ude at vandre i Tusmörket). En Deel af disse Stedsnavne gjenkjendes i Omersdal og paa Raudlandstranden. Under Subgaarden i Omersdal er en Stöle, som heder Kaprall, et andetsteds forekommer Kaprall-díki. (Jfr. Oldn. kapall, en Hoppe).

[11]) kella, er östlandsk og bruges ikke her.

Rosa, Dokka,
Nykla, Sokka,
Storspenna, Spjautill,
Fagerleik, Spellemann
burt i fjöllo!

* *

18.

Gúten og Genta, som blés i lúren.

Der var engang to Hjurðinger, en Gut og en Pige, som holdt meget af hverandre. De gætte om Sommeren Fæ paa hver sin Side af Dalen, kunde see hverandre og höre Luurblæsten. Men de kunde ikke lade det beroe blot med at see og höre; de maatte ogsaa mödes. Saa stjal de sig til at komme sammen en Gang imellem, lod Buskapen styre sig selv, og sad lange Stunder og snakkede sammen i Björkeliderne. Jo længere det leed, desto fortroligere blev deres Forhold, men de vidste, at de ikke maatte faa hinanden, og turde derfor ikke andet, end holde deres Sammenkomster skjulte. Men gjennem Luren havde de höiröstede Samtaler med hverandre tvers over Dalen fra det ene Fjeld til det andet, og de fortalte hverandre mange smukke Ting, som ingen Anden kunde skjönne. Især var Gjenten flink til at blæse. En Dag blæste hun i Luren og kvad saaledes:

Olaf Throndson! Olaf Throndson!
no slepper eg fé.
Möter du meg i Grindevatsliðann,
löyn deg under buskar og tré!
Trepelite, Trepelite
ligg högast under reð.

Enten det nu var samme Sommer eller den næste skal vi ikke kunne sige, men det var gaaet galt med dem. Gjenten havde födt et Barn i Skoven medens hun var ude og gætte. Hun turde ikke bære det hjem, men passede og pleiede det derude saa godt hun kunde. Guten byggede en Hytte af Löv

og redede et Leie af Lyng og Mose; der sov Barnet nok saa godt og Gjögen sad mangen Gang paa nærmeste Busk og gol for det. Moderen bar det med sig om Dagen, og om Natten listede hun sig bort for at sove hos sit Barn. Men en Dag skulde hun være hjemme for at bage Fladbröd, og da var hun i stor Angest for den lille Guten sin. Da tog hun til Luren sin igjen og raabte til Olaf Throndson.

Illa, lille lúten!
Gunild genta
og Gunnvald gúten.
Leiven den brenne
spenillen renne!
mokke du den svarte sauðen
i tré-skóen fer gúten!

*

En anden Gang blev hun længe borte; hun havde faaet noget at bestille hjemme. Olaf Throndson sad og passede Barnet. Da begyndte det at græde saa saart og vilde ikke drikke mere af Træskoen. Saa tog han sin Luur og kvad saa at det klang i alle Nuterne.

Skunde deg du gente!
skunde deg du gente!
Liten ligg i Liljar-åsen
han tyster og han ventar.

Hvorledes det gik dem siden faaer enhver tænke sig som han synes rimeligst; mig er intet derom sagt. Men vi ville helst tænke os det Bedste.[12]

[12]) Et lignende Sagn og Kvæde findes hos Arvidson 3, 507.

CXXXI.

Gátur.[1]

1.

Stende på steini,
byster beini,
klöyver honnið
og túlar i.[2]

2.

Der site ei glir
på kyrkjespír
og klæði er skorne i fire skatir.

3.

Hart som honn,
kvast som tonn,
kvítt som krít,
svart som kol.

4.

Kvít som ei svane,
svart som ein ravn,
hoppar som ein hjase,
geng som ein mann.

---

1) Jeg har flere Gaader, end de her meddelte, men Indholdet er enten fattigt eller af en saadan Beskaffenhed at de ikke vel kunne optages. I det svenske Tidsskrift Runa (for 1850) af Richard Dybeck findes adskillige af disse samme Gaader lidt anderledes.

2) Runa: Står på sten
sträkker ben
tjuter i eit malmhorn. (Forklaret med: Kirken og Klokken).

5.

Smeðen smíðað
smeðkeringi spann,
i hagin deð voks
i holti deð rann,
deð er aldri sá litið
deð drep 'ki ein mann.

6.

I röysi er deð runnið,
i holti er deð funnið,
deð er barkað og beitt,
smiðað og smeitt
og pillar pá ein hárpung.

7.

Syster sende sinom systri
sunnan fer eit hav;
botnlaust var gull-kerið.
Get pá hot deð var![*]

8.

Stutte-stakkin dansað,
krintolen kvað,
etter keme lange slöyta.
Get pá hot deð var!

---

[*]) Paa Svensk:

Syster for til syster öfver haf
bar i hand två bottenlösa kar;
dem bar hon, när hon brygde,
dem bar hon, nær hon baka,
dem bar hon när hon födde barnen.

9.

Haslekeppen skranglað,
gullbergið[4] ranglað,
svart slóg pá dart
sá mátte kubbedart up at danse.

10.

Rund som ei kolle,
heng som ei bjölle,
alle manns mat
og ingin vil bite at.

11.

Fire hangande,
fire gangande,
tvo kóper[5] up i ský,
tvo visar veg i bý,
ein diltar etter.[6]

12.

Der stend ei kýr pá bráðbakka
rautar ivir hav —
höyrest i sjau kongerikir.
Get hot deð var!

---

[4]) Denne Benævnelse „gullbergið" tyder hen paa Sagnet om Frodes Kværn, paa hvilken Jötunkvinderne Fenja og Menja malede Guld Ordet svart, som her staar : en besynderlig Forbindelse, er maaske nom. proprium. Det bringer ellers til at tænke paa det Oldn. svarri, som betyder en mandhaftig, höimodig Kvinde.

[5]) Var. pekar.

[6]) Var. og ein tart atpá. Dette er ellers en af de Gaader, som Odin fremsatte for Kong Heidrek, og hvorom der fortælles i Hervararsaga. Saml. Munchs Nordm. Gudelære og Heltesagn Side 95,

13.

Hoppar ivir hús,
mindre hell' ei mús,
og dýrare enn alt Danmark.

14.

Liten åker hev eg
svart konn sár eg,
mang ein um min åker geng
og veit 'ki hot i åkren stend.

15.

Eit hús fult með mat,
grisne veggir og inki tak

16.

Ei kiste stappað með blå ull
og ingin kan få ein neve full.

17.

Svín drege lín
gjönum le'r[7]
og leggjer kringum tré.

18.

Nie systar site på einom náli,
drikke alle af einom skåli,
og ingin site við enden.

19.

Hev 'ki anten liv hell' ánd,
fer båðe lånd og strånd
og ger kvor mann rett kaup.

[7]) Udtales læ, Oldn. leðr, Læder.

20.

Hot er deð fer ein draki
som stend i stogu
og legg' róva pá takið?

21.

Hot er deð som ligg' i bondens gárð
og hev flere hogg hell' bonden hár?

22.

Hot er deð fer eit tré
som róti snúr up og toppen neð,
grór um veten og kem burt um sumro?

23.

Hægri hell' eit hús,
mindre hell' ei mús,
og kan inki gange gjönom kyrkjedynni.

24.

Eg ság ein leik leikand,
inki ság han meg, og inki ság eg han,
endá ság eg leik leikand.

25.

Runt som eit egg,
hev báðe róve og skegg.

26.

I ei gotu
stend tvo plátur,
pá dei plátunn
stend tvo stolpar,
pá dei stolpann
stend ein sekk,
pá den sekkin

stend ein hnapp,
pá den hnappen
er ein skóg
og der geng mange mange vilde dýr i skógin.*

27.

Eg liver utan liv
eg höyrer utan öyra
eg talar utan munn.
Mit hús er gjort af stein
Guð tekkir deð kvárt ár,
meg köldi inki ska'r,
meg vermden inki nár.

28.

Inki sökke pá vatn
inki brenne pá bál
inki frýse pá villande heiðe.

29.

Dei átu og drukku,
ingin fekk mat,
dei rivust og slást
ingin fekk slag,
likið lág pá borði
og ingin var dauð.

30.

Fem systar fór igjönom ei dynn,
dá dei kom in ha' kvor sit hús.

31.

Svart hatt, rauð stakk,
steinmagi og tréfót.*

---

*) Gjenfindes ogsaa paa Svensk noget anderledes.

*) Paa Svensk: Rö kappa och svart hatt
sitter ute om Julenatt.

32.

Tvo trog og tvo trogsemnir,
ein hatt og ein piggstav.

33.

Eit hús fult með mat
og ingja dynn på.

34.

Dess meire folk der kem
dess meire dansar deð.

35.

Deð som der er mest af i stogu
synest minst.

36.

Dei tóku meg up af varme vatne
og sette meg up i högsætið,
vene, feite og diger var eg!

37.

Hot er deð som geng til skógin baklends
og sér heimatt?

38.

Hot er deð som högge heile dagin
og der fell' inki ei spæk?

39.

Hot er deð som geng at bekkin tvær seg
og legg vombi att' heime?

40.

Hot er deð fer eit tré
som lauvið er kvitt pá den eine
og svart pá den aðre leði?

41.

Högt som alle veðatoppur
og skine ingja sól pá.

42.

Sonen reiser til skógs
för en fa'ren er född. — (full-född).

43.

Der stend eit tré i havi.
Deð hev sá mange greinir som der er dropar i havi;
pá kvár grein site ei jomfru.
Hossileiðs skal dei koma turrskódde til lands?

44.

Hot er deð, som genge til bekkin
synest drikke, og drikke inki?

45.

Deð dauðe dreg deð livands otor skogin

46.

Eg sér deð,
du sér deð,
kongin sér deð sjelda,
Guð sér deð alli.

47.

Brón i róti
kvít i toppen

spelar under lokið
gere gott i kroppen.

48.

Aldri hev du sétt deð,
aldri sér du deð,
kom ut, skal eg syne deg deð.

49.

Liti og lett
hoppar ivir stett
og hev 'ki eit hár pá.

50.

Tvo dauðe dragast.

Forklaring paa Gaaderne.

1, ein hane. 2, 3 og 4, ei skér. 5, ein bogi. 6, ein sili (Sæle paa Hesten). 7, ein gullring. 8 og 9, kvenni, som mæl. 10, eit júvr (Yver). 11, ei kýr. 12, tóra (Torden). 13, ein neisti (Gnist). 14, ei bók. 15, eit grindreiðe með bú i. 16, röykstogu. 17, skomakarens busteleiv. 18, kvennekallen. 19, ei vegt (en Bismer). 20, skorsteinen, peisen. 21, hogge-kubben. 22, ein jökul, húsejökul (Istapp). 23, ei stjönne (?). 24, kalven i kýri og bán i mó'rsmagi. 25, ei næpe. 26, eit menniski. 27, værmála (Ekko). 28, skuggin. 29, ingin. 30, ein fingervott. 31, ei njúpe. 32, not og natkjenn (Nödd og Nöddekjerne). 33, eit egg. 34, ei dynn. 35, fet (Fodspor). 36, eit ljós. 37, öksi. 38, augað. 39, vogga. 40, tiði, nott og dag. 41, mergin i tréið. 42, röykin. 43, kvár teke sin drope. 44, bjölla. 45, bosten (el. Kammen). 46, sin liki. 47, ölið. 48, alle veðatoppur er 'ki like háge. 49, ei loppe. 50, krókin og lykkja.

CXXXII.

Bånetullar.

1.

Ketta sett' up veven sin
með lange nasar og vrange,
så sette hon i båð stikkur og strå
så lét hon skeiði gange.
Hanen fekk båð' buksur og kufte
höna fekk ein geire,
ketta fekk ein turkarklút
— så rokk inki veven meire.

2.

Reven löyp' i liðe
höyrer bóni grine:
bón, bón mine!
    kome no
    skal de sjå
fer vakre rettir de skal få!
    Kråkunne skore,
    skérinne bore,
    höna treskir,
    hanen mól,
    kjuklingen hnoðað,
    ketta bakað,
    musi rauð,
åt up alt deð vesle brauð
som ketta hadde bakað.

Eller: Keslingen hnoðað,
ketta bakað,

musi rauð
með róva si den lange.

3.

Íkonn gekk i engi og slóg,
höyrde du inki deð snōrde?
skéri breidde, kráka drog,
vesle kattepús köyrde.

4.

Su-ru-rulli!
Lambið bere ulli[1]
bukkin bere breiðe honn
bassen skæker lampanne sine
gási bere fjöðrir;
læn meg dei til fjúke
langt norð i heiðann;
der site möyann
og saumar gulltröyunn;
der site sveinann
og spikkar gullteinann;
der dansar dúva
með silkiband i lúva;
der gele gauken,
der vexe lauken,
der bygger svolo
i holo.[2]

---

[1]) Udt. ruddi og uddi.

[2]) Eller: Der er sá gott i Hægredalen gæte,
der feller ingja væte o. s. v.

— — — — — — —

der keme svola
með sauð-saupen.
(Naar Svalen kommer om Vaaren begynde Saudene at mælke).

5.

Mit bán sit på túve
spinner gull til lúve;
spinner grant som hengjande hár,
sá hev deð gjort i alt detti ár,
No vil me burt gæte sauðinne våre
með bánið mit söve litið.

6.

a. Ro, ro Rabbesker!
hoss mange fiskar fekk du der?
ein og halvfjórðe,
og laxen den stóre;
— hogg en i ryggin!
slapp en i sekkin!
ber en sá heim til smáboni til jóle!*

b. Ro-ro-relte
kaupe báni belte,
nýe sokkar, nýe sko,
sá skal bánið heimatt ró;
fyst til far
sá til mo'r
sá til syster
sá til bro'r
sá til gamle bestemo'r.

c. So-ro gott barn!
mo'r spinner blátt garn,
far treskir kornet,
syster blæs i hornet,
broðer gæter sauðen
langt burt i haugen!
(Varieres paa mange Maader).

---

*) Eller: Göym en frá jól til páske
saltað með kol og með oske.

7.

Aa gúten, aa gúten i Roliðhöle
han sat på sleðan og skreik og kjöle;[4]
han tor inki over mýra fara
fer íkonn og hara
fer trost og stara
fer reven.

8.

Kráka sette seg på ein stein
talað til sine döttar:
hossi skal me fara at i vet
me frýse på kons fötar?

Me vil reise til Danemark,
kaupe skó for holv-onno mark.
Brim brask úti bomma!
katten slóg på tromma.
Trýne, trýne piparkonn!
hanen blés i sylvarhonn,
då fór dei alle til at koma.
Og der var inki fått til manns
fjórten mýsar tróð up ein dans
så heile jorði hon dundrað.

(Varieres paa flere Maader).

9.

Katten og killingen
dei slogest um villingen.
Hau! sa' killingen

[4]) kjöle for köyrbe. Denne Stub er östlandsk, derfor ogsaa Formerne hara, stara o. fl.

eg brende meg på villingen.
Jam, jam! sa' katten,
du kunnað lat' meg hatt' en.[5]

10.

I dalanne der er alle dei grá,
með store húðsko dei spenner ifrá.
Er deð 'ki kykelegt[6] slikt?
er deð 'ki grötelegt slikt?
er deð 'ki fækelegt[7] slikt?
er deð 'ki fárlegt slikt?
for spiki sild
spanni salt,
min bugsl blaut
mit hjarte spá.
Deð tutar i tút
deð trillar i lú'r
langt ut pá Donsöy.

11.

I Hallingdal, i Hallingdal
der seler dei smer i klumpetal,
der seler dei smer og gamal-ost
og rakefisk eter dei sjölve til kost.
Var deð 'ki skraupeleg deð?
var deð 'ki fárlegt deð?
pá Spinnsholt,[8]
pá Spannsholt,

---

[5]) Flere af disse Börne-Remser gjenfindes paa Svensk hos Arvidson 3, 462—467.

[6]) Af Oldn. kukl, Gjögleri, kuklari, Gjögler, Taskenspiller.

[7]) fækeleg, Oldn. fækilegr, meget stor, forfærdelig.

[8]) Meddelt: spinn-salt og spann-salt, hvilket rimeligviis maa være et Steds- eller Gaards-Navn: Spinnsholt.

der trillar dei honn*
der spelar dei lú'r,
kom laups um lú'r
min gertrudsfúr!
Pilatus han leikað pá dullan,
og pá dullan.

12.

1. Aa hadde eg meg ei fingebör malt
og dertil eit nataskal humle,
dá sille eg bryggje deð ölið så sterkt
at femten mann sille tumle.
Up i Hallingdal
up i Triumslátt
der bur ein mann,
som vil gera gott
með surt öl
og með röykað kjöt,
um han hev' deð.

2. Aa hadde eg meg eit pannekak-lass
og deð var klingandes före
så sille eg reise til Hallingdal
og spenne sju keringar fyri.
Up i Hallingdal
o. s. v.

3. Aa inki kan der vera verre til
hell ein forrasande bonde,
hovuðið up og beina neð
han ber seg verr, hell den vonde.
Up i Hallingdal
o. s. v.

---

*) Udtales i Hallingdal: hod'n.

13.

1. Svein Throndson hadde eit eggjeskal malt
og så eit nataskal humle,
der af bryggjað han deð ölið så sterkt
og lagde på femten tunnur.
Kem de 'ki no,
så vil de meg forsmå!
sa' han Svein Throndson.

2. Svein Throndson hadde eit mýhankelár
deð hengde han up i krókin,
den eine helften gav han dei fatike
den aðre vilde han kóke.
Den som vil nokoð bjóðe
han må nokoð sjóðe —
sa' han Svein Throndson.

14.

„Hei huskom i hei!" sa' Hallingen;
„Eg ruggar me sjöl i kvellingen
með hamar og táng!" sa' Móðingen.
„Kók villing på graut!" sa' Sigdölingen.
„Så smakar eg með!" sa' Kryllingen.
(Östlandsk).

15.

Thorstein talað til staven sin:
Thorstein!
meiner du isen ber meg heim,
i gnellande frosten?
Thorstein steig,
og isen seig,
alt hans mjöl deð vart til deig.
Heve du tobak Thorstein?

16.

Dagin er stakkutt og notti er lang,
her fell sá mykið at susle;
tak með deg öksi og klöyv ein brand,
eg veit no du er inki krusleg;
    gev kretura bra,
    sá mokkar dei a,
deð hev du no vit pá du gente.

17.

Kenner du nokoð til en Skibergs Per?
    skró ró rompompei,
    han hjölpa meg!
  for en trinnan ligger i traraó.
Han reiste til Redal og stal seg ein rev.
    Deð ruskar i ró,
    deð trillar i tró,
  for en trinnan ligger i traraó.

Sá tók han den reven og la' i ein meis
    skró ró rompompei,
    han hjölpa meg:
  for en trinnan ligger i trararo.
Og merra hon hneggjað, og reven han skreik.
    Deð ruskar i ró,
    deð trillar i tró,
  for en trinnan ligger i traraó.

18.

Med samme forunderlige Omkvæd synges den saakaldte Möllervise:

1. Der var tri skalkar, som makað ráð,
    skrú rú rompompei,
    dei hjölpa meg!
    deð er nauð pá meg

fer deð tré, som ligger i trararo —
hossi dei sille myllardottri fá:
Deð ruskar i ru
deð trullar i tru
fer deð tré som ligger i trararo.

2. Dei tvo, dei stappað den treða i sekk,
skrú rú o. s. v.
sá bar dei honom ivir myllarens bekk.
Deð ruskar o. s. v.

3. Dei sette den sekkin i myllarens hús,
skrú rú o. s. v.
der stend en i freð fer rottur og mús.
Deð ruskar o. s. v.

4. Men som deð vart myrkt i kvor den vrá
skrú rú o. s. v.
sá fór den sekkin til krjúpe og gá.
Deð ruskar o. s. v.

5. Og der vart leven og mykið gnál,
skrú rú o. s. v.
den sekkin datt neð i eit kjellarhol.
Deð ruskar o. s. v.

(Visen indeholder mangt Andet, som ikke bör optages).

19.

1. Vakte deg fer han Skeggi
kær söten min!
Öksi henge pá veggi,
du kan 'ki koma in.
Bisse li lú
sove li lin!
Eg kom 'ki ihug um kveldi
hava kubben pá reising.

2. Frýse du pá fóte — (fóto)
kær söten min!
sá genge du deg at fjóse,
du kan 'ki koma in.
Bisse li lú o. s. v.

3. Gakk sá deg at baðstogu
kær söten min!
der finn du deg ei logu,
du kan 'ki koma in.
Bisse li lú o. s. v.

4. Sásá skal me láte
kær söten min!
fer bánið skal 'ki gráte;
du kan 'ki koma in.
Bisse li lú
sove li lin!
Eg kom 'ki ihug um kveldi
hava kubben pá reising.[10]

(Variant fra Östlandet)

Ljaen ligger i enga
vesle vennen min!
styggen ligger i senga,
kom no inte in!

---

[10]) Denne Vise haves i flere Varianter, hvoraf foranstaaende har det ældste Præg. Den findes ogsaa paa Svensk hos Arvidson 3, 155 i tre Varianter, f. Ex.

Var. 1) Skymtar du för gluggen — kær söten min!
och Guð velsigne skuggen — kom no inte in!
2) Gud signe det lilla blá öga — kær söten min:
som tittar i gluggen den höga — du fär inte släppa in!
o. s. v.

I en östlandsk Form findes denne Vise under Navn af „Frierstevne" i den af P. T. Malling udgivne Samling af Folkeviser. Den varieres endnu paa flere Maader.

I eftan glöymde eg kusken og stubben,
eg meiner den mann er bister og galen
som inte kan höyre at far er heime,
bi, bi vesle vennen min!

Gakk no deg burt i fjöse
vesle vennen min,
der stend ei potte með flöte
kom så inte in!
I eftan o. s. v.

Hvad siger du? sagde Manden, reiste sig op i Sengen?

Eg má sá mykið láte
vesle vennen min,
at inki bánið skal gráte
kom no inte in!
I eftan glöymde eg kusken og stubben
o. s. v.

20.

Den einaste osten.

1. No hava me 'ki meire til mat uti 'kons garð
hell den einaste osten, og den var sá harð.
Sá sitja dei pá golvi, sá dubba dei.

2. Dei hoggi pá osten með skarpande sverð,
sá kom der út ein hommann pá ei skabbutte merr.
Sá sitja dei o. s. v.

3. Sá kom der út ein skræddar, var femten elnir lang,
sá kom der út ein smeð, báð' með hamar og táng.
Sá sitja dei o. s. v.

4. Sá kom der út ei gente og ein líten lekker gút,
sá kom der út ein bökor, ei kvige og ein stút.
Sá sitja dei o. s. v.

5. Sá kom der ein studentar, sá kom der út ein prest,
sá kom der ein skómakar báð' með sýl og með lest.
Sá sitja dei o. s. v.

6. Sá kom der ein hauk og sá kom der út ei örn,
sá kom der út ei kering með femten smá börn.
Sá sitja dei pá golvi, sá dubba dei.

21.

Den store kráka.

A.

1. Sá sprette dei fer dei folanne ti,
falu fala!
kráka hon sprengde alle di,
falu fala!
deð dunar i bonden,
faraðeli ra!

2. Sá sprette dei fer dei folanne tolv,
falu fala,
sá köyrde dei kráka pá láve-golv,
falu o. s. v.

3. Sá flädde dei kráka og lemað 'a sund,
falu fala!
hon vóg inpá sexten og tjúge pund.
o. s. v.

4. Tarmann ha' dei til sleðareip,
falu fala!
klöann ha' dei til mykjagreip.
o. s. v.

5. Venginn ha' dei til tekkje hús,
falu fala!

fuðbeinið ha' dei til drykkje-krús.
o. s. v.

6. Nebben ha' dei til tunnetapp,
falu fala!
mjöðen frúste og ölið skvatt.
falu fala,
deð dunar i bonden,
faraðeli ra![11]

21.

B.

Den store kráka.

1. Bonden han köyrde i veðaskóg,
hei fallera fallerallereia!
sá höyrde han kráka i lunden gól.
Deð dunar i bondens forvillom reið.

2. Bonden han tenkir með sja've seg:
tru den kráka kan drepa meg?

3. Og bonden han spende sin bogi fer kne,
skaut en til kráka sá hon datt neð.

4. Sá spende han for dei folanne ni,
kráka hon sprengde alle di.

5. Sá spende han for dei folanne tolv,
sá köyrde han kráka pá lávegolv.

---

11) Denne og flere af de foregaaende Rögler viser sig blot at være Brudstykker. Den store Kraake minder forresten om Jötunen i Örneham, som Thor slog ihjel udenfor Ásgrinden. En Variant forekommer hos Arvidson 3, 527, „Bonden i Timmerskog".

6. Af húði gjorðe han tolv par reip,
af klöanne gjorðe han mykjagreip.

7. Af nebbi gjorð' en ein tunnetapp
af skallen gjorð' en ein flygleknapp.[12]

8. Af fuði gjorð' en ei drykkje-krús,
með venginn tekt' en alle sine hús.[13]

9. Den som inki kráka kan nytte sá,
hei fallera o. s. v.
han vöre 'ki verð ei kráke at fá.
Deð dunar i bondens forvillom reið.

---

12) Var. sableknapp.

13) Var. Af augunn gjorðe'en eit vindauge-glas,
með venginn tekt' en alle sine tak.

CXXXIII.

Röglur og heimlöysur.

1.

Guð kveld hon Gro!
Signe deg Thor![1]
Takk fer meg og merri mi
du plagað sá vel ifjór!
No er eg sá tröytt,
no hev eg vorið úte
með merri mi og bröytt.
Set deg neð pá pall
du frendestubb,
du soltne skrubb,
deð svarað en meg
den Kragsæt-kall.
Eg sette meg neð pá pall,
eg lagde mit hovuð
pá harðan hall;
eg dröymde ein draum
eg totte eg ság
ei grýte, som sauð,
full utaf spað
og mykið kjöt
og kál og rötar,
som deruti flaut.

---

[1]) Man siger her gu' kveld, ikke go' kveld, og paastaar at Meningen er: Guds Kveld. Det almindelige Svar til denne Hilsen er: Gud sign! Den her brugte Form: signe deg Thor, er vistnok en Efterklang af den hedenske Oldtid. I et af de foran anförte gamle Stev, heder det: Velsigne deg Thor i lund! Gammel maa altsaa denne Rögle være.

Eg fekk meg nokoð brauð,
eg totte at eg dúvað
og át liksom eit naut.

2.

Seint kom eg heim um kveldi
alle vore dei gretne,
sá nær som gamle guðmó'r mi,
hon gav meg kling i klúte
og bað meg eta úte.
Sette eg meg under löðuvegg
át eg up báðe ost og egg;
sá gjorðe eg pá ein varme
deð var meg til stor harme.
Kom han út gamle stjúkfa'r min
gav meg tri steinslag i nakkin.
Sá fór deð til at rjuke,
dá torðe eg 'ki annað strjúke;
dá deð tók til at brenne
dá tók eg til renne.
Sá reiste eg meg til annað land
der mötte eg ein prestemann,
han gav meg ei kvige,
som fekk 'ki pá beino stige.
Sá mötte eg ein bonde
som hadde garð og grunne.
Sá kom eg til ei kering,
som stóð og reidde grauten,
tók eg up ei stikke,
bað eg mátte slikke;
tók hon up ein eldebrand
slóg til meg pá véne-hand;[a]
sá tók eg up ein nibbestein

[a]) vene-hand, den höire Haand.

slóg af hennars nasabein.
Reiste hon af rynjands
og skrynjands
til gullsmeðen fram
og bað han vilde böte.
Så sette han på ei spång,
den vart fer tráng;
sette han på ei bót,
den vart fer ljót;
så sette han på ei kláte,
den vart plent til máte.

3.

Vesle Kari vár
så lita som hon går
hon lokkað ein kar ifrå Hallingdal
með saðle og með hest
með sylvknappað vest
með gullstavað hár
og með sprotabelti på.
Tilegúten viste
sit eigið beste,
kaupte seg ei drift
með fé og með heste,
fyri kom Kari lullands
　　og lokkands,
etter kom Tilegúten tiltands
　　og hoppands
på silkisokkar.

4.

Kom eg meg til Kleivi
fekk eg slikke sleivi;
kom eg meg til Jorði

fekk eg klingen stóre;
kom eg meg til Döli
fekk eg smaka ölið;
kom eg meg til Brokke
fekk eg smer i skrukke;
kom eg meg til Víken
fekk eg liten biten;
kom eg meg til Bakkin
fekk eg slag i nakkin;
kom eg meg til Áselands hús
fekk eg buxunn full af loppur og l—.

5.

Min ven Olaf, fa'r i hús,
som bauð meg hít til jólerús
deð sterke öl at drikke,
no skal du hava mange takk
fer jólegaman, skemt og snakk
og stev og kempevisur;
fer öl og mat og jóleleik,
fer graut og lefse, veðresteik
og gamla goðan kaka,
fer brennevín og buss og snús;
no lýt eg halde meg til hús
og heim på skiðo staka.
No hev eg fengið mykið gott
no lýt eg kveða deg ein slått
og ynske deg til lykke,
at du með kering og með bón
má hava helse, suvl og grón
báð lengi vel og mykið!
Gev smalen bli' som grýn i graut
som fjör på höne, hár på naut
og bar på brisk i skógi!
fénoren bera myki ull,
og kýri mokke ryngja full,

og keringi má trinnast,
så du má få så stór ein flokk
som der på hjellen alstött nok
hjá gentunn loppur finnast;
og orren skjótast flokk i flokk
og hjasen fangast i din stokk
og rjúpa uti snoro;
og auren tjukt som sand i strand
má koma i dit fiske-vann
og ål i åle-teina;
og kvenni geva mykið mjöl,
og merri stött få hestefól
så högt som grisinn glápa,
og gröða di má stå som lin
og fort má vexe furo di
og aðre tré i skogin!
Guð lat dek' liva vel i ro
báð du og kering, báðe tvo
með helse, liv og styrki,
at me kan fleire år i rað
um jóli kveða 'hopes bra
som klokkaren i kyrkja!

6.

Kenner du 'a Guri den lystige kvinne
hon var til at veva og saume og spinne,
takast með karo hon fulla vel töre
i ferðingsvegin hon var með at köyre,*
hon vágað seg til at stande på meiða
og hon laut sela merra si eigja.
Kring som ein kar hon var uti stakkin,
derfor så köyrðe hon tvo merrar i bakkin,
derfor så fekk hon ein sela 'ta' króki,

*) Udtale-Formerne töle og kjöle ere her i Rimet paragoge.

der finst inki makin i bróki.*
Hon var sá besett með króker og ringe,
hon var sá knapp til at hæva (?) i bringe.
Hon kunnað sá lysteleg láte pá flöyte,
den som skul' tro' dansen, han mátte seg vel nöyte;
up under laki sume smá stundo,
neð att' pá golvi aðre kós sprungo.
Golvið var lagt 'ta grán heller furu
og der ma du trú at dei snudde 'a Guri.
Deð var inki vandt
at danse galant,
den sprækaste guten uti Valdris ha' vorið
den friskaste karen over fjöllo ha' fórið.
Hon kunnað sá lett pá skiðinne renne
raske karar dei voro 'ki seine.
Kom sá i fylgje með Asbjönn og Elling,
gingo pá fjölli den samre kvelden;
lág sá der og gartast með fanto
in til at deð ljósnað i sprungo.
Sá tók smáfuglen pá at sjunge,
deð var sá lysteleg höyre hans tunge!
Sá gekk hon burt, men inki með alle
kom sá att' den andre kvelden;
voro sá der til dagin tók ende,
— til slút sá sullað hon Guri aleine.

7.

Den bakvende visa.

1. Eg beislað min stövel, eg saðlað mit sverð
sá batt eg merra við siða,
sá reiste eg meg til Kattenos-ver
sille stande den farlege kriga.

---

*) Meningen er: der findes ikke hendes Mage blandt Mandfolk.

Eg lág og eg datt
eg drøymde i natt
eg totte den visa var bakvend satt.

2. Og reven var rauð og ikonn var snauð
deð var tvo dýr úti skogin;
der stóð tvo ikonn og tamde ein bjönn
dei vilde vel ha' en for plógin.
Eg lág og eg datt
o. s. v.

3. Og laxen up i furutopp,
han braut smá lauve 'ta greina,
og ikonn neð på havsens bott
sille bryte up store grá-steina.
Eg lág og eg datt
o. s. v.

4. Så kom der in ei grásaðlutte geit
var afhoggi alle fire beina;
så sende dei hennar til Dovrefjöll
sille skræme burt alle gråbeina.
Eg lág og eg datt
o. s. v.

5. Så kom der in ein gamal blind mann
sille sjá kor notti mon liða,
og månen han gól og stjönnunne sáng
og gauken han skein burt i liða.[5]
Eg lág og eg datt
o. s. v.

---

[5]) Röglen findes indeholdende meget og mangt andet. Den er af det Slags Remser, hvori Enhver seer sig istand til at lægge sine formeentlige Vittigheder. (Findes ogsaa i Mallings „Folkeviser" samt paa Svensk hos Arvidson 3, 136).

e.

1. Aa kære Magnus, aa haldt deg ferðig
på denne dag!
for du aleine er funden verðig
at beð' til lag.
Sören Sörenson,
Olaf Björkebekk,
Mari Rauðskegg,
og den som stal ein sekk,
Svein Svenson,
Thor Jenson,
og presten Röð.

2. Då Magnus kom på den breiðe brúa,
bevar os vel!
dei bleiv så rasandes uti den stuga,
ja hver ein sjæl.
Sören Sörenson
o. s. v.

3. Akkedoria fra Kristiania
hon drog forbi,
hon lærte seg til at spela korta
på bedrageri.
Hon vanker up og neð
som borð på horpetré
över konster
og gesteboð dertil.
Men eg skal lære
deg at tære
ei spikisild!*

*) Der er mere ogsaa af denne Rögle, men jeg frygter for at mine Læsere vil synes, jeg er for paatrængende med at ville „lære dem at tære spikisild" og afbryder derfor her.

Tillæg.

Palle Burmannson.[1]

(Variant af No. 28).

1. Deð var árle um morgonen
för sóli var komin yvir engi,
deð var Palle Burmannson
han klædde seg for sine sengi.

2. Sá trekkir han pá seg den silkiskjurta
han tók henna inki útaf láne;
han reiste til bispen sin mo'rbro'r
han ha' ingin skyldare ráðir.

3. Han vikað til bispen sin mo'rbro'r,
han ha' ingin skyldare frende;
han tel honom til deð goðaste ráðið,
at han skal no heim atter vende.

4. Inki vender eg tilbakars idag
för hell' eg hev no vunnið deð vív,
dei ræðast inki hovdrenginn heran
at dei skal lata sit lív.

5. Aa deð var no Palle Burmannsonen
han reið yvir grönan heiðe,
sá möter han kongins líten smádrengin,
han held kongins hestar i beite.

---

[1]) Da der hersker nogen Forvirring i de to Varianter af denne Vise, som vi forhen have meddelt, optages her en 3die, som vi senere have erholdt, og hvori Handlingen synes at være greidere fremstillet. Slutningen er noget afstumpet. Det bemærkes forövrigt, at Visen ogsaa skal findes paa Færöerne. Helten heder der Pálnir Búason.

6. Aa höyr du kongins liten smådrengin
hot eg no må spyrje deg:
hos stende der til uti kongsgarðen?
du dyle deð inki fer meg!

7. Til svarað kongins liten smådrengin
eg held hans hestar i beite,
der hender så mykið i kongsgarðen
smådrengin inki deð veit.

8. Så teke han up den stóre gullringin
og trædde den på hans fing:
hos stende der til uti kongsgarðen?
no dyle du deð inki leng!

9. Aa höyre du Palle Burmannson
her lýte du halde og biðe,
her er Ingebjörgs kyrkjeveg
her plaga hon til kyrkje riðe.

10. Með Lunde kyrkje i Skåne
der messar dei prestanne nie,
der helde bispen bru'r-messe idag
der möter ung bru'ri så bliðe.

11. Með Lunde kyrkje i Skåne
der messar dei prestanne tolv,
der helde bispen bru'rmesse idag
der möter ung bru'ri så bold.

12. Deð var stolte fru Ingebjörg
hon sat upå högan högbest
no sér eg ein under gröne liðe
som er uti jönn og fest'.

13. Til svarað Ingebjörgs ternunne tvo
ei under kvorje hånd:

Aa deð er no kongin, faðir din,
kem all' utor freminde land.

14. Deð er inki kongin, faðir min
eg kenner hans hendanne kvite,
deð er Palle Burmannsonen
han agtast meg aller til svike.

15. Han sette fru Ingebjörg i forgylte söðlen,
deð singrar i söðli og spore,
dei reið sá fort dei alle hans mennann
deð tottest at jorði vilde loge.

16. Han sette fru Ingebjörg i forgylte söðlen,
deð singrar i saðle-gengi,
dei reið sá fort dei alle hans mennann
at jorði tottest ville brenne.

17. Aa deð var Palle Burmannsonen
han kom seg riðand til garð,
og ute stóð hans sæle moðir
sá venleg hon fagnar en tar.*

18. Velkomen Palle Burmannsonen
alt með di fine möy,
heve 'ki Guð deg lykka beðre lagað
sá lyt du fer henna döy.

19. No vil eg leggje meg til sova idag
og læt skutulli-drenginne vaka,
dei skal meg inki or svemnen vekkje
för dei höyrer brynjunne braka.

20. Dei göyme burt hauk'e, dei göyme burt hund
dei sete mine hestar at beite,

*) tar, Oldn. þar, der.

dei göyme burt Ingebjörgs reiseklæði
dei keme dei inki utaf glöyme!

21. Dei göymde burt hauk'e, dei göymde burt hund
dei sette hans hestar i beite,
så nær som Ingebjörgs reiseklæði
dei kom dei reint utaf glöyme.

22. Og deð var Ingebjörgs yngste bro'r
han keme seg riðand i gárð:
heve de 'ki sét Palle, bro'r dikkons,
han kom her riðands igår?

23. Til svarað Palles systanne tri
og striðe rann tárinn på kinn:
me hev 'ki sét Palle, bro'r okkons
si' lange her vika i sinn.

24. Og deð var Ingebjörgs yngste bro'r
han vilde ut af garðe riðe,
så gådde han Ingebjörgs reiseklæði
dei glimað i veðri så viðe.

25. Dei stöyter på dynni með glavel
dei stöyter på dynni með spjút,
er du her inne Palle Burmannsonen
så keme du manneleg út.

26. Deð var Palle Burmannsonen
han var inki mestom rædde;
dei meines(?) no så hastige vera,
dei biðar til mannen vert klædde.

27. Deð var min störste tregi
og deð var min störste harm,
at dei så årle upvekkir meg
utaf den jomfrugas arm.

28. Og deð var Palle Burmannsonen
han brukað sin onde bragde,
og deð var femten røske riddarar
han for sine fötanne lagde.

Olaf Liljukrans.

(Variant til No. 40).

1. Herr Olaf han riðer så viðe
með kvitari hand
alt til sit bryllup at bjóðe. — (býðe).
Så moð kem Olaf af elvo.

2. Herr Olaf han reið seg i ótte
den ljóse dagin han totte.

3. Som Olof han kom seg på bergi blå,
der såg han dei elvinn båð store og små.

4. Som Olaf han kom seg på bergi fram
elvir og dvergir ikring honom sprang.

5. Kære Olaf vil du danse með meg:
eit par bukkeskinns styvlar geve eg deg.

6. Danse með deg eg no inki kan,
fer eg er no ein festarmann.

7. Kære Olaf vil du no danse með meg,
ei silkisaumað skjurte geve eg deg.

8. Ei silkisaumað skjurte båð kvit og fin,
den bleikte mi móðer i måneskin.

9. Hokke vil du hell með elvo tröi
hell du vil sjuke flytja di festarmöy?

10. Hokke vil du hell með elvo bu
hell du vil sjuke flytja di brur.

11. Olaf snudde sin hest báð til og ifrá,
með dei elvekvinnur með hönni slá.

12. Som Olaf han kom seg til borgeleð
hans móðer stóð der og kvilte seg veð.

13. No sér eg Olaf så langt af leið
anti er en sjuke hellá vreið.

14. Og tiðlegt um morgunn för deð var dag
der låg tri lik i Olafs garð.

15. Den eine var Olaf, den andre hans möy
með kvitari hand
den treða hans móðer af sorgi döydd.
Sá moð kom Olaf af elvo.

Den vonde stjukmóðri.[1]

(Variant til No. 62).

1. Herre Per reið seg suð under öy
fyrir foldo,
fester han Sylverlin, vene möy
tungt troða dansen under moldo.

[1]) Uagtet denne Vise synes noget vanstelt og er temmelig lig andre bekjendte Varianter, antager jeg dog det kunde have sin Nytte at tage den med for Sammenligningens Skyld. (Jfr. P. Syv, 4, 78).

2. Fester han Sylverlin, flyt 'a heim,
riddarar og sveinar rið með dei.

3. Dei sette 'a Sylverlin i benki
riddarar og sveinar skenkir.

4. Dei livde ihóp i åtte år
dei åtte ihóp dei bóni små.

5. Så kom ein sjúki i húsið in
hon döydde burt fruga Sylverlin.

6. Herre Per riðer seg suð under öy
fester 'a Vendelín, ljóte möy.

7. Han fester 'a Vendelín, flyt 'a heim
tjóvar og keltringar rið með dei.

8. Dei sette 'a Vendelin i benki
tjóvar og keltringar skenkir.

9. Hon vart så vond i brúrehús
hon slóg der sund båð skålir og krús.

10. Hon vart så vond með bóni små,
dei måtte krabbe på golvi og gå.

11. Hon skar på sine båð gúlt og blått,
på hine ha' hon deð vadmålið grått.

12. Nær hon gav sine båð öl og mat,
då gav hon hine båð hogg og slag.

13. Sylverlin gekk fer jomfru Maria at stå:
Aa må eg meg neð på jorði gå!

14. Må eg meg neð på jorði og sjå
hossi dei liver mine bóni små.

15. Aa gjönne má du pá jorði gá,
og sjá hos dei liver dei bóni smá.

16. Aa gjönne má du pá jorði fara
nær du kem atter nær hönsi gala.

17. Nær han gele hanen den kvite,
den tar du inki pá lite.

18. Nær han gele hanen den svarte,
honom tar du inki agte.

19. Nær han gele hanen den rauðe,
dá má en vike den dauðe.*

20. Vendelin geng etter stette,
hon 'a Sylverlin mötte.

21. Höyre du Vendelin, eg spyrja deg má:
hossi liver no alle mine bóni smá?

22. Nær du geve dine báð öl og mat,
sá geve du mine báð hogg og slag.

23. Nær du sker pá dine báð gúlt og blátt,
sá sker du til mine deð vaðmálið grátt.

24. Kvor gáng deð græter deð vesle kind,
sá stende eg upatt or grefti mi.

---

*) I den danske Variant forekommer ikke disse Vers om de varslende Haner, men P. Syv har dog kjendt en Var. hvori de forekom. Han yttrer sig nemlig i en Anm. saaledes: „Ellers om Hanegalen haver man og andet anderledes, nemlig at Dödningen ei agtede den sorte eller hvide Hane, men ikkun den röde, om hvilken hun sagde:

Nu gal Hanen den röde
til Jorden stunder den Döde.

Derfor lægges helst endnu röde Haner til“.

25. Og er du no vond með deð vesle kind,
i helviti fær du lõni di.

26. Men er du no snill með bóni smá
himeriks gleðe den skal du fá.

27. No gele hanen den kvite —
honom turfte eg 'ki lite.

28. No gele hanen den svarte,
honom tar eg inki agte.

29. No gele hanen den rauðe —
dá má en vike den dauðe.

30. Vendelin genge báð ut og in,
sá tiðom feller hon tárir pá kinn.

31. Hon vart sá snill með bóni smá,
dei mátte slett inki pá golvi gá.[1]

32. Den eine hon byste, den andre hon tvó,
den treða voggað hon með sin fót.

33. Til svarað herre Per i sengi lág:
kvi má 'ki bóni pá golvi gá?

34. Derfer skal 'ki bóni pá golvi gá,
eg talað með deires móðer igár.

35. Aa talað du með hon Sylverlin igár.
fyrir foldo,
Guð beðre meg, eg mátte 'a 'ki sjá!
tungt troða dansen under moldo.

[1]) Det vil vel sige, at hun bar dem paa sine Arme.

Bendik og Árolilja.

(Variant til No. 60. Brudstykke).

1. Deð var raske Bendik
vilde gilja seg ei möy
deð var kongins dotter Árelilja
for hennar sá laut en döy.

2. Der stend ei kyrkje i Skáne bý
og den er tekte með gull,
Bendik skal 'ki sit livið njóte
um en kostað 'a tri gángur full.

3. Der stende ei kyrkje i Skáne bý
og den er tekte með blý,
Bendik skal 'ki sit livið njóte
um en kostað 'a tri gángur ný.

4. Sá hogg dei til han raske Bendik
sá lutinne sprang i tvo,
dá spratt beltið af Árelilja
og hjartaið flaut i blóð.

5. Bendik la' dei norðan kyrkja
og Árelilja sunnan,
sá vox dei up á deiris greftir
tvo af dei liljurunnar.

6. Sá vox dei up á deiris greftir
tvo af dei liljugreinar,
dei krökte seg in fer kyrkjesvoli,
der stende dei kongin til meinar.

7. Sá vox der up á deiris greftir
tvo af dei liljurunnar,
dei krökte seg up á kyrkjetornið
der stende dei til dómar.[1]

Eg sette min hest i hellarskóg.[1]

(Brudstykke).

1. Eg sette min hest i hellarskóg,
her spelar ei hind,
sja've la' eg meg under linderót;
her spelar ei hind
i all den skóg. — (Aldenskog?)

2. Keme der ei jomfru gangands til meg:
Unger svein, unger svein kvi söve du her?

---

[1]) Mere erindrede denne Visekvæder ikke. I Lyngbys færöiske Kvæder (Side 555) omtales en Vise om Benedikt, som synges derover paa Öerne, og af hvilken han anförer det förste Vers, som i Oversættelse saaledes er gjengivet:

En Greve bor i Engeland
han Sönner eier sig,
Isin Konge og Benedict
de nævnte er for mig.
Stander fast paa Gulv!
Vi spare ei vore Sko.
Gud maa raade hvor vi danse anden Juul.

Dette maa være samme Vise, som vi i Anm. Side 533 have omtalt: „Der boer en Jarl i Engeland", og som vi have anseet for en Udtværen af Visen om Bendik og Årolilja.

[1]) Anne Aanundsdatter Lillegaard i Eidsborg vil maaskee en anden Gang erindre mere af denne Vise. Hun forklarede at Ungersvenden gjenkjendte sin Kjæreste i den Pige, der kom til ham i Skoven, men hun var nu indtaget i Berget, og gift der. Hertil sigter vel hendes Yttring i 7de Vers.

3. Kvi er du 'ki deg i brúregárð
og leikar með brúrinnes[2] gule hár?

4. Hot skal eg meg i brúregárð gera?
eg kan inki anten danse hell kveða.

5. Heve du 'ki ei, som du helde kær?
tak trútt i hándo, tröð lett pá hæl?

6. Seje hon deð, hon inki má,
deð er far og mór, som tele ifrá.

7. Seje hon deð, hon inki kan,
her spelar ei hind,
sá hev hon vist lovað ein annen mann.
Her spelar ei hind
i all den skóg.

Den vonde keringi.[1]

1. Som deð leið til óttemál,
hanen fór til gala,
mannen otor sengi stóð
vilde burt og mala.

2. Han ha' vaskað bommen
han ha' sópað golv,
sá gekk han seg i högeloftið
og vekte up garðgjuggi[2] sjov.

---

[2]) brúrinne betyder efter Talebrugen: Bruden med hendes Brudekoner og Brudepiger.

[1]) Henhörende til Viserne i 8de Afdeling.

[2]) Skriftl. meddelt: garjugji, formodentlig af gygr, ygger, gjygr.

3. Aa höyre du deð du bondegút,
du tar 'ki vera så mjúk;
du var no inki så ifjór,
deð bilið eg låg sjúk.

4. Som hon kom då in atter
tróð hon på eit strå:
skam så fari ryggin din
kvi tæke du 'ki slikt ifrå!

5. Gakk no deg til nautebåsen
der ligg dei eggi tolv,
men som han kom i nautebåsen
då mötte han eit tröll.

6. Sprang han up i nautebåsen
tróð sund eggi tolv,
som en kom då in atter
sille en etter salt.[3]

7. Som en kom då in atter
sille en etter salt,
greip han up i osketrogið,
og skemde smerið alt.[4]

---

gjögr eller gjura, en Jettekvinde. Gaard-Konen betegnes herved som stor og anseelig, dog tillige med Antydning om at hun var et Trold, et Skarn. Det er formodentlig samme Ord, der ved en feilagtig Udtale er blevet til buggja (buggi, en stor og tyk Mand); jfr. Side 388 „Mari stutte-buggja", og Side 271: Dalebuggin.

[3]) De to sidste Linier af Verset ere formodentlig glemte, og Kvæderskeu har hjulpet sig saa godt hun kunde ved at antecipere to Linier af det efterfölgende Vers.

Hensigten er at vise hvorledes den slemme Kone brugte Manden sin til at löbe alle mulige Erinder for hende, og hvorledes han sprang omkring og forfjamsede sig i sin Angest for Konens Vrede. Han var under Töffelen.

[4]) Konen, som stod og kjernede Smör, fik altsaa sit Smör beströet med Aske istedet for med Salt — ingen Under at hun blev vred.

8. Tok hon seg ei viðju
og sette på ein nút,[*]
tvo slag fekk en inne
deð treða — laut en út.

Kallen og keringi.

(Variant til No. 104.)

1. Kallen og keringi lagde råð
dei talað så mykið gaman:
Kari, du åtte 'ki stakkin din
den tið me kom isaman!
Aa er eg inki rik, så er eg som eg kan,
likså goð kering som du er mann.
Hurra fer meg! og vis vas fer deg!
den dagin glöymer eg aldrig.

2. Eg geng på åkeren plögjer og sår,
hot gere du i húsi heime? . . . .[1]
Eg bryggjar, eg bakar, eg lagar til mat
der kan ingin seja at eg er lat.
Vel au, vel au! den kering, den mann!
den dagin glöymer eg aldrig.

3. Hev eg inki vorið på din åker igår,
eg heve havt annað at gera
mjokkað og klypt dei fine får
og kinnað og lagað til smerið,
og laga til mat fer deg din gap
hev vorið mit arbeið i heile dag.

---

[*]) nut for knut, Knude.

[1]) Her mangler to Linier, som Kvædersken ikke erindrede.

Aa hu og hei, deð seje eg,
dit sinn deð glöymer eg aldrig.

4. Og hev eg 'ki gjort som kvinnur bör
vovið mange vevir og lange,
aa tru du aldrig af verði mátte döy
för du ei onno mått' fange;
tru hon mátte blive sá halt og blind
at du mátte fygje a' báð ut og in!
Aa hu og hei o. s. v.

5. Du er ei leiðels og kvinnelist
du gere din mann stor vande,
der stende ein kjepp uti ei vrá
og den skal ivir deg gange,
den skal banke deg sá gul og blá
at du skal 'ki glöyme deð pa eit ár.
Aa hu og hei o. s. v.

6. Og mannen han tók pá dynni út
sá báðe hans augo mon' rinne,
men som han kom seg i duraskút
mötte han si granne-kvinne:
No hev eg lædd at mi kering idag
hon hev dansað og vorið sá vild og gal.
Aa hu og hei o. s. v.

7. Aa heve du lædd at di kering idag
sá báðe dine augo rinne,
sá heve du fengið af den svarvar-rokk,
og deð gjorðe hon som ei kvinne;
fer sá gere eg nær min mann læke pá
sá læt eg den svarvar-rokken gá.
Aa hu og hei! deð seje eg,
dit sinn deð glöymer eg aldrig.

Nogle gamle Stev.

1. Gentunn stend i Gymlebúð-dynni,
og sér dei ut sá viðe,
sá sér dei han Olaf Gunnarson
pá Lámyrstrándi at riðe.[1]

*

2. Beðre er deð heime vera
og banke den koporen ut
hell' deð er at flúge bygde-milljom
og fá ei skamrivi húð.

*

3. Aa ingin austmanns vil eg vera
og ingin vestmann-fláng;
men der kem ein kar otor Sætersdalen
og han genge bruregáng.[2]

*

4. Hesten min stend i Norðnesi
han blenkir pá vestre siða,
eg tar kvorkin saðle hell begsl
han er sá hög at riðe.

*

---

[1]) Det gjelder om dette Stev, hvad der maa siges om en heel Deel af dem, at de egentlig faa sin Betydning ved nærmere Bekjendtskab til den Handling eller de Forhold, hvortil de sigte, men lösrevne fra disse synes de ofte betydningslöse. Dette Stev antyder et Frierbesög hos Genterne paa Sæteren. De staa længselfulde i Dören og stirre efter saadanne Besögere, og omsider opdage de en af Bygdens gjæveste Karle. Det fölgende Stev kan man ligeledes see er kvædet i Anledning af en Begivenhed.

[2]) Jfr. foran 12te Stev i 9de Tylft, Side 406, hvor det samme Stev forekommer, men den her meddelte Form er uden Tvivl rettere. Man seer det er kvædet af en Pige, som slaar Vrag paa Östmændene, vil heller ikke flangse med Vestmændene, men venter sin Beiler fra Sætersdalen.

5. I Skarsnuten hev eg setið
i virke-vikunne tri,
eg agtað me til Rynjum at stela
og deð kunnað slett inki bli;
sa' Murukleiven.

*

6. No hev eg drukkið mit hovuð glatt
eg lyster 'ki lenger at skenkje
no vil eg danse með unge drengin,
no leiðest eg vera gente.

*

7. Deð var Margit Mjaugedal
hon ha' sin sporen mist,
sá reið hon ivir Kattarásen
með ein liten kvist.

*

8. Veggin pá Haddeland
er báðe við og breið,
og mottingen pá Kjellingtveit
den synest i kyrkjeleið.

Rettelser og Anmærkninger.

Naar jeg i Forordet til denne Samling har talt om de færöiske Kvæder, saa har jeg alene havt dem af samme for Öie, der ere udgivne, nemlig Sigurdskvæderne og nogle faa andre. Jeg har siden bragt i Erfaring at der paa Færöerne desuden findes et stort Forraad af deslige Viser, som ikke endnu ere udgivne, at flere af disse ere Varianter af dem, vi i denne Samling have meddelt, og i den Grad beslægtede, at de gjensidig ville kunne oplyse og supplere hverandre. Candidat Hammershaimb, der har havt den Godhed at gjöre mig opmærksom herpaa, og som just er beskjæftiget med at samle og ordne hine færöiske Kvæder til Udgivelse, erkjender ogsaa denne mærkelige Overeensstemmelse baade i Kvædestil, Emner og Indhold, og tilföier, at mange af disse vore norske Kvæder have givet ham Oplysning og Sammenhæng i de færöiske, „da disse aabenbart höre sammen og slutte sig ganske anderledes til hinanden, end de danske, svenske og islandske Folkeviser“. Jeg skal i de fölgende Anmærkninger benytte nogle af ham mig velvillig meddelte Oplysninger, idet jeg derhos maa henvise til den Fortegnelse over de endnu ikke udgivne fær. Kv. som findes i Indledningen til Pastor Lyngbys Samling Side 11, 17, samt 551, da man allerede af den her brugte Benævnelse paa Viserne vil kunne fatte en Formodning om, at flere af dem ere Varianter af vore.

1. Åsmund Fregdegævar.

Begynder ogsaa saaledes:

Höyre du Åsmund fregdan
du er den fregdast i lándo,
du skal af nórð i trollebotten
uti den stóre vándo.

Höyre du Olaf kongi bold
hot hev eg mot deg brotið o. s. v.

Side 5, Linie 1. ráðihæst, meddelt rá-e-hæst.

Side 6, — 1. víta er forklaret med: straffe, men er maaskee saavel her som i 16de V. rettere at antage for vita, vide.

Side 7, Linie 15. Torkild, meddelt Tarkjell.

Side 13, — 16. skome gyvri. Var. skome skjessa.

Side 15, — 13. durahallen. Var. urgáren, hvilket formodentlig er en feilagtig Opfatning for durgárðen, Gangen, Forstuen.

2. Kappen Illhugin.

Side 24, Linie 7. **kogabán.** Af dette Kvæde findes en Var. paa Færöerne, hvori Helten ligeledes heder Kappin Illhugin. I Parallelstedet i dette fær. Kvæde staar **kögulsbarn**, hvilket maa formodes at være det gamle **kögursvein**, Smaadreng, Pog. (I Hald. Lex. oversættes det med **Dametjener**). Hermed kan sammenlignes et Sted i Snorres Edda, hvor det heder om Thors Reise til Utgarðe Loke, at Jetten Skrymer ved Afskeden gav dem gode Raad, at de ikke maatte prale for meget naar de kom til Utgarð, thi „ekki munu hirðmenn Utgarða-Loka vel þola þvílíkum **kögursveinum** köpryrði". Ligesom i vor Vise Kappen Illhugin træder i Thors Sted, saaledes Gyvren i Utgarðe-Lokes, og i Forhold til hende var vel Kappen Illh. kun at betragte som en Pog, en Usling, der maatte finde sig i at modtages med Haansord. Det 13de Vers i det omhandlede fær. Kv. lyder nemlig ifölge Ham. Meddelelse saaledes:

Mælti tá hin grima gývur
tar hon rakar i brondum
hvaðan er hetta kögulsbarn
komið af öðrum londum.

4. Steinfin Fefinson.

Side 37. Som Var. til 15de og flg. Vers kan anföres:

Steinfin spende sin bogi fer kne
han la' på treða streng,
skaut han til den skome-gyvri
hon fekk ein hjartespreng.

Deð var dei småtrolli
dei tók til breste i fælo:
deð er verre með 'kons sæle móðir
hon hnattar i jorði með hælo.

— — — — — —

Og höyre de deð mine systar tvo
de teke veð kristeleg tru,
með eg genge meg up på land
og fester meg stolte jomfru.

Side 39. **einom komu manne**, komu-maðr, en Fremmed, en Gjæst.

Side 40. **skrömtinne**, skrömslingi for skrymtinne, skrymslingi. Det sidste forklarer Thelebönderne med: **Dagbrækningen**, **Tusmörket**.

5. Rolf Gangar.

Side 43. Han siges at have havt samme Erinde som Steinfin Fefinson og forvexles undertiden med denne. Han ledte i 3 Aar heder det:

Deð var Steinfin Fefinson
han flakrað fram með lándo
sá tók han i elvetokið
sá deð knakað i tollevondo.

En Vise af lignende Indhold om „Gongu Rolvur" skal ogsaa haves paa Færöerne. Hermed kan ogsaa sammenlignes de 3de Viser hos P. Syv (Side 155) om Rosmer Havmand, hvilke synes at være sildigere Bearbeidelser af et gammelt Kvæde, hvori et Tog til Trollebotten har været besjunget. Navnet Roland, som forekommer i den 2den af disse Viser, er formodentlig en Forvexling af Rolf. Vi gjenkjende blandt andet hos os flg. Vers:

Roland gik ad Bjerget frem
han saa de Gnister drive,
mig maa vorde af hvad Herren Gud vil
jeg maa her visselig blive.

6. Beiarblakkin.

Side 60. mannetál. Formodentlig rettere mannetol af tal, Tale, altsaa Folkesnak.

7. Draumekvæði.

Side 67. „men sök du freð den sande". Originalen gjengives formeentlig bedre saaledes: om du ság (sátt) deð sande.

Side 75. vosemyrann udledes maaskee rettere af vás, Isl. vos, Strabads, alts. de besværlige Myrer.

Side 75. föðesheimen. Var. fyreheimen, hvilket da modsættes annan heimen eller ann' heimen.

Side 81. Det 50de Vers lyder ogsaa saaledes:

Der ság eg dei ormanne tvei
som bite kvoraðre með tanne,
deð sille vera dei syskini,
som hadde kvoraðre bannað.

Det bemærkes, at dette Kvæde af Nogle ogsaa kaldes Draugekvæðe fordi, som de sige, det blev kvædet af en Draug, og ved en Draug forstaar man nu den Afdödes Gjenfærd.

Blandt vore Folkesagn berettes ofte om Drauger, som ved et Kvæde have tilkjendegivet Et eller Andet for de Gjenlevende; saaledes Draugen hans Hergjuls Kvolsodd m. fl. Imidlertid maa man antage, at denne Benævnelse er uægte, og opkommet efter at man havde glemt Kvædets oprindelige Mening. Andre berette at det var Drömmeren Olaf Åstason strengeligt forbudet at fortælle hvad han havde seet og erfaret; han maatte ikke aabenbare det for noget Menneske. Men da det var en Trang for ham at meddele sig, gik han til Kirken, vendte sig til Gravstenene paa Kirkegaarden og berettede dem sine Syner i Kirke-Almuens Nær-

værelse. Saaledes kom de ud i Folkemunde. Hertil skal der sigtes, naar det i Kvædet heder, at han vilde sætte sig i Kirkesvalen (eller Dören) og fortælle sine Drömme medens Præsten læste sin Text fra Alteret.

8. Orm-Álen unge.

Side 109. Det 34 og flg. Vers lyder ogsaa saaledes;

Eg vil inki i haugen ligge
der som er vigde gravir,
men eg vil af pá Grimarfjölli
og korpann skal ivir meg gala.

Eg vil inki i haugen ligge
der som er vigde mold,
men eg vil af pá Grimarfjölli
og kvilast pá körpevold.

Eg vil inki i haugen ligge
der som er vigde jord,
men eg vil af pá Grimarfjölli
og korpann skal drikke mit blóð.

Denne Begjæring lægges her i Munden paa Rysen selv, hvilket maaskee ogsaa er det Rette.

Side 110. Med Hensyn til Ordet megunne (meggunne) i 38te Vers bemærkes, at det udtrykkelig saaledes er mundtlig meddelt. Kvædersken sagde at hun saaledes havde lært det af de Gamle og forstod meget godt dets Betydning, idet hun bemærkede at Rysen dermed meente Kvindfolkene sine. Det er det oldn. mæðgurnar, ɔ: Moder og Datter.

Blandt de færöiske Kvæder forekommer Et om Arngrims-Sönnerne (Antikvarisk Tidsskrift 1 Hefte, Kbhavn 1849—51) der behandler Hervarar-Saga, og slutter sig nöie til samme. Det har derfor kun lidet fælleds med vort Kvæde, og synes at være en sildigere Tids Værk. Det er der ligesom i Sagaen Hervör — eller som hun her kaldes Hervik, som besöger Angantyrs Gravhöi og fordrer Sværdet udleveret. Vi gjenkjende fölgende Skildring:

Viltu ekki min sæli faðir
brandin senda mar,
eg skal eld i heygin leggja
brenna ivir tar.

Ikki vildi Angantýr
heygin lata bróta,
báðar hendur um Tirving treiv,
han bað sina dottur njóta.

Han fekk henni svörðið tað,
mikið var tað vert,
tað var átjan alin langt
i eitri var tað hert.

Naar vi sammenligne dette med det danske saavelsom vort Kvæde, saa har det sidste unægtelig den höieste Alders Præg. De maa tilligemed den omtalte Saga være Forgreninger af et Oldsagn eller Kvad, hvis Oprindelse ligger foran den historiske Tid i Norden.

9. Sigurð svein.

Side 117. En rettere Form for 28de Vers synes fölgende at være:

Femten alnir var Grane-leggin
dei mælte honom til hóv,
og rysillen, som i söðli sat,
han fötann pá jörði dróg.

Side 122. tega. Var. skikke.

10. Fránar-ormen.

Side 134. Visen begynder ogsaa saaledes:

Deð var den vesle guten
han sille gæte fé
dá ság han friðe flanar ormin
kom rennands af rustinn neð.

Side 135. eitertangi, Var. eitertanne (Edder-Tand) hvilket er bedre.

Det bemærkes, at min Gjetning om at Island, som forekommer i denne Vise, er det samme som Ysselland, antages tvivlsom, da Yssel kun skal være et nyere Ord. Man gjör derfor vel bedst i at beholde dette Island. Man kunde vel ogsaa forklare det opkommet af ýztland, det yderste Land. Dette kunde man finde bestyrket derved at Rolf Ganger (Roland, som han hos P. Syv kaldes) i Visen om Rosmer Havmand (Syv 2, 7) siges at fare til Island medens dog hans Hensigt tydelig nok er at opsöge Troldene (Rosmer rise) og dette Island synes saaledes at være synonymt med trollebotten. Det forekommer ellers i Visen om Olger Danske og ellers oftere, hvor man ingenlunde kan tænke paa det nuværende Island.

11. Lindarormen.

Side 139. Med denne Vise sammenlign Ragnar Lodbroks Saga.

12. Kvikjsprakk Hermoðson.

Side 146. Paa Færöerne skal man have en Vise af lignende Indhold. Helten der heder Kvikilsprang, hvilket blot er en anden Form af samme Navn.

13. Ivar, Iving eller Iven Eringen.

Side 157. Professor Munch har i en Anmeldelse af nærværende Samling (Morgenbladet No. 63, 66 og 67 — 1853) gjort opmærksom paa at denne Vise saavelsom Visen No. 21 „Stolt Margit og Iven Eringson" sandsynligviis handle om den berömte Artus-Kæmpe Ivan, ogsaa kaldet Ivent, Sön af Yrian, Prinds af Reged, en af disse Kæmper, der alene tilhöre de gamle Sagnkredse og som saa at sige kunne henföres til enhver Tid og ethvert Sted. Dette forekommer ham saameget sandsynligere som det heder om denne Ivent Yrianson i den svenske Bearbeidelse af Sagnet:

Thet må æingin lifvandis tro
huru mykit folk han nidher slo;
hvath man sigher aff Roland
han gjordhe ey mera med sine hand
a Runzefal tha han var thær
herra Ivan gjordhe hær.

En prosaisk Oversættelse paa Norsk af Sagnet om Ivan Yrianson blev paa Kong Haakon Haakonssons Befaling besörget, og Haandskrifter deraf skulle endnu være til. Munch paapeger dernæst den Lighed, der finder Sted imellem det, der udsiges om Ivan Yrianson i ovenstaaende Riim og om Ivar eller Iven Erlingen i vore Viser, navnlig Side 165, Vers 44 og Side 176 Anm. hvor han omtales som Rolands Mage paa Ronsvaldvolden, og finder Identiteten derved godtgjort. Jeg maa være fuldkommen enig med Prof. Munch heri, hvad den förste af de omhandlede Viser angaar. Maaskee har han ogsaa Ret med Hensyn til den anden. I al Fald er jeg meget taknemmelig for denne Oplysning, og bekjender at bemeldte Sagnhelt ikke för har været mig bekjendt. Jeg har for mig et Par Stev, hvori han atter forekommer. De ere tydelig nok laante fra den förste af ovennævnte Viser, men have vandret paa sin egen Haand og ere derved blevne noget forkvaklede.

Der keme no ingin på leikarvollo
som heve min rauben stabib
fer han hev brotib stång meb en unge Ivning Eringsonen
Han reib meg så hart å hende.
Ivning sterke
han reib glatt gjönnom borginne.

Og deb var Galite Riddarsonen
så teke dei til at renne
så rende dei heile leikarvollen
frå odd og til ende.
Ivning sterke o. s. v.

I et andet Stev, taget af samme Vise, kaldes han ligefrem Ivan, og hans Modstander ungan Illhugin (udtalt Iddujen eller Niddujen).

Dei slógest ut pá Rusarvollen
dei skeiđebróđanne báđe,
men alt sá ság dei at bitterbranden
flate pá Ivan lage.

Hot skal me ungan Illhugin (Niđhugin) kalle
han kan inki beite brande,
me vil taka af en siringsnamniđ
og kalle honom sluten i lande.

Vende seg ungan Illhugin (Niđhugin)
honom rann tárir pá kinn
fulla sille vel branden bite
var du 'ki fađren min,

Dette Navn Nidhugin, Iddugin eller hvad det nu er, bringer ellers til at tænke paa den germaniske Kong Nidung.

Side 159 var ein myte dreng. Dette var staar nok istedetfor vóre (heder sommesteds var'e eller vere), bliver, kommer til at være.

Side 163, 20de Linie, bote, læs bóte, bóde, forbedre. I den næst följende Linie maa det enten være Subst. bót, Forbedring, eller bate eller hate. Jeg veed ikke rigtig Beskeed at give, da Stedet er mig skriftlig meddelt.

14. Roland.

Side 169. Blandt de fær. Kvæder omtales en Vise Runsivalls straj, eller Roulands kvæđi, som rimeligviis er en Var. af vor Vise om Roland.

15. Harald kongin og Hemingen unge.

Side 177. Naar jeg i Anm. til denne Vise har sagt, at vi finde Palnatokeeller Heming-Sagnet först hos Saxo, saa er dette ikke rigtigt. Det skal ogsaa findes i Thidrik af Berns Saga (Cap. 75), der er fra det 13de Aarh. Begyndelse. Det er altsaa i sin Oprindelse mere at betragte som et oldgermanisk, end som et oldnordisk Sagn. Kong Nidung tvinger Velents (Valunds) Broder Egill til at skyde et Æble af sin Söns Hoved, og Egill tager, för han skyder, endnu en anden Piil frem for dermed at skyde Kongen, hvis han skulde være saa uheldig at ramme sin Sön — ligesom i vort Sagn og vor Vise. (See den ovenfor nævnte Anmeldelse af Prof. Munch).

Jeg skylder ellers Candidat Hammershaimb en anden interessant Oplysning angaaende dette Kvæde, nemlig at det ogsaa fa-

ves paa Færöerne, bestaaende af 145 Vers under Benævnelsen Geyti Aslakson. Det begynder saaledes:

Aslakur dröymdi dreymarnar
segdi teir ei firi morgum:
tokti mar sum Haraldur kongur
styrði grimum vörgum.

Visens Indhold skal være fölgende: Kong Harald siger at Ingen kan maale sig med ham i Styrke, men en af Hirdmændene yttrer, at en Bondesön i Uppland vel kunde være hans Ligemand. Harald drager did. Aslak gaar ham imöde; hans Sön Geyti (Gaute) var borte paa dýraveiði, Dyreskytteri. Men Aslak siger til Kongen, som spörger efter Sönnen, at han forlængst er död og begraven ved Kölrins Kirke. Kongen svarer: „deyðan skaltu mar hamin taka upp ur dökkari mold" for at han kunde faa see hans Legemsbygning og for at faa vide om Geyti kunde ansees for hans Lige. Kongen rider da bort over Hede og möder der en stor og stærk ung Mand, som kommer af Jagten, og som paa Kongens Spörgsmaal erklærer sig for Geyti Aslakson. Kongen siger at han er kommen for at pröve Styrke med Geyti, som han nu kalder Heming, hvilket Navn nok kan betyde hvad Færöboerne antage det for: en Hamlöber. Kongen skulde have kaldet ham saa, fordi Faderen havde sagt ham död. Nu gaar Pröverne an, först i Svömning, hvori Geyti eller Heming saa meget overgaar Kongen, at han i Vandet fratager ham en Kniv og siden en Sölvpung. Harald byder ham at skyde en Valnöd af sin Broders Hoved, hvilket og lykkes ham. Men da Kongen seer, at Heming har en Piil skjult hos sig og spörger om Grunden hertil, svarer han, at den var tiltænkt Kongen, dersom hans Broder var bleven saaret. Kongen befaler ham at löbe paa Skid ned af det steile Bjerg „Hornið háa". Han erklærer sig villig dertil, naar Kongen vilde staa nede i Bergskorterne for at see hvorledes det gaar. Olaf den Hellige aabenbarer sig for Harald i Drömme og beder ham den Dag at kaste Kappen löst om sig. Geyti löber ned ad Bjerget forbi det Sted, hvor Kongen staar, griber i hans Kappe for at drage ham med sig ned i Afgrunden, men da den hang löst om hans Skuldre, blev Kongen staaende. Geyti bliver ogsaa frelst. St. Olaf aabenbarer sig ogsaa for ham og beder ham ikke dræbe Kongen. Geyti svarer, at da maa Kongen ikke mere komme for hans Öine. For ikke oftere at see ham drager han til England. Hans Broder Torstein Jarl drager til Kong Harald og klager over at hans Broder har underlagt sig Engelland, og opægger Kongen til at tage Hevn over ham. Kongen undslaar sig længe, reiser tilsidst, möder paa Havet Gaite Islandsfari, som spaar ham Döden.

De lande i Engeland. Geyte tilbyder Torstein halve Indkomsten af Riget, men Harald vil han kun give saa stort Stykke Land, som hans Legeme optager. Geyti gjör et stort Gjæstebud. Medens de sidde i Hallen bliver Harald overfalden af bevæbnede Mænd; han værger sig tappert. Torstein strider ved hans Side. De falde begge; Harald gjennemboret af Geyte.

Man seer atter her en mærkelig Overeensstemmelse mellem de fær. Kvæder og vore. Men de færöiske Kvæder ere i Almindelighed overmaade lange, og der aabenbarer sig i disse en Tilböielighed til at töye og udtvære alting, saa at de blive matte og trættende. Det samme er ogsaa Tilfældet her. Det Brug, de gjöre af sine Kvæder, — nemlig til Dans — har formodentlig bidraget til at forlænge dem, og Meget er vistnok senere Tiders Tilsætninger.

17. Hermoð Ille.

Side 196. Ogsaa dette Kvæde skal findes paa Færöerne, og Helten i samme heder ligeledes der Hermundur illi.

Det bemærkes, at Navnene Hjadde og Hjél ere skrevne med H uagtet dette ikke hörtes i Udtalen, der löd: Jadde og Jeel.

Side 199. hagakallen. Parallelstedet i det færöiske Kvæde skal have Haki kall, altsaa den gamle Fisker af dette Navn. Det er muligt at Ordet skal forstaaes hos os paa samme Maade: Haki kallen. Serkland er der gjengivet med Saxland.

28. Palmen Burmannson.

Side 285. Han kaldes ogsaa Palle. Dette Kvæde skal ligeledes forekomme paa Færöerne. Helten heder der Pálnir Búason.

36. Liten Lavrands unge.

Side 332, Anm. 8. Ordene svanakiste, svanadón, og i den fölgende Var. svaladoun tages nok bedst ligefrem, og Meningen bliver da den, at de kvalte ham i en Kiste med Svane- og Svaledun. Imidlertid er dette rigtignok en besynderlig og, saavidt jeg veed, for Troldkvinderne usædvanlig Adfærd, da det ikke var deres Hensigt at dræbe, men kun at forhexe ham — ikke til en Fugl, men til en Björn. Jeg troede derfor at noget mere hemmelighedsfuldt maatte söges i hine Midler.

Ordet skruv i 6te og flg. Vers maa antages at staa for skrub, Prydelse, Stas.

37. Haugebonden.

Side 339. En lignende Vise, eller maaskee den samme, synges ogsaa paa Færöerne og Haugebonden heder der ligesom hos os Gullsteinur. Det Vers Lyngby anförer af Visen synes urigtigt opfattet

og meningslöst, idet man har skrevet ransar og runur istedetfor hrimar. Omkvædet ligner ogsaa vort: „Lyder oppaa Bonden, medens han danser i Runer“ (?).

38. Jutulen beðlar til stolt Öli.

Side 346. En Variant af denne Vise forekommer paa Færöerne og er under Benævnelsen „Risin og möyjin“ meddelt i dansk Antikvarisk Tidsskrift for 1849.

Pigen nævnes ikke der med Navn. Hun sad hjemme alene medens alt Folket var gaaet til Kirke, ristede Kors i hver Vraa og meente derved at være noksom betrygget, men

Risin heiman af garði gekk,
flattað hár á herðar hekk.

Han bankar á dir við fingri sin
statt upp möyjin, lat meg inn!

Statt upp möyjin, lat meg inn
ti eg eri kongins son sá fin.

Ertú kongins son sá klókur,
so sig mär nàkað úr altarbók.

Litið kann eg i bók at sjá
betur kann eg mina harpu slá.

Hvi stendur tu so leingi
tu slært ikki harpustrengi?

Kalt veður fellur á,
fristir eru strengir smá.

Pigen afviser ham haanlig. Da han kommer hjem og Moderen spörger hvor den unge Mö er, svarer han:

Har stóðu firi naglar fim
min fotur brann, eg náddi ei inn.

Moderen svarer:

Ikki gjörði so faðer tin,
tá ið han reið at biðja min.

Kundi han ikki inn um dirnar ná,
tá mundi han gjögnum ljóvarin gá.

Sveik han ei ta ungu kind,
miðjan veggin gekk han inn.

Rysen bliver nu syg, formodentlig af Kjærlighed, og der er ingen som kan raade Bod paa hans Sygdom. Visen slutter med dette (det 22de) Vers:

Taꝺ bátar ongum eftir at trá
at lokka ta jomfrú, han ei kann fá.

Her have vi atter en mærkelig Overeensstemmelse mellem os og vore Frænder derover pa Öerne. Vi faa heraf den Oplysning om Indholdet af vor Vise, at Jutulens Harpespil havde til Hensigt at faa Öli til at lukke op for ham, at han sprang op paa Ljoren fordi Dören var stængt, og at Öli ved at kaste „Bröd og Svoveltraad i Ilden“, havde til Hensigt at röge ham bort fra Ljoren. Naar han siger: „dei brende sá mykiꝺ deꝺ goꝺan ramm“, saa forklares dette ogsaa her med at de brændte ham paa Foden. Dette Besög skulde vel Öli vederfares fordi hun ikke gik i Kirken.

Omkvædet i den færöiske Vise slutter sig ikke til Sangens Indhold, men har alene — som saa ofte der er Tilfældet — Hensyn til Sangens Brug til at danse efter:

Stigiꝺ so —
Riddarin vil til hóva gá
stigiꝺ svá, stigiꝺ á
vára gangara friꝺa.

39. Nykken.

Side 350. Denne Vise skal ogsaa findes paa Færöerne.

40. Olaf Liljukrans.

Side 355. (3die Vers) ivir röy er maaskee en feilagtig Opfatning for ivir öy, over Öen.

Stevene.

Side 369. De fleste af disse Gaader findes ogsaa anförte i det svenske Tidsskrift Runa for 1850 af R. Dybeck, Side 34.

Side 379, Linie 8. Var. hell heile alderen min.

Side 382, Linie 13. slökefriꝺ. Det heder ogsaa lökefriꝺ (af lækr, en Bæk, alts. den skjönne Ström). Den sidste Form benyttede Anne Golid, den förste Harald Smedal, og begge forklarede det om Drikkehornet.

Side 383, Linie 16. nytt; formeentlig rettere nýt, friskt; om det duer noget.

Side 387. (9de Stev). I Visen „Eline Bondens Hustru af Villenskog“ — P. Syv 2, 135 — forekommer et Vers af Indhold lignende dette Stev, der altsaa maaskee er en Levning af en længere Vise.

Hunden gjör i Gaarden
Hjorden (Hjurꝺingen) tuder i sit Horn,
Örnen skriger og Hanen galer
som Bonden haver givet sit Korn.

Side 391, Linie 10. Norðnesi. Var. Nesi norð. — Vendebuði. Var. Vende-búri.

53. Dei tvo systar.

Side 480. I Anm. til denne Vise er sagt, at den ikke findes i de danske Samlinger. Det er rigtignok saa, men den findes dog i Danmark. Rahbek meddeler i hans „Tilskuer“ for 1821 et Fragment af en gammel Folkesang som den synges i Lolland, hvilket sees at være denne Vise i afstumpet Tilstand. Den findes altsaa hos Folket i Norge, Sverig, Danmark, Færöerne, Skotland og Irland, alle de Lande, hvor der bor Folk af samme Stamme og tillige fordum af samme Tungemaal. Hiint Fragment begynder saaledes:

Der kom to Beilere i vor Gaard,
de beilede til den yngste Mö.
Det er saa favert om Sommeren.

De beilede til den yngste Mö,
og dermed saa blev den ældste vred.

O Sösterlille! du höre mit Raad,
nu ville vi begge til Stranden gaa.

Begivenheden beskrives kortere, men paa samme Maade som hos os. Der kom to Spillemænd gaaende, som gjorde Skruer og Strenge paa deres „Fiol“ af hendes Fingre og Haar, og da de skulde spille i Brudehuus regnede Fiolen alle sine Sorger op o. s. v.

Side 686, L. 1. Istedetfor Ordet „föyra“ kunde maaskee sættes flöyra eller flura, da Verset er afskrevet efter et Manuskript, som paa dette Sted var meget utydeligt.

Rettelser.

Side	8	Linie	28	Þér. I Var. læs: Þér, I. — Var.
—	11	—	23	helt l. halt
—	12	—	2	helt l. halt
—	14	—	10	en l. in
—	17	—	8	de l. dei
—	23	—	9	bere l. berre
—	27	—	18	de l. dei
—	42	—	9	han l. hon
—	78	—	14	nettar l. nætar
—	80	—	12	smávein l. smásvein
—	120	—	19	Glitir l. Geitir
—	133	—	4	hele l. hule
—	381	—	20	ormestað l. ormestoð
—	396	—	10	jori l. jorði
—	407	—	2	nipa l. nipo
—	420	—	8	en l. ein
—	—	—	10	hon l. han
—	422	—	8	et l. eit
—	439	—	17	hyendi l. höyendi
—	467	—	22	fer l. fær
—	566	—	11	rið og hit l. rið no hit
—	579	—	23	bere l. berre
—	752	—	2	höyvær l. höyveðr

I. Åsmund Fregdegævar. (Pag. 1).

Andante.

Deð var Ir - lands kon - gi bold han ta - lað til

si - ne menn: kven skal norð i trol-le-bot-ten og

hen - te mi dot - - ter heim? Der er in-gin

da - ge.

III. Hermoð unge. (Pag. 28).

Allegretto.

Goð ef-tan du gyv - ra - mor, som ka-rar með na-san i el-li,

vil du lá - ne meg hus i nott sá seint um jól-ef-tans

kvel - li? Her-móð den un-ge pá ski - bo mo-ne han ren-ne.

VI. A. Beiarblakkin. (Pag. 51).

Moderato.

Der sat tri ke-rin-gar un-der ein stein, dei tre-ða gull-

sko, dei ska-pað blak-kin af man-ne-bein. Sá vi-ðe

fa - ra dei löyn-dar-orð.

VI. B. Beiarblakkin (Pag. 58).

Moderato.

Der sat tri ke - rin - gar und-er ein stein dei tre - ða gull-

sko, dei ska - pað den fo - len af man - ne - bein. I

lof-te sö - ve mi jom - fru.

VII. A. Draumekvæði. (Pag. 67.)

Andante.

Vil du meg ly-ða, eg kve-ða full kan um ein-kvan ný-tan

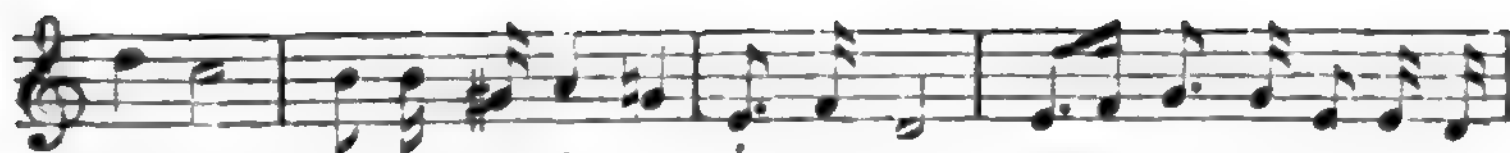

dren-gin, alt um han O-laf Å-sta-son, — som he-ve so-viƀ så

piu moto.

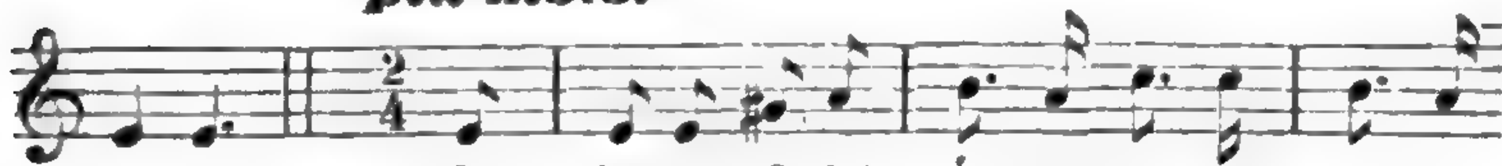

len-gi. Og deƀ var O-laf Å-sta-son som he-ve

so-viƀ så len-gi.

IX. Sigurð svein. (Pag. 111).

Moderato.

Deƀ var kon-gins små-dren-gir, dei san-kast så vi-ðe

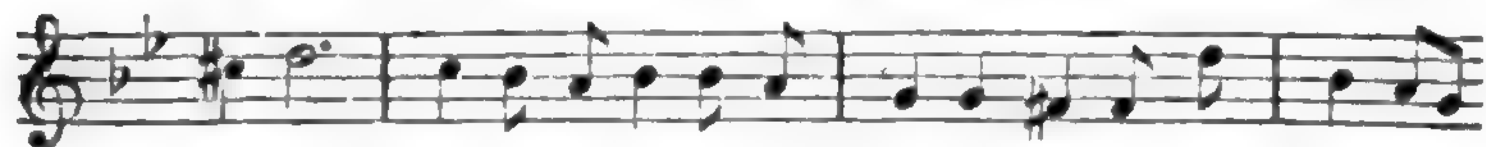

um-kring, gen-ge dei seg ut på lei-kar-vol-lo og lei-kar

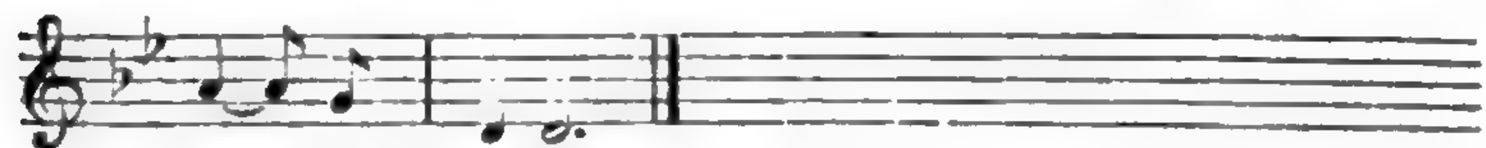

der i ein ring.

X. Fránar ormen. (Pag. 134).

Andante.

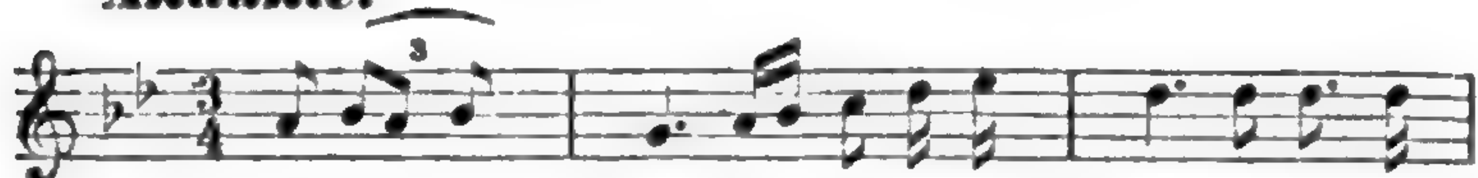

Eg var meg så li-ten ein gút, eg gæt-te

fé un-der li-ðe, så kom fri-ðe frá-nar or-men, ha

mo – ne i gra – si skri–ðe. Fer di lig–ger

or–men i Ys – land ú – ti flö – ði.

XII. Kvikisprakk Hermoðson. (Pag. 146).

Allegro.

Tri så vo–re dei Her–moð–sy–ninn, al – le vil–de

hjel–men vin–ne, og doð var Jut–lands kon – – –

gi han reið fer dei på tin–gið. *) I ri – ðe með

eller **)

mig um ein Af–ten. Dei kun–nað så vel dei

Jut–lands he–stann út – ri – ðe.

*) Omkvædet, hvorefter Melodien er optegnet,

**) Tillempning efter det foregaaende.

XIV. Roland og Magnus kongin. (Pag. 169).

Allegretto.

Sex mi - ne svei - nar hei-me ve - ra og göy-me deb

gul - lib bal-de, dei a-bre sex pá heib-nings-lán - do dei

röy-ne dei jön - ni kal-de!

XVI. Rámund den unge. (Pag. 189).

Andante. **a.**

Her búr ein bon-de in - ki langt her - i - frá, og den som

hei-ter no Svein, han he-ve seg dei sy-nin - ne tolv, men

piu mosso.

in - gin er sli - ke som ein. Aa deb var no ful - la

eg sa han un - ge Rá - mund.

Allegretto. **b.**

Der bur no ein bon-de in - kje langt her-i - frá, ein

som hei - ter Stein, han he - ve seg dei sy-nin-ne tolv, men

in-gin er sli - ke som ein. Aa deb var ful-la eg sa-'n

un - ge Rá - mund.

Andante. **c.**

Der bur no ein bon - de in-kje langt her-i-frá, aa han som

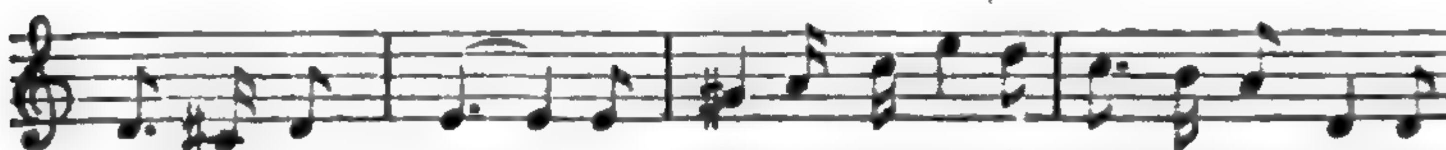

hei - ter no Stein, aa han he - ve sėg de sy-nin-ne tolv, men

in - gin er sli - ke som ein. Aa deb er ful - la eg

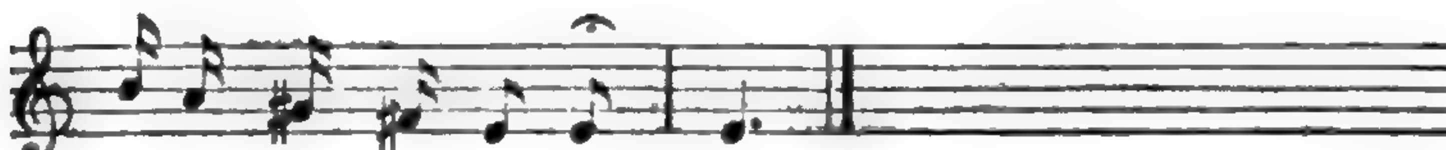

sa'n un - ge Rú - mund.

Maestoso. **d.**

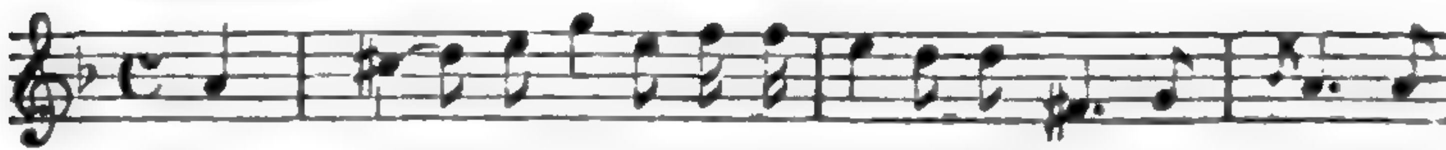

Her bur ein bon-de ein-kji langt her-i-frá, aa den som

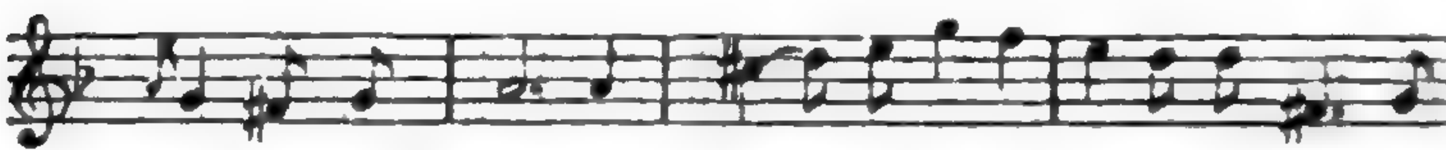

hei - ter no Stein, han he - ver seg dei sy-nin-ne tolv, men

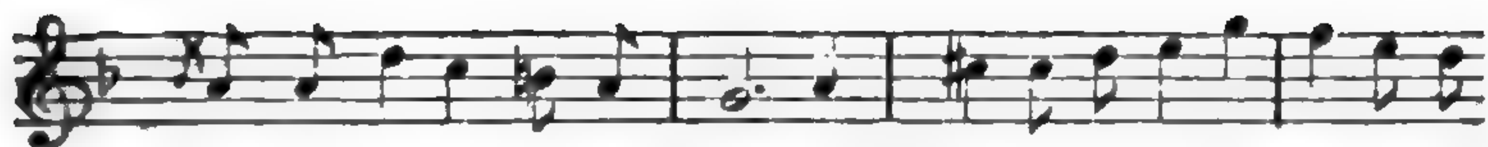

in-gjin er sli - ke som ein, og deð va no ful-la og sag-de

un - ge Rá-mund.

XVII. A. Hermoð Ille. (Pag. 196).

Moderato.

Hjad-de han ha' dei sy-nin-ne tvo, dei bá - be til

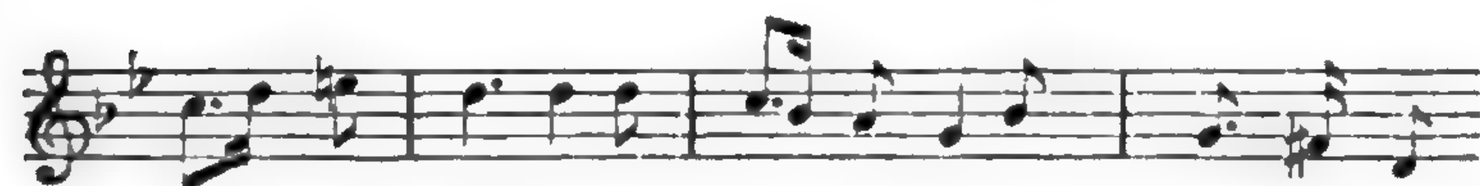

ei - no frid - de, den ei - ne var han un - ge Hol -

geir, den an - dre han Her - moð Il - le. Men en-no

er in - ki fa-gra-ste lil - jo vun - nið.

XVIII. Hugabald. (Pag. 223).

Allegretto.

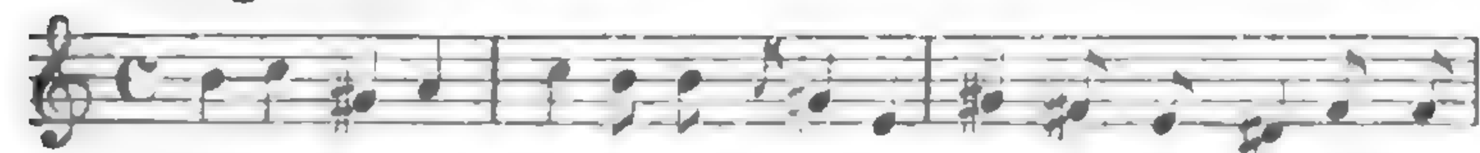

Myl-lar-dot-tri dan-sar og kveð, og slær i - mót re - mi með
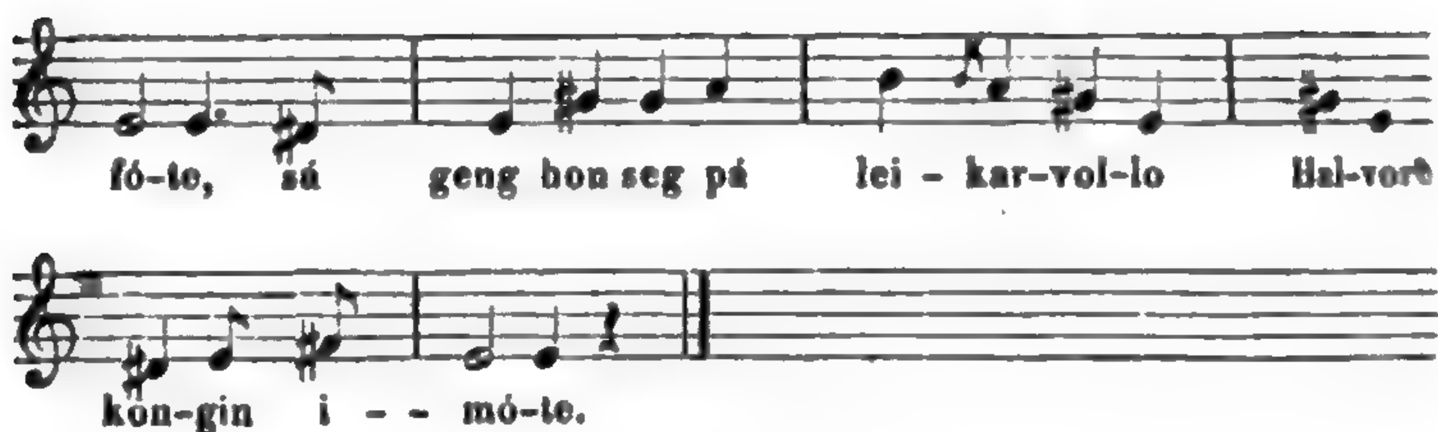
XXIII. Store bror og lille bror. (Pag. 262).

Andantino.
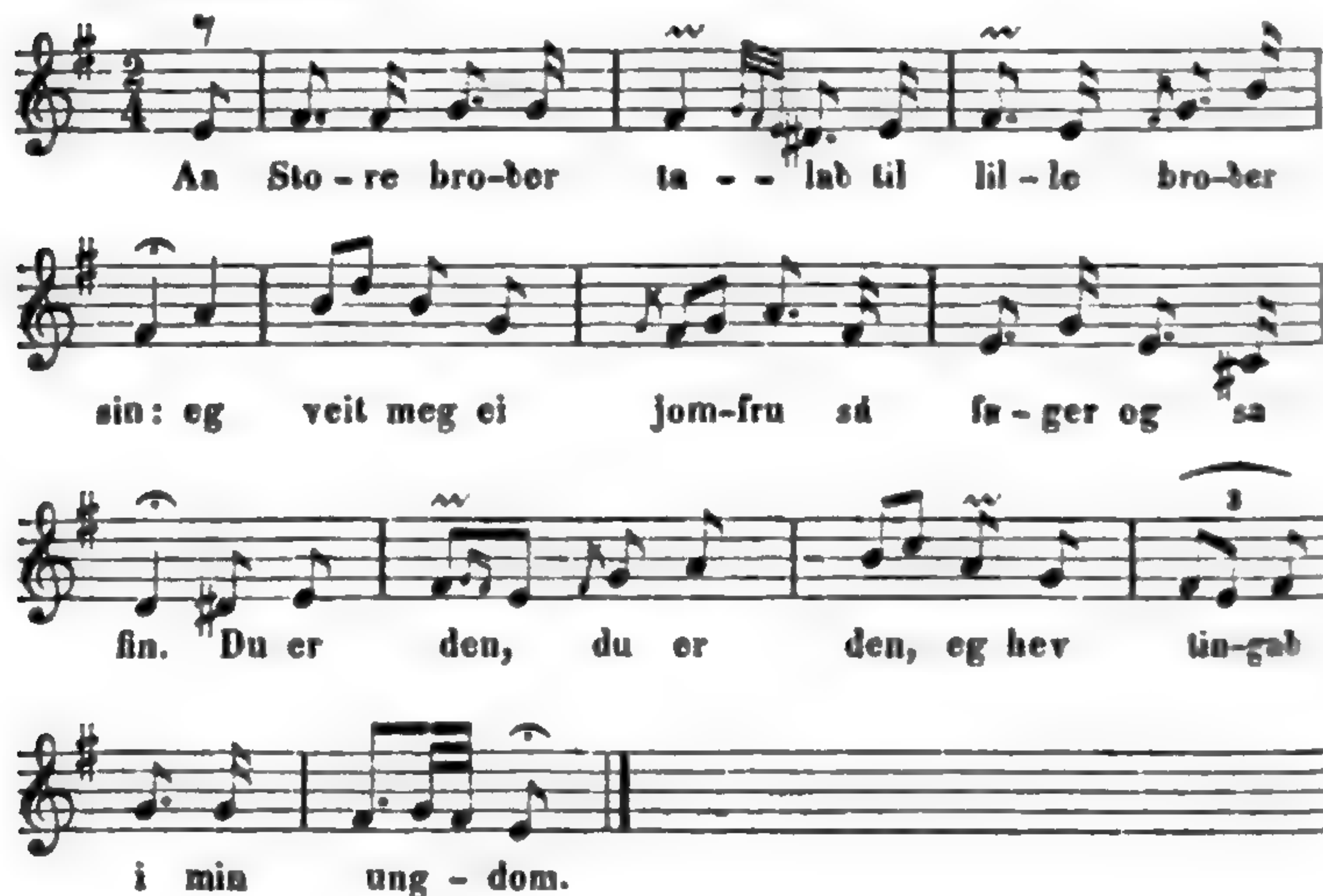
XXIV. Dalebu Jonson. (Pag. 268).

Allegro.
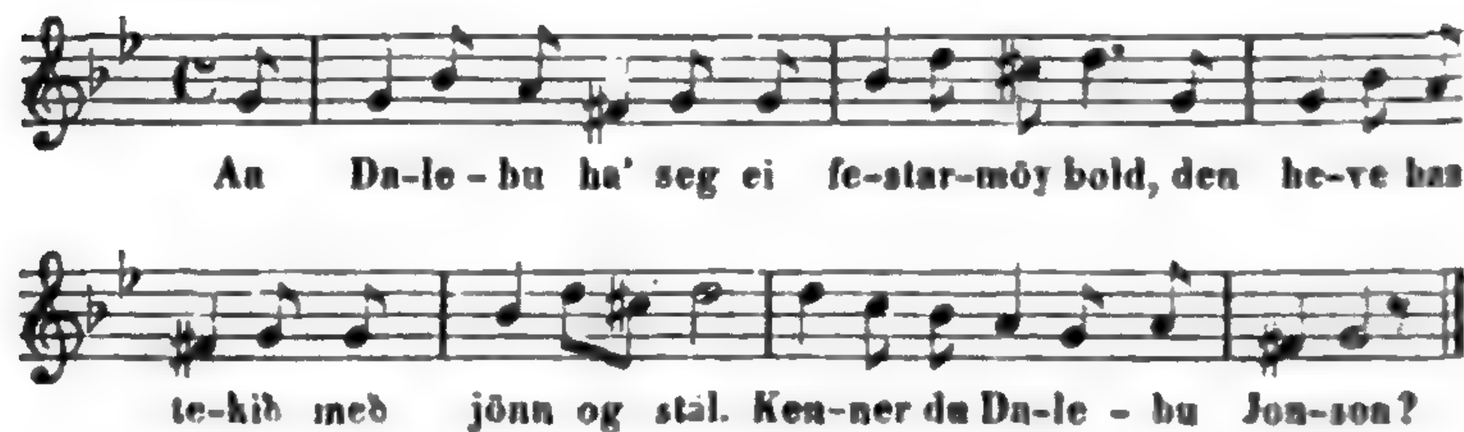
XXV. Dalebuggin Jonson. (Pag. 271).

Allegretto.

Aa höy-re du skön jom-fru, hot eg se-je deg
ly-ster du af lan-de burt - - rei-se með meg? Du
ken-ner vel Da-le-bug-gin Jon-son?

XXVII. Knut liten og Sylvelin. (Pag. 278).

Moderato.

Kon-gin og Knut li-ten dei sat i-vir borð, I-se-lil-
jan! Dei ta-lað så man-ge dei skem-tan-de orð. Så
så-re syr-gjer Syl-ve-lin fer lis-le Knut i löyn-dom.

XXIX. Falkvorð Lommannson. (Pag. 297).

Allegretto qvasi Andante.

Deð var Tor-stein Da-við-son han vil-de til bryl-laup hjó-

de, og deð var Falk-vorð Lom-man-son han lét si-ne he-star ring-

skó - de. Rid-da - ren, vá-gar han li - við fer ei

jom - fru.

XXXIII. Rikeball og stolt Guðbjörg. (Pag. 313).

Andantino.

- Aa Ri-ke - ball té-ner i kon-gins garð, fy - ri

vá - e, i fem - ten ve - trar og sá eit ár. Fy - ri

lán-do sá vil - de dei rá-de.

XXXVII. Haugebonden. (Pag. 339).

Allegretto.

Aa deð var den hei-la-ge jól - ef-tans kvell der bon-den vil-de

bart fin-ne li-mar, og dá han kom seg i ró-sens

lund, dá höyr-de han kor hau-ge-bon-den ri-mar. Snil-lan

du! Deb ly-best út pá Bo - nor kor hau-ge-bon-den

dan-sar og ri-mar.

XXXVIII. Jutulen beðlar til stolt Öli. (Pag. 346).

Moderato. **a.**

Hott er deb fer no - kob ve-solt ve, som er sá tib-legt

u - te, sá djupt u - ti sne? Sá il - le bleiv en

svi - kin meb dei ru-no.

Allegretto. **b.**

Hott er deð fer no-koð ve-solt ve, som er sá tið-legt u-te, sá djupt u - ti sne? Sá il - le bleiv ea svi-kin með dei ru - - no.

XL. Olaf Liljukrans. (Pag. 355).

Moderato.

Aa O-laf han reið i - vir rjó-ðe, með kvi-ta - ri hand, han vil til sit bryl-laup bjó-ðe. Sá móð kem O-laf af el-vo.

På Grönaliðheiði. (Pag. 369).

a.

Andante.

Aa bro - ðer ta - lað til bro - - ðer

så på grö-na-lið - hei - ði: hoss' skal me skif-te kons

ar - ve lodd? på grö-na - lið - - - hei - ði,*) der

spe - lar ei hind, der lei-kar ei jom - fru i

manns-hu-gin så gla - ðe-leg.

b. (Pag. 370).

Moderato.

Aa hot er deð, som tyt og al - dri ti - ger på

grö - na - lið - hei - ði? og hot er deð, som an - de - laust

li - ver? Men hu - gin lei - kar fer dei.

*) Uagtet de paa dette Sted gjentagne Ord „på grönaliðheiði" ere mig saaledes foresungne og derfor ei heller her ere udskudte, er jeg dog tilböielig til at antage, at de bör overspringes baade formedelst Monotonien og formedelst det paafölgende Omkvæd. Ludv. M. Lindeman.

c.

Moderato.

Hot er deð, som týt og al-dri ti-ger på grö-na-lið-

hei-ði? og hot er no deð, som an-de-laust li-ver? Men

hu-gin lei-kar fer dei.

XLI. Den gamle Stevtone *). (Pag. 375).

Moderato.

Der stend ei björk i Bjá-lands tó - - ni er run - ni

up með ro-to, og den, som to-re stev-jast með

meg má spen-ne i - mó - te með fó - to.

XLII. Liti Kersti. (Pag. 431).

a.

Allegretto.

Li - ti Ker-sti hon var seg så li-tið eit viv, brón-

*) Efter denne Melodi synges flere af de gamle Viser og især Draumkvedit og Hermod Ille med og uden Omkvæd. Se Hermod Ille, til hvilken den samme Melodi er anført, men med sit eiendommelige Omkvæd. Ludv. M. Lindeman.

fo-len rin-der lett, hon kun-nað 'ki rá - ðe sit

un - ge liv. Með deð reg - ner og deð blæs, fer nor-ðan

un-der fjöl - lo der lei-kar di Norð-menn.

b.

Allegretto.

Li - ti Ker-sti hon var seg sá li-tið eit viv, brón-

fo-len löy-per lett, hon kun-nað 'ki rá-ðe sit un - ge

liv. Með deð reg-ner og deð blæs, nor-ðan un-der fjöl - lo,

ind-að un-der hel - lo der lei - kar dei.

c.

Moderato.

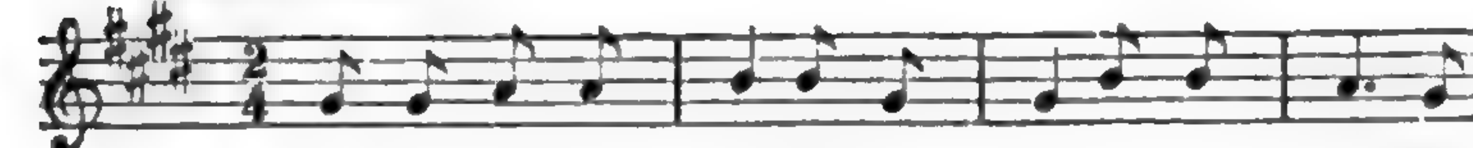

Li - ti Ker - sti var seg sá li-tið eit viv, brón-

fo - len rin-der lett, hon kun-nað 'ki rá-ðe sit un-ge

liv. Meb deb reg-ner og deb blæs, fer nor-tan un-der

fjöl-lo der . lei-ka di Norb-menn.

XLV. Liti Kersti. (Pag. 446).

(Pag. 446)

a.

Allegretto.

Aa mo-be-ren ta-lab til dot-te-ren sin, til-li!-lil

hau-gin min! kvi ren-ne deb mjokk o-tor bry-stin-ne din'? Dei

lei-kab sá lett i-gjö-nom lun-den.

b.

Moderato.

Aa mo-be-ren ta-lab til dot-te-ren sin: kvi

ren- ne mjokk o-tor bry-stin-ne din'? Dei lei-kab sá

lètt i-gjö-nom lun-den.

XLVI. Margit Hjuxe. (Pag. 451).

a.

Andante con moto.

Aa Hjux-e den stol-ta-ste garð i Sauð-he-rað var

ti-ða sker meg lån-ge, stolt Mar-git var dot-tri u-på den

garð. Deð er eg som ber sor-gi så trån-ge.

Andante. b.

Aa Hjux-e den stol-ta-ste garð i Sauð-he-rað var,

ti-ða skér meg lan-ge, stolt Mar-git var dot-tri u--på den

garð. Deð er eg som ber sor-gi så trån-ge.

L. Sigurð og troll-brura. (Pag. 465).

Fra Goel i Hallingdal.

Andante. a.

Aa kon-gin han stoð ut på hö-gan lofts-sval, han

såg seg ut så vi-ðe, tett u-te på den

grö - ne voll, der fik han sjá Si-gurð mon ri - ðe.

Si-gurð vá-gar li-við for jom-fru - ga.

b. Fra Hallingdal *).

Adagio.

Kon-gin han stoð pá hö-gan lofts-svol hanság seg ut sá

vi-ðe, tett ú - te pá den grö-ne voll, der ság han

Si-gurð mon ri-ðe. Si-gurð vá-gar li-við for jom-fru - ga.

LXII. Guðmund og Signelita. (Pag. 476).

Moderato.

Herr Guð-mund han ta - lað til li - ten smá-svein, fa-ðer, u-ti

*) Jeg leverer her Melodien ikke ganske som den forefindes hos Klüwer, der har optegnet den; men rettet for de Misgreb, som Optegneren har gjort. Klüwer har nemlig af Mangel paa tilstrækkelig Musikkyndighed aldeles misforstaaet dens rythmiske Inddeling og derfor fremstillet en reen Uting af Taktordning, en qvasi Taktart af 10 Ottendedele sammenstillede uden nogensomhelst indre rythmisk Eenhed eller Sammenhæng, paa samme Tid som hans musikalske Sands har ladet ham selv föle det Utilfredsstillende i den opstillede Inddeling, idet han hverken har kunnet betegne den som 5/4 eller 10/8 Takt. Dette kan tjene til Eksempel paa, hvor let en Optegner kan misforstaa det Foresungne, en Misforstaaelse, som desværre selve Musikere af Faget har gjort sig Skyld i.

Hvad Omkvædet angaar er jeg tilböielig til at antage, at det i rythmisk Henseende, med Undtagelse af en Fermate ad libitum over förste Node, skulde stemme overeens med Omkvædet i den af mig optegnede Melodi fra Goel i Hallingdal.

Ludv. M. Lindeman.

lin-den li-ver al-le! du sad-lar min gan-gar, og

ver in-ki sein! ú-ti to-ne ly-stig mon vin-ne.

LIII. Dei tvo systar. (Pag. 480).

Andante.

Der búr ein bon-de út med á, ved san-de, han

he-ve seg dei döt-tan-ne tvá. Bá-ra ber sá vent eit

viv frá lan-de.

LVI. Sólfager og Ormekongin. (Pag. 503).

a.

Andante con moto.

Dei stöyp-te gull-kros-sen i Sól-fa-gers hand, med ded

vi-vid var sá ungt, at hon skull ve-ra kennd pá

fre-man-de land. Meg ly-ster i lun-den út-ri-de.

b.

Andante.

Dei stöyp – te gull-kros-sen i Sól-fa-gers hand með deð vi-við var sá ung, at hon sill ve-ra kend pá fre-man-de land. Meg ly-ster i lun-den út – – ri-ðe.

LXIV. Den vðrande fugl. (Pag. 553).

Allegretto.

Der kom ein fugl af an-nað land, deð syng ein fugl, for – gyl-te fjö – ðrir sá had-de han. Den ei-ne geng al-drig út af din hug.

LXVI. Norðan for Thrandheim.*) (Pag. 558).

Moderato.

Aa nor-ðan for Thrand-heim der rin-ner ein straum, der

*) Melodien blev sungen for mig saaledes, at hele förste Linie gjentoges, og ikke som her blot dens sidste Halvdeel. I anden Deel fandt ingen Gjentagelse Sted, og Omkvædet, der löd „Og ein liten jorð", foredroges ligeledes uden Gjentagelse. Tillempningen af Melodien med Hensyn til Gjentagelserne er foranlediget ved den Form, hvori Visen staar i nærværende Samling. Ludv. M. Lindeman.

rin-ner ein straum, hon gen-ge ret al-drig min kæ - rast af

glöym, min kæ-rast af glöym. Sam-ta - su - be - lu, sam - ta-

se - i - a.

LXVII. Liti Kerstis hevn. (Pag. 559).

Allegretto.

Her-re Per ri-ber i Skå-ne . bý han beb til

bryl-laups att' på ný. Deb vek-kjer in - gin Å-lo - li - ti

af mi-ne ar-mar.

LXVIII. Herre Per og Gjöðalin. (Pag. 564).

Vivace. a.

Her-re Per kem seg ri-bands i garb, i - vir bor-be, og

u - te stob hans mo-ber, var sveipt i márb. Dei lei-ka så

lett, um dei tor - be.

b.

Vivace.

Her-re Per kem seg ri-bands i garð, i-vir bor-ðe, og

u-te stoð hans mo-ðir, var sveipt i marð. Dei lei-ka så

lett, um dei tor-ðo.

LXIX. Svein Norðmann. (Pag. 567).

Moderato.

Svein Norð-mann han kem seg ri-band i gårð, fer

den som er gra-ven un-der mol-di, og ú-te stóð stolt

Guð-björg með út-sle-gið hár. Men her-an beð-lar Svein! Svein

Norð-mann fær nor-ðan un-der ber-gjen.

LXX. Rullemann og Hildeborg. (Pag. 571).

Con moto. a.

Aa Rul-le-mann han te-ner i kon-gins gårð, með

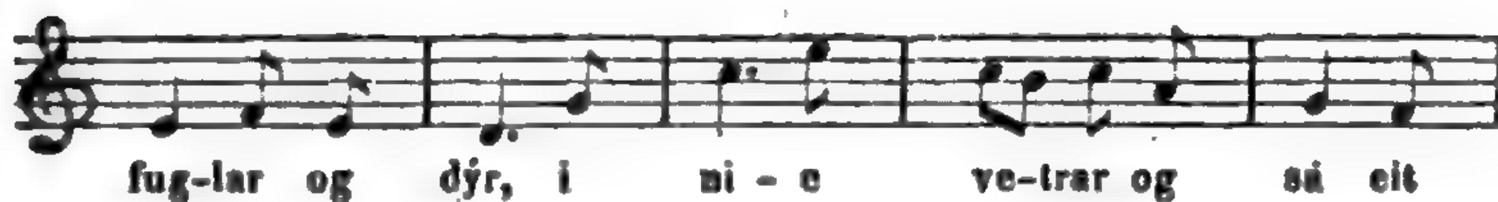

Con moto. **b.**
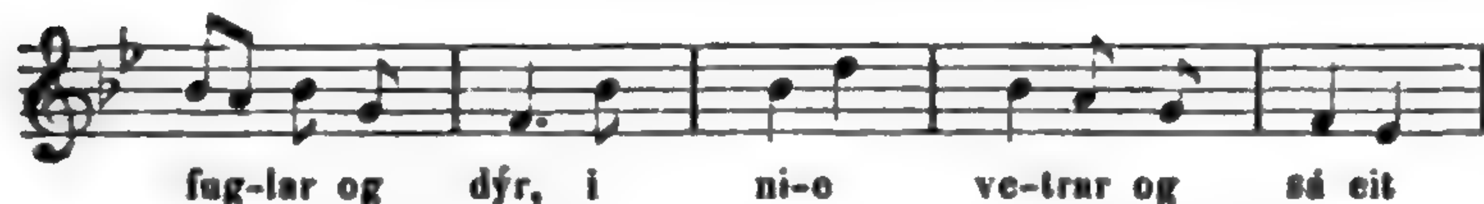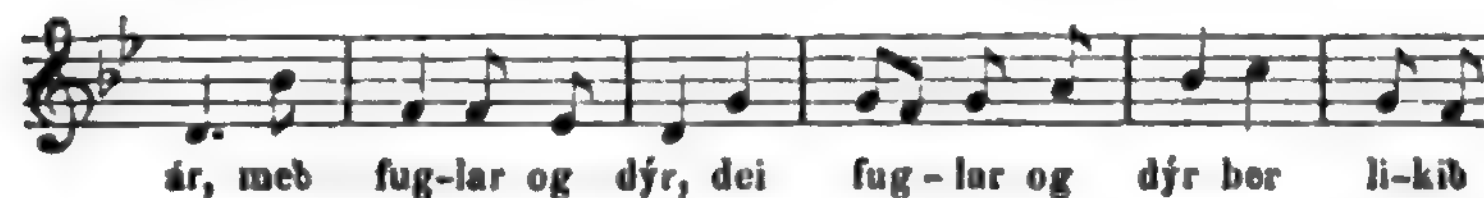
LXXII. Kong Endel. (Pag. 578).

Moderato.
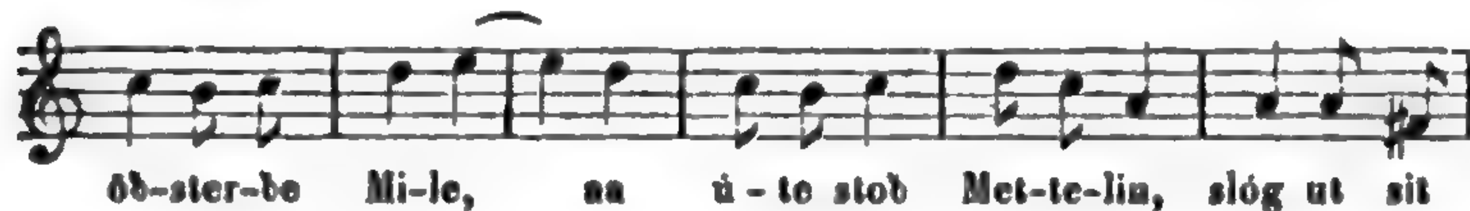
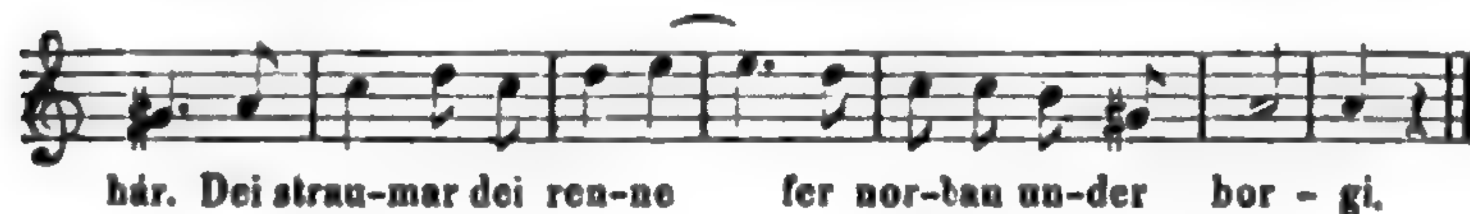

Rimar kongson. (See Anm. til 13de Vers, Pag. 590).

Andante.

Eg dröym-de um eit má-ne-ny i lun-de, som skein sá vent i-vir Ská-ne bý. Her lei-kar Ri-mar kong-son den un-ge.

LXXV. Herr Nikelus. (Pag. 594).

Andante con moto.

Herr Ni-ke-lus te-ner i kon-gins gárð, han ten-te sjau ve-trar og sá eit ár. Men fa-gran fo-len, og han tra-var ca-no.

LXXVII. Ridder Valivan. (Pag. 600).

Allegretto.

Der búr no ei jom-fru her ú-ti kons bý, deð

er 'ki an-nað gul-lið, hon mo - ne sý. Men Va - li-van

seg - lar år - leg.

LXXVIII. Liti Kersti som stalldreng. (Pag. 605).

Allegretto.

Li-ti Ker-sti hon var så vak-ker ei möy, sa-ðe - li

hei! kon-gins son vil for hen-nar döy. U - ti bryn-jo så

tor hon ei.

LXXXIII. Ravna-bryllaup uti Krákalund. (Pag. 625).

Fra Sogn.

Andante.

Langt i au-ster i krá - ka - lund der er så fa-ger ein

bý, al-le dei dýr i ver - ða er dei san-kast dar - u -

ti. Bjön-nen han er yp-pa-ste kar u-ti sko-gin.

LXXXV. Reven og Bjönnen. (Pag. 637).

Vivace.

Aa Re-ven han stob in i ho-lo og gróv: her li-ber u-ti

nipp! sag-be re-ven. Stef-fa - - mau-re han fa-tab i

ro-va og drog. Fer bon-den slen-gir vipp u-ti ti-rum-tapp. Og

Kran-se-lin kom 'ki för ró-va slapp. Stef-fa - mau-re meb sin

ró-sens kinn, og hon vant se-jer pá Kran-se-lin.

LXXXVI. Reven og Nils fiskar. (Pag. 639).

Con moto.

Nils fi-skar han vil-de til ge-ste-bob fa-ra, tri-um-

fi - - re, og re-ven sil-le ta-ka gæ-sann i for-

va-ra. Nils fi-skar og Nils Fin-bob og Per Skin-nar

og Skjell Gub-mund, dei lei-kab li - rum.

LXXXVII. Reven og bonden*). (Pag. 641).

Allegro.

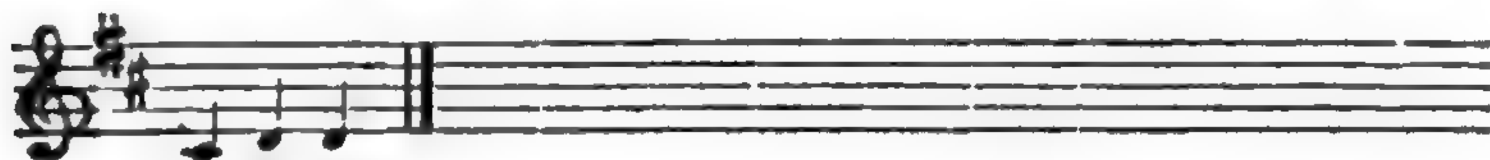

LXXXVIII. Thor Brynjulf og fluga. (Pag. 642).

a.

Allegretto.

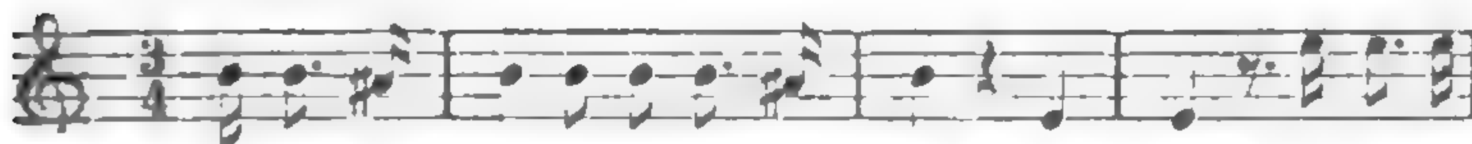

b.

Allegretto.

*) Da jeg til denne Vise ikke har hört nogen Melodi uden Omkvæd, leverer jeg baade Ord og Melodi saaledes som de ere mig foresungne.

L. M. Lindeman.

flu-ga og greid-de sit hår, kom pil - le-ri pask, kom pil-le-ri

pil - le-ri pa-ri-um.

LXXXIX. Mit belte. (Pag. 647.)

Allegro.

Deb var den hei-la-ge på-ske-dags-mor-gun eg sil-le til

kyr-kja ri-be, så spret-te eg på meg mit spro-ta-bel-te, deb

gli-mab i ve-bri så vi-be. I Ró - be - lun-den der

ken-ne dei meg, i Ró - be - lun-den der ken-ne dei meg.

XCI. Fanteguten. (Pag. 651.)

a.

Allegretto.

Der búr ei jom-fru u-på 'kons land, hei fal-le - lit og

la - lal-lei, hon er bá - ðe stolt og beð-le-vand, hei fal - le-

lit og la-lal-lei.

b.

Allegretto.

Der bur ei jom-fru u-på kons land, hei fal-de-ral-le

ral-la, hon er bá - ðe stolt og beð - le-vand, hei fal-de-

fal - de - ral - la.

XCII. Truls með bogin. (Pag. 654).

Moderato.

Ket-ta gjor-ðe bað vein og grein hon mát-te 'ki njo-te sin

á-re-stein, kis ut! sa' Truls með bo-gin.

XCIII. Han Lage og han Jon. (Pag. 656).

Moderato.

Han La-ge tén - te i kon-gins garð, som deð var no
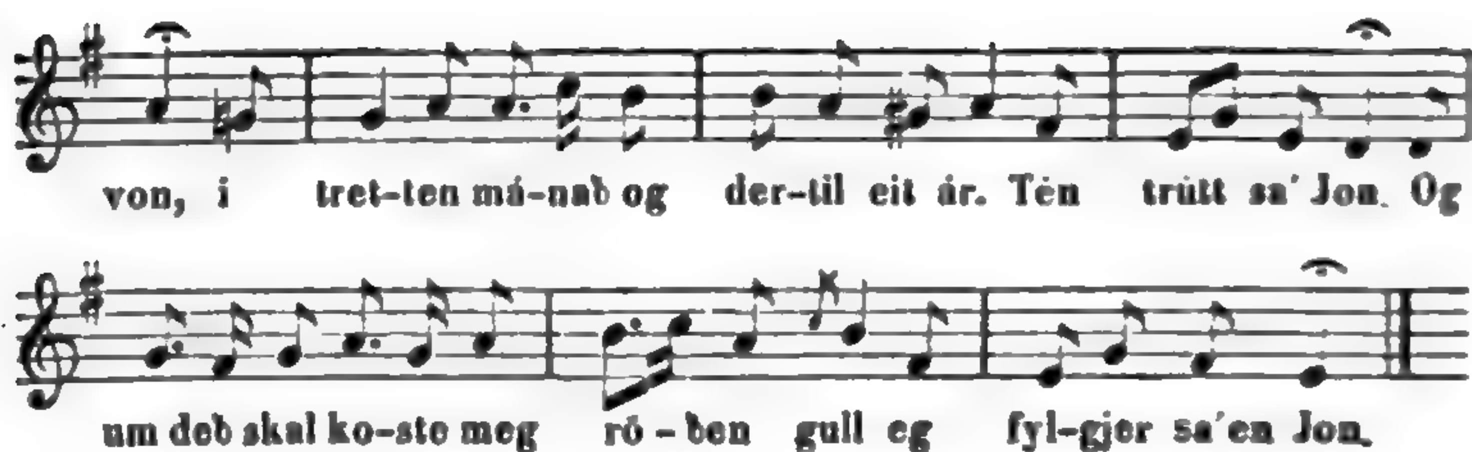
XCIV. Han David og han Jon. (Pag. 662).

a.

Allegretto.
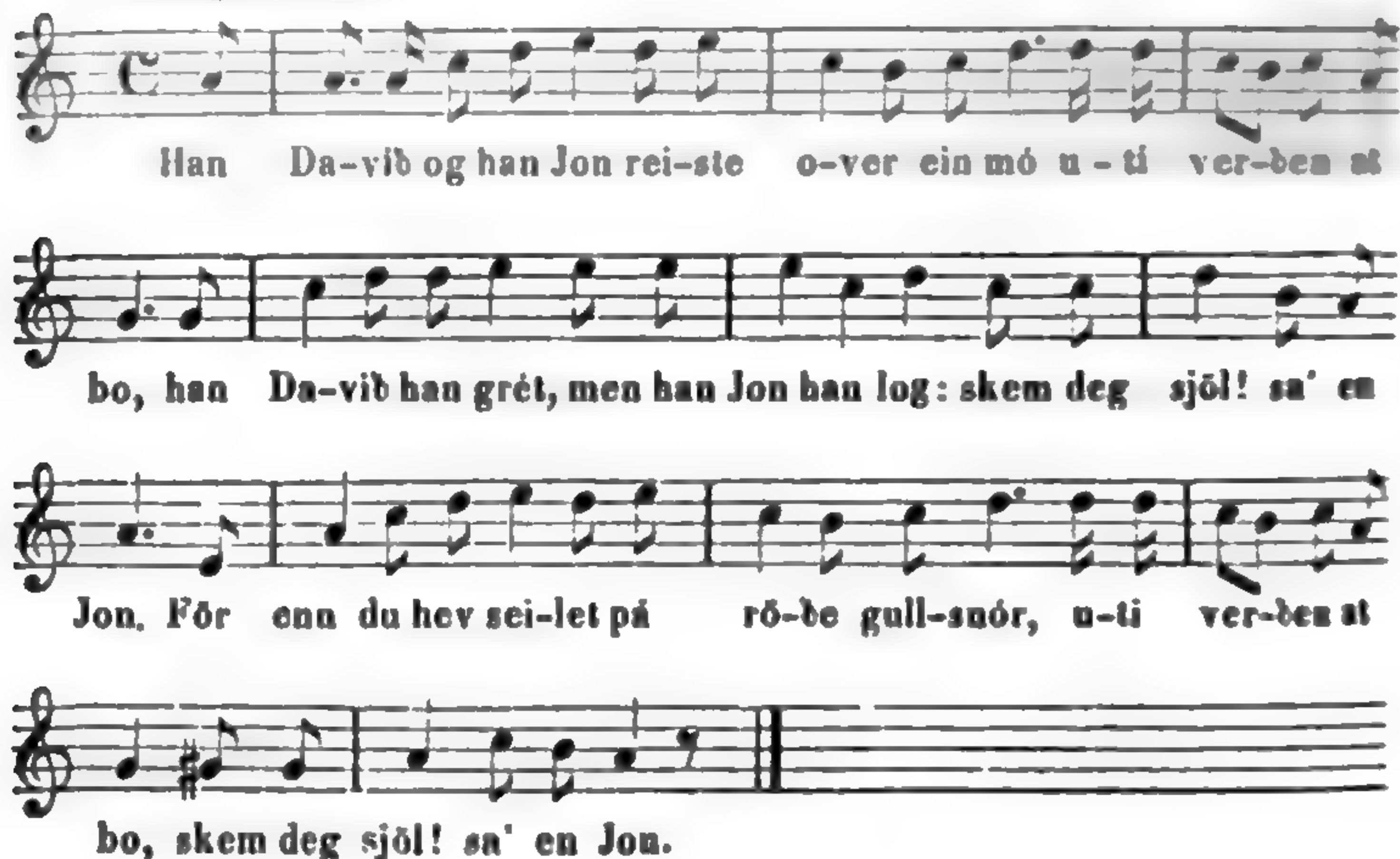
b.

Moderato.
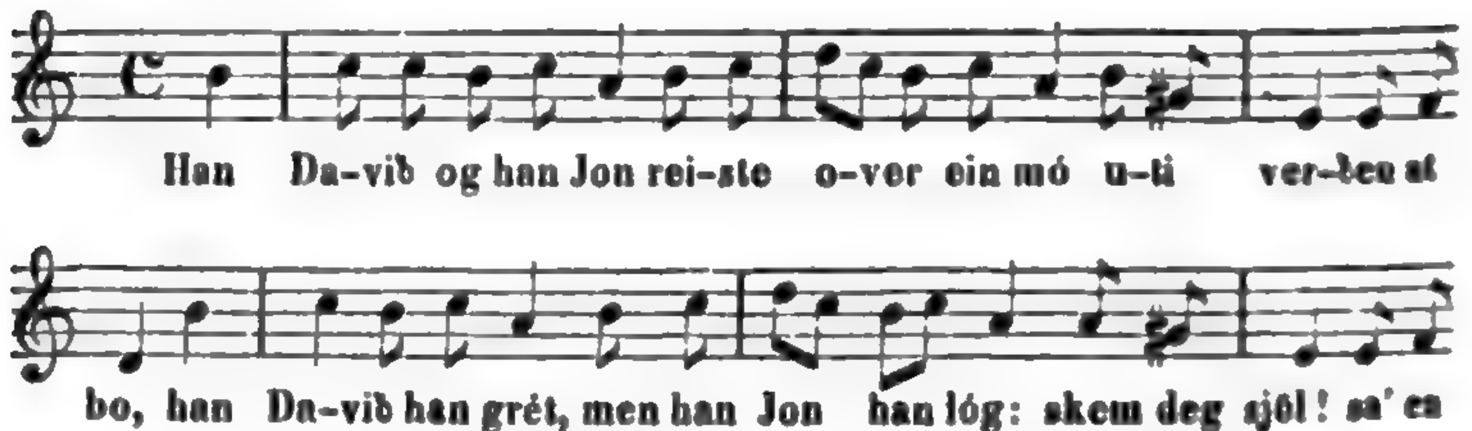
Jon. För enn du hev sei - let pá rö - ðe gull-snór, skem deg

sjöl! sa'en Jon.

C. Han Mass og han Lass. (Pag. 671).

Fra Hallingdal.

a.

Andante con moto.

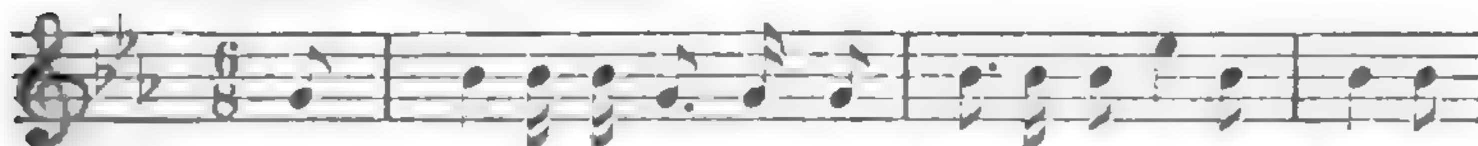

Han Mass og han Las-se dei gin-go på rað trjá hei-le

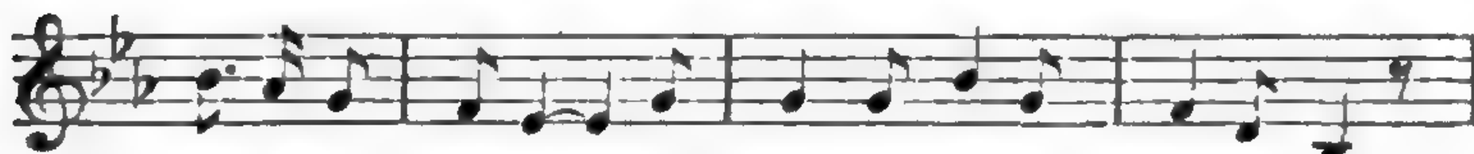

da-ge til en-de kos - leiðs dei sil-le bam-sen fá:

Me skal skjot'en, sa' en Mass, og selje huði sa' en Lass. se-je du deð! sa' en Mass til en Las-se.

b.

Andante con moto.

Han Mass og han Lass-se dei gin-go pá rað trjá hei-le

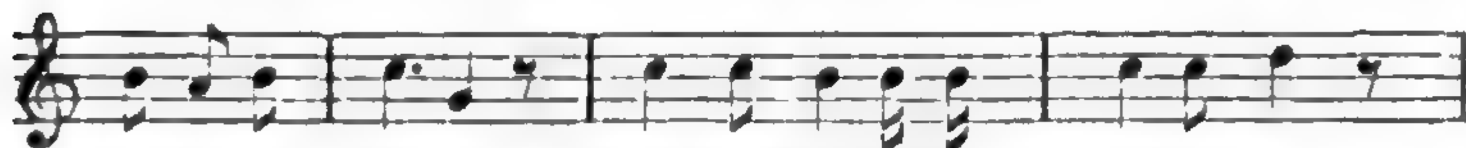

da-ge til en-de kos-leiðs dei sil-le bam-sen fá!

Me skjot'en, sa' en Mass og taka huði sa' en Lass, Ser du deð sa' en Mass til en Las-se.

CIII. Mannen og keringi. (Pag. 678).

Fra Aadalen.

Con moto.

Man-nen og ko-na set-te seg neđ snak-kađ um nytt og
ga-malt: Kann du min-nast hoss deđ bar til at me tvo kom i-
sa-man? Du tar in-ki dra-ga dei ös-lun-ne fram, eg er lik-si
goð ke-ring som du er mann. Hur - ra, hur-ra for meg og for
deg! Den-ne da-gin glöy-me eg al - dri!

CVI. Bonden i bryllaupsgarðen. (Pag. 694).

a.

Moderato.

I rjü-kan-de o - vær og fjü-kan-de vind i
men rett som eg var no ein mo - le i - frå, då
fjor-ðen eg laup - tađ for eg kom her - in, og sjö-en han
haurđ eg deđ ljo - nađ og don-đrađ som skra, deđ brast så ein
stođ som ei rö - ra;
dott for mit öy - ra.

b.

Vivace.

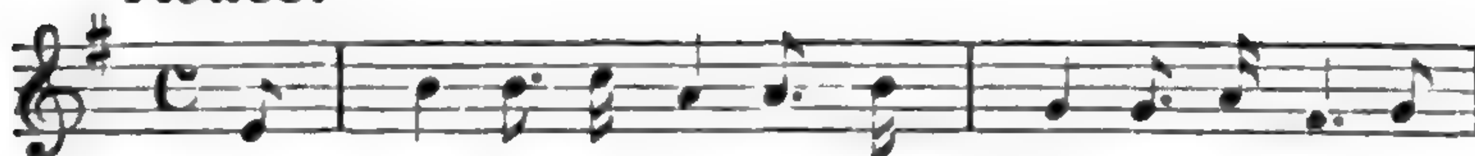

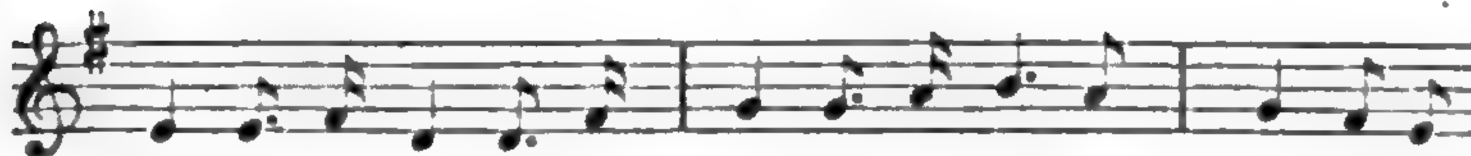

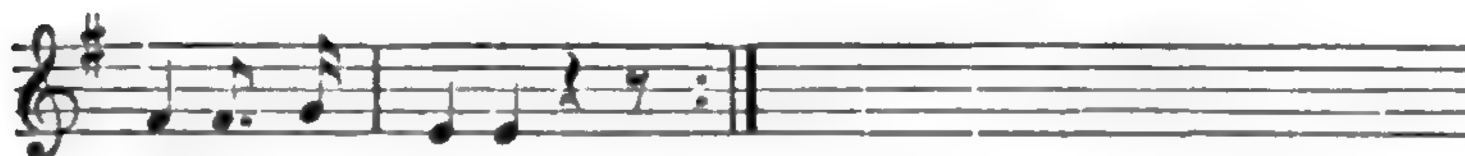

c.

Allegro.
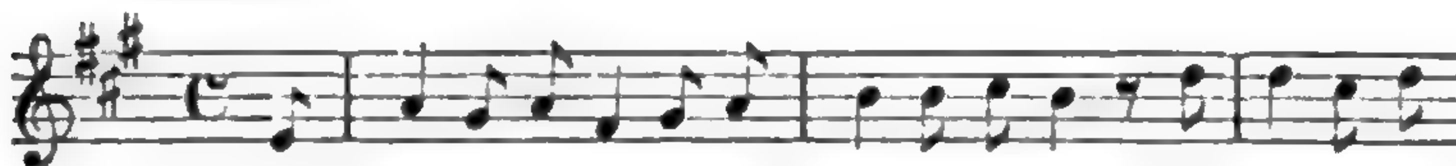
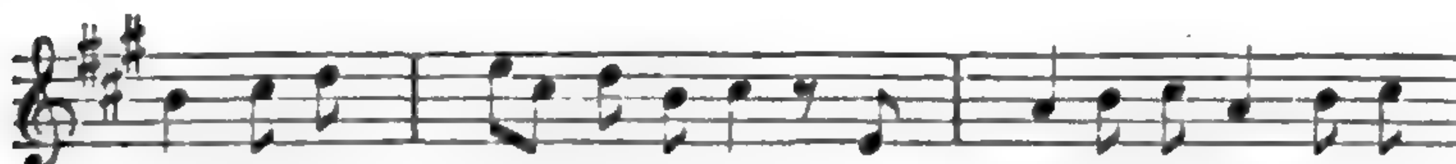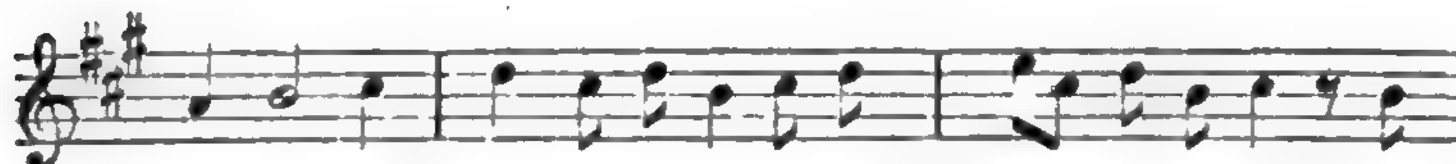

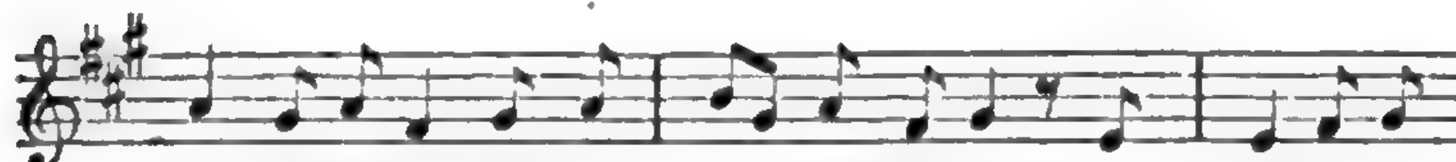

CVII. Bruri hans Per i Liðe. (Pag. 700).

a.

Moderato.

b.

Andante.

c.

Moderato.

CXI. Afskeð með Hövringen. (Pag. 711).

Andante con moto.

Sjá so-li på A-na-ri-pigg! no går hon dít som hon um
Bu-dei-gja skrat-tar frå sit sel: Men mon-trú kú-i köm

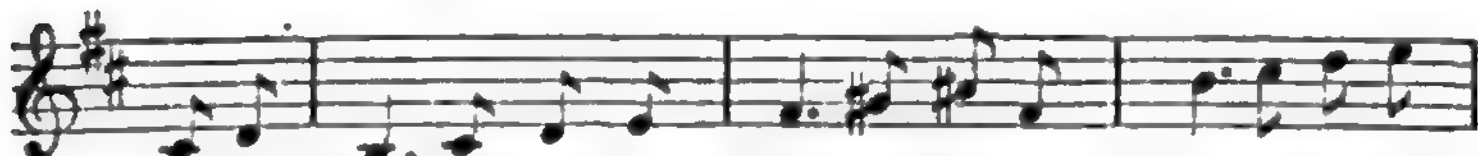

not-ti ligg, men fyst hon me og stein og tré og al-le
'ta seg sjöl? Hu-ru-li-lu-li-hu-li-hu! mi sy-te no

til for-gyl-le lýt.
ku er gru-mast stöit.
Bjöl-lum dumt ba-ka hau-gom

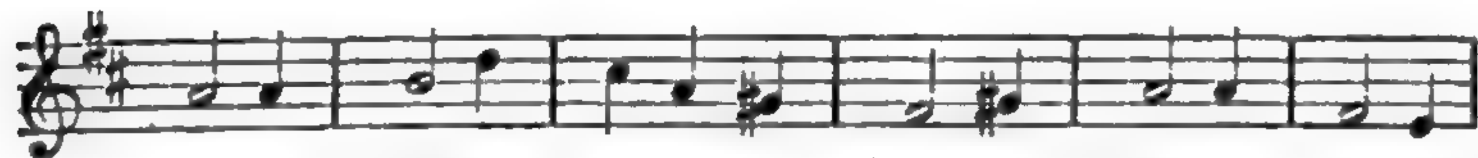

tó-na, klun-ken rart att i ber-gom ljó-ma bek-kinn

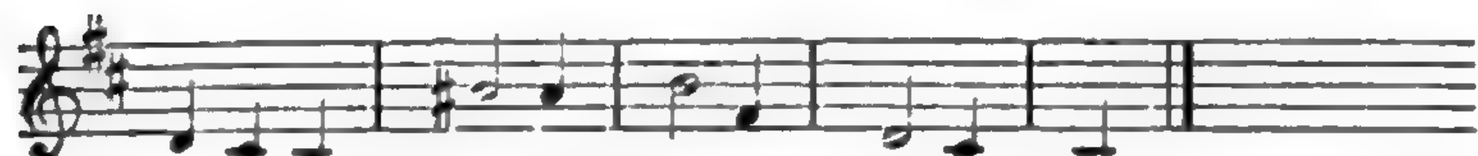

sil-lar som tá-ror stilt—eg er hug-ilt.

CXIII. Vilborg på Kveste. (Pag. 716.)

Moderato.

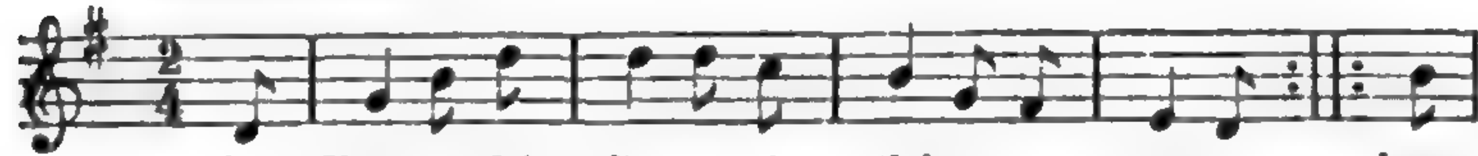

Aa Kve-ste deð lig-ge i-mil-jom tvo nu-tar, hon

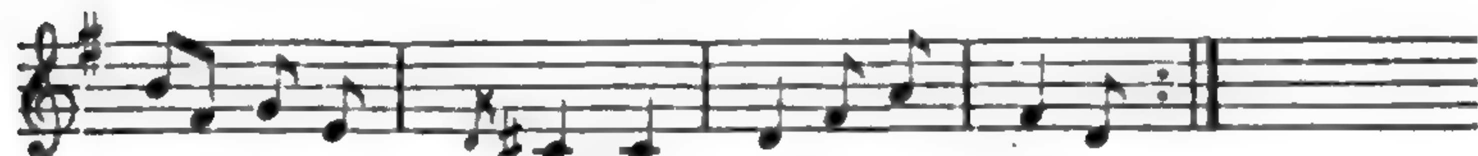

Vil-borg er vén og kær et-ter gu-tar.

CXX. Åsof Edland. (Pag. 727).

Allegretto.

CXXIV. Eg rådde grunden aleine. (Pag. 732).

Moderato.
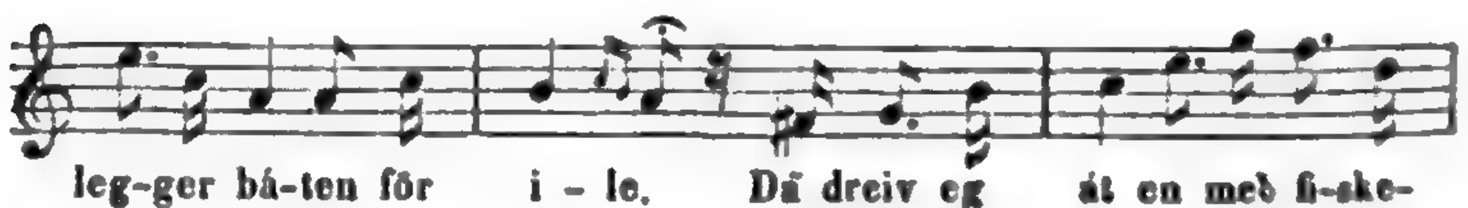
sat og kvað, eg råd-de grun-den a - lei-ne! *) Su-re-li - su-re - i

su-re - li - lei-ho.

CXXV. 1. (Pag. 735).

Andante.

Den fy-ste gån - gi vart hu-gin bro-ten og si - ðan

fekk eg 'ki hug til no-ken; no hev eg gen - gið så lang ei

leið, men al-li fær eg at-te hu-gin meir, men al - li

fær eg at-te hu-gin meir.

CXXV. 17. (Pag. 767).

Allegretto.

Her bur ei ke-ring her burt i hol-ti, hon er så

*) Efterstrallen er tillempet efter de to foregaaende Slutnings-Takter.

L. M. Lindeman.

ha-tik på fa-tik - fol-kiƀ; hon ge-ve dei hav-re og he-ste-
mjöl, den go-ƀe grau-ten den, e - te hon sjöl.

CXXV. 20. (Pag. 773).

Allegretto.

No hev eg vo-riƀ meƀ Grý-te - ver-piƀ, og ræd-dast in-ki for hei-le her-ki; og eg hev vo-riƀ pa Grý-te-dal, dei svór, dei al-li ha' sét slík kar, dei svór dei al-li ha' sét slík kar.

CXXVI. (Pag. 775).

Allegretto.

Aa vil du ha-va meg til at kve-ƀa, deƀ skal eg ge-ra meƀ stör-ste gle-ƀa; og eg skal kve-ƀa så vent for deg, at du skal glöy-me deg sjø'v og meg.

CXXVII. (Pag. 779).

Allegretto.

Kom lat 'kon stev-juȿt! deð er 'ki spa-ra, og eg skal kvo-ða, vil du meg sva-ra, du skal meg sva-ra um du 'ki vil, at eg skal 'ki se-ja: du to-re 'ki.

CXXX. 1. (Pag. 794).

Andante.

Eg gæt-te tul-la i fem-ten år eg pas-sað vel på tul - la, eg gæt-te burt bå-ðe lamb og får men en-då had-de eg tul - la. *piu moto* An heï, og hå deð fær så gå! eg *tempo pr.* tre-gar me-ste på tul - la, fer *piu moto* hon var krul-lað i ul - la!

CXXX. 7. (Pag. 797).

a.

Moderato.

Till till ta-ra, i - mor-go skal me fa-ra til Gud-brands-

da-la, der er så gott at va-ra; der er så gott at gæ-te der

fel-ler in-gja væ-te, der vex-er lau-ken, der gæ-ler

gau-ken, der byg-gjer su-lu - a högt up i fu-ru - a, der dan-sar

du-va með rau-ðe gull - band i lu-va.

b.

Allegretto.

Till till ta-ra i - mor-go skal me fa-ra til Gud-brands-

da-la, der er så gott at va-ra; der er så gott at gæ-te der

fel-ler in-gja væ-te, der vek-ser lau-ken der ge-ler

gau-ken der byg-gjer su-lu-a högt up i fu-ru-a;

der dan-sar du-va með rau-ðe gull-band i lu-va.

CXXX. 11. (Pag. 799).

Allegretto.

Sér du no-koð gei-tan-ne mi-ne gan-ge burt i

hal-lo með di-ne gáng og bi-te, Táng og Ti-le

Mjöll og Mi-le, Per-se og I-le Drós og Dok-ke

Da-ne-mark og Sok-ke Å-le og At-te.] li-ta geit og

piu moto

Tar-te Spen-ne-buk-ken og Smör-lok-ken dei ligg' at-ti

hau-ga-nes Bei-ti.

CXXX. 17. (Pag. 802).

a.

Allegretto.

b.

Allegretto.

CXXX. 18. (Pag. 803).

Andantino.

fé. Mö-ter du meg i Grin-de-vats - li-ðann löyn deg un-der bu-skar og tré! Tre-pe-lí - te, Tre-pe-lí - te ligg hö-gast un-der reð.

CXXXII 1. (Pag. 814).

Andante.

Ket-ta sett' up ve-ven sin með lan-ge na-sar og vran-ge så set-te hon i bàð stik-kur og strå så lèt hon skei-ði gan-ge. Ha-nen fekk bàð' buk-sur og kuf-te hö-na fekk ein gi-re, ket-ta fekk ein tur-kar-klut — så rokk in-ki ve-ven mei-re.

CXXXII. 2. (Pag. 815).

Moderato.

I-konn gekk i en-gi og slóg, höyr-de du in-ki deð snör-de skí-ri breid-de, krå-ka drog og, vos-le kat-to-pús köyr-de.

CXXXII. 5. (Pag. 816).

Andantino.

Mit bån sit på tu-ve spin-ner gull til
lu-ve; spin-ner grant som hen-gjan-de hår, så hev deð gjort i
alt det-ti år. No vil me burt gæ-te sau-bin-ne vá-re með
bá-nið mit sö-ve li-tið.

CXXXII. 7. (Pag. 817).

Allegretto.

Aa gu-ten, aa gu-ten i Ro-lið – hö-le, han sat på
sle-ðen og skreik og kjö-le, han tor in-ki o-ver my-ra
fa-ra for i-konn og ha-ra for trost og sta-ra for re-ven.

CXXXII. 9. (Pag. 817).

Allegro.

Kat-ten og kil-lin-gen dei slo-gest um vil-lin-gen.

Hau! sa kil-lin-gen eg bren-de meg pá vil-lin-gen.

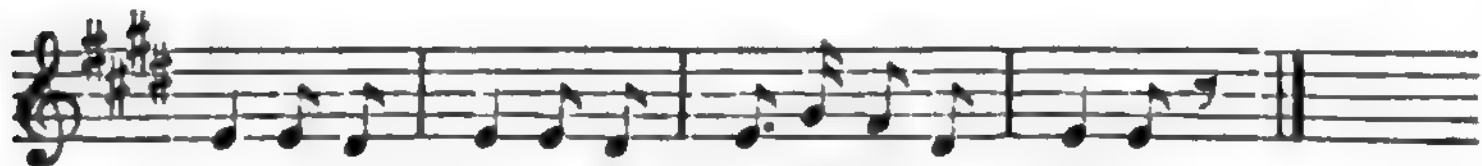

Jam, jam! sa' kat-ten, du kun-nað lat' meg hatt' en.

CXXXII 11. (Pag. 818).

Moderato.

I Hal-ling-dal, i Hal - ling - dal der se-ler dei

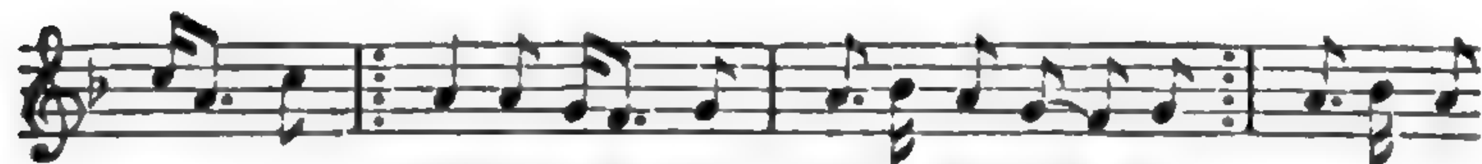

smer i klum-pe - tal, der se-ler dei smer og sjöl-ve til
ga-mal - ost og ra-ke-fisk e-ter dei

kost. Var deð 'ki skrau-pe-leg deð? Var deð 'ki far - legt deð? pá

Spinns-holt pá Spanns-holt, der tril-lar dei honn der spe-lar dei

lúr, kom laups um lúr min ger-truðs-fúr! Pi - la-tus han

lei-kað pá dul-lan og pá dul - lan.

CXXXII. 12. (Pag. 819).

Allegretto. a.

Aa had-de eg meg ei fin-ger-bör malt og der - til eit
dá sil-le eg bryg-gje deð ö - lið sá sterkt at fem - ten

na – ta-skal hum-le, Up i Hal-ling-dal up i
mann sil – le tum-le. der bur ein mann som vil

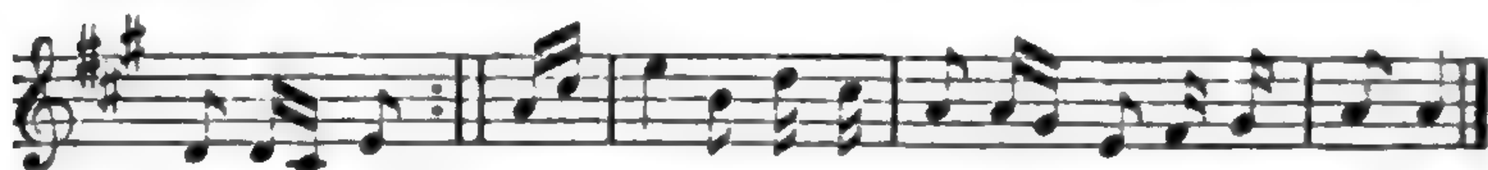

Tri-um-slát
ge – ra gott
með surt öl og með röy-kað kjöt, um han hev deð.

Moderato. **b.**
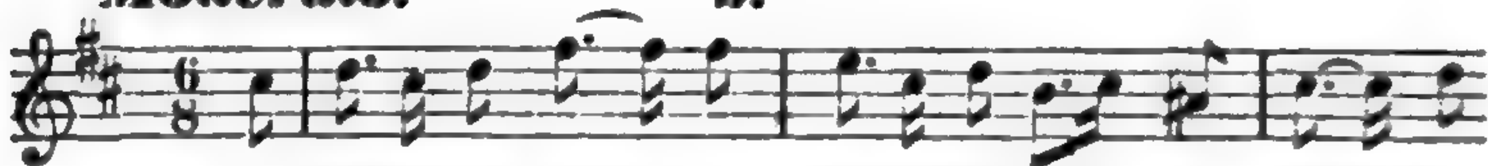
Aa had-de eg meg ei fin-ger-bör malt og der-til eit
dá sil – le eg bryg-gje deð ö – lið sa sterkt at fem – ten

na – ta-skal hum-le,
mann sil – le tum-le.
Up-i Hal – ling-dal up – i

Ti – rum-slätt der bur ein mann som vil ge – ra gott með

surt öl og með röy-kað kjöt um han hev deð.

CXXXII. **14.** (Pag. 820).

Allegretto.

Hei husk-om i hei! sa Hal-lin-gen. Eg rug-gar me sjöl i

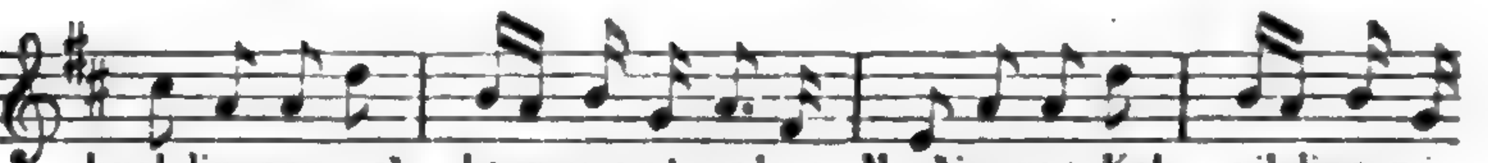

kvel-lin-gen með ha-mar og tang! sa Mo-ðin-gen. Kok vil-ling pa

graut! sa Sig-dö-lin-gen. Sä sma-kar eg með! sa Kryl-lin-gen.

CXXXII. 15. (Pag. 820).

Andante con moto.
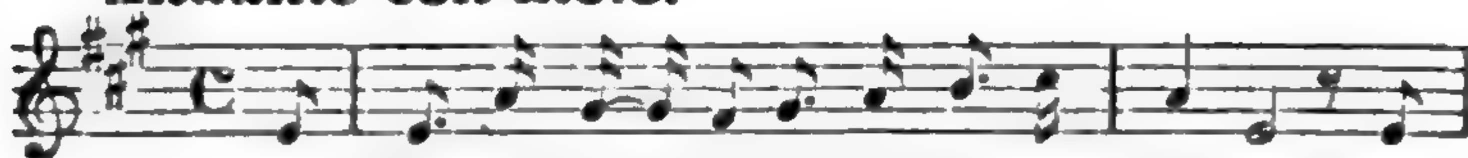
Aa Thor-stein ta-lab til sta-ven sin, han Thor-stein! Aa
Aa Fhor-stein steig og i - sen seig for Thor-stein, aa

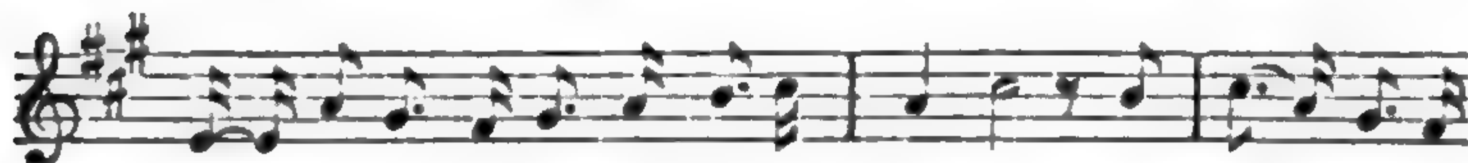

mei-ner du i-sen ber meg heim sa Thor-stein i gnel i gnel i
alt hans mjöl deb vart til deig, for Thor-stein. Aa ho - ve du

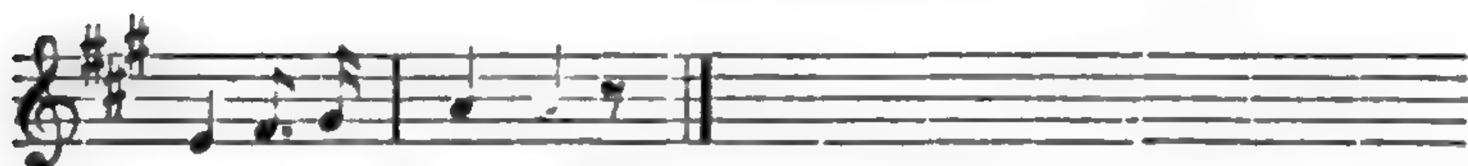

gnel-lan-de fro-stein?
to - bak Thor-stein?

CXXXII. 17. (Pag. 821).

Allegretto.

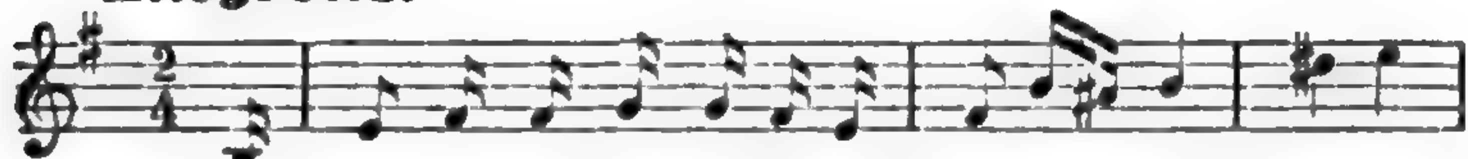

Aa ken-ner du no-kob til han Ski-bergs Per? skró ró

rom-pom-pei, han hjöl-pa meg? för en trin-nan lig-ger i tra-ra

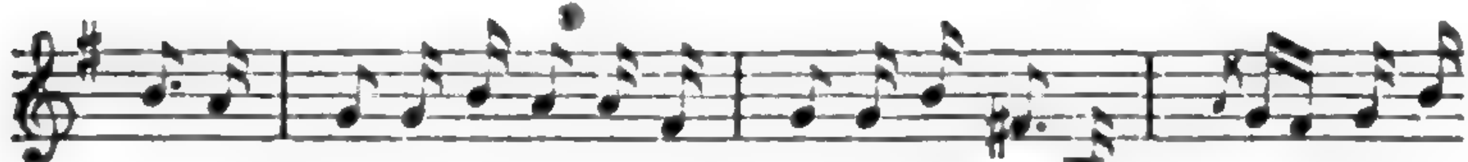

ró. Han rei-ste til Re-bal og stal seg ein rev. Deb ru-skar i
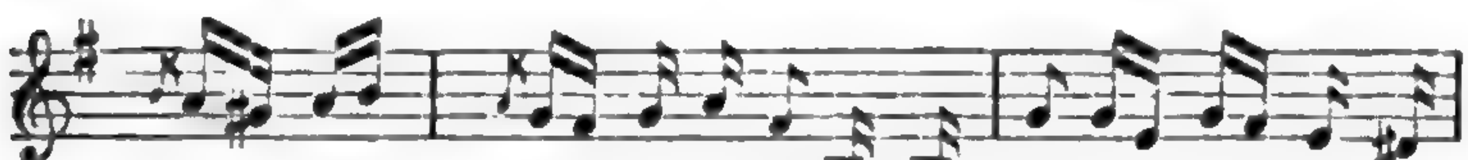
ró, deb tril - lar i tró, for en trin-nan lig - ger i

tra-ra-ró.

CXXXII. 19. (Pag. 823).

a.

Andante.

Aa lja-en lig-ger i en-ga ves-le ven-nen
Aa styg-gen lig-ger i sen-ga, kom no in-te

Allegro.

min! I ef - tan glöym-de eg ku-sken og
in! eg mei-ner den mann er bi-ster og

stub-ben som in-te kan höy-re at far er hei-me
ga-len

ves-le ven-nen min, bi, bi ves-le ven-nen min!

b.

Allegro.

Aa ljá-en lig-ger i en-ga, ves-le ven-nen min!
aa styg-gen lig-ger i sen-ga, kom no in-te in!

I ef-tan glöym-te eg ku-sken og stub-ben, eg mei-ner den

mann er bi-ster og ga-len, som in-te kan höy-re at far er hei-me,

bi, bi, ves-le ven-nen min.

CXXXII. 21. (Pag. 826).

a.

Moderato.
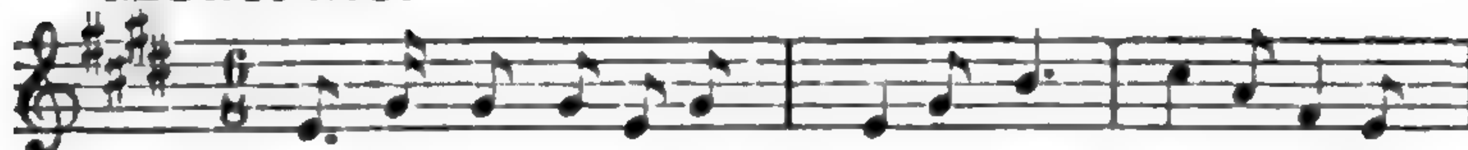
Bon-den han köyr-de i ve-da-skog, hei fal-la i
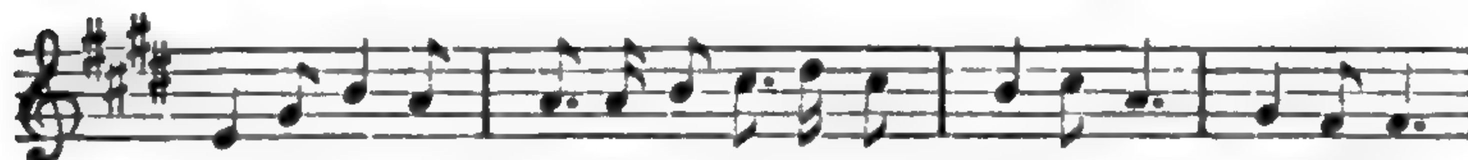
ve-da-skog, sá höyr-de han krá-ka i lun-den gol, hei-fa-la

li-de-li li-de-li la-la-la.

b.

Moderato.

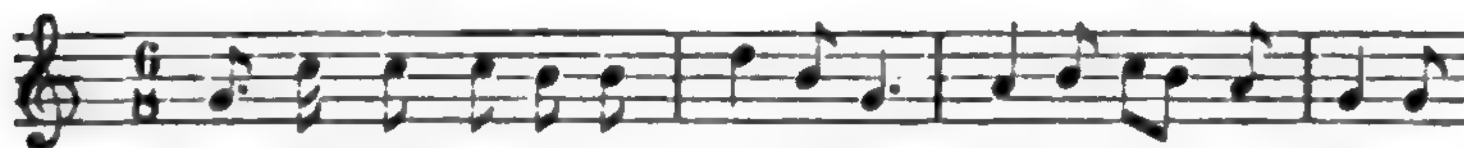

Bon-den han köyr-de i ve-da-skog hei og tul i tei og

ta! sá höyr-de han kra-ka i lun-den gól hei og tul i

tei og ta.

CXXXIII. 6. (Pag. 832).

Fra Valders.

Allegretto.

Aa ken-ner du 'a Gu-ri den ly-sti-ge kvin-ne
hon var til at ve-va og sau-me og spin-ne,
aa ta - kast med ka-ro hon ful-la vel tö - re
i fer - dings - ve-gin hon var med at köy-re,

hon vá goð seg til at stan-de pá me-ða og hon laut

se-la mer-ra si ei-gja.

CXXXIII. 7. (Pag. 833). Den bakvende visa.

Allegretto.

Eg beis-lað min stö-vel eg sað-lað mit sverð sá batt eg
sá rei-ste eg meg til Kattenos-ver sil-le stan-de den

mer-ra veð si - ða,
far - le-ge kri - ga.
Eg lág og eg datt eg dröym-te i

natt eg tol-te den vi-sa var bak-vend satt.

CXXXIII. 8. (Pag. 835).

Con moto.

Aa kæ-re Mag-nus og holdt deg fer-ðig pa den-ne dag!
for du a - lei-ne er fun-den ver-ðig at beð' til lag.

Han Sö-ren Sö-ren-sen og O - laf Björ-ke-bekk
og Ma - ri Rauð-skegg og den som stal ein sokk,
og Svein

Sven-son og Thor Jen-son og pre-sten Röð. Men jom-fru Ros-næs min

hjer - te bro-ðer, hun har du glöymt!

Tillæg.

VII. A. Draumekvæði. (Pag. 70).

b.

Vivace.

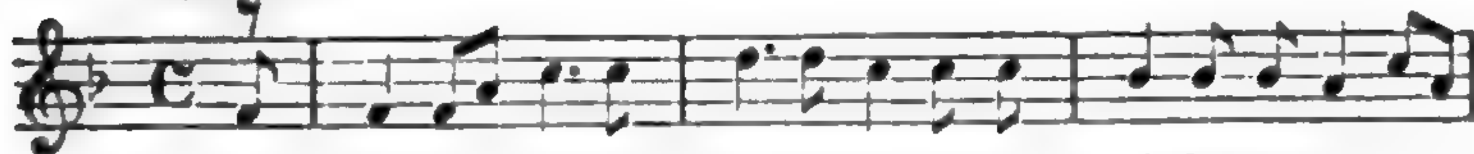

8 V. Aa som eg kom at kyr-kje-lei-ði eg stud-de meg in at

stet-te, sá man-ge som pá mit bel - ti ság dei lyf-te pá

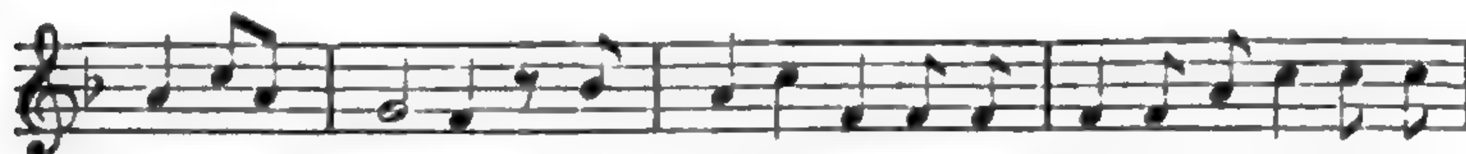

hatt og het-te I Ró-de-lán-do, i vil-lan-de hei-de der

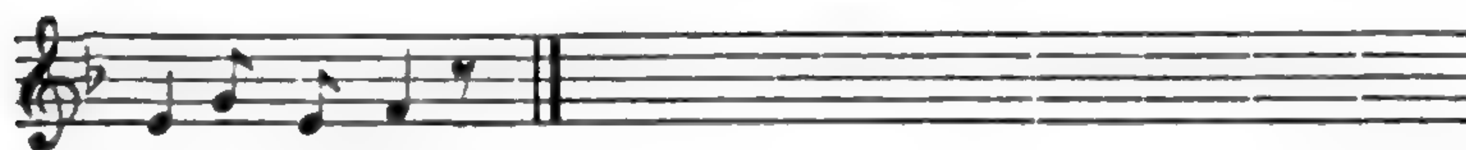

ken-ner dei meg.

c. (Pag. 71).

Andantino.
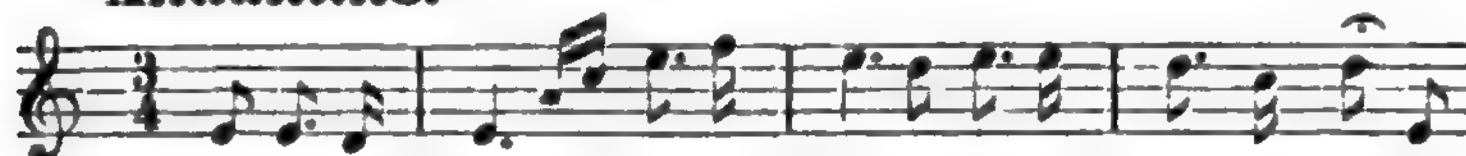
13 V. Eg lá meg neð um jol-ef - tan og ster-kan svev-nen fekk, eg

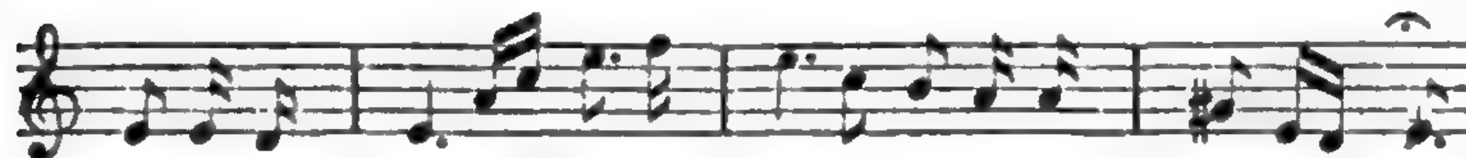

vak-nað 'ki för um tret-tan - da-gin fol-kið at kyr-kja gekk.

* eller

CXXIV. Eg rådde grunden aleine. (Pag. 732).

Allegretto. **b.**
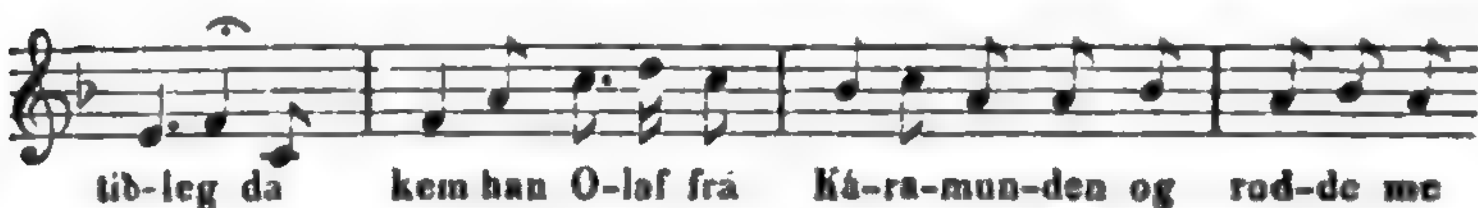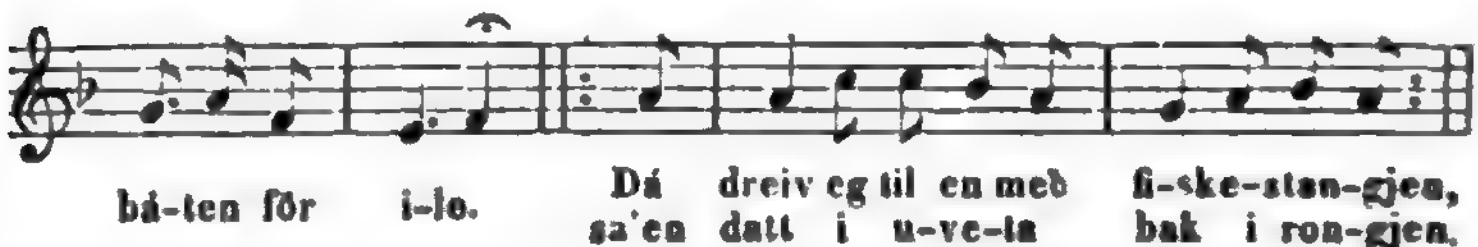
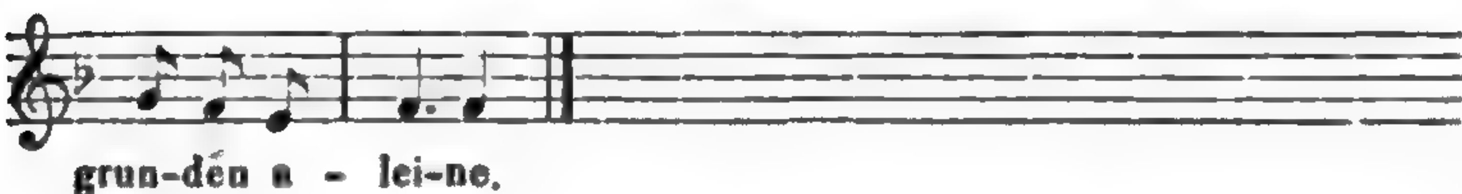

Anm. Jeg skylder at gjöre opmærksom paa, at iblandt de 114 Melodier, som jeg her har leveret, ere ikke alle af min egen Samling; men at jeg har optaget fordetmeste som Varianter ialt 19 Melodier, der ere mig skriftlig meddelte; og at jeg af meddelte Melodier kun har leveret saadanne, som jeg enten ikke selv havde eller som vare saa forskjellige fra mine egne, at de kunne fremtræde som selvstændige Varianter. De övrige 95 Melodier ere af **min egen Samling.** Pladsen tillader ikke her at nævne alle de, der ved sin Sang have bidraget til min Samling af de her leverede Melodier, og jeg indskrænker mig derfor til at fremhæve Jfr. Olea Cröger, der ogsaa er nævnt i Forfatterens Fortale.

Ludv. M. Lindeman.